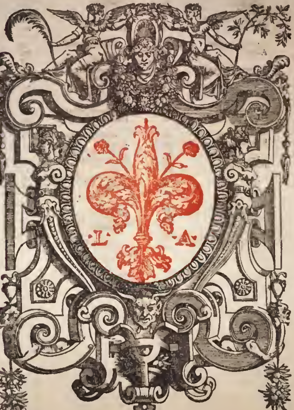
Henrici de Seguſio Cardinalis
HOSTIENSIS
IVR. VTR. MONARCHAE
CELEBERRIMI

In Sextum Decretalium librum Commentaria,

DOCTISSIMORVM VIRORVM quampluribus adnotationibus illuſtrata.

Hac nouiſſima Editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus expurgata, ſuoque priſtino typo reſtituta.

Recens acceſſerunt SVMMARIA, & INDEX Locupletiſſimus.

VENETIIS, APVD IVNTAS, MDLXXXI.

INDEX RVBRICARVM
AC CAPITVLORVM
HVIVS VOLVMINIS.

Appellationibus.	18
Cordi.	eo.
Legitima.	20
Romana.	31
Cenſibus.	25
Romana.	eo.
Confeſſis.	13
Statuimus.	eo.
Conceſſione præbendæ.	22
Quia cunctis.	eod.
Dolo & contumacia.	12
Actor.	eo.
Eo qui mittitur in poſſeſſ.	13
Eum qui.	eo.
Electione, & electi poteſtate.	4
Statuimus.	eo.
In electionibus.	5
Exceptionibus.	16
Pia.	eo.
Foro competenti.	10
Romana.	eo.
Homicidio.	28
Pro humani.	eo.
Iudicijs.	10
Iuris.	eo.
Litis conteſtatione.	11
Exceptionis.	eo.
Officio vicarij.	7
Romana.	eo.
Officio & poteſtate iudicis deleg.	7
Statuimus.	eo.
Officio legati.	8
Officij.	eo.
Officio iudicis ordinarij.	9
Romana.	eo.
Pœnis.	31
Romana.	eo.
Pœnitentijs.	31
Romana.	eo.
Priuilegijs.	30
Volentes.	eo.
Rebus eccleſiæ non alienan.	24
Dudum.	eo.
Regularibus.	27
Is qui monaſterium.	eo.
Reſcriptis.	2
Cum in multis.	eo.
Præſenti.	eo.
Diſpendia.	3
Reſtitutione ſpoliatorum.	18
Frequenti.	eo.
Sententia, & re iudicata.	17
Aeterni.	eo.
Sententia excommunicationis.	32
Cum medicinalis.	eo.
Solet.	34
Supplenda negligentia prælatorum.	16
Romana.	eo.
Teſtibus.	14
Romana.	eo.
Ad hæc.	25
Præſentium.	eo.

FINIS.

HOSTIENSIS
I. V. D. CELEBERRIMI.

IN SEXTVM DECRETALIVM
Librum Commentaria.

¶ De reſcriptis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Infinitas generaliter reprobatur.*
2 *Clauſula quidam alij, appoſita in reſcriptis non extenditur vltra quatuor perſonas, quæ in primo citatorio ſunt nominandæ, & nu. 8. & 12.*
3 *Infinitas & generalitas obſcuritatem parit, & in quibus caſib. reprobatur.*
4 *Multitudo onerosa nihil habet honeſti.*
5 *Clauſula & quidam alij, an habeat locum in literis epiſcopi vel inferioris.*
6 *Lites dirimere boni prætoris eſt.*
7 *Actor an cogitur exprimere quæſtiones ſuper quib. intendit agere reo inſtãte.*
9 *Tabellio quod aliquam fraudem faciat non præſumitur.*
10 *Inconſtantia recuſatur.*
11 *Impetrans literas pro beneficio primo vacaturo, quod ipſe acceptandum duxerit, ſi vnum acceptauit, an poſſit variare.*
13 *Citatis quatuor virtute clauſulæ et quidam alij ſi vnus eſt epiſcopus, qui non poteſt conueniri ſine ſuo capitulo qui excedit numerum, an teneat reſcriptum ita ut poſſit citari ſolus epiſcopus, & quid in vniuerſitate vel collegio. 14.*
15 *Patronus laicus poteſt variare, eccleſiaſticus vero non.*

CAP. PRIMVM.

1 CVm in multis. Infinitas† generaliter reprobatur, ideo genera-
2 lis clauſula, quidam † alii, ne vltra quatuor extendatur, reſtringitur quorum noĩa in primo citatorio dẽnt exprimi, vt fraus, & variatio euitetur. [In multis iuris articulis.] Infi-
3 nitas† enim & generalitas obſcuritatem parit. ff. de iure fiſci. ita. ideo reprobatur in quibuſdam articulis. Primo circa religionum diuerſarũ inuentionẽ. ĩ. de relig. do. ne in vna. Secundo circa teſtium productionẽ. ſ. de teſtib. cum cãm q̃ inter epm. §. volẽtes. & c. ſignificauit. §. j. ver. niſi forte. ff. de teſti. l. t. §. fi. Tertio circa teſtiũ reprobationem. ſ. de teſti. licet dilectus. §. mandamus. in antiq. Quarto circa graduum computationẽ. ſ. de cõſan. tua nos. §. 1. in fi. Quinto circa multitudinis correctionẽ. ſ. de ele. exe. mi. latores. xliiij. diſt. ꝯmeſſationes. & de hoc no. ſ. de temp. ord. c. li. Sexto circa fidei cõmiſſi onerationẽ. ff. de leg. 3. fideicõmiſſa. § ſi quis. 2. Septimo reprobatur generalitas circa exceptionum, ſiue iurũ renuntiationẽ. ff. ſi quis cau. ſed & ſi quis. §. quæſitũ. Octauo reprobatur infinitas circa dãni infecti cautionis obligationẽ. ff. de dã. infec. qui bona. §. fi. & adde quod no. ſ. de fideiuſ. cum qui. Nono circa fideiuſſionem. ſ. de fideiuſ. c. fi. & ca. j. Decimo circa relictorum ad pias cãs exactionẽ. C. de ſacroſ. ecc. l. fi. Vndecimo circa iurĩ vſque ad certã quantitatẽ delationẽ. ff. de in litẽ iuran. videamus. §. iurare. & §. ſeq. Duodecimo reprobatur generalitas circa iudicum & reſcriptorũ impetrationẽ. ſ. eo. ad hæc. & c. quia nonnulli. ſ. de do. & contu. ex literis. Decimotertio circa ordinatorũ multitudinem. ſ. de æta. & qua. cũ ſis. ver. debet. Decimoquarto circa generalis clauſulæ reſtrictionẽ, vt hic. & ſ. eo. ſedes. vbi de hoc. Decimoquinto circa litium motionẽ. ſ. de dol. fine. C. de iud. apertiſſimi & l. properandum. ff. de arbit. nõ diſtinguemus. §. q̃ſitũ. Decimoſexto circa excõicationis ob cõionẽ incurſionẽ. 11. q. 3. qm̃ multos. & merito talis generalitas, & infinitas reprobatur, quia multitudo† oneroſa nihil hẽt honeſti. in Auth. de referẽ. ad fi. coll. 7. ¶ [Prouide] 1 pars. & dic, prouide. i. ad prouidentiã, ſiue ad ꝓuiſionẽ illorũ, ꝯ quos literę impetrantur, ſ. ſ. de off. del. ſup qõnũ. §. verum. ad finẽ. & ſ. eo. ca. proxi. & merito talibus prouidetur, qa frequenter iniuſte & calumnioſe vexantur ab impetrantib. qui literis apoſtolicis ſæpius abutuntur. ſ. eod. qa nonnulli. & c. nulli. & ſ. eo diſpendia. [In literis.] Quid ergo de li-
5 teris ſ eporum? Non videtur de illis loqui hęc litera arg. 25. di. qua lis. ſed ſi de literis Papæ hoc cauetur, de quibus vr̃ minus, ꝙ con-
4 ſtringi debeant, multo fortius de literis inferiorũ. ar. ſ. qui fil. ſint leg. per venerabilẽ. Immo dicas, ꝙ alia rõ reformat pactum, qa ſi dubium occurrit, citius põt ad ipſum haberi recurſus, q̃ ad Papã tñ, nec frequentant inferiorũ literæ, ſicut Papæ. ad hoc ſ. de off. del. cũ ſuper abbatia. & c. ſup qõnum. §. quem vero. & ideo dixit literis nr̃is. ſi. ſ. eo. c. prox. [Inſeritur] Hoc mõ ꝯqueritur Titius de Petro, & q̃buſdã aliis, q inuitantur ei, ſup æquo & quibuſdã aliis. ſ. c. paſtoralis. §. j. & c. ſedes. vbi de hoc, hic tñ nõ reſtringitur clauſula generalis res tñ reſpiciens, ſed perſonas. Et eſt rõ, quia boni
6 †prætoris eſt lites dirimere. ff. ſi cert. pet. quidã æſtimauerunt. ſ. de dol. & ꝯtu. finem. ergo & ſup quatuor. & ſuper decẽ. & ſuper centum actionib. põt agere impetrans. ff. de lib. cã. ſi pariter. ff. de qb. reb. ad eum iudicem. l. j. & ij. Alibi tñ reſtringit clauſula rerum, vt ſ. eo. ſedes. ſed illud eſt quo ad deſcenſum, alias non eſt vis, vnde ſi impetras reſcriptum ſup quadã ſumma pecuniæ. & ad v. & ad mille marchas trahitur. ſm̃ ſtilum curiæ Romanę, qui cõſide-
7 randus eſt. ſ. de cri. falſi. q̃ graui pœnæ. Sed nunquid reo† inſtante debet exprimere qõnes ſup quibus intendit agere? Dicas, ꝙ ſic, ne ad futura forſan reſcriptũ trahatur. ſ. eo. quia nonnulli. quod dic vt copioſe no. in Summa. eo. ti. §. quod continet ius cõe. ver. non ſolum. & ſeq. [Non trahantur] coactionem notat, & probatur. ſ. de fo. cõpe. ſi diligenti. §. j. ver. ne clerici. & ver. manifeſte. nã iudiciũ redditur in inuitum. ff. de verb. obl. inter ſtipulãtẽ §. 1. Verum nec voluntarij litigabunt, quia non poteſt hęc iuriſdictio prorogari. ſ. de offi. del. P. & G. ¶ [Quorum nomina] 3. pars. & dicas quo-
8 rum. ſ. trium, †vel quatuor, quos impetrator per dictam generalem clauſulam conuenire intendit. [Noĩa] & cognomina, vel alias certas circumlocutiones. ſ. de teſti. licet ex quadam. vt oĩs ęquocatio euitetur. alias ꝯ ſ. eo. ſignificatuit. & c. quia nonnulli. [In primo citatorio.] cuiuſlibet illorum quatuor. ſm̃ d. n. q. d. quilibet ex quatuor ad minus ter eſt citandus. 14. q. 3. de illicita. ff. de iud. ad peremptorium. ſ. de do. & contu. prout. Igitur ſi in primo citatorio cuiuſlibet perſonæ non exprimantur noĩa, præſumitur impetrans doloſe verſari, ſed ſi apponitur in primo cuiuſlibet, non eſt neceſſe, ꝙ in ſequẽtibus apponatur. Vr̃ m̃ ſufficere, ꝙ in primo citatorio illius, quem primo citari fecerit, hæc noĩa exprimantur, dummodo per manum tabellionis fiat, & in cartulario
9 curiæ apponantur. at ſ. de prob. qm̃ ꝯ falſam. nec præſumo, ꝙ † tabellio per cuius manus oĩa tranſeunt, aliquam fraudẽ faciat circa hoc. ff. de teſt. Domitius. ſ. de præſcri. ad audientiã. Et idem vr̃ etiam, ſi in primo citatorio non exprimant, dummõ in actis reperiatur ſcriptum ꝑ manũ publicã, & corã teſtib. arg. C. de ſent. q̃ ſine certa quanti. profer. l. pe. ad fi. q̃uis enim hæc verba videantur ꝯ dicere, eſt m̃ de mente, ꝙ ſufficit hoc taliter fieri, ꝙ nõ ſit locus fraudi, vel variationi, vt apparet ex ſequ. ad hoc ff. de legi. ſente. ff. de leg. 3. non aliter. Verum quia impetrantes ſunt nimis calumnioſi, dicimus vtrunque ſeruari debere. ſ. non ſolũ mentẽ, ſed verba, quia in talibus non poteſt nimis magna cautela adhiberi. Sed ſi hoc omittatur, nõ dicimus primũ reſcriptum ꝓp hoc vitiari. ſpectat tñ ad iudices potius, q̃ ad partes, oẽm adhibere cautelam. ar. ff. de iudi. ſi prætor. ff. ne quid in lo. pu. l. fi. ergo caueat cui, & qualiter delegabit. ar. ſ. eo. c. proxi. & nomina quorum corã eo expreſſa fuerint, ſignificet delegato, nec quouſque corã eo expreſſa fuerint, ſubdeleget. ar. ſ. eo. paſtoralis. §. 1. & ii. Et ei conſulimus, ꝙ in nullo procedat, quouſque noĩa ſint expreſſa. Sed nũquid ex quo noĩa expreſſit, & ſcribi fecit, eſt locus variationi? Scripſit. B. ꝙ nõ, quia ex quo noĩa ipſa expreſſit, perinde habetur, ac ſi eſſent expſſa in literis, & ſic non extenduntur literę ad alias perſonas ſ. eod. c. quia & c. ſignificauit. & ſ. de off. dele. P. & G. & hoc videtur velle
10 hęc litera, nam & talem inconſtantiam merito† recuſabit iudex. ff. de procu. in cãæ cırca prin. Sed ꝯ. ff. de colla. bon. nunquam. ff. de interro. act. de ætate. §. ex cã. & §. fi. & ſ. de excep. paſtoralis. Dicas, ꝙ ſi in aliis caſibus ex cauſa admittatur variatio, in hoc tamẽ caſu non eſt admittenda. quia iſte impetrãs odioſus eſt, & debuit venire inſtructus, quem noiaret, & quem conueniret. C. de dila. l. ij. canonizata. 3. q. 3. §. ſpatium. C. de tempo. in integrum reſt. petendæ. ff. de excep. do. pure § ſi ff. de calum. annus. Quid ſi quis im-
11 petrauit, †ꝙ ſibi prouideatur de beneficio primo vacante, quod

ipſe duxerit acceptandū expreſſit vnum, & acceptauit, nonquid poſtea poterit variare, & aliud acceptare? Hic eſt ar. ꝙ non, ſm B. Hoc puto verum, ſi vacans acceptauit, & ipſum conſequi potuit. ſ. de concell. pꝫb. extra. quia in cunctis. §. pe. ſi autē conſequi non potuit, quia forte is, qui conſimiles literas habebat, priores prius datas acceptauerat. ar. ſ. de of. del. ex parte. j. vel ſi acceptauit non vacans, quia talis acceptatio non tenuit, variare poterit, & aliud acceptare. ar. ff. de op. leg. l. ij. & quia verba intelligenda ſunt cū effectu. ſ. de ele. non reſi. relatum. Caueat tñ ſibi talis, ne per ſinſam ſuccumbat, ſiue colluſione aliqua, nam ſi colluderet, non ſibi ꝓdeſſet, ſed obeſſet. ſ. de collu. deteg. c. ij. Sed & ſi compromitteret, vel alias componeret, imputaretur ſibi, nec poſſet aliud acceptare. arg. ff. de euic. ſic dictum. §. ſi a compromiſſo. ſ. eo. ad audientiam. [Exprimat.] vt ſic appareat de quib. ſenſit & ꝯ quos impetrauit, nec liceat his relictis aliquam fieri emendationem, vt in Auth. de teſti. §. quia vero multi. coll. 7. [Forſitan.] hoc ideo dicit q̃a hoc bene poſſet fieri ſine fraude, puta quia alij ſucceſſit, ex cuius ꝯſtu agat. ff. de inter. act. de ætate. §. ex cauſa. ff. de reg. iu. qui in alterius. Veruntñ quia & fraudulenter fieri pōt, mutatur hoc ius ne vllum dānū accidere poſſit. Joſti. de auth. tu. §. j. ibi, neq; in hereditatē &c. [Relinquatur] cui & ius, & iudex occurrere debet. ſ. eo. ſedes. in fi. & c. ſeq. in fi. & ſ. qui ma. accu. poſſ. ſignificante. Inſt. vi bo. rap. §. ſed ne dum talia. [Circa ea] ſnōia. ergo patet hic, ꝙ

12 ex quo expreſſa ſunt, ſemel † variare non licet, nec vltra quatuor poſſunt per hanc generalem clauſulā cōueniri. Sed quid ſi vnus

13 de quatuor † eſt eṗs, qui conuenitur ſuper limitibus eṗatus, & ſic ſine ſuo capitulo, non poteſt eſſe in iudicio, qui ſunt forſuā pluſquam centum? Dic, ꝙ oēs computantur pro vno. ar. ſ. de ma. & obe. c. fi. & ſ. de offi. del. ſuper eo. Idē ſi ſunt plures eandem litē habentes forſan ex cā ſocietatis, vel quia ſunt hæredes, qui noīe teſtatoris defuncti conueniuntur. ff. iudi ſol. iā tñ. §. in hac. Et idem

14 in cauſa indiuiſibili. ſ. de appel. vna. Idē ſi † vniuerſitas, vel collegiū conueniuntur. ſ. de ſindico. c. vnico. & ſ. de ſen. & re iud. cum ſup & in hoc conueniunt hi, qui ſuper hoc c. gloſſauerunt. Tn tō dicas, ꝙ nulla vniuerſitas, nullum collegiū poterit per hanc gnalē clauſulā conueniri, niſi vniuerſitas, vel collegium aliquod fuerit ſpecificatum. ar. ſ. eo. ſedes. Et eſt ratio, quia ſm ſtilum curiæ alia eſt forma literæ impetratæ ꝯ ſingulares, alia ꝯ vniuerſitatem, vnde tunc ſemper conſueuit apponi hæc clauſula prouiſo, ꝙ in dictam vniuerſitatem ſine ſpeciali mandato noſtro nullā excōicationis, vel interdicti ſnīam proferatis. quod hodie de excommunicatione & ordinariis prohibeť. ſ. de ſen. exc. Romana. §. fi. & idē eſt qñ aliquis nobilis baro cōuenitur. Ergo aut vniuerſitas aliqua eſt ſpecificata, & tunc & quatuor per generalem clauſulam poterunt conueniri, dummō non ſint maiores q̃ expreſſi, aut nulla eſt ſpecificata, & ſic nulla poterit cōueniri. [Libere variare.] ſecus

15 in patrono laico, quia † ille variare poteſt, ſed eccleſiaſticus non poteſt. ſ. de iure patro. ꝙ autem. reſpon. j. & c. cum autem.

S V M M A R I V M.

1 *Cauſa quibus & vbi ſunt a ſede apoſtol. delegandæ. & nu. 16. & 17.*
2 *Decretum quid ſit.*
3 *Decretalis epiſtola, quæ dicatur.*
4 *Conſtitutio quæ ſit.*
5 *Canon, quod dicatur.*
6 *Dogma in doctrina fidei conſiſtit.*
7 *Mandatum quod dicatur.*
8 *Interdictum quid ſit.*
9 *Sanctio, quæ dicatur.*
10 *Pragmatica ſanctio quæ ſit.*
11 *Iudex deligatus non idoneus ſi fuit datus a cancellario ex certa ſcientia, an poſſit contra eum excipi.*
Et quid ſi partes, vel earum procuratores de cōi conſenſu interpretauerunt.
12 *Papa delegando cauſam ſimplici clerico, an & quando teneat delegatio.*
13 *Dignitas officium & perſonatus pro eodem ſupponunt.*
14 *Dignitas, quid ſit.*
15 *Promoueri debet melior & ſuperior.*
18 *Clerici non aduocent coram eccleſiaſtico iudice.*
19 *Eccleſijs in cathedralibus ſunt ponenda perſona idonea.*
20 *Ordinarij an poſſint committere cauſas cuilibet clerico.*
21 *Epiſcopi ſunt inſtituendi in ciuitatibus, non in caſtris, vel villis, nec in alijs locis vilibus.*
22 *Canonici omnes debent eſſe periti.*
23 *Leges in ciuitatibus docendæ ſunt.*
24 *Magiſtri theologiæ in ciuitatibus ponendi ſunt.*
25 *Curam animarum qui habent, neceſſarium eſt, quod canones non ignorent.*
26 *Studij nomine non intelligitur illud, quod in caſtro. vel villa exercetur.*
27 *Ciuitas quælibet inſignis eſt, & in ea reperiuntur periti.*
28 *Cauſa delegata in certo loco ſi vna pars dicit ibi non eſſe copiam peritorum, altera vero ſic, quid agendum.*
29 *Dilatio eſt danda propter abſentiam aduocati.*
30 *Sententia lata velamento abſentia aduocati an retractetur.*
31 *Iudices cauſ expenſis veniant ad locum deputatum.*
32 *Iudex ſi mandat citatis, quod ſecure veniant, quia ipſe dabit copiam aduocatorum, an teneantur ire, cum ibi non ſint aduocati in loco, niſi vestra.*
33 *Citatus tenetur venire, vel mittere idoneum reſponſalem.*
34 *Caſus in quibus prædicta regula fallit.*
35 *Citandus quomodo quis ſit cauſæ.*
36 *Partes an poſſint renunciare conſtitutioni c. præſenti de reſi. inuito iudice.*

C A P. II.

a PRæſenti. [a] Prouidet dñs noſter, ne cauſæ aliis
1 q̃ † perſonis, ſeu canonicis cathedralium, vel collegiatarū eccleſiarū venerabiliū a ſede apoſtolica delegentur, nec alibi, q̃ in ciuitatibus, vel alijs locis, in quibus poſſet haberi iuris copia peritorum, examinent. partes non venientes nullā pœnā incurrunt ſi alibi (niſi de cōi ꝯ

2 ſenſu) citentur. [Decreto.] Decretum † eſt, ꝙ Papa de conſilio fratrū nulla facta conſultatione ſtatuit, & in ſcriptis redegit, vt hic. & 25. q. j. generali. & ſ. de his quæ fi. a ma. par. ca. & ſi membra. er

3 go per hoc verbū innuit, ꝙ de fratrum conſilio emanauit. † Decretalis vero eſt, qñ ad conſultationem rñdet, ſiue ſolus. ſ. eo. c. j. ſiue de fratrum conſilio. ſ. de elec. in Geneſi. in fi & c. eccleſia. in

4 fin. Conſtitutio † aūt dr̃, qñ Papa aliquid proprio motu ſtatuit ſine conſilio fratrum. ſ. de maio. & obe. ſtatuimus. & ſ. de cōſtitu

5 tionib. qm̄ conſtitutio. Canon † dr̃ quod in concilio promulgat ſiue pronunciatur. ſ. de foro comp. c. 2. & 3. ſiue generali. ſ. eo. nō

6 nulli. † Dogma in doctrina fidei conſiſtit, de conſe. diſt. v. c. pe. ſi

7 cut eſt illud. ſ. de ſum. Trin. c. j. & ij. §. fin. † Mandatum dr̃, quando tractatur de moribus. 4. di. denique. & ſ. de vita & ho. cler. vt cleri

8 corum. Interdictū eſt, † qō nulla pœna adijcitur. de conſe. diſt. 4.

9 non oportet. Sanctio † vero fit cū adiectione pœnæ. xvij. q. 4. ſi qs.

10 ſuadente. † Eſt & pragmatica ſanctio, de qua not. ſ. de rerum. permu. c. j. [Prouidendum.] Per hoc dixerūt aliqui, ꝙ bene valebūt literæ etiam ſi cauſæ perſonis inferioribus committuntur, quia hoc decretum non continet ius cōe, ſed eſt quædam prouiſio, q̃ Papa imponit cancellariis, & legatis: ſed dic prouidendū. i. prouide & iuſte ſtatuendum. ſi. ſ. eo. c. proxi. & intelligit, qñ impetrans

11 elegit iudices, quos voluit. Quid ergo ſi conſtet, † ꝙ cācellarius ex certa ſcientia ipſos dedit? Non videtur tunc habere locum exceptio. arg. ff. de iud. obſeruandū. Quid ſi de cōi conſenſu impetrauerunt partes, vel partium procuratores? Non poterit excipi ar. ſ. de offi. del. cū olim magiſter. §. præterea. & ca. ſuper qōnū. §. verum. ſ. de cā. poſſ. & proprie. cum olim §. j. ſ. de ſent. & re iudic. cām quæ ante fi. ſ. de verb. ſign. in his. ante fi. cum hoc ſtatuatur pro cōmō priuatorum, ei renuntiari pōt tacite, & expreſſe. ſ. de fo. compe. ſi diligenti. §. j. ver. manifeſte. ſ. de regularib. ſtatuimus. vbi de hoc.

12 Quid † ſi Papa ſcribit alicui ſimplici clerico? Si conſtat, ꝙ ex certa ſcientia hoc facit, excipi non pōt, & ſic intellige. ſ. de priuil. cum olim. ii rñ. j. ver. interim aūt. alias ꝓiumā ſubreptitiū, vel expectabo ſcdam miſſionē. in Auth. vt nulli iud. §. hoc vero iubemus. niſi & dicatur in literis non obſtante tali ꝯſtitutione. ſ. eo. nonnulli. [Vel legatis.] vel delegatis, nā hi æquales ſunt quo ad illū, a quo iuriſdōnē hñt. ſ. de offic. lega. ſtuduiſti. & ſi tales pōt ſubdelegare quibuſcunq; vellent, fruſtratoria eſſet hæc prouiſio, & illi frequēter eluderentur, qd vitandum eſt. ar. ſ. de diuor. quanto. §. pe. Hoc ſi velit delegare iuriſdōnē, ſecus ſi committit audiētiam alicuius articuli, nam in auditoribus hæc conſtitutio non vēdicat ſibi locum. ar. ſ. de offi. deleg. ſuper qōnū. §. fi. ſm d. n. Sed ꝯ. eod. tit. §. verum. vbi innuitur. ꝙ poſſit excipi, niſi datus ſit de partium voluntate. Dic, ꝙ ibi loquitur de ſuſpecto, nec facit vim in vtilitate, & verba huius conſtōnis non includit auditorē, vt patet in ſeq. gl. [Cauſæ.] Hæ non cōmittunť ſine iuriſdōne. ſ. de offi. del. præterea. ergo non ꝓhibet, quin audientia alicuius articuli, vel mera exe

13 cutio cuilibet clerico committi poſſit. [Dignitate] dignitas † officiū, perſonatus pro eodem ſupponunt. ſ. de conſti. cū acceſſiſſent & de hoc no. ſ. de clericis nō reſi. quia non nulli. [Prædita.] i. præ

14 aliis dotatæ, vel latæ, vel poſitæ eſt enim dignitas † quædam præeminentia in eccl̃ia. ſ. de verb ſign. ꝗuis. Et de hoc præſumēdum eſt, ꝙ tōne bonitatis, & diſcretionis ſuę ꝓmot' ſit, oīa recte agat.

15 ſ. de ꝓ. ſum. eū in iuuentute. 41. di. c. j. 61. di. miramur. nā & † melior & ſuperior ꝓmoueri dēt. 63. diſt. metropolitano: cuius reſpectu cæteri grex dñt. 25. di. vnum. §. nunc autem. ſ. de off. cuſto. ca. ij. §. in his. & qui magis laborant, meliora habet merita, ſiue ſtipendia. C. de off. ma. off. l. ij. in fi. & quanto quis melioribꝫ præeſt, tanto melior, & honeſtior eſt. i. eſſe dēt, vel præſumitur. in Auth. de

16 defen. ci. §. nos igit. j. col. coll. 3. Ex hoc in † vr̃, ꝙ ſedes apoſt. nō cōmittit cām alicui minori. 25. ann. ar. ſ. de elec. cum in cunctis. §. inferiora. Sed credimus, ꝙ ſufficiant. xx. ano ſ. de offi. delega. cum viceſimum. vbi plene de hoc dixi, ideo etiam. ſ. ſequitur de canonicis, in quibus non requiruntur. xxv. ann. ſed ſufficit, ꝙ ſint adoleſcentes. argu. ſ. de præben. ſuper inordinata. quod dic, vt ibi not. Intelligas tamen, ꝙ quo ad hoc de quo hic quæritur. neceſſe eſt, quōd canonicus habeat ad minus. xx. ann. vt nota ſ. [Cathedra-

libus

A D D I T I O.

a ¶ Hanc hodie non habemus, & ea pro magna parte ſint ſumpta ocer ſtatutum, quæ eſt in ordine ij.

17 libus.]Hoc ideo dicit : † quia in his præſumuntur eſſe meliores
clerici, & diuinæ legis & humanæ periti. xxiiii.diſt.quando.ſ.de
magiſtris.c.i.& c.quia.& c ſuper ſpecula.ſ.de elec.ne pro defectu.
[Honorabilibus]Hoc ideo dicit: quia non ſufficit,ꝙ ſint collegia
tæ tenues,ſicut ſunt multæ in Sicilia, & Tuſcia, ſed requiritur, ꝙ
ſint honorabiles.i.propter perſonas literatas,& honeſtas ibi poſi-
tas ꝑpter facultates amplas honorandæ.Quid enim ſi magni vi-
ri magnas cauſas agerent coram illiteratis clericis & pannoſis?Ve
18 re tilui parerent.ſecundum.d.n.ideo prohibitum † eſt , ne clerici
aduocent coram ſeculari iudice.vt ſ.de poſtu.ca. j. Quid enim ſi
ſit canonicus cathedralis, vel eccleſiæ tenuis , puta Vacieñ.alias.
Venteñ.nam in multis cathedralibus inueniuntur idiotæ & pan
noſi? Reſpon.Sufficit,ꝙ ſit cathedralis ſecundum.d.n.& eſt ratio
quia pro maiori parte ſunt honorabiles quo ad diuitias & perſo
nas. nam quod raro fit (ſicut vetus ſapientia docet) non obſeruãt
legiſlatores,ſed quod fit plerunque.i.frequenter, & reſpiciunt, &
moderantur,vt in Auth.vt ſine prohibi.matres filii.ta. ge. §. quia
vero.colla.vi.arg iiii.diſt.erit.ff.de leg.nam ad ea [Inſtitutæ.] arg.
19 † ꝙ in honorabilibus eccleſijs & maxime in cathedralibus ſunt
ponendæ perſonæ idoneæ,& non minores. xx.annis,arg.ſ.de off.
deleg.cum viceſimum.nec laici,arg.ſ.de iud.decernimus.imo ec
cleſiaſticę,tonſuratæ,honeſtæ,& literatæ.ſ.de inſti.ca.ii.& c.ad de
corem.quod dic,vt ibi no. nec enim ſunt cauſæ eccleſiaſticæ aliis
delegandæ.ſ.de offi.deleg.ſi pro debilitate.& c.cum te.Sed nunqd
20 † ordinarij hac conſtitutione aſtringuntur? Non. imo poſſunt
delegare.quibus volunt clericis etiam inferioribus. ſecundum.d.
n. Et eſt ratio: quia ſicut in reſcriptis apoſtolicis maior diligentia
adhibetur.ſ. eo. ad audientiam.vbi de hoc.ita & in iudicibus ſuis,
qui nec aliter debent procedere,quam ipſe proceſſurus eſſet.ſ.eo.
ſuper literis.in fi.ſ.de appel.nouit.& ideo magis poſſet confundi
Papa tanquam maior,ſi in proceſſu iudicis ſui aliquid iniuſtum,
vel indecens poſſit notari.ipſe tamen ſibi cauebit bene,vt patet.ſ.
de vſu pal.niſi ſpecialis.¶ Nec alibi] ii.pars.[Ciuitatibus.] in qui-
21 bus ſunt † epiſcopi inſtituendi,non in villis,vel caſtris, vel aliis lo-
cis vilibus.lxxx.diſt.c.j.ii.iii.& iiii.& ſ.de priuil. c. j. ideo pręſumi-
22 tur,ꝙ in talibus locis ſit copia peritorum. † nam omnes canoni-
23 ci debent eſſe periti,vt patet in his,quæ no.ſ.de inſti.ca.ii.† in ciui
tatibus etiam leges docendæ ſunt,vt in procemio.ff. pen. colum.
circa fi.§.hęc autem tria.& §.pen. A talibus locis non ſunt prohi
bendi fratres prædicatores,neque minores.ſ.de exce.præla.nimis
praua.§.ad hæc nec fratres. Sed & in eccleſijs ciuitatum ſunt po-
24 nendi † magiſtri theologiæ , qui ſacerdotes informent in ſacra
pagina, & in his, quæ ad curam animarum ſpectare noſcuntur.
25 ſ.de magiſtris.quia nonnulli.§.ſane.† ergo neceſſarium eſt,ꝙ ca-
nones non ignorent,arg.ſ.de tempo.ordi.vel non eſt compos.&
ſ.de ęta.& quali.cum ſit ars artium.ſ. de conſang. & affi.c. j. §.fi.
26 & † nomine ſtudij non intelligitur illud,quod in villa, vel in ca-
ſtro aliquo exercetur.ſ.de cleri.non reſi.ex tuę.quod dic,vt ibi no.
Quid ſi ſit ciuitas,vbi non habetur copia iuris peritorum? hic eſt
diſſentio.Dicas,ꝙ ſufficit,ꝙ ſit ciuitas,& eſt ratio, vt no. in ſimili
quæſtione ſ.e.ſuper verbo,honorabilibus. ver. quid ergo ſi ſit ca-
nonicus.& ſecundum hunc intellectum illud ibi. quod.i. ſ. ſequi-
tur non determinat hoc verbum ciuitatibus.ſecundum alia loca
27 tantum,quæ propter hoc inſignia dicuntur. Ciuitas † autem inſi-
gnis eſt , & vix eſt, quin in ciuitatibus, vel ibi prope inueniantur
periti,& ſi prope ſunt,in ciuitatibus copia ipſorum haberi poteſt
ad hoc.ff.de rei ven.quæ religioſis.vij.q.i. pontifices.[Vbi.]i.in qui
bus locis inſignibus.[Haberi valeat.] ſiue de longe,ſiue de prope,
nec enim eſt curandum, quomodo habeantur , dummodo ha-
beantur.Vel dic,ꝙ hoc poteſt ſuſtineri quo ad ciuitates, quæ tan-
quam inſignes in hoc priuilegiatæ ſunt,vt no.ſ.in præceden. glo.
in alijs autem locis requiritur, ꝙ in locis inueniantur, & in locis
ſint. Et eſt ratio : quia hæc conſtitutio facta videtur in fauorem
reorum & pauperum, & quia magis conſtat aduocatus aliunde
veniens,quam indigena non eſt bonum hoc dilatare in pręiudi
ciũ eorũdem,arg.C.de legi.quod fauore.ſ.de ap.vt debitus. Quid
28 ſi inter partes & iudices ſit ſuper hoc † contentio : quia vnus
dicit inſignis eſt,& habet copiam peritorum,& alius dicit , non
eſt verum quid fiet ? Ad opinionem communem prouinciæ re-
currere argumen.ff.de ſuppellecti.lega. Labeo.ſ.de ſpon. ex literis.
Quid ſi adhuc ſuper hoc ſit contentio? Non ſtabit ſuper hoc ar-
bitrio iudicis cognoſcentis.argu.C. de arbit.nemini. quia forſan
prouocatus obeſſet , ex quo quia contra aſſertionem ſuam con-
tendit.argum.ſ.de poenis.dilectus. recurratur ergo ad arbitrium
boni viri.i.iudicis.ff.de iniur.ſed & ſi vnus.§ ait prætor.C.de iud.l.
fina.non tamen ſecularis,ſed eccleſiaſtici.ſ.de arbi. contingit. ſ.
de iud.decernimus.ſecundum dominum noſtrum. Dicas,quòd
recurrendum non eſt ad arbitrium boni viri .i. iudicis. ff.de ver-
bo.obligatio.continuus.§ cum ita. ergo per arbitros huiuſmodi
concertatio ſopiatur.ſ eo.titu.paſtoralis.reſpon.primo. ſ.de offi-
cio delega.ſuſpitionis.hoc vbi euidenter apparet, & ſi notorium
eſſet,quòd ibi nõ eſſet copia peritorum,appellari poſſet. ad hoc .
de appell.conſuluit.& caue,quia licet aliter intelligatur ab aliis,
& lex continuus.fuerit hic aliter inducta , ego tamen magnam
vim facio inter hæc duo.ſ.inter boni viri .i.iudicis, & inter iudi-
ces,ideſt boni viri[Copia]peritorum tam pro aduocatis.ff.de po
ſtul.ab hoſtibus.§.finali,& l.ait prætor.§ fina quam pro aſſeſſori-
bus.ſ.de vita & honeſta.clerico.cum ab omni.vbi de hoc.& con-
29 ſiliariis.xi.q.iii.non licet.& eſt hic argum.quòd † danda eſt dilatio
propter abſentiam aduocati.& ſ.de iudic. paſtoralis. ſ. vt lit.non
conteſta.cap.primo.dicas hoc eſſe arbitrarium inſpecta ſimplici
tate , vel malitia petentis , quantitate , & qualitate cauſæ,nam ſi
malitioſe petatur,denegari poteſt. ſ.de dolo & contuma. prout.
30 ſi bona,conceditur. iii.q.iii.de iudiciis.ſententia † tamen lata vela-
mento abſentiæ aduocati non retractatur.C.de poſtul. velamen
to.excipe cauſam fiſci.ff.de iure fiſ.ſi fiſcus.C.de aduoca.fiſ.l. fin.
Sed & reſtituetur eccleſia,ſi fuerit indefenſa.ſ.de reſti.in integ. ca
pit.ij.§.penul.ſ.ne ſe.va.ca.i.& fina.[Cauſę huiuſmodi]ſcilicet a
ſede apoſtolica delegatæ,aliæ ergo non includuntur , vt no.ſ.ſu-
per verbo,inſtitutæ. ver. ſed nunquid ordinarij[Agitentur] non
prohibet commiſſionem , ſed cauſæ examinationem alibi, quã
in aliis locis fieri poſſe,& eſt ſimile, quia bene poſſunt ſtare iudi-
ces impetrati vltra duas dietas,dumtamen non trahant vltra. ſ.
eo.nonnulli,& c. dilectus filius.& ſecundum B. hęc glo. videtur
contra textum,quia ſupra pręmiſit de commiſſione non facien-
da niſi perſonis,vel canonicis honorabilium eccleſiarum, & hic
prouidet , quo ad examinationem . ſed dic , quod ſupra non re-
quiritur , quod in illis eccleſiis honorabilibus habeatur hęc co-
31 pia. Sed quęritur † cuius expenſis venient iudices ad locum in-
ſignem? Dixit.B ꝙ expenſis impetrantis,arg.iiij.q.iij.ver.venturis,
vbi de communi conſenſu dati ſunt. ſ. eod. cæterum. §. fina. &
in his quæ no.ſ.e.ſuper verbo,prouidendum.ver.ſi de communi.
Dicas contra.i.ꝙ expenſis vtriuſque partis venient,arg. xiiij. q. v.
non ſane.dummodo non trahatur vltra duas dietas.quod dic, vt
no.ſ.e.§.nonnulli.& c.dilectus. ¶ Iudicibus.] iij.pars.[Vero.]acci
pe verbum infra.vt non pareatur impune,qui contra hoc ſtatu-
tum &c.[Ad alia loca.]i.inſignia,qđ notorium eſt. Quicquid tñ
hic ſcriptum inuenias,ſemper in hoc caſu conſulo,ꝙ vadas, vel
mittas,& excipias, & hanc oblationem coram arbitris te offeras
probaturum & ſi exceptio non admittatur,appelles,& tunc ſuffi
ciet, ꝙ probes, ꝙ oblationem huiuſmodi probationis denegaue-
rit iudex ſ.de appel.interpoſita.ff.de app.non reci.ſi cuius.& om-
nia innouata reuocabuntur.eo.tit.l.penul.& ſ.de appell.dilectus.
§.quia vero.Quid ſi admittat iudex exceptionem, & arbitrorum
electionem, qui pronuntiant exceptionem iniuſtam ? Dixerunt
aliqui,ꝙ non poteſt appellari,arg.ff de appel.non reci.l.fi. & ſ.de
iudi.c.ſi.quia modicum intereſt.ij.q.vj.non ſolent. ſed ſecundum
hoc modica erit prouiſio illius conſtitutionis,quæ ratione inter-
eſſe litigantium introducta eſt.ideo ratione intereſſe tenet appel
latio.ſ.de elec.cum inter.R.iuniorem.§.j.ff.de appella. non reci.l.
j.& dicto.c non ſolent.Quid ſi appellauit aliquis,& non certifica
uit iudicem,& iudex credens contrarium. ſ. pronuntiatum eſſe
contra excipientem & non appellatum , quia forſan pars ad-
uerſa hoc dat ei intelligere,arg.ſ.de appel.cum apoſtolica. excõ-
municat appellantem? Dicunt quidam,ꝙ tenet excommunica
tio.arg.ſ.de appel.ſi duobus.ff.de iudi.ſi quis.ex aliena.Dicas con-
trarium.Nec obſtat.c.ſi duobus.quia ibi conſtat, ꝙ Metropolita-
nus iudex eſt, cuius iuriſdictio ſuſpenſa non eſt , imo prorogata
per appellationem ad ipſum factam,quod bene ſcit aduerſarius,
qui ad ſedem apoſtolicam appellauit,ergo imputet ſibi,ſi ipſum
non certificauit,quia nec aliquis archiepiſcopus tenetur diuina
re.ſ.vt eccleſiaſtica beneficia.vt noſtrum,hic autem iudex certus
eſt,ꝙ iuriſdictio ſua ſuſpenſa eſt per exceptionem oppoſitam, &
ideo nullo modo procedere poteſt,quouſque,vel per relationem
arbitrorum,vel per confeſſiones partium ſibi conſtiterit,qualiter
fuerit terminatum , neque debet credere aduerſario meo. ſ. de
cauſa poſſe.& proprie.c.ſi.talis enim ignorantia non eſſet proba
bilis,ſed ſupina,quæ non excuſat.ſ.de cleri.excom. mi. apoſtoli-
32 cæ.Quid ſi iudex † mandat citatis,ꝙ ſecure veniant,quia ipſe da-
bit eis copiam aduocatorum? Scripſit dominus noſter,ꝙ hoc nõ
ſufficit,quia hi,qui aliunde venirent,exigerent maiora ſalaria , &
ſic non releuarentur litigantes ab expenſis contra mentem hu-
ius conſtitutionis, & graue eſſet in ſingulis terminis nouos quæ-
rere aduocatos,& ſecreta cauſæ ſuæ pluribus reuelare , arg. ſ.vt li.
non conteſta.c.j.ff.de vaca.mu.prætor.& ſ.de renun. c. i. ſecundũ
hoc ſequitur,ꝙ non poſſet aſſignari dies, niſi in vno loco, quia ſi
in diuerſis,aut duceretur aduocatus,qui fuit in alio loco,& ſic dabit
clientulis maius ſalarium, aut aduocatus indigena conduceretur,
& ſic mutabitur aduocatus.Ideo dicit,quòd ſufficit hanc conſti-
tutionem ſic ſcriptam eſſe,& ſi per quam dura ſit.vj.quęſt.iij.ſcri-
ptum eſt.ff.qui & a quibus ma. li. non ſi. proſpexit. Poteſt eſſe,&
alia ratio , quia in talibus locis meliora, & plura hoſpitia , vi-
ctualia , & honeſtiores, & digniores , & ditiores teſtes reputan-
tur , & reperiuntur , quamuis hoc plerunque fallat , & talia iudi-
cibus & litigantibus neceſſaria ſunt. Quid ſi iudex non ad-
mittit exceptionem reputans , quòd locus notorie inſignis eſt,

& ideo non eſt recipienda probatio. ff. qui ſatiſda. cogan.ſi vero.
ſ.de electi. bo. me. Maguntinẽ.§.contra. & ideo contra appel-
lantem proceditur? Dic , quod in pendenti eſt,vtrum proceſſus
teneat,nam ſi appellatio pronuntietur iuſta, apparet,ꝙ proceſſus
nullus eſt,ſi iniuſta,apparet,ꝙ tenet.ſ.de eo qui mit.in poſ.cau.rei
ſeruan.cum veniſſent.§ fi.ſ.de appel.vt debitus.[Citauerant.]als.
[Citauerint.] iniuſte hoc faciunt,& ideo non paretur impune.i.
ſi quis non pareat , ſine pœna erit.ſic.ff.de iuriſdi.om.iu.l.fi.Et ꝑ
hoc notauerũt quidam,ꝙ citatio nulla eſt.quod verum eſt, ſi no
torium ſit,ꝙ non eſt in ſignis,alias contra vt patet in his,quę no.
ſ.Sed contra: quia poteſt eſſe, ꝙ renuntiatum ſit huic conſtitu-
tioni,vt ſequitur,& ideo ſemper debet venire,vt no.ſ.e.nonnulli.
33 No.igitur,ꝙ † citatus regulariter tenetur venire , vel mittere ido-
neum reſponſalem.ſ.de do.& contu. cum dilecti. §. expectanti-
34 bus.† Sunt tamen caſus,in quibus hæc regula fallit.Primo,quan-
do notorium eſt,ꝙ locus non eſt inſignis,vt hic.ſm quoſdam qd
dic,vt ſ.Secundo: quia vltra duas dietas eſt locus,ad quem trahi-
tur a ſua diocæ. quod dic,vt no.ſ. e.nonnulli.Tertio qa locus nõ
eſt tutus.ſ.vt li.non conteſta.accedens.ij.Quarto:quia non eſt ho
neſtus ſaltem alteri partium.ff.de arbi.ſi cũ dies.§.ſi arbiter.Quin-
to: quia euidens eſt citantem non eſſe iudicem.ff.de re iudi con-
tumacia.§.fi.& ſ.de offi.deleg.prudentiam.& c.fi.quod dic vt ibi.
Sexto,quia licet ſit iudex,tamen citat ad locum,qui nõ eſt iuriſ-
dictionis ſuæ ff.de iuriſd om.iu.l.fi.ſed certe hoc euidens eſt: quia
poteſt eſſe,ꝙ habeat licentiam iudicis alterius territorij , vt ibi ſe-
deat,cum in proprio territorio forſan commode hoc nõ poſſit,
quod tu dic,vt no. ſ.de offi.lega.nouit.ſ.de vſu pal.ex tuarum. dũ-
tamen extra prouinciam non citetur.vt ſ.ſequitur.Septimo,quia
citatur extra prouinciam.iij.q.vj.vltra.& c.vnaquæq;. & c.ſeq. in
Auth.de ſanc.epiſc §.vt autem omnis.coll.ix.& in Auth.vt om-
nes obe.iud.§.hoc conſiderantes.coll.v.& de hoc.ſ.de dolo & cõ-
tuma.cum olim.§.fi.Octauo: quia reſcriptum non inſeritur ſm
quoſdam,arg.ſ.de dila.præterea.Nono,quia euidens eſt iudicem
eſſe ſuſpectum,vt ſ vt li.non conteſt.accedens.j.iij.q.v.quia ſuſpe-
cti.Decimo,quia euidẽs eſt citatum ſpoliatum eſſe.ij.q.ij. nullus.
& q.iij.ſi quis epiſcopus.& ſ.de reſti.ſpo.olim.ij.Vndecimo: quia
euidens eſt ipſum ſoluendo non eſſe.ſ.de ſolu.Odoardus.Duode
cimo: quia citatio non continet cauſam citationis. v. alias iij.q.
ij c.j.& fi.ff.de fer.l.j.Sed contra.xj.q.iij.certum.quod poteſt habe-
re locum ſm ea quæ no.ſ.de app.extra Romana.§.cum autem.
ſecundum.d.n. Tertiodecimo : quia citatur quis ad eligendum
epiſcopum adhuc ipſo epiſcopo viuente.ſ.de elect.bonæ me.Cre
mon.§.fi.Quartodecimo:quia citat ad diem feriatam.ff.ſi quis in
ius vo.l.ij.in fi.de hoc tamen dic,vt no.ſ.de reſt. in integ. tum ex
literis.§ fi.contra.& ſ.de dila.c.fi.contra. Quintodecimo,quia li-
bertus fecit citari patronum.iiij.q.iij.§.item in criminali. circa fi-
nem.Sextodecimo,qa citaẽ perſona, ꝙ veniat in ꝓpria pſona,&
eſt impeditus infirmitate,ſed hic debet mittere excuſatorem.ſ.de
dolo & contu.cum dilecti. §.expectantibus. ſ. de elec.bonæ me.
Magun.§.contra.& ſeq.hoc etiam hodie delegatus facere non po
teſt,niſi in caſibus.quod dic,vt leg.& no.ſ.de iud.extra iuris.Septi
modecimo:quia cauſa grauis eſt,& impeditur.ſ.de procu.quere-
lam.dic , vt ibi not.Quamuis autem dictos caſus ſic recollegeris,
hoc teneas,ꝙ excepto.v.& vij.& ix.& x.& xj.xiii.xiiii.& xv. in om
nibus alijs debet venire,vel excuſatorem mittere, & conſulte fa-
ciet,ſi ſemper mittat allegaturus ſaltem exceptionem ſuam.ff.de
iudi.ſi quis ex aliena.& de hoc.ſ.no.de appel.cum periti. Vnum
35 † nota,ꝙ qui vult caute citare,debet in literis citationis appone-
re,quis citat,quem,ſuper quo,quando,& vbi,vt per ſe,vel per aliũ
reſponſalem legitimum, & idoneum, ſiue ſufficientem compa-
reat,& mandare aliquibus,ꝙ citent,& ſuper hoc citantem certifi
cent,vt omnia hæc colliguntur.ſ.de dolo & contu. cum venera-
bilis.[Vtriuſq; partis.] ſic enim non poteſt alterutra, pars conue-
niri,vt patet in iuribus inductis ſ.eo.ſuper verbo, prouidendum.
36 ver. quid ſi de communi conſenſu. Sed nunquid † inuito iudice
poſſunt renuntiare partes huic conſtitutioni? Non , quia & ſua
intereſt conſiliarios habere,arg.C.de inge.& ma.ſi auiam.ſ.de of.
ordi.inter cætera.xcv.di.eſto ſubiectus.& bona hoſpitia & victua
lia inuenire,ad quod pertinet,quod no.ſ. ſuper verbo, ad alia lo-
ca.ver.ſecundum hoc ſequeretur.iudex tamen eo ipſo,ꝙ citat, ꝯ-
ſentire videtur tacite ipſo facto,ar.ſ.de offi.deleg.gratum.ſ.de trã-
ſa.ex literis.[Proceſſerit.]vel ex poſt facto ratificata fuerit.ſ. de his
quæ fiunt a præla.c.ij.& iii.vbi de hoc.expreſſe, vel etiam tacite re
ſpondendo,arg iii.q.vi.pulſatus. nam per contrarium actum re-
nuntiat quis iuri ſuo.ſ.de ſen.& re iudi.inter monaſterium. ſ. de
præbend.pro illorum.ſ.de conſtitu. cum acceſſiſſent. cum ſimi-
libus.

S V M M A R I V M.

1 *Diſpendium dicitur duobus modis,longum,& inutile.*
2 *Compendium vero dicitur breue,& vtile.*
3 *Aduocati habent os plenum maledictione.*
4 *Actor an poſſit conuenire reum ſuper pluribus actionibus perſonalibus vel realibus coram diuerſis iudicibus.& nu.6.*
5 *Cauſæ perſonales facilius expediuntur.*
7 *Impetrans ex ſola impetratione punitur , quando impetrauit ſuper pluribus perſonalibus diuerſos iudices contra eundem reum.*
8 *Impetrans iudicem ſuper vna cauſa,an ea finita poſſit alium iudicem impetrare ſuper alia cauſa contra eundem reum.*
9 *Appellans in vna cauſa a iudice,quem ſuper pluribus impetrauit, an poterit ſuper eodem alias cauſas proſequi.*
10 *Iuriſdictio emiſſa de conſenſu partium an eam poſſit Papa aſſumere.*
11 *Actor qui malitioſe fatigat aduerſarium condemnatur in expenſis.*
12 *Reconuentioni quando eſt locus,& quando conuentioni.& nu.14.*
13 *Reus conuentus coram delegato coram quo iudice poteſt actorem reconuenire an coram eodem an coram ordinario.& nu.15.*
16 *Reconuenir an poſſit clericus criminaliter coram iudice ſeculari coram quo ipſe conuenit laicum.*
17 *Reus actorem reconueniendo quando videtur in iudicem conſentire,& quando eum poteſt recuſare,& eo recuſato ex noua cauſa quid agendum. nume.18.*

C A P. III.

DIſpendia. Vnus ſuper pluribus perſonalibus
actionibus diuerſos iudices contra
eundem non debet impetrare, alioquin commodo
omnium literarum debet carere,& in expenſis con-
demnabitur,ſi per tales literas reum præſumpſerit fatigare. Reus
vero, ſi de actore conqueratur coram impetratis iudicibus ab a-
ctore,ipſum tenetur reconuenire,vel cõuenire,niſi ipſos,vt ſuſpe
ctos valeat recuſare,alias ſimilem pęnam poterit formidare.[Di
ſpendia.]i.grauoſa diffugia, ſeu grauamina ſubiectorum ex liti-
bus prouenientia.ſimile.ſ.de conſti.cognoſcentes. Sed ſecũdum.
1 B.† diſpendium dicitur longum & inutile: † Compendium ve-
2 ro breue & vtile.ſ.de accuſa.qualiter.ij.§.ad corrigendos.ver.con
tra quos.iſtud tamen probat primã expoſitionem. [Aequitatis.]
ſ.de tranſac.c.fi.[Compendio.]i.breuitate exonerante partes a la
boribus,& finem litibus imponente.ſ.eo.nonnulli. ſ. de dolo &
contu.finem. [Qua poſſumus.] quia nec omnia prouidere vale-
mus,nec omnibus fraudibus perfectè occurrere, multæ namque
viæ ad malum perpetrandum hominibus ſunt paratæ.in Auth.
de nup.§.mitiores.alias minores.coll.iiij. & mali calumniantur
3 id,quod clarius eſt, in quo † aduocati , quorum os maledictione
plenum eſt,potiſſime delinquunt. C.man.ab Anaſtaſio.in Auth.
cõſtitutiones quæ ex aſcrip.& li. ma.in prin.coll.vij.ſ.de decimis.
ad audientiã.ſ.de pri.in his & plerunq; nodũ ligamus,dũ anſam
credim⁹ ſoluere.ſ.de ver.ſig.cũ olĩ.[Coarctarẽ]i.reſtrĩgere ſtatu-
tũ,vt ſ.e.tl.c.fi.ver.ſeu quęq;.[Ampliãtes.]& declarãtes i eo,qd.ſ.
ſequitur. §.i.ibi,nec ꝓceſſus &c.vt ibi no. Ampliatur autem in eo
quod habes.ſ.e.§. reus quoque. nam omnia alia continet menti
4 Gregorianæ.[Plures perſonales.] ergo † a contrario ſenſu , ſi ſint
reales,trahi poteſt coram diuerſis,arg.ff.de iudi.cum prætor. xxv.
diſt.qualis.& ſ.de his quæ fiunt a præla.cum apoſtolica.§.penul.
5 & eſt iſta ratio,quia alterius naturæ ſunt. nam & perſonales † fa-
cilius expediuntur,cum inde fiat ſæpius inſtrumentum.ff.de edẽ.
ſi legatum.ſ.de tranſac.c.4. & pro maiori parte viliores & mino-
res ſunt perſonales.vnde & cito expediendæ ſunt. in Authen. de
man.princi.§.ſi tibi.ſecundum.B.ideo & plures in eodem libello
poſſunt proponi , & ſi cauſæ non proponantur , & reſpondeantur
vr̃ omnibus reſponſum eſſe. C. de an. excep. l. fi. licet non ſit re-
ſpondendum,niſi cauſa exprimatur.ſ.de libel.ob.c.ii in fi. vbi de
hoc.ſed ſecundum.d.n. hoc ideo eſt quia oportet, ꝙ res quando-
que ſubiiciatur oculis.ff.finium regun.ſi irruptione.& ratione rei
ſortitur quis forum.ſ.de fo.compe.ſane.vnde oportet habere iu-
6 dices conuicinos.ff.de cen.forma.§.ſi vices.ſicut ergo ſuper † plu
ribus perſonalibus actionibus non eſt quis trahendus coram di-
uerſis ordinarijs,ita nec coram diuerſis delegatis,ſed ſuper diuer-
ſis realibus poteſt coram vtriſque.ſecundum.d.n. dicas maxime.
nam idem in realibus, in vtriſque enim diſtinguendum eſt,vtrũ
fiat bona fide,vel mala.Si bona,vt quia contraxit quis in Anglia,
& ideo vult habere iudicem Angliæ,& in Italia,ideo vult habere
iudicem Italiæ,poteſt, & idem ſuper rebus in diuerſis regionibus
ſitis , vbi nec vnus iudex poſſet impetrari cum ad diocæſim , in
qua res ſita eſt, ſint duæ dietæ computandæ. vt ſ. eod. dilectus fi-
lius.expedit etiam hoc impetranti , quia graue eſſet ei ducere te-
ſtes vnius contractus ad regionem tam remotam. ſ. de fideiuſ.
cap.ii.& iii. Si vero mala fide hoc faciat, puta, quia in eodem lo-
co plures contractus,de quibus agitur,vel plures res in eodem ter
ritorio ſitæ ſunt , tunc non poteſt diuerſos iudices impetrare , &
hoc eſt,quod diſtinguit.B. ſ. eo . quia nonnulli.ſecundum quam
diſtinctionem puto exaudiendum hoc extrauagans , quod lo-
quitur indiſtincte. ff. de lega. non eſt nouum. & l. ſequenti. ff. de
teſti. quæſitum ſcio. de hoc autem plenius tractatur in Sum-
ma. eodem titulo. §. quod tibi præiudicet. ſub. §. vt autem
vtraque.

vtraque.vet.ꝙ ſi idem.& ſeq.& ſ.eo. quia nonnulli [Impetrare.]
7 ex hoc verbo & ſequentibus patet euidenter, ꝙ † ex ſola impetra-
tione punitur quis,vt no.ſ.eo.quia nõnulli.& c. ex tenore.¶[Qui
vero] ſecunda pars[Contrarium fecerit] id eſt ad diuerſos iudices
impetrauerit,licet nõ traxerit.[Commodo].ex ſola impetratio-
ne,dummodo de ipſa conſtare poſſit,& ſi per ipſas reum non fa
tigauerit.vt ĩ.innuit.[Literarum].Hoc intelligas,quando vno &
eodem tempore,vel pendente lite coram vno & diuerſis tempo
8 ribus impetrat ad diuerſos iudices. Quid ergo,ſi finita † cauſa co
ram vno iudice delegato vult aliom impetrare? Licet quidam
ſcripſerint hoc fieri non poſſe,& ſic intellexerint hoc , quod hic
dicit,& in præcedentibus.Tu tamen dicas,ꝙ bene poterit hoc fie
ri etiam coram ordinario.C.de ſen.& interlo.om.iu.auth.& con
ſequenter.arg.ĩ.eo.§. reus . mirum enim videretur & abſurdum
eſt,ꝙ ex quo ſemel impetraſſem contra te vnum iudicem, non
poſſem imperpetuum iudicem alium cõtra te impetrare , nam
per hoc quaſi ordinarius efficeretur inter me & te , & talis inter-
pretatio probatur.ſ.e.ad hæc ſumus.& c.quia nonnulli.Sed quid
9 ſi impetraui † contra te ſuper pluribus , & ſuper vno appello a iu-
dice , quem impetraui ? nunquid pendente appellatione pote-
ro proſequi alias cauſas coram primo iudice , a quo appella-
ui? Dicas ꝙ non,ſed expectabo , ꝙ finiatur cauſa appellationis :
& ſi fuerit pronuntiatum appellationem iniuſtam,remittitur ap
pellans ad primum iudicem ſecundum tenorem poſitum. ĩ. de
app.vt debitus.Si iuſtam,iudex appellationis de omnibus cogno
ſcet ratione connexitatis.arg.ſ.de conſti.tranſlato.ĩ.de offi. dele-
ga.præterea.& c.prudentiam §.pen.& fin.& ſi cauſæ meæ propter
hoc impediuntur, imputem mihi, quia talem elegi.ff.de mu:o.
cum mandato.non tamen iniquitas iudicis nocere debet aduer
ſario,qui non eſt in culpa[Nec proceſſus] &c.Hoc no.ita expreſ
ſe dicebatur in Gregoriana, & facit expreſſe hoc pro noſtra opi-
nione,qui dicimus,ꝙ ex ſola impetratione patitur hanc pœnã ,
quæ literæ nullæ ſunt , nec puto , ꝙ conſenſus partium ipſas poſ
ſit ratificare,cum nullæ ſint ipſo iure,vt hic patet.& ar. ſ. de elect.
dudum . cum enim nulla iuriſdictio tribuatur per Papam , nec
10 partes poſſunt tribuere.quia † nec amiſſam ex conſenſu partium
poſſet reſumere.ſ.de offi.dele.ſignificantibus.Sed.B.contra nota-
uit.arg.ſupra eo.præſentium in fi. Tu dic,ꝙ non obſtat,quia ibi valẽt
literæ,ſed eis obſtat exceptio inducta pro commodo priuatorũ ,
vnde ei renuntiari poteſt. ĩ.de foro competen.ſi diligenti. §. pen.
hic vero nullæ ſunt literæ , nec valet proceſſus habitus per eaſdẽ,
vt hic dicit,& ideo patet , ꝙ aliud eſt hic , quam ibi,de hac mate-
ria plene no.ſupra eo. dilectus filius abbas [Alias]ver.[Fatigaue-
rit.] in iudicium ſ.trahendo.ſ.e.cæterum. ergo ſi fatigauerit præ-
miſſa pœna proxima,ꝙ nullæ ſint literæ,vt hic,& in præmiſſis in
nuit.locum habet.[Expenſis.]ſub.& damnis,vt no.ſ.e.quia non-
nulli.§.fi.& quantũ ad hoc nihil ampliatur hic.imo minus dicit,
vt no. in Grego. quia nonnulli.[Legitimis.] f.ſm.l. præmiſſa ta-
xatione iudicis.in Auth.de iudicibus.§.oportet.coll.vj. quod dic,
vt plene no.ſ.de dolo & contu.finem.& in Summa eiuſdem ti.§.
qua pœna.ſub.§.punitur etiam contumax.& ſeq. [Condemnan
11 dus.] hoc generale eſt,vt qui † malitioſe fatigat aduerſarium, pu-
niatur in expenſis.ſ.eo.c.cæterum.& c.fi.ſ.de do.& contu.c.ij. & c.
finem.& ĩ.de pœnis.calumniam.& ĩ.de maio.& obe.c.fi.ĩ.de ap.
vt debitus.¶[Reus quoque.] iij.pars. In his autem quæ hic dicun-
tur,& ab hoc loco vſq; in finem ampliatur Grego.vt no ſuper ver
bo,ampliantes.[Durante.]hoc ideo dicit: quia iudicio finito po-
teſt quilibet,quem voluerit,impetrare,vt no.ſ.ſuper verbo,litera-
rum.[Reconuentionis beneficio.]q.d.ante li.conte. ſuper libello
12 primo † ab actore oblato.nam li.conteſt.non haberet locum be
neficium reconuentionis,ſed conuentionis beneficium tñ,& ra
tio ſequitur.[Vel]ver.ſubaudi,ſi iam fuerit lis conte [Cõuentio-
nis.]repere beneficio.[Si tamen literas]&c.quaſi dicat,quia deeę
13 tero † primæ non poſſunt ad hoc extendi,& ideo,ſi vult ipſum re
conuenire, non poteſt, & ſi conuenire, nec iſtud quidem poteſt
coram alio iudice etiã ordinario,niſi primo lite finita.C. de ſent.
& interlocutione omnium iudi.auth.& conſequenter. neq; co-
ram eodem delegato,niſi ad eũdem literas impetret, ergo ſi vult
conuenire,neceſſe habet ad eundem impetrare.& ſm hoc euidẽ
ter comprobat hæc conſtitutio opinionem illorum,qui dicunt,
14 ꝙ † poſt li.conte.non eſt locus reconuentioni,vt & probat ordo
rubricarum.ĩ.de libel.ob.& de mu.pe.& de li. conte. Et eſt ratio:
quia mutuæ petitiones quando proponuntur in modum conuẽ
tionis & reconuentionis,eodem die debet ſuper vtraq; lis conte-
ſtari,& poſtea mutuo & viciſſim ſunt tractandæ,ita ꝙ eadem die
quaſi vna ſententia terminentur,alias illi, ſuper qua iam eſt lis ꝯ-
teſta, non debet parari aliquod impedimentum per conuentio-
nem ſecutam,imo quæ prior propoſita eſt, primo tractanda eſt,
vt expreſſe probatur.ĩ.de mu.pe.c.i.§.fi.& de or.cog.cum dilectus.
§.nos autem.ver.cum ea in modum actionis.& ſequentibus. vbi
de hoc. Quid ſi in modum reconuentionis fuerit actum , & lata
ſententia ſuper prima appellauerit,pars contra quam lata eſt,tũc
non terminabitur a iudice,a quo appellatum eſt,vna ſnia.ff.quę

15 ſen.ſi.app.re.l.j.§ fi. Sed ſi reus reconueniat actorem † coram de-
legato,qualis eſt iudex quo ad reconuentionem,nunquid delega
tus,vel ordinarius? Videtur,ꝙ ordinarius: quia a lege habet hanc
iuriſdictionem.ff.de iur.om.iu.& quia alias. enim ex vi literæ de
alia quæſtione cognoſcere non poſſet,ar.ſ.e.c.fi.ſ.de offi.deleg. P.
& B.Sed dic,ꝙ delegatus cenſetur in vtraq;.& quia iuriſdictio de-
legata ſibi commiſſa prorogatur authoritate iuris,ſicut & alias.ſ.
de offi.deleg.c.j.in fi.& c.prudentiam.§.pe. & fi. quod per pactum
partium & ſi nõ quo ad perſonas,quo ad quæſtiones fieri poſſet,
ar.j.de offi.dele.cũ olim abbas.§.quia vero.vbi de hoc.& ꝙ ex vi
literæ prorogatæ procedat iudex in reconuentione euidenter ap
16 paret.ſ.de mu.pe.c.ii.Quid ſi clericus conueniat † laicum coram
ſeculari iudice,nunquid laicus poteſt ipſum reconuenire crimi-
naliter coram eodem iudice ſeculari? Diſtinguitur, vtrum ſit ta-
le crimen,quod degradationem inducat, vel minorem pœnam
ciuilem,ſi degradationem,tunc non eſt locus reconuentioni, qa
nec iudex poſſet quid tale examinare,cum nec electus confirma
tus hoc poſſet ſm quoſdam. qđ dic,vt no.ĩ.de elec.trãſmiſſa.& ſic
ẽt intelligi põt.ſ.de iudi.at ſi clerici.& e.clerici. & e. cum non ab
homine.ideo talis cã remittenda erit ad ep̃m.& præiudicat ciuili
primo propoſitę,ar.hic.& ĩ.de or.cog.tuam.iiij.q.iiij.§.aliqñ.& ſic
ẽt poteſt intelligi.ĩ.de iura.calum.c.i.ver.vel ſanctimonialis.Si ve
ro tale eſt.qđ ciuilem & pecuniariam pœnam tñ infligat , tunc
erit locus reconuentioni,& diffinitioni, & ep̃s ad requiſitionẽ iu-
dicis mandabit ſententiam executioni,ar.ĩ.de fo.comp.poſtulaſti.
ff.de re iu.a diuo Pio.§.j.xcvj.di.cum ad verum.[Experiri.]i. agere
nam reus reconueniendo,vel conueniendo actorem,fit actor,ee
que ad aliquos iudices debet recurrere.[Niſi eos.]i. iſtos per acto
rẽ contra reũ impetratos.[Vt ſuſpectos]&c.ſi.j.de ap. oblatæ. §. j.
17 ver.ita ꝙ.[Poterit.]puta,qa adhuc † nec tacite,nec expreſſe in eoſ-
dẽ conſenſit.q̃uis libellum petierit,& diem ad deliberandũ obti-
nuerit.ff de iudi.non vr in iudicem.iij.q.iij. offerat. poſtq̃ aotẽ in
ipſos conſenſerit tacite,vel expreſſe,ipſos recuſare non poterit. ĩ.
de of.dele.gratum.& c.ſuper qõnũ.§. verũ. vel ꝓcurator ſuus nõ
excedens mandatum.ĩ.de cau.poſ.cum olim.niſi ex noua cã fue
18 rit.j.de of.dele.inſinuante. Quid ergo ſi ex noua † cauſa fuerit re-
cuſatus? Dic,ꝙ arbitri de vtroq; cognoſcent,& ad ipſos non alios
erunt literæ impetrandæ,nam coram recuſatis nec conuenietur,
nec reconueniet,vt patet.ĩ.de appel.ii.in fi.hoc tñ canoniſtæ ple-
oc non determinant,ſed expreſſum eſt.C. de iudi. aperuiſſimi.&
l.fi.Sed quid ſi duo erant arbitri,& vnus mortuus ſit ? Hic neceſſe
eſt recurrere ad Papam,cum ille,qui ſolus eſt,nihil poſſit expedi-
re.ĩ.de of.dele. cauſam matrimonii. & poteſt impetrari ad arbi-
trium ſolum,vel alium actum,vel deſiderari,ꝙ alius ei iungatur,
dummodo de proceſſu fiat mentio.ĩ. de re iu. inter monaſteriũ.
ſed melius eſt,ꝙ alius ſubrogetur,& ei aſſocietur. ſicut & fit. ĩ. de
of.dele.cauſam.ii.de iu.cautam.& arg.ff.de vaca.mu.prætor.in fi.
[Simili pœna.]ver.ſ.ꝙ literę ad alios iudices impetratæ non va-
leant,& nullus ſit proceſſus habitus per eaſdem & ſi actorem per
eas fatigauerit , in expenſis legitimis condemnetur. vt ſ. eod.§.
qui vero.

¶De electione. Rubrica.

SVMMMRIVM.

1 Electionis contra formam qui opponitur qualiter punitur ſi non probat , & qualiter qui contra perſonam.& nu.32.

2 Electionem contra & poſtulationem & prouiſionem appellari poteſt tam factam,quam faciendam.

3 Appellatione facta contra electionem ſi aliqui acquieuerunt ante electionẽ an habeat locum conſtitutio.c.1.de elec.in 6.

Et quid ſi appellatum fuerit ne electio fiat niſi canonica.nu.4.

5 Confirmans electionem,dum nullus impugnat,an poteſt eum ex officio inqui vis de forma electionis & meritis electi, conſtituere terminum opponere volentibus.

Et an debeat citare abſentes quos res tangit nu.6.& 7.

8 Electionis contra formam quando ſit,& quando contra formam prouiſionis. & quando contra formam perſona.& nu.9.

10 Electionem contra qui appellat,ſi proponit vnam cauſam non poteſt alias proſequi.& ſi plures propoſuit an ſufficiat vnam probare , ita vt non incidat in pœnam.nu.11.& nu.31.

12 Appellatio qualitercunque fiet ſuper beneficijs, tam in iudicio, quam extra ſemper eſt ſeruanda forma.c.1.de elect.in 6.

13 Electionem contra ſi plures opponunt an omnes teneantur venire.

14 Electionem contra pluribus appellantibus,ſi vnus non venit an debeat pati pœnam a iure debitam,& an ſi proſequens ſolus proſequitur.

15 Electionem contra qui appellat quæ ſcripta,& inſtrumenta ſua tenetur.

16 Electionem contra appellanti eſt dandus terminus ad iter arripiendum infra menſem & nu.17.

Et an hoc termino elapſo poteſt proſequi appellationem.nu.18.& 19.

20 Electus infra viginti dies debet petere electionem ſuam confirmari & aliam caſſari appellatione contra eum habita.

21 *Abſentem contra poteſt fieri miſſio in poſſeſſionem rei eccleſiæ quando agitur de beneficio,tanquam de proprietate.*

22 *Probationes receptæ contra abſentem ante litem conteſtatam quando valeant.*

23 *Procurator an teneatur fidem facere de mandato procuratorio ſi contra eum fuit oppoſitum poſtquam fuit admiſſus per iudicem vel per curiam factæ litis conteſt. vel quaſi.*

24 *Citatus ad proſequendam appellationem ſi non venit,& comparuit poſtea negotio non diffinito,an eſt admittendus.*

25 *Dignitas,perſonatus,& canonia quando æquiparantur,& in quibus.& n.26.*

27 *Probatio ſemiplena non ſufficit,vbi requiritur plena.*

28 *Electionem oppugnans an ſit condemnandus ſi ſemiplene probat.*

29 *Expenſas taxare non licet iudici,minus quam iuratum ſit.*

30 *Calumniari præſumitur qui ſuccumbit.*

31 *Electionem ſi quis impugnauerit,& vult probare hoc feciſſe ob errorem non temeritate,an probato errore liberatur a pœna.*

CAP. PRIMVM.

STatuimus. Si fuerit electio,vel poſtu-
latio in aliqua eccleſia fa-
cta,& ab aliquo ad ſedē apſicā appellatū fue-
rit,opponēs,& defendens, & quorū intereſt p
ſe, vel per pcuratorē infra mēſem a die obie-
ctionis numerādū iter arripiendo ad Papam
venire teneantur.Si vna pars cōpareat, alia nō
per.xx.dies expectatur, quibus elapſis non obſtante abſentia exa-
minantur,& ſicut decet,finiuntur,hæc etiam,ſi de canonijs agaē,
1 obſeruari præcipiunt.Qui non probauerit,q † in formā opponit,
in expenſis condemnatur,qui quidem in pſonam ipſo iure a bñ-
ficiis eccleſiaſticis p triēnium ſuſpēdit,& ſi ad ipſa ſic ſuſpēſus ſe in
geſſerit,ſine ſpe veniæ ipſo iure priuaē,is tñ ſi pbabiliter errauerit
& manifeſtis documētis conſtiterit,excuſatur.[Si quis.]cuius in-
tererit,alias non poſſet appellare,vt probant iura ſignata.ſ.de elec.
præſenti.§.iudicibus.ſup verbo,ad alia loca.ver. quid ſi admittat.
2 [Electionem.]ſ.e.innotuit.† & c.bonæ.[Poſtulationem.]ſ.de po
ſtul.præla.bonæ.ii.[Prouiſionem.]j.de conceſ.præb.dilectus. ſ.e.
ti.cum inter canonicos.§.poſt hæc.& ſequentibus.[Factam.]etiā
ſi a facienda fuerit appellatum,dummodo poſtea fuerit ſubſecu-
ta,alioquin tali electioni,quæ facta non eſſet, nihil opponi poſ-
ſet,ar.ſ.de conſti.cum acceſſiſſent.ff.de contrahē.emp.in lege.cū
3 ſuis ſimilibus.Quid ergo ſi appellationi factæ † ante electionem
alij acquieuerunt? licet verba huius cōſtitutionis ad hunc caſum
non extendantur,vt ex lectione ipſius patet,mens tñ,quæ eſt,vt nō
impediatur prouiſio eccleſiæ,propter periculum vacationis, extē
di poteſt,puta,ſi appelletur,ne Petrus eligatur: quia adulter,vel p-
iurus,vel homicida eſt,& propter hoc ſit electio retardata,ar.ſ. de
elec.cum nobis olim.& c.ne pro defectu.j.de do.& cōtu. finem.
4 Quid ergo ſi appellatum fuerit, † ne fieret electio niſi canonica,
& alij poſtea elegerunt? Hic non habet locum hæc litera etiam
quo ad mentem,nam ſi alii canonicē non eligant, ſibi poterunt
imputare.ſ.e.cum nobis olim.quinimo videtur, q talibus currat
tps,cum non eligant,& eligere poſſint.ſ.e.c.ſi [Impugnat.] ante
confirmationem obtentam,ex quo enim ſuperior ad confirma-
tionem proceſſerit,non habet locum hæc cōſtitutio.ſm.d.n. ar.
pro & contra.ſ.e.cum dilecti.j.de app.conſtitutis.j. de cōce.præb.
poſt electionem.§.fi.j.de accu.ſuper his.& c.accedens. & cū hæc
conſtitutio facta ſit,vt talia negotia facilius terminentur, ſi dica-
mus ipſam habere locum etiam poſt confirmationem,quare ce-
rabimus? nā in talibus mora eſt periculoſa.ſ.e.cum inter vniuer-
ſas.& c.ne pro defectu.[Poſt confirmationem.]dic,q poſt confir-
mationem non imminet ibi periculum,ar.ſ.e.tranſmiſſa.& ſ.de
ap.oblatæ.§. ſuperior. & ideo hæc conſtitutio non extenditur ad
confirmatum,ſed habet locum.j.vt li.non conte.qm.§.i.& ii.niſi
ſimul fieret prouiſio & confirmatio,vt no.j.de cau.poſ. & ppe.
5 cum olim.Quid ſi nullus † impugnat? Nihilominus is, qui con-
firmat,habet ex officio ſuo inquirere & de forma electionis,& de
meritis electi,& de ſtudijs eligentium.ſ.eo.poſtquam is.& c.cum
nobis olim.§.his igitur.& c.venerabilem.§.j.ver.eſt.n.regulariter
& c.reſcriptum §.per apoſtolicam.& c. ne pro defectu. Sed nun-
6 quid habet † tunc neceſſe citare abſentes, quos tangit? Non,imo
tenebit confirmatio facta,vel per ſe,vel per delegatum, eo ſaluo,
q ſi per ſubreptionem aliquid obtentum ſit,adhuc inquiretur de
hoc,& ſi reperiatur,retractabitur.ſ.e. cum dilecti.j.de cau.poſ. cū
olim j.de do.& contu.cum olim Daniel.& idem eſt de conſecra
tione.ſufficit enim,q hæc publicē fiant.lxvij.diſt.reliqui ſm.d.n.
hic innuitur contrarium.& j.de tem.or.ſi archiepiſcopi. & c.ſeq.
7 Dicas,q & ſi † non ſit neceſſe citare abſentes canonicos in confir
matione,tñ honeſtum eſt,q citentur: quia ipſos tangit.j. de offi.
archid.ad hæc.§.fi.& de ma.& obe.c. fi. & per ipſos poteſt melius
inſtrui confirmator.j.de teſti.veniens.ii.§.fi.& hi ſunt vocandi, q
melius veritatem nouerunt,j.qui ma.accu.poſ.videtur.confirma
tio autem de conſilio canonicorum confirmatoris fieri debet j.
de his quæ fiunt a præla.nouit.& c.quanto. vbi de hoc: conſecra-
tio vero de conſilio ſuffraganeorum. lxiii. alias. lxiiii. diſt.c.ij.&
iii.& de hoc no.ſ.e.nihil eſt. [In formam.] ſ.e. quia propter quū
8 dicit † non eſſe ſeruatam.& ex hoc verbo, iuncto cum illo. quod
habes.j.§.hoc autem.habes arg.euidens pro nobis, qui dicimus
tam cum de præbendis,quæ pertinent ad collationem capituli,
agitur formam ſeruandam eſſe,vt ibi no.de forma autem dic,vt
no.ſ.eo.quia propter.& dic in formam electionis, ſcilicet ſcruti-
nii, vel compromiſſi, vel quaſi inſpirationis, vel in formam po-
ſtulationis.ſcilicet q non eſt concors ſ.titu.j.bonæ.j.ſ.e.ſcriptum
vel in formam prouiſionis: quia non erat deuoluta poteſtas, vel
ſi erat errauit in iure,vel amiſſa erat per negligentiam.j. de con-
ceſ.præben.dilectus.vel nō prouidit de gremio eccleſiæ,cum poſ-
ſet.ſ.e.ne pro defectu. licet alii hoc non admittant. quod dic, vt
ibi no. hæc enim tria diuerſa ſunt , & diuerſas formas habent. ſ.
titu.j.bonæ.j.& ij.[Vel perſonam electi]ſ.eo. cum in cunctis. &
c.cum Vintonienſis.& c.congregato.ſecundum.B. melius. ſ. de
conſue.cū dilectus.§.quia nobis.ſ.e.cum inter. R. iuniorem.§.fi.
9 Hoc non placet.ſecundum.d n.cum dicat † perſonam ſingulari
ter,& ideo illud intelligi debet de perſona electi tantum, tam &c
qui non probaret,quod contra perſonam eligentis obiicitur, nō
propter hoc eſſet ſuſpenſus a beneficijs ſuis per triennium,de qua
pœna habes.j.e.§.qui vero. ſed & vbi contra perſonam eligentis
obijcitur , hoc eſt potius contra concilium: quia propterea lo-
quitur de forma ſeruāda,vt patet ibi,qui poſſunt.licet illud nō ſit
de ſubſtantia formę,de qua ꝑ ꝯcilium.cum in cunctis.quod potiſſi
me perſonam electi reſpicit propter hoc:quia.ſ.elegerunt,vel vo-
lunt eligere perſonam indignā.ſ.e.cum inter canonicos. vel con
tra formā.ſ.e.audiuis.& c.cum nobis olim. vel contra priuilegia
eccleſiæ.ſ.e.conſideramus.ſ.de conſue.cum dilectus. alias ſi cam
non prendat legitimā,vel prendat,& nō probet,non impediūtur
alij eligere,vt probant proxime inducta iura j.de his quæ fiunt a
maio.par.ea.ex ore.§ fi.niſi.alias.ſed non quādo agitur de electio
ne epōrū.ſm quoſdā j.de ap.vt debitus.in fi.Alij contrarium ſen
tiunt:quia & cōtradicūt iura ſuperiora ꝗ & de epatibus loquunē
Sed illud verum eſt, q ſi electus, & maxime confirmatus coram
Metropolitano accuſatus ad ſedē apoſtolicam appellauit, etiam
ſine cauſa eius eſt appellatio admittenda,& ſic loquitur.c. vt debi
tus.in fi. ideo etiā poteſt intelligi in omnibus maioribus caſibus,
quę tñ ſedi apoſtolicæ reſeruantur.j.de tranſla.epi.c j.& j.de off.
lega.q tranſlationem.& ſic poteſt intelligi.ij. q.vj.ad Romanam.
j.& ij. & c.omnes epi. & in multis aliis capitulis. hæc tñ materia
plenius expeditur.j.de accuſa.cum dilectus.dic, vt ibi no. Quid ſi
10 appellans † vnā tñ cām expreſſit ? Non poterit niſi illam ſolam
proſequi.j.de app.cōſtitutis.ij.& c.dilecto.§.fi.& extra.c. cordi no
11 bis.Quid ſi plures propoſuit? Sufficit † probare vnam de illis, dū-
tñ ſufficiens ſit.j.de ap.ſignificante.in fi.j. de præb. cum iam du-
dum.§.fi. j.de exce. pr.ria.grauis. Sed nunquid habet locum hæc
cōſtō in appellationibus factis in iudicio? Dicas,q ſic,puta,appella
tur ab eo,qui vult confirmare pro tribunali ſedente,ar.ſ.e.c. cum
dilecti.j.de ap.conſtitutis.ij.Si vero fiat extra iudicium,puta,appel
latur ex cauſa canonica,ne alij eligerent.j.de ap. cum ſit Roma-
na.§. ſi vero a grauamine. in hoc caſu iudex appellationis elapſis
terminis,de quibus hic habes, qui vicem obtinent peremptorij,
argu. j.de app perſonas.& c.cum ſit Romana.& c.ſæpe. abſente.
appellante examinabitur negotium, & infirmata electione . vel
confirmata ſicut de iure fuerit , remittet electum ad ſuum ordi-
narium: & abſenti imponet pœnam huius conſtitutionis.Si ve-
ro appellans præſens eſt.& appellatus abſens,examinabit cauſam
appellationis,primo an intererit appellaſſe.ij.q.vj. non ſolent. & ſi
reperiat,q intereſt,inquirat de cauſa,an iuſta fuerit, non dico ve-
ra,& ſi hoc reperiat,caſſabit,quicquid factum eſt. j. de ap.ſi duo-
bus.Non obſtat huic.j.de ap.interpoſita. quia illud locum habet
in appellatione facta in iudicio.Si vero cauſa minus iuſta ſit, tūc
remittet ipſum ad ordinarium ſuum, arg.j.de app. vt debitus.Si
autem appelletur in iudicio,tunc habet locum.j.de app. vt debi-
tus.& c.interpoſita.Alij vero dicunt,q niſi appellans probet veri
tatem cauſæ,in hoc caſu quantſcunq; alias ſit cauſa rationabilis
nunq obtinebit,& hoc tutius eſt,alioquin ordinationes eccleſia-
rum contingeret pro nihilo impediri.j.de ſup.ne.præla.c.j.Hodie
12 tñ de conſuetudine hæc † conſtitutio multū eſt dilatata, nā qua-
litercūq; contingat appellari ſuper beneficiis,ſiue in iudicio,ſiue
extra iudiciū,quaſi indiſtincte voluerint hanc conſtitutionē ſer-
uare,pęnā incurrūt,quamuis nihil obiiciatur in formam,nec in
perſonā. Dicunt enim, q ſi verba huius conſtitutionis deficiant,
non tñ mens,ſm quā pp periculū animarū, qd in talibus immi
net, bonum eſt indiſtincte abbreuiare lites, & etiam diffinire,vt
patet in eo,qd le.& no.j.vt li.non cōte.qm frequēter.§.ſi vero. & j.
de ap.oblatæ.§.quid ſi vnus appellat ad Papam, & alius ad archi-
epiſcopum.dic,vt j.de ap.ſi duobus. Vel dic, q indiſtincte proce-
det Papa,arg.j.de ap.vt debitus.in fi.Vel ille procedet, qui primo
citabit.arg.decre.vt debitus.ſecundum.d. n. ſed quod procedit ve-
rius eſt,vt patet in eo,quod no.j.de accuſa.cū dilectus. [Ad nos.]
vel ad alium proximo ſuperiorē,ſed ideo hoc dicit, qa in talibus

ſæpius

ſæpius ad Papã, q̃ ad alium appellatur.ff.de leg. nã ad ea.[Appel-
lari.]vel alio modo deferri, ſed hoc ideo dicit, quia propter ap-
pellationem ſæpius hoc contingit. vt ſupra in præceden.glo.ſecũ
dum do.no.Sed contra in his,quę no infra eo. ſuper verbo, infra
menſem.[Opponi]quocumque modo. vt innuit hoc verbum.
iſautem vocem actoris obtinet.Quid ſi plures ſint? Nunquid te-
13 nent omnes† venire? Dicas,ꝙ non,niſi appellauerint,vel appella-
tionem factam ratam habuerint, ipſorum tamen abſentia non
obſtante iudex procedet,quia,ex quo non veniunt,videntur nol-
le agere,& ei,quod factum eſt, cõtentire. ff. de appel.l.cio.etenim
appellandum eſt, cum ordo interponit appellationis decretum.
14 ff.quando ap.ſit. l.j.§. ſolet.Sed nunquid appellans † non veniens
patietur pœnam iſtius cõſtitutionis? Sic,niſi is,q proſequitur,ob-
tineat, nam victoria vnius omnibus proderit. C. ſi vnus ex plu-
ribus.l.j.& ij.infra de ap.vna Quid ſi is,qui proſequitur, ficte pro
ſequitur,quia forte corruptus eſt,nunquid alius non proſequens
poteſt aſſumere eo inuito proſecutionem? Sic ff.de appel.ab exe-
cutore.§.illo condemnato. & §. ſequen. Quid ſi proſequens cor-
ruptus, & colludens ſe ſuccumbere,& alium obtinere? Dicas, ꝙ
iudex de hoc debet inquirere, & ſi de hoc fides fiat, omnia re-
tractabit.arg.infra de collu. dete. ca.fina.infra de do. & contu.cũ
olim.ſ. eo.cũ dilecta.§.j.[Defendit]& is loco rei habetur.[Quo-
rũ]non alij.[Intereſt] i intereſſe probabitur.infra de teſti.veniẽs.
ij & ſupra eo.conſtitutus.[Contingit] qualitercumque. infra de
maio.& obe.c.fi.[Per ſe]vel per procuratorem.ſic infra de do. &
15 cont.cum dilecti.§.j.ad hoc autem vt plene ſint inſtructi† debẽt
portare decretum,& omnia ſcripta de electione confecta,& con
tingentibus, puta, appellatione, vel quia immiſcuit ſe admini-
ſtrationi, & ſimilibus, & omnia per ſe vult proponere ſine obie-
ctione aduerſarij, de cuius exceptione diuinare nõ poteſt, in quo
caſu ſi ſe dicat habere inſtrumentum,per quod poteſt ſe defende
re contra obiectionem aduerſarij, dabitur ei dilatio.ar.C.de reſti.
in integ.l.petendæ.reſpon.j.ſed & ſi contra inſtrumẽta ſua aliquid
obijciatur,etiam ſuper eo dilationem habebit ex cauſa rationa-
bili.ar.ff.de eden.ſi quis ex argentarijs.§.j.& l.ſequen. teſtes autem
ſecum ducere non tenetur,vt patet in eo,quod le.& not. infra de
fideiuſ.conſtitutus.§.fin.in prin.[Inſtructos] aliter non eſſet ſuffi
ciens,infra de do.& contu.ca.fina.infra de iura. calum. in pertra-
ctandis. & ſunt hæc iura contra illos, qui conſtituunt ſindicos,
vel procuratores ignotos,& ideo negant omnia. vnde ſubuenire
debet iudex,& cogere,vt inſtructus.& bonæ famę cõſtituatur ar.
C.de procurat.l.fi.ff.de procur. ſi actor. & infra. de teſti.extra ad
hæc.alias præſentium.[Ad ſedem apoſtolicam] vel aliam ſupe-
riorem,ſi adeatur a die obiectionis,ſiue in iudicio,ſiue extra iudi-
cium fiat,nam in vtroque poteſt habere locum.vt ſ. Et no. quod
16 hic † datur terminus ad iter arripiendum.& j.de ſen & re iudi.cũ
cauſam. alias ad iudicem adeundum. j. de ap. perſonas. alias ad
appellationem proſequendam.j.de appel.cum ſit Romana.ex ra
tione.ſępe contingit.oblatę.alias ad proſecutionem perficiendã.
in Aut.de his qui ingre.ad ap.§.ſancimus.coll.v.C.de tempo.ap.
aut.ei qui appellat.ſed hic non currit tempus, dum per iudicem
ſtetit,ꝙ proceſſum non eſt.C.de tem. ap.cum anterioribus.§.il-
lud.& § in his.in Auth. vt ſpon.larg. §.hoc quoque & maxime
quando appellatur ad Papam.ij.q.vi. anteriorum.§.ſed ſi ſ.item
non currit.ſi compromiſſum ſu.in Aut de ap §.ſancimus.col 8.
item impotentia excuſat.j.de ap.ca ratione. & arg.j.de teſti.ca.ij.
17 [Infra menſem]enumerandum a die† obiectionis emiſſę.vt ſ.&
appellationis factæ.& ſic currit etiam ignorantibus, & eſt ratio,
quia Papa voluit,ꝙ cito prouideretur eccleſijs. ar.ſ.e.ne pro deſe
ctu.al as ſi non eſſet appellatũ,expectaretur aduerſarius ꝑ ſex mẽ
ſes,vel plus,vel minus ſecundũ arbitriũ iudicis.j vt lit.nõ cõteſta.
18 quoniam.§.ſi vero.ver.ꝙ ſi forſan. Quid ſi elapſo iſto † termino
proſequatur appellationem? Dicas,ꝙ admitti debet, dummodo
res integra ſit.ſm d.n ar.ff.de ceſ.bo.l.iij.ſ.e.ti.in cauſis. Quid enĩ
ſi non diſtat a curia niſi per v.dietas, & arripit iter infra v.ebdo-
madas.& ſic peruenit ante xx.dies, per quos expectabatur, vt ſe-
19 quitur? Alij dicunt,ꝙ† hoc termino elapſo non põt appellationẽ
proſequi.j.de ap perſonas. licet alias non ꝓſequendo appellatio-
nem poſſit in perſonam,vel formam obijcere,quod vult.j.de ap.
conſtitutis. & hoc videtur ſeruare conſuetudo curiæ vbi non au
diunt aliquem, niſi tempora huius conſtitutionis ſeruauerit, &
infra ipſum impetrauerit, auditorem,qui & citationem emittat,
alias tamẽ ſupra ſuo põt literas impetrare, hæc tamẽ conſuetudo
videtur contradicere alij cõſuetudini,quã obſeruant. de qua no.
ſ.e.ſuper verbo.pp hoc.in ver.gl.ad fin.qui incipit, hodie tamen.
Quid ſi nihil obiecit,nec appellauit,ſed poſt annum dicit electio-
nẽ nullam fuiſſe? Nõ habet locũ hæc litera, per quã Papa voluit
occurrere impedientibus prouiſiones eccleſiarum. ideoq; ſemp
audietur,ſi dicat electionem nullam fuiſſe,ſed in modum accu-
ſationis,vel denunciationis.j.de accuſa.veniens.& c.prælatorum
Sed nunquid appellatione hac pendente clericus communiter,
& concorditer adminiſtrabit interim. Sic ſecundum. d. n. ar. ſ. e.
nihil ꝓt.Sed qualiter eſt facta concorditer,ſi appellatum ſit? Dic,

quia duę partes conſenſerunt,& elegerunt.ſ.c.ſcriptum.&c.licet.
§ ſtatuimus.q̃uncumq; ni concors ſit electio ꝑ formã cõpromiſ-
ſi facta.& appellet vnus de compromittentibus, vel per formam
ſcrutinij.& appellet is q nõ ꝯſentit, vel ẽt ſi ꝯſentit ex noua cã.
j.de of.del.ſi in tantũ,& exprimat iuſtã cãm,vt diſtinguẽ ſũ.vtrũ
tpe appellationis electus adminiſtrare cœpit. vt tuc no ĩpediatur
adminiſtrare. Vel nõ incępit,vt tunc ĩpediat.j.de of.dele.gratũ,j.
vt lit.pen.per totum.j.de ap.ſignificante.& ij.q vt.appellatione.&
de hoc no.ſ.eo.qualiter. ¶[Sed ſi pars alia] ij.pars. al as & ſi pars.
20 [Per. xx. dies]. infra quos petet † electionem ſuam confirmari,
& aliam caſſari,ſi ambæ electiones eodem tempore,vel quaſi fa
ctæ fuerint,ſicut legitur.ſ c.congregato. nam ſi diuerſis tempori
bus.ſicut.j.de ſup. ne.pr.xla. c.ſi tunc poteſt peti confirmari pri
ma electio.& ſententia ferri ſuper ipſa tranſacto tempore ipſius
primæ electionis.ſed non poterit peti infirmatio ſecundæ electio
nis, niſi & a tempore ipſius eſſent lapſa tempora huius conſtitu
tionis.& hoc ſatis probat litera. Quid ergo ſi contingat primam
electionem confirmari? Præiudicabitur ſecundæ niſi vbi primũ
ſententiam latam ſciuerit. duxerit appellandum infra.x.dies. &
niſi ipſam appellationem infra huius conſtitutionis tempora ꝓ
ſequatur.ar.j.de re iudi.cum ſuper.fin.d.n ij.q.vi.§.biduum.ff.qn
ap.ſit.l.j § ſi.ego tamen hanc diuerſitatem non clare video nam
facta prima appellatione ſunt omnes citati quorum intereſt per
hanc conſtitutionẽ,ergo & hi qui ſecundo elegunt,aliter.n non
poſſent eligere.niſi & in electione ius haberent.& ſi in ea ius hñt,
eorum intereſt ſe opponere,quia citati ſunt,ergo ſi non veniunt,
ſed eligunt,oĩno ſibi ꝑiudicare videntur.& tenebit ſententia ꝓ eos
lata,a qua.ex quo venire noluerunt,nec appellare poterunt,quia
contumax non appellat.ij.q.vi §. ſunt etiam quorum. videntur
& eligere appellatione pendente,& ſibi ius dicere, vnde & eis eſt
imputandum ij.q.vj.appellatione.ſ.e.bonæ me.cre.niſi forſan di
cas appellationem primo factam ipſos penitus ignoraſſe.j.de ap.
ſi duobus.[Poſt aduentum].& poſt lapſum menſis præmiſſi ſm
d.no.Quid ſi pars arriperet ſtatim iter, & eſſet infra triduum ad
curiam electionis,vel prouiſionis,vel poſtulationis? dic, vt.ſ.e.in
prin.[Cuiuſquam].canonicorum, vel aliorum, quorũ intereſt,
vel quos res contingit.[Abſentia] etiam lite non conteſta.ſecus
21 ſi ageretur † de beneficio tanquam de proprietate,quia tunc poſ
ſet fieri miſſio in poſſeſſionem eccleſiæ petitæ j.de eo qui mit.in
poſ.cauſa rei ſer.ca.j.& ij.&de ſequeſtra.poſ.dilectus.& extra.cum
qui.ſic in ſpirituali matrimonio proceditur contra contumacẽ,
& examinatur negotium lite non conteſta.ſ.e.dudum. j. Sed &
in carnali quando agitur de fędere i.de vinculo matrimonij, ſe-
cus ſi quæratur de crimine adulte.ii ad thori ſeparationem. j.vt
lit.non conte.accedens.n.& c.qm.§.j.& ij.[Sicut de iure].de iure
eſt,ꝙ confirmetur, vel infirmetur ſecundum ꝙ conſtiterit ele-
ctionem canonice factam,vel nõ.ſ.e.poſtquam.& c.ſcriptum.&
22 c.nihil.& de maio.& obe.cum olim.item de iure eſt, ꝙ † ꝓbatio
nes receptæ valeant,& ſi lite non conteſta.receptę ſint,nam abſen
tia contumacis in talibus repletur Dei præſentia. j.de eo qui mit
in poſ.cauſa rei ſer.extra.cum qui.in fi.j.de do.& contu.veritatis.
§.ſi.& C.de iudi.properandum §.cum autem. Quid igitur, ſi is,
qui appellauit, poſtea veniat, & vult proſequi negotium ſuum,
cum adhuc non ſit diffinitum? Præſentia abſentiæ ſuæ denegatur
ſibi omnis contradictio quo ad ea,q̃ in ꝓteritũ acta ſunt. C.de iu
di.properandum.§.ſin autem reus ſuerit. in fi. Sed quid ſi dicat
23 † iudici, non procedas de cętero cum iſto procuratore niſi fidẽ
faciat de mandato,nunquid tenetur procurator, qui iam admiſ
ſus eſt,per curiam,vel per iudicem fidem facere de mandato? Vi
detur ꝙ ſic.ar.ff.de procur.Pomponius.§.rati. Alij contra, maxi-
me ſi ſit in remotis partibus,vt de facili non poſſit probare man
datum,& facit pro his,quia nec ille,cuius nomine proceſſit, poſ-
ſet excipere de hoc,quia aut fuit verus procurator, & ſic nõ põt
veritatẽ impugnare,aut non commiſit,& ideo imputet ſibi,ſi nõ
venit,vel miſit infra tempus huius conſtitutionis. Dicimus,ꝙ ad
inſtantiam venientis non cogitur hoc facere iudex,ſed ex officio
ſuo hoc poteſt iniungere.ſi ſibi videatur expedire.ar.j.de teſti.per
tuas.& c.cum clamor.& j.de rateiut.ex literis. in quibus no.de ſi
24 mili materia.Quid ſi iudex,cui commiſſum eſt, citauit † & cita
tus contumax fuit ab initio, & ideo proceſſit ad examinationẽ
iudicij,poſtea venit diffinito negotio,nam admitti debet, ex quo
res eſt integra,vt no.ſ.e.ſuper verbo,infra menſem.ver.quid ſi ela
pſo.Quid ergo ſi petat copiam reſcripti, nunquid ei facienda eſt?
Diſtinguũt. d.n. vtrũ petat copiã ad declinandam iuriſdictionẽ,
& tunc non eſt facienda copia.j.de ſen.& re iudi.inter monaſte-
rium.per acta tamen eſt fides facienda.j.de proba.qm. Vel ad vi-
dẽdum,vtrum poſſit cognoſcere de talibus,& tunc facienda eſt
copia.ff.de eden.ſi quis ex argentarijs.§.fi.& l.ſeq. Tu dic,ꝙ ſemꝑ
debet fieri copia.vt patet in his quæ no.ſ.de reſcrip.cũ contingat
& c.dilectus.& pater.j.de of.dele.cum in iure. Item de iure eſt,vt
ſi extra iudicium appellatum fuerit elapſo hoc tpe non obſtãte
cuiuſquam abſentia procedatur,& ſic tenet curia.ſecũdum. d.n.
Si autem in iudicio & appellans tantum fuerit præſens, nõ per,

ceditur in curia, niſi primo cognoſcatur de cauſa appellationis.
quæ ſi probetur iuſta, poſtea examinatur negotium electionis.
Si autem iniuſta, remittitur ad iudicem, ex quo extitit appella-
tum. j. de appel. cum ſpeciali. in fi. Si autem appellatus præſens
eſt, & appellans abſens, hoc eſt in optione appellati, vtrum primo
examineť appellatio, vel in negotio electionis procedatur, & idē
in aliis cauſis, vt no. ſ. de ap. cordi. hoc tamen ſpeciale not. circa
electionem: quia & ſi non ſit terminus aſſignatus ab hoīe, neque
delatum ſit appellationi, tñ literæ impetratæ pendente appellatio
ne infra terminū huius conſtitutionis nō valebunt, & ideo non
obſtantibus talibus literis, nec obſtante abſentia appellantis pro
cedit curia in hoc caſu ſm. d. n. [Hæc aūt]. iij. pars. quæ dicta ſunt
ſuperius, nā clā hæc omnia ſuperiora reſpicit. ſ. de reſcrip. olim.
§. fi. [Dignitatibus]. de hoc dic, vt not. j. de ele. non reſi. quia non-
25 nulli. & no. ꝙ hic dignitas † pſonatus, & canonia æquiparantur,
alibi dignitas pſonatus & beneficium cum cura. j. de fil. pſb. ni-
mis. alibi perſonatus & beneficiū cū cura. ſ. e. dudum. ij. § ſādem.
alibi perſonatus & ordo presbiteralis. j. ne cle. vel mo. ſup ſpecula.
26 §. qa vero. [Canoniis]. ergo forma ſeruanda eſt in canoniis, † qa
de ipſa. ſ. forma eſt expreſſum. ſ. & q̄ dicta ſunt ad canonicas refe-
runtur. vt hic dicit, & ſtatim idem adiicit, vt ſcias, quæ forma &
in canoniis eſt ſeruanda. ar. ff. de lega. ij. ſi ſeruus plurium. § ſed ve-
rius. Quid ergo de eccleſiis parochialibus. Quid de pſtimoniis,
& aliis omnibus beneficiis, quæ hic non experimuntur? De ſimili
bus ad ſimilia procedendum erit. ff. de legibus. non poſſunt. ſ. de
reſcrip. inter cæteras. qd dic, vt no. ſ. in ſumma. e. ti. §. in qbus eccle
ſiis. [Adiiciētes]. ſ. er. & ctiam de forma repetētes ī fi. vt ſcias, ꝙ for
ma ēt ī canoniis obſeruāda eſt. j. de ap. inqſitioni. [Plene]. nō ſuffi
27 cit ergo ſi † ſemiplene, & vt hoc ſpāle ī hoc caſu, vt qlibet caueat,
ꝙ non impediat prouiſionē, niſi ſentiat ꝙ plene poſſit, ꝙ obiicit,
cōprobare. ar. C. de proba. ſciāt cūcti. v. q. vj. epyphaniū. j. de calū.
ca. j. & ij. & quia canonicus, q hoc obiicit, dēt eſſe peritus in iure
canonico, vt patet in his, q̄ no. ſ. de reſcrip. extra. præſenti ſuper
verbo, honorabilibus. & ſequen. vnde imputet ſibi, ſi errauit cir-
ca formam iuris. ſ. e. quia propter. [Formam]. Quid ergo ſi ſemi
28 plene probat † id, qd obiicit ꝯ perſonā? Arbitrabitur iudex, vtrum
ſit cōdēnandus. ar. j. de accuſa. accedens. in Auth. de iudi. §. opor-
tet. coll. vj. & j e §. fi. & de hac materia not. plene. infra de dolo &
contu. finem. [Propter hoc] ſic. ſ. vt prætcritæ. vbi de hoc. infra de
procur. cum pro cauſa. [Docuerit]. taxatione præhabita, alias eſt
in textu, & ſecuto proprio iuramento. j. de procura. conſtitutis. &
29 q̄uis ab initio liceat iudici taxare, † non tamen licet in minus, q̄
iuratū eſt, condemnare. in Auth. de iudi. §. oportet. coll. vj. [Con-
dēnetur]. nā eo ipſo ꝙ ſuccūbit, pſumitur calūniari. infra. de pe-
nis calumniam. j. de maio. & obe. humilis. ij. q. iij. qui non proba
uerit. j. de accuſa. ſuper his Notauit tñ hic. B. ꝙ error pbabilis po-
terit excuſare. ar. ij. q. iij. §. notādū. ff. de lega. ij. qui inſolidū. §. ēt. qd
potius facit ꝯ ſed qd pones extra de errore. pnne, ꝙ teſtes, qui pro
miſerant teſtificari, defecerāt ei. ij q. iij. Paulum. ſed illud, qd ibi
dicit, locū hēt in his, q̄ obiciunt ꝯ perſonā, & quę tangūt factū,
ſecus in his, q̄ tangunt formā & ius: quia in hoc caſu requiritur
plena probatio, vt hic dicit. & no. ſ. Et eſt rō quare aliud in vno,
q̄ in alio, quia ius certum eſt, ſed error facti periti ſſimos fallit. ff.
30 de iur. & fac. igno. plurimū. ideoq; non licet † clericis ignorare ca
nonicas ſanctiones. ſ. de ꝯſti. ca. j. & fi. j. de tēpo. or. vel non eſt cō
pos. ¶ [Qui vero]. iiij. pars. [In probatione]. ſaltē ſemiplena, ſeu in
famię. j. de accuſa. accedens. & hoc diuerſificatur a præcedēti ca-
ſu, & eſt ratio. vt. ſ. no. §. proxi. in fi. vel quia ſi non probauit plene,
nec ſemiplene, per qd error pſumi poſſit, & ſic caueant ſibi obii-
cientes, ne inanibus ſumptibus ſe onerent, quia ſi in probatione
defecerint damnabunť vt hic. & ff. de inoſ. teſta. l. 4. & l. contra ve-
terani. §. ſi qs impubes. ff. de teſti. l. iij. §. item diuus. [Eius qd obii-
31 cit]. Quid ſi plura † obiicit, quorū vnū ſufficit. Dicūt quidā, ꝙ oīa
tenetur probare, alias condēnabitur. ar. ſ. de reſcrip. cū adeo. & c.
olim. & hoc in pœnam excipientis ꝯ prouiſionē, & ipſam impe-
dientis, j. de accuſa. ſuper his. Alii dicunt, ꝙ excuſatur, dūmodo p
bet vnum de obiectis, qd ſufficiat, & hoc teneas. ar. j. de excel. pla.
granē. & hoc notatur hæc litera loquēs in ſingulari, nō in plura-
li, niſi forſan ſe obligaret ad oīa probanda. j. de proba. licet. §. idē.
qd dic, vt no. ſ. de reſcrip. olim. [In perſonam]. quo ad epatus, nō
quo ad minora beneficia, tanta pœna incurrere durū eſſet. ar. in
32 ſorore illius. ſ. e. cū in cūctis. §. clerici. & §. fi. [Beneficiis]. & nihi-
lominus condēnabitur in expenſis. j. de accuſa. accedens & ſm
hoc magis punitur, qui obiicit in perſonam, ſed releuatur, qa iſte
poteſt probare errorem, vt ſequitur, ſed alius non poteſt, vt ſ. no.
Et ſic no. hic regulam, qui in vno grauatur, in alio releuetur. ff. de
iureiuran. cum qui. ſ. de tranſla. epiſco. inter corporalia. §. j. ver. &
quamuis. & ſequen. ſ. de parochiis. c. 4. [Suſpenſum. [ipſo iure. ſi-
35 cut ergo † punitur indignum promouens eligendo, quia & talis
ſuſpenſus eſt a ſuis beneficiis per triennium ipſo iure, vt ſupra.
e. cum in cunctis. §. clerici. ſic & dignum electum impediens,
vt hic. Et ſic not. hic, quod contrariorum eadem eſt diſcipli-
na, & Inſti. de his qui ſui iur. vel alieni ſunt. reſpon. j. & de liber-

tinis. § i. [Ad quę] ſcilicet beneficia. [Illud] ſcilicet triennium.
33 [Propria temeritate] hoc ideo dicit, quia, ſi vult † probare errorē,
audietur, & ipſo probato authoritate iudicis poterit beneficia
ſua percipere, vt j. §. ſeq. [Ingeſſerit] aliquid de ipſis percipiendo,
per ſe, vel per alium. ſ. e. per inquiſitionem. j. de qua. & quali. cum
bonę. Sed quid ſi ponat ibi cuſtodem, qui omnia percipiat, & cu
ſtodiat, ita ꝙ nec vnum denarium percipiat, quouſque errorem
ſuum probauerit? Dicas, ꝙ ſi hoc faciat authoritate iudicis ordi-
narii, excuſatus erit. ar. j. de offi or. cum inter vos. aliter ſuſpectus
eſt mihi, nec excuſo ipsum. ar. ff. de admi. tu. nec exiſtimo. xix. di.
Anaſtaſius. j. vt benefi. eccle. vt noſtrū. §. porro. [De miſericordia]
iudicis ordinarii, ſed nec puto excludi miſericordiam ſedis apo-
ſtolicę. infra. de ſenten. excommu. nuper. infra de teſti. tum literis.
ad fi. j. de ſenten. & re iudic. cum ęterni. §. fina. cum ſuis ſimili-
bus. ¶ [Niſi]. v. pars. [Manifeſtiſſimis] ſecūdum arbitrium iudicis,
vt no. ſupra ſuper verbo, formam. Vel dic, ꝙ illud habet locum
in probatione facta coram iudice, qui de exceptione cognouit,
ſed ſi ibi nihil probauerit, hanc pœnam patitur, nec beneficia re
cuperabit infra triennium, niſi coram iudice ordinario errorem
ſuum probabilem plene probauerit, vt hic dicit. [Conſtiterit] or-
dinario iudici, a quo talis miſericordiam beneficiorum ſuorum
petit. [Ipſum] qui contra perſonam obiecit, nam is qui contra
formam, in nullo audietur, & eſt ratio, vt no. ſ. & ſic iſte ver. exci-
pit de proximo dicto tantum. [Probabilis & ſufficiens.] ſi. j. de
appel. vt debitus. ſuper quo vide quod not. ſupra §. hoc autem.
ſuper verbo, condemnetur.

S V M M A R I V M.

1 *Electiones ſunt fiendæ a maiori & ſaniori parte capituli.*
2 *Poſtulationibus in duæ partes capituli requiruntur.*
3 *Scrutinium quot modis dicatur.*
4 *Scrutinio legitime facto ius oritur, alias ſecus.*
5 *Vota conditionalia quæ dicuntur, & quæ alternatiua.*
6 *Electio an poteſt fieri in diem vel ſub conditione.*
7 *Electionibus in ſemper poſſet fieri fraus, ſi fierent cōditionaliter, vel in diem.*
8 *Vota conditionalia vel incerta pro non adiecta habetur & electio fiet facta collatione aliorum votorum.*

C A P. II.

IN electionibus. & c. Nō eget caſus poſi-
tione, ſed tantum literę
1 expoſitionem, & ideo dic. [In electionibus] quę † de-
bent fieri a maiori & ſaniori parte capituli. ſupra e. c.
2 quia propter. [Poſtulationibus] in quibus † duę partes capituli re-
quiruntur. ſupra e. ca. ſcriptum. vbi de hoc. [Scrutiniis] tredecim
3 † modis dicitur ſcrutinium, ſiue examinatio. Primo ſecundum
vulgare Romanorum dicitur ſcrutinium or interrogatio quæ fit
in catechiſmo. & de hoc loquiť. j. de maio. & obe. his q̄. de capel.
mo. dilectus. Secūdo examinatio, quæ fit de perſona, antequā or-
dinetur. ſ. eo. nihil eſt. § epiſcopi. & interrogatio, quæ fit in ipſa or
dinatione. j. de ſcruti. in ord. fac. c. vnico. Tertio, examinatio quæ
fit inter canonicos, antequam dent ſcrutatores, vel aliquam for-
mam eligant. ſ. eo. cum terra. Quarto, examinatio quę fit inqui-
rendo nota. ſ. eo. quia propter. & de tali ſcrutinio ſcripto tamen,
& publicato loquitur hic, vt j. no. Quinto, examinatio quæ fit a
confirmatore, & ſi nihil opponatur a partibus. ſ. eod. cum nobis
olim. §. pe. & c. nihil eſt. Sexto illa, quæ fit plerunque ante conſe-
crationem, & poſt confirmationem aliquo ſcilicet excipiente. j.
de accu. ſuper his. Septimo illa, quæ fit in ipſa conſecratione. j. de
ſcru. in ord. fac. c. vnico. Octauo, illa, quę fit ex officio etiam poſt
conſecrationem fama prælati crimina deferente, quæ & ſcrutan
da, ſeu inquirenda ſunt. j. de accu. qualiter, ij. & j. de ſimon. licet
Heli. Nono, teſtium diligens examinatio. j. de teſti. cum cauſam
quæ inter. & c. venerabili. Decimo, peccatorum cauta interroga-
tio. j. de pœn. omnis. §. ſacerdos. Vndecimo, iudicis vniuerſalis ri-
matio. xxx. q. v. iudicantem. j. de fi. inſtru. cum Ioannes. §. pe. ff. de
interro. act. vbicunque. Duodecimo, alterius regni exploratio, qd
non conuenit. C de commer. & merca. l. iiij. Tertiodecimo, ſecre
torum cognitio, quod ſolius Dei eſt. j. de ſimo. tua nos. in fi. [Ex
quibus] ſcilicet ſcrutiniis ſcriptis & publicatis. [Ius oritur] vt ſ. eo.
4 publicato. quod dic, vt ibi no. Et no. ꝙ † dicit ius oritur. q. d. legiti-
me factis, alias enim, ſi ſcrutinia minus canonice facta eſſent, nō
accideret ius eligendi in alios, ſecundum do. n. [Eligendi] vel po-
ſtulandi. ſecundum ea, quæ not. ſ. eo. ſcriptum. [Conditionalia]
5 puta † conſentio in A. ſi eſt legitime natus, vel ſi nouit iura, vel ſi
habuerit maiorem partem capituli, ſecundum dominum no-
ſtrum. [Alternatiua] puta eligo A. vel B. vel ſic, eligo A. & ſi ipſe
noluerit, eligo B. ſecundum do. noſt. ſed in hoc vltimo exemplo
eſt conditionale. [Incerta] puta, eligo vnum, in quem maior pars
capituli conſentiet, vel eligo eum, in quem conſentiet decanus,
ſecundum d. n. Sic ergo corrigitur hic opinio A la. & G. Na. ſcho-

laſtici

laſtici ſui,qui dabant conſilium,vbi dubitabatur de perſona,ta
lia vota fierent ar.lxj.diſt.ſtudu.lxxxv.diſt. Florentinum. & ſ.eo.
cū terra.vbi de hoc.no.& merito talia vota reprobantur,cum.n.
6 electio † ſit actus legitimus,non debet fieri in diem nec ſub con
ditione.ar.ff.de regu.iur.actus legitimi.Sed contra.ſ.de condi.ap
po.ſuper eo.dic.vt ibi no.ſed & perſona certa eligi debet.ar.ſ.de
reſcrip.ad hæc.ff.de teſta.tu.l.tutor incertus.ff.de condi & demõ
ſtra.qui hçredi.§.fi.& l.qui ſub conditione [Reprobamus].& me
7 rito,quia multæ fraudes poſſent fieri,ſi hæc admitterentur,† nam
ſemper poſſet fieri fraus.ar.ſ.e.c.cum in cunctis.& quia propter.
& daretur materia eligendi ſeipſum,puta,ſcitis,qui ſic conſentit,
φ decanus ipſum eliget,& ideo dicit,eligo illum,quem eliget de-
canus,quæ omnia ſunt abſurda,& ideo reprobãda.ar.ſ.de diuor.
quanto.§.penul.ſ.e.qualiter.cum ſuis ſimilibus.¶[Statuentes].ſe
8 cunda pars.[Pro non adiectis]. vt perinde ſit, ac ſi nullum † no-
minaſſent,& ſic vota talium non computabitur, ſed facta colla-
tione aliorum inſurget electio.in ipſa tamen collatione dicetur,
quare non habetur ratio eorundem, alias non eſſet plena colla-
tio, nec ſeruaretur forma.ſ.eo. quia propter.& c.in Geneſi.[Pu-
ris].aliis ſolis non computatis.[Electio]. vniuerſalis,non ſingula
ris,vt no.ſ.eo.in Geneſi.¶[Voce illorum].iii.pars. [Ea vice].dicit
in ipſa electione,de qua agitur, ergo in ſequenti proximo nõ no
cebit.ſ.eo.cum eccleſia Vinton.j.de ſup.negli.præla.c.ij.in fi.[Re
cidente].alias.[Reſidente].i. remanente,& ſic non eligit pars cõ
ditionalis,priuatur tamen poteſtate eligendi,& hoc ideo eſt, vt
puniatur in eo,in quo deliquit,ſiue in intentione,quam habet.ſ.
de tranſlat.epiſco.quanto.§.cæterum. credit enim decipere alios,
qui pure conſentiunt.q.d.iſti pure conſentient in p.illegitimum.
& ſic amittent ius eligendi.& reuertetur ad nos, qui conditiona
liter conſentimus.ar.ſ.eo.cum in cunctis.congregato. & de po-
ſtul.præla.gratum.ſed tamen ipſi priuantur, vt hic dicit.Sic no.φ
9 Incidit in Scillam cupiens vitare Caribdim.† & deceptis, & non
decipientibus iura ſubueniunt.j.de rerum permu.cum vniuerſo
rum j.de dona.inter dilectos.

¶De Supplenda negligentia prælatorum. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Archiepiſcopus poteſt excommunicare ſuos ſuffraganeos, quia eum viſitantem non recipiebant.*
2 *Archiepiſcopus non habet plus iuriſdictionis in ſubditos ſuffraganei,quam ei canones concedunt,vel conſuetudo.*
3 *Sententiæ generales reprobantur.*
4 *Iuriſdictio epiſcopi in quibus caſibus deuoluitur ad ſuperiorem.*
5 *Conceſſa omnia intelliguntur,quæ non inueniuntur prohibita in edictis prohibitorijs.*
6 *Papa ſolus poteſt ſe intromittere de epiſcopis,& de ſedibus epiſcopalibus.*
7 *Iuramentum omne generaliter prohibitum eſt.*
8 *Epiſcopum oportet eſſe diſpenſatorem canonum,& legum moderatorem.*
9 *Epiſcopi ſuper quibus criminibus poſſunt diſpenſare.*
10 *Archiepiſcopus in quibus caſibus poteſt exercere iuriſdictionem ſui ſuffraganei.& nu.12.*
11 *Citantibus duobus habentibus iuriſdictionem cui obediendum.*
13 *Iuriſdictio inferioris quando ob culpam non deuoluitur ad ſuperiorem.*
14 *Epiſcopo excommunicato quare,& quando non deuoluitur iuriſdictio ad archiepiſcopum.& nu.15.*

C A P. P R I M V M.

ROmana. [Edictum]. factũ ab archie-
piſcopo,vt omnes de prouin
cia ad curiã archiepiſcopi pro iuſtitia recur-
rant,libere reuocamt, nam & ſi ſuffraganeus
nõ poſſet reddere ius propter culpam ſuam,
puta,quia excommunicatus eſt,non propter
hoc ad archiepiſcopum iuriſdictio eiusdẽ ſuf
fraganei deuoluetur,alia tñ forſan pęna eidẽ ſuffraganeo inflige-
tur.Romana eccleſia.& j.]Huiuſmodi decretalis. x. ſunt partes.
Prima habetur hic.Secunda.j.de offi.vica.Tertia.infra de offi.or
di.Quarta,infra de ſo.compe. Quinta,infra de teſti.Sexta, infra
de appel.Septima.infra de cenſi.Octaua.j.de pœnis. Nona,infra
de pœnitentiis. Decima.j.de ſenten. excomm. [Edictum vero].
1 Archiepiſcopus Remen. excommunicauit † ſuffraganeos ſuos,
quia eum viſitantem non recipiebant,& tunc idem archiepiſco
pus fecit edictum quod mandauit per totam ſuam prouinciam
publicari,φ omnes ſubditi ſuffraganeorum ad curiam archiepiſ
copalẽ accederent libere.ſm.d.n.q.d.φ cum epiſcopi eſſent excõ
municati,non poterant ius reddere,.& ideo erat ad archiepiſco-
pum iuriſdictio deuoluta.[Libere].ſ. non obſtante contradictio
ne ſuffraganeorum,vel alterius, quia videbatur archiepiſcopo,φ
nullus poſſet hoc de iure impedire ſed non eſt ita, vt ſequitur.[Pe
nitus],vt nec valeat,qđ actum eſt,occaſione hac corã epiſcopo,ſi

erat in nõ ſuo iudice.ſ.de conſti.c.j.ſ.de iudi.at ſi clerici.ſ.de pœni
ten.φ autem.& commiſ.ij.q.i.in primis.C.ſi a non compe.iudi.l.
ſi.[Reuocamus].& merito,cum non ſolum ſuffraganeis,ſed etiã
aliis inferioribus ſub ipſis iuriſdictionem exercentibus præiudi-
cium generaret,qui inferiores, nec ſine culpa ſua puniri debent,
ſ.de conſti.cognoſcentes.ſ.de his quæ fi.a maio. par. ca. quæ ſunt.
2 lvj. diſtin.ſatis peruerſum. ſed nec plus † iuriſdictionis habet in
ſuffraganeorum ſubditos,quam eidem per canones,vel priſcam
conſuetudinem ſit conceſſum.ix. q.iij.c.ij. & q.iij. conqueſtus.ſ.
de offi.ordi.duo ſimul.vbi de hoc,cum ergo nec conſuetudinem
probaret archiepiſcopus, nec canones hoc ſibi cõcederent, edi-
ctum tale merito reuocatur. Nec obſtat, φ ſuffraganei dicantur
excommunicati per archiepiſcopum.¶[Quia] &c.ij. pars. [Etiã
3 teneretur] ſ.iuſte.de quo adhuc fides facta non eſt,† nam tales
generales ſententiæ reprobantur,vt j.de ſenten. excõmu. Roma-
na §. caueant. [Pro ſuis culpis] quia nec pro alienis talis ſenten-
tia eſt ferenda. 24.q. iij. habes. [Excommunicationis.] ſ.non,præ-
miſſa ſcilicet monitione,quod hic forſan ſeruatum non fuerat,
& ideo erat iniuſta. ſ. de ſenten. excommunicationis. ſacro.
[Non tamen ex culpis ipſis] non dicit ex negligentijs,nam ex il-
4 lis hæc iuriſdictio † deuoluetur, puta,ſuffraganeus negligens eſt
in iuſtitia exhibenda,& ideo,ſubditus conqueritur archiepiſcopo
de ſuffraganeo, qui noluit procedere,ſuper hoc ter humiliter re-
quiſitus.argu.ſ.eo.c.j.idem videtur, ſi prima vice hoc expreſſe de
negetur.argu.ſ.de offi.delega. ſignificantibus.ſ.de fo. compe.ca tãſ-
miſſa.in fi.& c.licet.in fi.& ca.ex tenore.in fi.j.de ſentẽ. excõmu.
extra.cũ medicinalis.& φ in tali caſu deuoluitur poteſtas ad ſupe
riorem, ſatis patet.ſ.de offi.ordi.duo ſimul ſ. de iure patrona.nul
lus.& ix.q.iij.cum ſimus.vt tamen quo ad hoc nulla reſtet obie-
ctio,conſulimus, φ metropolitanus remittat ſubditum ad ſuf-
fraganeum aſſignans ei certum terminum competentem,infra
quem iuſtitiam reddat,quo elapſo,ſi hoc non fecerit, debet hoc
archiepiſcopus diffinire.ſ.de offi.ordina.quanto. in fi.& c. ad re-
primendam.& c. irrefragabili. §. exceſſus. & ne epiſcopus poſſit
negare ſe fuiſſe monitum, mandetur ei in virtute obedientiæ,vt
cũ appoſitione ſigilli ſui remittat literas in monitionis teſtimo-
nium ſic receptę,vel alias ſuas literas diem receptionis, & totum
tenorem literarum archiepiſcopalium cõtinentes, vel vtrunque
fiat.ar C.de fide inſtr.plures. Sic enim obſtabit ei propria profeſ-
ſio.j.q.vij.ſaluberrimũ.27.q.j. omnes fœminę. C.de non nume.
pecu.generaliter.vel fiat de redditione, & lectione literarũ coram
teſtibus inſtrumentum. ſ. de teſti.ſignificauit. vel habeatur inde
litera ſigillo authentico ſigillata.ſ.de fide inſtrum.c.ij.j.de ſenten.
excommu.extra.cum medicinalis.§. exemplum. [Cum id non
5 inueniatur].No.hic omnia † eſſe conceſſa, quæ nõ ſunt prohibi-
ta,& hoc de iure primæuo,vt patet ſupra de conſti. nam concu-
piſcentiam,& hoc iure fulciuntur omnia † edicta prohibitoria,
ſicut eſt edictum de teſtibus.ff.de teſta.l.j.& de procura. mutus. &
de matrimoniis. ſ.de ſpon.apud. vbi de hoc. Quandoque tamen
in iure aliquid generaliter prohibetur, in talibus habet locũ eius
contrarium:quia in huiuſmodi omnia prohibita intelliguntur,
niſi reperiantur conceſſa.Tale eſt id,de quo hic agitur, prohibitũ
enim eſt archiepiſcopis, φ in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorũ
nihil exerceant,ſed ſuis terminis ſint contenti.9. q. ij. nullus pri-
mas.ideo in nullo debent ſe intromittere,niſi in caſibus a iure cõ
6 ceſſis, de quibus not.in ſequen.glo.ſic & generaliter † prohibitum
eſt,φ nec de epiſcopis,nec de epiſcopalibus ſedibus intromittat ſe
alius,niſi Papa.17.q.j.§. ſicut.ſ.de exceſ præla.ſicut.ideoque gene-
raliter prohibitum eſt,niſi reperiatur conceſſum.ſ.de tranſlat.epi
ſco.inter corporalia.§.ſed neque.ſic & prohibitum eſt.ne qui cõ-
iurent,vel colligerentur inter ſe.11.q.j.conſpirationum. & c. con-
iurationum. ff. de pœnis.aut facta. & ideo omne tale iuramentũ
7 prohibitum eſt,niſi reperiatur conceſſum,quia & omne † iuramẽ
tum generaliter prohibetur.ſupra de elec.ſignificaſti.j.de iureiur.
& ſi Chriſtus.& omne collegium. ff de illici.colleg.l. j. & iiij. j. de
exceſ. præla.dilectus.vbi de hoc. & ſic eſt videre de ſingulis ſimili-
bus,quæ ſigillatim proſequi longum eſſet,hæc enim materia ple-
nius not.ſupra de tranſla.epiſcop. cap.ij. §.ſed neque. verſic. fina.
Sed quid dices de gratia diſpenſationis, nunquid poteſt epiſco-
pus diſpenſare generaliter, vel caſualiter? & quidem ſecundum
8 beatum Ber. Oportet † epiſcopum eſſe diſpenſatorem canonum,
moderatorem legum, ergo ſecundum hoc vbique poteſt diſpen-
ſare, niſi vbi ſibi prohibitum inuenitur, hoc ſatis colligitur. vij.
quæſt.j.mutationes.& c. ſequen.nam ſicut ibi habetur, epiſcopi
9 poſſunt diſpẽſare,cum poſſunt ordinare. Sed in his,quæ ſedes apo
ſtolica retinuit, ſicut eſt mutare ſedem, vel transferre perſonam
epiſcopi, vt ibi dicit, nihil poſſunt ſine authoritate Papæ, & etiã
in primitiua eccleſia vnus excõmunicabat, & alter abſoluebat,
ſed poſtea arctati ſunt,vt patet.ix.q.ij.c.j.& arctantur tota die. vt
patet ſupra de pœniten.& remiſ.cum ex eo.§.ad hęc.& in multis
aliis eſt detractum, ideoque licet alii de hac materia multa ſcri-
bant:tu dic.φ epiſcopi de adulteriis, & aliis criminibus minori-
bus ſubaudi,niſi a iure inueniatur prohibitum, ſed & de maiori-
bus

bus,vbi in iure inuenitur conceſſum , poſſunt cum ſuis ſubditis canoni-
ce diſpenſare,& ſic intellige ſine calumnia. ſ. de iudi. at ſi clerici.
§.de adulterus. quo ad canones vero ,& caſus ſedi apoſtolicæ ſpe-
ciali priuilegio reſeruatis, de quibus no.ʃ.de offi.lega.extra.officij.
non habet ſe intromittere epiſcopus , niſi authoritate Papę fiat,
vel de ſpeciali licentia,vt no.ſupra.ver.quid dices,& patet.ſ.de off.
lega. q tranſlationem. Item nec contra canones legem ipſi epi-
ſcopo imponētes , niſi in quantum eidem inuenitur conceſſum,
vt patet ſupra de tempo. ordin. dilectus. nec contra factū ſuum.
quod dic,vt not.ʃ.de cleri. coniu. diuerſis. quo autem ad omnes
alios canones ligantes tantum ſubditos,& non ipſum , niſi lator
canonis diſpenſationem ſibi retineat , vel alias inueniatur pro-
hibitū,poterit diſpenſare.ſ.de præben.graue.ſ.de ſen.excom.nu-
per. & ſic intellige authoritatem beati Ber. [A iure conceſſum.]
caſualiter. Vnde verſus.

Officium varium forus,appellatio,crimen.
Peccans,non parens,res,conſultatio,deſes
Præſul,canonici tumidi,ſententia neque.
Viſitat, indulget,cuſtos,quia Papa dat vſus.
Permutat socijs,ſuſpectus eumque remittit.
Caſibus his primas ſubiectos præſulis arcet.

10 Magiſter ſcholarum , Officium varium , primus caſus † quando
diſcrepant in diuinis officijs a conſuetudine metropolitanæ ec-
cleſiæ.xij.diſtinc.de his.de conſecra.diſt.ij. conſtitutio.quod intel
ligas,vbi ſuffraganeum non excuſat rationabilis conſuetudo.ſ.de
ſpon.duo.c.fi. 12.diſtin.illa autem. vel non præſcriptā , alias non
eſt conſuetudo vnius loci alterius conſuetudine ſubuertenda.12.
diſtin.illud breuiter.ſ.de ſepultu.certificari. & dicto capitulo illa
autē , ideo nedum epiſcopus poteſt in hoc conſuetudinem alle-
gare contra archiepiſcopum , ſed & abbas contra epiſcopum. ſ.
de præſcrip.cum olim.§.fi.ver.ac diuinis officijs. Forus, ſecundus
caſus,quando ſcilicet ſubditus conqueritur de ſuo epiſcopo.xj.q.
j. clericus aduerſus, alias ſi clericus,& is caſus communis eſt om-
nibus,nam ſemper actor ſequitur forum rei.ſ.de for. competen.
cum ſit generale. Appellatio,tertius caſus,quando ſcilicet contin
git a ſuffraganeo appellare.ſ.de of.ordi.duo ſimul. & c.paſtoralis.
niſi forſan altera pars ad ſedem apoſtolicam appellaſſet , & ip-
ſum metropol. ſuper hoc certificaret. ſ.de appella. ſi duobus . &
de hoc not.ʃ.de appel.extra.Romana.Crimen.quartus caſus,quā
do ſcilicet epiſcopus accuſat ſubditum criminaliter , non enim
poteſt de hoc compromitti.ſ.de reſti.in inte. cauſa. § fina.vbi de
hoc.& ideo cum non ſit alius,qui ius reddat, Metropolitanus eſt
iudex.vj.quæſt.ij.alias.vj. ca. j. quæ ratio aperte facit contra hanc
decre.vt ʃ.not in ſequen.glo.Peccans,quintus caſus,quando ſcili-
cet ſubditus ſuffraganei peccat infra diœceſim archiepiſcopi , qđ
commune eſt omnibus.iij.q.vj.c.j.& vj.q.iij.placuit ſ.de foro cō-
peten.poſtulaſti.vbi de hoc,& idem intelligas , ſi ibidem contra-
hat,quia hæc duo æquiparantur.C.vbi de cri.a.o.auth. qua in pro-
uincia.ſecundum ea quæ not.ʃ.de foro competen. extra . Roma.
na.§.contrahentes.idem videtur,quando peccatum eſt vniuerſa-
le,ſcilicet,quia per vniuerſam prouinciam frequentatur.ſ.de offi-
ordi.quanto ſ.de inſtit.c.iij.ſ. de ſimonia.intantum . §.fi.ſ.de re-
ſcript.ad audientiam.& ſic poteſt intelligi,nec corrigitur.ix.quæſ.
iij.c.ij.& c.archiepiſcopus.ad idem . ſ.de accu. ſicut olim . idem
videtur in notorijs.ſ.de appel.ſolicitudinem. § ſi vero notorium.
idem eſt ,quando ſubditus peccat in archiepiſcopum impediēdo
officium ſuum vel nuntijs ſuis , vel familiæ iniurias irrogando.
argu.ſ.de offi.delega.ca.j.& c.ex literis. & eſt expreſſum. ʃ. de pœ-
nis.extra.Romana. Non parens.ſextus caſus, quādo mandat epi-
ſcopo, quod abſoluat ſubditum de iniuſta excommunicationis
ſententia conquerentem,& non vult obedire.ſ.de offi.ordi.ad re-
primēdam. Res.ſeptimus caſus, ſcilicet,ratione rei ſitæ infra diœ-
ceſim archiepiſcopi. quam tenet ſubditus ſuffraganei, q & com-
munis eſt omnibus.ſ.de foro competen. ſane.& ca. ex parte.& c.
fi. vnde quicquid Azo.no. ſic leges rubricam poſitam. C. vbi in
rem actio exerceri debeat.Reſpon.vbi res ſita eſt,vt eo.ti.l.fi.vel eſ-
ſe queat.vbi poſſidens habet domicilium . C.de præſcri. lon.tem.
l.fi.niſi ſit feudalis.ſ.de iudi.ceterum.ſ.de foro competen.ex tranſ
miſſa.& c.ſequenti . Quid ergo, ſi vterque citet? Dicas , quod pri-
11 mo † citanti parendum eſt.ſ.de foro competen. propoſuiſti. ſ. de
appel.vt debitus honor.cum ſuis ſimilibus. Cōſultatio.octauus ca
12 ſus † quando in modū conſultationis refert negotium ſuffraga-
neus ad archiepiſcopum.xvij. diſtin.multis. Deſes præſul. nonus
caſus,quando,ſ.ſuffraganeus negligēs eſt circa iuſtitiā exhibendā.
quod dic,vt plene no. ſupra eo.ſuper verbo, non tamen ex culpis
ipſis,& probatur in Aut.de eccle.ti.§.ſi aūt pro redēptione.coll.ix.
Canonici tumidi.decimus caſus,qñ.ſ. canonici in ſuperbiā elati
ſine cauſa rationabili ceſſant , maxime in contemptum epi; a
diuinis.ſupra de offic. irrefragabili.§.ceterum.Sententia neq; vn-
decimus caſus,quando.ſ.notorium eſt ſententiam latam in ſub
ditum nullā eſſe.ſ de appel.ſollicitudinem. §. ſi vero notorium
ar.ʃ.de pœnis . extra. Romana . Viſitat . duodecimus caſus,quia
tempore viſitationis poteſt, quæ ad viſitationem pertinent,exer-
cere.ſ.de præſcrip.cum ex officii.ſupra de cenſi. ſopitæ . cum ſu-
per.quod dic,vt plene no.ʃ.de cenſi.extra. Romana. Indulget.ter-
tiusdecimus caſus,quia per totam prouinciam indulgentiam da
re poteſt.ſ.de pœniten.ca.penulti.Cuſtos.quartusdecimus caſus,
quia vacante ſede epiſcopali habet ipſius cuſtodiam , ſi canonici
ſunt merito ſuſpecti,vel minus idonei.xij.q.ij. non liceat.12.q.iij.
conquestos. Quia Papa dat quintusdecimus caſus , quia Papa ei
concedit,vltra poſſe facere per ſpeciale priuilegium .ſupra.de offi.
ordina.duo ſimul . de quo archiepiſcopus tenetur fidem facere,
& ipſum exhibere,& tunc ſecundum tenorem ipſius, & non vl-
tra tenentur eidem ſubditi prouinciæ obedire . ſ.de priuil.e. cum
capella.& c.porro.& c.recepimus.& ſ.de vſu.pal.ca.fi.at.ff.de trā
ſact.de his.ſ.de offi. dele. cum in iure.c.di.contra morem . Vſus.
ſextusdecimus caſus , quando. ſ.de conſuetudine antiqua poteſt
aliquid vltra facere.ʃ.de offi.ordina.duo.& extra. Romana.§.non
ſic autem.ʃ.de iudi.nouit.j.reſpon.j.ver.non enim.ʃ.de foro com
peten.extra.Romana.§.j.& ij.& de appel.extra. Romana.reſpon.
j.ad fi.& §.debet.nec mirum.nam & priuato dat conſuetudo or-
dinariam iuriſdictionē. vt ſ. de foro cōpeten. cum contingat.
Permutat ſocijs.xvij.caſus,quando ſcilicet epiſcopus vult,permu
tare cum capitulo ſuo,nec enim debet fieri ſine ſuperioris autho
ritate,vt ſupra patet de rebus eccle.non ali.c.j. xij.quæſt.ij.ſine ex-
ceptione.& idem , ſi epiſcopus velit componere cum parochia-
nis ſuis ſuper decimis epiſcopalibus , vbi & authoritas ſuperioris
requiritur ad hoc,vt realis intelligatur.ſ.de tranſac. de cætero . &
c.veniens.ideoque cum epiſcopus in proprio facto actor eſſe ne-
queat.ff.de aut.tu.l.v.eſt ad archiepiſcopum recurrendum . & ſic
intelligas ,quod quando agitur inter ſubiectum & ſubditum
epiſcopi , erit actor epiſcopus , quando vero inter epiſcopum &
ſubditum , erit actor archiepiſcopus , cum nec alius ſit , ſic ex-
preſſe loquitur , ſi ſane intelligatur. ſupra de tranſact. ſtatuimus.
vbi de hoc , ad ipem facit ratio.no.ſ.ca.glo.verſi.crimen . Suſpe-
ctus.xviij.caſus,quando ſcilicet epiſcopus recuſatur tanquam ſu-
ſpectus.quod dic , vt not.ſ.de foro competen. licet.& ſ.de appel.
cum ſpeciali.§.cauſa.Eumque.remittit.xix. caſus,quandocunque
epiſcopus remittit cauſam ad archiepiſcopum ſine conſultatio-
ne,vt differat ab alio caſu,not.ſ.eo.ver.conſultatio.ad hoc.ſ.de of
fi.lega.licet.ſ.de appel.intimaſti, C.de relationibus.l j.& ij.ſubau-
di iu.vel permittit , quia de conſenſu ſuffraganei poteſt in ipſius
diœceſi ſuus archiepiſcopus, & etiam quilibet alius pro tribuna-
li ſedere,& iuriſdictionem ſuam omnimodam exercere . ix.q.iij.
ca.ij.& omnibus alijs ſequentibus . & argu.ſ.de vſu.pal.ex tuarū.
& adde quod no.ſ.eo.titu.ad reprimendum.Caſibus his,& ſi qui
alii reperiantur. Primas,vel patriarcha,vel archiepiſcopus.Subie-
ctos præſulis ideſt ſuffraganei proprii. Arcet.i.diſtringit,& in eos
animaduertit, alias autem regulariter debet metropolitanus ab
huiuſmodi abſtinere.ſ.de of.or.paſtoralis.& de exceſ.prælа.ſicut
vnire.[Ad Remen.curiam].alias archiepiſcopum. Ad quem er
go? Ad illum,qui & ſi epiſcopi excommunicati non ſint, neque
culpabiles.poteſt quando placet , iuriſdictionem huius epiſcopi
exercere.Quis eſt hic? Is,qui ſupremam manum habet in eccle-
ſia Dei ideſt ſummus Pontifex.12.quæſt.iij.cuncta.per mundum.
& c.per principalem.ſ.de elec.licet.§.fi.ſ. de conceſ.præben. pro-
poſuit.vbi plene de hoc.ſ.de pœniten.cum ex eo.in fi.& ſumitur
hoc ius ex decre.quam habes.ſ.de conceſ. præben. & ec.non va-
cap.quia diuerſitatem.§.ſic tamen.ver.aqua & ſi fuerit. Et hoc te
13 net hodie † curia , quod ex culpa inferioris non deuoluatur po-
teſtas ad ſuperiorem,vnde non deuoluitur,ſi ſit peccatum in for
ma.ſupra de elec.quia propter.neque ſi perſona minus idonea ſit
electa.ſupra de elec.cum in cunctis.& c.bonæ me.Magun.§.fi.&
c.cum eccleſia Vinton.licet ex negligentia deuoluatur . ſupra de
elect.ne pro defectu.ſ.de conceſ.præben.ca.ij.alias.c.nulla . & ſu-
per hoc hodie ius expreſſum promulgatum eſt,ſicut ſertur, quā-
uis autem neceſſe ſit obedire curiæ,& ſi per quam durum præci-
piat.xix.di.in memoriam.& ſicut ſentit ſenture.ſ.de mu.pe. ca.ij.
§.nos vero.ſ.de ſenten.& re iu.in cauſis. tamen huius promulga-
tionis ſufficientem non video rationem, niſi quia placet poteſta
tem archiepiſcoporum reſtringere, & ſibi(vt cum venia loquar)
cauſas attrahere,nam ex quo epiſcopus hoc non poteſt, nec vſq;
ad hæc tempora iſte caſus eſſet reſeruatus ſedi apoſtolicæ , quare
hoc non faciet archiepiſcopus,vide quod no.ſ.eo.ver.crimen.&
ver.permutat ſocius. Poteſt tamen reſponderi,quia ſufficit , quod
caſus iſte non inueniatur expreſſe conceſſus,quod not.ſ.de tranſ
la.epiſco.c.ij.ver. ſed neque in caſu etiam iſto vbi ſcilicet archie-
14 piſcopus excommunicat,poſſet reddi ratio,quia † daretur ſibi ma
teria excommunicandi.vt ad ipſum poteſtas huiuſmodi deuol-
ueretur.argu.ſ.de offi.delega.ſuſpicionis . Inſti. vi bo.rap.§ ſed ne
dum talia.cum ſuis ſimilibus. Sed tu reſponde,quod ſi iniuſte ex
communicat,puniatur egregie , ſi vero iuſte,vel a delegatis ſedis
apoſtolicę hæc feratur ſententia , quare non deuoluetur? & qui-
dem ſi iura ſua noſtris confratribus non ſeruamus , nihil aliud
agitur,quam vt ordo eccleſiaſticus confundatur.xj.quæſt.j.perue
nit.curialior videtur in hac parte imperator , qui & defectum,
&

& negligentiam , & abſentiam iudicum ſuorum per diœceſanos
& epiſcopos vult ſuppleri, vt patet in Auth. vt diſ. iud. coll. ix. per
totum. & parcit remotis, ne venire cogantur ad ipſum . in Auth.
de quæſtore. coll vj. & compatitur paupertati, & occurrit litigio-
ſis laboribus, & expenſis , vnde & in caſu ſimili , nec reſponſum
dat, ſed alias, ſed remittit ad ſuum iudicem. in Authen. de man.
prin. §. ſtatui. & §. ſequenti. coll. iij. & pro certo non eſt facile cui-
libet adire Romanam curiam pro iuſtitia obtinenda nec fit ſine
magnis laboribus & ſumptibus, vt patet. ſ. de reſti. in integ. tum
ex literis. §. fi. & conſtitutio ſiue canon. ſ. de ele. cum in cunctis. in
5 fi. aperiſſime contradicit. Quid ergo? Sit pro ratione † voluntas,
quia quicquid Principi placet legis habet vigorem. Inſtit. de iure
natu. § ſed quod Principi. ¶ Sed alia] iij. pars [Forte] vix abſtinet,
quin totum ſubtrahat , nam philoſophicum eſt temperamen-
tum, quia. Sub dubio forſan reſpondent ſæpe periti. ſ. de pœni-
ten. §. i. [Illis] ſcilicet culpis , & quia negligens eſt in abſolutione
petenda [Pœna]. ſ. arbitraria conſiderata culpæ quantitate. & per-
ſonæ qualitate. ſ. de offi. deleg. de cauſis. & c. ſane quia. ſ. de tran. ſa.
c. fi. [Infligi] per ipſum archiepiſcopum. Vel dic, aliæ pœna cano-
nica depoſitionis per Papam conſiderato tempore contumaciæ,
& qualitate, & quantitate culpæ. ſ. de exceſſ. præla. tanta eſt clauis.
& de pœnis. c. fi. vbi de hoc.

¶ De officio vicarij. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Vicarius archiepiſcopi ſi in adminiſtrando deliquit ab eo appellari poteſt ad archiepiſcopum.*
2 *Sententia excommunicationis non eſt ferenda ſine cauſa rationabili.*
3 *Sententia excommunicationis tribus modis dicitur iniuſte lata.*
4 *Excommunicato vicario epiſcopi non poteſt cauſas alij delegare, tamen delegatus poteſt exercere cauſas, quæ fuerunt ei delegatæ ante excommunicationem. & nu. 5*
6 *Citatio delegati ſi præceſſit excommunicationem delegantis valida eſt. & procedetur in cauſa non obſtante excommunicatione. & quid ſi non præceſſit citatio, an delegatus a vicario poteſt procedere ſtante excommunicatione. nume. 7.*
8 *Epiſcopo excommunicato, an poteſt eius officialis iuriſdictionem exercere.*
9 *Excommunicatus non eſt nec maiori, nec minori, qui vices officialis excommunicati gerit, niſi aliter participet de crimine.*
10 *Excommunicari quando quis poteſt qui vicem gerit excommunicati.*
11 *Procurator excommunicati non poteſt contrahere pro excommunicato.*
13 *Excommunicatus non poteſt excommunicare.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. Gerens vices officialis excō-
municati nullo propter hoc
vinculo excōmunicationis aſtringitur, niſi
ſententia lata ſit in officialem pro eo, quod ſuo
officio vtitur, ſi tamen ab eodem officiali ex-
communicato iuriſdictio cōmittitur, & cō-
miſſio nulla eſt, & proceſſus irritus iudicatur.
[Officialem] qui cum epiſcopo idem conſiſtorium habere dici-
tur. ſ. de appel. extra. Romana. reſpon. j. & per hoc apparet, quod talis
officialis ordinarius eſt, quicquid contra hoc notatum inuenies.
quod dic, vt in Summa. c. ti. §. j. & eandem, quam epiſcopus iuri-
dictionem exercet, & ad ipſum, ſicut ad epiſcopum, recurſus ha-
betur. ſ. de inſti. c. iii. ſ. de regularibus. c. ij. ſ. de frigidi. c. i. §. illa. ideo
1 ſi in exercendo iuriſdictionem † epiſcopalem delinquant officia-
les in aliquo, cum in talibus immediate ſubſint archiepiſcopis ,
vnde & a ſententiis eorundem ad archiepiſcopos appellatur. j. de
appel. extra. Romana. reſpon. j. poſſunt archiepiſcopi animaduer-
tere in eoſdem ſicut & in epiſcopos. Verbi gratia, non ſeruant pri-
uilegia ſedis apoſtolicæ. ſ. de priuil. quanto. ſuiam proferunt per
gratiam, vel per ſordes. j. de ſenten. & re iudic. extra. cum æterni .
Si quis autem. excōicant ſine ſcriptis. j. de ſen. excom. extra. cū
medicinalis, vel vniuerſitatem ſiue collegium, vel generaliter ſi-
ne cauſa rationabili, & veræ expreſſione. j. de ſen. excom. extra. Ro-
mana. § pe. & fi. & multa alia exempla potes colligere per teipſum;
in aliis autem, quæ facit, vel poſſidet officialis epi , tanquam priuatus
non habet ſe intromittere archiepiſcopus. plusquam de aliis ſub
ditis ſuffraganei ſui. j. de foro comp. extra. Romana. §. nec etiam
ſuffraganeorum. & §. fi. & ideo ſequitur [Ex aliqua rationabili] pu-
ta, quia delinquit circa officium ſibi cōmiſſum. quod dic, vt not.
2 ſ. prox. gl. [Cauſa] aliter non eſt ferenda excommunicationis † ſen-
tentia, niſi ex cauſa rationabili, & vera , alioquin dicetur iniuſta
ſententia. nec ſufficit, quod cā ſubſit, ſi ex odio . & non ex charitate
feratur. ſed & ſi ex animo iuſta ſit , poteſt eſſe iniuſta ex ordine
3 non ſeruato. his enim tribus modis † ſcilicet ex cauſa, ex animo,
ex ordine dicitur iniuſta . ſententia. xi. q. iii §. ſi ergo . & §. cum
ergo. Ad ordinem autem pertinet, quod monitio competens præce-
dat. ſ. de ſenten. excommu. ſacro. & quod cauſam exprimat, & in
ſcriptis ferat. ſecundum quod legitur, & notatur. j. de ſent. excō-
munic. extra. cum medicinalis [Vices] in iudicando, vel ſcriben-
do, vel citando, vel adminiſtrando. Vel dic vices officialitatis, quā
conſueuit officialis exercere [Gerunt] ex commiſſione epiſcopi
non officialis . videns enim epiſcopus officialem ſuum excom-
municatum. commiſit vices ſuas alii ſecundum dominum no-
ſtrum. Sed ſecundum hoc non poſſet procedere dubitatio , quæ
enim eſſet dubitatio, vt propter hoc, quod ad commiſſionem epiſco
pi non excommunicati has vices gerit, eſſet idem vicarius excō-
4 municatus: ideo dicas gerunt, etiam ex commiſſione † officialis
facta, antequam eſſet excommunicatus, ſecus ſi poſtea, quia tunc
non valeret iuriſdictionis commiſſio , neque proceſſus , vt dicit
5 in fine. Quid ergo † in primo caſu , vbi ante excommunicationē
commiſit , nunquid poteſt talis delegatus procedere delegante
poſtea excommunicato? non videtur , quia proprium nihil ha-
bet, ſed iuriſdictione & vice vtitur delegantis ff. de officio eius cui
mandata eſt iuriſdictio. l. j §. qui mandatam. ſ. de offi. delega. ſa-
ne quia. & cap. paſtoralis. & cap. cum olim abbas. ergo cum dele-
gans hoc tempore non poſſet iudicare, vt patet in fine, nec dele-
gatus ſuus poterit. argumentum. ſ. de reſcriptis. ſuper literis. in fi-
ne. & ff. de offi. aſſeſſ. diem functo, ſecundum dominum noſtrū.
6 Et eſt hoc † verum, ſi excommunicetur re integra, ſecus ſi litis cō-
teſtatio , vel etiam citatio præceſſit excommunicationem , quia
tunc perpetuata fuit ſibi iuriſdictio , vnde poteſt ipſam poſtea
exercere, ſicut & poſſet, ſi delegans mortuus eſſet. ſ. de officio de-
lega. gratum, & c. licet. & de offi. lega. capit. fina. Quid ergo fiet de
7 † aliis cauſis , in quibus non præceſſit citatio? Ad epiſcopum re-
currant, qui ipſas committere poteſt , cum nec ipſe excommu-
8 nicatus ſit. Sed quid in conuerſo caſu, puta, epiſcopus † eſt excom-
municatus , & non officialis? Tunc dicas, quod nec officialis, nec
alius poteſt ius reddere, niſi Papa, vt ſ. de ſupplen. negligen. præla.
extra. Romana. nec diſtinguitur, vtrum hic ſint cauſæ cœptæ , vel
non, cum officialis perſonam epiſcopi repræſentet, & non econ-
uerſo, quamuis ergo conſiſtorium epiſcopi & officialis ſit vnū ,
& idem ſit, vt no. ſ. ſuper verbo , officialem . tamen pinguius ius
habet epiſcopus in iuriſdictione, quam officialis, nam epiſcopus ca-
put principale eſt, officialis vero caput acceſſorium, vnde & epi-
ſcopus officialem & mutare, & reuocare poteſt, & non econtra ,
& ideo principali deficiente , deficit & acceſſorium, non ecōtra .
ff. de regu. iur. cum principale. C. de legibus . non dubium. ſupra
de elec. qualiter. ſ. de offic. delega. prudentiam. §. penul. cap. fina.
9 [Propter hoc] ſcilicet. quod gerunt † vices officiali procedendo etiā
in cauſis ſibi commiſſis ante excommunicationem, quam cita-
tio præceſſerat. vt ſ. not [Excommunicationis] alicuius maioris ,
vel minoris ſi taliter cum ipſis participent, verum & ſi etiam ab
officiali excommunicato receperint commiſſionem , non pro-
pter hoc ligantur maioris excommunicationis vinculo, ſed mi-
noris tantum, niſi forſan eſſet excommunicatus pro eo, quod iniun
ctum ſibi officium exercet, & hoc eſt, quod ſequitur. ¶ Cum nō
communicent] ſecunda pars. [Ob id] ſcilicet quod tantum eius
vices gerant [Officiali eidem] ſic conſtrue , & ordina literam ſe-
quentem; [Qui] ſcilicet officialis [Non arctatur diſtrictione cenſu
ræ eccleſiaſticæ pro eo, quod ſuum exercet officium] ſed propter aliā
cauſam, ergo a contrario, ſi eſſet excommunicato pro eo , quod ſuū
exercet officium tunc recipiens ab eo cauſas, & etiam ſcienter li-
tigans coram eo communicaret cum eo in crimine dānato . &
ſic maiori vinculo ligaretur, vt hic, & ſ. de ſenten. excommu. nu-
per. cap. inter alia. & cap. ſi concubinæ xj. q. iii. quoniam multos.
10 Sed qualiter poteſt excommunicari pro eo, quod ſuum † exercet
officium ? pone, quod archiepiſcopus excommunicauit epiſco-
pum, & ideo debet ceſſare, vt patet in his, quæ nota. ſupra ſuper
verbo , gerunt. ver. ſed quid in conuerſo caſu. ipſe vero officialis
nihilominus audit cauſas , & monitus per archiepiſcopum non
vult abſtinere? Hic merito poteſt ipſum archiepiſcopus (quia de
facto contra iura ſuum exercet officium) excommunicare, vel
quia alias conuincitur in officio ſibi commiſſo , & eſt incorrigi-
bilis, & ideo archiepiſcopus ipſum ab officio officialitatis ſuſpen
dit, & quia ipſum nihilominus exercebat, tandem excommuni-
cauit. argum. ſ. de vi. & hone. cleri. vt clericorum. §. ſi quis igitur .
& de cohabi. cle. & muli. ſicut ad extirpandam. ſ. ne cler. vel mo-
na. ſicut te. ſ. de priuile. tuarum. & ſ. de pœniten. cum ex eo. ¶ Ita
tamen] iii. pars [Agunt] quas & recipiunt ab eodem [Illo taliter]
& c. vel etiam ante, ſed citatio non præceſſit [Si iuriſdictionem]
quaſi dicat ſecus ſi adminiſtrationem aliam, vel procurationem
etiam in iudicio ad defenſionem. ſ. de iud. intelleximus. illa enim
a contrario obtinebunt vigorem , quod intelligas , quantum ad
detrimentum excommunicati & ipſum alii obligandum. Quid
15 ſi talis † procurator contrahat nomine ipſius excommunicati ,
nunquid claudicauit contractus ? Forſan ſic , ſicut contractus a
pupillo initus econuerſo tenet in præiudicium contrahentis cum
pupillo ſine authoritate tutoris , & non in præiudicium pupilli .
Inſtitu. de autho. tuto. reſpon. primo. & argumen. ſ. de excep. cum

inter

inter priorem dic,vt no.in Summa.de ſent.excom.§.& quæ ſit
pœna.ſub.§.φ ſi teneor ſacro.ver.sed quid,ſi dum aliquis eſt excõ
municatus [Recipiunt] alias receperunt. ſed excommunicatio
ſuperuenit reintegra,vt ſ.not.[Ab eodem].ſ.officiali,non intelli-
gas generaliter, illud enim non poſſet facere officialis alium ſci-
licet officialem facere in totum,& a ſe penitus abdicare.arg.ff.de
offi.præſi.legatus.aliquas tamen cauſas poteſt committere. ff.de
iud.cum prætor.ſm d.n.& B. Tu dicas,φ ẽt in totum ex cauſa ad
tempus non a ſe abdicando, ſed in totum retinendo poterit de
conſenſu episcopi vices ſuas committere,& ad hoc facit ca.quod
fuit hic inductum pro contrario.ſ.e.clericos.nam per hoc, φ di-
cit,non perminas,habeo φ hic non debet perminere,vt temeri-
tate propria hoc faciant,ſed ex cauſa hoc permittere poterit. ar.
ſ.c.ad hæc.puta,quia imminet neceſſaria profectio.ff.de offi.eius
cui man.eſt iuriſd.l.j.circa prin.nam & a quolibet edicto iuſta cã
intelligitur excepta.arg.ſ.de delpon.imp.c.ij.vbi de hoc.& ſic ſer-
11 uatur de conſuetudine approbata[Vigorem]quia † excommuni
catus, nec excommunicare poteſt.14.q.j.audiuimus.nec iudica-
re.ſ.de re iud.ad probandum.nec procurator conſtitui, nec con-
ſtituere.ſ.de procura.φſuli.ſ.de proba.poſt ceſſionem.nec iuriſdi
ctionem exercere,& per conſequens,nec iuriſdictionem,quæ pe
nes ipſum mortua eſt,committere.arg.ſ.de ord.ab episcopo q re
ſigna.epiſcopatui.c.ii.nec alium actum legitimum exercere.arg.
ſ.de elec.cum inter.R.ſeniorem.ſ.de æta.& quali.cum bonæ.ſ.de
dolo & contuma.veritatis.ſ.de exceſſi.præl.tanta eſt clauis.

¶De officio & poteſtate iudicis delegati. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Conſeruatores ad quid dantur.& nu.17.& 18*
2 *Papa ad officium ſpectat litigijs occurrere.*
3 *Eccleſia poteſt cognoſcere de cauſis miſerabilium perſonarum.*
4 *Violentia quomodo committitur.*
5 *Conſeruator an poteſt ſuam iuriſdictionem exercere pro violentia iam commiſſa.& num.7*
6 *Conſeruator quam poteſtatem habeat.*
8 *Conſeruator an poteſt inquirere veritatem ſi delictum ſit notorium, vel ne,ſi violentus,vel iniuriator negat.& nu. 9.*
10 *Conſeruator an poteſt cognoſcere de iniuria,quam iniuriator dicit iure feciſſe.& nu. 11.*
12 *Conſeruator an eſt puniendus,ſi iniuriator, quem excommunicauit doceat de iure.*
13 *Sententia excommunicationis non eſt ferenda ſub cõditione,lata tamen tenet.*
14 *Conſeruatores quandoque mixti dicuntur.*
15 *Conſeruator an poſſit recuſari,vt ſuſpectus, ſicut iudex.*
16 *Conſeruator an poteſt excommunicare illos, qui ſunt parati inuadere loca, quorum eſt conſeruator.*
19 *Notorium quando quid dicitur.*
20 *Conſeruator datur tam rebus,quam priuilegijs.*
21 *Conſeruatores quid facere poſſunt.*

C A P. PRIMVM.

STatuimus. Poteſt quis a ſede apoſto
lica conſeruatorem im-
petrare, conſeruator huiuſmodi poteſt a no-
toriis iniuriis, & violentiis defendere, nequid
autem ad faciendam aliquam iudicialem in-
daginem poteſtatem ſibi datam extendere.
1 [Conſeruatores]qui aliquando † dantur ad de
fenſionem raptorum,atque prędonum.aliquando ad tuitionem
priuilegiorum.aliquando generalius conceduntur, vt.ſ.defendãt
ab iniuriis,& omnibus offenſis[Plerunque].i.in aliquibus caſib.
vt ſ.no. alias plerisque .ſ. hominibus impetrantibus[Concedi-
2 mus]quia ad noſtrum † officium pertinet occurrere litigiis,& vio
lentiis,& quemlibet in ſua iuſta poſſeſſione tueri. ar. ff.de vſufr.
ęquiſſimum.ff. ne vis fiat ei qui in poſſ. mit. l.i.§.j. ſ.de ſimonia.
querelam.in fi.& maxime hoc prouidere debemus circa viduas,
& orphanos,cęcos,pauperes,debiles, & oppreſſos, & alias perſo-
3 nas miſerabiles † quarum tuitionem ad eccleſiam nemo dubitat
pertinere.87.di.c.j.& ii.23.q.v.adminiſtratores. ſ.de foro compe.
ex parte.B.& c.ex tenore.ſ.de offi.deleg.ſignificantibus.ſ.de cenſi.
licet.talis tamen conſeruatio parum prodeſt aliquando,cum nõ
poſſit dubia iudicialiter diffinire, vt ſequitur: ſic & confirmatio
in communi forma obtenta parum,aut nihil prodeſt,vt ſ.de cõ
ceſſ.præb.quia diuerſitatem.ſ.ne ſe.vac. illa. ſic & innouatio nul-
lum ius tribuit.ſ.de priui. ex parte abbatiſſę.in fi. & c. quia inten-
tionis.ſic & ſub protectione ſedis apoſtolicæ receptio. ſ.de priuil.
recepimus.& c.ex parte tua.hęc autem non ſunt ſic omnino fru
ſtratoria,quia & cõſeruatio vtilior eſt,vt patet ex ſequentib. ¶[A
manifeſtis]ij.pars.i.notoriis.& ſic patentib.φ nulli inficiationi lo
cus eſt.ſ.de coha.cle.& mu.c. fi.nec egent aliqua examinatione.

ſ.de elec.bonæ memoriæ Magunt.§.contra.ſ.de accuſationibus.
euidentia.quid autem,& quot modis dicatur notoriũ, quid ma-
nifeſtum,quid fama.vide de hac materia plene ſ.de cohabi.cle.
& mulie.veſtra.& in Summa eiuſdem tit §. fi. [Violentus] pu-
4 ta aliquis nobilis, † & potens manu armata inuadit terram mo-
naſterii tui,conſeruator conceſſus eſt. Conſeruator venit,& inue
nit nobilem,& ſuos in maleficio,vel eis occurrit,ipſi nõ acquie-
ſcunt,ſed nihilominus monaſterium deprædantur. ad hoc. ſ.de
ord.cog.cum dilectus.merito conſeruator in tales animaduerte
re poterit violentos,nec habet neceſſe vlterius mouere.cum tam
de aperta contumacia conſtet ſibi.arg.ff.de rei ven.qui reſtituere.
ff.ne vis,fiat ei qui in poſſeſſ.miſſ.eſt.ſi quis miſſus.ff.ſi quis ius di.
non obtem. l.vnica.ff.de appellationib. creditor.§ iuſſus.& adde
quod no.ſ.eo.ſuper ver.defendendos.ver.quid ſi violenti.& ſequẽ
5 ti.Sed quid † ſi ex poſt facto habetur recurſus ad conſeruatorem,
cui non poteſt ſic eſſe notorium,quia forſan diſtat per duas, vel
tres dietas,tunc vocandi ſunt hi,qui damnum dediſſe dicuntur,
& ſi confiteantur violentiam,nec aliam exceptionem opponũt,
poteſt conſeruator procedere contra tales,vt hic.ſm do.no.& B.
6 Moueor tamen,quia conſeruator, † de quo hic loquitur,non ha
bet poteſtatem, niſi vt defendat, quod verbum videtur reſpicere
violentiam inferendam,non iam illatam, quomodo enim poſ-
ſet defendere ab illata,quod enim iam factum eſt, nequit nõ fie
7 ri.ff.de ca.& poſtli.re.in bello.§.factæ. Quomodo † ergo poteſtatẽ
defenſionis ſibi datam poterit trahere ad ſatisfactionem facien-
dam? hoc enim iudiciale eſt,vt patet.ſ.de iniuriis. olim.ergo nõ
habet ſe de hoc intromittere,vt ſequitur. Poteſt reſpõderi,φ hoc
ideo eſt,quia verba intelligenda ſunt cum effectu.ſ.de cle.nõ re-
ſiden.relatum.cum ſuis ſimilib.& quia hoc eſt de mente,cui ſtã-
dum eſt contra verba,ex quo de ipſa conſtat.ſ.de verb.ſignificat.
intelligentia.& c.in his.ff.de legibus ſcire leges.& ne talis conſer-
uatio fruſtratoria videatur,ſed potius valeat res,q̃ pereat. ſ.de ver
bor.ſign.abbate.§ contra quod.ver.is autem ſenſus. Vel dic,φ ex
forma reſcripti conſeruationis.hoc erit colligendum.ſ.de priuil.
porro. Quinimmo & ſi iniuriatorem ad ſatisfaciendum com-
pulerit,alij terrebuntur,& ſic ab aliis defendentur, nam & pœna
vnius metus eſt multorum.C ad legem Iul.repet.l.j. ſ.de maledi.
8 c.j.Quid ſi violentus, † vel iniuriator vocatus negat ſe hoc feciſſe?
Poteſt conſeruator inquirere veritatem, verum ſcilicet ſit noto-
rium,vel non,vt ſciat,an ſua ſit iuriſdictio,& ſi hoc inuenerit,p-
cedet,alias abſtinebit.argumento.ff. de iudiciis.ſi quis ex aliena.ſ.de
reſcriptis.ſuper literis.ſecundum quoſdam.& facit ꝑ his, qđ no.
ſ.eo ſuper ver.quæ iudicialem. ver. item ex eo apparet. Alij con-
tra,quia male probatur malefactum notorium per teſtes,ſed per
qualitatem facti.ſ.de tranſl.epiſc.quanto.§.cæterum & quia hoc
eſt aſſumere partes iudicis, quod ſibi hic prohibetur expreſſe, vt
ſequitur. & ideo ſi teſtes recipiat ſibiipſi contrarius apparebit, vt
9 patet.ſ.de pur.ca.cum dilectis.§.his igitur.Dicas,φ in tali † caſu
debet iudex attendere famam,quia impoſſibile eſt, φ notorium
facti,de quo hic ſpecialiter videtur loqui, famoſum non ſit,& ſi
reperiat,φ non ſit famoſum,abſtinere debet omnino.ſi autem
reperiat,& audiat famam communem, & clamoſam, & quili-
bet de terra vocatus per ipſum ſine iuramento dicit, φ verum &
notorium eſt in terra,poteſt procedere. ar.opti.ſ.de do.& contu.
cum olim.§ eũq; a nobis.& ſi etiam in hoc caſu ad inſtructionẽ
ſuam vult aliquos teſtes recipere iuratos.non reprobo.ar. ſ.de te-
ſti.veniens.ij.§.cum igitur.ſ.de appellationib. conſtitutis in præ-
ſentia §.j.& ad cautelam.ſ.de ele.bonæ me.Magun. §.licet.& ar-
gum.15.quæſtione.ij.alias.21.q ii.ſed neque hic, neque ibi repo-
no,& ſi non cognitio.& ſic intelligi poteſt prima opinio,ſed nec
facit hoc tanquam iudex quia non tenetur vocare illos, contra
quos producuntur, vt videant ipſos iurare, nec exceptiones pro-
poſitas contra teſtes admittet, talia enim ad iudicem pertinent.
ſ.de teſti.licet.& c.ex parte Adę & ſic intelligi poteſt opinio ſecũ
dorum.& ſecundum hoc intellige quod not. de hac materia in
Summa.eo.tit.§ quibus modis.ver.item fit prorogatio.& ſequen
10 ti.Quid ſi iniuriator † confitetur factum, ſed aſſerit hoc iure fecíſ-
ſe? Planum eſt,φ per talem reſponſionem, & negationem fit res
dubia.ſ.de reſti.ſpo.Piſanis.C.quibus ad liberta.procla. non licet.
l.iij.& ideo hanc quæſtionem talis conſeruator, nec examinare,
nec diffinire poterit tanq̃ iudex? Debet tñ aduertere qualitatem
facti,nam ſi confiteatur prædam & inſultum publice factum,
quomodo poteſt hoc iuſte feciſſe, nam talia omni iure dãnata
ſunt,vt patet per multa exempla.l.diuinæ & canonicæ. 23.q.i.§.ſ.
& c.ſeq.xvj.q.vj.placuit.ff,quor.leg.l.j.rñ.j.ff.de reli. & ſump.fune.
oſſa.ff.quod met.cã.extat.C.de his qui ad eccle.confu.denuncia-
mus. C.vnde vi. ſi quis in tantam. ſ.de pęnis.extra.Romana.ſ.de
rap.in archiepiſcopatu.cum etiam talia mortalia ſint, non poſ-
ſunt fieri bono animo.neque iuſte.ſ.de prę ſumptionib. c.j. ſ. de
iureiur.& ſi Chriſtus.§.quędam ſ.de reg.iur.c.ii.Dicas,φ hoc po
teſt eſſe iuſtum.quia probat,vel allegat,φ authoritate iudicis hoc
fecit. xxiii.quæſtione.ii.iuſtum.& §.cum ergo.& quæſtione.iii. §.
ecce quod.& quęſtione. iiij. ille gladium. & quæſtione. v. mi-
les.

ſeſſ.ff.de rei vendi.qui reſtitues.ff.de acq.poſſ.iuſte: & de hac ma
teria plene no.in Summa.de treu.& pa.§.quid ſit iuſtum bellū.
11 Sed quid ſi †conſeruator ita dicat iniuriatori,chariſſime ego mo
neo,ſi hoc feciſti,vel ſi hoc iuſte feciſti,ſed ego moneo te, ꝙ ſi
hoc feciſti iniuſte,vſque ad tale tempus ſatisfacias, ꝙ ſi nec ad-
huc feceris,aſſigno tibi ad idem,& eodem modo talem, & talē
terminum peremptorium. Planum eſt, ꝙ monitio iſta non eſt
iniuſta,ſed iuſta.eſt tamen timoroſa merito, & ideo ſi iniuria-
tor confidat de iure ſuo,ſic poterit appellare.domine quia vos
monetis me ſuper dubio,de quo non conſtat vobis,nec ego de
iure meo poſſum coram vobis,qui nec iudex eſtis, fidem face-
re, & merito timeam , ne elapſis dieb.quos mihi aſſignauiſtis,
fulminetis in me,licet adhuc conuictus non ſim : ad cautelam
& tuitionem meam a vobis appello ad Papam in ſcriptis offe
rens,ꝙ coram ipſo , vel delegato ſuo ſufficienter oſtendam de
iure meo.ar.ſ.vt li.non conteſt.accedens.i.& ij. & ſ. de appella-
tionibus. bonæ me.§. fina. Quid ſi conſeruator nihilominus
excommunicat? Pendet ſententiæ iuſtæ , vel iniuſte declaratio
ex poſtfacto,vt ſ.de appellat.cum ſpeciali.& arg.ſ.de frigid.fra-
12 ternitatis.§.fina.ſ.de reſti.in integrum.c.ij.ad fi.Sed nū quid† pu
nietur conſeruator,ſi iniuriator de iure ſuo doceat?Sic.ſ.de ſen
ten.excommunica.ſacro.niſi forſan ad cautelam aliquos teſtes
receperit,per quos notorium fuit probatum,vt patet in eo,qd
legitur. ſ.de elec.cum circa.& c.innotuit.§.parcentes.& ſ.de ſen
ten.excommunica.ſacro.§.ij.& no.ſ.ea.gl.ver.dicas,ꝙ in tali ca
ſu,vel niſi ſententia ſua conditionalis fuerit,puta, ita dixit, ex-
communico te,ſi iniuſte, & notorie tale quid commiſiſti , niſi
13 infra talem diem ſatisfeceris,licet enim †ſententia ſub cōditio-
ne ferenda non ſit lata,tamen tenet.ij.q.vj.biduum.& hæc etiā
ſententia ſub conditione fertur,& poteſt pendente die appella
tionis ſuſpendi. ſ. de appella. præterea. ij. ſed eſto ꝙ iniuriator
non poteſt probare de iure ſuo,quia nec ipſum habet,nūquid
nunc apparet,ꝙ non tenuit ſententia: Non,quia ſuſpenſa fuit
per appellationem.ff.ad Turpil.l.j.in fi. Dic de hac materia , vt
no.plene in Summa de ſententia excommunicationis.§. qua-
lis.ſub §.puta[Defendendos]& violentos & iniuriatores ad ſa-
tisfaciendum læſis per cenſuram eccleſiaſticam diſtringendos ,
& ſic planum eſt, & ideo forma reſcripti conſideranda eſt dili-
genter,vt patet in his,quæ no.ſ.prox.gl.ver. ſed quid ſi ex poſt-
facto,& ſequenti.& probatur.ſ.de reſcr.cum dilecta.§.fi.fi.mā-
dati.diligenter.& no.ſ.de conceſſ. præben.cum noſtris. Nempe
14 quandoque tales †conſeruatores ſunt mixti habentes cauſę co
gnitionem inter certas perſonas,vt patet.ſ.de ſimo. querelam.
§.fin.aliquando contra incertas.ſ. de conce.præb.propoſuit. in
fi.ſ.de rerum permu.cum vniuerſorum.in fi. & quandoque di-
citur in litera vocatis,qui fuerint euocandi,& ideo talis in for-
mam iudicij procedere debet.ſ.de iudi.exhibita. vel quādo mā
datur,ꝙ contradictores,& rebelles compeſcantur. ſ. de præbē.
pro illorum.& tales quamlibet iuſtam exceptionem debēt ad-
mittere.ſ.eo.ex parte ij.hic autem non loquitur de talib.ſed de
illo,qui purus,et nudus conſeruator eſt nullam poteſtatem ha
15 bens,niſi in notoriis,vt dicit litera. Nunquid ergo talis †poterit
recuſari?Sic,ſicut iudex.ſ.c.ſuſpitionis. ſecundum B.quod non
videtur,quia nec per omnia iudex eſt,vt hic patet, et in talibus
notoriis,in quibus tantum poteſtatem habet,vt dictum eſt,nō
habet locum appellatio,nec recuſatio.quod dic,vt leg.et no. ſ.
de appellationib.ſuper eo.ij.§.in cauſis.et c.peruenit. §.ſi vero .
16 & c.propoſuit.in fi. Quid ſi violenti parati† ſunt manu armata
inuadere hos,quos conſeruator debet tueri: Dicas,ꝙ poteſt ſic
excommunicare,quia video vos paratos ad arma,et violentiā
inferendam talibus,quorum conſeruator ſum, et in mora mo
nitionis,et dilationis imminet periculum,ideo excommunico
omnes illos,qui cum armis talem locum intrauerint , vel ali-
quod damnum ibi dederint,ar.de ſentent. excommunica.dile-
cto.hoc enim negotium tale eſt,quod celeritatem deſiderat.ff.
de nup.inſ.l.j.et plerunque tempus et locus non patitur plenius
deliberandi conſilium.ff.de exerc.ac.l.i.poſt princ.aliter hodie
non eſt ferenda excommunicatio generalis.ſ.de ſentē.excom-
mun.extra Romana. §.caueant. Tales ergo conſeruatores per
ſententiam excommunicationis, quæ etiam in abſentem ferri
poteſt,ex quo delictum notorium eſt,vt ſ. de appellationibus .
cum ſit Romana.in fi.ij.q.vj.de manifeſta.illos,quibus dati ſūt,
tueri poterunt.¶[Nec ad alia] iij. pars . ſcilicet dubia , ſiue non
17 †notoria,in quibus procedendum non eſt contra non citatū ,
non conuictum,non confeſſum.ij.q.j.c.j.et q.vj.prolatam.ſ.de
conſtitu.eccleſia.in fi.ſ.de maio.et obedien.inter quatuor. ſ.de
cauſa poſſ.cap.j.et ideo ſequitur [Quæ] ſcilicet dubia [Iudicia-
lem indaginem]vtraque parte præſente faciendam , et ordine
iudiciario obſeruato.ſ.vt lite non conteſta.c.j.§.cōſultationi.p
hoc ergo plenaria indago minime prohibetur,quod dic,vt no
ta.ſ.eo.ſuper verbo,violentus.ver.quid ſi violenter.et ſequenti.
vel dic,ꝙ ex eo ꝙ dicit[Nec ad alia]ſcilicet non notoria [Quæ
iudiciale.n]e c.patet a contrario,ꝙ ad hęc.ſcilicet notoria poſ
ſunt ipſam extendere.ſecundum dominum noſtrum quod nō
placet,immo ex hoc ſequitur a contrario , ꝙ notoria non re-
quirunt iudicialem indaginem, et ꝙ ea , quæ hanc requirunt,
non ſunt notoria,vt et patet. ſ. de iuram. calum.cum dilectis .
18 §.his igitur.Dic ergo,vt præmiſi,† ꝙ talis conſeruator plenariā
indaginem habet,et non iudicialem, et ſic non poterit cogere
teſtes,quia hoc iudiciale eſt.ar. ſ. de teſtibus cogen per totum.
19 Sed quid ſi teſtes iurant propria voluntate , et dicunt †notoriū
factum oſtendentes cauſam teſtimonij ſui, quia ipſi fieri ictum
viderunt in platea plena hominibus,vel viderunt,ꝙ ſuper hoc
tranſegit,vel confeſſus fuit in iudicio?Planum eſt, ꝙ his modis
dicitur aliquid notorium.ſ.de cohab.cle.et mu.veſtra.et c.tua.
et c.ſua.ff.ex quibus cauſis infa.irrog. Athletas.§. fi.ſecundum
do.no.Et idem dicunt quidam,ſi dicant,ꝙ audiuerint hoc ipſm
confitentem coram multis, quod verum videtur in clericum .
ſ.de exceſſ.prelat. quam ſit graue . et ſuper his Inquirere debet
conſeruator. ſecundum do.no. Item ex eo apparet, ꝙ iuriſdi-
ctionem habet , quia ſententia excommunicationis ſine cau-
ſę cognitione ferenda non eſt.ii.q.j.nemo . ſecundum dominū
noſtrum. Verum eſt plena,uel ſemiplena. Vel illud intelligi de
bet in dubiis,ſecus in notoriis,ut patet in his,quę no. ſ.eo.uer.
uel dic.et ſuper uer.defendendos.uer.tales igitur.et probatur.ſ.
de iureiur. ad noſtram.ij.Item alia ratione patet, ꝙ inquirere
poteſt talis conſeruator, quia et ſi iniuriator dicit , ꝙ hoc fecit
iure ſuo,aut inculpans conſentiet,ꝙ cōſeruator teſtes recipiat,
et ſic de communi conſenſu partium potius, quam ex ui literę
procedat,aut non conſentit,et ſic imputet ſibi, quia conſerua-
tor non excommunicabit,niſi cauſa cognita.ſ.de ſenten.excō-
munica.ſacro.aut ſi iniuriator hoc renuit,ipſum excommuni
cabit,quia præſumptio eſt contra ipſum.ſecundum dominum
noſtrum.et poterit talem abſoluere uenientem infra annum .
ſ.eo.quærenti.neutrum placet,et dic de primo,ut nota.ſ.ſuper
uer.uiolentas.de ſecundo dic,ꝙ recurrendum erit ad Papam.ſ.
de offic.ord.paſtoralis.§.pręterea.et ſequenti[Poteſtatem]ſub-
audi.quam non habent,vnum tamen non omitto, ꝙ licet cō-
20 ſeruatoribus † rerum poſſit conſtare de facili de iniuria noto-
ria,non sic eſt de conſeruatoribus priuilegiorum, cum priuile
giati maxime quæ ſores frequenter delinquant , et ſuis priuile-
giis abutantur,vnde si in tali caſu te citari contingat,ſufficit,ꝙ
mittas nuntium, et literam excuſationem tuam veram conti-
nentem : qui nuntius de redditione literę et excuſatione ꝓpo-
sita publicum faciat fieri inſtrumentum. ad hoc. ſ. de priuileg.
tuarum.ſ.de pœniten.cum ex eo. reſpon. j. et si dubitas de ſen-
tentia appella.prout no.ſ.eo.ſuper verbo,violentus.ver.ſed qd
si conſeruator.et ſequenti.verum et si in tali dubio excommu
nicat te,non videtur tenere ſententia, tanquam a non ſuo iudi
ce lata,et contra intentionem committentis. argum. ſ. de prę
ben.c.ſi.vbi de hoc.ſed et ipſe erit ſuper hoc canonicè punien-
dus,vt no.infra de ſenten.excommunica.cum medicinalis. §.si
21 quis autem in no et ſecundum dominum noſtrum † hi con-
ſeruatores nihil poſſunt,niſi prohibere,ꝙ hi, quorum conſer-
uatores ſunt,contra iuſtitiam non grauentur,argu. infra de ſi-
mo.querelam.ın dic,vt not. ſ.

De Officio legati Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Legati a latere poſſunt conferre beneficia vacantia in ſua prouincia.*
2 *Papæ officium eſt generale , & ſe extendit ſuper omnes chriſtianos, tam Reges,quam Principes.*
3 *Scandalum ſemper eſt vitandum dummodo non offendatur Deus , alias tolleratur.*
4 *Legatione generaliter commiſſa non veniunt ea, quæ ſpecialiter non eſſet conceſſurus.*
5 *Legati a latere,qui proprie dicuntur , & qui miſſi. & qui deriuati.nume.8. & 9.*
6 *Legatio dignitas eſt ideo præeſt omnibus prælatis de prouincia.*
7 *Priuilegia non ſunt tradenda ab alijs in exemplum.*
10 *Legatus collateralis excedit alios in multis.& nu.13.& 15*
11 *Legati miſſi non poſſunt abſoluere extra prouinciam etiam ſuos ſubditos,nec alienos in ſua.*
12 *Legati nati,quos abſoluere poſſunt.*
14 *Legatus collateralis ſi retinuit in ſe collationem beneficij, & mortuus eſt ante collationem ad quem eſt recurrendum.*
16 *Legatus a latere ſi dicat ſe legatum eius verbo credendum eſt ,tamen ſi vult exercere ea quæ ſpeciale mandatum ſummi Pontificis requirunt non eſt ei credendum,& quare.*
17 *Legati a latere multiplici honoris prærogatiua decorantur , cum multiplex ſit .*
18 *Papa quam authoritatem habet,quam nemini concedit .*

CAP.

CAP. PRIMVM.

OFficij. Legati etiam miſſi ex officio le-
gationis, niſi aliud indulgeatur
a Papa, non poſſunt eccleſiaſtica beneficia
1 conferre, excipit † fratres ſuos Cardinales, q-
bus in hoc propter prærogatiuam honoris
intendit deferre. [Debitum] quod ad multa
2 ſe extēdit, & generale † eſt ſuper omnes chri-
ſtianos, nedum clericos, ſed & Reges, & Principes, vt patet. ſ. de
iudiciis. nouit. ſ. qui filij ſint legitimi. per venerabilē. vbi de hoc
plene no. & ī. de suppl. negliz. præla. extra. grandi. nec immerito
[Inuigilat] id eſt inuigilare debet, quia nec ſemper hoc facit, vt
patet. ī. de ſupplen. negligen. prælat. extra. Romana [Scandalū]
3 quod ſemper vitandum eſt, dummodo † Deus, qui via, & vita,
& veritas eſt, non offendatur, alias ſcandalum vtilius toleratur.
ſecundum hoc intellige. ſ. de renuntiatione. niſi cum pridem. §.
pro graui. ſ. de præſcriptionibus. nihil. ſ. de voto magnę. ſ. de no
ui operis nunciatione. ex iniuncto. & hæc gloſſa parua quo ad
hanc materiam ſufficiens eſt, & omnia ſoluit contraria, licet
circa hoc fuerint multa ſparſa [Quieſcimus] ergo a contrario
in eorum laboribus laboramus, & eſt ſi. quod dicit Imperator.
voluntarios labores appetimus, vt quietem aliis pręparemus.
in Auth. vt diuinę iuſſiones. coll. viii. ī. de reſtitutione ſpoliato-
rum. extra. frequens. §. j. & iterum. Semper nobis volentibus ali-
quid agere vtile & Deo placens, non in vanum vigilias ducim⁹
in huiuſmodi conſilio pernoctantes, & noctibus ſub ęqualita-
te dierum vtentes, vt noſtri ſubiecti ſub omni quiete conſiſtāt.
in Authen. vt iudices ſine quoquo ſuff. in prin. colla. ii. ¶ Proui-
dè] ſecunda pars [Plenam] quia nec omnibus hoc conceditur,
4 ſed † & ſi fiat, multa ſunt, quæ non tranſeunt, niſi ſpecialiter ex-
primantur. ſ. eod. ꝙ tranſlationem. & nota. ī. eod. cap. in fi. ſi. ff.
de pig. obligatione generali. ff. de peculio. qui peculij. ff. de priui
legiis credi. l. penult. reſpon. j. [Siue a nobis] ver. hos vocat Vin-
5 cen. a latere Papæ miſſos. & male: nam † fratres tantum Cardi-
nales proprie dicuntur miſſi a latere, qui & ad latus ſuum ad
conſilium aſtant. argum. C. de caduc. toll. l. vnica. C. de generali
aboli. l. fina. & ſic tenet curia, vt no. ſ. eod. excommunicatis. Eſt
autem hoc vnum genus legatorum, qui dicuntur miſſi, ſiue
conſtituti: exemplum. ſ. eod. nolentes. ſ. de accu. cum dilecti. &
c. qualiter. i. [Siue ſuarum] ver. [Eccleſiarum] ſicut Cantuarien.
& Eboracen. ſ. eo. c. i. ī. de appellationibus. c. i. [Vendicent] hoc
ideo dicit, quia hodie vix aliquis eſt, qui obtineat iſtud officiū,
niſi ſpecialiter committatur, ſed ſatis poterunt litigare, & ven-
dicare. infra vt lite pendente. cap. primo. ex hoc eſt ſecundum
genus legatorum, qui poſſunt dici nati, ſed hodie oportet, ꝙ
6 eſſent renati [Dignitatem] No. ꝙ † legatio dignitas eſt, cuius ra-
tione ipſe legatus præeſt omnibus de prouincia ſibi commiſ-
ſa, quamuis in ordinibus maioribus conſtitutis. ſi. ſupra de offi-
cio archidiac. cap. primo. & de offic. archipresbit. capi. primo. &
ſ. de electio. tranſmiſſa [Ex ipſius] ver. [Munere] poteſt tamen
hoc facere ex ſpeciali conceſſione, vnde & ſequitur, niſi hoc
&c. [Beneficia] etiam vacantia, de quo dic, vt plene nota. ſ. de
præben. pro illorum [Facultatem] alias poteſtatem. [Niſi hoc]
7 ver. [Specialiter] id eſt ſpeciali priuilegio, quod † nec trahendum
erit ab aliis in exemplum. vii. quęſtione i. petiiſti. ſupra de conceſ
ſione præbendę. conſtitutus. ſupra de priuilegiis. ſane [Indulgen
dum] quod non eſt extendendum. ſed ſecundum ſtrictum te-
norem priuilegij obſeruandum. ſupra de priuilegiis. cum capel
la. & capit. porro. & cap. recepimus. cum enim in præiudicium
alterius hoc concedatur, non eſt laxandum. ſupra de priuile-
giis. paſtoralis. C. de eman. nec auus. ſ. de officio deleg. i. ſuper
eo. ¶ Quod] iii. pars. ſcilicet, quòd non poſſunt conferri benefi-
cia per legatos [Fratribus noſtris] ſcilicet Cardinalibus Roma-
næ eccleſię. de quorum conſilio procedimus. ſupra de electio-
nib. in Geneſi. in fine. & cap. eccleſia. ii. in fi. ſ. de his quæ fiunt a
præla. cap. fina. [Fungentibus] & hoc eſt tertium genus legato-
8 rum, & poſſunt dici † deriuati, ſicut a fonte riuuli diriuantur, ſi-
ue collaterales, quia de latere Papæ emanant. ſ. eod. excom-
municatis. & ideo pars corporis Papæ intelliguntur eſſe. vj. quę
ſtione prima. §. verum. & l. ſi quis cum militibus. C. ad legem Iu
lia. maieſta. quiſquis. nec poſſunt recuſari. argumentum, ſupra
de appellationibus. nouit. ff. de officio præfec. prætor. l. vnica.
[Nolumus] ſubaudi. immo contrarium, ſcilicet, quòd benefi-
cia poſſint conferre: volumus. [Obſeruari] ſic fit hic mentio
9 † de tribus generibus legatorum, ſcilicet de miſſis, ſiue conſtitu-
tis. de natis. de deriuatis, ſiue collateralibus, vt notatur ſupra.
10 Et no. quòd † collateralis excellit alios in multis. Primo in ab-
ſolutione, quia indiſtincte vbique abſoluit excommunicatos
propter violentam manuum iniectionem in clericos. ſupra de
ſenten. excommunic. ad eminentiam. ſupra eo. ti. quod tranſla-
tionem. ex quo exiuit vrbem vndecunque veniant, ſicut & pro
conſul voluntariam iuriſdictionem exercet non contentio-
ſam. ff. de officio proconſul. l. prima & ſecunda. Quid ergo ſi
Helias occurrat, & dicat, domine non debetis abſoluere, niſi prę
miſſa ſatisfactione, offero libellum, peto ab eo tantum pro
iniuria mihi irrogata: nam non tantum verbo, immo & pe-
cuniariter ſatisfieri debet, vt probatur, ſupra de ſenten. excom-
munica. parochianos. & capit. ea noſcitur. reſpon. primo. &
xvii. quæſtione iiii. ſi quis deinceps. Quid faciet in hoc caſu le-
gatus, nec enim poteſt hoc diffinire, vt patet ex præmiſſis? Di-
cas, quòd ſcribere debet ordinario, vt iure ſuo hoc audiat, &
diffiniat, & vice legati excommunicatum abſoluat iuxta for-
mam eccleſię, vel etiam ipſum ſtatim poteſt abſoluere, ſi pe-
riculum ſit in mora. argumen. ſupra de ſentent. excommuni-
ca. ſacro. §. primo. & mandabit, quod niſi ſatisfaciat, in eandem
ſententiam reducatur, ſicut & ſeruat curia Romana, cuius vi-
cesgerit in hoc legatus. xciii. diſtinctione. capitu. fina. Hoc ta-
men de qualibet iniuria intelligendum non eſt, vt notatur ſu-
11 pra de ſetentia excommunica. peruenit. Miſſi vero non † abſol-
uunt extra prouinciam ſibi commiſſam exiſtentes etiam ſub-
ditos, nec infra prouinciam non ſubditos aliunde venientes.
12 Nati † autem nec iſtos, nec illos, niſi his, vel illis aliquid vlte-
13 rius concedatur. ſupra eod. tit. excommunicatis. Secundo † in
honoris exhibitione, & inſigniorum deportatione: quia ſi ta-
les transferent, vtuntur papalibus inſigniis, ſcilicet cruce, cla-
mide rubea, palefredo albo, & freno deaurato, & ſimilibus,
& alii, quibus hoc conceſſum eſt, ipſa deponunt. ſupra eodem
volentes. ſupra de priuilegiis. antiqua. §. dominicæ. Tertio in
beneficiorum collatione, vt hic, nam hęc vacantia conferre
poſſunt. ſupra eod. tit. dilectus. & non vacantia donationi ſuæ
retinere. ſupra de iure patronatus. cum dilectus. ſed alii legati
neutrum iſtorum facere poſſunt, vt hic dicit, ſed nec illi non
vacantia poſſunt conferre, vt ſupra de præben. dilectus. j. Quid
14 ſi legatus † collateralis retinuit ad manum ſuam beneficium
primum vacans, & ante vacationem mortuus, vel reuoca-
tus ſit, vel etiam poſt vacationem, ſed ante collationem? Di-
cas, quòd ad Papam recurrendum eſt, vel ad legatum ſucce-
dentem, ſi quis ei fuerit ſubrogatus, vt ſupra de officio dele-
gato. quoniam abbas. ſupra de officio ordina. paſtoralis. §. prę-
terea. verſicu. ad quod. & optime facit ad hoc. ſupra de eo qui
mit. in poſſeſſ. capitu. tertio. §. cunq. verſic. Apoſtolicæ. Quartò
15 † in procurationis receptione, quoniā collaterales poſſunt exi-
gere in abſentia, quod non poſſunt alij, & ſic intellige. ſupra de
cenſibus. cum inſtantia. & capitu. procurationes. & extra. Ro-
mana. Quinto in ſpiritualium, alias ſpecialium ſedis Apoſto-
licę filiorum excommunicatione. infra de verborum ſignifica
tio. extra. veniens. reſpon. primo. Sexto forſan in officii legatio-
nis aſſertione, vt ſcilicet ex quo dicit ſe legatum, credatur ei, &
ſic poteſt intelligi xcvii. diſtinctio. nobiliſſimus. & optime fa-
cit ad hoc. ſupra de ſententia excommunica. ad eminentiam.
ante finem. quia tempore illo requirebatur poteſtas. argumen.
ſupra eod. tit. quòd tranſlationem. alij autem non credatur,
niſi hoc probat. argumen. ſupra de officio deleg. ut. cum in iu-
re. C. de manda. princip. l. unica. & idem videtur, ſi aliud aſſe-
rat. quod dic, vt notatur ſupra de appellationibus. conſtitutus.
16 §. ſecundo. in princip. Ex hoc quod dixi † eſſe credendum lega-
to ex latere, ſic verum eſſe poteſt intelligi, niſi forſan velit vti
his, quæ ſunt ſedi apoſtolicæ ſpecialiter reſeruata, nam tunc
poſſum deſiderare, quòd probet. argumen. ſupra eo. quòd tran-
ſlationem. Ratio diuerſitatis, quare aliud in uno legato, quam
in alio cenſeatur, hęc eſt, quia uix recedit Cardinalis a Papa,
quin legatus ſit, ſed pauci ſunt hi, quibus ea, quæ ſibi Papa reti-
nuit, committuntur, & ſic ad ea, quæ frequenter, & non perra-
ro contingunt, iura adaptantur, ut notatur ſupra de reſcri-
ptis. extra. pręſenti. ſuper uerbo, honorabilibus. & de facili po-
teſt credi, uel non credi. ff. de leg. nam ad ea. C. de ędific. priua.
l. prima. [Qui] uerſic. alias quia. [Sicut honoris.] multiplex eſt
17 † prærogatiua, ſcilicet diſpenſationis, ſiue prælationis, quia ſci-
licet maior in iuriſdictione præfertur maiori in ordine, ut no-
tatur ſupra ſuper uerbo, dignitatem. Et eſt ſecunda prærogati-
ua, ſcilicet dignitatis. ſupra de electionibus. dudum. j. ſupra de
officio delega. paſtoralis. Et tertia, ſcilicet temporis. ſupra de
maiori & obedien. capit. primo. Quarta antiquitatis. ff. de iure
immu. ſemper. ſupra de tranſlatione epiſcop. quanto. Quin-
ta conſecrationis. ſupra de conſecratio. eccleſ. aqua. ſupra de
maior. & obedien. cum inferior. Sexta manus excellentis im-
poſitionis. ſupra de maiorit. & obedientia per tuas. Septima or
dinis maioris. ſupra de maiori. & obedientia. ſtatuimus. Octa-
ua feudi recognitionis, qua laico tenentur deferre clerici. ſu-
pra de maiorit. & obedien. ſolitę. §. uerum. uerſic. quod autem
ſequitur. Nona magiſterii, ſiue inſtructionis. xxxv. q. ix. ve-
niam. ff. de damno infec. ſi ædibus. ff. de arbitris, qualem. alias
incipit dicere. §. ſi de pluribus. Decima honeſtatis, ſiue ſan-
ctitatis. xl. diſtinctione. multi. ſupra de teſtibus. in noſtra
pręſentia.

præſentia. Vndecima honoris, vt hic. & ex hac debēt Cardinales præ cæteris omnibus honorari licet enim alii ſint maiores diuitus, vel ordine, iſti tamen ſunt maiores honore, & eſt ratio, vt nota.ꝫ. ſuper verbo, fungentibus. Duodecima authoritatis, qua legatus collateralis præeſt aliis, vt hic ſequitur. Tertiadecima patilitatis, qua ſcilicet generalis legatus præeſt generaliter, & delegatus ſpecialiter. ꝫ. eo. ſtuduiſti. Quartadecima nobilitatis, & ſcientiæ, & vitæ. ꝫ. de præben. de multa. Quintadecima maioris notitiæ. ꝫ. qui maio. accu. poſſ. videtur. Sextadecima excellentiæ iuriſdictionis, vt patet in eo, quod legitur, & notatur. ꝫ. de appellationibus. ſi duobus. [Lætantur.] ſubaudi etiam non miſſi, ſed in curia exiſtētes, vbi ab omnibus honorantur, & vere ex hoc honore plerique lætantur, & ipſum ambiunt rem agi perfunctorie intendentes, nec onus, ſed honorem tantummodo attendentes. contra Greg. 8. quæſtione prima. qui epiſcopatum. & contra Augu. xl. diſtinctio. ante omnia. & contra Ber. dicentes. Meditantibus quidem honores blandiuntur, ſed onera penſantibus tedio ſunt, atq; formidini, non enim tanta fiducia & alacritate ad honores recurrerent, ſi ſcirent ibi eſſe & onera, nunc vero quia ſola attēdunt gloria, & non poena, eſſe clericum in eccleſia erubeſcunt, ſeque viles & ingloriosos exiſtimant, ſi quocunque loco eminentiori non fuerint ſublimati. [Sic eos] ſubaudi. in legatione miſſos quo ad ea, quæ not. ꝫ. ſuper verbo, obſeruati. qui enim ſuis conſiliis, ſuiſq; laboribus pro toto orbe terrarum die noctuque laborant, quare non habent dignam ſuam prærogatiuam? C. de quadr. præſcrip. l. fina. ante finem. ad idem. ꝫ. de clericis non reſidentibus. cum dilectus. ꝫ. de cenſib. cum inſtantia. reſpon. 1. in fin. ſupra de poſtula. prælato. bonæ. i. §. primo. [Authoritate] &c. exceptis his, quæ no

18 bis† ſunt in ſignum ſpecialis priuilegii reſeruata. Vnde verſus.

Si ſit catholicus, Papam non iudicat vllus.

xl. diſtinctio. ſi Papa. Exigit. ꝫ. de maiori. & obedien. cum inferior. Et diuidit, vnit. ꝫ. eo. quod tranſlationem. decimaſexta quæſtione prima. §. ſicut. ꝫ. de exceſſibus prælat. ſicut. Mutat. 7. quæſtione prima mutationes. Vota crucis. ꝫ. de uoto. ex multa. Reſtaurat. ſecūda quæſtione ſexta. ideo. ꝫ. de cleri. non reſidentibus. ex tuæ. Et eximit. xvi. quæſtione prima. ſuper ꝫ. de priuilegiis. recepimus. Ad ſe maiores cauſæ referuntur. & valet ibi quandocunque appellatio. ii. q. vi. omnis oppreſſus. ii. quæſtione 4. nullam. ꝫ. de appellationibus. vt debitus. in fine. Legitimatque. ſupra qui fili. ſint legitimi. per venerabilem. Promouet bigamos & defectum patientes. 34. diſtinctione. lector. ſupra de elect. cum nobis olim. Appellare vetat committendo ſupra de offic. delega. ca. ſuper queſtionum. §. j. & ab ipſo non appellando. ꝫ. de elect. licet. §. finali. Prohibet. profiteri. ſupra de regularibus. quia in inſulis. Deponit. epiſcopos. 3. q. ſexta. quamuis. Transfert. ſexta quæſtione tertia. denuq; . Suppletque. ſupra de elect. ca. illa. Renunciat illi. præſul. 7 quæ. 1. §. ecce. Et exemptus. ꝫ. de renuntiat. dilectus. Simon. ꝫ de elect. ſi alicuius. Iurans. declarando ſupra de elect. venerabilem. §. antepenultimo. & relaxando. ꝫ. de iureiuran. venientes. Anathema. vel propriū. 21. diſtinctio. inferior. Vel legati, ſeu delegati. ꝫ. ca. i. paſtoralis. §. i. Vel lex vtriuſque. ꝫ. eo. ca. finali. ſed & idem poteſt legatus quo ad legatum, cui ſuccedit. ꝫ. de eo qui mitt. in poſſeſſ. cap. 3. Nequam participans. ꝫ. de ſententia excommunica. ſi aliquando. quem canon damnat. Sibi ſoli quando reſeruat. ꝫ. de ſenten. excommunic. nuper. Soluitur a Papa. xi. quæſtione 3. ſi quis epiſcopus in concilio. Necnon quem regula damnat. ꝫ. de ſenten. excommunicat. cum illorum. Addas ſuſpenſum. ꝫ. de hæret. excommunicamus itaque. §. ſane. ꝫ. de præbend. grane. ſed & ibi poſſunt eſſe quatuor patriarchæ. Cauſam cum fertur ad ipſum. ꝫ. eo. licet. ꝫ. de poſtula. prælat. bonæ. §. nec nocebat. Reſcriptum. ꝫ. de officio delega. cap. 1. ꝫ. de ſententia excommunicat. inter alia. Fidei dubium. 24. quęſtione prima. quoties. Confert bona plura. ex prærogatiua perſonæ. ꝫ. de præben. de multa. dic, vt ibi no. Irritat infectum. ꝫ de præben. inter cætera. Legem condit generalem. ſupra de conſtitu. c. fina. Approbat imperium, confert, deponit et, vngit. ꝫ. de elect. venerabilem. Concilium generale facit. 17. diſtinctioo. per totum. ii. quęſtione vi. ideo. Sancit quoque ſanctos ꝫ. de veneratione ſanctorum. ca. j. & ij. Ens non eſſe facit. ꝫ. de exceſſibus prælat. tanta. §. 1. Non ens fore. ꝫ. de tranſact. cap. j. Pallia ſemper portat. ꝫ. de vſu pall. ad honorem. Conceditur. cē. diſt. optatum. & in hoc participāt quatuor patriarchales ſedes. ꝫ. de priuileg. antiqua. Legi nec ſubditur vlli, humanę. ff. de legibus. Princeps. ꝫ. de electio. ſignificaſti. Appellatur ad hunc medio ſine. ij. quæſtio. vj. cap. j. ij. & iij. ꝫ. de appella. ſi duobus. ij. quæſtion. 7. metropolitanum. Iudiciumque eſt pro lege ſuum. ꝫ. de ſententia. & re iudica. in cauſis. Monachum reuocat renuentem. ix. quæſtio. 3. per principalem. Maius adulterio ſoluit generaliter. ꝫ. de iudiciis. at ſi clerici. Arctat. Et laxat. quicquid ſponſis nocet. ꝫ. de conſang. non debet. Ordinat extra. Tempora dando ſacrum. ꝫ. de tempor. ordin. c. j. & 2. Promotum promouet. idem ꝫ. de temporis ordi. cap. i. & c. cum in diſtribuendis. Ordinat atque die qua conſecratur. & ipſe. ꝫ. de elect. quod ſicut. §. præterea. Viuentiſque locum concedit. ꝫ. de conceſſ. præbend. propoſuit. & c. conſtitutus. Iureque priuat. ꝫ. de reſcriptis. nonnulli. Inſignit. ꝫ eo. volentes. Laico ſacra donat. ii. quæſtione 4. menſam. ꝫ. de decimis. tua. & j. Chriſma miniſtro. 95. diſtinct. perennij. ꝫ. de exceſſio. prælat. ae cedentibus. Summa ſede ſedet. 17. diſt. hunc. i. quæſtione 4. turbatur. & c præcedenti. Plenuſque vicarius extat. ꝫ. de tranſla. epiſco. inter corporalia. ꝫ de poenitent. cum ex eo. in fin. ꝫ. de conceſſ. prębend. & eccle. non vacan. propoſuit. hi vero verſus in Summa. eo. titu. §. quid pertinet. ver. illud quidem & ſequenti. plenius exponuntur.

¶ De officio iudicis ordinarii. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus poteſt in ſua diœceſi, conſtituere vicarios foraneos.*
2 *Appellari a vicario foraneo ad quem poſſumus.*
3 *Vicarij foranei qui dicuntur.*
4 *Potentioribus non poſſumus eſſe pares.*
5 *Archiepiſcopi non poſſunt ingredi ſuffraganeorum diœceſim ad iudicandum niſi permittatur ex conſuetudine.*
6 *Cauſa deuoluta ad metropolitanum per appellationem poteſt committi inuito ſuffraganeo.*
7 *Dignitas quæ non eſt non poteſt vacare, & gradus qui non eſt non poteſt rumpi.*
8 *Futura non poſſunt committi.*
9 *Sententia excommunicationis etiam iniuſta eſt timenda.*
10 *Minorem exercere poteſtatem in maiorem abſurdum eſt.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. Cum archiepiſcopus in diœceſibus ſuffraganeorum ſuorum nihil poſſit inuitis ſuffraganeis regulariter agere, non poteſt ibidē officiales foraneos conſtituere, quamuis enim cauſas per appellationem ad eundem delatas ibidem poſſit committere, non propter hoc licet eidem tales officiales ordinare, & redditur ratio quare, porro & ſi tales cōſtituere poſſet de conſuetudine, tamen nō poſſunt inhibitiones facere, antequam contigerit appellare. Officiales vero archiepiſcopi quandiu idem archiepiſcopus infra ſuam prouintiam, vel circa exiſtit, non debet in ſuffraganeos eiuſdem animaduertere, quibus ob reuerentiam pontificalem, & hic Papa intendit deferre. [In diœceſibus ſuffraganeorum.] ergo a contrario in diœceſi

1 ſua propria † poteſt tales officiales conſtituere, & quilibet ſuffraganeus eadem ratione in ſua argument. ſupra de offi. archipreſ.

2 capit. i. & fina. ſupra de accuſat. ſicut olim. Sed ad quem† appellabitur ab huiuſmodi officiali foraneo? Dicas, ꝙ ad illum, qui ipſum conſtituit, quia talis non intelligitur ordinarius (vnde & appellatur ſoraneus. vt ꝫ. nota.) ſed delegatus, & ideo appellandum eſt ad delegantem. ff. de appellationibus. Imperatores. ſecundum dominum noſtrum. ſupra de offic. delega. ſuper queſtionum. §. porro. C. qui pro ſua iuriſdictione l. vnica. Et ſic non obſtat. ꝫ. de appellationibus. Romana. Nec propter hoc dicetur archiepiſcopus, vel ipſe habere diuerſa conſiſtoria. ſed vnum tantum, in quo tamē ſunt diuerſi iudices, ſiue officiales, vt hic. Alii maiores, qui cum archiepiſcopo, vel epiſcopo eandem poteſtatem habent. Alii minores, & eam am poteſtatem habentes minorum, & idē eſt conſiſtorium vtrorumque, vnde & de facto iſtorum minorum ſicut & epiſcopi poterant diffinire argumen. infra de appel

3 lationibus. extra. Romana. [Foraneos.] id eſt extraneos. ſiue ſextraordinarios, id eſt delegatos. argumentum. ſupra de tranſact. de cætero. ꝫ. de probationibus. quoniam contra falſam. vel quaſi ad tuendum ſorum. id eſt iuriſdictionem epiſcopi conſtitutos, vt apparet. j. Tales enim citabant partes in cauſis appellationū factarum ad Remenſem curiam, & inhibebant iudicibus, a quibus appellatum erat, ne pendente appellatione in cauſis procederent, alioquin in tales rebelles ſententias fulminabant, & licet ex hoc poſſet ſequi aliqua vtilitas, tamen inde poterat ſequi maior incommoditas, ſcilicet perturbatio, & cōtentio iuriſdictionum, quę ſtatim eſſet in iannis inter huiuſmodi officiales, & ordinarios, quare merito reuocantur. ſecundum dominum noſtrum. Quinimmo & iuris abſurditas, cum ipſi tuerentur appellationes quantumcunque friuolas. & iniuſtas contra iura. ſupra de appellationibus. cum in eccleſia. & capitulo vt debitus. & capitu. cum ſpeciali. & tales de meritis appellationum non poterant, nec habebant cognoſcere, ſed indiſtincte tantummodo timebantur. Item quia conſtituebantur ad futura. contra illud ſupra de reſcriptis. capitulo finali. & ab illo qui adhuc iudex non erat, vt ſupra nota. ſuper verbo, rebelles. contra illud. ff. de officio proconſul. l. quarta. §. penultim. & fina. & eſt hæc lucta expreſſa contra præſides prouintiarum, & alios principes, ꝙ quaſi in quolibet caſtro ſubditorum ſuorū tales officiales ponunt, licet ibi nullam iuriſdictionē habeant, niſi in caſib. ſed quo ad illos dicunt, ꝙ tales cō-

ſtituunt, quos ſubbaiulos vocant, & expreſſe facit cõtra tales. Authen. de defen. ciui. §. non habentes licentiam. & ſequ. & in Auth. de collatoribus. §. iubemus autem omnes iudices. ver. non enim permittimus. colla. ix. Et merito hoc prohiberi debet, quia & tales quæſtuoſi ſunt & ſubditis oneroſi, & per quandam alluuionẽ trahunt ad ſe totam iuriſdictionem, quia paulatim lupus comedit totum gregem. 13. quæſtione 1. §. quia ergo. ſ. de præſcriptionibus. ex tranſmiſſa. nec percipitur alluuio, quia latens eſt incremẽtum. vt Inſtitut. de rerum diui. §. præterea quod per alluuionem. ſed & plerunque tota iuriſdictio inundatur, alias inuaditur, quia violenter & occulata fide occupatur, quæ ſi ceſſaret, ager iuriſdictionis penes illum remaneret, cuius erat. arg. Inſti. de rerum di

4 ui. § alia ſane. † Sed potentioribus pares eſſe non poſſumus. ff. de alie. iudi. cau. fac. l. 3. nec reſiſtere legi iuriſgentium ſurioſe. Inſtitu. de iur. natu. § ius autem gentium. prima diſt. ius gentium. [Ingre

5 diantur vt in eis] quaſi dicat, non prohibetur, quin poſſint ingredi, & morari, vel trãſire ſicut extranei, ſed caueant, ne intrent ad iudicandum ibidem, vel pro tribunali ſedendum, niſi & conſuetudo aliud indulgeat, vt j. ſequitur, & in alijs caſibus. no. ſ. de ſupplen. negligen. præla. extra. Romana. §. quia ſi etiam. ſuper verbo, a iure conceſſum. [Authoritate propria.] quaſi dicat authoritate non propria. vel de conſenſu ſuffraganei hoc poſſet facere archiepiſcopus. ſupra de foro competent. extra. Romana. & vt dicunt ea de quibus hic fit mentio. & §. j. no. [Iudicent.] ſedendo etiam de plano, vel aliquid aliud quodcunque ſit illud exceptis caſib. vt ſ. no. [Agant.] per ſe. [Canonica] nona. quæſtione. ii. ca. ii. & q. 3. ſaluo. & c. nullus primas. [Per alios.] quaſi dicat, quod quis per ſe non poteſt facere, nec per alium hoc debet attentare. ff. de admi rerum ad ciui. per l. ij. §. ii. 46. diſt. ſicut non ſuo. ſ. de pecu. cle. ca. penul. ſ. de ſenten. excommu. mulieres. hoc tamen fallit quandoque, vt 86. diſtin. non licet. ff. de nego. geſt. at qui natura. §. qui me abſente. ¶ Nec] ij. pars. [Pro eo] alias ex eo. [Dioeceſibus delegare] id eſt aliquibus de dictis dioeceſibus nolentibus recipere nolentes enim compellere non poteſt. ſ. de foro competenti extra, Romana. & ſecundum hoc intellige. ſ. eo. paſtoralis. reſpon. j. ver. ad quod reſpondemus. vbi de hoc. Vel ideo dicit in dioeceſibus, quia ſubdito ſuo immediate poteſt hanc cauſam cum effectu committere, & ibidem ad diffiniendum mittere, qui & in

6 hoc caſu poterit ibi, etiam inuito † ſuffraganeo pro tribunali ſedere, cum hęc cauſa iam ſit tranſlata ad metropolitanum per appellationem, vt ſupra eodem. duo ſimul. cum ſuis ſimilibus. Secus quo ad illam, quæ adhuc non eſt ad ipſum delata, vt ſ. ſequitur. ver. quia in cauſis. & verſi. non autem. Hoc etiam ſane intelligas, vt ſ. cum cauſam vnius epiſcopatus in alio epiſcopatu non committit, nec cauſam ſubditorum ſuorum in dioeceſibus ſuffraganeorum ſine eorundem voluntate, quia nec ibi poteſt ſedere pro tribunali ipſis ſuffraganeis inuitis, niſi in caſibus, vt hic p̃miſit. de quibus non ſunt ſupradicti, & hoc caute, & ſubtiliter eſt notandum. [Tales officiales] foraneos. quo ad futuras appellationes tuendas. [Qui.] ſ. officialis. [Eorum] ſ. metropolitanorum. [Cum appellatur] id eſt appellabitur, nam ex quo appellatum eſſet, hoc poſſet committere metropolitanus, vt ſup. [Citationes.] quo ad partes. [Inhibitiones] quo ad iudices, a quibus appellatũ eſt [Compeſcant.] per cenſuram eccleſiaſticam. ſ. de verborum ſignificat. quærenti. [Rebelles] ſcilicet partes, ſi citatæ non irent ad curiam Remenſem, vel iudices ſi poſt inhibitionem ſibi factam ab his officialibus in aliquo procederent, ad hoc enim tantum inſtituebantur, nec diſtinguebantur, vtrum eſſet iuſte, vel irrationabiliter appellatum, vt nota. ſupra ſuper verbo, foraneos. [Quia in cauſis] verſic. in quo reddit rationem, quare cauſam, in qua appellatum eſt, poteſt committere. [Non autem ſic] verſi. in quo reddit rationem, quare non poteſt committere cauſam, quę adhuc ad ipſum metropolitanum delata non eſt. [Appellatum] ſubaudi, nec alias delatum, vel relatum. ſecundum caſus nota. ſupra de ſupplen. negligen. pręla. extra. Romana. [Extitit.] ſubaudi. cum adhuc non ſpectet ad ipſum iuriſdictio, & ex hoc ſubauditu ſequitur ſequens concluſio. [Et idcirco] &c. [Non debent.] qa iuriſdictio, quæ non eſt, committi non poteſt. argu. ſ. de reſcript.

7 paſtoralis. §. pœnulti. & dignitas † quæ non eſt, vacare non poteſt ſupra de conſti. cum acceſſiſſent. & collegio quod non eſt priuilegium, dari non poteſt. ſ. de ecc. ędi. ad audientiam. ſecundo. & matrimonium quod non eſt, accuſari non poteſt. ſ. de deſpo. impub. ad diſſoluendum. & id quod non eſt, excipi non poteſt. ff. de contrahenda emptione. in lege. & gradus, qui non eſt, rumpi nõ poteſt. ff. de iniuſto rup. teſtamento. nam & ſi ſub conditione. & perſonæ, quæ non eſt, ratio reddi non poteſt. ff. de iur. codicil. quidam referunt. & eius quod non eſt iuditium, accipi non poteſt,

8 & ideo † nec futura committi poſſunt. ff. de iuditiis. non poteſt. & l. non quemadmodum. ſupra de reſcriptis. ad hæc ſumus. & c. quia nonnulli. quia nec tractatus futuri temporis ad iudicem ſpectat. ff. de vſuris. lege prima. vnde, & ſequitur. [In futuris] nam in præſentibus poteſt, vt nota. ſupra eodem. ſuper verbo, cum appellatur. [Niſi] verſiculo, & debet continuari cum verbo, præcedenti conſtituere, nam de illo excipit. [Inſtitutionem] non dico iuriſdictionis futuræ exercitium, quia quo ad illud non prodeſſet conſuetudo. vt ſupra verſi. a quibus [De conſuetudine] quæ & priuatæ perſonæ dat iuriſdictionem, vt ſupra de foro compet. cum contingat. ideoque non eſt mirum, ſi iuriſdictionem metropolitani ampliat, vt hic, & infra de appellationibus. extra Romana. §. primo. & §. debet. [A quibus.] verſiculo, ſcilicet metropolitanis. [Conſtituit.] ſcilicet tales officiales foranei. [Prohibitiones] alias. [Inhibitiones] ſcilicet, generales. quas faciebant iſti foranei edictum generale promulgando, per quod inhibebant omnibus iudicibus de prouincia ordinariis, vel aliis, ne de cauſis in quibus ad Remen. curiam appellari contingeret, ſe intromitterent, nec in ipſis aliquo modo procederẽt, ex quo appellatum eſſet. ſimi. ſupra de ſupplenda negligentia prælat. extra Romana. quod ſi quis faceret, ſciret ſe excommunicationis vinculo innodatum. & ideo tales generales ſententiæ reprobantur, niſi ex cauſa expreſſa fiant. infra de ſententia excommunication. extra Romana. §. porro. & ſequenti. [Inhibemus.] & merito, quia nec ipſi archiepiſcopi hoc debent facere, niſi ex cauſa, & partibus conuocatis. infra de appellationibus. extra. Roman. §. ſi autem poſt ſententiam. & ſequenti. & §. penultimo. ¶ Officialis autem.] tertia pars. [Vel circa] ita vt de facili poſſit adiri, puta infra duas dietas. argumentum. ſupra de reſcriptis. nonnulli. vel hoc arbitrarium erit. argumento. ſupra de officio delega. de cauſis ff. de iure delibe ran. l. prima. §. ait prætor. ff. de verborum obligation. continuus. Sed quod primo dixi magis placet. [Exierit] non quod ipſe ferat ſententiam extra prouinciam, ſed vt conſulatur, & quod ſibi placuerit, reſcribat, vel committat. argumentum. ff. de offic. proconſul. l. quarta. §. penultimo. & finali. quod dic, vt notatur. ſupra de offi. lega. nouit. [Non attentet.] Quid ſi hoc fecerit? Tenet ſententia, quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent. ff. quando appella. ſit l. prima. §. biduum. ſupra de regularibus. ad apoſtolicam. ſecundum B. ſupra de iureiurand. quemadmodum. §. quod ſi poſt huiuſmodi. & quia in dubio, quod tutius eſt, tenendum eſt. ſupra de cleri. excommunica. miniſtran. illud. §. licet au

9 tem. & quia etiam † ſententia iniuſta timẽda eſt vndecima quęſtione tertia. capitulo primo. dicimus tamen, quod inutile facit, & ſine difficultate, a ſuperiore relaxari debet. 2. diſtincti. vides. C. de legibus. non dubium & promulgator eſt canonice puniẽdus. ſecundum ea quæ no. ſupra de ſententia excommunicatio. cum medicinalis. § ſi quis autem. [Et hoc idem] verſi. [Suffraganeos] ne ipſos ſcilicet interdicere, vel ſuſpendere, ſeu excommunicare, attentent, quandiu archiepiſcopus eſt infra ſuam prouinciam, vel circa. [Quibus] ſ. ſuffraganeis. [Pontificalis] Quid ergo de electis? Idem iuris putamus eſſe argum. ſupra de tranſla. epiſco. inter corpor. ſa. § primo. licet enim non ſint Pontifices, gerunt tamẽ officium pontificale quo ad iuriſdictionem. ſupra de elect. tranſmiſſa. & iunge quod nota. ſ. de exceſſione prælato. accedentibus. [Officij] ratione cuius quandoque in aliquos debet animaduertere, & ideo odia multorum frequenter incurrunt, & inſidias patiuntur, quare is, magis eſt defendendum: quia timendum eſt, ne excuſſis columnis corruat ędificium. ſupra de accuſationib. qualiter. ij. §. 1. & ideo eis eſt deferendum, vt ibi, & hic, & ſupra de offi. delega. ſane quia. & capit. paſtoralis. & infra de ſententia excommunicatio. quia periculoſum. [Volumus] quia eadem ratio eſt in aliis, quæ in Remen. prouinciæ ſuffraganeis, ergo idem ius ſtatui debet. ſupra de conſti. tranſlato. ſ. de conſanguini. non. [In hac

10 parte] nam & abſurdum videtur, quod minor poteſtatem exerceat in maiorem. vigeſimaprima. diſtinctio. inferior. ſ. de maio. & obed. cum inferior. ſecundum B. Sed hoc non procedit hic, qa officialis archiepiſcopi maior eſt in iuriſdictione, cum idem cõſiſtorium habeat cum archiepiſcopo. infra de appellationibus. extra Romana. vnde & ſi archiepiſcopus non ſit in prouincia, neque circa, ſed diſtat vltra duas dietas a prouincia, poterit officialis archiepiſcopi in huiuſmodi ſententias in ſuffraganeos promulgare, ne ex hoc contingat iuſtitiam impediri, vel nimium retardari, vt hic, & ſupra inouit. & argumen. infra de reſtitutio. ſpoliato. extra. frequens. ſupra de foro competen. licet. ſupra de reſtit. ſpolia. literas. §. pręterea. ſupra de appellationibus. interpoſita. §. ſi. Dicas ergo in hac parte ſcilicet in caſu prędicto, quando videlicet archiepiſcopus eſt infra ſuam prouinciam, vel circa, & eſt argumentũ, quod quis ſit citandus extra prouinciam, quãdo eſt circa prouinciam. de hoc. ſupra de dolo & contumacia. cum olim. d. §. penultimo verſi. mandantes. ſ. de cleri. non reſiden. ex tua. ſ. de elect. coram.

¶ De iuditiis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Ius ambiguum quod dicitur.*

2 *Delegatus an poſſit præcipere in ciuilibus, vt partes coram ſe compareant. ar nu. 9. & 13.*

3 Defen.

3 *Defenſio ius ſemper poteſt fieri per procuratorem in ciuilibus.*
4 *Citatio ſemper debet fieri, vt per ſe, vel per idoneum reſpon, alter compareat.*
5 *Beneficia conceſſa a iure nemini ſunt auferenda.*
7 *Procurator in quibus cauſis criminalibus non poteſt interuenire.*
8 *Reus ſi nihil opponat contra procuratorem accuſatoris, an poteſt iudex eum repellere.*
9 *Procuratorem contra ſi non fuit oppoſitum in criminalibus an valeat proceſſus cum eo habitus.*
10 *Iuramentum veritatis dominus debet præſtare non procurator.*
11 *Procurator epiſcopi, vel conuentus, vel vniuerſitatis iurare debet in perſonā propriam.*
12 *Perſonæ egregiæ non coguntur venire ad præſtandum iuramentum veritatis.*
14 *Iudex veccat a iure communis ſi ſententiando non exprimat cauſam.*
1 *Delegatus ſi citat perſonaliter non exprimendo cauſam ſi citatus non comparet ſaltem per procuratorem an dicitur contumax.*
16 *Delegatus debet facere fidem de ſua iuriſdictione.*
17 *Delegatus ſi non vult facere fidem de ſua iuriſdictione quomodo poteſt accuſari a procuratore, ita quod pro contemnet in eum.*
18 *Delegatus in quibus caſibus poteſt citare, quod reus perſonaliter compareat.*

C A P. P R I M V M.

IVris. Non poteſt iudex delegatus citare partes, vt coram eo præcise perſonaliter compareant, niſi in caſibus hic expreſſis.
5 [Ambiguum] † ambiguū ius eſt, vbi iura ad inuicem videntur contraria, ita ꝙ ſapientes diſcordant, & contrarias opiniones, ſcribunt, & tale ius eſt per ſummum Pontificem declarādum. ſ. qui fi. ſint legi. per venerabilem. §. rationibus, & ideo multa talia ſunt per ipſum determinata, & declarata, vt patet. ſ. de reſcrip. ſuper literis. ſ. de ætate & qualita. quæris. & ca. a multis. ſ. de offi. delega. ſuper quæſtionum. ſ. de cau. poſſ. paſtoralis. ſ. de reſtit. ſpol. literas. [Non videtur] q. d. ſi de hoc quæratur, indubitate † reſponderi debet, ꝙ hoc nō poteſt præcipere delegatus, vt perſonaliter partes corā ipſo compareant, ſicut nec poſſet præcipere, ꝙ irent ad beatum Iacobum, quia illa & ſola commiſſa videntur, ſine quibus cauſa commiſſa ſibi expediri non poteſt. ſ. de offi. dele. ca. j. & c. præterea. & c. inſpitionis. ſed ſine hoc expediri poteſt per procuratores, ergo hoc mandare non poteſt, quia nō ſpectat ad officium ſuum cum nec illud videatur commiſſum, ergo non aſtringit præceptum partem citatam. ff. de regu. iur. factum a iudice. [Delegatum] ergo a contrario aliud videtur de ordinario, arg. xxv. diſt. qualis. ff. de iudi. cum prætor. cum ſuis ſimilibus. ſed
3 idem eſt in ordinario, cum quilibet † poſſit per procuratorem ſe defendere in ciuilibus. C. de his qui ad eccle. confu. præſenti. §. cū autem. ff. de procura. l. j. ſ. de iuramen. calum. ca. fi. ſm B. Dicas, ꝙ & ſi in caſibus ciuilibus, quando de ipſis agitur, coram ordinario ſit idem, tamen ſimpliciter non eſt idem, nam & multi caſus occurrere poſſunt, in quibus ſi nulla cauſa litigandi moueatur, pōt tamen ordinarius præcipere ſubdito, vt perſonaliter compareat, puta, ꝙ eget ordinarius ſubditi conſilio, vel auxilio corporali, qđ quia non poteſt per alium expediri. arg. 2 2. q. v. de forma. ſ. de offi. dele. quoniam. §. his aūt. cum ſuis concordātiis. vel quia ōn vult, ꝙ ad ordines promoueatur. ſ. de ætate, & qualita. c. j. & multi alii caſus occurrere poſſunt, & ideo dicit delegatum. cui non parendum eſt. niſi in his, quæ ad cauſam ſibi commiſſam pertinent, ſed ordinario in omnibus dubiis eſt parendum. 1 1. q. 3. quid culpatur. hæc de conſuetudine, & de facto in variis ſ'ctis quotidie ęquiparatur. [A ſede apoſtolica] quæ hoc poteſt committere. quā documque placet, & ſic intellige. ſ. de dolo & contuma. cum dilecti. §. expectantibus. ver. ſed contra. quæ tamen patet vniuerſitatibus, & capitulis, cum graue eſſet, & intolerabile totam vniuerſitatem. vel collegium vniuerſaliter citari in perſonis propriis. & ideo ſufficiunt procuratores. ſ. de maior. & obedien. humilis. ſ. de ſyndico. capi. vnico. & ſ. de iuramen. calum. in pertractandis. Sed nec cogitur quis in grauibus cauſis procuratorem conſtituere. ꝙ dic, vt no. ſ. de procuratoribus. querelam. [Alteutram.] q. d. nec actorem, nec reum, ſed ſemper ſic debet fieri citatio, vt per ſe, vel
4 idoneum † reſponſalem compareat, vt ſ. de dilationibus. ca. fin. reſpon. j. & de dolo & contuma. ca. fina. § j. [Perſonaliter.] poteſt enim per procuratorem defendere ſe, vt no. ſuper verbo, delega-
5 tum, quod beneficium cum a iure concedatur, † nemini eſt auferendum. 28. diſt. de his. niſi ex cauſa, vt hic patet, & ff. de re iud. l. ii. & l. 4 §. ſi quis condemnatus. excipe Papam. qui ſupra ius eſt. ſ. de conceſſ. præb. propoſuit, & ideo poteſt ex certa ſcientia hoc beneficium auferre, & perſonam perſonaliter arctare, vt nec per alium audiatur ſ. de maio. & obedien. ca. fi. in quo etiam caſu cōſueuit iuſtas excuſationes audire. vt ſ. de dolo & contuma. cum dilecti § expectantibus. & de accuſ. veniens. iuſta enim exceptio ſemper eſt admittenda etiam ab excommunicato. ſ. de exceptionibus. cum inter priorem. quantumcunque præciſe ſcribatur, niſi ex certa Papæ ſcientia (quod tamen non conſueuit facere,) hoc tollatur. ſ. de offi. deleg. ex parte ij. Ordinarius etiam & ſi poſſit citare perſonaliter, beneficium tamen procuratoris conſtituendi auferre, non poteſt. niſi ex cauſa, vt dictum eſt. Delegatus vero
6 nullo † modo poteſt citare perſonaliter, niſi ſm ꝙ in hoc. c. legit. & notat. & ſic quantum ad vim perſonalis citationis maior eſt poteſtas Papæ quam ordinarii. & ordinarii maior, quam delegati. [In iudicio] nec alias coram ipſo quia quo ad ea, quæ ſibi commiſſa non ſunt, priuatus eſt, & ideo ei parendum non eſt, ſecus in ordinario, vt no. ſ. & ideo quia ſemper iudex eſt, ei magis ex debito eſt deferendum. ſ. de appellationib. vt debitus. vbi de hoc. [Criminalis.] grauis, ſcilicet talis & tanta, ꝙ pœna maior relegatio-
7 ne ſit † imponenda, in hac enim procurator interuenire non poteſt, & ſic intellige. v. quæſtione tertia. reos. vigeſimatertia. quæſtione quinta. reos. ſ. de accuſationibus. veniens. alias ſi pœna relegationis, vel minor eſſet imponenda. idem eſſet. quod in ciuili quo ad procuratorem conſtituendum, & hoc diſtinguitur. ff. de pub. iudic. l. penultima. §. ad crimen. ff. de pœnis. abſentem. §. aduerſus ff. an cauſæ appella. per alium exerce. poſſ. l. prima. §. primo. Item ideo dicit criminalis, quia aliud eſſet, ſi de crimine ciuiliter ageretur. C. ad legem Corneliam. de fal. l. fi. ſ. de teſtibus. teſtimonium. §. j. ideo in cauſa denunciationis, vel inquiſitionis poteſt conſtitui procurator. ſupra de procuratoribus. in noſtra. ſ. de ſententia & re iudica. cum. I. & A. Item ideo dicit criminalis, quia aliud, ſi ſit mixta. ſ. de procuratoribus. tuæ. ſupra de accuſat. ſuper his. ſed & criminalem accipit largo modo, vt comprehendat etiam popularem actionem, in qua ex parte actoris. non poteſt interuenire procurator, niſi afficiatur priuato incommodo, & ſic intellige. ff. de procuratoribus. licet. §. in popularibus. & l. non cogendū § qui ita. ff. ne quid in loco publ. ei qui. quod dic, vt plene nota. in Summa de procuratoribus. §. & in qua re. Quid ſi reus nihil
8 opponat contra procuratorem ab accuſato conſtitutum? Dic, quod iudex nihilominus eum debet repellere, vt ſupra de accuſationibus. cum. P. Manconella. & capi. veniens. & argumen. ſ. de
9 exceptionibus. exceptionem. Sed quid ſi † non fuit repulſus, numquid valebit, quod cum eo actum eſt? Ita videtur argumentum. ff. de procuratoribus. ita demum. ff. de iudiciis. licet. ff. rem ratam habe. l. tertia §. falſus. [Pro veritate dicenda] quod intellige in ſpiritualibus. ſecundum B. ſupra de iuramento calumn. literas. Immo & intellige hoc, quando dicitur, quod dominus melius nouit veritatem, vel legalior eſt. C. de procurato. l. fi. ff. de procurato. ſi actor. quod dic, vt ibi notatur. ſupra de iuramen. calum. in per-
10 tractandis. Sed & verum eſt, ꝙ † iuramentum de veritate dicenda præſtare debet, non procurator, ſed dominus. ſupra de electi. dudum. §. eādem. & §. partibus & bene ſufficit, quod procurator poteſtatem habeat, vt in animam domini iuret. infra de teſtibus. extra. ad hæc. præſentium. [Calumniæ] quando agitur inter priuatas perſonas, & de priuato iure, & ſic intellige. C. de iureiuran. propter calumniam dando. auth. principales. ſ. de iuramen. calu. capi. j. circa principium. Secus quando eſt procurator epiſcopi,
11 vel † conuentus. ſeu vniuerſitatis, quia talis iurat in perſonam ꝓpriam ſ. de iuramento calumniæ. capitulo penulti. & fina. quamuis ergo non ſit vis facienda in nominibus eorum, qui vices alterius gerunt in iudiciis, ſecundum iura canonica. ſupra de procuratoribus. petitio, eſt tamen magna vis, vtrum talis gerat vicem procuratoris, vel ſindici, vel actoris, & ſecundum hoc intellige quod nota. in Summa de ſindico. §. & de differentiis. & de iuramento calumniæ. §. quis debet. verſiculo, quod autem. & præce-
12 dentib. Sed & in his duobus caſibus, ſi ſint perſonæ egregiæ † non coguntur venire, ſed mittitur ad eas, qui iuramentum recipiat. ff. de iureiurando. ad egregias. vndecima quæſtione prima. de perſona §. Imperator. ſed & verecundiæ ſexus parcitur. C. de iuramē. calum. l. ſecunda. §. ſin autem vel dignitas [Facienda] ſequitur hic ſecundum quoſdam libros in textu. [Vel alia.] ſed non occurrit ad præſens, ꝑ quo ſupponat, hoc tamen patet ex præmiſſis, quod delegatus, cui hoc ſpecialiter commiſſum non eſt, citare non po-
13 teſt perſonaliter, niſi ex cauſa. Quid ergo ſi citat † perſonaliter, & tamen non exprimat? Videtur, quod citatus venire tenetur. argument. ſupra de ſententia, & re iudicata. ſicut nobis. Tu vero dicas, quod aut conſtat ſaltem ex tenore reſcripti in citatorio inſerti, quod hanc poteſtatem recepit, & ſic tenetur venire citatus perſonaliter. vt ſupra eodem capi. & infra de dilationibus. præterea. aut conſtat, quod non recepit hanc poteſtatem, & tunc non tenetur venire, niſi cauſa, quare hoc fit, in ipſo citatorio exprimatur. argumentum ſupra de appellationibus. cordi. §. primo. & de ſententia excommunicatio. Romana. §. caueant. in fine. & quinta. quæſtione ii. c. fina. & ſupra de dilationibus. capi. j. nam talis citatio ſine cauſa facta temeraria dici poteſt, vt ex præmiſſis liquet & ſic non poteſt arctare citatum. ſ. de elect. bonæ. ii. in fine. Nec obſtat. ſ. de re iudica. ſicut nobis. quia expedit rei publicę quōd teſtimonia & ſententiæ latæ valeant, & ſi cauſa non exprimatur, vt ibi. & argu. ff. de offi. præto. Barbarius. ſ. de dolo & contuma. finem. in principio. ſed & idem expedit, vt delegato iuriſdictio tanquam minus fauorabilis ſaltem in ſui princ. reſtringatur, vt hic,

& argu.℥.de reſcrip.nonnulli.in princ. & §.cum autem.Item per
primum nullum fit præiudicium alicui, ſi dicamus valere ſen-
tentiam.per ſecundum vero. ſi diceremus valere , fieret præiudi-
cium citato,qui regulariter poteſt conſtituere procuratorem , qđ
ius per quam neceſſarium eſt.ff.de procu.l.j. in fine. quinimmo
& quandocunque iudex etiam ſententiando a iure communi
14 receđit.† debet cauſam exprimere.ff.de appellat.non recipi. cien
dum.in Auth.de iudi.§.oportet.colla.vj.ergo cum delegatus quã
do perſonaliter recedat a iure communi , neceſſe habet cauſam
exprimere,vt hic,& argu.ſupra de reſti.u.in integrum ex literis.
§.fina.& ſic conſiderata mente vtroruṁque iurium potius con
cordant,quam diſcordant.Quid ſi inquiſitio ſit commiſſa,nun
quid poteſt citare perſonaliter illum.contra quem ſit inquiſitio
& ſi hoc non habeat forma reſcripti? Dicas,ꝙ ſic,cauſa expreſſa
ſ.ꝙ ab ore ſuo vult inquirere veritatem,vt patet in eo, quod legi-
tur,& notatur.℥ de accuſa.ſi conſtiterit.& ca. qualiter.ij.§. debet
alioquin contra,cum per procuratorem ſe defendere poſſit ℥. de
re iudicata.cum I.& A.& no.ſupra ſuper verbo,criminalis Quid
ſi ex hac cauſa citatus mittat procuratorem ad excipiendum cõ
tra reſcriptum,vel iudicem,vel proceſſum,cum adhuc neque in
quiſitum ſit de infamia,neque conſtet? Videtur excuſandus cita
tus,dummodo procurator verum .& rationabile quid prętendat,
tale videlicet ad quod potuit conſtitui procurator,& tale,ꝙ ſi ci-
tatus eſſet præſens,non teneretur reſpondere.argumen. ff.ſi quis
15 in ius vocan.non ierit.l.ij.in fine.Quid ſi delegatus † citat perſo-
naliter,nec cauſam exprimat. nunquid non comparens ſaltem
per procuratorem debet contumax reputari? Non videtur, quia
perſonaliter non cogitur venire,vt citatus eſt, nec per procurato
rem,quia nec ſic citatus eſt. ſupra de dolo & contumacia . cum
dilecti.§.expectantibus.verſiculo finali,perinde eſt igitur ac ſi ci-
tatio facta non eſſet.argu.ff de auth.tuto. nulla differentia.& ſibi
imputet delegatus nam quod voluit ſcilicet citare perſonaliter ,
hoc non potuit,quod vero potuit ſcilicet citare. per procurato-
rem hoc noluit , ergo voluntas & poteſtas ad inuicem ſe impe-
diunt.ſupra de offic.delega.cum ſuper abbatia. Sed quid ſi inqui-
ſitor citat perſonaliter cauſam exprimens , ꝙ vult ab eo veritatẽ
audire,& procurator compareat cum ſufficiẽti procuratorio pe-
tens,ꝙ ſibi fiat copia de reſcripto,inquiſitor vero reſpondet ei , ꝙ
faciat fidem de mandato? Videtur, ꝙ ad inuicem ſe impediant ,
ſicut alias ff.de vſufruct.quoties.ff.de hæredi.inſtit. in tempus.§.i.
& l.Cornelius.Sol.ſi iudex ſit ordinarius,cum de iuriſdictione cõ-
ſtet,fieri debet fides de procuratorio , antequam procurator ad-
mittatur,vt legitur & no ℥.de procuratoribus.c.i.Si vero iudex ſit
16 delegatus,cum talis non naſcatur,nec præſumatur† debet facere
fidem de iuriſdictione,vt legitur,& no.℥.de offi.deleg.cum in ite-
re.& procurator poſtea probet mandatum,nec antea cogitur, nõ
enim non iudici,ſed iudici facienda eſt fides.C.de condi. ob tur.
cauſam.l.j.Sed contra,quia nec procurator talis naſcitur, nec ip-
ſe citatus eſt,ſed dominus? Poteſt ſibi dicere delegatus.charilime
ego citaui talem,qui non comparet,& non te , qui ſuo nomine
compares.ſi non facis mihi fidem , ꝙ eius pręſentiam repręſen-
tes,ego ipſum reputo contumacem , & ſcio quid habeo facere .
Solu.minus cautus erit procurator,niſi procuratorium ſuum le
gat.Sed quid ſi legerit,& iudex faciat poſtea legi poteſtatem ſuã ,
& petatur copia hinc & inde, & neuter velit hanc primo facere,
ſuſpitionem forſan allegans? Reſpon.ſi talis non ſit inſtitutus in
aliqua eccleſia collegiata honorabili, vel ſuperiori non habet lo
cum quæſtio quantum ad delegatum ſedis apoſtolicę,vt patet ℥.
de reſcriptis.extra do.noſt.pręſenti.hodie incipit ſtatutum . Sin-
autem talis ſit,curialiter faciet procurator,ſi ei deferat, ſed ſi hoc
facere noluerit,videtur eſſe ad arbitros,ſiue alios communes ho
mines recurrendum,qui hoc dirimant.arg.℥. de reſcriptis.paſto-
ralis.& arg.ff.de ſol.ſi ſoluturus.vel ad ordinarium (quod melius
eſt) recurratur.argu.C.de iudi.l.fina.qui habet ſupplere defectũ ,
ſeu negligentiam delegati.℥.de offi.ordina.ſignificauit.cum ſuis.
17 concordantiis.Sed quid ſi iudex † nolens facere fidem de iuriſdi-
ctione a procuratore nomine domini ſui canonice recuſetur? De-
bet procurator fidem facere de mandato,nam eo ipſo ꝙ recuſat
videtur eum iudicem confiteri,niſi forſan ſic diceret,non credo
ꝙ ſis delegatus,ex quo fidem non facis,ſi tamen reperiretur te eſ-
ſe iudicem recuſo te ex tali cauſa,&c.tunc enim ſi delegatus cau
ſam legitimam recuſationis non admitteret,poſſet appellari. &
ſufficeret probare mandatum coram ſuperiore . argumen. ℥. de
offi.delega.ſuper quæſtionum.§.fina.℥.de appella.vt debitus.& ca
piu.cum ſpeciali.]Neceſſitas.] quia aliter expediri non poteſt in
18 quatuor caſibus hic notatis.Primus † eſt,vbi Papa hoc iniunxit,
quia niſi forma reſcripti ſeruaretur,nihil ageretur.ſupra de reſc.
cum dilecta.in fin.Secundus vbi cauſa criminalis eſt , quæ per a-
lium expediri non poteſt Tertius ob veritatem inueniendam, ꝗ
cœlare mortale eſt.xj.quæſtione tertia.quiſquis.& cui ſubuenire
debet iudex.ff.de teſti. curent.℥. vt lite non conteſtata. quoniam
frequenter. & ſic vel nullo modo poteſt , vel non ſic commode
poteſt id,de quo agitur,expediri.Quartus,quando priuata perſo-
na agit de iure priuato,vbi quidem nec per alium pręſtari poteſt
iuramentum de calumnia , & eo non præſtito procedi non de-
bet.ſupra de iuramen.calum.cæterum.vbi de hoc.[Coram eo]
ſcilicet delegato.[Exegerit.] cum nec aliter expediri poſſit.ſupra
de offic.delegat.præterea.

¶De foro competenti. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa deuoluta ad metropolitanum per appellationem prius debet diſcuti de meritis appellationis nam ceſſante appellatione ceſſat & cauſa.*
2 *Laici poſſunt conſentire in iudicem non ſuum abſque conſenſu ſui iudicis.*
3 *Clericus in quibus caſibus poteſt conſentire in iudicem non ſuum.*
4 *Conſiſtorium epiſcopi,& officialis idem eſt.*
5 *Tralati nomine qui veniunt largo modo.*
6 *Salariorum promiſſio non debet eſſe de quota parte litis .*
7 *Aduocati magis cauilloſi ſunt,quam principales.*
8 *Aduocati officium,& procuratoris differunt.*
9 *Forum quando quis ſequatur ratione contractus.*
10 *Excommunicari an quis poſſit a iudice non ſuo ratione contractus celebrati in ſua diœceſi.*
11 *Lite non conteſtata in quibus caſibus procedi poteſt.*
12 *Iudex interlocutorie pronunciando an poteſt pronunciare , de bonis non ſuę iuriſdictionis.*

C A P. P R I M V M.

ROmana. Si cauſa ſubditorum ſuffra-
ganei per appellationẽ ad
archiepm deferatur,nõ poteſt omiſſo appel-
lationis articulo etiam de conſenſu partium,
niſi ſuffraganeus conſentiat, in principali cã
procedere: quia nec poſſunt ſubditi ſuffraga-
nei ſine ipſius licẽtia in archiepm tanq̃ in le-
gitimum iudicem conſentire.nec poteſt metropolitanus ſubdi
tum ſuffraganei ad cauſam dictæ appellationis ſuſcipiendã, & di
iudicandam,nec ad teſtimoniũ in eadẽ cauſa ferendum inuitũ
compellere,niſi aliud habeat de conſuetudine, & idem debes de
officialibus epiſcoporũ,& aliis iudicibus ordinatis ſub ſuffraga-
neo conſtitutis,intelligere,nec occaſione ſalariorum promiſſo-
rũ procuratoribus,& aduocatis in curia archiepiſcopali cauſam
ducentibus poſſunt eoſdem ſubditos ad rũdendum præciſe co-
gere,nec aliarum diœceſum contrahentes in diœceſi archiepi-
ſcopi ſi ibi non reperiantur inuitos trahere,licet,ſi citati non ve-
nerint,poſſit aduerſarium in poſſeſſionem bonorum , quorum
iuriſdictio ad archiepiſcopum pertinet, ponere, vel ſi malitioſe
ſe occultant,etiam in poſſeſſionem bonorum, quæ alibi tenent,
ponendum decernere,& ordinario bonorum,vt ſuam ſententiã
exequatur,denunciare,nec in clericos ſuos pro initiendis,vel reco
gnoſcendis contractibus coram ipſis ad diœceſes ſuffraganeorũ
debent mittere,nec ſuffraganeorum ſubditos occaſione hac co
gere ad parẽdum coram ſe iuri ſtare , nec propter hoc in rebelles
officiales ſuffraganeorum,vel alios ſubditos cenſuram eccleſia-
ſticam exercere.[Prętermiſſo.] ſubaudi,ſicut nec alias etiam cũ
minime.[Appellatum] &c.& iuſte hoc dicitur, cum enim cau
1 ſa ſubditorum ſuffraganei † per appellationem defertur ad me-
tropolitanum,deficiente appellatione deficit & ipſa delatio,& p
inde habetur, ac ſi appellatum non eſſet,igitur appellationis arti
culus non eſt omittendus , ſed diligenter examinandus, & diffi-
niendus , vt per hoc ſciamus , vtrum metropolitanus debeat in
principali procedere,ſi appellatio inuenta fuerit iuſta , vel partes
ad ſuffraganeum remittere,ſi iniuſta.℥.de appel.vt debitus.& ex-
tra.Romana.§.ꝙ ſi obiiciatur.& §.ſi.curia tamen,alias Papa ple-
runque omiſſo appellationis articulo procedit in principali cau
ſa expediendi partes,& abbreuiandi lites.quia boni prætoris eſt li
tes dirimere.ff.ſi certum peta.quidam æſtimauerũt.ſed illud po-
teſt facere ſine iniuria,quia ordinarius eſt cunctorum.9.q.1.cun
cta.& c.per principalem.ij.q.vj.ideo.& idem eadem ratione poſ-
ſet facere epiſcopus.ſi a ſententia archidiaconi ſui, vel alterius iu
dicis diœceſis ſuæ appellaretur ad ipſum , cum & ipſe ordinarius
ſit totius diœceſis.xj.quęſtione j.de perſona.in fi.quod dic, vt no-
tatur.℥.de offic. ordina. paſtoralis. Alii dicunt,ꝙ hoc ſpeciale eſt
in Papa qui ſuper omnes eſt,non ſic de aliis ordinariis inferiori-
bus quibuſcunque.argumen.ſupra de elect.licet.§.fin.quod dic,
vt notatur.℥.de appel.extra.cordi.§ poſt hæc.[Clericorum] quaſi
2 dicat.aliud in laicis qui poſſunt conſentire in iudicem † nõ ſuũ,
etiam ſine conſenſu iudicis ſui.ff. de iudic.l. prima. & ij.ſupra de
parochia.capitu.fina.quod verum eſt quo ad temporalia , ſecus
quo ad ſpiritualia.℥.de pœnitent.omnis.quod dic,vt notatur.ſu-
pra de deſpon.impube.c.ii.[Tanquam iudices] quia hoc metro
politanis omnibus prohibetur,niſi in caſibus,vt ℥. de offi. ordin.
extra. Romana.& de ſupplen.neglig; ntia prælat. extra Romana.

tam

tam in textu] In gl. poſſent tñ de his cognoſcere tanquam arbi-
tri, ſicut & quiuis alii extranei, etiam ſi de ſpirituali ſubiectione
agatur.ſ. de teſtibus. præſentata. vel aliis ſpiritualib.ſ. de arbi.con-
tingit. vbi de hoc.ſ. de rer. permu.c.fin.[De facto] ſ. per ſe ſine li-
centia ſui epiſcopi, nam ſi cum licentia fieret, & alia neceſſaria
concurrerent, teneret cõſenſus, & iuriſdictionis prorogatio de fa
3 cto & de iure. Sunt autem † ix. quæ concurrere debent ad hoc, vt
conſenſus clerici teneat. Primum eſt, q́ is, in quem conſentit, ha
beat iuriſdictionem, alias contra. C. de iuriſdi. omnium iu. l. j. & l.
priuatorum. Secundum, q́ ordinariam, nam delegata prorogari
non poſſet.ſ. de offi. deleg. P. & G. ſicut nec de nouo dari, ſiue re-
ſtrui.ſ. de offi. delega. ſignificantibus. Tertium, q́ conſentiat. ff. de
iud. l. ij. Quartum, q́ ex hoc ſequitur. ſ. q́ non erret accipiendo Pe
trum pro Martino. ff. de iuriſd. omn. iud. l. ſi per errorem. Quin-
tum, q́ libere conſentiat, non per metum. ff. de iudi. l. ij. Sextum,
q́ conſenſum re integra non reuocet. ff. de iuriſd. omnium iud. ſi
conuenerit. & argu.ſ. de elec. in cautis. Septimum, q́ is, in quem
conſentit, ſit perſona eccleſiaſtica.ſ. de iud. decernimus. Octauũ,
q́ fiat cum conſenſu proprij diœceſani. in Auth. de ſanc. epiſco.
§. economos. & ſeq. coll. ix. & vt cleri. apud propri. epi. §. ſi vero ec
cleſiaſticũ. coll. vj. & hoc eſt, quod probatur expreſſe de his duob.
caſibus.ſ. eo. ſignificaſti. & hic. Nonum, q́ ſit talis cauſa, quæ ad-
mittat prorogationem talis iudicis, quod intelligas quo ad laicũ
volentem in ſe iuriſdictionem alterius prorogare, quod nõ põt
facere ſuper ſpiritualibus, niſi & iudex ſpiritualis ſit. ſ. de arbi. cõ-
tingit.ſ. de ordi. cogni. tuam. vel etiam quo ad cauſam feudalem.
quod dic, vt no. in Summa. de feudis. §. de qua re. ſub. §. impedit.
ver. ſed nunquid vaſallus. [Voluntate] nam ipſis nolentibus hoc
poſſet.ſ. de offi. ord. extra. Romana. ¶ [Nec ſuffraganeorum] ſecũ
dum dictum. & iunge hic compellant, quod eſt in fine huius. §.
[Suſcipere] licet igitur talib. volentib. poſſit metropolitanus cau
ſam ad ipſum delatam delegare, vt ſ. de offi. ord. extra. Romana.
§. j. non tamen poteſt inuitum compellere, vt hic, & ſ. de offi. or-
dina. paſtoralis. vbi de hoc. Nunquid ergo ſic erit fruſtratoria hu
iuſmodi delegatio? hoc eſt legem imponere verbis, & non reb.
contra illud. C. communia delega. l. 3. in fi. nec intelliguntur ver
ba cum effectu, contra illud.ſ. de cleri. non reſid. relatum. Sol. nõ
erit fruſtratoria, licet aliquantulum ſit moroſa, reget enim ſuf-
fraganeum, vt ipſum compellat. arg. in Authen. de teſti. § & quo
niam ſancimus. & C. de fide inſtru. iudices.ſ. de fideiuſſ. conſtitu-
tus. §. fi.ſ. de treu. & pa. ca. j. & 3. & ſi ſuffraganeus non acquieſcat
poterit lo ipſum animaduertere, cum eidem ſubſit immediate.
ſ. de offi. ordin. paſtoralis. & mandatum ſit iuſtum, nam & in du
bio parendum eſſet. 23. q. j. quid culpatur. & idem intelligi debet
in ſequentibus caſibus. [Sententias] intelligas, vbi proceſſum eſt
libello oblato, & ordine iudiciario obſeruato. [Præcepta] puta,
quando proceſſum eſt ſine libelli oblatione de cõſenſu partium
vel quando confeſſio facta eſt nullo libello oblato, & per hoc ex
preſſe comprobatur hic id, quod not. in Summa de libel. obla. §.
vtrum libellus. ver. & hoc verum eſt. & de confeſſ. ca. fi. [Delatis]
alias deuolutis. [Teſtimonium.] Sed contra. quia cui commitit-
tur principale, & acceſſorium.ſ. de offi. delega. præterea. pruden-
tiam. §. penult. & fi. Item mandata iuriſdictione, ſiue delegata oĩa
videntur delegata, ſine quibus expediri non poteſt.ſ. de offi. deleg.
præterea. & totum officium iuriſdicendi tranſit. ff. de ſuſpec. tu. l.
j. §. an autem. Solu. hæc vera ſunt, ſed neceſſe eſt, q́ ordo ſeruetur,
vt ſ. is, qui ordinarius eſt perſonarum, primitus requiratur, qui ſi
non obedierit, puniri poterit, vt ſ. nota. & ſi infra tempus per me
tropolitanum congruum aſſignatum hoc non fecerit, elapſo ip-
ſo habebunt locum contraria ſupradicta, vt & probat dicta dec.
prudentiam. §. penult. & fina. & apparet in his, quæ plene nota.ſ.
de ſupp. neg. præla. extra. Romana. §. j. ſuper verbo, non tamen ex
culpis ipſis. [In his] ſ. tribus caſibus, ſubaudi, vel aliis, in quibus po
teſt habere locum conſuetudo. [De conſuetudine.] hoc ſemper
excipitur, quia dat iuriſdictionem, vt no.ſ. de offi. ordi. extra. Ro-
mana. §. j. ver. niſi Remen. eccleſia. [Nec etiam] tertium dictum,
& repete compellant, quod præcedit etiam in præmiſſis caſibus.
4 [Suorum] alias ipſorum. [Officiales.] Videbatur contra. † cum
enim conſiſtorium epiſcopi, & officialis, vnum, & idem ſit. j. de
appel. extra. Romana. videbatur, q́ vterque eadem perſona cenſe
retur, & ideo poſſet diſtringere archiepiſcopus officialem, ſicut
& epiſcopum. ſupra de offi. ordina. paſtoralis. Sed non ita eſt niſi
in his, in quibus officialis delinqueret circa cõſiſtorium dictum
ſiue officium dicti conſiſtorii, vt hic patet, & ſ. eo. §. fina. & in his
quæ notatur.ſ. de offi. vica. extra. Romana. ſuper verbo, officialẽ.
5 [Prælatos.] Ex hoc nota. q́ † perſonæ nedum archipresbyteri, ſed
etiam inferiores, puta, plebani, & rectores prælati dicuntur largo
modo, vt hic, & ſ. de offi. ordina. cum ab eccleſiarum, & præpoſi
ti poſſunt vocari. ſ. de verborum ſignificati. quamuis, ſed quo ad
hoc, vt eis cauſæ a ſede apoſtolica delegentur, non ſunt prælati,
niſi in cathedralibus eccleſiis, locum obtineant. ſupra de electi.
cũ inter canonicos, vel aliis collegiatis, & honorabilibus. quod
dic, vt notatur ſupra de reſcriptis. extra. præſenti. [Subiectos] alias

ſubditos. [Conſuetudo.] quæ & iuriſdictionem dat, & ideo exci
pitur, vt & not. ſupra proxime. ¶ [Nec ſubiectos.] quartum dictũ.
6 [Super ſalariis.] etiam in diœceſi. Rem. promiſſis quæ † promiſ-
ſio non debet eſſe de quota parte litis. C. de poſtul. ſi qui aduoca-
torum. ſed de quanta poteſt fieri, dummodo non excedat. cent.
aureos. ff. de var. & extraordi. cog. l. j. §. licita. quorum. 72. faciunt
libram auri. C. de ſuſcep. & archariis quotieſcunque. libro deci-
mo, licet nomine palmarii aliquid vltra ſtipulari poſſit. ff. de var.
& extraordin. cog. l. j. §. ſed et ſi nomine palmarii. Sed & ſi nihil
promiſſum ſit, ſed incertum, debet iudex hoc æſtimare pro ſciẽ
tia, & facundia, & labore aduocati, & cauſæ quantitate, & quali-
tate, & fori conſuetudine. ff. de var. & extraordina. cogn. l. prima.
§. in honorariis. [Aduocatorum.] qui non ſunt admittendi, im-
mo repelli poſſunt, niſi iurent ſtatim poſt iuramentum a parti-
bus præſtitum, quòd ipſi credunt ſe iuſtam cauſam fouere, & quã
cito ſenſerint deſperatam diſcedent. C. de iudic. rem non nouam
ſed ſecundum Bul. quod iuretur. l. illa cauerit. ſed in conſuetudi-
ne non habetur, quaſi innuat, quod conſuetudo illi iuri valeat
derogare, quo nil falſius eſt, ſicut enim non vellet conſuetudo,
quominus præſtetur iuramentum de calũniia a partibus.ſ. de
iuramento calumniæ. cæterum. ſic nec poteſt iubere, quominus
aduocati hoc præſtent, & ideo neutrum remitti poteſt etiam ali
qua diſſimulatione, & ſic nec tacite, nec expreſſe. C. de iuramen.
calum. l. ij. §. ſed quia veremur. immo magis compeſcendi ſunt
7 aduocati, quam etiam principales, † ſicut magis calumnioſi, &
cauilloſi. argum. C. mandati. ab Anaſtaſio. & in auth. conſtitut. q̃
ex alcrip. & libera matre. in prin. coll. v. Eſt autem ratio, quare in
talibus non valet cõſuetudo, quia laxat, & parat pericula anima-
rum, & ideo non prodeſt, vt ſ. de conſuetudine. ca. fi. & nota.ſ. de
præben. extirpandæ. [Procurator.] quamuis officium procurato
ris & aduocati hic videantur æquiparari, tamen multum ſunt
8 † † diſcrepantia quantum ad hoc, de quo hic agitur. nam officiũ
aduocati non eſt gratuitum, immo licite venditur. xi. quæſtione
tertia. non licet. 14. quæſtione prima. non ſane. ſed officium pro-
curatoris gratuitum eſt. C. de procurat. litem ergo non debet ob
hoc pecunia promitti, alias locatio eſſet. ff. mand. l. i. §. fin. Intelli-
gas ergo, quod hic dicitur, quando mandatum gratis ſuſcipitur,
nec pro eo ſuſcipiendo promittitur aliquid, ſed remuneratio fit
pro labore, nec ideo minus gratum eſt. ff. manda. ſi remuneran-
di. ſed & ſumptus poterant ſtipulari. ff. de pac. ſumptus. ſic & pres
byter pauper poteſt locare operas ſuas non ſpirituale officium,
vt notatur. de hoc.ſ. de vita. & honeſta. cleric. cum ab omni. & de
ſimo. ad apoſtolicam. [Cogant] aliquo modo, niſi infra Remen
ſem diœceſi. fuerit facta promiſſio, ſed nec tũc poteſt præciſe, ni
ſi ibidem inueniantur promittentes, vt ſequitur. j. §. ſequen. ergo
occaſione horum ſalariorum non differetur negotium princi-
pale, ſed præcipiet archiepiſcopus ordinariis, vt de ipſis faciant ſa
tisfieri competenter, & ſic adduceas pro concord. quam. B. ſigna-
uit. hic pro contraria C. de iudic. properandum. §. illo proculdu-
bio. ¶ [Contrahentes vero.] quintum dictum. [Aliarum diœce-
ſium,] ſcilicet extraneorum, non ſuffraganeorum. Vel dic aliarũ
reſpectu Remenſis, nam omnes aliæ extraneæ ſunt quo ad hoc,
de quo hic agitur, ideo ergo dicit aliarum, quia ſi eſſent de diœ-
ceſi Remenſi, & in eadem contraxiſſent, tunc tamen ratione do
micilii cogerentur.ſ. eodem c. fi. quia in inuitum redditur iuditiũ
ff. de verborum obligat. inter ſtipulantem. §. j. [Super contracti-
9 bus.] ideoque facti ſunt † de foro Remenſi ratione contractus,
& accipe contractum pro omni obligatione, etiam pro geſtio-
ne tutelæ, & curæ, & omni contractu, & obligatione, excipitur ta
men viator emens, vel vendens, cuius domicilium ſpectatur, vt
omnia hæc probantur. ff. de iudic. hæres abſens. §. j. & l. omnem.
& l. interdum. §. ſi. vel etiam ſi promiſit ſe ibidem aliquis aliquid
ſoluturum. vt ff. de eo quod certo loco. l. ij. & ſupra eodẽ. dilecti.
[Niſi inueniantur] ergo coguntur, ſi ibi inueniuntur. [inuitos.]
vbi eſt diſſenſio. nam Azo. & Ioan. dixerunt talem eſſe remittẽ-
dum, ſi tamen ſit ailbi animo latitandi, ſicut obſeruatur in deli-
ctis, quia hæc duo æquiparantur. in Auth. vt nulli iudi. §. ſi vero.
quis comprehenſorum. & ſeq. colla. ix. & vt omnes obed. iudi. §.
ij. coll. v. & idẽ ſi, vbi conuenitur quis rõne magiſtratus. C. vbi de
ratioc. l. fi. & idem in priuatis. C. vbi de ratioc. l. j. & vbicũq; de cer
tæ perſonæ cognitione p̃ſidi de mandatur. C. ne lice. poten. l. ii. &
vbi de curiali. vel coartali. l. fin. ſi vero non latitat bona, tamen
non poſſidentur. ff. de iudi. hæres abſens. §. i. Dominus meus dixit
talem non eſſe remittendum, etiam ſi latitet, ſed ſufficit, q́ bona
poſſidentur, & hæc probantur. j. eodem. §. vel ſi forte. ff. de in ius.
voc. l. ſed ſiquis. Quid ſi non habet bona? Mulcta iudici poteſt. ſm
lo. ff. ſi quis ius di. non obtem. l. vnica. Sed ſm Azo. mulcta indici
poteſt. ſiue habeat bona, ſiue non, quod & domino meo placet,
vt in d. §. ſi vero quis comprehenſorum, & in Authen. de teſti. §.
10 qm̃ ſancimus. Nunquid tali † poteſt excommunicari? Ita videt.
arg.ſ. vt lit. non conteſt. rur. ergo ſm do. noſt. vbi aliquis contra-
xit, vel quaſi, cõueniri & inuitus trahi poteſt, ſi ibi inueniatur, alias
ſi ibi non inueniatur, vel et inuenit, ſed non vult ſe defendere, bo

na poſſidentur,& mulcta indicitur,ſi nõ defendatur, nec remittatur talis,niſi in caſibus notatis.ſ.eo.ver.& idem fit: quos & dominus meus excipit,& ſm hoc potes intelligere, quod hic dicit, ſaluo eo ꝙ ſiue lateat,ſiue non,bona eius poſſidentur,vt j.eod.§. licet.& §.vel ſi.hoc autem intelligi debet in his,in quibus lite nõ conteſt.procedi non poteſt,alias cauſa examinabitur,& diffinietur,vt ſ.vt lit.non conteſt.qm frequenter:tam in textu,quam in
12 glo.† Item no.tres caſus.Primum quando quis eſt in domo ſua, nec præſtat aditum,ubi nec re,nec verbo trahitur ad iudicium.ff. de in ius voc.pleriq; Secundum,quando eſt in domo,& præſtat aditum & tunc vocatur verbo, ſed non re, quia nõ extrahitur.ff. de reg.iur. nemo de domo.ff.de in ius voc.ſed etiam is. Tertium, quando eſt extra domum & in vinea,vbi & verbo & re vocatur. ff.de in ius voc.ſatiſque.& l.ſeq. Excipiuntur tamen quatuor caſus. Primus,ſi quis paratus ſit eum defendere.Secũdus,ſi componat cum aduerſario ff.de in ius vo.ſi quis impuberes.§.1.Tertius, ſi paratus ſit ſoluere.Inſti.de perpetuis.& temp.act.in ñ.Quartus ſi ſatiſdet.ff.qui ſatiſda.cog.ſi vero.§.1.alias agi poteſt iniuriarum, vt ibi.Sed quid fiet,quando non præſtat aditum infra domum? Dic,ꝙ & ſi non citetur in domo citabitur tñ extra domum,vel iuxta domum, vel in eccleſia cognatis monitis & amicis, ſicut no.ſ.de dolo & contu.c.fi.& de eo qui mit.in poſſ.cauſa rei ſer.c. fi.[Licet.] ſextum dictum.[Ibi.] ſ.in diœceſi Rem.[Faciunt.]idẽ ſi non faciant,ſed latitant,vt ſequitur,ſed ideo hoc dicit, quia, ſi faciat copiam ſui, citandus eſt perſonaliter, antequã contumax reputetur.ff.quæ in int.ſine app.reſcin.l.j.§.item cum edicto.& iõ ſequitur.[Si eorum authoritate] &c.quod intelligas ſi ſunt in eadem prouintia.ſm ea quæ no.j.de cler.non reſi.ex tuæ.[Facere.] & decernere multo fortius,vt patet.j §.j.[Vel ſi forte] ſeptimum. [Malitioſe] latitando,vel procurando,ꝙ citatio ad ipſum peruenire non poſſit.ſ.vt lit.non conteſt.qm frequenter.§.j.in quo caſu puto edictum proponi debere in eccleſia cathedrali, & in parochia,in qua bona ſua ſunt,ſi ipſa habeat in eadem diœceſi. ar. ſ.de dol. & contu.§.cum cauſam quæ.& c.fi.& de eo qui mit. in poſſ.cauſa rei ſer.c.ti.& ſ.de cleri.non reſid.c. ex tuæ. [Decernere faciendam.]Hic reprobatur opinio domini mei,qui dicit, ꝙ ubi
13 iudex,† interlocutoriæ pronunciat,vt hic,non poteſt pronunciare,niſi de bonis ad iuriſdictionem ſuam ſpectantibus, & hoc expreſſe videtur dicere lex.ff.de bon.auth.iud.poſſ.cum vnus §. pe. ff.de iud.hçres abſens.§.j.Sed dic,ꝙ hoc non poteſt pręcipere, vt ibi,nec exequi,vt hic ſequitur,ſed bene poteſt hoc decernere, vt hic dicit,& innuitur,ꝙ is,ad quem pertinet,ad denuntiationem ſuam hoc exequi debet,vt hic ſequitur.[Sed inne.]octauum dictum,quãdo.ſ.decreuit hoc de bonis alterius iuriſdictionis.[Loci.] in quo ſua habuit bona.[Ad denuntiationem.] ſi.ſ.de treu. & pa.c.j.[Faciet.] & ſic exequetur,quod alius decreuit, ſic & fit, quando diffinitiue pronunciatur.ſ.eo.poſtulaſti.ff.de re iud.a diuo pio.§.j.[Nec clericos]nonum dictum.[Suorum]ſ.ipſorũ [Coram ipſis.]quo facto ſigillabant curiæ ſigillo.ac ſi eſſet factũ coram archiepiſcopo,vel officiali ſuo.ſi.ſ. de teſti ſi qui teſtium. ſ.de teſti.co.c.1.ad fi.ſ.de appel.cum parati.ff.de offi.pręfect.mil.l. j.§.pen.ff de rebus eorum qui ſub tu.vel cura.ſunt.magis puto.§. nec tamen titulotenus.ff.de iureiurand.ad egregias.[Nec eorundem] decimum dictum.[Occaſione] cum huiuſmodi contractus non fit in diœceſi archiepiſcopi, ſed ſuffraganei ſui, & ideo pertinet de hoc cognoſcere ad ſuum ſuffraganeum,non ad ipſum,& ſi coram archiepiſcopo uel cum clerico ſuo ad hoc miſſo iſte contractus fuiſſet initus nec valet miſſio clerici in hoc caſu, ſic nec officium foranei,vt ſ.de offi.ord.extra.Romana.reſpon.j. [Nec põt.] vndecimum dictum.ergo non tenuit ſententia, ſicut a non ſuo iudice lata.ij.q.1.in primis.ſ. de pœ.quod autẽ.& c.omnis.§.ſi qs autem.ſ.de ſenten.excommn.a nobis.1.[Querelantibus]niſi forſan in caſibus conceſſis.[Reſpondere] vel etiam citatus venire, cum non exprimat cauſam ad ipſum ſpectantem.ff. de iuriſdic. omnium iud.l.fi.& ſ.eo.§.nec etiam.[Eccleſiaſticam]ſ.interdictum,vel ſuſpenſionem,vt ſ.de offic.ordi. extra.Romana.§.officialis.ſ.de verborum ſignifi.quærenti.quod dic,vt no.j. de homici.extra.pro humani.[Exercere]& quæ fuerit dubitatio notatur. ſ.eodem.§.nec etiam.

De litis conteſtatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio peremptoria quæ dicatur.*
2 *Exceptio peremptoria cuius natura ſit.*
3 *Exceptio dilatoria quid ſit.& quando eſt proponenda.*
4 *Exceptio peremptoria & defenſio differunt.*
5 *Pactum de non petendo & ſi tollat actionem ciuilem non tamen naturalem.*
6 *Exceptio quid ſit.*
7 *Solutio & acceptilatio omnem tollit obligationem.*
8 *Exceptio quæ excluderet tam petitionem, quam impetrationem reſcripti quãdo eſt ſit ponenda.*
9 *Subreptitia ſi ſit gratia etiam & litera.*
10 *Exceptio contra proceſſum quomodo eſt proponenda,& quid ſi contra inſtitutionem vel ſententiam, vel conſenſum.*
12 *Iuramentum contra nemo poteſt venire, niſi ex cauſa,*
13 *Lis non conteſtatur per præſcriptionis oppoſitionem, vel aliam exceptionem peremptoriam.*

CAP. PRIMVM.

EXceptionis. Exceptio, vel defenſio peremptoria tangens principalẽ cãm,de qua agitur li.conteſt.non impedit,vel retardat,niſi in caſib. hic expreſſis,& ſi proponatur,ꝙ impetrans nõ obtinuiſſet hanc delegati,ſi quod opponitur,expreſſiſſet in petitionib.ſuis.Sic ait conſtruc.[Obiectus cuiuſlibet exceptionis,ſeu defenſionis peremptoriæ contingentis cognitionẽ principalẽ negotii,ſubaudi habitus ante lit.conteſt.non impediat,nec retardet lit.cõt. niſi litigator excipiat de re
1 iudica.]&c.[Peremptorie]† Peremptoria dr̃ exceptio,quia perimit rẽ,de qua agit̃, vt pactũ de non petendo perpetuo,exceptio doli mali.ff.de exce.l.2.& 3.itẽ ſuñu de non accuſando vlterius, ſ.de accu.veniens.ſm B.ſed non multũ placet,qa ſi hoc nõ opponitur ante li.cõte.forſan poſtea tarde opponeret,& maxime,ex
2 quo cõſtaret de crie.ar.24.q.3.ecce.Peremptoria † vero eſt talis naturæ,ꝙ & ante lit.conte.& poſt opponi põt,ẽt fundata intentione aduerſarii,C.de exce.ſi quidẽ.C.iniam reſcin.non poſſ.peremptorias.& iõ vult Papa,ꝙ p talẽ non retardetur lit.cõte.ex quo tãgit principale,de quo agitur qa plerunq; ad differendũ hæc opponebat.j.de teſt.ſpo.extra.frequens.& de exce.extra.pia. Dilato
3 ria vero exceptio† dr̃ illa,q̃ differt,ſed nõ perimit,q̃ & ante lit.cõt. opponenda eſt,ſed ꝓbanda poſt intentionẽ aduerſarij fundatã,ſi ſit dilatoria ſolonis,puta,feciſti mihi pactũ de non petendo.x.vſq; ad annũ,& ſtatim agis cõ pactũ.C. de prob.except.& hæc dicas idẽ,quod in peremptoria,qa eadẽ & maior eſt rõ, qa dilatoria & declinatoria fori ante lit.cõt.opponenda eſt,& ꝓbanda.C.de pcu, ita demum.3.q.6.§.exceptio.ſ.de ſen.& re iud.inter monaſteriũ, ergo talis lit.cõeſt.de nã ſui,& vi ipſa retardat,& idẽ eſt de ſen.ex.
4 j.de excep.exceptionem,vbi de hoc.[Sed defenſionis.] † vr̃ velle ꝙ inter exceptionẽ peremptoriã & defenſionẽ ſit dr̃ia, qđ ſic põt intelligi,vt diſtinguatur inter illa,q̃ elidunt actionẽ,& q̃ perimũt,
5 v.g.Pactũ de non petendo,& ſi tollat † naturalem oblõnẽ,nõ tñ ciuilẽ ipſo iure,ſed ipſam elidit.ff.de ſol.Stichũ.§.nãlis. Inſtit. de excep.§.pterea.ff.de pac. ſi vnus.§.pact.ergo hæc proprie dr̃ excep
6 tio,† q̃ eſt actiõis excluſio.ff.de exc.l.1. Solutio vero & acceptila
7 tio† oẽm tollit actionẽ.Inſti.quib.mod.toll.ob.i.tñ. & §.item p acceptilationẽ.itẽ renunciatio ſponte facta.7.q.1.q̃ periculoſum. ff.de redibi act.q̃rit.§.ſi venditor.talis ergo põt appellari defenſio qa & ſi defendat reũ,& per cõs repellat agentẽ, non tñ excludit actionem,quæ nulla eſt.[Contingentis]tñ. quia ſi exceptio talis
8 eſſet,q̃ † & petitionẽ & impetrationẽ.ſ.reſcriptum excluderet,bñ audiretur ẽt ante lit.cõte.vt ſi beneficiatus tacito de ſuo beneficio impetrat.ꝙ ſibi prouideat de alio beneficio,vel tacito ſtatuto, vel iuro obſt.ſ.de reſcr.ad aures.& c.cõſtitutus.& c.ſi proponẽte. ſm d.n.quod & mihi placet.vt j.de app.dilecto.Quid ſi Papa dedit tali beneficium,& poſt ea mandat,ꝙ ponatur in poſſeſſionẽ, obijcitur ei,ꝙ veritatem tacuit,nunquid hic audietur excipiens ante lit.cõteſt.Non quia non ſunt literæ ſubreptitiæ licet gr̃a fuerit ſubreptitia,cõ quã ẽt exceptio competit.ſ.de ſen.& re iud.cũ olim.ſ. de accu.accedens.ſm d.n.& facit bene ad hoc.ſ.de exce. cum eccleſiaſticæ. Aliũ,& dñt cõtingentis.i.ad principale negotiũ pertinentis,ſicut eſt pactũ de non petendo,vel exceptio ſolonis factæ, vel acceptilationis,vt ſ.not. Negotium aũt principale non tangũt ea,q̃ de proceſſu ſunt,& iõ de his q̃ritur & ante lit.cõte.ſ.de ſent.& re iud.inter monaſteriũ.& ſ.de cohab.cleri.& mul.ſuper eo.& ſ.
9 de reſcrip.dilectus.j.& hoc verius puto,nam † ſi gratia ſubreptitia ſit,q̃ principalis eſt,dẽt & litera acceſſoria ſubreptitia iudicari, vt ſatis euidenter ꝓbat̃.ſ.de fid.inſtr.inter dilectos.§.cęterũ. ver. cũ igit̃ priuilegia.[Obiectus] ſubaudi habitus,vt no.ſ.in cõſtructione corã delegato,vt patet.j.eo.§.licet.vt ſ.not.ver. ſed hic loquit̃. & ver.ſinaũr talis.[Niſi de re iudic.]&c. hæc verba ſunt ex le.ff.ad Tertul.ſen.cõ.l.i.§.fi.& ff.de ver.ſig.tranſacta.& l. ſeq.in quarũ textu ſic exponitur,iudicata accipere dẽmus ab eo, cui iudicãdi ius fuit tranſacta bona fide,vt l.valeat tranſactio finita,vel conſenſu vel longo ſilentio ſopita.No. ꝙ dicit iudicata accipere debemus ab eo,cui iudicandi ius fuit,alias a non ſuo iudice lata non obeſſet.C.ſi a non compe.iud.l.fi.ſ.de conſuetu.c.3.ſ.de iud.at ſi clerici.ſed nec hic ſufficit,ꝙ proprius iudex fuerit,ſi nõ cõpetẽs eſſe cenſeatur,puta,excõmunicatus erat, uel ſchiſmaticus.& ſic non habens gratiam ſedis apoſtolicæ. ſ. de of. ordi.ꝙ ſedes.ſ.de elect. qa diligẽtia.ſ.de hæreticis.excõmunicamus.§.credentes.ſ.de ſenten.excom. nouit. adhuc etiam requiritur. ꝙ iudicatum fuerit ordine iudiciario obſeruato, alias contra.ij. quæſt.vi.§.diffinitiua.

tis.quod dic.vt not.In Summa de ſententia exc.§ qualiter. ſub.
10 § is eſt ordo.Quid † ſi obiiciatur ꝯ proceſſum? Vide,quod not.ſ. de proba.qm̄ ꝯ taliam.in n.& ca.ſi.hoc ego intelligo de ſnia lata a ſuo iudice non impedito.& iudiciario ordine obſeruato, & ſi contra ius litigatoris lata fuerit talis elapſis.x. diebus tranſit in rē iudicatam.ſi infra non fuerit appellatum.ij.q vj.anteriorum. & ſ.de ſent.& re iud.cum inter vos.& c.q ad conſultationem. & re ſcriptum contra talem ſniam impetratum non valet. C. ſniam reſcin.non poſ l.ſi [Sequitur tranſacta bona fide.]per hanc nem pe aliter receditur.C.de tranſact.ſuper bis.& l.cautas. etiam ſi trā ſactum ſit,dum inducitur ad iudicium,dimittendus eſt. ff. de in ius voc.neque.§.1.& de hoc.ſ.de tranſact.c.1.ideo autem dicit bona fide quia ſi expreſſa & euidens calumnia eſt , itaq nec lis eſt, nec eſſe poteſt,nulla eſt tranſactio.ff.de condi.indeb.in ſumma. puta,facta contra ſententiam primo latam,nec in dubium vertitur.quæ nec negatur.nec in dubium vertitur lata.ff.de cond.in deb.eleganter.§ 1.ſecus ſi appellatum ſit, vel alias vertatur in dubium.ff.de transact.poſt rem etiam iudicatam.Sequitur[Finita] vel conſenſu puta per pactum de non petendo.quod ſit per conſenſum plurium.ff.de pactis.l 1 § pactum, vel acceptilationem, vt no ſ.ſuper verbo,ſen deſenſionis,vel amicabilem compoſitionem.ſ.de deci.ex multiplici.vel per iuramenti delationem,quia & hoc maioris authoritatis eſt.quam ſnia.ff.de iureiu.l.ij. & omnis controuerſiæ finis eſt iuſm.ſ.de iureiur.& ſi Chriſtus.§.laco. poſt quod non quæritur,vtrum bene,vel male iuratum ſit. ff. de iureiur non erit.§.dato & l.nam poſtea. contra quod obiici pōt furor arg.ſ.de ſucceſ.ab inteſtato.c.ſi.§.error.ff.de iuriſdic.omni. iud.ſi per errorem ſed ſi nihil obiicitur a partib. neq; iudex ipſe, cum in talibus actio ſemel extincta ſit,non debet reduci in quæſtionis ſcrupulum recidiuæ.2 3.q.4.ſi illic.de pœnit. diſt. 4.diuina
11 clementia.quia † actio ſemel extincta in perpetuo non reuiuiſcit. ff.de ſol.ſi res §.item,de conſecra.diſt.4 quæris.C. de remiſſ.pignorū.ex cauſa Sequitur.[Vel lōgo ſilentio ſopita,]puta præſcriptione legitima.ſ.de præſcrip.c.j.& c.ſanctorum.& c.illud.Sed & cōtra hoc obiici poteſt interruptio,vt ibidem. Quid ergo ſi obiiciatur ꝯ ſententiam,vel tranſactionem,vel conſenſum , vel præſcriptionem aliquid canonicum,ſiue iuſtum.ſm ea quæ nota.ſ. Merito hoc admittendum erit,vt ex prædictis patet,& tanquam præiudiciale prius tractandum.ar.ſ.de ord.cog.tuam.vbi de hoc. Vel dic,q vtriuſque partis teſtes debent admitti,vbi ſimul cōcurrunt,puta.quando obiicitur præſcriptio, & interruptio etiam lite non conteſt ſ.de præſcrip.illud.§. ſi hæc etiam intelligi debent ſi offerantur probationes,& de facili expedire poſſit,alias directū iudicium differtur.ff.ad exhi.l. 1.& 1.§.ibidem. Vel illud quando opponitur coram ordinario,hic corā delegato,quod verius eſt , quia & ſi probat coram delegato poſt litem conteſta.non poſſet pronuntiare diffinitiue iuriſdictione deficiente, ſecus in ordinario,de cuius iuriſdictione nulli dubium eſt.C.de except. præſcriptione.& duabus.ll.ſeq.ff.de except.l.2.Sed pone q talis exceptio opponitur,& probatur ante lit.conteſta quia nihil replicatur cōtra ipſam,qualiter pronunciabit iudex,non de principali , cum nec ſuper illo lis conteſtata ſit.argu.ff.de iudi.de qua re.ſ.de cau. poſſ & proprie.cum ſuper.in fin. Sic poteſt dicere,pronuntio talē non eſſe audiendum in eo, quod petebat obſtante ſibi tali exceptione coram me oppoſita & probata. & ſm hoc poteſt iniungere ſibi (ſuper dicta petitione perpetuum ſilentium imponendo) q in accuſatione,cui obſtat exceptio, conſimilis expeditum eſt.ſ de acc.veniens.§.ſi.ſed in hoc caſu videtur ꝯ, quia hoc eſſet pronuntiare ſuper principali,ſed hic loquitur, quādo ꝯ reſcriptū talis exceptio proponitur,in quo ſufficit pronuntiare tale reſcriptum non valere,& aduerſarium in expenſis condemnari.ſ. de reſcrip.c.ſi.& extra.de reſcript.diſpendia. Dic tamen ſpeciale his caſibus,vt reus abſolui poſſit a iudice,de quo conſtat,quod iuriſdictionem non habet etiam in principali li.non conteſt.ff ad exhiben.l.1.& 3 § ibidem. Quid ſi replicetur aliquid canonicum , & probetur? Pronuntiabit ipſum audiendum eſſe , qui impetrauit,& poteſt.ad hoc.ſ de reſti.veniens.ij §.1.verſi. qui cum ſuper hoc.oīa tn̄ in ſcriptis ſunt redigenda.ſ.de probat. qm̄ contra falſam.ſi autem talis exceptio ꝓponatur corā ordinario, de cuius iuriſdictione non dubitatur dic.vt no.ſ.cod.ver.quid ergo.& ſeq. Dñs tū noſter hic no.q finita fuit res per iurm̄ præſtitum , quia
12 iurauerat ſe in perpetuum † non acturum,in quo caſu,niſi ex cā vlterius agere non poteſt.ff.de iureiur.admonendi.ff.de condi. ob cau.l.3.C.de pact.l.poſtquam.ſ.de renun.cum inter.p.& idem ſi pactum feci de non agendo vlterius de aliquo debito, ſecus ſi ſe ciſſet pactum de non petendo,& eſt ratio, quia quando paciſcitr de non agendo,extra ius peti non poteſt, & nihilominus remanet obligatus ex promiſſo,licet ꝯ eum agi non poſſit.ff.de cond. inde.naturaliter.ff.de iud.vix.ſed ſi permitteret litem conteſtari, poſtea opponi non poſſet hęc exceptio,cum ſit declinatoria fori.C.de excep.l.ſi.ſed vbi paciſcitur de non petendo,nullo modo remanet obligatus,& ſic etiam poſt lit.conteſt.excipi poterit,cū ſit peremptoria.ſm dom.noſt.Hæc glo.non placet.[Litis conteſtionem non impediat.]Ex his & pręcedentibus euidenter appa-
13 ret,q per præſcriptionem , † vel aliam peremptoriam exceptionem non conteſtatur lis,nam ſi conteſtaretur,non diceretur per ipſam impedita litis conteſtatio,ſed potius expediri. Et eſt ratio, quia poteſt eſſe vera exceptio,& tamen nihilominus faciēda eſt condemnatio,quia petitio replicatione iuuatur, vt patet ex ſuperioribus,& quia per hanc exceptionem non eſt rñſum narrationi,nec petitioni,ſicque non eſt lis conteſtata,vt ſ.de lit.conteſta. c.vnico.Nec obſt.ſ.de do.& contu.prout. quia ſupplenda eſt litera,vt ibi not.¶ Licet dicat] ij.pars.[Reſcriptum.] Hic patet,quia loquitur, quando exceptio hæc coram delegato ꝓponitur.[Obtentum] Contra.ſ.de reſcriptis.ſuper literis.Sol.Intelligitur illud de exceptione,quæ principale non tangit.ſm diſtinctionem huius ca.ſi.de ſeg.non eſt notum.& l.ſeq.[Delegantis.] ſicque in caſu iſto authoritate huius literæ cognoſcit iudex, & ſi ſubreptitiū ſit reſcriptum.quia dubium eſt, alias contrarium obtinet generaliter.quod dic.vt notat.ſupra de reſcriptis. dilectus & ibi proſequere caſus iſtos.

¶ De reſtitutione ſpoliatorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio ſpoliationis non admittitur in ciuilibus, niſi fuerit facta ab actore, ſed in criminalibus etiam a tertio.& nu.5.*
2 *Exceptio ſpoliationis infra quindecim dies debet probari, & nu.6.*
3 *Exceptio peremptoria plerunque calumnioſe proponitur.*
4 *Violentia alterius non debet alij nocere,nec prodeſſe.*
7 *Iudex an poteſt prorogare, vel limitare,tempus limitatum a iure.*
8 *Cauſa grauis quæ dicatur.*
9 *Ius licet corrigatur tamen durat ratio.*
10 *Aequitas ſemper eſt ſequenda.*
11 *Accuſare vel agere nemo cogitur.*
Fallit tamen pluribus modis nu. 12.
13 *Eccleſiarum res poſſunt dici communes.*
14 *Res publicæ dicuntur ciuitatum.*

CAP. PRIMVM.

FRequens & aſsidua. Spoliationis exceptio frequenter malitioſe proponitur,ideoque calumnia refrenatur,& ſtatui
1 tur,quod in ciuilibus ſi † ab alio quam ab actore facta proponitur , non recipiatur , ſed in criminalibus a quocunque dicit ſe ſpoliatum , neceſſe eſt , q intra. decimaquinta dierum ſpatium poſt
2 diem,in † quo proponitur probetur,alioquin obiiciens in expēſis legitime condemnetur,& alia pœna,ſi videbitur iudici puniatur,in criminalibus autē debet intelligi ſpoliatus is, qui tota ſubſtantia.vel maiori parte ſubſtantiæ denudatur ſi vero talis exceptio accuſationem factam nimis differat, vel omnino perimat, tali ſpoliato ad petendam reſtitutionem certus terminus aſſignetur,quo elapſo ſi negligens fuerit , non obſtante exceptione huiuſmodi accuſatur.finaliter ſtatuitur ne rerum priuatarum ſpoliatus agentis ſuper eccleſiaſticis,vel econtrario opponatur. [Circumſtrepit] id eſt ex tumultuoſa poſtulatione multorum veniu.
3 [Continente quod ſpoliationis] &c. ſic exceptio † peremptoria plerunque calumnioſe proponitur.ſupra de dolo & contuma. ſinem.& ideo occurritur.vt ibi,& hic,& ſupra.de lit. conteſtat.extra.exceptionis.& infra.de excep.extra.pia. [Intermittitur.] id eſt prorogatur [Permittitur] id eſt extinguitur de facto & perpetuo. ¶ Ea propter.] ſecunda pars.alias propterea. [Voluntarios labores] hoc ſumitur ex lege in Auth.vt diuinæ iuſ.ſubſcrip. ha. glo. rio.quæſto.colla.8.& accedit.ſupra de offic. lega.extra.officij.vbi de hoc.[Materiam] & audaciam per condemnationem expenſarum,& multis aliis modis. ſupra de pę.calumniam [Ab alio.] puta ſi.G.agat contra P. Petrus vero excipit contra.G. non potes agere contra me , quia Martinus ſpoliauit me, talis exceptio ſi. G.agat ciuiliter non admittitur,ſi vero criminaliter admittitur, prout ſequitur.[Ab actore] hoc erat iniquum, q reus exciperet contra actorem de ſpoliatione ab alio facta , quia violentia , vel
4 culpa alterius ſibi non debet obeſſe, nec † eſt alieno odio prægrauandus.C.de inofficio.teſtam.ſi quis ſuo.ſupra de his, quæ fiunt a maiori parte capitu.quæſiuit. nec memini me vidiſſe aliquem taliter excipientem.ſecundum B.ego memini,vt in ſequenti.gl. [Non poſtponat.] diffiniendo.non tamen exequetur, ſi ſit ab alio ſpoliatus , ita quod factus ſit non ſoluendo , quouſque fuerit reſtitutus,& hoc modo opponi poteſt ab alio, quam ab actore ſpoliatio facta,& hoc memini me vidiſſe.ſ.eod.olim.ij.vbi de hoc.¶ Sed ſi in ciuilibus] iii.pars. [Ab actore] ſ. de ordin.cogn.
5 cum dilectus.& c.ſi.[A quocunq;.]& ſic etiam in caſu iſto hęc exceptio admittitur.quia accuſatio pœnam requirit,& ideo t ung̃

odioſa reſtringitur.ff.de pœnis.interpretatione.accuſatus & ami cis indiget,ſed multi aſſiſterēt reſtituto, qui deficerent ſpoliato.
6 arg.xi.q.i.pauper.ſic nec nudi contendere.nec † inermes in inimicis opponere nos debemus,vt j.eo.§.illum autem.[Infra xv.dierum]variatur † hic ergo tempus probationis, quia timetur de calumnia,ſic & j.viii.dies excommunicationis exceptio eſt probāda.j.de excep.extra.pia.§.ſi quis igitur.j.de ſent.excommu.ſolet.
7 §.in prima.Sed nunquid in his iuribus,& ſimilibus,† in quibus limitatur tempus,poteſt dilatio a iudice limitari,& tempus prorogarē? Rū.Non debet hoc facere ſine cauſa,ſed ex cauſa ſic, vt patet in eo quod leg.& no.ſ.de procu.dilectus, ſaltem ex illa clauſula generali ſi qua iuſta cauſa mihi videbitur.ff.ex quib.cau.ma.l.j. Minor vero & eccleſia iure minoris audiretur, etiam ſi negligēter omitteret probare.ſ.de reſtitu.in integ.auditis.hoc verum eſt cum cauſa,vel ſine cauſa,vbi actor petit maiorem dilationem ſibi dari,reus enim hoc obtinere conſueuit indiſtinctè, & dilatio ſua actori prodeſt,quia & ſi minus probauerit.j.eandem dilationem adhuc probare poteſt.C.de tempo.reſtit.in integ. petendæ. ſed cum ad refrenandas malitias hæc conſtitutio fuerit promulgata,vt patet.ſ.eo.c.j.tñ ad probandum reſtitutionem petens nō audiretur de facili in hoc caſu,alioquin hæc conſtitutio fruſtratoria videretur.[Poſt diem] ſic dies,in quo proponitur,ſubtrahitur, & non computatur,ſic.j.de excep.extra.pia.¶ Alioquin] iiii. pars ſubaudi,ſi exceptionem ſpoliationis obiectam non probauerit eſſe veram.[Interim.] pendente dilatione, in qua impeditus eſt procedere in principali.ſ.ſ.de procura.auditis.[Ob hoc.] ſi.ſ. de procurato.cum pro cauſa.j.de do.& contu.extra actor.[Taxatione præhabita.] .c.ſ.de procur.conſtitutus.& de hoc nota.ſ.de reſcr.c.ſi.& extra.de reſcript.diſpendia.§.i.in ſi.ſ.quod met.cauſæ. ſi.[Puniendus]arbitratē.ſ.de offi.deleg.de cauſis.ſ.de tranſact.c. ſi.¶ Illum autem] v.pars.[Vel maiore parte ipſius.] & talis dicitur
8 † grauis cauſa.quod dic,vt no.ſ.de procurat.querelam.& ſumitur hæc interpretatio ex lege,quæ dicit tutorem a tutela excuſari nō poſſe occaſione controuerſiæ,inter ipſum & pupillum ortæ,niſi forſan de omnibus bonis,vel maiore parte ipſius ſit cōtrouerſia. ff.de excu.tu.propter litem.Inſti.de excu.tut.§. item propter lite. licet illud hodie mutetur per Authen. vt hi qui obli.ſe.ha.
9 perhi.§.ii.& 3.& 4.coll.vi.Et ſic no. quod quamuis † ius corrigatur, tñ ratio durat,quæ & allegari poteſt,& ideo notitia,vt cauſa ſciatur canonis illius,neceſſaria eſt.vii.diſt.fuerunt.Inſtit. de teſta.in prin.vnde etiam Innoc.conditor argumentatur. ex.l.abrogata.ſ. de iud.noui.§ i.ver.vt illud.alias incipit.nec illud.[Deſtitutum] i.ſpoliatum [Quia nec nudi] i.q.ii.oportet. [Contendere.] i.in iudicio conuenire,vel criminaliter accuſari.[Inermes.] i.noſtris rebus omnibus,vel maiore parte ipſarum ſpoliati. [Inimicis.] i. accuſatoribus , ſeu ſpoliatorib. qui & propter hoc præſumuntur inimici eſſe,vt ſ.eo.item cum quis.[Habet enim ſpoliatus.]vt 2. q.ij.nullus poteſt.[Priuilegium] i.defenſionem.[Quia non poſſit] & tunc dic quo priuilegio.i.vt hic ex ui dignitate in modum accuſationis.[Nudatus] i.ſic ſpoliatus.3.q.i.epiſcopi ſi a propriis. & q.ij.cum eccleſiæ.per totum.¶ Solet autem quæri] vi.pars.[A tertio] puta, Petrus accuſat me , ego excipio, quod Titius ſpoliauit me omnibus rebus meis,quod poſſum facere,& exceptione probata ipſum repellere,quouſque fuero reſtitutus. 3.q.i.ca.i. & ii.& q. ij.cum eccleſiæ.& c.eiectis.& ſeq.[De ſpoliatione] facta ab aliquo,non ab accuſatore.[Excipiat.]criminaliter accuſatus.[Ei]ſ.accuſanti. [Ei.] ſ.accuſato & ſpoliato, & excipienti. [Indulgeri.] ſi petat,vel i aſſignari,ſi non petat.[Ne forte] quod præſumitur eo ipſo,quod non agit cum poſſeſſore,vel nō vult recuperare res, cum ſibi offerantur.[Actionem.] vel accuſationem, alias accuſatorē. [Quod] i.vt dictum tempus ſibi aſſignetur a iudice.[Aequitatis]
10 quæ ſequenda eſt.† C.de iudi.placuit.ſ.de tranſact.ca.fina.¶ Et ſi infra] 7.pars.[Non petierit]cum potuerit,vt ſequitur,& cauſam ſpoliationis intentare contra tertium.[Ad finem.]excuſabitur autem,ſi per iudicem ſteterit.in Auth.vt ſpon.lar.§.hoc quoque ſancimus.coll.ix.ij.q.vi.anterioris.§.ad hæc . quamuis ergo di-
11 catur,quod inuitus agere,vel accuſare † nemo cogitur.C.vt nemo inuitus in rubro.& in nigro.C.de vſur.pupilla.l.fi.C. de pigno. cre-
12 ditor.† Fallit tamen illa regula in talibus.Primo ergo neceſſe habent agere,ſi periculum volunt vitare hi, quibus periculum imminet,ſi non agunt,puta tutores & curatores.C.arbi.tut.nomina.C.de admini.tu.debitoribus.Secundo geſtores negotiorum. ſ. ſine mandato,ſi ſint agnati, vel cognati dñi abſentis , & facile ſit eis ſatiſdare.ff.de neg.ge.l.ſi ante.Tertio procuratores.C. man.procuratoris.& l.a procuratore.Quarto adminiſtratores ciuitatum.ff.de adminiſtrat.rerum ad ci.perti.l.viii.§. 4.& § penultimo. Quinto hæres, qui neceſſe habet vindicare necem defuncti accuſando interfectores eius.C. ad Sill.ſe.con.l.j. Sexto quicunque litem conteſtatus fuerit,vel libellum obtulerit inſtante reo.in Authen.de litt.§. omnem vero.coll.8.Septimo venditor, qui excipit habitationē domus,quam vendiderat,& quam alii locauerat,vnde ſi inquilinus damnum dederit, cogitur agere contra ipſum , & emptori reddere,quod fuerit conſecutus.ff.de act.empt.& ven.Iulianus.§. penulti.Octauo magiſter nauis,qui in ſolidum reddidit, auctores rectoribus,non deducto damno proportionaliter.ff. ad l. Rodi. de iac.l.3.alia.Nono cogitur colonus in dominum agere , ut caſu quem habes.ff.de locato & cōducto.cum in plures §.meſſem. Decimo fallit in alio caſu.ff.ne quid in loco publico.l.ii.§.ſi quis in ſuo. Vndecimo in alio caſu.ff.de leg.ii. ſi tibi legatum.§. fi. Duodecimo.ſ.de offi.ordi.ſignificauit. Tertiodecimo in hoc caſu.de quo hic loquitur.Quartodecimo in matre, quæ neceſſe habet petere pupillo ſuo tutorem.C.qui petunt.vel cura. matris.& l. cum a matribus.Quintodecimo in appellante.j. de appell.oblatæ.Decimoſexto in matrimonium impediente.j.de clan. deſpō. cum inhibitio.Decimoſeptimo in nouum opus denunciante.j. de noui ope.nun.ca.ii.Decimo octauo vbicunque ex cauſa videtur iudici,quod actor intendit cōuenire reum in poſſeſſum,ſed maliноſe differt,& expectat tempus vexationis,puta,Titius conqueritur de ſcholare,ſed expectat,quouſque velit recedere.& cū credit aſcendere equum,facit ipſum citari.vt ſic retineat ſe arg.ſ.de reſcrip.nonnulli.Hoc igitur præcaueri debet.ſ.de ſeruis non ord. c.j.ideo bonus iudex ad inſtantiam ſcholaris de hoc timentis aſſignabit diem,infra quam agat.alias poſtea non audiatur . argu. hic.& j.de proba.licet.de appell.extra.legitimam.§.fi. C. de inge. & ma.diffamari.& C.de remiſ.pig.ſi eo.ff.de opt. lega.mancipiorum.ff.de cura.bon.dan.l.j.ff.de bono.aut.iudi.poſſ.ſi ſeruus.ff.de Carbo.ed.l.3.§.duę.& in ſignatis iuribus.j. ſuper verbo.accuſari. Sic patet,quod nemo præciſe cogitur agere , niſi in caſibus ſupradictis,vel ſimilibus.Sed nunquid cogitur præciſe defendere ? Non ſed ſufficit,quod mittatur actor in poſſeſſionem.C.de bono. autho. iudi.poſſ.l penul.ff.de in ius vocan.ſatiſq;. Vel iudicatur mulcta. ff.ſi quis ius dicenti non obt.l.vnica. vel alio modo puniatur cōtumacia,vt no.j.de dolo & contu.contingit.ſ.vt lit.non conteſtatæ. Excipitur procurator actoris, qui cauet de defendendo,nam is cogitur defendere illum,pro quo cauit.ff.de procu. ſed hæ perſonæ.§.præter ſatiſdationem.& §.fi.& l.ſeq. Sed dic vt plene no. extra de appella.cordi.§.poſt hæc.[Spoliationis] contra accuſatorem obiectæ. [Deinceps.]ſ.termino elapſo. [Accuſari.] id eſt in accuſatione procedi.ſic.ſ.de offi.ord.irrefragabili.§.exceſſus.j.de conuer.coniuga.ex publico.j.de clandeſt.deſpon.cum inhibitio j.qui matri.accuſa.poſſ.cum in tua.j.de excep.paſtoralis.j. de appella.perſonas.& ca.cum in Romana.& cap.ſæpe. & cap.oblatæ, ¶ Ad hoc ſancimus] 8.pars.[Rerum priuatarum]i.eſt quas quilibet priuatus tanquam proprias poſſidet ad differentiam rerum
13 communium,ſiue publicarum . † Res communes dici poſſunt res eccleſiarum,quarum dominium ad nullum clericorum pro-
14 prie pertinet.xvi.quæſt.j.ca.ſi.xii.q.i.aurum.j.de præben.c.3.† Res vero publicæ dicuntur res ciuitatum.ff.de admin. rerum ad ciui. perti.per totum.ſecundum B. Dicas , quod hic appellat res priuatas humanas & temporales,eccleſiaſticas vero ſpirituales.C.de ſacr. ſan.eccle.l.fin.in Auth. vt cleri.apud proprios. §. ſi vero eccleſiaſticum.collat.vi.agenti ergo de ſpiritualibus non obſtabit ſpoliatio temporalium,vel econuerſo,quaſi quantum ad hoc nihil cōmune habeant,ſicut alias dicitur.ff.de acquiren.poſſ.naturaliter, §.nihil.C.de donatio.inter virum & vxorē.ſi maritus.§.i. ſimile, C.de compen.l.j.Et eſt ratio,vt notatur.in Summa.eod.titulo.§. quando facienda ſit.verſi.quid ſi vir petit.

De dolo,& contumacia. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Actor non veniens ob contumaciam punitur in expenſis, & an reus condemnatur ſi non venerit nu. 2.*
3 *Contumax quomodo probabit impedimentum ſuæ abſentiæ.*
4 *Expenſarum condemnatio non ſit nemine comparente in termino, nec pro actore, nec pro reo, cum compenſatur abſentia cum abſentia.*
5 *Iudex ſi non potuit eſſe, quia fuit abſens, vel non potuit procedere an fiet condemnatio expenſarum.*
6 *Actio vtilis datur reo ex ſtipulatione tabellionis.*
7 *Contumaci eſt clauſus aditus iudicij.*

C A P. P R I M V M.

ACtor. Actor,qui procurauit reum citari ad certum terminum , non veniens in expenſis legitime cōdemnatur , nec ad inſtantiam ipſius,niſi ſufficienter de proſequēda cauſa cauerit,vlterius citatur.[Actor.]
1 ſic punitur † actor non veniens propter contumaciam in expenſis.vt hic,& C.quomodo & quando iudex.authen.qui ſemel.C.de fruct. & lib. expen.non
2 ignorat.ſupra de procura.auditis.Quid † de reo? Idem eſt. ſupra vt lite non conteſtat.quoniam §.in aliis.ſupra eodem. cum dilecti.§.fin.C.de bon.autho.iud.poſſ.authen.& qui iurat. infra de ſequeſtratio.poſſ.capi.j.§.fina.ſ.de procurat.conſtitutus. ergo dicas actor,

actor, ſiue reus. vt C. de iud. ſancimus. quæ intelligitur de vtroq;,
quia nec debet claudicare iudicium. ſ. de excep. cum inter prio-
rem. nec debet licere reo, quod non licet actori, vel econuerſo ſ.
de con. ou. pec. c. ii. ff. de reg. iur. non debet [Ad terminum] quan
tuncunque peremptorium, vel alium primum, vel ſecundum cũ
indefinite loquatur. ar. aix. di. ſi Romanorum. ſ. de priuileg. quia
circa idem eſt ſi venit, & temere vocari fecit aduerſarium. ff. de
iud. cum quem temere: & idem in accuſatore. iiij. q. v. quiſquis.
niſi iuſta cauſa excuſet. vt & ſ. de procura. querelam. vbi de hoc.
3 Sed qualiter † conſtabit de hoc impedimento? Dicunt quidã per
teſtes, vel inſtrumenta, vt in præmiſſis iuribus. ar. vij. q. i. præſenti ſi.
ſ. de reſti. in inte. ium ex literis. §. fi. Alij dicunt, q de hoc faciet fi-
dem per proprium iuramentum. 22. q. i. c. at. §. i. ad fi. ſ. de procu-
ratio. ex inſinuatione. ſ. de reſt. in inte. ex literis. quia nec plena pro
batio exigitur, ſed ſufficit ſemiplena. ſ. de re iudi. cum Berthold⁹.
§. licet autem. Dicas hoc arbitrarium iudiciale conſiderata qua-
litate & honeſtate perſonæ, & impedimenti modo, fama & aliis
amminiculis. ſ. de teſti. præterea. & c. in noſtra. & his penſatis ple
nam probationem exiget, vel deferet iuramentum. ſ. de tranſ. c.
fi. ſ. de iureiu. c. fi. [Citari fecerit] & ideo magis debet ei imputari,
ſi non veniat, q̃ citato. arg. iij. q. iii §. ſpatium. ver. ei autem. nam ſi
reus non veniret, ipſe vellet ab eo extorquere expenſas. ergo in ſe
non debet moleſtum ferre, ſi reus exigit ab eodem. ar. ſ. de cõſtitu.
cum omnes. §. cum igitur. cum ſuis ſimilibus. ſic & econuerſo
non debet ab alio exigere, quod noſter exigit ab ipſo. C. de ſol. l. pe
nult. ff. de dam. infec. qui bona. § ſi quis & comprobantur hæc
duo in primo ca. decretorum [Non curauit] cum hoc facere po-
tuiſſet, ſic. ſ. de teſti. ſpo. frequens. §. pe. & ſic negligentiam, & con
temptum notat, vnde puniri debet ff. de re iud. contumacia [Ve-
nient] Reo ergo non venienti † in nullo condemnabitur, ſed cul
4 pa cum ex contumacia compenſabitur, † ſiue abſentia cum ab-
ſentia. ff. de dolo. ſi duo. ff. de compenſa. ſi ambo. ideo autem dixi
abſentia cum abſentia, quia poſſet eſſe alter non contumax &
abſens. puta, quia habet iuſtum impedimentum, & alius contu-
max, quia nullum habet impedimentum, ſed non propter hoc
condemnabitur abſens abſenti, quia nec intereſt, ideo & etiam
intelligendum eſt quod hic dicit, ſi & iudex præſens fuit paratus
5 procedere, niſi ex abſentia actoris obſtitiſſet. Quid ergo † ſi iudex
abſens fuit, vel præſens, ſed non potuit procedere aliquo iuſto im
pedimento detentus? Non fit hæc condemnatio. ar. ff. de iur. om.
iud. ſi quis id quod. §. doli. ff. ſi quis in ius voc. non ierit l. ii. in fi. ff.
de iud. l. iij. ff. de pecul. eo tempore. ff. iud. ſol. vir bonus. ff. de reg. iu.
non videtur dolo. vnde & ſequitur propter hoc. i. quia non venit,
& ideo fuit impeditus procedere. ergo ſi non fuit propter hoc im
peditus, ſed propter defectum iudicis, vel diei. non fiet condẽna-
tio expẽſarum [Factis] ſic. ſ. de reſt. ſpo. extra. frequens. §. alioquin.
vbi de hoc [Legitime] i. præmiſſa taxatione in Authen. de iud. §.
oportet. coll. vi. ſ. quod me. cauſa. c. fi. & de his expenſis inuenies
plene tractatum in Summa. eo. ti. §. qua pęna. ſub. §. punitur con
tumax. & ſeq. ¶ Ad citationem] ii. pars. & hæc clauſula de nouo
introducitur, nam q cautio ſequens præſtaretur, nullo iure caue-
batur, ſecundum dominum noſtrum. & eſt verum in hoc caſu:
cauebatur tamen alio. in quo minus videtur hoc fieri debere. Di-
cit enim auth. ſic libellum non alias actor dirigat, niſi prius & in
ipſum quem dixit obnoxium, & in executorem negotij expo-
nat cautionem ſe, vel infra duos menſes litem conteſtaturum,
vel omne damnum ei, qui conuenitur contingens reſtituturũ,
vt C. de lit. conteſt. auth. libellum. & extrahitur de corpore Auth.
in Auth. de execu. & his qui conue. & reconue. coll. vii. & ponit.
iij. q. iij §. ſpatium. ver. libellum. ad idẽ eſt. Auth. de litig. §. ad exclu
dendas coll. viij. ex quo elicitur aliud Auth. quaſi idem ſonans.
C. de epi. & cle. auth. generaliter. ex quibus puto hoc nouum ius
introductum, cum enim prædicta non ſeruarentur in cauſis, hic
fit interpretatio, innouatio, & intellectus. ideo expone, quod ſ. di-
citur. in auth. Libellum dirigat. i. ad directum, vel obliquum proſe
quendum, ex quo ſemel fuit contumax, vel ad ipſum de nouo
porrigendum, ſi forſan adhuc porrectus non erat, & ad citandũ
aduerſarium de cętero non admittatur. Niſi prius &c. [Et in exe
cutorem.] & prout aut. ſecũdum do. no. vel dic, & pro. i. & eſt idẽ
ſenſus. q. d. reo cauebitur, ſi ſit præſens, & ſi abſens ſit. In executo
rem &c. Nam & ex ſtipulatione executoris, ſeu tabellionis dabit
6 reo † vtilis actio ſic. ff. rem pu. ſal. fo. l. ij. in prin. iij. iiij. ff. de procu. l.
mutus. §. ſi procurator. Infra duos menſes, ad tardius, niſi interim
fuerit impeditus, vt no. ſ. ſuper ver. ad terminum [Conteſtaturũ.
& in terminis ſequentibus comparituium, vt in hoc. ca. Vel oẽ
damnum &c. vt ſ. de reſcr. c. fi. vbi de hoc, & ideo in hoc ca. ſequi
tur [Niſi ſufficienter] i. datis fideiuſſoribus, vel pignoribus. ff. man
da. ſi mandato. §. fi. ff. de fideic. lib. ego. § adiici. Sed quid ſi non po
teſt dare hanc cautionem? Dic, q ſufficit ſola verbalis cum pœ-
na. ſecundum d. n. vel iuratoria. ar. ſ. de dona. inter vi. & vxo. p vo
ſtra. ſecundum B. Omnia vero hęc ſunt expreſſa. C. de epi. & cle.
auth. generaliter [Cauerit] de expenſis, & dãnis, & intereſſe reſti-
tuendis, vt in dictis Auth. [Quod in termino] i. in terminis qui-

buſcunque vſque ad finem litis. C. de epi. & cleri. auth. generali
ter. & hoc innuit, quando id indiſſinite dicit. ſicut no. ſ. ſuper ver.
ad terminum. ſed & ideo hoc dicit in ſingulari & indiſſinite, vt
ſcias, q pro defectu cuiuſlibet termini debet fieri condemnatio
7 expenſarum, & q aditus † iudicij clauſus eſt contumaci, quouſq;
ſatiſfecerit de expenſis. C. de iud. ſancimus.

¶ De eo qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Miſſio in poſſeſſionem poteſt fieri in reb. eccleſiaſticis datis in feudum laicis.*
& quid in iure patronatus nu. 2.
3 *Miſſio in poſſeſſionem eſt auxilium extraordinarium.*
4 *Miſſio an poteſt fieri in fructuum poſſeſſione vel quaſi.*
5 *Ius corporis ex quo percipitur in fructibus percipiendis inſpicitur, quam ſe-*
minis ex quo oriuntur.
6 *Litigantibus duobus de præbenda vel beneficio, ſi nemo plene probat de poſ-*
ſeſſione, cui adiudicandum. & nu. 8.
7 *Vacatio diutina tolerabilis non eſt.*

CAP. PRIMVM.

Vm qui. Si beneficio eccleſiaſtico per
ſonali agitur, nõ fit miſſio in
poſſeſſionem ipſius ob partis aduerſæ contu-
maciam, vt vitioſus ingreſſus vitetur. lis tamẽ
& ſi non ſit conteſtata, ſicut canonicum fue-
rit. non obſtante partis contumacis abſentia
terminatur [Dignitate] vel perſonatu, vel mi-
niſterio, nam hæc pro eodem ſupponunt, vt aperte probatur. ſ.
de conſt. cum accelliſſent. & de ele. cum in cunctis. §. inferiora.
quod dic, vt no. ſ. de cler. non reſiden. quia nonnulli. Vel dic (qđ
verius puto) q hic, ſuſi notare inter hæc differentiam, vt inclu
das omnia beneficia, maxima, media, & minora, ideo expone
[Dignitate] epiſcopali, vt ſuperiori per excellentiam. ſ. de exceſſ.
prælat. accedentibus [Perſonatu] i. abbatia, vel decanatu, vel præ-
poſitura. vel alio certo miniſterio. ſ. de æta. & quali. c. i. [Benefi-
cio] i. præbendali vel ſimplici habente curam, vel non q. d. quod
cunque ſit beneficium eccleſiaſticum, de quo agitur, habet locũ
hæc litera. vt. ſ. de præben. maioribus [Eccleſiaſtico] i. ſpirituali.
ſecus enim eſſet, ſi eccleſia dediſſet alicui laico, vel etiam clerico
tanquam laico caſtrum, vel ſimilium, vel vineam ad ſuſtentatio
nem vitæ ſuæ tanquam bene merito. xvi. q. iii. poſſeſſiones. vel ad
precariam. ſ. de preca. c. i. & ij. vel in feudum. ſ. de feud. ca. ij. nam
1 in talibus poſſet fieri miſſio. ſicut & in aliis temporalibus, cũ eiuſ
dem conditionis ſint, & ſic habet locum miſſio. ſ. e. c. ij. & ſ. de ſe
2 queſtra. poſſ. c. i. Quid ſi agatur de iure † patronatus idem eſt, q in
ſpirituali, cum ei annexum ſit. ſ. de iud. quanto. ſ. de iure pa. de iu
re. item dic eccleſiaſtico perſonali. i. quod tanquam beneficium
petitur. ſecus enim eſſet in reali. i. quod tanquam proprietas pete
retur, nam in hoc habet locum miſſio. vt ſ. e. c. i. & ij. & ſ. de ſeque
ſtra. poſſ. dilecto [Obtinendis] aliqui adhærent huic literæ dicen-
tes, q hæc litera intelligenda eſt ſicut ſonat, quando. ſ. is qui agit,
nunquam fuit confirmatus, nec poſſeſſionem beneficij adeptus
fuit. Quid ergo. ſi agatur de obtento beneficio, vel adipiſcendo
poſt confirmationem? hoc determinatur. ſ. vt lit. non conte. q fin.
§ ſi vero aliter. nec illud reuocatur hic etiam ſecundum iſtos, ſi
petatur beneficium poſt confirmationem & poſſeſſionis adem-
ptionem. ſi ſpoliatus fuerat petẽs. ſicut. ſ. de cauſa poſſ. cum olim
& c. cum ſuper. & ſ. de procura. ex inſinuatione, ſiue vt confirma
tio, vel collatio ſuum conſequatur effectum, vt ſ. de app. conſti-
tutus. ii. ſ. de conceſſ. præb. poſt electionem. ſ. de acca. accedens. ſi
vero petat talis poſſeſſionem per conſtitutionem, ſi quis in tan-
tam. vel conquerantur, vel cõdictione ex lege. vel canone, ſemper
põt fieri miſſio in poſſeſſionẽ. Alij dicunt, q qualitercunque pe-
tatur beneficium perſonale & ſpirituale, ſiue prædictis modis, ſi-
ue alio modo, obtinendum, vel adipiſcendum, vel recuperandũ,
habet locum hæc litera. ſecundum do. no. & hoc vltimum te-
neas quatuor rationibus, quæ occurrunt. Prima eſt, quia nullum
ius hoc expreſſe dicit, nec probabile ar. inducit, nec naturalis rõ
hoc ſuadet, ergo non eſt hoc ſuperſtitioſis. l. capitaneis. & fantaſti-
cis ad inuentionibus præſumendum. ij. q. iiij. conſuluiſti. de tran-
ſla. epi. inter corporalia. §. ſed neq;. Secunda eſt, quia eadem rõ re
manet, timor. ſ. vitioſi ingreſſus, quia neſcimus, vtrum iuſte, vel
iniuſte ſit confirmatus, & ſic durat cauſa prohibitionis. & idẽ ius
ſtatui debet. ar. ſ. de conſang. non. ſ. de conſ. tranſl. nec eſt curandũ
de verbis, ex quo conſtat de mẽte. ff. de leg. iii. ſ. de ver. ſig. intel
3 ligentia. Tertia eſt, quia mittere † in poſſeſſionem auxilium eſt
extraordinarium, nec vnquam habet locum miſſio eſt. vbi põt aliis
principale negotium expediri. ſed quando agitur de bñficio ec-
cleſiaſtico obtẽto, vel obtinẽdo, põt cauſa ante lit. cont. exigente
contumacia

contumacia expediri,& diffiniri,vt ſ.vt lit.non conteſta. quoniã
frequenter.§.porro.& ſeq.& ſ.e.veritatis.& hic ſequitur, ergo nõ
eſt locus miſſioni, quia non eſt recurrendum ad extraneũ au-
xilium,quãdiu habetur ordinarium ff.de minor.in cauſæ.ij. ff de
eden.quædam ſunt.niſi extraordinarium plenius ſit.ff.nautæ cau
po.ſta.& ita de ſacto.§.i.quod non eſt hic.immo plenius,& expe
ditius eſt hic ordinarium,q̃ extraordinarium. Quarta, quia nec
natura negotij hoc admittit, cum enim paſſus miſſionem in poſ
ſeſſionem expectetur per annũ.ſ.e.contingit.& vt lite non cont.
quoniam.§. in aliis. nec miſſus interim habet ius in re, ſi miſſio
habeat locum in beneficiis,continget ipſa vacare vltra ſex men
ſes in periculum animarum multorum & contra iura. ſ.de ele.
ne pro defectu.& ĩ.de conceſſ.præb.c.ij.nec eſſet,qui interim ani
mas ſolueret,vel ligaret contra conſilium.ſ.de pœnit.ois.& arg.
ĩ.de conceſſ.præb.extra.quia in cunctis.§.penul. ideo expone ſic
verbum iſtud,& ſupple dicens[Obtinendis] ſubaudi,vel obten-
tis,adipiſcendis,vel recuperandis,vel admittendis, vt probant in-
fra ſuperiora.Quis autem ſit modus,vbi quis criminaliter accuſa-
tur.no.ſ.e.veritatis.& in Summa de accuſa. §.qualiter [Poſſeſſo-
re]idem videtur,ſi vacat beneficium. Quid ergo,ſi non agit con-
tra poſſeſſorem,quia nullus poſſidet,ſed contra canonicos,ſeu ẽ
clericos,vt eum recipiant,& Papæ hoc percipienti obediant, tũc
non videtur habere locum hæc conſtitutio,ſecundũ do. no. dic,
q́ ſemper habet locum,vt ſ.no. in præced. glo.Quid ergo faciet
executor in hoc caſu? Sequatur formam reſcripti,& ſecũdũ hoc
conferat,& inſtallet,ſi hoc habeat forma,vel contumaces per cẽ
ſuram eccleſiaſticam coerceat.ſecundum ea,quæ no.ſ. de præb.
pro illorum ſ.de conceſſ.præb.cum noſtris[Poſſeſſionem] ſubau
di,ſed procedendum ad negotij examinationem & diffinitionẽ,
vt ſequitur[Non mittendum]Et eſt ratio huius ſtatuti,ne p hoc
&c.Sunt & aliæ rationes tres.vt no.ſ.e.ſuper ver. obtinendis[Ad
4 ea].beneficia.Nunquid ergo †in poſſeſſione fructuum,vel qua-
ſi poſſeſſione percipiendi fructus,poteſt fieri miſſio? Dicunt qdã,
q́ ſic,quia hoc non prohibetur,niſi de ipſis beneficiis, vt hic.Di-
cas contra,quia idem iuris eſt in acceſſorio, quod in principali,
& q́ idem ſit,ſatis approbatur.ſ.de præb.dilecto.in fi.ſ.de iure pa-
tro.cum dilectus.in fi.j.q.iij.ſi quis obiecerit.ff.de rei ven.quæ reli
5 gioſis. †nam in fructibus percipiendis magis corporis ius,ex quo
percipiuntur,q̃ ſeminis,ex quo oriuntur,inſpicitur.ff.de viuſ.qui
ſcit.§.j.[Ingreſſus] qui vitioſus eſt , niſi ex canonica inſtitutione
proueniat epiſcopi , vel alterius,ad quem ſpectat authoritate in-
teruenieute.ſ.de præben.dilecto.ĩ.de inſti.c.ij.alias.iij ff de decur.
Herennius.ij.q.j.legum.ſ.de cler.peregri.c.j.alias fi. ſuper quo vi-
de,quod no. ſ.de priuil.volentes.§.fi.Per hanc autem miſſionem,
non habetur canonica inſtitutio,nec tollit malam fidem,quam
petens dicitur habere ex eo, q́ non habet ius in beneficio , & ſic
non præſcribit , Immo poſſeſſionem tenendo ædificat ad gehen-
nam.ſ.de præſcr.vigilanti.& c.quoniam [Vitioſus] Nunquid er-
go contumax de contumacia ſua commodum & priuilegium
reportabit? Nõ.ſic continuat literam.¶Sed liceat] &c.ij.pars[In
hoc caſu]quando.ſ.agitur de beneficio eccleſiaſtico ſpirituali, &
perſonali obtinendo,vel adipiſcendo,vt ſ. [Diuina replente præ-
ſentia]ſic.C.de iudi. properandum. §.cum autem Hermodiciũ.
vnde hoc verbum ſumitur,& concordat.ſ.e.veritatis.§.ſi.verſi.in
nomine domini.ij.q.j.de manifeſta.ſ. de app. cum ſit Romana.
§.fi.[Etiam lite non conteſt.]Ecce nouum remedium,tamen &
ante hoc ius idem dicebamus,vt patet in his,quæ no.in Summa
de tranſac.§.& in quib. verſi.item quæritur ſi ſuper eccleſia.& ibi
inuenies alias remiſſiones.& de iudi. §. qui eſſuit. ſub.§ porrecto.
ver.quamuis autem.& ſe [Diligenter]hoc eſt ſemper faciendũ.
ſ.de teſti.cum cauſam quæ inter archiepiſcopum.ver.at eos dili-
genter.& c.ſignificauit.§.j.& c. veniens.& c.venerabili.xxx.q.v.iu
dicantem[Fine debito]debuiſſet dicere canonico,cum ſpiritua-
lis ſit quæſtio.ar.ſ.de iura cal.literas.ſ.de reſt.ſpo.ex cõqueſtione.
in fi.& c.ex parte.in fi.ſed non eſt vis in huiuſmodi,nam promi
ſcue vtuntur iura his verbis[Terminare] vt ſi probauerit ſe habe
re ius in beneficio,adiudicetur ei , ſi nihil probat, eidem ſilentiũ
imponatur.vt ſ.de reſcri.olim. & c.inter cæteras. Quid ſi probat
ſemiplene? Hic forſan habebat locum miſſio,non cauſa rei ſeruã
dæ,ſed quæ iuſtum faciat poſſeſſorem.ar.ſ.vt lit.non conte.qm.
§.pen.C.vbi in rem actio.l.ij.talis.n.iuſte poterit abſoluere , & li-
gare.ar.ff.de acq.poſſ iuſte.& ſ.de iu. pat. conſultationib. & facit
pro hoc,quia poteſt dicere præſens . domine aduerſarius meus
abeſt,vt non dicat veritatem,quam ipſe ſolus nouit,& ſic amitto
ius meum propter contumaciam ſuã,ſubueniatis. Alij dicũt , q́
reus abſoluetur.ſ.de proba. ex literis . ſed ſecundum hoc contu-
macia non punitur,ſed prodeſt,& ideo non placet.'Sed pone , q́
6 duo †litigant de præbenda,vel alij duo litigantes de beneficio,qd
neuter poſſidet,inducunt probationes ſuas, & neuter probat ple-
ne ipſum beneficium ad ſe pertinere,ſed quilibet ſemiplene , vel
alias quocunque modo,dubitatur æqualiter,cui ſit adiudicandũ,
nec apparet,quis actor,quis reus,quia ſimul impetrauerunt,& in
forma inquiſitionis commiſſum eſt negotium,'de cõi conſenſu.
ſ.de reſcr.cæterum . & oĩa hincinde æqualia ſunt . quid faciet iu-
dex in hoc caſu,quia in hoc non habet locum diuiſio.ſ.de præb.
maioribus.neque ſors.ſ.de ſortil.c.fi.nec iuramẽti delatio: quia for
ſan daretur materia deierandi.ſ. de cohabi. cler.& mu. clericos.
nec gratificatio niſi a Papa fieret, quia alius non poteſt alicui ius
7 ſuum auferre.lvj.diſt.ſanè peruerſum. †neque tolerabilis eſt diuti
na vacatio.ĩ. de conceſſ.præb.c.ij.neque ad prælati manus reten
tio.ſ.de offi.archipreſ.c.fi.ſ. vt benefi.eccl.ſine di.conſe.c.vnico.
§.pen.& fi.neque poſſidentis iniuſta detentio.ſ.de elec.dudum.ij.
ſ.de rerum permu.cum vniuerſorũ.in fi.Quid ergo erit? Reſpon.
Conſulas Papam: quia in hoc caſu non eſt expreſſum ius.Aliqui
tamen dixerunt,q́ poteſt deferri iuramentum.ar.xij.q.j. c.1.in fi.
& ĩ.de iureiu. c.fi. & hoc videtur ſentire Azo. in Summa ſua : &
nos idem videmur notare in Summa de iureiur.ſub rub.de aſſeſ.
iuſo.§.& ſuper quib.ver.quid de cauſa monachationis. & ſeq. li-
cet caſus iſte non ſit expreſſus,& videtur expreſſum ſatis.ſ.de pro
cu.ea inſinuatione.Nec ob.q́ poteſt deierare,quia ſi hoc facit,po
teſt quandocunque voluerit,pœnitere,& beneficio renunciare,et
prima facie non eſt præſumendum,q́ ſit immemor ſalutis æter
næ.j.q.vij.ſancimus.ſ.de procura.in noſtra. Põt tñ dici , q́ in tali
8 caſu eſt ad ordinarium recurrẽdum,qui debet † cognoſcere oues
ſuas,& ſi per ipſum poteſt haberi certitudo,bene erit,& ipſam ſe
quatur iudex,dũmodo fiat fides,alias contra.vi.q.ij.ſi tñ. & c.pla
cuit.ſi non poteſt.& apparet,quis poſſidet,aſſignet ordinarius cer
tũ diẽ poſſidenti infra quẽ idẽ,vel alius,'quicunque ius habuerit,
probet de iure ſuo,ſi ipſum habeat,alioquin elapſo die ſciat ſe pri
uatum eccleſia,vel beneficio,& hoc probant iura inducta. ſ. de
reſti.ſpol.extra.frequens.§.& ſi.ver.decimonono.alias de nono.
ideoque termino elapſo niſi aliquis de iure ſuo probauerit,ordi-
net de beneficio ſecundũ Deum & canonicas ſanctiones. ſ. de
cler.pereg.c.fi.x.q.j.regenda.& c.ſeq. ſed econtrario ſi a Papa ne-
gotium cõmiſſum fuerit.ad eũdẽ remittatur.ar.ſ.de offi. or. pa-
ſtoralis.§.j.xxi.di.inferior.& ſ.de ſen.exc.inter alia.videtur tamẽ,
q́ potius debuit gratiam facere poſſidẽti,q̃ alij.ar.ſ.de præben.ex
literis.Sed contra.ſ.de elec.conſiderauimus. in fi.

¶De confeſſis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 Poſitiones debent fieri poſt lit. conteſt.& ſecundum tenorem libelli.
2 Confitenti vel ponenti contra ſe creditur.
3 Reus non cogitur reſpondere poſitionibus,quæ non faciunt ad cauſam.& quid ſi dubitatur nu.4.
5 Poſitio ſi fiat contra poſitionem quid cauere debeat aduocatus.
6 Negatiua multiplex eſt.
7 Aequitas rationalis vbicunque ius deficit eſt ſequenda.

CAP. PRIMVM.

STatuimus. Poſitioni negatiuæ, quæ non poteſt probari, niſi per confeſſionem aduerſarij,reſponderi dẽt,ſi hoc iudici videbitur faciendum[Poſitiones] aliud eſt interrogatio, quæ habet fieri rẽr ante lit.cont.ff.de rei ven.qui petitorio . licet ẽt generalis poſt lit.conteſt.locũ habeat.ff.de inter
rog act. vbicunque.xxx.q.v.iudicantem,ĩ.de fi.inſtr.c.cum Ioan-
nes heremita.§.pe.& de hoc no.ſ.de iur.cal.cum cauſam quæ ad
ſi.& in Summa de iudi.§.quæſitur. ſub §.fiunt aũt. & aliud eſt po
ſitio,quæ fieri habet de natura ſui poſt lit.conteſt. & poſt iuram.
de calũnia.vel de veritate dicenda. & firmatur reſponſio authori
tate tituli de confeſſis,ideoq; hęc decre. ſub hoc titulo collocat ,
1 & † per hoc patet, q́ per poſitiones, & reſponſiones ad eas non fit
lit.conteſt.vt no.ſ.de lit. cont.c.vnico. & in Sũma ipſius ti. §.quæ
ſit ratio. Debet aũt fieri poſitio ſecundum tenorem libelli , ſiue
ſuper his,quę ad libellum pertinent,vel pertinere poſſunt quo ad
fundandam intentionem actoris ex parte ipſius , vel quo ad ter-
minandam ex parte rei.ar.iiij.q.iiij. c.i. dummodo neuter veniat
contra conſcientiam,alias ędificaret ad gehennam. ſ.de ſeru.in
ord.fa.c.vnico.ſ.de reſt.ſpo.c.literas.§. porro.ſupra,de pręſcri. qm̃
2 omne. 28.q.i.§ ex his.Sed ſi quis † ponat contra ſe vel confiteatur
creditur. xxj.alias.xiiij.q.ij.c.j.ff de inter.act.de ætate.§.j. Quid er-
go,ſi actor propter imperitiam,vel malitiam fecit talem poſitio
nem, q́ ſi eam confiteatur reus,actor ſuccombat,nunquid noce
bit actori? Vtiq;.ar.ſ.de reſcri.ex parte decani.§.fi. Quid ſi dicat is,
3 contra quem fit † poſitio, q́ non tenetur reſpondere? Reſpon. ſi
certum eſt iudici, q́ non facit ad cauſam,nõ debet cogere reſpõ-
dere nolentem,quia nemo ſuperflua dilatione , vel probatione,
vel reſponſione onerandus eſt.ff.de reſtib.l.j.in fi. ff. de proc.non
cogendum.§.fi.ff.vt in poſſ.leg.hęc ſtipulatio.§ j.ſ.de offi. deleg.
cum contingat.§.verum.ſ.de ele.cum Vinton.& c.bonæ.j.§.cõ-
tra.vbi plene notatur de hoc.ſi certum eſt, q́ facit ad cauſam.tũc
debet

debet iudex cogere. ſ. de teſti. extra ad hæc præſentiū. vbi de hoc.
4 Si dubitatur, tunc eſt in arbitrio † iudicis, & ſemper in dubio tutius eſt, ꝙ cogat. ꝗ non. ar. hic. in fi. & ff. de inter. act. de ætate. §. ex cauſa. & l. qui ſeruum. § in iure. & l. vbicunque. Quid ſi ad aures iudicis venias, & exprimas intentionem tuam, quā non vis exprimere aduerſario, ne ipſum inſtruas. arg. ſ. de fide inſtr. contingit? Si iudex euidenter deprehendat, quod tua interſit, reſpondere coget. ff. de inter. act. ſi ſine. §. pen. Quid ſi fiat poſitio contra poſitio-
5 nem? Hoc † cauere debet diligens aduocatus, & dicere non tenet reſpondere clientulus meus, quia ſupra in tali poſitione poſuit, vel reſpondit. Contra. ar. ſ. de teſti. cum tu. fil. & de iureiur. veniēs. & ſ. de cohabi. cler. & mu. clericos. Item cauere debet aduocatus, ne clientulus ſuus capiatur in poſitione implicita, vel duplici, vel tranſpoſita, vel remota, plerunque enim aduocati cauilloſi a remotis incipiunt ponere, & inter multas poſitiones aliquam implicitam, vel reſpicientem remotam ponunt, de qua ſimplex nō cauet. xxiij. q. iiij. innocens. & ſic cauilloſus ab euidenter veris ad euidenter falſa reducit innocentem aduerſarium per breues mutationes & ſubtiliſſima argumenta. ff. de ver. ſig. natura cauillationis. ff. de reg. iur. ea eſt natura. propter hoc dicitur in iure, ꝙ de licentia iudicis poteſt reſpondere, & ponere pro clientulo ſimplici aduocatus. ſ. de iu. paſtoralis. & quæſtioni iubetur adeſſe. ff. ad l. Iu. de adulteriis. ſi poſtulauerit. §. quæſtionem. Caueat ergo, ne cauſam negligat, ſed inuigilet. ar. ff. de his quæ in frau. cre. pupillus. in fi. & ſ. de offi. primicerij. c. vnico. in fi. Quid ſi is, contra quem fit poſitio ad inſtantiam aduerſarij, iudice hoc non præcipiente, reſpondeat? Tenet reſponſio. ff. de inter. act. ſi ſine. Quid ſi præcipiente iudice non vult reſpondere, vel obſcuram reſponſionem declarare? Habeatur pro reſponſo id, quod contra ipſum faceret, ſi reſponſum eſſet. ff. de inter. act. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil intereſt. ff. de confeſſ. certum. ar. ſ. de iura. calum. ca. fi. §. fi. Sed nunquid debet reſpondere aſſerendo, vel credendo? Dic, vt no. ſ. de teſti. extra ad hæc præſentium. & quæ hic circa hanc materiam deficiunt, ibi inuenies. & no. ſecundum dom. noſt. ꝙ qui ponit, non ſemper dicere debet, quid ſit, ſed ſufficit dicere, ꝙ credit quod dic,
6 vt no. ſ. de teſtib. extra ad hæc præſentiū [Negatiuas] † Multiplex eſt negatiua. Prima eſt iuris, & hæc probatur. ff. de prob. ab ea parte. ſ. de ſpon. cum apud. Secunda qualitatis. & hæc probatur. ſ. de præſump. c. fi. Tertia facti prægnans, & hæc probatur. ſ. de renun. ſuper hoc ꝙ ſcieluatis. Quarta facti terminata, & hæc probatur. ſ. de teſti. ex tenore. Quinta pura, ſimplex, & indeterminata, & hæc quandoque probatur. ff. ad l. Aquil. prouide. §. fi. & ll. ſeq. & ſ. de proba. tertio. ſ. de teſti. iam ſuper litteris. §. fi. regulariter tamen probari non poteſt, & de hac loquitur hæc decre. vt ſequitur [Niſi per confeſſionem] ideo magis ſubueniendum eſt ponenti. ar. ſ. de teſti. cog. præterea. & c. fi. ſ. de prob. c. ij. & c. ad noſtram. ff. de teſti. curent. C. de reb. cred. generaliter reſpon. ſ. C. de hære. & manichę. l. pe. ſ. vt lit. non conteſt. quoniam frequenter. ideo determinabamus ante hanc decretalem, ꝙ tali poſitioni reſpondendū erat. Alij tamen dicebant contra. & aſſerebant, ꝙ nunꝗ erat reſpondendum alicui poſitioni, quæ per teſtes probari non poſſet, ſicut not. de hoc. ſ. de elec. bonæ. i. §. contra. & in Summa de proba. §. quis debet. in hoc, & in multis aliis nobis ſubueniunt iura noua [Aduerſarij] puta petis. x. quæ confeſſus fueram. me recepiſſe a te ſpe futuræ numerationis, & promiſeram tibi ſoluere vſque ad certum terminū iam elapsū, producis cōtra me inſtrumētū, cū tamen adhuc bienniū nō ſit elapsū, pono ego, ꝙ tu nō numeraſti mihi pecuniam, de qua continetur in inſtrumento, hoc non poteſt probari per teſtes, ſed per cōfeſſionē tuā tantum, merito ergo cogendus es reſpondere ad hoc. C. de non nu. pec. l. fi. & Inſti. de literarum obligationib. § fi. vel pono, ꝙ reſcriptum, cuius authoritate fatigas me, non fuit impetratum de ſpeciali mandato tuo. ſ. de reſcri. nonnulli. vel cum ego & tu contendamus de beneficio pono ego, ꝙ tu non fuiſti inſtitutus in eo authoritate diœceſani. ſ. de cler. pereg. c. fi. & ſ. de inſti. ca. iij. Item ſi tu contumax ſis, cum tu ſcias veritatem, & aliter hoc probare nō poſſum, niſi per confeſſionē tuā, ſuccurrēdū eſt mihi, vt no ſ. de eo qui mit. in poſ. cauſa rei ſer. extra cū qui. §. fi. ſed & multis aliis modis poteſt exēplificari [Iudices] ſiue ordinarij, ſiue delegati. ſ. de proba. quoniam contra falſam. ſiue etiam arbitri. ar. ff. de arbi. l. j. C. de arbi. l. pe. ał. præterea. § fi. [Poſſint] & debeant, dummodo ad cauſā faciant, vnde & ſequitur, ſi æquitate &c. alias non quicquid iudicis poteſtati permittitur, hoc ſubucitur de iuris neceſſitate. ff. de off. præſi. ſæpe. & no. ſ. de vi. & hone. cler. quoniam vt ait ſcriptura [Aequitate] rationabili quā ſemper iudex dēt hēre præ oculis. ff. de eo quod certo lo. ꝙ ſi Epheſi. & quæ ꝑferenda eſt ri-
7 gori. C. de iud. placuit. & vbicunque † ius deficit, eſt ſequenda. ſ. de tranſac. c. fi. ſicut & ratio naturalis. ſ. de præben. ratio [Suadente] hoc ſuadet æquitas naturalis, ex quo conſtat iudici, ꝙ ad cauſā facit, vel facere poteſt, nec aliter probari poteſt, vt ſ. quia hæc eſt humanior ſententia, in quam hæc. ſ. æquitas declinare debet. ſ. de tranſ. c. fi. & ſumitur hic ca. ex mente legis. ff. de inter. act. vbicunque [Expedire] vt no. ſ. e. in gl. proxime præceden.

¶ De teſtibus & atteſtationibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis alius eſſe debet, & alius pars.*
2 *Procurator appellantis pro appellato, & econtra, an poſſit eſſe teſtis.*
3 *Procurator ad negotia, an poſſit eſſe teſtis pro domino conſtituente.*
4 *Iudex an poſſit eſſe teſtis in cauſa appellationis.*
5 *Præſumptio multiplex eſt.*

CAP. III.

ROmana. [Procurator] Vel aduocatus prioris iudicij in teſtem cāæ appellationis non recipitur, nec indiſtincte appellanti iuramētū defertur, immo perſonarū, & cāæ qualitas in hoc cōſideratur [In appellationis] multominus in principali, qa
1 † alius dēt eē teſtis, alius pars. ſ. de verb. ſignifi. forus. § in omni. nec officio duplici tam diuerſo, etiā ſuſpecto aliquis fungi dēt. ar. ſ. de cler. coniug. diuerſis. ff. ad Treb. ille a quo. §. tēpeſtiuū. C. de offi. aſſeſſ. ne cuiu [Appellantis] & ab appellante ꝓductus, ſubaudi, vel appellati, & ab appellato productus, ergo a ꝯ-
2 trario ſi appellans procuratorem † appellati, vel appellatus procuratorem appellantis producat in teſtem, admitti dēt, qa hoc non prohibetur, ſed potius a cōtrario ꝯceditur hic, & edictum hoc ꝓhibitorium eſt. ff. e. l. j. & quia hoc in fauorē alterutrius introducitur, cū alteruter poteſt renuntiare, ſicut & iuramentū remittere. ſ. e. tuis. & teſtimonio ei principalis. ſi elegerit ſtare. C. de fideicom. l. fi. Quid ergo ſi appellatus procuratorē appellantis producit pro ſe, nunquid poteſt deſiderare tunc appellans, ꝙ & pro ſe recipiatur? Vtique. ſ. e. de teſtib. iiij. q. iij. ver. item ſi quis teſtib. [Procurator, vel aduocatus] Et eſt ratio de vtroque, quia vterque obligatur domino, de dolo, & negligentia. C. mandati. l. in re mandata. C. de adm. tu. non eſt ignorum, vnde & aduocatus fidē ſuſceptā adhibere dēt. ff. de var. & extraor. cog. l. i. §. in honorariis. verſi. Iulius materius. & quia vterque ipſorum reputat ſe vituperatū, ſi amittat, & honoratū ſi lucretur cauſā, & ideo tanquā ſuſpecti repelluntur. ſ. e. in literis. & ſumitur hoc ex eo, quod le. & not. iiij. q. iii. ver. liē teſtes quos accuſarit de domo, vbi nec prohibeē,
3 niſi aduocatus & executor. i. ꝓcurator. Quid de ꝓcuratore † ad negotia? Dicas ꝙ in negotio, qđ procurauit de ꝯſ. nſu partiū, pōt admitti, ſicut & iſte & ſicut mediator in auth. eo. §. & quoniam. colla. vii. & de inſtru. cau. § ſi vero. coll. vi. in aliis antē negotiis admit-
4 titur, cum nec prohibeamr. ff. e. l. j. Quid de † iudice? Idem dicunt multi indiſtincte, nam & eadē videtur ratio. at. Inſti. de obli. quæ ex quaſi male. reſpon. j. & ſic intelligunt. ii. q. vi. ſtatuendum. Tu dic, ꝙ vni ſoli non creditur, vt ibi, vel non creditur niſi in ſequentib. vel non creditur durante iudicio coram ipſo, vel in criminalibus, alias corrigitur in parte illa, ſicut & in alia, quia dicit clericum non producendum in teſtem. quod falſum eſt. vt xiiii. q. ii. ꝗꝗ. & c. ſuper prudentia. alioquin ſi plures ſunt, & de proceſſu etiam quæratur per ipſos, ſit probatio in his, quæ per alios probari non poſſunt, vt ſ. de exceſſ. prela. inter dilectos. §. præterea. & ſ. de accu. cum dilecti. §. ſi vero. & §. fin. & ar. ſ. de elect. cum dilecti. §. j. & ii ſ. de arb. non ſiue. & etiā ſuper principali quando ante litē conteſt. patitur mutari propter defectum probationis. ſ. eo. dilecto. & etiam in aliis cauſis etiam in diff. admittuntur iudices, ſiue magiſtratus. ff. eo. ob carmen & ideo caute ſubtienit hæc litera de ipſo iudice, quem quo ad prædicta videtur tacite excepiſſe. [Non recipiatur] videbatur contra, quia procurator non tenetur proſequi cauſam appellationis. ſ. de procura. non iniuſte. in fin. ¶ Neque indiſtincte] ii. pars [Ipſi appellanti] quod aliqui dicebāt:
5 ſed corriguntur hic [Præſumptione] quæ † multiplex eſt, vt no. in Summa de præſump. c. ij. §. i. vel id eſt ſemiplena probatione, puta, quia vnum tantum teſtē hēt. ff. quemadmodum teſt. ape. l. j. in fi. ff. de dote prælega. Theopompus. ſ. de procur. ex inſinuatione. xxiiij. q. iii. ſi habes. ¶ Sed tunc] iij. pars [Perſonarum] & ſecundū hoc aliquando appellanti, aliquando appellato deferri poterit, vt & probatur. ſ. de tranſac. c. fi. §. fi. ſ. de ver. ſig. cum in partibus. & ſ. de iureiur. c. fi. vbi de hoc plene no [Faciendum] quia nec ſemper hoc faciendum eſt, vt patet in his, quæ no. ſ. de eo qui mit. in poſſ. extra. cum qui. ſuper ver. terminate.

SVMMARIVM.

1 *Quotidiana, & praticatoria non ſunt contemnenda.*
2 *Titulus quando eſt authenticus, quandoque facit ius.*
3 *Omnia ad vnguem curari non poſſunt.*
4 *Perfectum aliquid in rebus humanis non eſt.*
5 *Iudex delegatus debet formam reſcripti apponere in citatorio.*

CAP. II.

AD hoc. Alias incipit præſentium. ius Gregorianum ſuum facit per approbationem, exprimit partes & diuerſorum articulorum quæſtionem, formæ iuramenti præſtationem, & congruā poſitionem,

poſitionem, ſeu reſponſionem ſigillatim faciendam, poſitionũ
interrogationem,& reſponſionem,& iudici ſimplicem inquiſi
tionem,teſtium terminatam reprobationem, & reprobantium
examinationem,& criminum obiectorũ ſpecificationẽ, repro-
bantium reprobationem,& ſimilem examinationem, & de ma-
litia ſacramenti exactionem[Gregorij]ar.ↄ quoſdã qui aliena di
cta tanquam ſua recitant,nomen authoris veri ſupprimentes, q
fures ſunt gloſſularum,contra quos,cum deprehendantur cum
re furtiua,in quadruplum quodammodo agi poſſet, niſi quia id
ipſam,de quo deſtinauerant,pertulerunt.ff.de fur.l.iij.ſed plerun-
que ſunt non ſoluendo:& ideo eis parcere oportet.ʒ.de ſol.Odo-
ardus.ad idem.ʒ.de ſent.excõ.ꝙ in dubiis.& c.ſeq.& ʒ.de ſimo.li-
cet Heli[Quædam inuenimus]quotidiana & practicatoria,& iõ
1 ipſa recolligimus.quia non ſunt talia ↄtẽnenda.ff.de liberat.leg.
legati.reſpon.j.ff.de vſuca.iuſto errore.reſpon.j.ff.de fun.inſtr.leg.
quæſitum.§.ſed & ſi fundus[Declarata]ſic.ʒ.de cõſt.c.fi.ʒ.de feu-
dis.c.j.[Transmittimos] vt ipſa vtamini tã in iudiciis, q̃ in ſcho-
lis.ʒ.in proœmio.in fi.[Sub titulo]ſub quo poteſt cõmode cõllo-
cari,& hoc obſeruandũ eſt.C.de no.co.fac.l.vnica.circa mediũ.
2 & eſt ar.†ꝙ titulus eſt authenticus,& quandoque facit ius. quod
dic,vt no.ʒ.vt benefi.eccl.in ipſa rubr.ſed & hoc no.ꝙ ſub titulo
de confeſſis poſſet commode collocari,& ẽt ſub titulo de iureiu.
cum tangat materiam vtriuſque, ſed non eſt vis, ex quo plures
tangit,vtrum ſub hoc,vel alio titulo collocetur,& ideo ad euitã-
dam quorundam mordentium redargutionem compilator ex
certa ſcientia eandem decreta. ſub diuerſis titulis collocauit, vt
patet.ʒ.de appel.ſignificantib.& ʒ.de libel.obla ſignificantibus. &
aliam paucis verbis mutatis,ne & nimiam ſimilitudinem repre
hendas.ʒ.de cler.coniug.ex parte.& de priuilegiis.ex parte.qa nec
3 poſſunt†omnia curari ad vnguem, nec ẽt aliquod ius ſufficiens
4 promulgari.in Auth.quib.mo.na.effi.leg.coll.vj.in prin.†nec in
rebus humanis aliquid eſt perfectum.C.de ve.iu.enu.l.ij.§.ſed qa
diuinæ.& omnium habere memoriam &c.vt.e.l.§. ſi quis aũt in
tanta[Annectandam ſub noſtro nomine]nam ipſam epiſtolã
noſtram fecimus approbando.C.de ve.iu.enu.l.j.§.omnib.autho
5 ribus[Quæ talis]ar. ꝙ†iudex delegatus debet formã reſcripti ap-
ponere in citatorio,vt hic,& ʒ.de dila.præterea. vbi de hoc[Gre-
go.ix.Rothomagen.archiepiſcopo]Caueat igitur ſcriptor, ꝙ nõ
ſcribat ei in plurali.nec ponat Papam in ſingulari. ʒ. de crimine
fal.quam graui.Sed contra.ʒ.de teſta.filius.dic,vt ibi notatur.

S V M M A R I V M.

1 *Papæ authoritas reuerenda eſt.*
2 *Subſtantialia iudicij,quæ ſunt.*
3 *Abbas & conuentus eccleſiam faciunt,non parietes.*
4 *Clauſula generalis quandoque omnia comprehendit.*
5 *Res collegij,ſingulorum non eſt.*
6 *Conuentus non habet animam.*
7 *Iurare non cogitur qui ſemel iurauit.*
8 *Iuramentum veritatis cum eſt loco calumniæ eſt præſtãdum immediate poſt litem conteſta.*
9 *Examinationi facta in curia Ro.nihil opponi poteſt.*
10 *Iuramentum de veritate, & iuramentum de calumnia differunt.*
11 *Iuramento in omni vitandum eſt ne quis dicat contra conſcientiam.*
12 *Reſponſio quæ debet fieri poſitionibus a conuentu illa dicitur bona quæ fit a maiori parte.*
13 *Prælati ſcientia ſi ſit contraria reſponſioni conuentus quomodo eſt reſpondendum a prælato.*
14 *Prælati reſponſio ſi eſt contraria,an derogabit reſponſioni conuentus.*
15 *Iudex ſi viderit conuentum diſcrepare in reſponſione poſitionum quid debet agere.*
16 *Poſitio ſi in vno ſit falſa,an poteſt in totum negari.*
17 *Poſitio debet eſſe certa,& reſponſio etiam certa,& clara,& dilucida.nu.18*
19 *Scientia maior eſt,quam credulitas.*
20 *Articulus multis modis appellatur,& quid continere debeat.*
21 *Articuli quomodo ſunt producendi, & quomodo ſe quis obligari debeat ad eos probandos.*
22 *Teſtes non iurati non probant etiam ſi ſint fratres minores.*
23 *Teſtium receptio regulariter non valet,niſi lite conteſtata.*
24 *Teſtium nomina ſunt ſcribenda,ne ſit locus variationi.*
25 *Teſtes nominatos an liceat tranſponere.*
26 *Interrogatoria quomodo formantur,& quomodo recipienda.nu.27*
28 *Iudices debent audire examen in perſona propria, cum ſit tota vis cauſæ in probationibus.*
29 *Teſtium crimina ſunt ſpecialiter obijcienda.*
30 *Interrogatoria impertinentia,& cauillosa ſunt reſecanda.*

CAP. III.

PRæſentium tibi authoritate.

1 Quæ†reuerenda eſt.ʒ.de reſcr.ſi qñ.ʒ.de offi.dele. cũ
olim magiſter.xxij.di.c.j.xix.di.in memoriam[Abba
tem]agentem.de quo dic, vt no.ʒ.de reſcr.edoceri[Priorem de-
fendentem]&c.[Ex altera]coram nobis[Super eo]ver. Sic ergo ſũ
2 gũ quatuor†ſubſtantialia iudicij,ſcilicet iudicem, actorem, reũ,
& cauſam,ſuper qua litigatur, quorum vno deficiente non põt
eſſe iudicium.ʒ.de verb.ſig.forus.§.in omni.& ff.i.ver. conſtat.
& §.ſeq.& ideo ſi in talibus erretur, reſcriptũ nullum eſt.vt no.
ʒ.de reſcr.ſuper literis.& in Summa ipſius ti. §.quæ poſſunt obiji-
ci.ſub.§.hic autem[Idem abbas]ſancti Nicolai[Priore & ↄuẽtu]
contra quos litigauerãt,& teſtes produxerant in curia, igitur exã
minato negotio hæc pars ↄ teſtes productos ex parte altera vo-
luit teſtes producere,& vtraq; pars petiit poſitionib.ſuis plenius p
illos,qui principales erant,& melius veritatem nouerant.reſpõderi.
& ideo ſuper his ſcribitur,vt ſequitur ſm d.n.& no.ꝙ dicit.ꝙ ab-
bas,& ↄuentus agebãt ↄ priorẽ & ↄuẽtũ, ſed hoc dẽt fieri noĩe ec
cleſiarũ,ẽt a ꝓcuratorib.hincinde conſtitutis. ʒ.de elec.querelã.
ʒ.de fi.inſtr.inter dilectos.ſed ex quo ſit mentio de ↄuentib.idem
vr,vt hic,& ſic apparet,ꝙ noĩe eccleſiæ agitur,†nã Abbas & con-
uentus eccleſiam faciunt,non parietes.ar.vſ.q.j ſcire.inſti.de iu-
re na.§.plebs.ff.de ver.ſig.familiæ.ʒ.de ↄceſſ.præb.poſt electionẽ.
& q̃uis miniſtri dñi non ſint,ſed procuratores.ʒ.de don.c.ii.xij.q.
j.ſi priuatum.tñ vtilitas ſua eſt,& ſic propria eẽ eſt. ij. q. vj.biduũ.
ver.in propria.ſm d.n.hoc nõ placet vt ʒ.de præben.rõ.ʒ.de teſta.
c.j.& iij.[Poſſeſſione]melius dixiſſet quaſi poſſeſſione. ʒ.de foro
ↄpe.ↄqueſtus.& de cã poſſ.& propriet.c.cũ eccleſia.quod dic,vt ibi
no.& ʒ.de ele.querelam[Subiectionis] Nõ ꝙ licet agatur de poſ-
ſeſſione ſpiritualium,non tñ iuratur de calũnia.ſed de veritate,ſi-
cut ſit qñ & de proprietate agitur.ʒ.de iura.cal.literas. ſm d.n.&
quæ ſit ratio in talibus.no.in Summa de iura. calum §.& in qb.
ver.ſed quæ eſt rõ[Prioratus]de ſpalding.[Spoliator]per ſubtra-
ctionem.ʒ.de tranſ.præterea.ij.ʒ de ele.querelã. & eſt hic primus
articulus qõnis[Et ſuper irritanda] ver. & eſt ſecundus articulus
qõnis,ſic.ʒ.de offi.dele.ſuper qõnum.ʒ.de fi. inſtr.cum Ioannes.
[Compoſitione]ſuper ſpiritualib.ſm d.n.hoc ideo ſupplet, vt &
ſcias,ꝙ de veritate,& non de calũnia eſt iurandũ,vt ʒ.no.[Inita]
amicabiliter.alioquin,ſi eſſet tranſactio,non valeret.ʒ.de trãſac.
ſuper eo.& no.ʒ. de præben. niſi eſſent: inter partes ergo non fuit
realis,niſi authoritas iudicis interueniſſet.ʒ.de tranſ. de cætero. &
c.veniens[Et rebus aliis]ver.de hac cła dic,vt no.ʒ.de reſcr.ſedes.
4 & extra.cum in multis.& no.†ꝙ hæc clauſula generalis qñq; oĩa
ↄprehendit,ex quo præmittitur ſpecialis ſpecificatio. quod dic,vt
no.ʒ.de commodato.c.vnico[Ab eiſdem]ver.[Abbate & prio-
re]perſonaliter. qui tanq̃ honeſtiores ob cãs vehementiores re-
quirendi ſunt.C.de procur.l.fi.ff.de procu.actor.ʒ.de iur. cal.in ꝑ-
tractandis.vbi de hoc.No.aũt hic.d.n.quãdã ſubtilitatẽ, quæ non
tñ placet,& dicas,ꝙ ſi Abbas agit,non erit teſtis,ſed ſi aliũ ꝓcura
torem ↄſtituit,poterit eſſe teſtis tanq̃ priuata perſona,ſicut qlibet
de collegio.ʒ.de iur.calum.c.fi.ʒ.de iureiur.& ſi Chriſtus §.fi ʒ.e.
inſuper.& c.cum nũtius.& c.tuis.& eſt rõ,qa ꝓcurator ſuus prin
cipalis factus eſt litem conteſtando.ff.de procu.neque.& l.nulla
dubitatio. anteq̃ teſtes non producuntur regulariter. ʒ.vt lit.non
conteſt. quoniam. ergo in hoc caſu ipſe remanet priuata perſo-
na,& ideo non iurat de calumnia:ſed procurator tanquam prin
cipalis.ʒ.de iur.calum.c.j.& pen.& fi.quod non eſt in procurato-
re priuati.C.de iur.cal.auth.principales.Sed quid ſi procurator re
uocet ex cã poſt lit.ↄteſt.quod fieri poteſt.ff.de procu.poſt litem?
Reſpon. Bene poterit prælatus in perſonã ꝓpriam proſequi, ſed
poſtea non poterit eſſe teſtis.ʒ.e.extra. Romana. & ſi iam fuit te-
ſtis nõ poterit eſſe pars eadem rõne, immo neceſſe habebit aliũ
procuratorẽ ↄſtituere.ar.ff.de procu. in cãæ.ergo eligat aliũ, cui
dicat, quid magis expediat eccleſiæ ſuæ. hic aũt Abbas in ꝓpria
perſona litẽ non fuit conteſtatus nec requiritur ſicut teſtis,ſed ſi-
cut perſona honeſta, vt dictum eſt, nec ẽt tanq̃ pars, ſiue caput
partis,ad quod ptinet ex officio & agere,& defendere. ʒ. de reſcr.
edoceri.licet aũt prælatus ſit caput,& conuentus, ſiue capitulum
mẽbra vnius corporis.ʒ.de his quæ fiunt a præla. quanto.& c.no-
5 uit: tamen ſicut res†collegij,non eſt ſingulorum.xij.q.ii.qui ma-
numittitur,ſic nec res eccleſiæ prælati ſunt.ʒ.de dona.c.ii.ʒ.de præ
ben.rõ.& ſicut licet ſingulis de ↄuentu teſtificari, ſic & prælato,
dummodo in iudicio pars non ſit.ar.ʒ.de præſcr. cum non liceat
[Nomine ſuo] quia de conuentu ſunt, & ideo iurant nomine
ſuo,& inter reſpondentes facient numerum, nec præiudicabit
ↄuentui reſponſio Abbatis ſi totus conuentus,vel maior pars cõ
trarium credat,ſiue neſciat.arg.ʒ.de his quæ fiunt a maio. par.ca.
c.j.ſecus ſi tanquam pars egiſſet in diuiſis a conuentu.nã hæc,de
quib.hic agitur,ſunt proculdubio indiuiſa.ʒ.de reſcr.edoceri[In
animas]quia non facit hoc tanq̃ procurator,vel pars,vt dictũ eſt,
ſed tanq̃ nũtius conuentus,quorũ eſt iuſ,ſed et iuramentũ de ve
ritate non in animã procuratoris,ſed domini eſt præſtandũ. ſic.
lxiij.di.tibi dño.c.diſt.optatum.xvij.q.iiij. metuentes. & põt fieri
iurãm his verbis.Ego iuro in animas conuentus.i.ſingulorũ de ↄ-
6 uentu.nam†conuentus non habet animam,vt no. j.de ſent.exc.
extra.Romana.§.pe.ſiue in animam talis domini mei.ꝙ dicam
veritatem,vel ipſe iurat per me, ꝙ per me ipſum reſpondebit ve
ritatem.ar.ʒ.de præben.acceden.& hoc quotidianum eſt in curia.

Sed

Sed caueat dominus, cum animam ſuam committit, quia non
eſt ludus in huiuſmodi. Sed nunquid procurator conſtitutus a cõ-
uentu poteſt iurare in animas ſingulorum? Non, ſi vim tantum
& proprietatem verbi attendamus. ar. xii. q. ii. qui manumittitur,
ſed de mente aliud eſt, vt hic patet, cui ſtandum eſt. ſ. de ver. ſig.
in his. Vel refert, vtrum dicatur in procuratorio in animam con
uentus, & tunc non poteſt, cum nec cõuentus animam habeat,
vt dictum eſt, vel in animas conuentus, & tunc nõ poteſt, vt hic,
exprimendo. n. plurale potius videtur conſideraſſe ſingulos, q̃ cõ-
uentum, vt expoſui. j. Sed vt vites omnem obiectionem, tutũ eſt,
q̃ in procuratorio hoc ſpecificetur. ſ. q̃ procurator iurare poſſit
in animas ſingulorum de conuentu, & exprimantur nomina p̃-
ſentiũ in hoc conuenientiũ. nam ad abſentes & ignorantes hoc
extendi non poteſt, vt patet in eo, quod le. & no. ſ. de procu. c. j. &
ſ. de his quæ fi. a præla. quanto. §. abſentiũ. Quid ſi pars requirat, q̃
dominus, qui ſic iurauit per nuntiũ requiratur ſuper negatis? Pla
7 nũ eſt, q̃ non cogetur iterum iurare, † cũ ſemel iurauerit. ſ. de te-
ſti. co præterea. & ar. ſ. de ele. ſignificaſti. & C. de iur. cal. auth. hoc
ſacramentum: puto tamen, q̃ cogetur ex cauſa reſpondere, & ẽt
ſi audit reſponſiones factas per nuntiũ, & ſũt cõtra ſuam conſciẽ
tiam, tũc debet contradicere, & ipſas corrigere, ne videatur periu
rio conſentire. ar. ſ. de offi. deleg. cum olim abbas. §. penult. & fin.
& iuramentũ de calũnia etiam in animam ſindici, vel procura-
toris præſtatur. ſ. de iur. cal. in pertractandis. & c. pen. & fi. & C. de
iura. calum. l. ij. §. hoc etiam, ideoq́; iuratur hic in animas cõuẽ-
tuũ, & non ſindicorũ, qa ſic fieri debet, ex quo iuratur de veritate,
& tanq̃ nuntius iurat Abbas & prior. ff. de iureiur. iuſiurandum
quod ex conuentione ad fi. ſed & ipſum præſtant legitimi admi
niſtratores, vbi principalis perſona inhabilis eſt, vt in e. l. [Conuẽ
tuũ] Mirabilis eſt hæc litera, nam conuentus non habet animã,
neque vniuerſitas, & ideo videtur, q̃ ſindicus hoc iuramentũ dẽt
præbere. Sed expone in animas conuentus. i. ſingulorũ de conuẽ
tu ſimul collegiatorũ, quos videtur potius conſideraſſe, quando
in plurali dixit animas q̃ corpus collegij, ſeu conuentus. qđ dic,
vt no. in præced. gl. & eſt hoc ius nouũ, & æquũ, & rationabile, qa
olim contrariũ ſeruabatur, & ideo multa mala committebant.
[Vel maioris] ſic. ſ. de his quæ fi. a ma. par. ca. c. j. C. de iura. calum.
l. ij. §. hoc etiam nihilominus [Ipſorum] ibidem reſidentiũ. x. q. ii.
hoc ius. ſ. n. d. n. in modo ipſorũ ſimul vocatorũ. ſ. de ele. quia pro-
pter. ſi commode fieri poteſt, ſed ſi diſcrepant in reſponſionibus,
ſtabitur dicto maioris, & ſanioris partis qa hoc regulare eſt. ſ. de
elec. coram. & in alijs iuribus ſupra inductis [De veritate] hoc iu-
8 ramentũ † cum loco iuramenti de calũnia ſuccedat, præſtandũ
eſſet immediate poſt li. cont quia illo tempore præſtatur iuramẽ
tũ de calũnia. C. de iur. calũ. l. ii. & ſic id, quod ſuccedit, & in tem-
pore, & in alijs quantum poſſibile eſt, ſuccedere debet. ar. ff. de pe
ti. hær. item veniũt. § cũ autem prædiximus. ff. ſi quis cau. ſi eũ. §.
qui iniuriarũ. & ſ. de voto. magnæ. §. cũ igitur. ſ. vt lit. pen. eccleſia.
j. & ii. poteſt tamen etiam poſtea ex officio iudicis exigi quando-
cũque. ar. ſ. de iura. cal. cæterũ. ſ. de iureiu. ex literis [Transmiſſis]
9 quib. nihil † opponi poteſt, cũ examinatæ ſint in curia noſtra. ar.
C. de teſta. omniũ xxxv. q. ix. apoſtolicæ. xxiiij. q. j. a recta. & hoc
10 eſt, quod hic ſequitur [Sciunt] alias nutant. & hæc eſt prima † dif
ferentia, quæ poteſt notari inter iuramentum de veritate, de quo
hic loquitur, & iuramentũ de calũnia quo ad reſponſionem, qa
† in iuramento de calum. reſpondetur de credulitate. in Auth de
his qui ingre. ad ap. §. penult. & fi. coll. v. ſed in hoc debet reſpon-
deri de ſcientia vt hic. Ideoque ſecunda differentia poteſt notari,
nam in primo non impetrabit dilationem cũ poſſit ſtatim dice
re ſine calũnia, credo, vel non credo, dummodo non dicat con-
tra conſcientiam, ſed in hoc caſu impetrabit. ff. de interrog. act. q
interrogatur. Tertia differentia poteſt notari. quia ſufficit in iura
mento de veritate, q̃ dicat, neſcio. Sed in alio non ſufficit, & ſm
hoc plus poteſt homo cauillare in ſpiritualib. q̃ in temporalib.
quod admodũ eſt abſurdũ. ſ. de iud. dilecti. Quarta eſt differentia,
quia iuramentũ de calũnia non præſtatur in ſpiritualib. ſed de
veritate præſtatur. ſ. de iur. cal. literas. Quinta differentia eſt. quia
iuramentũ de calũnia plures articulos continet, in ſe vt patet. C.
de iura. cal. l. ij. & in Auth. vt litigan. iurent. colla. ix. ſed de veritate
vnum tantũ, quod vox ſonat. ff. iud. ſol. l. iudicatum. Sexta eſt dif-
ferentia, quia de calũnia non præſtatur per procuratorem, ſed de
veritate præſtatur. vt no. ſ. eo. ſuper verbo, in animas. Septima, qa
qui reſpondit de calũnia, iterum cogitur reſpondere, ſi allegetur,
q̃ melius nouerit veritatem, licet ſi bene vellet ſeruare mentem,
per ſeipſum corrigere, quã cito aliam conſcientiam haberet, vt ff.
de dam. inf. qui bona. §. ſi quis ſtipulatus. ſi tamen correctio fa-
ceret contra ſe. xxiii. q. ii. §. j. alias non liceret niſi probato errore.
ſ. de confeſſ. c. fi. Sed in iuramento de veritate non exigetur, vt pa
tet in his quæ notantur. ſ. de confeſſ. extra. ſtatuimus. verſi. quid ſi
fiat poſitio contra poſitionem. Tamẽ quicquid dicatur, etiam is,
qui iurat de veritate, debet reſpondere de credulitate, vt hic addi-
dit in gloſſ. ſua dominus noſter, & bene, vt probatur ſubtiliter. ſ.
de ſententia & re iudica. cum olim. §. j. in fi. nam ſicut no. in ſũ-
ma de iuramen. calum. §. quando. ver. ſed quid refert. Veritate in-
ſpecta iuramentum de veritate eſt de credulitate, quia ſi id, quod
non credo, confiteor, & aſſero verum eſſe, cum non ſit: vel econ
uerſo deiero, vt patet. xxii. q. ii. homines. ſ. de iureiuran. & ſi Chri-
ſtus. ſ. de ele. ſignificaſti. xxiii. diſt. pſalmiſta. In omni ergo caſu &
11 in omni iuramento vitandum, ne quis dicat contra conſcientiã.
ſ. de ſcrutinio in ord. fac. ca. vnico. & ſi illam homo ſequatur, ſuf-
ficit. iii. q. ix. hortamur. & hoc patet. j. §. ſeq. verſi. ſine iuramento.
Nec obeſt, quod hic dicit, ſciant, nam & illud dicimur ſcire, qđ
ab alijs audiuimus. ſ. de reſer. cum contingat. reſpon. j. verſi. ſuper
quo. & §. j. xxii. q. v. hoc videtur. & cap. iuramenti. vnde & ſequit
& per illos &c. Ergo quicquid alij ſcribant. has pernicioſas ſubtili
tates merito recuſabit iudex, maxime innocens. ff. quib. mo. pig.
vel hip. tacite contrahitur: ſicut de corporali §. ſi debitori [Et per
illos] ſcilicet conuentus [Intelligent] abbas & prior [In quorum]
ſcilicet omnium ſimul vocatorum, & ibi examinabuntur poſi-
12 tiones ſigillatim, & ſi omnes concordent in eadem † reſpõſione,
bene erit, quia illa reſponſio fiet, ſi diſcrepant. ſtabitur dicto maio
ris & ſanioris partis, quod per iudicem, cui committitur, puto de
terminandum eſſe. arg. ſ. de officio delega. præterea. & ca. de cau-
ſis. ff. de teſti. l. iij. ſ. de fideiuſſ. conſtitutus. ad fi. Quid ſi ſcientia præ
13 lati eſt contraria † reſponſioni conuentus? Dicat ex parte conuen
tus, ſic reſpondeo, ſed nomine meo aliter dico, nec enim celare
debet ſuam conſcientiam, ex quo iurauit, vt patet in his, quę no.
14 ſ. ſuper verbo, ſciant. ver. tamen quicquid. Sed nunquid † reſpõſio
ſua derogabit reſponſioni conuentus? Non; quia non facit, hoc
tanquam prælatus. vt notatur ſ. ſuper verbo, abbate & priore. Si
enim tanquam prælatus eſſet in iudicio aliud eſſet, vt patet in his,
quæ nota. ſ. de poſtula. præla. bonæ. ii. §. j. & ſ. de conceſſ. præb. po-
ſtulaſti. quãuis dominus noſter hic contrarium videatur notaſ-
ſe. Quid ſi non iurauit nomine ſuo, ſed conuentus tantum? Tũc
non habet neceſſe ſcientiam ſuam exprimere, quia nec de ipſa
iurauit. ſ. de teſtib. debet tamen in communi informare conuẽ-
tum ad reſpondendũ ſecundũ ſcientiã, quã habet, & idẽ intelligo
de quolibet, qui veritatem ſciat, & videt conuentum, vel aliũ de-
ierare paratum. arg. xxii. q. v. hoc videtur. ſ. de ſentẽtia excommu-
nica. inquiſitioni. lxxxiij. diſt. error. ſ. de homici. ſicut dignum. cũ
15 ſuis ſimilibus. Sed & conſulo † iudici, q̃ ſi videt, vel ſentit ipſos di-
ſcrepare, vocet ipſos coram ſe, & informet conuentum ex reſpõ
ſionibus ſeniorum, & honeſtorum, & aliorum, per quorum ma-
nus id, de quo quæritur, geſtum ſuit. ar. ſ. qui matri. accu. poſſ. vi-
detur. ſ. eo. veniens. ii. in fi. & ca. in noſtra præſentia. & c. præterea.
ſ. de probationibus. in præſen. ia. §. ex præmiſſis. ff. qui teſta. fa. poſ.
Domitius. ff. ad munici. municeps. C. de iura. cal. l. ii. §. hoc ẽt ad
fi. Si ſaniores & iuuenes nolunt ei conſentire, ſcribat dictum viro-
rumq́., & quid ſcripſerit & quid ſentit reſcribat. ſ. de fideiuſſ. con-
ſtitutus. in fi. [Præterea] alias poſtea. & eſt ſecunda pars: ſed prior
litera præualet, quaſi dicat prius diximus, q̃ reſpondendũ eſt po-
ſitionibus, adhuc tamen volumus inſtruere iudicem ſuper mo-
do reſpondendi. & hoc eſt, quod ſequitur [Sigillatim] æquũ ius,
& cautũ, plerumq́; enim poſitio longa plura membra continet
16 copulata, in quo caſu pro vno † falſo, quod ibi eſſet, cauillatio adio
cati totum negabunt, & ſecundum ſubtilitatem iuris hoc facere
poterunt. ſecus ſi diſiunctio hoc contineret. ff. de rebus dub. ſi is q
ducenta. § vtrum. ſed nec ſub diſiunctione recipi debent. qa qui
17 † ponit, debet certum ponere, ſicut & is, contra quẽ ſit poſitum, de
bet certum reſpondere. ff. de confeſſ. certum. & diſtincta incerti-
tudinem notat. ff. de ver. ob. vbi autem. §. qui id. ff. de iniur. prætor
edixit. §. q̃ autem prætor. contra hæc ergo priuilegium eſt, q̃ ad
omnes articulos in poſitione contentos ſigillatim debeat reſpon
deri. & forſan in cauſa, quã habuimus cũ hoſpitalarijs, cauſam de
18 dimus huic edicto [Sufficienter] i. clare. & † dilucide. vt notatur. ſ.
de confeſſ. extra. ſtatuimus. ver. quid ſi præcipiente iudice. & q̃ re-
ſpondeatur non ſolum de ſcientia. ſed etiam de credulitate. vt
no. ſ. [Nulla] ver. [Contradictione] Et eſt rõ, vt no. ſ. ſup. e verbo,
transmiſſis [Sine iuramento autem] ver. de veritate: quia illud nõ
præſtant, vel de calũnia, quia nec illud in hac cauſa præſtatur, vt
no. ſ. ſuper verbo, ſubiectionis [Quid ſciat] ſi certus ſit [Vel cre-
dat] ſi certus non ſit, ergo non ſufficit reſpondere, neſcio, vt no. ſ.
eo. ſuper verbo, ſciant. ver. tertia. & verſi. fi. Sed quid ſi titubat? Suf
ficit, ſi dicat, dubito ff. de pet. hære. ſi debitor. ſed & poſſet in caſu
ſufficere. ſi dicat, neſcio, vt ſi quęratur de Titio, vtrum mortuus
ſit, nec pendet magis cõſcientia ex parte vna, q̃ ex altera, & vtrũq;
poſſet eſſe verum, in quo caſu ſufficit, & poteſt reſpondere, non
credo ipſum viuere, nec propter hoc ſequitur, q̃ credat ipſum
mortuũ eſſe, quia titubat. nec credit hoc, neque illud, ideo dabit
ei tempus, vt deliberet. ff. de iureiur. iuſiurandum. reſpon. primo.
ſecundum dominum noſtrum. Sed pro certo ſi conſcientiam
ſanam ſequatur. vix aut nunquam occurrere poterit talis caſus,
ſed quod vix fit, tamen fit. ff. de tacit. vix. ſ. de probationibus, in præ-
ſentia. §. q̃q; & licet de talibus non ſit multum curandum. ff. de
lega. nam ad ea: tamen nec eſt omnino contemnendum. ſ. de
ſeruis non ord. c. j. ff. loca. & conduc. l. iiij. §. hoc ſubiungi poteſt.

[Inquiras]

[Inquiras]tanquam a principali,quo ad iudicium in quo litem
conteſtatus eſt,& ideo ei credendum eſt,& ſi non iurauerit,quia
confeſſus in iure &c C.de confeſſ.l.vnica.nec diſtinguitur, iura-
uerit,vel non.ſ.de accuſa.ſi conſtiterit. Quid ſi reſponſio ſindici
eſt contra monaſterium, & reſponſio conuentus pro monaſte-
rio? Dicit Ber.q non præiudicat,quem coadiuuaret,ſi concorda-
ret. Tu dicas,q quamuis reſponſio defenſoris ſine mandato non
noceat ff.de interrog.act.ſi ſine.§.ſi defenſor.alias eſt.l.ſed ſi cum
mandato defendit, obeſt. ff. de procuratoribus. non ſolum.ſ.de
cõfeſſis.ex parte.& imputet ſibi qui talem elegit.ff.de minori.c. ſi
mandato.& hoc intelligas,quando reſpondet de ſcientia, & alij
de credulitate ſinautem econuerſo,ſtabitur confeſſioni conuen-
19 tus,hoc ideo, quia ſcientia†maior eſt. q̃ credulitas,& vterq; prin
cipalem perſonam repræſentat, ad hoc faciunt iura inducta. ſ.
eo.ſuper verbo,in quorum.verſic. ſed & conſulo.Si vero quilibet
de conſcientia,vel de credulitate reſpondeat.tunc videtur,q fidẽ
ſibi derogent,ſicut ſi idem reperiretur contrarius ſibi ipſi.arg.ſ.de
appell.ſolicitudinem §. fi. & ideo dicunt, q debet dari ſententia
in hoc caſu contra dominum, ſicut & quando idem confitetur
pro ſe,& contra ſe.ar.ff.de inter.act.de ætate.§.j.xiiij.q.ij.§.j. Tu di
cas,q in hoc caſu ſi iudex poteſt informare motum animi ſui p
aliquas circumſtantias,eis ſtabit.ſ. c.præterea. & in aliis concord.
ſignatis.ſ.eo.ſuper verbo.in quorum, ſi obſcura ſunt iura proce-
dat,ſicut notatur.ſ.de probationib.ex literis.ſ.de ſenten.& re iud.
c.fi.Quamuis autem ſindicus non iuret de veritate dicenda,iura
bit tamen in litem,& de expenſis, & ſibi deferendum eſt iuramẽ
tum.C.de iu.properandum.§ fi.C.de reb.cred.l.pen.C.de iur.cal.
l.ij.§.j.ff.de iureiur.iuſiurandum quod ex conuentione. ſecundũ
d.n.Caueat tamen,ne incurrat auceps periurium,quia ad hoc,ni
ſi gratis ipſum ſubeat,non cogetur.ff.de in lit.iur. videamus. §.1.
ff.rerum amo.Marcellus.§. iurare. & eſt hic ar.q ſindicus tenetũ
defendere cauſam appellationis,ſed contrarium verum eſt. ſ.de
20 procuratorib.c.penul.in fi.¶[Teſtes etiam]iij.pars[Articulis]†Ar
ticulus iſte alias appellatur titulus,ſiue intentio,& debet contine-
re id quod quis probare intendit. Quod tales articuli, ſiue tituli
ſint tradendi,probatur hic,& ſ.eo.veniens.ij.& c.cum in tua.& ſ.
de cau.poſſ.& proprie.cum eccleſia.ſ.de fide inſtru.inter dilectos.
§.fi.& c.cum Ioannes.§.j.& §.dictus.& §.fi.ff.de pet. hære. ſi quis
libertatem.§.plane.C.qui legi.perſo.habent ſtan.in iudicio.l.fin.
ff.de iureiur.ſi duo patroni. §. idem Iulianus Sed caueat ſibi tra-
21 dens†ne faciat titulum plura copulantem, nec tradat longã po-
ſitionem pro titulo,& ſe obliget ad titulum probandum, quia ſi
ſe obligauerit taliter,q amittat cauſam,niſi ipſum probet.imputa-
bit ſibi,ſi in probatione deficiat.ſ de probationib.licet.§ ijdem
quoque teſtes nam & ei mos geri debet.ff.de proba. circa.ſ de re
ſtit.ſpol.c.j.& ideo poteſt ſe obligare ſub amiſſione cauſæ ſuæ. ſ.
de ele.cum dilecti.§.fi.& ſ.de crimi.fal c.fi.& ſtare dicto aduerſa-
rij ſui,ſi voluerit.C.de fideic. l.fi.& credere teſti, ſine iuramento.
ſ.e.tuis.aliter autem intelligas,q ſufficit probare vnum de mille
propoſitis, ſi ſufficiens ſit ad intentionem proponentis fundan-
dam.ſ.de appellat.ſignificauit.§.fi.ſ.de præben.cum iam dudũ.§.
fi.ſ.de excell.præl.grauem[Producendos] iuratos aliter enim nõ
22 valerent,†etiam ſi fratres minores eſſent.ſ.eo.nuper. niſi remitte
retur a partibus iuramentum,vt no.ſ.in prox.gl. [Alterius]ſcili-
23 cet conuentus ſancti Nicolai[Productos]ergo erat†lis conteſta.
alias non valuiſſent regulariter.ſ.vt li.non conteſt. quoniam fre-
24 quenter[Nomina]ne locus ſit†variationi. ſ.de reſcr. extra.cum
in multis.& vt omnes & hi ſoli recipiantur: nec detur alia dila-
tio,niſi ex cauſa,vt not.ſ. eo. ex cauſis.tamen ipſam non poſſent
dare iſti iudices,qui habent poteſtatem ſuam limitatam, & ideo
poteſtas elapſo termino expirabit, niſi forſan partes in proroga-
tione temporis conſentirent.ſ.de offi.dele.de cauſis. reſpon.j.[In
eiſdẽ articulis]quaſi dicat,quilibet teſtis neſcit omnes articulos,
& ideo cautum eſt, q ſic faciat eos volens teſtes producere. Pri-
mus articulus ſiue titulus prioris & conuentus de ſpalding.ex eo
q Petrus productus in teſtẽ ab aduerſa parte eſt adulter pro eo,q
talem vxoratam tenuit publice.ſ.qui fil.ſint leg.cauſam. & hoc
ſciunt Martinus & Petrus. Item ſecundus ex eo q Gulielmus
ab aduerſa eadem parte productus eſt homicida,pro eo,q talem
hominem occidit,& hoc ſcit Robertus & Lotharius,& ſic de ſin
25 gulis.Quid ergo ſi velis alios producere quam nominatos, †vel
eoſdem tranſponere? Non licebit hoc.ar.ff.man.diligenter. ſ. de
reſcr.cum dilecta.ſ.de offi.dele.venerabili[Recipe]alias ſine hoc
verbo[Vſque ad kalendas]non ergo vltra.ſ.de probationib.licet.
reſpon.j.ver.ſuper quo.& notatur.ſ.ſuper verbo,nomina[Exami
nare procures]alias examines.l.diligenter.ſ.e.cum clamor. & ĵ.
ſequitur[ſecundum aduerſæ partis].ſ.abbatis, & conuentus ſan-
cti Nicolai[Interrogatoria]quæ dantur contra articulos, de qbus
26 præmiſit,& formantur ſic. †Super primo articulo ſupra notato
ſi dicant teſtes, q Petrus eſt adulter &c. interrogentur qualiter
ſciunt,q illa mulier eſſet vxorata,& vbi contraxit matrimoniũ,
& quando,& coram quibus, & ſi fuerunt præmiſſa bãna in ec-
cleſia,& an eſſet aliqua conſanguinitas, vel aliud impedimentũ
canonicum inter eos,& an eſſet publicata fama in terra q ſoli-
ta erat,& ſimilia.Non ſolum autem adulterium, ſed & fornica-
tio teſtem repellit.ſ.e.teſtimonium. & c.ex parte Adæ.vbi quidã
nec tot interrogatoriis locus erit. Quod hæc interrogatoria ſint
27 †recipienda probatur hic aperte,& caueas, q antea facias ſuper-
flua,q aliquod neceſſarium vel vtile omittas,quia ſi petieris inter
rogari teſtem,& iudex omiſerit ipſum interrogare malitioſe,vel
negligenter,quod apparere colligi poteſt ex modo, & qualitate in-
terrogatorii,& ſerie teſtimonii,& facti, de quo agitur iterum po-
tes deſiderare,vt interrogetur, quamuis teſtimonium fuerit pu-
blicatum ſed ſi non feciſti interrogatorium,tibi imputabis ſ.eo.
per tuas.Item iudex forſan ex officio plura reſecabit,q̃ expediret,
& hoc eſt contra iudices,qui committunt examinationes teſtiũ
28 notarii,& ſimplicibus,†cum ipſi debeant audire in perſona pro
pria.C.de fide inſtrumen.auth. apud aliquem. vel ad minus hoc
committere perſonis diſcretis.idoneis,& honeſtis,vt ſ.ij.q.ca.j.in
fi.ſ.de conſang.c.j.§.ſi.ſ.e.ſi qui teſtium. Cum enim in probatio
nibus ſit tota vis cauſæ,potius deberent alia committere,quã te-
ſtium examinationem.ar.xlii.di.quieſcamus. ſed onus eſt, ſicut
& audire confeſſiones.ſ.de pœniten.omnis.& ideo quilibet libẽ-
ter ſe exonerat,ſed datas, & ſportulas non committit, contra id
quod legitur.ff.de reg.iur.ſecundum naturam.ſ.de cler.coniuga.
diuerſis.& de præben.cum ſecundum ſ de ſepul.c.j.Sunt & quę-
dam quæ iudex ex officio quærere debet. & ſi nullum interroga-
torium datum ſit.de quibus habes.ſ.e.cum cauſam quæ inter ar
chiepiſcopum. Vnum etiam nota,q quãuis latis ſiuepliciter for
mauerim ſupra articulos cauſa abbreuiandi.ar.ff.de of.præ. præ.
29 l.vnica.reſpon.j.tamen neceſſe eſt,†vt crimen obiectum teſtibus
ſpecificetur,& q cogatur exprimere formans articulum, ſiue ti-
tulum ipſum crimẽ,& quis commiſit,& cum quo, & ibi,& quo
anno,& quo menſe,non dico,quo die,vel qua hora.ii.q.viij.libel
lorum. Nec dicas illud ſpeciale,quando agitur in modum accu-
ſationis,quia idem eſt etiam in modum exceptionis,vt ſ.innuit.
ibi primo cum in perſonam &c.& §.ſequen.ver.ſimili ſpecifica
tione.ĵ.de exceptionib.extra.pia § ſi quis.igitur.immo & multo
fortius cum non ſit odioſum accuſare, ſicut excipere contra te-
ſtes,& ideo in primo caſu coguntur teſtes.in ſecundo non cogũ
tur,vt ſ.ti.j.dilectorum. quod dic,vt ibi no.Sed & hoc notabis, q
ſicut impertinens poſitio vel ſuperflua non recipitur.vt notatur.
ſ.de confeſſis.extra.ſtatuimus.ver.ſi ſi certum eſt iudici.ſic nec ſu
30 perfluus titulus.& eadem ratione ſunt cauilloſa†& impertinen-
tia interrogatoria reſecanda.ar.ſ.in proœmio §.ſane.ff.de offi.aſ-
ſeſſo.l.j.[Primo tamen]ver.[Sigillatim ſpecificatione]ecce quod
no ſ.de expreſſione & ſpecificatione criminum obiectorũ. ¶[Si
vero]iiij.pars[Conuentus]ſancti Nicolai[Producendos]vt ſ. pr.
§.[Teſtium]productorum in principali[Ac eos]quos voluerint
producere ad reprobandum reprobantes, & iuuandum produ-
ctos in principali.i.ad famam ipſorum conſeruendam.nam ſu-
per principali non liceret.ſ.eo.fraternitatis[Ad kalendas Februa
rii]ſic.ſ.de probationib.licet.§.j.ver.indulto ex tunc[Simili ſpeci
ficatione]ver.ſic no.ſ.prox.§.ſuper verbo,interrogatoria.ver.vnũ
etiam no.[Obſeruata]quia eadem ratio eſt.ſ.de conſti. tranſlat.
& de reſcr.inter cęteras[Prius tamen]ver.[Iuramento]ſi exigatũ.
ff.de iureiu.iuſiurandum.§.qui iuſiurandum.ff.de no ope.nunc.
de pupillo.§ qui opus nouum.quod locum habet, vbicunque ti-
metur de malitia.ſiue iuratum ſit de calũnia,ſiue non.ſ.e.vſura.ſi
ue ſit iurandum,ſiue non,vt hic,& ſ.de reſti.ſpo.literas.§.propte-
rea.ver.ſed ad maiorem.& ſ.de ele.cum dilectus.§.nos vero[Pro
cedant]Sed vtrumquid licebit priori & conuentui iſtos teſtes abba
tis & conuentus ſancti Nicolai iterum reprobare? Non.vt ſ. e. li-
cet dilectus[Datum Lugd.]&c.per hoc habeo,q poſt cauſam,q̃
habuit cum hoſpitalariis,hæc conſtitutio emanauit,& ſic not.q
data conſideranda eſt,vt no.ſ.de reſcr.eam te.

¶De exceptionibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Papa quod facit & eccleſia intelligitur facere.*
2 *Excommunicatio maior ſeparat a communione hominis, minor vero a ſacramentis tantum.*
3 *Excommunicato licet ſe defendere, non tamen agere.*
4 *Epiſcopus nec alius debet communicare cum excommunicato donec fuerit abſolutus.*
5 *Excommunicato periculoſius eſt non vitare, quam non vitari.*
6 *Actus quidam ſunt publici.quidam ciuiles,& quidam communes.*
7 *Excommunicatus nihil poteſt facere in iudicio, ſecus vero extra, tanquam priuata perſona,& an contrahere poteſt.nu.11.*
8 *Excommunicatus an poteſt facere teſtamentum, & an relinquere ad pias cauſas.nu.9*
10 *Excommunicatus an poteſt heres inſtitui.*
12 *Iudex ex officio ſuo poteſt repellere a iudicio notorium excommunicatum.& num.3 4.*

13 Excom-

13 *Excommunicatus ſi ſit teſtis in inſtrumento, an per hoc vitietur inſtrumentū.*
14 *Excommunicatus ſi confert ſacramenta an valeant.*
15 *Vaſſalus non eſt obligatus ſeruitium præſtare domino excommunicato.*
16 *Excommunicati contumaces poſſunt compelli a iudicib. ſecularibus ex conſtitutione Lotharij Imper. ſed ſi fuerit oppoſitum debet remitti ad epiſcopum.*
17 *Peccatum eſt morbus animæ.*
18 *Excipiens de excommunicatione debet ſpecificare excommunicationem, & excommunicatorem*
19 *Exceptio excommunicationis debet probari infra octo dies, & an poteſt per Papam prorogari terminus nu. 20. & 21.*
Et an in eadem octaua die poterit probare. nu. 24
22 *Exceptio excommunicationis ſi proponitur in modum dilatoriæ abbreuiatur tempus & quare.*
23 *Exceptio excommunicationis ſi non fuerit probata infra octo dies per malitiam aduerſarij, vel culpa iudicis, an danda eſt alia dilatio, vel proceditur in cauſa.*
25 *Exceptio excommunicationis ſi opponatur contra iudicem quis cognoſcet.*
26 *Inſtantia iudicij quæ finitur triennio ſecundum leges non habet locum ſecundum canones.*
27 *Proceſſus habitus cum excommunicato an & quando teneat, & quid iudice excommunicato. & nu. 28. & 33*
29 *Exceptio excommunicationis an poteſt bis opponi.*
30 *Exceptio excommunicationis etiam poſt ſententiam poteſt opponi, & impedit executionem, & quis cognoſcet executor an ordinarius nu. 31. & 32.*

CAP. PRIMVM.

Pia conſideratione *Redditur multiplex* ratio, quare excommunicati in quacunque parte iudicij de excommunicatione conuicti ab agendo repelluntur. Oſtēditur, quomodo iure rationabili peruerſi homines abutuntur. Obicientes malitioſe in expēſis dānant, & alij admittuntur. Offerendo tamen ſe probationi excipientes ſecundo admittuntur, & probata excōmunicatione occulta præteritis in ſuo robore remanentibus, conuicti quoad futura a iudicijs excluduntur. ſed ſi deficiant excipientes in probatione, ad probandum tertio non de facili audiuntur, ſed & ſententiis latis executiones propter hanc exceptionem occultam probatam retardantur: non tamen propter hoc latæ iam ſententiæ infirmantur, ſed & excommunicati notorij officio iudicis excluduntur. [Conſideratione] quadruplici, vt .ſ. ex hoc cenſura eccleſiaſtica &c. ſicut. ī. ſequitur [Statuit] ī. eo. exceptionem [Eccleſia] genera-
1 lis. quia quod Papa † facit, qui eſt ſponſus generalis eccleſiæ ſponſæ generalis intelligitur facere. ar. ī. de tranſla. epi. c. inter. & vij. q. i. quoties. rogamus. cum beatiſſimus. & ideo generaliter omnes aſtringit conſtitutio Papæ. ī. de conſtitu. c. fi. [Maioris] quæ a com-
2 munione † hominum ſeparat, ſecus in minori, quæ ſeparat a ſacramentis tantum. ī. de cler. excom. mi. ſi celebrat. ī. eo. a nobis. [Oppoſita] quamuis tanq̄ dilatoria, nam & quandoque eſt peremptoria. ī. de æta. & qual. cum bonæ. ī. de elec. cum inter. R. iuniorem. §. fi. [Differat] ex quo de ipſa conſtat, non autem ſi occulta
3 ſit. vt ī. ſequitur [Agentes] & non dicit † defendentes, nam illud licitum eſt. ī. e. cum inter priorem. & c. dilecti. & c. ſignificauerūt. [Vt ex hoc] ver. ecce prima conſideratio [Cenſura] quæ ex quo contemnitur, magis ligat, ſi iuſta ſit, & ſi iniuſta ſit, tunc de nouo ligat. ī. de ſen. excom. per tuas. §. verum in aliis. xj. q. iij. ſi ergo. & §. cum ergo. & contemptus depoſitionem inducit. ī. de exceſſ. præl. tanta [Timentur] quam tamen adhuc parum homines reuerentur [Communionis] ver. ſecunda cōſideratio [Periculum] quod non minimum eſt, vt patet. ī. quod me. cau. factis. ī. de ſen. exc.
4 factis. & ideo nec epiſcopus, † nec alius debet cum excommunicato communicare, quouſque ſecundum formam eccleſiæ fuerit abſolutus. ī. de ſent. exc. cum deſideres. & ca. quod in dubiis. & c. a nobis. ii. & ſi dubius ſit. ī. de ſent. excommu. cum deſideres. §.
5 ſecundæ. & c. ſuper eo. ii. † Sed & excommunicatio periculoſius eſt non vitare, q̄ non vitari. ī. de cler. excommu. miniſtran. illud. §. pen. [Contumaciæ] verſi. & eſt hæc tertia conſideratio. [Reprimatur] propter quam ſolam hæc ſententia eſt ferenda. xi. q. iii. certum. nam quos diuinus timor &c. ī. de elect. cum in cunctis. §. penult. [Et excommunicati] verſic. & hæc eſt quarta conſideratio. [A ciuilibus] alias communibus, & eſt melior litera [Actib.]
6 Nota, ꝙ † quidam ſunt actus publici, quidam ciuiles, quidam cōmunes. Publici actus dicuntur, ſicut tutela, & cura. Inſtitu. de tutel. circa princip. Ciuiles ſunt iudicare, arbitrari. ff. de iud. cum prætor. iij. q. vij. §. tria. ī. de arbitris. dilecti. Communes vero appellari poſſunt officium procuratorum & teſtium, & hoc ideo, quia nec inter ciuiles, nec inter publicos enumerantur, a talibus autē excommunicati repelluntur. ī. de probationibus. poſt ceſſionē. ī. de procuratoribus. c. fi. multo fortius a publicis & ciuilibus. ī. eo. exceptionem. ī. de ſententia & re iudica. ad probandam. Circa
7 hoc tamen diſtinguendum eſt, ſi excommunicatus † aliquid facit in iudicio, repellitur, vt hic & ſuperioribus notatibus. & ī. eod. a nobis. ſi extra iudicium & tanquam priuata perſona, valet quod agitur. & ideo excommunicatus poteſt vendere, & contrahere. ī. de ſenten. excommunicat. ſi vere. & ideo donari poteſt. xi. q. iii. quoniam multos. multo fortius & ipſe donare poteſt. ī. de ſententia excommunica. cum voluntate. §. prædicatores. ſi autem aliquid faciat extra iudicium tanquam perſona publica, vt ſi ſcribat inſtrumenta publica. non valet. ī. de hæreti. excommunicamus. §. credentes. ī. de ſententia excommunica. nouit. iii. q. iiii.
8 nullus. Patet ex præmiſſis, ꝙ † excommunicatus poteſt condere teſtamentum de rebus propriis, nam ex quo donare poteſt, vt dictum eſt, ergo & legare legatū enim. quod in teſtamento relinquitur, donatio eſt a teſtatore facta. Inſtitu. de lega. circa principi. Non eſt ergo ei prohibenda teſtamenti factio, per quam & litigia hæredum vitantur, quod eſt prouidendum, vnde & in talibus imperfectum teſtamentum valet. C. fam. erc. l. fi. C. de teſtamen. hac conſultiſſima. §. ex imperfecto. in Authen. de imperfec. teſta.
9 colla. viii. Sic etiam excommunicatus poterit relinquere † ad pias cauſas, & procurabitur ex hoc ſalus animæ ſuæ, & quo ad talia nō eſt communio interdicta. ī. de ſententia excommunicat. reſponſo. & cap. cum voluntate. ſecundum magiſtrum Pet. de Samp. q compilauit totam gloſſam ſuperiorem, exceptis paucis concordan. quas induximus, & multi ſequuntur opinionem hanc. ſed ſi de prædictis intendit agere hæc litera, quomodo trahetur hæc cōſideratio ad iudicia, de quibus loquitur, ideo videtur quod alia ſit mens, vt. ſ. velit dicere, ꝙ nedum repellitur excommunicatus in iudiciis, ſi de ſpiritualibus agatur, ſed etiam ſi de ciuilibus, id eſt tēporalibus. vnde dic ciuilibus, quaſi dicat, nedum ſpiritualib. [Excluduntur] nedum in iudiciis, ſed etiam extra iudicia, quandocunque agatur de vtilitate eorundem temporali, vt ſic inter homines conuerſentur, & hominum careant ſuffragiis, ſcilicet temporalibus, quibuſcunque. argumen. C. ne ſan. bap. itere. l. qui ſanctam. licet ibi loquatur de aliis. De ſpiritualibus, ſiue eccleſiaſticis, planum eſt, ꝙ non poſſunt ea acquirere, etiam extra iudiciū: quia nec capaces ſunt. ī. de ætate & qualitate. cum bonæ. ī. de clerico excommunica. miniſtran. poſtulaſtis. ī. de exceſſ. præla. tanta. & hoc manifeſtius innuit alia litera, quæ dicit communibus actibus, quaſi dicat omnes actus, qui aliis hominibus omnibus communes ſunt, excommunicatis interdicuntur, quandocunque quæritur de ipſorum vtilitate. Quid ergo, ſi quis excommunicatus officium aduocati, quod & tecū ſunt omnes interdictū eſt, ei aſſumpſerit, nunquid poteſt ſalarium retinere? Non. argu.
10 ī. de iudæis. cum ſit. † Quid ſi hæres inſtituatur excommunicatus? Non videtur poſſe capere, nec valere inſtitutio. argumen. in Authen. vt cum de appel. cog. §. generalem verſic. ꝙ ſi ſorte. & ſequen. colla. viij. etenim extraneo a fide & ſeparato a communione eccleſiæ ſacroſanctæ omne priuilegium ex legibus deſcendens, & omne beneficium denegatur, in Authen. de priuile. dot. hæred. muli. non præſtan. §. antepenul. verſi. ſed ſint eis inaggreſſibilia. ergo ſicut non poteſt eſſe in iudicio ad vtilitatem ſuam, ſic nec extra iudicium. nam ei eſt omnis participatio interdicta. xi. q. iii. excommunicatos. & ca. cum excommunicatus. & multis aliis ibi poſitis capitulis. & ī. eod. cum inter priorem. §. fina. ergo ex quo generaliter loquitur, generaliter intelligendum eſt. ī. de ſenten. excommunica. cum deſideres. reſpon. primo. ad fin. & patet in his. quæ no. ī. de officio ordi. extra. Romana. Si igitur dices, quod poteſt facere teſtamentum, da ius expreſſum contra regulam, vel contra in eo, quod legitur, & notatur. ſupra, de tranſlat. epiſco. inter corporalia. §. ſed neque. Nec enim valet, quod allegatum eſt de prouiſione hæredum. ī. eo. verſic. patet. quia illud locum habet quando teſtator non eſt odioſus, ſed fauorabilis. alias bene eſt, vt puniantur in hæredes. argu. ſupra. de fil. presbyte. literas. & ff. quod metus cauſa. iſti quidem. Nec valet, quod ibidem not. de eleemoſyna: quia nec licet ab eo recipere, nec etiam cum eo contrahere, niſi in neceſſitate, vt probant iura inducta. ī. de ſententia excommunica. inter alia. §. illud. quæ nec legem habet. ī. de reg. iur. quod non eſt licitum. Si dicis. ꝙ contrahere poteſt, & alium ſibi obligare, proba. quia contrarium innuitur in dicta litera. & ſupra, de dolo & contu. veritatis. §. fina. & ī. de ſententia excommunica ſi vere. quæ ſupra in contrarium allegantur. Nam
11 ibi bene innuitur, quòd tenet contractus, † ne alius non excommunicatus contrahens ſit in damnum, & ne excōmunicatus de ſua culpa commodum ſentiat, ergo innuitur, quod ſi contrarium eſſet, ius nullatenus ſubueniret, ideo potius videtur dicendum, quod ſi excommunicatus extra iudicium aliquid faciat tanquam priuata perſona, indiſtincte valet in detrimentum ſuum, ſed ad vtilitatem ſuam nihil facere poteſt. ad hoc faciunt quatuor conſiderationes ſupradictæ. Si vero tanquam perſona publica, vel in iudiciis tāquam priuata, & erat occultus, valet quod agit, ſiue pro ſe, ſiue contra ſe. argu. ſupra, de procuratoribus. ca. fina. ī. de ſententia & re iudica. ad probandum. ſupra eod. exceptionem. & eſt expreſſum. ī. eo. §. ſi vero poſtmodum. & ſequen.

Idem

Idem ſi manifeſtus,ſed probari non poteſt,vt ibidem,quod de no
uo inductus ſecundum quoſdam. Vel poteſt aliter intelligi, vt
no.j.§.ſi.ſuper verbo,non minus. valebit ergo inſtrumẽtum ab
excommunicato factum,ex quo occultus eſt. ſ.de procuratorib.
c.j.Sed ſi notorius ſit,non valebit.& ſic intellige in.q.iiij. notoriũ
12 etiam excommunicatum,Iudex † etiam ex officio ſuo repellere
poteſt,vt ſ.e.§.ſi.& ſ.co.exceptionem.& accedit ad hoc.ff.de offi.
præto.Barbarius.C.de teſta.l.j.Valet ergo ſententia ab excommu
nicato occulto lata,& inſtrumentum ab eo factum, & hoc pro-
pter authoritatem rerum iudicatarum,& ne contrahentes deci-
piantur,vt in dictis iuribus.& ff.ad Maced.ſenatuſcon. l.iij. & q2
citius obiicitur contra aduerſarium,quam contra iudicem, & ſi
non noceat, ſi non obiiciatur aduerſario, non tamen nocet, ſi
non obiiciatur iudici,vnde & ſi iudex ſit publice excommunica-
tus,ſententia non valet.ſ.de re iudica.ad probandum.ſecundum
dominum noſtrum.ſ.de probationibus.ſi iuſtus metus. Sed nos
dicimus idem etiam ſi actor ſit publice excõmunicatus.Nec va-
let ſententia,etiam ſi reus hanc exceptionem tacuerit,quis,ſi hoc
malitioſe tacuerit,cõdemnandus ſit in expenſis.ſ.de excep.exce-
13 ptionem.†Quid ſi excommunicatus ſit inſcriptus teſtis in inſtru
mento? Videtur,ꝙ propter hoc vitietur.arg. ſ.de procuratoribus,
c.ſi.Dominus noſter. ꝯ dũmodo non ſit alias ſuſpectum inſtru-
mentum,nam ſi ſuſpectum eſſet,non poſſet comprobari per te-
ſtem nunc excommunicatum. Si vero eſſet abſolutus nunc, li-
cet tunc eſſet excommunicatus,quando fuit inſcriptus,non no-
cet.ſecundum dominum noſtrum:ergo & in iudicio,& extra iu
dicium eſt excommunicatus regulariter expellendus. Excipitur
tamen is,qui dicit ſe excommunicatum poſt appellationem le-
gitimam,qui pendente appellationis articulo (in quo admittit.
ſ.e.ſignificauerunt.& c.venerabilem) in omnibus aliis iudiciali-
bus euitatur,ſed in extraiudicialibus eſt nihilominus admittendus.
& per hoc ſatis colligitur, ꝙ alias eſt omnis ſibi participatio in-
terdicta.j.de ſententia excom.extra. ſolet. §.ſi.vbi de hoc.de hoc
dic etiam,vt notatur in Summa de ſententia excommunica. §.
& quæ ſit pœna.ſub.§.quid ſi teneor. ver. ſed quid ſi dum aliquis
eſt excommunicatus. Item cuilibet excommunicato, ſi grauetur,permittitur appellare,& appellationem ſuam proſequi. ſ.eo.
14 dilecti.dilectæ.ſignificauerunt.Quid ſi excommunicatus,†vel ſu
ſpenſus ab homine quantumcunque occultus ſacramenta eccle
ſiaſtica conſert? Et quid ſi nunquam probetur excommuni-
catio, iudicium relinquimus ſoli Deo.vj.q.j.ſi omnia.ſ.de ſimo-
nia.ſicut tuis. in ſi. ſed quo ad probabiliter ignorantes omnia in
Chriſti fide purgantur, ex quo fides non deficit ſacramenti.ſ.de
coha.clerico.& mulie.veſtra.ſ.de presbite.non bap. c.ij.& iij.ſ.de
cler.excommunica.miniſtran.apoſtolicæ. veritate autem proba
ta apparet in ſacramentis quo ad executionem, & in beneficiis
indiſtincte,collationem nullam retro fuiſſe. ſ.de conſuetudi. cũ
dilectus.§ quia nobis.cum ſuis cõcordantiis.vbi de hoc.Nec cur
ſu temporis conualeſcit.quia in talibus initium eſt ſpectandum,
vt legitur,& notatur.ſ.de elec.dudum.j.§.cum autem. niſi diſpẽ-
ſatio intercedat.ſ.de elect.illa.ſ.de ordi.ab epiſc.qui renun. epiſc.
c.j.in ſi.& c.ij.vbi de hoc.Nec obſtat,ꝙ ſententia lata ab excom-
municato occulto tenet.ſicut innuitur. ſ.de ſententia & re iudi.
ad probandum.nam & ſi dicamus, ꝙ publica communia, quæ
ſcilicet poſſunt cadere in laicum excommunicato occulto (vbi
nullum ſibi affertur commodum)concedantur,non tamen idẽ
dicemus de publicis eccleſiaſticis,ſiue ſpiritualibus,quæ ex officio
eccleſiaſtico,vel ordine pendent.arg.in eo,quod legitur,& nota.
ſ.de arbit.contingit.24.q.j.audiuimus.& c.ſequen.81.diſtin.eos.
& c.præced. ſ.de appellationib. paſtoralis.ad ſi. [Rubore ſuffuſi.]
alias confuſi.ex eo ꝙ ſic arcentur, & generaliter nedum in ſpiri-
tualibus, ſed etiam in temporalibus, & ciuilibus euitantur [Ad
humiliantibus]quia ſola vexatio dabit intellectum. Iſa. [Affe-
ctum]quia magis appetent reconciliari.& facit hoc multum
ad id,quod notatur in Summa de ſenten.excommunicatio.§.&
quæ ſit pœna. ſub.§.ſed quid ſi teneor.verſic.tu teneas. ¶ Sed ho-
minum]Secunda pars[Malitia]quæ ſemper creſcit.xij.q.j.omnis
ætas.in Auth. de nup. §. miſiores. coll.iiij. [Quod prouiſum eſt]
ſic.xlv. diſtin.licet.ij.ſ.de tranſla.epiſcopi.inter corporalia. §. ſi.ſ.
de priuilegiis.ꝙ nonnullis.ad ſin.[Noxam]i.delictũ.de hoc. j.de
homicid.extra.pro humani.§.j.[Dum enim]alias cum enim.&
eſt melior litera[Eccleſiaſticis] quia & in illis & earum occaſio-
ne frequentius promulgatur. poteſt tamen, & pro aliis promul-
gari.ſ de iud. nouit.& patet in his quæ not. ſ.qui fil. ſint legiti.per
venerabilem.§. rationibus[Opponitur]& admittitur coram iudi
cibus eccleſiaſticis,tamen alij parum curant, tamen leges ma-
gnam vim faciunt,vnde & dicitur in conſtitutionib. feudo.hic fini-
tur conſuetu.regni.ca. domino guerram. quẽadmodum domi-
num excommunicatum, vel bannitum a Rege non eſt obliga-
15 tus†vaſſallus ad adiuuandum, vel ſeruitium ei præſtandum,im-
mo abſolutus eſt interim a ſacramento fidelitatis, niſi ab eccle-
ſia,vel a Rege fuerit reſtitutus,& comprobatur hoc. xv. q.vi. nos
ſanctorum.& c.alius.& ſ.de pœniten.c. ſi. & ſecundum iura au-

thentico habet archiepiſcopus poteſtatem concilium prouincia
le conuocandi, vt eccleſiaſticus ſtatus & ſacræ regulæ diligenter
cuſtodiantur.& ſic faciant ſtatuta ſua, & vt puniant quãcunque
perſonam circa prædicta delinquentem, vt in Authen. de ſanct.
epiſcopis.§.vt autem omnis eccleſiaſticus.colla.ix.quod & proba
tur ſ.de accuſationib.ſicut olim. & idem probant aliæ leges in-
ductæ ſupra in ver.quid ſi hæres inſtituatur alias inſtitutus.& Lo
16 tharius Imperator conſtituit, vt ſeculares † iudices diſtringant
excommunicatos contumaces,vt in Lombarda.de decimis.l.de
decimis.& l.ſi.& iij.Sed & ſi opponatur coram iudicibus ſecula-
ribus,admitti debet hæc exceptio, & remitti ad epiſcopum diffi-
niendam.ſ.de ordi.cogn.tuam.quia quo ad talia ſacri canones etiã
ſecundum ſanctiones legitimas ſunt ſequendi in Authen. quo.
oportet epi.§.j.colla.v.no.ſ.ſecun.nup.c.pen.& ſi. [Differri]con-
tra iura.ſ.de dolo & contu.finem. & c. venerabilis. C. de ſide in-
ſtrumen.l.ſi.ad ſi ff.ſi cer.pet.quidam æſtimauerunt[Laboribus]
quod vitandum eſt.ſ.de appellationibus.vt debitus[Proinde]ver
ſic.[Morbus]ideſt malum,ſiue peccatum,ſiue vitium,ſiue mali-
17 tia,†peccatum enim eſt morbus animæ.ſ.de pœniten.cum infir
mitas.ſi.ſ.de reſcriptis.ad hæc ſumus.ſ.de iuramento calum. cæ-
terum. j.de appellationibus extra.legitima. §. j. [Communem]
ſcilicet inter omnes quaſi indifferenter[Irrepſit].i.latenter inua-
luit[Medelam].i.conſtitutionem generalem.ſ.de conſtitu.c.fin.
¶[Si quis igitur]Tertia pars[Opponit] in quocunque iudicio ec-
cleſiaſtico, vel ſeculari in modum exceptionis,nam in ſeculari
in modum actionis opponi non poſſet[Speciem]vtrum ſit ma-
18 ior,vel minor,†& vtrum a iudice,vel a canone, & a quo lata ſit,
cum plures ſint,& diuerſæ defenſiones, ſiue replicationes com-
petant.arg.ſ.de libel.obla. ca.ij. & iij.& ideo ſequitur[Et nomen
excommunicatoris] & canonis,quia idem iuris eſt. Alias excõ-
municationis: quod vtrunque concludit. & ꝙ canon ſpecifican
dus ſit,habes ar ſ.de ſtatu.licet Heli.& de ſententia excommuni-
ca.quod in dubiis.& c ſequen.& eſt ſimile, quod dicit lex in do-
lo.addens, ꝙ in tanto crimine non oportet vagari. ff. de dolo. ſi
ex dolo.§.ſi.& l.ſequen.ff.de iniur.prætor edixit. reſpon.j. & arg.ſ.
de reſtitu.ſpoliato extra.frequens.& de teſti. extra. ad hęc præſen-
tium. §.teſtes etiam.& ſequen. [Eam tenui]alias excommunica-
tionem[Deferre] ideſt proponere debere,& non aliam [Notio-
nem]alias notitiam. id eſt in iudicium, in quo debet fieri fides.
19 [Infra octo]quaſi dicat claram,& manifeſtam.†hæc enim, quę
infra octo dies probari poteſt,notoria dicitur.j.de ſententia excõ
munica.extra.ſolet.§.in prima. Ergo ſi non habeat probationes
paratas,taceat,etiam ſi epiſcopus ſit.vj.q.ij. ſi tantum.& cap.pla-
cuit.& ſecundum hoc intellige.ſ. de officio delega. prudentiam.
§.ſextam. Sed quare non dantur hic. xv. dies. ſicut & ſ.de reſtitu-
tione ſpoliator. extra. frequens.§.ſed ſi in ciuilibus? Reſpon. De
ſpoliatione(de qua ibi loquitur)non conſueuit fieri inſtrumen-
tum,ſed de excommunicationis ſententia non ferenda a iudice
hodie,niſi in ſcriptis. j. de ſententia excommunica. extra. cum
medicinalis. datur ergo in excommunicatione breuior termi-
nus,quia de ipſa facilius conſtare poteſt. ff.de pign. contrahitur
ad ſi.& ideo probatur per literas. ſ. de probationibus,poſt ceſſio-
nem.Quare ergo non datur prolixior quo ad ſententiam cano-
nis,cum nec ibi fiat ſcriptura? Reſpon. Quia hæc duo ſimul iun-
guntur,& ſimul ab eodem,& ex eadem cauſa conſtituuntur, &
ideo quod de vno dicitur. neceſſe fuit, vt de altero intelligeretur.
ſ.de conſtitu.tranſlato.Nam nec in primo oportuiſſet conſtitue
re terminum tam prolixum.Sed quid ſi hoc opponitur in curia,
nunquid & ibi facienda erit probatio? Ita videtur arg. ſ.de priuil.
cum olim eſſemus.§.j.ver.quas ſub eo tenore. Vel dic, ꝙ de hoc
non eſt nobis quęrendum, quia ſuum conſilium ſufficit ſibi. ſ.
de ſententia excommunica mulieres. §. j. & c.cum illorum.re-
ſpon.primo.verſi.ſi.verum tamen eſt, quòd ibi dantur ſolũ octo
20 dies.Sed & ex cauſa, † & etiam ſine cauſa poſſet Papa terminũ
prolixiorem dare,& etiam abbreuiare.arg. ff. de re iudica. l.ij. &
in eo,quod legitur, & notatur. ſ. de dila.ca.j.Sed nunquid, quod
hic dicitur eſt regulariter intelligendum.ſcilicet ꝙ octo dies den
tur tantum ad probandum excommunicationem obiectam? Re
21 ſpon.†Immo diſtingui debet,vtrum proponatur in modum dila
toriæ vel peremptoriæ. Vbi enim in modum peremptoriæ pro-
ponitur,vt ſi dicatur electionem non tenere,quia ab excommu-
nicato,vel de excommunicato eſt celebrata, maius tempus da-
bo,vt ſ. de conſuetudi.cum dilectus.§.quia nobis.ſ.de elect.cum
inter.R.ſeniorem.§.ſi.ſ.de æta.& qualitate.cum bonæ.lij.q.iiij.cõ
22 ſanguineorum Sed cum†in modum dilatoriæ opponitur: tunc
abbreuiatur, vt hic. & j. de ſententia excommunicatio. extra.
ſolet.§. prima.ſ.de officio delega.prudẽtiam.§.ſexta. & eſt triplex
ratio diuerſitatis.Prima eſt,quia per dilatoriam magnum gene-
ratur præiudicium,vnde & in ea magis eſt ſubueniendum,vt pa
tet.C.de preci.Imperato.offe.l.quoties.Secunda.quia dilatoria ſę
pius conſueuit opponi malitioſe,quam peremptoria, vt patet.ſ.
eo.reſpon.primo.ſ.de reſtitutione ſpoliato.extra. frequens. Ter-
tia,quia & ſi præſumatur,ꝙ peremptoria malitioſe proponatur,

conſueuit

conſueuit tamen apponi pœna, ſi in probatione deficiat ſecun-
dũ conſuetudinẽ curię generalem, non ſic de dilatoria, & de hoc
notatur. ſupra. de dolo & contuma. finem. Quid ſi per iudicem,
23 vel per malitiam † aduerſarij ſteterit, quod excipiens non potuit
probare exceptionem hanc infra octo dies? Reſpon. Dicunt qui-
dam quod nihilominus procedetur, vt hic. Tu dicas, quod ſub-
uentiendum eſt, & iterum dilatio erit danda. arg. ff. de iudica. l. ij.
& in Authen. de his qui ingre. ad appella. §. quia enim & præce-
den. colla. v. infra de re iudica. cum Bertholdus. §. poſt modum.
infra de appellationibus: ex ratione. [Minime computato.] ſic.
ſupra de reſtitutione ſpoliato. extra. frequens. §. ſed cum ciuili-
bus. & ff. ſi quis cautioni. l. j. Aliud in decem diebus, qui dãtur
ad appellandum, in quibus computatur mora probationis ſen-
tentiæ. ſupra de ſentẽtia. & re iudica. quod ad conſultationem. &
idem erat ſecundum vetera iura. ff. quando appellan. ſit. l. j. §. bi-
duum. & §. fi. ij. q. vj. biduum. & ca. propter ſuperfluam. 4. q. 5. quiſ-
24 quis. Sed nunquid in † octaua die poterit hoc probari, cum hic
dicat infra? Sic. Nam & maritus infra lx. dies debet accuſare. ff. de
adulte. miles. § lx. & l. ſi cuius §. ex ſenatu. & tamen in ſexageſima
die admittitur. ff. de adulte. l. pater. § lx. Sic & bonorũ poſſeſſio ſ.
diem centeſimum peti poteſt, & in die centeſimo admittitur pe
tens. ff. de ſucceſſorio edict. l. j. §. quod dicimus. Simile. ff. de verb.
obliga. qui ante calendas. [Apertiſſimis] .i. indubitatis & claris. C.
de proba. l. fina. ij. quæſtio. viij. quiſquis. [Documentis] .i. teſtibus,
vel inſtrumentis. ſupra de teſti. cogen. peruenit. j. quam exceptio-
nem ſic oppoſitam ſi non probauerit aliquo modo, vel aperte,
ſuprà mutit. [Iudex] quaſi interloquendo, quod nõ obſtãte illa ex
ceptione, quæ probata non eſt, in principali debet procedere. Sed
25 quid ſi & iudici hæc † exceptio opponatur ſic. Domine coram vo
bis non teneor reſpondere, vel aliquid probare, quia eſtis excom-
municatus tali excommunicatione, quis cognoſcet de hac ex-
ceptione? Ordinarius ſuperior, ſi proximus ſit, quia reus excipen
do actor factus eſt. ff. de excep. l. j. ergo ſequatur forum rei. ſupra
de foro competẽ. cum ſit generale. Alioquin cum in hoc articu-
lo iudex merito ſit ſuſpectus. arg. C. de oſti. aſſeſſo. nemo. ſupra de
offi. delega. ſuſpicionis. ad arbitros recurratur, vt ibi. & infra de ap
pel. extra. legitima. igitur ſi hoc obiicitur iudici a ſede apoſtolica
delegato, arbitri eligendi ſunt, ſicut & ſi recuſaretur, vt ibi, quia
eadem eſt ratio, & idem ius ſeruari debet, cum neque aliter va
leat iuriſdictio expediri, vt notatur. infra de appella. extra legitima.
ſuper verbo, ſecundum formam iuris. [In cauſa] &c. [Reum] .i.
excipientem, & in probatione deficientem. ſupra. de dolo & contu.
finem. [Actor] originaliter vel occaſionaliter. [Diebus illis.] à tẽ-
pore, quo propoſita fuit exceptio, quouſque procedatur in princi
pali, quia tantum fuit impeditus, ſupra de procuratoribus. audi-
tis. & de dolo & contu. cum dilecti. in fi. [Docuerit.] proprio iu
ramento, vt notatur ſupra de elect. extra. ſtatuimus. §. adiicientes
[Præhabita.] per iudicem. [Taxatione] congrua, & veriſimi i con
ſiderata qualitate perſonę & familię ſupra de procuratio. cum pro
cauſa delicãda non nimis, neque luxurioſa, ſiue ſuperflua. ff. de pi
gnor. act. ſi ſeruos pignoratos in fine. & ff. de dam. infect. ex dãni
[Condemnans] niſi errore probabili excuſetur, infra de ſenten.
excommunica. ſacro. §. ij. & penult. ¶ [Si vero poſt modum] 3.
pars. [Iudicij.] per diffinitiuam ſententiam non finiri, vt ſequitur,
26 & non triennium quæ nõ † habet locum in foro canonico, vt ſupra
de iudi. venerabilis. Et eſt ratio, quia cum in eo ante diffinitiuam
ſententiam appellatio indifferenter ex cauſa probabili admitta-
tur, & ſic ipſa inſtantia iudicij, vltra triennium differatur, non
poteſt ibi locum habere lex. C. de iudi. properandum. ſed in ciuili
tantum in quo regulariter ante diffinitiuam ſententiam neque-
unt appellare. infra de appellationibus. ſuper eo. ij. [De eadem]
iam propoſita ſic ff. de ede. argentarius. vel alia de nouo ſibi exor-
ta. ſupra. eo. paſtoralis. [Areo.] originaliter: ſed actore excipiendo.
ff. de exceptio. l. j. ff. de probationibus. in exceptionibus. [Et probe-
tur.] infra viij dies. vt ſupra. [His.] ſcilicet actis omnibus. [Præceſ-
ſerunt.] probationem factam. Per hunc ergo & ſequentem. §. a-
perte noſtra opinio comprobatur. de qua notatur in Summa de
procurato. §. quis dari. verſicu. ſi vero. hic autem aliquid aliud
ſuppleri oportet ſecundum quoſdam, quod non placet, vt pa-
tet in ſequen. glo. [In ſuo robore.] quod habuerunt, & habent,
27 & habebunt. non obſtante, quod cum excommunicato factum
eſt, etiam ſi publice erat excommunicatus, dummodo non
potuerit fides fieri, quia quo ad hunc iudicem coram quo
actum eſt, & quo ad id quod actum eſt, etiam ſi poſtea de ex-
communicatione hac fiat fides, omnino occultus reputatur, &
hoc eſt verum quantum ad actorem, vel reum excommunica-
tum, ſecus in iudice, qui ſi publice excommunicatus ſit, non va-
let ſententia ipſius, ſi poſtea detegatur excommunicatus. ſ. de ſen
ten. & re iudica. ad probandum. Et eſt ratio quare aliud eſt in iu-
dice, quam in partibus: quia iuriſdictio non cadit in excommu-
nicatum. & ſic ſententia talis nulla eſt. cum nullam habeat iuriſ
dictionem, nec tenet ſcriptura, quia nec aliter valet. ij. q. j. in primis:
quia ex quo damnatus eſt auctor, damnata eſt eius ſcriptura. ſu-
pra de hæreticis. fraternitatis. & ca. excommunicamus. §. creden-
28 tes. Secus in partibus, quibus † poteſt imputari, ſi non obiiciant
excommunicationem. Si autem reus obiicit, & probet, repelli-
tur, & reus a proceſſu iudicij abſoluitur, ſed non ab eo, quod pe-
tebatur ff. de iudic. l. non idcirco. §. cum poſtea. ſecundum domi
num noſtrum Non placent ſupradicta. vt patet in his, quæ no.
ſupra eo. ſuper verbo, a ciuilibus. & dic, vt ibi: nam idem poteſt
probare & de actore, quia litis conteſtatio non fit ſine libello, vt
ſupra de libel obla. ca. j. ergo ex quo damnatus eſt auctor libelli,
damnatus eſt libellus, & ſic litis conteſtatio, ſic & proceſſus ſupra
de lit. non conteſta. ca. vnico. Dicas ergo, quod idem eſt in iudi-
ce actore, & reo, vt patet in his, quæ not. ſ. eo §. fin. & quod ſenten
tia occulti excommunicati teneat, & non publici. ff. de officio
prætor. l. j. Et hoc eſt verum ſalua ſententia excommunicationis,
quam puto nullam, ex quo ab excommunicato lata eſt quan-
tumcunque occulto, dummodo poſtea detegatur. Et eſt ra-
tio, quia cum ſit extra communionem eccleſiæ non poteſt habe
re hanc poteſtatem. xxiiij. quæſtio. j. audiuimus. & cap. ex parte.
[Prouiſo.] verſicu. [Quod vltra duas.] ſimile ſupra de procura-
toribus. cap. j. & de teſti. licet dilectus. ſupra de appellationibus.
ſua nobis. ff. de dila. l. fin. [Hæc.] ſcilicet excommunicationis
29 exceptio in genere, non dico hoc † proponi bis, quia ſic con-
tradiceret, quod ſequitur, vel euidens, & prompta. Vel dic,
hoc in genere cum dilatione, niſi noua &c. vel hoc etiam in
ſpecie, niſi euidens &c. ſine dilatione. vt infra notatur. [Noua]
id eſt de nouo promulgata, & ſic de nouo orta fuit ſupra de
officio delega. inſinuante. [Emerſerit.] in quo caſu adhuc bis ad-
mittetur ad probandum, non tertio, vt ſupra, quia eadem ratio,
ergo idem ius, niſi videretur iudici hoc malitioſe proponi. ſupra
de dolo & contu. finem. [Vel euidens & prompta] ita quòd non
petat dilationem aliam, ſed habeat probationes paratas, ita quod
dicere poſſit, hodie conſtet, hodie agamus. ff. vt in poſſeſ. lega. ſi
is a quo. reſpon. j. ff. ad exhiben. l. ij. §. ibidem. ſupra de reſtitutio-
ne ſpoliato. literas. § præterea. & de teſti. veniens. ij. §. j. [Superue-
nerit.] de quibus, ſi neceſſe fuerit, fidem faciat iuramento ſupra
eo. paſtoralis. Vel dic, quod hoc non eſt neceſſe. ex quo probatio-
nem offert ſupra eo. exceptionem. [Antiqua] iam bis propoſita
diximus. ſupra quod hæc exceptio iterum poteſt opponi duran-
te iudicio & ſic videtur a contrario, quod ſententia lata opponi
non poſſit, ideo ſequitur. ¶ [Sed.] quinta pars. ſubaudi. non ita eſt,
immo. [Et ſi poſt rem iudicatam] id eſt diffinitiuam ſententiam
[Talis] ſcilicet excommunicationis. [Proponatur.] ſubaudi dici-
mus, quod admittatur. [Executionem] &c. Eſt ergo hic expreſ-
30 ſum argumentum, quod † executor merus admittere debet ex-
ceptionem excommunicationis, alias appellari poteſt, vt hic. &
xj. quæſtio. iij. cum excommunicato. Secundo poteſt opponi co-
ram eo, quod nouatio facta eſt ff. de re iudica. l. iiij. § ſi ex con-
uentione. Tertio, quod facta eſt tranſactio poſt ſententiam. ar-
gu. ff. de in ius vocan. neque. §. j. Quarto, quod ſententia lata eſt
per falſos teſtes, vel falſa inſtrumenta. C. de procurato. licet. ſupra
de probationibus. licet. §. penult. ſupra de cri. fal. ſuper eo. Quin-
to, quod male interpretatur ſententiam, ff. de appellationi. ab
executore. Sexto, quod aliquid doloſe facit. ff. de nego. geſt. l.
ij. §. ſi executor. Septimo, quod excedit formam ſibi commiſſam
ſupra de ſententia & re iudica. quod ad conſultationem, in fi.
& ſupra de officio ordina. irrefragabili. §. vt autem. Octauo:
quia per doloſam allegationem obtinuit, vel is, contra quem
lata eſt ſententia, iuſto impedimento detentus fuit ff. de in-
di. l. ſi prætor. §. fin. alias eſt. l. ſi per dolum. ſupra de ſententia &
re iudica. cum Bertholdus. §. poſtmodum. Nono admittitur
generaliter alia, ſi qua occurrit rationabilis exceptio vt patet
in eo, quod legitur, & notatur ſupra de clerico excommuni-
ca. miniſtran. illud. reſpon. i. verſicu. j. Has exceptiones admit-
31 tere † debet iudex, alias executor quantumcunque expreſſã
ſcribatur ſupra de officio delega. ex parte. ii. & hoc ſummarie
examinabit. ff. de re iudica. diuus. ff. de cuſto. & exhib. diuus.
ff. de iudic. prætor. ſed non pronunciabit ſupra de officio de-
lega. paſtoralis. §. quia vero, immo remittet partes ad dele-
gantem, qui hoc determinet, ex quo eſt verus executor, &
ſic intellige. xxv. quæſtio. ij. §. & ſi non cognitio. infra de ſen-
ten. & re iudica. de cætero. C. de exceptio. rei iudica. ſi vt pro-
ponis. quod dic, vt plene notatur ſupra de re iudica. quod ad
32 conſultationem. §. fin. Quod ſi mixtus † ſit executor, nedum ſu-
pradictas exceptiones, ſed & quãlibet aliam rationabilem admit-
tet, & examinabit, quinimmo & determinabit. C. ſi ex fal. inſtru.
l. fina. ſupra de ſtatu & qualitate. accepimus. ſupra de reſcriptis.
contingit. ſupra de offi. delega ex parte. ij. & de hoc notatur in
Summa de officio delega. §. quæ delegari. verſicu. finis. & ſequen.
[Impediat] .i. retardet, vel differat, alias impediret. [Non minus.]
ſupple. niſi excommunicatio notoria eſſet, & ſi non corrigitur con
trarius ſenſus. ſupra de ſententia & re iudica. ad probandum. ſ.
eo. exceptionem. & ideo iterum ſequitur, eo tamen ſaluo &c. Vel
dic, vt ſupra notatur reſpon. primo. ſuper verbo, excludantur ſed

hoc magis placet, vt patet in ſequen.glo.[Obtinebit]quam obtineret, ſi tempore ſententiæ non eſſet excommunicatus, ex quo occultus erat, nam ſi eſſet publicus ideſt notorius, non valeret ſententia neque proceſſus, vt probatur a contrario ſenſu.ſupra de ſententia & re iudica.ad probandum. ſupra eo.exceptionem.ſupra de procurationibus.ca.fina. & ſic poteſt intelligi.ff.de iudiciis, non idcirco § ſi quis poſtea.cui contrario ſecūdum gloſſam aliorum ſufficienter reſponderi non poteſt.hoc expreſſius probatur ſupra de reſcriptis extra.ipſo iure. ſed pauci habēt.Et vt ſcias hunc verum eſſe intellectum ſtatim ſequitur. ¶Eo tamen ſaluo]&c. vj.pars.quaſi dicat omnia ſuperiora intelligas in excommunicato occulto, nam ſi publicus eſſet, nullus eſſet proceſſus, vt ſupra eo.exceptionem. ideo ſubaudi. infra[Publice.]non valeat pro-
11 ceſſus † habitus cum eodem in his quæ tanquam actor egit, & pro ipſo faciunt. Secus ſi reus eſſet in cauſam abſolutionis. arg. ſupra eo.cum inter priorem. in fine. Et eſt ratio, quare non valet proceſſus in fauorem ipſius, quia odioſus eſt, & in pœnam delicti ſui & contumaciæ hoc dicimus tenendum eſſe, reo autem non debet obeſſe delictum ſuum. arg. C. de inoffic. teſta.ſi quis in ſuo cui nec debet obeſſe taciturnitas, quia non habebat probationes paratas.ij.q.vij.plerunque.Caueat tamen, quòd hoc proteſtetur, ne videatur doloſe tacere.ſupra eo.exceptionem. & ca. paſtoralis. Et eſt ratio quadruplex, de qua dixi in principio, nam omnes dicimus excommunicatum vitandum, & ideo, ſi diceremus, quod valeret id, quod facimus cum publico excommunicato, ſcandalizarentur inde homines, penes quos eſt publicatus, & minus timerent cenſuram, ſed per hunc intellectum inducentur ad reuerendum cenſuram eccleſiaſticam & abſolutionem citius impetrandam videntes, quod ex quo aliquis eſt excommunicatus, & publicatus in vna eccleſia excommunicatus intelligitur apud omnes, quod eſſe debet.iij. quæſtio.iij. omnes quos.& ca.præceden. iiij.quæſtio. v.quiſquis. xj. quæſtio. iij.ca.ij.& iij.ſupra de ſenten.excommunica.officio. ſicque obedientia prodeſt humilibus, & contemptus obeſt contumacibus, & elatis.ſupra de poſtula.prælato.cap j.§.ne igitur In occultis autem hoc non imminet periculum, de quo nec eccleſia iudicare debet.ſupra de ſimonia.ſicut tuis.in fi.ſupra de cohabita. clericorum & mulie.veſtra.Procedet tamen iudex, quamuis dicatur excommunicatus publicus, ex quo non poteſt fieri fides. [Et ſi hoc iudex nouerit.]puta, quia audiuit fieri ſolemniter in eccleſia denunciationem, vel quia ei fides ſit probatione oblata, & parata quandocunque ideſt ante ſententiam, vel poſt, etiam ſi executioni mandata ſit ſententia, ex quo excommunicatus notorius erat, vt infra eo.ſecus in occulto.vt ſupra.§ j.Hoc intelligas, niſi pars rei abſtineat, alias ſuſtineat, vel appellet. ſecundum ea quæ notantur. ſupra eo.ſuper verbo, excluduntur. ad fi.[Et ſi de hoc reus non excipiat. [timens condemnationem expenſarum, & ideo non in formam exceptionis, ſed proteſtationis tantum hoc
14 proponat, vel etiam omnino ſileat. [Iudex]&c.ſcilicet in illo caſu, quando audiuit denunciationem, & alio poſt probationem. [Actorem.]non reum, nam ille poteſt defendere ſe, ſupra eo. cum inter priorem.& de iud.intelleximus.[Ex officio ſuo]etiam ſi nihil opponatur, vt dictum eſt, cū hic vertatur periculum animæ.ſupra eo.exceptionem. ſupra de elec. cum nobis olim.§.penulti.[Repellere.]ſi adhuc durat iudicium, & ſi iam lata ſit ſententia, abſtinere ab executione, & ſi executum fuerit id etiam reuocare.[Non poſtponat.]vt chriſtiani timentes ſaltem incommodum temporale, ex quo deuitati ſunt per eccleſiam circa abſolutionem petendam, nec dormiant, nec dormitent, quod multi faciunt, ſupra de conceſſio. præben. quia diuerſitatem. ſupra de pœnis.ca.fi.

¶ De ſententia & re iudicata. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Tribunal quid ſit, & quot modis dicitur. & nu.2.*
3 *Reus dicatur a reatu quando continuetur, a re uero quando non.*
4 *Iudex æternus non erat.*
5. *Prudens quæ facere debeat.*
6. *Inimicus non poteſt eſſe teſtis, vel iudex.*
7 *Iudicium peruertitur odio fauore, timore, & præmio, & quandoque ignorantia. & nu.13.*
8 *Iudicare qui recte vult ſtateram debet habere in manu.*
9 *Iudices ſicut iudicabunt ita a Deo iudicabuntur.*
10 *Iudex qui male iudicauit, quam pœnam incurrit, & numero.15. & 17.*
11 *Iudex debet iudicare ſecundum conſcientiam iuris.*
12 *Iudex nec in arbitrarijs plus debet facere vni, quam alij.*
14 *Beneficio an ſit priuatus, qui eſt priuatus officio.*
16 *Pœnæ ſpecies non extenditur de vna ad aliam.*
18 *Delinquens in pluribus, & plures offendens grauius punitur.*

CAP. PRIMVM.

CVm æterni. Monentur omnes iudices, vt in omnibus proceſſibus ſuis, maxime in concipiendis ſententiis omni remoto odio, fauore, timore, & præmio. ad ſolum Deum oculos dirigentes ſecundum ius & conſcientiam non differant iudicare. Quod ſi in grauamen partis alterius contra conſcientiam.& iuſtitiam aliquid fecerint per gratiam, vel ſordes, ſciant ſe ab executione officij ſuſpenſos per annum integrum ipſo iure, in æſtimationem litis condemnandi nihilominus parti læſæ. Sciant etiam, quod ſi ſuſpenſione huiuſmodi durante diuinis ſe ingeſſerint, irregularitatem incurrent, circa quam non poterit quis cum ipſis citra ſedem apoſtolicam diſpenſare. Nec per hoc intendit dominus Papa contra tales pœnalem conſtitutionem promulgatam reuocare. [æterni]ideſt Dei viui. ſupra de Summa Tri-
1 nita. capitulo primo. [Tribunal]ideſt locus, in quo ius redditur, ſiue in quo iudex pro tribunali ſedet, qui ſic appellatur quoad magnos iudices, qui maiores cauſas habent determinare. ff. de iudi.l.j. C.vbi & apud quem. l.fin. poſt principium. Vocatur & auditorium quoad Imperatorem, & cōſiſtorium quoad Papam. ff. de minori. §. denique. & ſequen. & ſupra, de reſtitutio in integr. cum ex literis. §.j.verſicu. & ſecundum. & quo ad alios maiores iudices. ff. de re iudica. contra pupillum. §.is quis. Ideo & dicitur conſiſtorium, ſiue auditorium. infra de appellationibus. extra. Romana. reſpond. j. Dicitur. & prætorium, ſiue ius, tracta ſignificatione ab eo, quod
2 fit in eo, quod fit. ff. de iuſtit.& iur. l. penultim. † Appellatur etiam forus infra de verbor.ſignificatio. forus & poteſt iſlocus appellari forum, quando comprehendit terminos iuriſdictionis commiſſę cuilibet iudici ordinario, non ſolum cui prouincia commiſſa eſt. ff. de officio præſid. l. j. ij.& iij. ſupra de officio lega. nouit. ſed & ciuitas ſola, vel caſtrum. ff. de verbor.ſignifi.pupillus.§.territorium.vnde & dicitur, quòd actor ſequitur forum rei. ſupra de for. competen. cum ſit generale, & iſto reſpectu tota vna diœceſis vnum dicitur territorium. xvj. quæſtion. 6. omnes Baſilicæ. Sic videtur, quod quodlibet caſtrum ad vnum ſolum dominum inſolidum pertinens vnam prouinciam faciat, vt ſic ſi extraneus ibi deliquerit, ibi ſit remittendus, dumtamen iudex merum imperium habeat, & exigat hoc delictum. C.vbi de cri. agi opor. auth. qua in prouincia.iij. quæſtio. vj.capitul.j. 6 quæſtio. iij.placuit. quod de diœceſi expeditum eſt ſupra de foro competenti. poſtulaſti. ſupra de raptoribus. capitu.j.arg ad hoc.ſupra de verbor. ſignificatio.cum
3 in partibus. §.fin. de iuriſdictio. omn. iudic.l. fina. † Hic autem ponitur tribunal pro iudicio Dei, & appellatur tribunal per excellentiam, quia iudex ſuper omnes eſt, & omnes iudicabit, vt patet, infra de pœniten. cum ex eo.§.j.verſicu. quoniam,
4 vt ait Apoſtolus. [Reum] † a reatu, id eſt culpabilem. de tali dicitur non ſtatim, qui accuſatur reus eſt, ſed qui conuincitur criminoſus. xv. quæſtion. fina. cap. finali. Alias dicitur reus non a reatu, ſed a re omnis, ſcilicet, a quo quid petitur ſupra de verbor. ſignificatio.forus. §. in omni. verſicu. reus. [Iniuſte iudex.]humanus & malus, nec enim eſt iudex, ſupple bonus, ſi non eſt in eo iuſtitia. ſupra de verbor.ſignificatione. forus. §.
5 in omni. verſicu iudex. & ſequen. [Condemnat] quia † iudex æternus non erat, nec errorem humani iudicis approbat, vt patet ſupra de ſenten. excommunicatio. a nobis. ij. §.j. & ideo plerunque homo in mundo iſto iudicatus. ab inferiori iudice accipit ſententiam, a ſuperiore vero coronam. xj. quæſtion.iij. & ſi ad tempus. [Propheta]Dauid. nec damnabit, ſcilicet dominus noſter Ieſus Chriſtus. [Eum cum iudicabitur illi] ideſt contra illum, vel cum iudicium fiet de illo, & ſunt eadem verba. xxiiij. quæſtion.iij. non in perpetuum. [Caueant]ideſt ante tempus prouideant. [Eccleſiaſtici.] non ergo ligant ſeculares, quia nec pœna infra poſita ipſos tenere poſſet, cum officio ordinis careant. [Iudices.]ordinarij, ſiue delegati quicunque ſint illi, ea quo ad ipſos pertinet iudicare, vel aliquid in iudicio agere, exceptis epiſcopis & ſuperioribus, vt notatur infra eo. §. ſi quis autem. [Prudenter.]in proferendo, vel conſiderando tempus præſens, & præteritum, & futurum. Seneca.
6 Si vero prudens es † animus tuus tribus diſpenſetur temporibus, præſentia ordina, futura prouide, vel præcaue, præterita recordare.l.di.ponderet.nam exempla præſentia cauere nos præmonent in futurum. 82.diſtinct. plurimos. ante fi.[Vt in cauſa-

cum

rum.]verſic.[Proceſſibus:]quibuſcunque. ſupra de proba. quoniam contra falſam.[Nihil.]verſic.[Odium.]priuatum. ſupra
6 de teſti. quoties. §. vnico. ideo † inimicus non debet eſſe teſtis,alias iudex.iij.quæſtio.v. quia ſuſpecti, ita enim impedit animum, ne poſſit cernere verum & ideo peruertit iudicium. xj.
7 q.iij.ita.[Vel fauor.]ſecundum quod † peruertit iudicium.xj.quæſtio.iij.quicunque.[Timor.]verſicu.& hoc eſt tertium peruertens iudicium.xj.q.iij.quiſquis.[Exules]ſi.ſupra in prohœmio.ver. ſed effrenata [Præmium.]verſi.[Vel]alias aut.& eſt hoc quartum iudicium peruertens.xj.q.iij. non licet. ſ. de vita & honeſtate clerico.cum ab omni.[Expectatio.]conuentionalis,vel tanta,quæ ipſum iudicem nouerit ad male iudicandum.ſic. xj.q.iij.qui recte. Hæc enim quatuor ſupradicta, & teſtes, & iudicem corrumpere conſueuerunt.xj.q.iij.quatuor. & §.ſi ergo. & de teſtibus.quoties & ca.licet ex quadam.§.fi.verſicu. j. Sed & ſecundum Hugonem cardi.adde quintũ, ſcilicet ignorantiam ſupra de tempo.ordina. vel non eſt compos.Et ſextum, ſcilicet negligentiam, ſupra de homicidio.extra pro humani.§.j. vbi de hoc. [Sed ſtateram.]qui
8 † enim recte iudicat,ſtateram in manu portat,nũc rigorem exercens, nũc miſericordiam temperans.xlv.di. omnis qui.& ca.diſciplina.& c.ſunt itãque.ita magnum,vt paruum,ex quo diſſinire pronunciat iudicans. nec declinãs ad dexteram,vel ad ſiniſtram. ſupra de iudi.nouit.§.j.ver.cæterum. licet in coertionibus faciendis dignitatibus, deferendum ſi.ſupra de offi.de lega.ſane quia.& ca.paſtoralis.& ſic intellige. ſupra de iudi.nouit.§.j.ver.ſed forſan vnde dominus Bertrandus epiſcopus Graſſenen.non in perſonis acceptio iuris habetur, verum deferri ſibi quis virtute meretur. [Lances]verſi.[æquo]. i.iuſto pondere, ſiue iudicio in toto proceſſu per ipſum habito,ſic ſeruato. [Vt in omnibus]ver.[Agenda.]in principio, medio,& fine.ff.ſi quis ius dicen. non obtemp. l.j.ſupra de offi de lega.ſuper quæſtionum.§.intentionis. [Præterea]ver.maxime. [Cõcipiẽdis].i.dictãdis quo ad informationẽ m.& ſcribendis omnibus,quæ cora ipſo,ſiue i ipſo iudicio acta ſunt diligenter cõſideratis.ſupra de teſti.in noſtra.ff.de teſti.curent.ſ.de renuncia.in præſentia.[Ferendus.]quo ad probationem.[Solum.
9 Deum.[a quo, ſicut iudicabunt, † & ipſi iudicabũtur C. de iudi. rem non nouam.[Illius] [Moyſi.[Eius] ſcilicet domini Dei.[Iudicare.]ſic.xj.q.iij.ſummopere.¶ Si quis autem] ij.pars. [Ordinarius.] exceptus epiſcopis & ſuperioribus, qui & ſi circa hæc delinquerint,peccat tanquam maiores grauius, quam alij, ſupra de tranſla.epiſco.inter corporalia.§ fi.& ix.q.iij.aliorum. tamen pœnam ſuſpenſionis, de qua hic ſequitur,non incurrunt.vt ſ.de ſenten.excommunica.extra.periculoſum.[Prodigus.]ſic.infra de accuſationibus.ca. prælatorum.& ideo crudelis eſt.xij. q. j. nolo. Et
10 hæc eſt prima pœna,quam † incurrit is, qui taliter profert ſentẽtiã, ſiue inique procedit ex certa ſcientia.C.de pe.iudi.qui male.iudica.l.fi.[Perſecutor.]ſecunda pœna,quia indignum ſe reddit,honore,quo fungitur,vnde & tales ſunt priuandi cingulo, & alias pœnas multiplices patiuntur,in Authen.vt iudi. ſine quoquo ſuffra. §.ſic igitur.& §.neceſſitatem.& §.ſi quis autem. colla.ij.& vt litigan.iurent.§.ſi quis autem & §.hoc quoque.coll.9 [Contra conſcientiam] verſi.q d.non patitur hanc pœnam, & ſi contra conſcientiam iudicet,dumtamen ſecundum iuſtitiam,nec enim debet ſequi conſcientiam humanam, ſed iudicialem, quam debet
11 ex allegatis,& probatis,& ſcriptis iuribus informare,† & ſic ſecũdum conſcientiam iuris iudicare, ſic intellige.ff.de arbi. quid tamen.§.dicere.alias eſt. l. & incipit qualẽ.in Authen.iuſiuran. qđ præſta.ab his.ver.& equus.col.iij.& de hoc no.ſ.de poſtu.c.j.ſup verbo,ſuo ſenſu.& de poſtula.præla. bonæ.j.[Grauamẽ.] hoc eſt tertium,quod requiritur ad hoc, vt pœna ſequens inflicta intelligitur,quia iam duo præmiſit.[Alterius.]Caueat ergo, ne etiã in
12 arbitratijs † nimis fauẽs parti alteri exiſtat,& alteri grauoſus.ar.in his quæ.no.ſ.de offi.dele.conſuluit.[In iudicio.]Nunquid idẽ in arbitrio? Non puto.ar.de pœni.diſt.j.pœnæ.ff. de pœnis. ſi præſes.& l.interpretatione. hoc ſi ſit arbiter compromiſſarius, ſecus ſi ſuccedit in loco delegati,vel ordinarij,vt no.infra de appe.extra. cordi.ſuper verbo,fauorem. Et idem,ſi omittat,quod facere deberet,vt ibi not. [Fecerit] ſcilicet iudex Quid de auditore, vel mero executore? Nec in his hanc literam puto locum habere. ſupra de of.deleg. ſuper quæſtionum. §.j. & verum [Per gratiam.] hoc eſt quartum, quod requiritur ad hoc, vt pœna ſequens locum ha-
13 beat,vt ſcilicet per gratiam † vel ſordes.i.prece, vel pretio,timore, vel odio iudex corruptus ſit vt ff.de iudi.l.ſi filius.C.de pœna iud. qui male iudi.l.fi.& ideo de his quatuor facit ſuperius mentionẽ [Ab executione]ver.& eſt hæc.tertia pœna.[Offici.]ſcilicet diui
14 ni & eccleſiaſtici.Quid ergo de beneficio † nunquid percipit ipſum interim? Si ratione officij competat, videtur, ꝙ non.arg.ſ. de cleri.coniugatis.diuerſis.& ca.Ioannes. ſupra de præben.cum ſecundum.ſupra de æta.& qualita.ca.j.& c.cum bonæ.ſupra de appella.ca.paſtoralis.Sed cõtrarium eſt tenendum in caſu iſto,quia pœnæ non ſunt exaſperandæ, & ſi hoc voluiſſet, bene dixiſſet dominus papa.ar.ſupra de deci.ad audientiam. Alia eſt enim ſuſpenſio beneficij, alia officij, nec vna includit reliquam,vt patet hic,& ſupra de elec.extra.ſtatuimus.§.qui vero. & alia ad ingreſſum eccleſiæ.infra de ſenten.excommunica.cum medicinalis.§. qui vero.hoc vbi a canone lata eſt ſnia. Si vero ab hoiẽ.tũc ſorma primæ iura locũ hẽt.ar.ſ.e.apl'icæ. vbi de hoc.ſ in hoc intellige qđ no.in Sũma.de ver.ſig.§.fi.verſi.j.& ſequẽ.[Ad æſtimationẽ litis.]
15 Hæc eſt.iiij.pœna.† nam talis facit litem ſuam, & ideo tantũ debet condemnari parti læſæ,quantum petebatur,vel eius veram æſtimationem ff.de iudi.l.ſi filius.C de pe.iudi. qui male iudica.l. fi.¶[Scituris]iij.pars. ſcilicet iudex ſuſpenſus ab officio vt ſupra. [Durie]ſcilicet infra prædictum annum ccclxvj dierum,ſi in annum incidat biſſextilem. arg.ff.de minor.l.j.§.minorem. & ſ. de verbo.ſignifi. cum biſſextus. licet aliqui dicant contra argu. ff.de ſtatuliber.l.iiij.§.Stichus.ſed certè hoc fauorabile eſt, vt quando de dubio animæ quæritur, quod eſt tutius eſt,æſtimemus,vt infra de ſponſa.iuuenis.& cenſura eccleſiaſtica fauorabilis eſt,quia medicinalis.ſ.de ſenten.excommunica.cum medicinalis.ij. q.j.multi.xxiiij.quæſtio. iij.corripiantur. cuius nomine ſuſpenſio continetur. ſ.de verbo .ſignifica.quærenti. & hac ratione conſiderata fit lata interpretatio in excommunicatione. ſ.de ſenten.excommunica.ſi quem & in dubio eſt pro ipſa interpretatio. ſ.de cleri. excommuni.mi.illud.§.licet.ſ.de ſenten.excommu.ſi vero. ij.& c.cum deſideres. §.ſedem. & tamen non eſt maior pœna in eccleſia Dei.xxiiii.quæſtio.iii.corripiantur. & ſic intellige quod no.
16 ſupra ſuper verbo, iudicum. & ſequen. Nec † vnam ſpeciem ad aliam extendimus, vt no.ſupra ſuper verbo,officij. Et eſt ratio: quia ſententia inter alia,& inter alias perſonas,& in alio iudicio, & alio modo lata &c. vt ſupra de fide inſtrumen. inter dilectos. § inſtrumentum.verſi.porro.& ſequen.& ſupra de offi. ordi.dilectus. §. penul. [Ingeſſerit]id eſt ſe immiſcuerit voluntarie, ſicut prius.ſic.ſ.de cleric.excommunica.mini.illud §.illud. [Diuinis.] ſcilicet officiis, & non dicit beneficiis. [Irregularitatis.]ſic.infra de ſenten.excommunica.cum medicinalis. §. fi.[Inuoluet.]alias inuoluit; ſi in officio ſuo id eſt ordine dicat etiam matutinum, vel veſperam ſolenniter in eccleſia, ſicut ante. xj. quæſtio. iij.ſi quis epiſcopo in concilio. Nec habet in hoc caſu locum monitio,de qua no ſ.de cleri.excõmunica.mi.clerici autem. [A qua]. verſi.ſcilicet irregularitate, vel a quo ſcilicet laqueo. [Per ſummum]quia iſte eſt de caſibus ſibi ſpecialiter reſeruatis. ſupra de ſenten.excommunica.cum illorum. xj. quæſtio.iij.ſi quis epiſcopus damnatus. & ſequen. & ſic ſeruat curia de corpore vitiatis, & illegitime natis,& pœnitentibus. & bigamis.ſecundum.do.n. ſupra de corpore vitia.ca.j.ſupra de bigamis.c.j.& ij.& iij.l.diſtin. qui in aliquo. Sunt & alij plures caſus, quos no.ſupra de officio lega.officij. [Salnis.]verſi.[Alij.]de quibus not.primam, ſupra eo.ſuper verbo, prodigus.ſecundam.ſuper verbo,perſecutor.tertiam ſuper verbo,ab executione. quartam ſuper verbo, ad æſti-
17 mationem. Eſt & quinta[,]quia † damnatur inquantum bonum & æquum videtur iudicanti. ff.de variis & extraordi.cogni.l.ſi.& Inſtitu.de obliga.quæ ex male.naſcun.reſpon.j. Nec obſtat in Authen.de iudi.§ quia vero.col.vj.Ex quo elicitur authen. C. de arbi.decreuimus.quia quod dicit, nihil eis erat aliud præter ſacramentum,hoc eſt dictu,nihil habebunt vltra.niſi quia pars ſuo beneplacito poterit appellare periura, alias litera habet ei id eſt arbitro. [Conſtitutionibus, quas & volumus vires ſuas habere.[Iudicantibus.]in foro contentioſo & iudiciali, & aliis etiam de ſententia excommunicationis loquentibus, quæ etiam multæ ſunt, vt, notatur.ſ.de ſenten.excommunica.cum medicinalis[Infligunt] Sed hoc quomodo; nec enim quis debet ex vno & eodem delicto pluries puniri.ff.nau.caupo.ſtabula.licet.§.ſi.ff.de reg. iur.bona fides. ſupra de offic. lega. licet Reſpondeo hoc in iſto caſu locum habere volumus ſpecialem, nec mireris. [Dignum eſt enim]&c. verſi. [In tot ſcilicet contra Deum, contra iuſtitiam, contra officii debitum. contra conſcientiam, contra naturam humanam, quia procedit contra proximum & corrumpitur. [Præſumit.]quia nec Deum,nec homines reueretur. [Pœna multiplici.]ſic ergo declaratur hic, quod apud dominos legum dubitabatur,& in quo multipliciter diſſentiebant, vt not. in l.ſupe. nam quicquid ſcripſerint omnes pœnæ locum habent, quia &
18 qui † in pluribus delinquit, & plures offendit, eſt grauius puniendus. infra de appella. extra. cordi.in fi. xiii.diſtinc.duo mala.xciiii.diſtinc. ſi quis autem legationem. iiij.diſtinc.factæ ſunt. ſupra de celebra.miſſa. de homine.ſ.de vita & honeſta. clerico.vt clericorum.

¶ De Appellationibus. Rubrica

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quandoque fit extra iudicium a iudice.*

Appellatio an debet fieri cum cauſa etiam ab interlocutoria & nu. 3. & 4. & 41.

5 *Appellatio in ſcriptis fienda eſt, & an qua libet ſcriptura ſufficiat. numer.6.*

7 *Appellans ſi dum ſcribit appellationem epiſcopus ſcribit excommunicationem & primo proferatur, an valeat appellatio, vel excommunicatio.*
Et quid ſi libellus primo appellauerit. nu. 8.
9 *Præpoſitio de, auget*
10 *Apoſtoli qui, & vnde dicantur.*
11 *Litera dimiſſoria quæ & vnde dicuntur.*
12 *Apoſtoli infra quod tempus peti debent: & nu. 15.*
13 *Apoſtolorum ſcriptura quid continere debeat.*
14 *Appellationum quot ſunt ſpecies.*
16 *Apoſtoli ſi fuerunt petiti debent a iudice exhiberi, etiam ſi non fuit admiſſa appellatio.*
17 *Apoſtolorum quot ſunt genera. & nu. 18.*
19 *Iudex poteſt grauamen reuocare, antequam concedat apoſtolos, ſed poſt non poteſt, cum dimiſerit partes a manu ſua.*
20 *Appellans pars, & appellata debet venire inſtructa in cauſa appellationis, ſicut in principali.*
21 *Appellatus trahitur ad iudicium, & non trahit.*
21 *Iudex ex officio poteſt compellere partes ad proſequendam appellationem.*
23 *Procurator appellationis an ſit ſufficiens in cauſa eã vi primi mandati.*
Et ſi non vult procedere nunquid eſt cogendus. nu. 24.
25 *Procurator reuocari poteſt pro libito ante litem conteſta.*
26 *Procuratorium mandatum finitur ſi dominus moritur ante litem conteſta ſecus ſi poſt, quia tunc tenetur procurator procedere vſque ad finem cauſæ cũ ſit effectus dominus litis.*
27 *Procurator reuocari poteſt poſt litem conteſtatam ex iuſta cauſa.*
Et quid in cauſa reconuentionis nu. 28. & 29.
30 *Procurator in quibus caſibus non cogitur reum defendere, nec contra eum committitur ſtipulatio.*
31 *Procurator ſi non conſenſit, nec ſuſcepit mandatum, et dominus ſatisdedit non cogitur reſpondere, nec in eum committitur ſtipulatio.*
32 *Procurator tacite conſentire videtur, ſi præſens in conſtituendo non contradicit.*
33 *Procurator ſemper tenetur finire mandatum vere ſuſceptum. & nu. 35.*
Quod fallit nu. 34. & 36.
37 *Procurator quomodo dicitur præciſe cogi ad defendendum.*
38 *Licet dominus quando punitur ſi ſciens non purgauerit contumaciam procuratoris. & nu. 39.*
40 *Appellans ſi non fuerit proſecutus appellationem infra terminum aſsignatum rata manet ſententia.*
41 *Iudex ad quem appellatione delata a iudice a quo, poteſt procedere in appellatione appellante inſtante.*
43 *Appellatio ante diffinitiuam ad hoc vt valeat, quæ requiruntur.*
44 *Contumax ſemper debet condemnari in expenſis.*
45 *Deluſio non approbatur a iure.*

C A P. P R I M V M.

COrdi. Lites dirimantur & ſubditi a labo-
ribus releuentur ab appellationi-
bus ad ſedem apoſtolicam in iudicio, vel ex-
tra circa diffinitiuam ſententiam, appellatio
nes, & cauſæ in ſcriptis porrigantur, apoſtoli
continentes cauſam eandem, vel quare non
ſit delatum, vel etiam ſi non eſſet deferen-
dum, quare hoc factum eſt, petantur, & exhibeantur appellato-
ribus ad appellationes proſequendas, tempora congrua modo-
rentur, & ſi appellati hoc petierint, partes per ſe, vel per procura-
tores ſufficientes tam ſuper cauſa appellationis, quam princi-
pali ad ſedem apoſtolicam accedere teneantur. per hæc autem
iura tractantia de appellationibus faciendis a diffinitiuis ſentẽtiis
minime eneruentur, vel in aliquo diminuantur. Si appellatores
prædicta non ſeruauerint appellatio nulla ſit, & in expenſis legi-
timis condemnetur. Quòd ſi appellati hæc contempſerint, tam
in expenſis, quam in aliis pœnas contumacium patiantur.
Aequum eſt enim, vt in eos inſurgant iura, a quibus nedum par
tes, ſed etiam iudices eluduntur, nobis eſt omnia capta ad effe-
ctum perducere. C. de emenda. no. co. & eius ſecun. edi. l. vnica.
in princip. [Minuere]. ſupra de reſcrip. nonnulli. §. cum autem.
hoc enim boni prætoris eſt. ff. ſi cert. pet. quidam. ſupra de offi. de
lega. extra offic. ii. vbi de hoc. ¶ [Sancimus igitur] ii. pars. [In iudi-
cio.] ex quo quis eſt citatus. ſupra de fo. compe. ca. penul. & ſupra
de offic. delega. gratum. & ca. licet. [Vel extra.] hoc intelligi de-
1 bet, quando † iudicium a iudice appellatur, quod patet per id,
quod ſequitur infra de aſſignatione termini. & de apoſtolis. quia
ipſos non daret, niſi iudex eſſet ſecundum. do. no. Iudic, vt infra
no. Quid ſi ipſe iudex appelletur? Dicamus adhuc ſeruari de-
bere hanc conſtitutionem, quamuis e extra ius fiat. ſupra eo. de
priore. & cap. cum ſit Romana §. ſi vero a grauamine. [Inter-
2 locutoria.] hoc nouum ius eſt, vt † quis in interlocutoria te-
neatur exprimere cauſam. olim enim ſufficiebat ab interlo-
cutoria appellare, & ſi cauſa expreſſa non eſſet. ſupra de elec.
cum dilecti. §. fi. & de teſti. cap. ſignificauerunt. §. mandamus.
quod etiam quo ad diffinitiuam non mutatur, vt not. infra eo.
§. is qui. habebit autem locum hæc appellatio. niſi forſan iudex
hanc interlocutoriam reuocauerit, ſupra eo. cum ceſſante, quæ re
uocatio quandocunque, antequam apoſtoli tradiri ſint, fieri po-
terit, vt not. infra [Vel grauamine.] alias ſequitur hic aliquo,
3 nec enim aliter † valet appellatio, niſi fiat ex aliqua cauſa ratio-
nabili, ea quoquis in iudicium vocatus eſt, quod nec nouum eſt,
immo & idem volunt antiqua iura, ſupra e. cum in eccleſia, vt
debitus. dilecto. interpoſita. [Ad nos] Sic not. quod hæc conſti-
tutio locum non habet, niſi in appellationibus ad ſedem apo-
ſtolicam factis, quod verum eſt, quo ad quędam. vt infra no. ſuper
verbo, in ſcriptis. [Appellandũ.] verbo, nã ipſo facto poteſt fieri
appellatio. quod non puto hic corrigi ſupra eo. meminimus. ſug
geſtũ. ad hæc. ſicut aſſeris [Cauſam appellationis.] hoc cõmune
4 eſt omnibus, quia † non valet appellatio, niſi ex cauſa facta, vt no.
ĩ. ſuper verbo, vel grauamine. Et patet. ĩ. Romana. §. ſi vero. & ſeq.
5 [In ſcriptis] nouũ ius † eſt & ſpãle in appellationibus ad ſedẽ apo
ſtolicam factis, vt hic, alias ſufficit, qualitercunque fiat fides de iu
ſta cauſa. ĩ. c. Romana. ĩ. de fo. comp. extra. Romana. §. i. Alij hoc
intelligunt generaliter, pro quibus facit ſupra de proba. quoniã
contra falſam. Et licet iſte intellectus expediẽs ſit, nõ tamẽ adeo
aſtringit, ꝙ ad non ſeruantem alias ſcribentem pœnã huius cõ-
ſtitutionis extendam, nec priuilegium. ĩ. de his quæ fi. a ma. par.
ca. quæ ſuit. ĩ. de priuileg. ſane. ſupra de offi. lega. ꝙ tranſlationem.
Et ideo quicquid alij gloſſent in his, quæ de nouo inducit, hæc
conſtitutio, non credo, ꝙ aſtringatur aliquis, niſi ad ſedem apſtoli
cam fuerit appellatum, vt patet ſupra, ibi ad nos. & ĩ. eo. §. proxi.
ibi, vt ſi nobis viſum fuerit. Nec obſtat ca. quoniam cõtra falſam:
quia & ſi in ſcriptis redactum nõ fuerit, nihilominus fides pote-
rit fieri per alia documenta, vt ibi patet, in fi. ſecundum hoc in-
tellige, & determina quod no. in Summa. e. ti. §. qualiter. Sed nun
6 quid qualibet † ſcriptura ſufficit? Sic, ſecundum do. no. & ſic tenet
conſuetudo curiæ: attamen ſecundum hoc non ſatisfit menti, ꝗ
intendit variationem & contradictionẽ vitare, & ideo tutius eſt,
vt habeatur tabellio, vel ſigillũ authenticum, ſi haberi poteſt. ar-
gumen. ſupra de fi. inſtru. ca. ii. & infra de ſenten. excom. extra.
cum medicinalis. §. ad exemplum. Sed quid, ſi dum ſubditus ſcri
7 bit appellationem, ſuperior hoc præſentiens ſcribat excommu-
nicationis ſententiam, & ipſam primo proferat? Facta poſtmodũ
appellatio non valebit. ĩ. de ſen. excommu. per tuas. Caueat tamẽ
ſibi ſuperior de pœnis notatis. ĩ. de ſenten. excom. extra. cum me-
8 dicinalis. Quid ſi ſubditus primo † appellauerit? Diſtinguendum
eſt, vtrum iuſta ſit appellatio, & tunc nulla eſt ſequens ſententia,
vt not. ſupra de offi. delega. cum olim abbas. in fi. vel iniuſta. &
tunc tenet, quod diffinietur per illum, ad quem eſt appellatum.
ſupra eo. cum ſpeciali. Et quo ad hanc materiã notantur multæ
quæſtiones in Summa. de ſenten. & re iudi. §. qualis. ſub. § puta.
Quid ſi ſubditus non appellauit, ſed intendens appellare prote-
ctioni ſuperioris ſe ſuppoſuit? Non eſt vis facienda in verbis. ex
quo de mente conſtat ſupra eo. ad audientiam. infra de verbo.
9 ſig. in his. [Deproperet]. i. valde properet, & † ſic præpoſitio de, au-
get. quod dic, vt no. ſupra de conſue. ca iii. Sic C. de vete. iur. enu. l.
ii. §. ſed quia diuinæ. Et ideo hic conſului properandum, quia pi-
culum eſt in mora. ſupra de ele. ne pro defectu. Et impetuoſi in-
ueniuntur plerunque, non tantum minores iudices, ſed cornuti
vt patet ſupra eo. ver. ſed quid ſi dum ſubditus. licet cum omni
maturitate & charitate, hæc ſententia ſit ferenda. vt ĩ. de ſen. ex-
10 com. ſacro. & conſilium omnes tangit. [Petat apoſtolos.] † non
intelligas beatum Petrum, & Paulum, ſed eſt quædam ſcriptura,
quæ vocatur ſic ab apo, quod eſt de. & ſtolos quod eſt miſſio. Eſt
enim nomen græcum. nam apoſtoli græce dicuntur miſſi, latine
vero literæ, de quibus quis de poteſtate, & iuriſdictione vnus dimiſ
ſus ad poteſtatem alterius mittitur, merito apoſtoli appellantur.
11 dicũtur † & literæ dimiſſoriæ eadem ratione, nam dimiſſus ſonat
de me ad aliũ miſſus. ii. q. vi. poſt appellationem. lxxxii. diſt. epiſco
12 pus. peti autem debent apoſtoli intra † triginta dies: alioquin præ-
ſumitur appellationi renuntiaſſe appellans. C. eo. tit. quoniam.
niſi per alia argumenta appareat eum velle proſequi appellatio-
nem ſuam, vt ſi mittat ad eam proſequendam. ſecundum d. no.
ar. ĩ. eo. meminimus. & c. ſuggeſtum. & c. dilecti. Hos autem apo-
ſtolos debet dare iudex, & ſi appellationi non deferat, vt ſequi-
tur, & proba. ff. de appella. non recipien. ſciendum. ſecundum d.
13 no. † Forma autem huius ſcripturæ apoſtolorum ſemper con-
tinere debet quis, a quo, ad quem. & in qua cauſa, ſiue contra quẽ
appellauerit. ff. de libel. dimi. l. vnica. ii. q. vi. forma. Sed & quando
ante ſententiam appellatur, debet continere cauſam appellatio-
nis, vt hic patet, & in ſequentibus. Et quamuis Gratianus duas tã-
14 tum ſpecies appellationis † formauerit circa hãc materiam, vt pa
tet. ii. q. vi. §. forma. i. & ii. Azo. vnã tantũ in Summa ſua, Inuenies
15 tamen † duodecim formas diuerſas vtiles & neceſſarias. no. in Sum.
eo. titu. §. qualiter. ſub §. ego Bartholdus. & ſeq. & qualibet ſpecia
16 lem rubricellam. † Hi apoſtoli petendi ſunt inſtanter, nedum in
appellationib. factis ad ſedẽ apoſtolicam, vt quidã dixerunt, ꝗ pri-
mo & in aliis a quibuſcũq; iudicib' factis, nõ dico i procuratoribus,

15 licet & ſibi expediat,vt in iuribus ſuperius allegatis. Et poſſunt† pe
ti infra triginta dies a tempore appellationis factæ. C.eo.a iudici-
bus.& l.qui nonnulli.ij.q.vi.§.penult. Et ſecũdum hoc intellige,
quod no in Sum.eo.ti.§.qualiter. ſub.§. vbi vero.per totũ.maxi-
me.verſi.ſed & in ſuperioribus.& ſeq [Præcipimus.]Si ergo non
fiat,pœnam habet.iiij.q.i. quod præcipitur.ſ. de verbo. ſign. in
his. §.attendentes. [Exhiberi.]ſi petierit ,etiam ſi appellatio
16 non recipiatur †ſi vero non petierit, tunc non cogitur exhibere,
vbi appellationem iudex non recipit. Sed vbi recipere, & ſi non
petantur,ipſos exhibere debet. Et ſic intellige. C.e.eos §. fi. Et in
Authen.vt nulli iudi.§ illas vero.col.ix.Quid ſi nõ fecerit?Punien
dus eſt ar.C.eo.quoniam iudices. (Et no.ſ.eo.ſuper verbo, præci-
pimus) ad arbitrium ſuperioris ſ.de off.delega.de cauſis.Sed nec
obſtat,ꝙ dati non ſunt,dummodo humiliter petiti fuerint,& in
ſtãter.ff.de libel.dimiſſ.l.j.[In quibus].ſ.apoſtolis.[Cauſam]ſeu for
mã de verbo ad verbum:nam & ipſam cauſam continere debet,
vel Vel dic appellationis ſcilicet admittendæ,vel non,vt ſequitur,
& ſic loquitur de alia cauſa,quam.ſ.q.d.ſicut appellans debet ex-
primere cauſam ſuæ appellationis,quare ſcilicet appellat,vt ſ.ſic
& iudex quare non deferat,vel cur deferat, vbi deferendum non
eſſet,exprimere debet,ideo expone.quod ſequitur,& pro.i.ſubau-
di ſi appellationi nõ deferat,debet exprimere cur.i.quare[Appel-
latio non ſit admiſſa.]ff. de appel.non recu.l. penulti. cap. fin. Et
17 apoſtoli † alſi dicentur refutatorij. arg.C. eo. quoniã nonnulli.& l.
ſequen.& l.fi.§.in refutatorijs.& de relati.l.t. Alij dicunt dimiſ-
ſorij,de quibus ſupra no.ſuper ver.petat apoſtolos. Alij reueren-
tiales.alias reuerendi,de quibus ſtatim ſequitur. Alij teſtimoniales,
alij conuentionales. Sed hæc duo genera neceſſaria non ſunt.ſe-
cundũ hoc intellige quod notatur de his in Summa.eo.tit.§.qua
liter. ſub.§.qualiter autem aliquis. [Forſitan.] non de neceſſitate
iuris,ſed dumtaxat.[Ex ſuperioris]&c. Hic patet, ꝙ hoc,quod di-
cit de apoſtolis in omnibus iudicialibus appellationibus locũ ha
bet,ideo non dixit ex noſtra , ſeu ſedis apoſtolicæ, ſed ex ſuperio-
ris &c.vt omnes includeret ſimile.ſ.de elect. ne pro defectu. §.fi.
ideo dic ex ſuperioris cuiuſcumq;. hoc autem facere debet iudex,
vbicumque dubitat, an appellatio teneat.ſ.eo.cum ſpeciali §.ex-
ceſſus. Si autem aperte videat appellationem iniuſtam non eſſet
reuerentia. ſed malitia,vel imprudentia punienda. Inſti. de ob.q
ex quaſi delic.naſcun.reſpon. j.& ſupra de offi.delega. paſtoralis.
ſecundum do.no.ff.de euict.ſi per imprudentiam. ſ. de cõtrahẽ.
emp. ca. fi. Tu dic. ꝙ non punietur,dũmodo non faciat hoc in
grauamen partis alterius per gratiam,vel per ſordes. ſupra de ſen
ten.& re iudi.extra.cum æterni.§ quis [Reuerentia]hi igitur apo-
18 ſtoli reuerendi dicẽtur.quia ex ſola reuerentia oriuntur. Sed nũ
quid propter hoc videtur inferior ad ſuperiorẽ remiſiſſe cogni
tionem cauſæ principalis? Non puto,immo ſuperior in quãtum
magis ſenſerit reuerentiam ſibi exhiberi , tanto magis debet ius
deferentis, & reuerentis ſaluare , & ideo ſtatim remittat , ſi inue
niat temerarie appellatum.ſ.eo.extra.Romana.§.fi.Cum & ſupe
rior inferior in talibus alias teneatur deferre , niſi periculum ſit
in mora.ſ.de ſenten.excommu.per tuas.§. penult. & e.ſacro.§. j.
ver.quid ſi abſque periculo.Excipe tamen dominum Papam , q
ſicut dominus,quod maluerit,faciet,vel audiet vel remittet,vt hic
ſequitur , & j. no. [ſic delatum] ergo antequam hos apoſtolos
19 †conceſſerit,in voluntate iudicis eſt grauamen,ſi quod intulerit,
reuocare, & ſic intellige.j. eo.cum ceſſante.poſtea vero non po-
terit,cum iam partes a ſua manu dimiſerit, & ad ſuperiorem ip-
ſas remiſerit,vt ſ.de offi.lega.licet.C.de rela.l.j. & ij.ſupra eo.inti-
maſti.& c.dilectus.al.dilectis. §.præterea.ver. quia tamen.niſi for-
ſan conſentientibus partibus. ſ. eod, noſtrum vt vel ſaltem ap-
pellante in cuius fauorem hoc dicitur argu.ſ.de foro. competẽ.
extra.Romana.reſpon.j.& ſupra eo.interpoſita.§.i.& j.eo.ca.§.ſe-
quenti.Sed quid, ſi iudex malitioſe non vult admittere,vel nõ ad
mittere,ſed dicit ſe velle deliberare , & tamen nullum diem vult
aſſignare ad reſpondendum? Reſpondeo,petantur apoſtoli ter cũ
omni inſtantia, & ſi nec adhuc vult reſpondere, proſequatur ap-
pellans appellationem ſuam.argu.ſupra de ſupplic.negligen.præ-
la.ca.j.Et caueat appellans,ꝙ requiſitionẽ probare poſſit.j.de ſen
ten.excommu.extra.cum medicinalis.§. ij. Et ſi ex quo apoſtoli
petiti fuerint,iudex procedat in aliquo, antequam apoſtoli exhi-
biti fuerint,irritus eſt proceſſus.vt j eo.tit.extra.vt ꝓbatio. ¶[Poſt
hoc.]iij.pars ſcilicet poſt traditionem apoſtolorum. [Dilatiã.]
vt no ſupra eo.cũ ſit Romana.& oblatæ.[Indulto.]ab illo, a quo
appellatum eſt.q.d.ex quo apoſtolos tradit de alio ſe intromittere
non poteſt,quo ad articulum,in quo eſt appellatum.[Si appel la-
20 tus]Et ſic bene faciet vtraque †pars , ſi parata veniat , non tamẽ
cogitur venire inſtructa ſuper principali, quamuis ſuper cauſa
appellationis debeat omnino venire muita. Alioquin nulla alia
citatione , vel dilatione conceſſa poteſt iudex in ipſa procedere,
& eam diffinire,ex quo ante ſententiam eſt appellatum. Et etiam
in expenſis condemnare,& contra non munitam tanquam cõ-
tra contumacem procedere.ſupra eo.interpoſita . & c. Nicolao.
& c.cum ſpeciali.in fi.& ca. vt debitus. in fi. & ca. per tuas. & de
offi de lega. paſtoralis. §. præterea . Sed nunquid hanc eandem
petitionem poteſt facere appellatus? Reſpon. non, quia non te-
netur venire paratus ad proſequendam cauſam principalem, ſed
cauſam appellationis tantum ſecundum.do.n. Ratio diuerſitatis
21 eſt,quia appellatus vim patitur,ac trahitur ad iudicium †& non
trahit.ad hoc.ff.de caluin.autus ff de excep.do. pure . §.fi.ff.de ver.
bo.oblig. inter ſtipulantem §.j. [Voluerit]. & petierit , quaſi di-
ceret,non ſufficeret hoc gerere mente, niſi exprimeret ore. ff.de
verb.obli.quicquid aſtringendæ. Et eſt hoc nouum ius in appella
tionibus factis ad ſedem apoſtolicam tantum,vt ſi appellatus pe
tat hoc , quod hic ſequitur,neceſſe habet appellans & appellatus
ſufficienter munire,alias patiuntur pœnas infraſcriptas. Olim ve
ro ſufficiebat mittere procuratorem ad appellationem proſequẽ
dam.ſ.eo.Nicolao.ſecundum . B. non tamen ad impetrandum
ſolum. Tu dic,quod hoc locum habet,vbi appellatio admiſſa eſt
a iudice,vt patet in his, quæ not ſ.eo.poſt hæc. & alias approbata
per aduerſarium , vt in decret? Nicolao. Quando vero appellatio
non eſt admiſſa per iudicem , nec per aduerſarium approbata,
tunc ſufficit mittere procuratorem ad impetrandum. Et ſic hæc
decretalis quo ad hoc non corrigitur, nec derogat in hac parte,
ſed determinatur hæc & illa Nicolao per aliam diſtinguentem
& hoc determinantem.ſ.eo.interpoſita.§.j. Et ſic per hanc ille de
terminantur , & ſupplentur.ff.de legi.non eſt nouum.& legibus
ſequentibus. Item hoc locum habet , vbi certus terminus eſt ap-
pellationi proſequendæ præfixus ſ.eo.Nicolao.Si autem præfixus
non eſt,poteſt vtraque pars impetrare, dum modo nõ nimis præ
ueniat tempus legis.ſ.eo.ſæpe.& c.oblatæ. Iſtud etiam no.quod ſi
certus terminus præfixus non ſit,tamen appellatio eſt recepta,&
appellans,vel appellatus tantum præſens eſt alterius abſentis pro
curator ad impetrãdum tantummodo conſtitutus ſuper appel-
latione facta præſente contradicente literas non obtinebit in cu-
ria.Sed eo qui præſens eſt inſtante abſens citabitur,vt ſuper cauſa
appellationis proſequenda veniat,vel mittat ſufficienter, nã hoc
ordinarium eſt,vt his,ad quem appellatum eſt, de cauſa appella-
tionis cognoſcat.ſ.eo.vt debitus.ſecundum.do.no. Immo & dicit
lex,ꝙ his,ad quem appellatur , omnino per ſe cauſam audiat. in
Auth.de ſunc.ſine func.eorum non iniuri.§ penul.coll.v. Ex hoc
autem ,quod hic dixit , voluerit, & petierit no. quod ſi hoc non
petiem pœnæ legis infraſcriptæ non vendicant ſibi locum , niſi
forſan de electione agatur,in quo caſu ſiue hoc petat appellatus,
ſiue non,vterque debet venire inſtructus plenarie.ꝓut ea quę le-
guntur,& no.ſ.de elect.extra ſtatuimus. Quinimmo & ſi neutra
22 pars appellationẽ factã proſeq curaret † iudex ex officio ſuo ipſas
partes ad ipſam proſequendam poterit coercere.ſ.eo.oblatę.in fi.
[Principales.] ſcilicet perſonę,hoc eſt tam appellans,quam appel
latus & hoc intelligunt quidam,ſiue terminus ſit appoſitus a iu-
dice,ſiue a parte appellata. Alij dicũt, ꝙ hoc durum eſt,ꝙ appella
tus poſſet abbreuiare terminum legis argu. ff. qui ſatisda. cog.de
die.in prin.& viij.diſt.de his.hoc tamen poteſt deſiderare,ꝙ appel-
lans veniat paratus infra annum per mẽſem prope.argu.ſ e.obla-
tæ.alias ſi vult nimis præuenire expectabit,& faciet citari,& hoc la
23 tis innuit hæc litera.ſecundum do no.Sed nunquid †procurator
qui appellauit,cenſetur ſufficiens in cauſa appellationis ex vi pri
mi mandati ſibi facti? Dicas,ꝙ ſic,dummodo alias ſufficienter ſit
munitus: non tamen ad hoc tenetur niſi velit. C. de ꝓcura.inui
tus.ff.de poſtul.l.ſina.de †vna enim inſtantia vocatus ad aliam de-
fendere non tenetur,nec ſtipulatio committitur.ff.iudi. ſol.cum
apud.& de hoc leg.& not.ſ.de ꝓcura.nõ iniuſte.§.fi.Sed qd ſi pro
24 curator datus †in cauſa appellationis, ſiue in principali compa-
reat,& mandatum exhibeat,non tamen vult procedere vlterius,
nunquid cogendus eſt? Diſtinguas,vtrũ fuerit æſtimatus ab acto-
re,vel a reo,ſi ab actore,qui pro eo ſatiſdedit de rato,ſiue procura-
tor etiam,qui ſine mandato poteſt agere,vt legitur.& not.ſupra,
de reſcrip.nonnulli.§.ſina & ff.de procura.ſed & hæ.pro ſe ſatiſde
dit,non cogitur præciſe ante litem conteſtatam litem proſequi.
Sed ſufficit,ꝙ ſtipulatio committatur, ſi dominus iterum litem
25 conteſtetur,qui ipſum ſemper †poteſt ante litem conteſtatam ꝓ
libito reuocare.ff.d procura.ante litem.in quo quidem caſu etiã
ſi poſt litem conteſtatam ab eo conſtituatus , idem procurator,
vel alius, in perſona domini non procuratoris ſententia ferri de
bet.C.de ſenten.& interlocuto.om.iudi.l.ij.ſecundum. M. Sed Ioã
nes contra . C.de procur.nihil arbitramur, quod dic , vt no.ſ. de
proba.licet §. fi. verum ſi dominus ante litem conteſtatam mo-
riatus,finitus mandatum quamuis ſi procurator proceſſerit hoc
ignorans,non finiatur actio mãdati.ff. mãda.ſuper cauſa. reſpõ.
j. Vbi autem dominus moritur poſt litem conteſtatam ab ipſo
procurator non inſtantia perit , immo procurator dominus litis
factus procedere cogitur vſque ad finem.C. de procura. nulla.&
idem eſt multo fortius etiam ſi dominus viuat,& is caſus eſt,in
quo quis cogatur agere contra regulam.C. vt ne.inui. age.&c. Et
26 hoc verũ eſt,niſi dominus† poſt litẽ conteſtatã ex iuſta cauſa mã
datũ reuocauerit,& i ſe, vel in aliũ litẽ tráſtulit, vt legit.& tradit.
ff.de ꝓcura.poſt litẽ & ſeq.ll.ſequẽ. Tũc.n.nõ cogit ꝓcurator.C.de

28 procura.l.procuratoribus.ſed nec in † cauſa reconuentionis præ-
ciſe cogitur,ſi tamen non defendat actiones denegantur eidem,
& ſic cogitur cauſatiue.ff.de procura mutus.§.pœna.& C.de pro-
cura. actionem.& ſecundum hoc intelligitur. ff. de procura. ſed
29 & hæ. §. propter ſatiſdationem.fallit in caſibus † in quibus cauſa
reconuentionis cogitur præciſe defendere. Primus caſus eſt, vbi
procurator actoris ſatiſdedit de defendendo, & actio reconuen-
tionis eſt tempore peritura, niſi proponat iuſtam cauſam, cur
non defendat.ff.de procur.mutus.§. quando cogitur. verſi. nam
ad eos.& ver. Labeo. Secundus,vbi procurator datus eſt in rē ſuā
ex cauſa & non lucratiua,ſed in fraudē,vt colligitur a ɔ̄trio ſenſu
ff.de procura.l.ſi quis in rem ſuam. Tertius,qñ dñs in cauſa recō-
uentionis ſatiſdedit procuratore cōſentiente,vel ſciente,& man
datum ſuſcipiente,vt videtur in procuratore rei, nam quantum
ad reconuentionem procurator rei cenſetur, vnde & idem iuris
quantum ad hoc intelligendum eſt in vtroque, ſi igitur de pro
curatore rei quæritur, vtrum præciſe cogatur defendere. Sub-
diſtingue,quia aut ipſe procurator ſatiſdedit pro ſe tantum, &
non dñs, aut dominus ſatiſdedit, ſi procurator ſatiſdedit, & iu-
ſtam cauſam proponit,quare non defendat,non cogitur,nec ſti
pulatio committitur,iuſta autem cauſa eſt iniuria ſuperueniens,
& multæ aliæ ſicut hæc omnia traduntur. ff. de pro cura filiiſfa-
milias.§.fi.& lex.ll.ſequen.& l.non cogendum.§. Sabinus. ver. at
ſi iuſtas cauſas.& l.mutus.§.fina. & ſequen. Si autem nullam iu-
ſtam cauſam proponit, cur non defendat, tunc & ſi non coga-
tur,tamen,cauſatiue,quia ſi nō defendit, committitur ſtipulatio
ab eo interpoſita de iudicato ſoluendo,quia non defendit.ff.de ꝓ
cura.non cogendum.§.Sabinus.reſpon. j.ff iudi.ſol.l. iudicatum
30 ſolui † Sunt tamen caſus, in quibus non cogitur, nec ſtipulatio
committitur. Primus eſt, vbi dominus ante litem conteſtatam
ipſum reuocat etiam ſine cauſa.ff. de procura.ante litem.& ll.ſe-
quen.vel ſi alium poſteriorem conſtituit,nam hoc ipſo priorem
videtur reuocare.ff.de procura.ſi quis cum. §. fi. Secundus eſt, ſi
poſt litem conteſtatam ex iuſta cauſa ipſum reuocat.ff.de procu
ra.poſt litem.& l.ſequen. Tertius eſt,ſi vt defenſor ſatiſdedit,& po
ſtea dominus huiuſmodi defenſorem,ſuum conſtituit procura-
torem,nam & prima inſtantia in qua vt defenſor ſuit vlterius nō
cogitur,nec ſtipulatio ab eo præſtita committitur.ff.iudi.ſol.ſi au
tem.§ fi.quia nec de vna inſtantia vocatus ad aliā defendere co-
gitur,vt no.ſ.in procuratore actoris. Et eſt caſus in quo præciſe
cogitur,vbi non proponit iuſtam cauſam,cur non defendit, pu-
ta,ſi res ſit tempore peritura ne ex hoc captio contingat actori.ff.
de procur.mutus. §. pe.& l. ſed etiam ex his cauſis. & ſecundum
hoc intelligitur.ff.de procurato.mutus.§.qui non cogitur.reſpon.
j.ver.videbatur. præciſe cogendus eſt procurator, etiam quando
pro ſe ſatiſdedit.Sed hoc verum,quando res peritura eſt,vt ſtatim
ibi determinatur per Labeonem. Porro vbi dominus ſatiſdedit,
31 procurator † tñ nec mādatū ſuſcepit, neque. cōſenſit, tunc nec co
gitur,nec ſtipulatio committitur:quia non eſt,cum quo,vel quare
committatur.ff de procurato.ſi defunctus. ver. ꝙ ſi alnet.C.de ꝓ-
curato inuictus.Inſti. manda. §. mandatum non ſuſcipere. Vbi
32 vero mandatum † ſuſcepit,vel tacite conſenſit,quia præſens erat
quando conſtituebatur,& pro ipſo ſatiſdabatur,a domino,nec cō
tradixit,præciſe cogitur. ff.de procura.filiuſfa.§.procuratorem ad
litem.& l.ſi defunctus.reſpon.j.Idem eſt,ſi non ſatiſdedit pro ipſo
ſed tantū cauit. ff. de procurato. non cogendum. §.Sabinus. ver.
ſed & ſi non ſatiſdedit. Sed & idem eſt etiam ſi ipſo abſente ſatiſ-
datum,vel cautum,ſed tamen a contrario. ff.de procurato.ſi de-
functus.ver.ꝙ ſi aliter actum eſt inſcium &c.quaſi diceret, aliud
eſt quando præſens hoc ſciuit,& non contradixit, vel abſens con
ſenſit,nam cogitur poſtea defenſionem continuare.quia ſemp
33 vere mandatum ſusceptū finire neceſſe eſt.ff.mā.ſi mādauero.§.
ſicut autem.C.de actio.& obli. ſicut in initio. Fallit hoc, ſi renū-
34 ciauit † mādato re integra.i.antequā cōueniatur, & non intempe
ſtiue,ſed tali tēpore, ꝙ dominus p ſe vel per aliū defendere poſſit
35 iuſta manda.§.mandatū ſuſcipere. Ex quo autem † mandatū ſuſ-
cepit, & conuentio proceſſit, & ſe obtulit,extūc debet perſiſtere
vſq; ad finē.arg.C. qūo & qñ iu.aut. qui ſemel.alioquin nō recte
defenderet,ſi nō faceret,quod dominus, ſi præſens eſſet,facere de
buiſſet.ff.de procura. ſed & defendere.& l.minor. §. quoniā tamē
defendere.ff.de dā.inf.ꝙ ſi alieno. ſecus autē eſſet, ſi ſe obtuliſſet,
ſine cauſa,& ſine mādato.ibi.n.ante iudiciū acceptum poſſet pæ
nitere,quia nec videtur ſe liti obtuliſſe,qui diſceſſit.ff.de rei vendi
36 ca.his qui ſe obtulit.ſed & ſunt † caſus,in quibus non cogitur præ
ciſe defendere. Primus eſt,ſi ante litem conteſta.reuocatus ſit,vel
alius datus,vt ſ.no.& de reuocatione no.ſ. de procura. mandato.
Secundus ſi iuſtam cauſam proponat etiam poſt litem conteſta.
quare non defendat,vt.ſ.not. Sed nec ante ſine cauſa auditur, ex
quo ſe obtulit,licet ſine cauſa poſſit a dño reuocari ff.ꝓcura.ante
litē Quæ eſt ratio diuerſitatis? Reſpōdeo,ne dominus ignorās dā-
no afficiatur ſine culpa ſua. argu.ſupra de conſti. cognoſcentes.ſi
enim liceret procuratori ſine cauſa refugere iudiciū dominus
indefenſus remaneret,& ignorans poſſet damnificari,& ideo nō

auditur procurator ſine cauſa: dominus vero ipſum poteſt reuo
care inuitum,& etiam ignorantem,quia de re ſua agitur, in qua
eſt moderator & arbiter vnuſquiſque.C.manda. in re mandata,
vnde & procurator ſuſpectus eſt, ſi poſtea ſe ingerat ſine cauſa.ff.
de procurationibus.ergo omnia.§.j.& ideo patet ratio manifeſta
quare procurator poteſt ante litem conteſtatam reuocari ſine
cauſa, ſed procurator ex quo mandatum ſuſcepit non poteſt iu-
dicium refugere ſine cauſa. Tertius caſus eſt,quando duobus pro
curatoribus ſimul datis vnus litem prius conteſtatur, tunc
enim alius qui præuentus eſt, non cogitur amplius defendere,
ſed vel ad illum,qui occupatus eſt, vel ad dominum recurren-
dum.ff.de procurato.pluribus.& legitur,& not.ſupra de procura.
37 non inuiſte.reſpon.j.Sed qualiter intelligis † præciſe cogendum
eſſe procuratorem Reſpon.per expenſarum condemnationem,
mulctæ indictionem pignorum captionem,& per cenſuram ec
cleſiaſticam,ſicut & principalis cogeretur. Inſti.de ſuſpec. tuto.§.
ſi quis tutor.ſupra vt lite non conteſta.quoniam.§.fi.& præcedē.
& ſecundum hoc etiam vno modo poteſt intelligi. ff. ſi quis ius
di.non obtem.l.vnica. §.ſi procurator. cum ſuis ſimilibus .Sed
38 & ipſe dominus † ſi ſciens contumaciam talis procuratoris
non purgauerit, punietur, & agat contra ipſum, vel imputa-
ter ſibi, quia talem elegit. ff. de minori, cum mandato, in ſ.
quod dic,vt legitur, & not.ſ.vt lite non conteſta.ca.j.§.fi.In aliis
autem caſibus,in quibus procurator non cogitur præciſe proce-
dere,non punitur,ſi vocatus non compareat, vel non defendat
ex ea parte, ꝙ non defendat,niſi inquantum iura permittunt.ſ.
quia quãque ſatiſdatio committitur, vel actiones denegantur,vt
ſ.no.& hoc excepto quia forſan ſi citatus non veniat, puniri po-
terit in expenſis,nam & in dubio venire debuit.& iura ſua propo
nere,& diſcuſſionem audire, vtrum procedere teneatur.argu.ff.ſi
quis in ius vo. non ierit.ex quacunque. §.i. & ff.de iudi.ſi quis ſi
39 aliena.Sed & dominus punietur,ſi ſciens † contumaciam procu
ratoris non purgauerit.vt ſ.no. Quamuis autem per prædicta in
multis inſtruatur iudex,& iura contraria ad conſonantiam redu
cantur,hæc tamen materia pro magna parte arbitraria eſt,vt pa
tet.ff.de procura.ſed & hæ.[Munimentis].i.inſtrumentis, & pri-
uilegiis ſ.de his quæ fiunt a præla.ſine conſen.capi. quanto.§.ab-
ſentium. & omnibus aliis per quæ pōt cauſa muniri,& q̄ poſſunt
facere ad cauſæ inſtructionem.ſ.de dolo & contuma.ca.fina.ex-
ceptis teſtibus. quos ſecum ducere graue eſſet, vt patet in eo,qđ
legimi,& not.ſ.de fide inſtru.cōſtitutus. §.fi.in prin.[Vt ſi nobis
viſum fuerit].bene dicit nobis,hoc enim ſpeciale eſt in Papa, vt
omiſſo appellationis articulo poſſit in principali procedere de
partium voluntate,vt ſequitur,ſed & ipſis inuitis poteſt de pleni-
tudine poteſtatis.ſ de conceſ præben.propoſuit. vbi de hoc. Me-
tropolitanus ergo hoc facere non poſſet, niſi forſan & ſuffraga-
neus,a quo appellatur,hoc iniungeret partibus conſentientibus.
ſ.de foro competen.ſignificaſti.& extra. Romana.reſpon.j.[Fini
to].per confirmationem,vel caſſationem. [Voluntate]. multo-
minus hoc poteſt metropolitanus, quātūcūque cōſentiat ſuffra-
ganeus niſi vtraq; pars ɔ̄ſentiat,vel niſi in formā relationis remit
teret ſuffraganeꝰ ad Metropolitanū.vt no.ſ. de ſupplen.negli.præla.
extra. Romana.[Debit].ſ.iure ɔ̄ſtituta regulariter.ſ.de reſcri.cūm
que.¶[His quæ].iuj.pars.[Antiquitas] reuerenda.ſ.de tranſla.epiſ
co.quanto. [Statuit.]quia.ſ. infra tempus aſſignatum appellans
40 † appellationem non fuerit proſecutus rata manet ſententia, nec
eſt etiam appellans in eadem cauſa vlterius audiendus. ſ.e.cum
ſit Romana.eū.j.ad fi.& c.ſæpe.§.ꝙ ſi forſitan.ver.ſaluis conſtitu
tionibus.Item quia & ſi appelletur a diffinitiua, non eſt neceſſe
41 † exprimere cauſam, nec apud acta ſtatim prolata ſententia ap-
pellare in ſcriptis,immo ſufficit,ꝙ dicat appello.ff.de appel.l.j.ad
fi.& l.ij.& l.a ſententia. §.fina.& l.ſcio.& l.appellanti.ii.q.vi.ad fi.
ver.litigantibus.ſi autem ex interuallo,neceſſe eſt,ꝙ infra decem
dies,& in ſcriptis appellet.ſed nec habet neceſſe cauſam exprime
re,vt in prædictis iuribus.de ſen. & re iu.quod ad cōſultationem.
ij.q.vi.anteriorum.in caſu tamen expedit ei, ꝙ exprimat,vt no.ſ.
e.extra.Romana.§ fi.autem poſt ſententia. ſuper verbo.confeſ-
ſus.Item in caſu eſt hoc neceſſe,quando.ſ.quis appellat a ſentētia
inter alios lata.ff.e.ti.cum ſuper.§.fi.vbi de hoc. ſed & in maiori-
bus cauſis non ſeruatur hęc ſolennitas,immo valet appellatio &
ſine cauſa facta.ſ.e.vt debitus.In caſibus.ſ. qui ſedi apoſtolicæ re-
ſeruant.de quibus no.ſ.de offi lega extra.eſficit.In aliis autem eſt
hæc ſolennitas regulariter obſeruanda. Et ſi propter metum non
audeat aliquis appellare, hoc proteſtetur infra decem dies co-
ram perſonis idoneis. C.de his qui propter metum iud. l.ii. ſ.eo.
ſi iuſtus.Sed & poteſt iudex tempus abbreuiare ſupra.eo. cum ſit
Romana.& de his nihil mutatur, vt ſequitur. ¶[Quòd ſi appel-
lator].v.pars. [Quæ præmiſſa ſunt]. ſcilicet ſi in ſcriptis non ap
pellauerit, ſi cauſam appellationis non expreſſerit, ſi apoſtolos
non petierit,ſi inſtructus non venit, vel miſit.ſ.e. §.i. & it.ſecun-
dum quoſdam. Sed ſecundum.d.n.in primis tribus caſibus nō ap
pellans reputatur.In hoc iō quarto ſ.qñ non miſit. nec venit in-
ſtructus,bene reputatur appellans, ſed in hoc punitur, quia non
impe-

impetrabit dilationem pro inſtrumentis quærendis, immo proceditur in cauſa ſine alia citatione, ſiue dilatione, quam tamen impetraret, ſi appellatus nõ recuſaret, ꝙ iſtructus veniret, in quo etiã caſu ſuper principali procedi poteſt, ſine vlla citatione, quãuis terminus præfixus fuerit ad proſequendam appellationẽ tantum. ſ. e. cum cauſa. §. fi. ſ. de renun. veniens. Alij dicunt, ꝙ in hoc caſu & ſi in cauſa appellationis procedatur ſine dilatione, non ta-
42 men in cauſa principali. Sed & vbi iudex † a quo appellatum eſt, detulit appellationi, iudex, qui de appellatione cognoſcit, ſiue ſit Papa, ſiue archiepiſcopus, vel quiuis alius, procedere poteſt in cã appellationis appellato inſtante, quantumcunque contradicat appellator, etiam & ſi appellatio non valeat, puta, quia non fuit appellatum in ſcriptis, vel non fuit cauſa expreſſa, vel apoſtolos non petijt. ar. ſ. de fo. compet. ſignificaſti. & c. Romana. Quod ſi iudex expreſſe non detulit, ſed pars appellata, quæ & ſecuta eſt, vſque ad papam partem appellantem, tunc etiam papa, vel eius delegatus inuito appellatore procedere poteſt i cauſa appellationis: nam in odium appellantis, & in fauorem appellati ſtatutum eſt, ꝙ appellator hoc non obſeruans reputetur non appellãs, & ideo non eſt retorquendum in eius læſionem. C. de legi. quod fauore. ff. de excep. rei iu. euidenter Inferior autem iudex, puta, archiepiſcopus, vel alius hoc nõ poſſet, etiam ſi ambæ partes conſentirẽt, niſi prius pronunciet legitime appellatum. ſ. de fo. compe. Romana. tunc enim etiam ſi contra ius litigatoris pronuncietur, tranſibit ſententia in rem iudicatam, niſi ab ea fuerit appellatũ, vt patet in eo, quod le. & no. ſ. de re iu. cum inter vos. §. fi. ſecundũ
43 do. no. Et no. ꝙ ad hoc † vt valeat appellatio in iudicio facta ante diffinitiuã ſententiam, requiruntur decem, quorum ſi vnum deficiat, non valebit. Primum eſt cauſa grauaminis illati, vel comminati. ſ. eo. cum ceſſante. Secundum, ꝙ ſit legitima. ſ. e. cũ ſpeciali. §. exceſſu. Tertium, ꝙ ſit vera. ſ. e. interpoſita. Quartum, ꝙ ſit expreſſa. ſ. eo. cautam quæ. §. fi. Quintum, ꝙ non fuit admiſſa exceptio, ſiue petitio. ſ. e. interpoſita. Sextum, ꝙ ideo, quia non admittebatur exiuit appellatum. ſ. eo. dilecto. §. fi. Septimũ, ꝙ fiat in ſcriptis. Octauum, ꝙ petentur apſi. Nonum, ꝙ ſi appellatus hoc petierit, veniat inſtructus appellãs, vt hæc tria hic colligũtur. Decimum, ꝙ fiat infra decem dies. j. e. extra. Romana. ſ. de conſi. vt ibi. bonæ. ſ. de ſen. & re iu. cum inter vos. & c. quod ad conſultationẽ. Sed nunquid grauamen illatum tranſit in rem iudicatam? Dic, vt no. j. e. ij. Romana §. ſi vero. ſuper verbo, interlocutoriam. vel diffinitiuã [condemnandus]. nota non dicit condemnatus, ſed condemnandus. q. d. iſ a quo appellatũ condemnabit ipſum, & ſic reputabitur non appellãs, alias autem ſi reputaretur appellãs, & appellatio reputaretur iniuſta, condemnaretur ab illo, ad quẽ appellauit, & remitteretur ad illum, a quo appellauerat, & hæc eſt differentia inter hoc c. & illud. ſupra c. vt debitus. & c. reprehẽſibilis. §. ſi autem. ¶ [Si autem.] vj. pars. [Contempſit.] puta, quia non venit inſtructus, cum tamen hoc voluiſſet, & potuiſſet vtraque pars, vt ſic veniret. vt ſupra eo. §. poſt hoc. [Tanquam in contumacem.] vt ſi appellatus ſit reus, & lis conteſtata erat, terminus appoſitus vim peremptorij obtineat, & ideo reo contumace, & appellatore comparente proceditur in cauſa. C. de tem. ap. aut. ei qui appellat. ij. q. vij. ſi quis appellat. & ſi liquere poteſt feretur diffinitiua ſententia. ſ. eo. per tuas. in fi. vbi de hoc. al. fiet miſſio in poſſeſſionem incommutabilis. C. de iudi. properandum. §. ſin autẽ reus adfuerit. C. quomodo & quando iud. conſentaneũ. ſed ſi abſens eſt, & reus præſens, ſimiliter procederur ad diffinitiuã, ſi liquere poteſt. al. fiet abſolutio ab inſtantia iudicij, & condem-
44 nabit abſens in expenſis, hoc enim eſt cõmune † in quolibet contumace. ꝙ ſemper condemnentur in expenſis, vt in d. l. properandum §. ſin autẽ ex geſtis, Quid ſi lis conteſtata non erat, & actor præſens eſt. & reus abſens, fiet miſſio i poſſeſſionem, ſi locum habeat. al. excommunicabitur contumax. nec poſſeſſionem recuperabit veniens infra annum, nec poſtea communionem niſi reſtitutis expenſis, nec poſt annum poſſeſſionem niſi proprietatẽ ad ſe probauerit pertinere, & ſic intellige. ſ. vt lite non conteſ. ue. & c. quoniam. §. in alijs. C. vbi in rem actio. l. ij. Si autem actor abſens eſt, & reus præſens, procedetur ad diffinitiuam, ſi liquere poteſt reo inſtante, al. abſoluetur & fiet condemnatio expenſarũ. C. quomodo & quando iu. aut. qui ſemel. ſupra de do. & contu. cauſam quæ. vbi de hoc. & ſ. e. reprehenſibilis. & c. ſæpe contingit. & de materia iſta no. plene in Summa eo. §. quis ſit effectus. [Procedetur] per illum, ad quem appellatum eſt, ſupra e. ſæpe. & ca. per tuas. Nec mireris, ſi tales dicimus puniendos. ¶ [Iſtum eſt enim] &c. vij. pars. [Iura infringant.] ſic. C. de adulte. cum vir. ſupra e. §. j. [Iudicem.] qui appellationem recepit, & terminum aſſignauit,
45 [Partem] quæ inſtructa venit. ſupra e. §. poſt hoc. [Deludit] † deluſio nõ approbatur a iure, vt hic, & ſupra de alt. iu. mu. cau. ſa. ca. j. & de poſtula. præla. bonæ. ij. §. nec nocebat. ff. de iudi. ſi prætor.

S V M M A R I V M.

1 *Recuſatio iudicis ex multiplici cauſa fit. & nu. 3.*

2 *Conſanguinitas vſque ad quem gradum, eſt ſufficiens ad repellendum iudicem vt ſuſpectum.*

4 *Inimicitiæ cauſa an debet exprimi cum iudex recuſatur vt inimicus, & an quælibet inimicitia repellit iudicem.*

5 *Libellus recuſationis iudicis cui eſt porrigendus.*

6 *Suſpicionis cauſa in ſcriptis eſt proponenda, & quam debeat aſtinere.*

7 *Sententia lata poſt legitimam appellationem non tenet, ita nec poſt legitimam recuſationem.*

8 *Iudex porrecta recuſatione debet cogere partes ad nominandum arbitros non valde remotos.*

9 *Iudice ſubdelegato recuſante coram quo eſt probanda cauſa recuſationis.*

10 *Arbitri recuſationis quam cognoſcere debeant.*

11 *Condemnari nemo debet odio vel amore.*

12 *Iudex debet aſſignare terminum arbitris ad decidendum cauſam recuſationis.*

13 *Arbitri recuſationis ſi non concordauerint infra terminum iudex poteſt procedere in cauſa.*

CAP. II.

LEgitima. Hæc decretalis interpretatur decretare. ſ. de of. dele. ſuſpicionis. §. ab ipſo quoque. ibi enim dictũ eſt, ꝙ ſi arbitri electi a partibus ad diffiniẽdã cauſam recuſationis propoſitæ contra iudicem non conueniunt. iudex poterit ipſos excommunicare, diceret quis, quid ſi arbitri non curant de excõicatione? Rndet hæc decretalis, ꝙ iudex debet eis aſſignare terminũ, infra quẽ conueniant, vel. tertiũ aduocent, al. iudex elapſo termino in cã principali procedat. In prima parte ponitur dubitatio. In ſecunda ſolu-
1 tio. In tertia dicitur, ꝙ procedat in negotio. [Cauſa.] quæ multiplex poteſt eſſe. Prima ergo cauſa recuſationis legitima eſt, qa iudex eſt dñs impetrantis. ſ. de of. dele. cãm q. Scda, qa eſt commenſalis, vel nimis fauorabilis. ſ. de of. dele. inſinuante. Tertia, quia eſt cõcanicus. ſ. de of. dele. ca. eũ. R. canonicus. Quarta, qa is, q iudex eſt, pcurauit ſe impetrari. ar. ff. de procur. quæ omnia. ff. de iuriſdi. om. iud. ptor. ſ. de of. dele. ſuſpicionis. C. ne qs in cauſa ſua iudi. l. vnica. Quinta, quia habet cõſimilem cauſam. ſ. de iudi. cauſam q. Sexta, quia vnus eſt iudex alterius. arg. xvj. q. ij. viſis. ſ. de collu. dete. ca. i. xj. q. iij. quatuor. Septima, quia habet litem contra recuſantem. ff. de excu tuto. propter litẽ. C. qui da. tuto. vel cura. poſ. auth. ſi curatoris. Octaua, qa eſt ſuffraganeus, & hæc non eſt probãda, quia non poteſt eſſe non notoria. ſ. vt lite non conteſt. accedens. j. Nona, quia eſt compatriota impetrantis in terra aliena. ff. de ver. ſigni. late. §. amicos. & ff. pro ſoc. verum. iij. q. v. qa ſuſpecti. & c. accuſatores. Decima, qa eſt clericus impetrantis, vel de terra ſua oriundus ratione ſuggeſtionis. ſ. vt lite non conte. accedens. ij. Vndecima, quia ſocius eſt ſpecialis. ff. pro ſo. verum. & in iuribus inductis. ſ. e. ver. nona & ver. tertia. Duodecima, quia eſt cõſanguineus, vel affinis. ff. de iniur. l. Cornelia ff. de libe. cau. ſi pariter. ff. de pro-
2 cur. aut affinitate. Sed vſq; ad quotũ gradũ? Vſq; † ad quartũ. ſm quoſdã. ſ. de conſan. & affi. non debet Dic, ꝙ ex quo ad ſucceſſionem admitteretur. & in ulterioribus. xxxv. q. v. ad ſedem. & eſt ratio, quia ſemper poteſt timeri probabiliter de nimia affectione. ſ. e. ſecundo. in fi. Sed & ſi ſit vtriuſque partis conſanguineus in eodem gradu, niſi aliud addatur, non poterit recuſari. ff. de ri. nup.
3 non ſolum. §. de vno. Decimatertia † qa pretium recepit, vel ab impetrante hæres inſtitutus eſt. ſ. de vi. & ho. cle. cum ab omni. ff. de procur. l. vel affinitate. Decimaquarta, quia fuit aduocatus. ſ. e. poſtremo. Decimaquinta, quia recuſans a iudice appellauit. ſ. eo. ad hæc. & c. accepta. quod dic, vt no. j. eo. extra. Romana. §. cũ vero is. Decimaſexta. qa comes eſt. arg. ff. de offi. præſi. ſenatus. ff. ad legem Iul. repe. l. ij. & iij. Decimaſeptima, quia eſt inimicus domini mei, vel familiaris inimici mei. ar. C. ſi quacũque præditus poteſtate. l. vni. ſ. de accu. repellantur. Decimaoctaua, qa eſt inimicus meus, vel quia timet nimis aduerſarium meum, vel eum ex aliqua cauſa ſpeciali nimis diligit. xj. q. iij. quatuor. & ſ. de ſen.
4 & re iu. cum æterni. reſpon. j. vt caueant. & ſeq. Hic † enim puto cauſam inimicitiarum, vel nimij amoris debere ſpecificari, ar. C. de teſti. auth. ſi vero dicatur. ff. loca. ſi merces. §. culpæ. quamuis non requirem grauem & capitalem. ſed dummodo ſit probabilis, ſufficit mihi leuis, & eſt rõ, quia ſuſpectus probabiliter iudicare non debet. ſ. de excep. cum inter priorem. §. j. ver. & maxime. ſecũdum hoc intellige. C. de iudi. apertiſſimi. iij. q. iij. offeratur. ff. de libe. cauſa. ſi pariter. ibi ſi eum iudicem inimicum ſibi eſſe affirmet. ſubaudi ex cã allegata, & probata. ſ. vt lite non conteſt. accedens. ij. rñ. j. ver. & magiſter. ibi, nimis fauens. ſubaudi expreſſa cã, nã ſi ſufficeret dicere, nimis fauet, vel nimis odit quilibet iudex. recuſare poſſet, quod eſſet abſurdum. [Contra iudicem]. & corã
5 iudice, † nam ei eſt libellus recuſationis porrigendus. C. de iudi. apertiſſimi. ſ. e. ſecundo requiris. §. iij. & hoc ſiue ſit delegatus. ſupra de offi. dele. ſuſpicionis. ſiue ordinarius. ſupra eo. cum ſpeciali reſpon. j. vt tamen ſcias, ꝙ non omnes ſupradictæ cauſæ repellãt ordinarium, cui eſt ex debito deferendum. ſ. e. vt debitus. ideo dic de hoc, vt not. in d. decre. cum ſpeciali. & in Summa. eo. ſub rubri

6 ca,de recuſationib.[Aſſignata.]†io ſcriptis.ſ.de proba.quoniam
contra.C.de iud.apertiſſimi.continentibus,quis,& quē,& in qua
cauſa,& ex qua cauſa recuſat,& cautum conſilium eſt.ꝙ arbitrū
noiet,ſicut in appellatione debet dicere,ad quem appellat,& prę
miſſa exprimere,vt no.ſ.eo.extra cordi.§.j.ſuper verbo,petat apo
ſtolos.ver.formam.quia hæc duo æquiparantur.ſ.eo.cum ſpecia
li.reſpon.j.& ſicut poſt appellationem, ita & poſt recuſationem,
ſic porrectam legitime nihil eſt innouandum. ij.q.vj. appellatio-
ne.ff.de arbit.non diſtinguemus.§.cum quidam.ſ.de of.del.ſuper
quæſtionum.§ fi.& c.ſuſpicionis.ſ.e.ſecundo requiris.§.iii.& hic
ſatis apparet,ideo intitulatur hic hæc rubrica ſic,de appellationi
bus & relationibus,quia neutro iſtorum pendente aliquid eſt in-
7 nouandum,ſicut ergo † ſententia excommunicationis poſt ap-
pellationem legitime factam lata nulla eſt.ſ.de ſent.excom. per
tuas.ſi feratur poſt legitimam recuſationem, qua pendente recu
ſati iuriſdictio eſt ſuſpenſa,vt probant iura prædicta,ſic & relatio
ne facta ſuſpenſa eſt iuriſdictio.ſ.de off.le.licet.ſ.eo.nomaſti. &
eſt hoc dignum not.Et eſt ratio in vtroq;, quia ſententia a non
ſuo iudice lata non ligat.ſ.de iudi.at ſi clerici.ſ.de ſent. ex.c.a no-
bis.Ideo & hic ſequitur.[Et arbitris.]&c.[ſecūdum formā iuris]
8 ſecundum quam recuſatione porrecta debet †iudex cogere par-
tes.vt arbitros non valde remotos nominent.ſ.e.ſecundo requi-
ris. §. iij. i. non remotos vltra duas dietas a diœceſi partium. ſ.de
reſcrip.nonnulli. & hoc ſi delegatus recuſetur. ſ. de of.dele.ſuſpi-
tionis.niſi habeat condelegatos nō ſuſpectos, & eſſet inſerta clau
ſula.ſi non omnes,vel ſi non ambo,quia tunc coram illis probā
da eſſet recuſatio.& ideo , quia ex vi clauſulæ habent hanc iuriſ-
dictionem in ſolidum,nam is,qui recuſatur,vult intereſſe in prin
cipali,ſed non poteſt recuſatione pendente, nec ipſi ſoli poſſunt
procedere ea non expedita.ſ.de of.dele.prudentiam.nec cum re-
cuſato ipſam cauſam recuſationis expedire poſſunt , quia ſuſpe-
ctus eſt,ergo quo ad hunc articulum eſt refuſa iuriſdictio in ſoli-
dum in collegas.arg.ſupra.de offi.dele. præterea.ſiue etiam in col
legam.& ſic intelligitur ſupra, de of.dele.cum ſuper abbatia. Sed
9 & ſi ſubdelegatus†delegati recuſetur,non eliguntur arbitri ſecun
dum formam iuris,immo coram delegato fit probatio , vt ſ. de
of.dele. ſuper quæſtionum.§.quem vero.& §. fi.Habet etiam for-
ma iuris,vt ſi ordinarius recuſetur. vnus arbiter, vel tres eligi de-
bent a partibus.Vel ſi iudex ex officio procedit parte recuſante,&
ab ipſo iudice,& ſi conuenire non poſſunt,quilibet vnum eligat.
ſ.e. cum ſpeciali. & idem puto ſeruandum in dele. recu. & ideo
hoc ius in hac parte puto ſupplendum per illud ar.ſ. de arb.ca.j.
& ſeq. [Quid de cauſa] alias ſequitur hic . [Ipſa] ſ. recuſationis.
10 Primo†virum ſit rationabilis,& admittenda,& ſi eis videtur,ꝙ nō
remittāt partes ad recuſatum,ſi eis videtur,ꝙ ſic,recipiantur pro-
bationes,& ſi non probetur,iterum remittat.ſic enim faceret iu-
dex, ad quem appellatum eſſet , ſupra e. vt debitus. Quid ergo ſi
cauſa probetur vera eſſe? Hic diſſentiunt Doctores canonum.
Dicunt autem communiter , ꝙ ſi delegatus recuſatur omnino
expirat iuriſdictio , & ſic neceſſe eſt , ꝙ alia litera impetretur . vt
ſ.eo.tit.c.ſecūdo re.Quo ad recuſationē tu dicas,pro certo,ꝙ hoc
verū eſt quo ad recuſatum , vt ibi, ſed ſicut cognoſceret delegatus,
cum Papa cauſam appellationis commiſerit, etiam de principa-
li in hoc caſu.ſ.de exceptio.dilectę. & c. dilectus. ſic & arbitri de
principali cognoſcent,nam hi æquiparantur,vt patet in his,quę
notan.ſ.e.ſuper verbo,aſſignata. Et hoc eſt,quod euidēter ſupplet
lex dicens ꝙ omnino ſuccedit arbiter,loco delegati recuſati,& eā
dem iuriſdictionem habet probata recuſatione , quam antea
habebat delegatus.C.de iud. apertiſſimi . qua & vti debemus , ex
quo nullum ius canonicum contradicit.ſupra,de noui ope. nun
cap.j. x.diſtin.c.j.& ex hoc apparet,ꝙ arbitri iſti non ſunt ordina
rij , vt quidam dicere voluerunt , immo delegati . & de hoc not.
ſpacioſius in Summa de officio delega.§.& qualiter finiatur ſen.
ten.§.ſed nec illud . §.quis ſit eius . verſicu. quid ſi cauſam admit
tam.& ſequen.Forma iuris eſt , vt arbitri in locis aſſignandis par-
tibus ſeruent concilium Lugdunenſe . de quo not. plene ſupra,
de reſcript.extra præſenti. hodie incipit ſtatutū . Quid autem iu-
ris ſit in hoc caſu.dic,vt no.ſupra eod. cum ſpeciali.§ cauſa. [Sę-
pæ cōtingit]abſurditas ſequens.& ideo ſubueniendum eſt, ſi.ſ.de
reſt.ſpo.ſæpe.ſecus eſſet ſi raro accideret.ff.de leg.nam ad ea.& iū
ge,quod no.circa hanc materiam ſupra,de teſti. extra. ad hæc p̄-
ſentium.ſuper verbo,quædam inuenimus.[Ipſis].ſ.arbitris.[No-
lentibus] vel volentibus , ſed concordare nequeuntibus, nolunt
eligere tertium,cum quo concordant, & hoc eſt. [Nec tertium]
&c.cum ab initio partes non potuerunt, vel noluerunt cōcorda-
re in vnum , vel tres. ſecundum ea,quę no.ſ. eo.ſuper verbo, ſe-
cūdum formā iuris.ver.habet etiā[Ambo,vel alter]iuxta cōſiliū
legis. ff. de arbi. item ſi vnus.§. principaliter. & §. fi. al. eſt lex. &
incipit ſi in tres.[Sententiam]excommunicationis,vel aliam.vt
ſ.de of.dele.ſuſpicionis.§.ab eo. [Quam].ſ.ſententiam.[Ipſi]arbi
tri[Odiū]quod vitandū eſt,quia nec propter odium,nec propter
amorem eſt aliquis condēnandus,vel ſubleuandus,xv. qō.vij.c.j.
& no.ſ.de ſen.& re iu. extra.cū æterni.[Fauorem]in quo caſu cū

iſti arbitri delegati ſint ſm me,vel ordinarij ſm alios,non euadūt
pęnas notatas.ſ.de ſen.& re iu.extra cum æterni.ſi aliquid faciāt
vel omittāt per gratiam,vel per ſordes,vt ibi no.nam omittendo
delinquere poſſunt,ſicut & peccare faciendo, vt hic patet.& ſ.de
excep.dilecti.& c.ſignificauerunt.& c.di ecclæ.& de reſcrip.ſignifi
cante.& capitulis ſeq.[Vilipendunt].& ex hoc magis ligantur.ſ.
de ſen.ex.per tuas.§.verum in aliis.& extra.cū medicinalis.& cō-
tra ipſos eſſet actius procedendū.ſ.de excel.pla.tanta.ſ. de pe.c.fi.
[Prorogata].contra intentionē iurū.ſ.de excep.extra pia.& de re
ſti.ſpo.extra frequens.[Principalis].qa nec pōt cā recuſationis pē
dēte,vt no.ſ.eo.ſuper verbo,ſm formā.ideo ſubueniendū fuit.ar.
ſ.eo.interpoſita.§.ſi ¶ Volentes igitur].ij. pars . [Morbo] ſ.de ex-
cep.extra.pia.§.ſ.[Per iudicē.]Cōtra.ſ.de offi.dele.ſuſpicionis . So
lu.corrigitur illa q̄rū ad hoc.ſm.B.Tu dic.ꝙ hic loquitur de ter-
mino aſſignando arbitris. nō dico partibus ad hoc vt conueniāt,
vel factū aduocent,vt ſequitur in tex.ꝯtrium vero ſignatum loq-
tur de termino aſſignando arbitris,nō dico partibus adhoc vt cō
ueniant,vel damnū aduocēt,vt ſeq̄tur i tex.ꝯtriū vero ſignatū lo
q̄tur de termino aſſignato partibus , non dico ad veritatē cauſæ
probādā,quē non aſſignabit iudex , qui aduocatus forſan termi-
nū aſſignaret talem,ꝙ impoſſibile eſſet ipſam probare,ſed ipſi ar
bitri.Et ſic non ſunt contraria,ſed diuerſa.ſ.de his quæ fi.a pla.cū
apoſtolica.§.authoritate.& ex hoc,quod hic ſequitur, & quod in
ꝯtrio ſignato legitur,colligi pōt rō diuerſitatis.Quid igitur,ſi arbi
tri approbant cauſam,ſed non poſſunt concordare de termino,
infra quem debeant probari cauſę veritatis:quia vnus dat vnum
annum,& alius vnam diem? Habet locū hæc litera in hoc caſu,
12 & vbicūque diſcrepant,vt ſcilicet iudex † aſſignet eis terminum,
infra quē concordent,vel tertium aduocent &c.vt hoc ſequitur.
Et ſic iudex ſemper poteſt aſſignare terminū partibus,ſed non ar
bitris †.arbitri vero partibus , ſed non ſibi.[Competens].Quid ſi
minus competens aſſignatur,vel dum hoc ſit dubiū inter iudicē
& arbitros:No.hic,ver.ꝙ ſtandum eſt arbitrio iudi.ſ. de offi.dele.
ſuſpicionis.& melius.ſ.de ver.ſig.cum olim.ad fi.ſed timeo,ne ꝑ
uocatus obeſſet. ſ.c.ſuſpicionis . ideo dicas recurrendum eſſe ad
ordinariū loci.C.de iudi.l.fi.vel ad diœceſanū . ar.in Auth.vt diſ.
iudi.§.ſi verbo contingit . col.ix.C.de epi.audi. l.epiſcopale iudi-
cium.quā.l.quæ alias correcta eſſe dicitur . in hoc caſu,& in alio
conſimili in materia incidenti reſuſcitatam , dicas & aliam.ſ.de
iudi.nouit.§.j.& no.de ſimili materia.ſ. de reſcrip.extra præſenti.
[Conueniant].nam conuenire, ſeu conſentire debent , aut ſua
ſponte,aut iudice innuēte.ſicut al. dicit lex in duobus hæredibus.
ff.de leg.j.huius.§.fi.Ex qua hoc ius potuit ſumi.ſed & olim idem
obſeruabatur.ſm.B.Vnde no.hic ꝙ O.reuolauit ad A.xxxv.di.ab
exordio.quia antiquō ius corrigebatur per.c.ſuſpicionis .& illud
corrigitur per iſtud.Sed ſalua reuerentia non ita eſt,vt not.ſ.e.ſu-
per verbo,per iudicem .[Negotium]. vbicunque duo arbitri con
cordare non poſſunt , vt no.ſ.ſuper verbo,per iudicem. ver.quid
igitur.[Terminare].& idem facit ordinarius recuſatus, & ſic per
hoc ſupplenda eſt conſtitutio.ſ.e.cum ſpeciali.ſicut & hæc per il
lam.vt not.ſ.ſuper verbo,ſecundum formam iuris.ver.fi.¶ Alio
13 quin].iij.pars.[Iudex].recuſatus.[Ex tunc].i.elapſo † termino aſ-
ſignato . ſi non concordauerint , neque tertium vocauerint.[In
principali]&c.& no.de ſimili materia multas concor. ſ.de reſti.
ſpol.extra. frequens.§. & ſi. [Procedere]ergo a contrario , ſi infra
terminum aſſignatum tertium vocauerint , cum quo negotiū,
& negotii dubia terminent iudicis officium, omnino eſt ſuſpen-
ſum,& ſic habet omnino locum litera.ſ.de of.dele. ſuſpicionis.
quod arg.hic nedum fortiſſimum,immo veriſſimū eſt.ff.de offi.
eius cui man.eſt iur.l.j.ſ.de his q̄ fi.a præla.ſine conſen.c.cum apo
ſtolica.§.penul.& ſi hoc conſideraſſet ſubtiliter magiſter.B.nunq̄
dictum.c.ſuſpicionis per hoc quod hic dixit,correxiſſet.

S V M M A R I V M.

1 Officialis epiſcopi ordinarius eſt & iudices dicuntur, & vicarij.
2 Appellari ad quem poteſt ab officiali epiſcopi.
3 Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum an ordinarius dicitur.
4 Delegatus ad vniuerſitatem cauſarum vnā ex cauſis delegare pōt, & an alt.
5 Auditorium delegantis & delegati an ſit vnum, & idem & nu.6. & 9.
7 Conſiſtorium proprium eſt Papæ, auditorium vero inferioris.
8 Appellationi vbi non eſt locus, eſt ſupplicationi, quæ infra decem dies fieri dēt.
10 Iudex a quo & ad quem differunt.
11 Archidiaconi prælati ſunt, & poſſunt propoſiti appellari.
12 Appellatio debet fieri de archidiacono ad epiſcopum, non ad archiepiſcopum, niſi aliud ſit de conſuetudine.
13 Citatus an debeat comparere quando conſtat non eſſe de iuriſdictione citantis.
14 Appellationis tres ſunt gradus.
15 Sententia tranſit in rem iudicatā ſi nō appellatur infra decem dies, & nu.16.
17 Grauamen quomodo probatur.
18 Poſſeſſione ſua nemo eſt priuandus poſt appellationem.
19 Iuriſdictio quandoque non perpetuatur per ſolam citationem.
20 Appellare quando quis non poteſt.
21 Appellans non eximitur a iuriſdictione ſui ordinarij per appellationem.
22 Appellatione pendente an poſſunt fieri aliqua acta.

CAP.

CAP. III.

ROmana. Ab officiali ſuffraganei, nō ad ipſum ſuffraganeum, ſed ad Metropolitanū appellandum eſt, cum officialis & ſuffraganei vnum, & idem conſiſtorium cenſeatur, ab alijs autem omnibus prælatis inferioribus, ſiue archidiaconis, ſiue alijs eorumq; officialibus ſuffraganeo ſubiectis appellari debet ad epiſcopum, non ad Metropolitanum: niſi aliud de ſpeciali cōſuetudine Metropolitica induceretur. appellationem vero ad Metropolitanū factam ante diffinitiuam ſententiam, niſi cauſa in ipſa expreſſa ſit, Metropolitanus, vel officialis ſuus non recipiat, nec ab eis occaſione talis appellationis in aliquo procedatur, ſed & ſi vocatis partibus non fiat fides de appellatione infra decem dies facta ab interlocutoria, vel diffinitiua, vel de alio obiecto rationabiliter, ꝓpter quod dicatur per appellationem non eſſe deuolutum negotium ad archiepiſcopum, quouſque de hoc conſtiterit, nullam inhibitionem occaſione huiuſmodi appellationis faciant, ſi hoc coram ipſis ab aduerſario proponatur. Cæterum ſi dicatur appellationem non valere: quia non eſt facta ex cauſa probabili, non poſſunt ſe intromittere, niſi prius per ipſos appellatio velut ex cā facta probabili recipiatur, & cognoſcere incipient, verum cauſæ veritas ſuffragetur. Verum ſi appellatio fiat a ſententijs diffinitiuis quæ propter crimen notorium latæ dicantur, ex quo de appellatione cognoſcere inceperint, & ipſam receperint, inhibere poſſunt, ne executioni mandentur. In alium autem tertium, ſi ſibire circa rem, pro qua appellatum eſt, aliquid innouerint, non pōt animaduertere. quia nec ipſorum iuriſdictioni ſubiacet, etiam ſi contra inhibitionem, alias iuriſdictionem ipſorum aliquid attentur. Sed & quamuis in articulo appellationis poſſint procedere, non ideo vnus appellās in alijs ſuffraganeo ſubiaceat, nec ab eius iuriſdictione propter hoc eximantur, nedum autem in ſpiritualibus, ſed & in temporalibus poteſt appellari, & debet ad archiepiſcopum, niſi ex vi conſuetudinis, vel priuilegij ad alium appelletur, nec per ipſos Metropolitanum, vel officiales ſuos ſententiæ excommunicationis, vel ſuſpenſionis in appellantes latæ, niſi ꝓſentibus partibus, & cauſa cognita aliquatenus reuocentur, ſed ex quo ipſis conſtiterit ante ſententiam aliquam minus legitime appellaſſe, ſtatim ad ſuffraganeum cauſa omnimodo remittatur.

1 [Qui generaliter.] Ex hoc colligi poteſt, ꝙ hic officialis † ordina-
riam habet iuriſdictionem a lege, & magis proprie appellantur
iudices, quam officiales, ſicut optime videtur dicere. Auth. de iu-
di. in prin. & § illo cuſtodiendo. coll. vj. C. e. ſi quis. & per has leges
videtur hic articulus fuiſſe determinatus. Et ſic non ob. ff. quis &
a quo appel. ſit. l. j. ff. e. tit. imperatores. vbi dicitur, ꝙ a delegato ad
delegantem appellandum eſt: quia iſte officialis non eſt delega-
tus, ſed ordinarius. Vel poteſt dici, ꝙ bene & proprie appellatur vi
carius, qui ſimiliter iuriſdictionem habet ordinariam. Et ab his
vicarijs appellandum eſt, quando ab eis appellatetur. quorum vi
carij ſunt. C. e. tit. præcipimus. ſecundum. d. n. Sic confirmat ſentē-
tiam noſtram & reprobat opinionem Goff. qui contrarium ſcri
pſit, vt no. in Sum. de offi. vica. § t. ij. & iij. Et idem videtur de quo-
libet iudice gerente generaliter vices alterius. C. de offic. eius qui
2 vicem al. ge. l. j. & ij. Et ſic appellabitur † a talibus non ad illos quo
rum vices gerunt, ſed ad ſuperiores eorum, & eſt ratio in vtroque
vt gradatim fiant appellationes, ſicut percipitur. ij. q. vij. Metropo
litanum. & q. vj. biduū. in auth. coll. iiij. nā ſi appellaretur ad epi-
ſcopum poſſet ſubdelegare, & ſic iterū appellaretur ad epiſm, &
ipſe tertiū committeret, & ſic nunquam ad archiepiſcopū appel
latio perueniret. Verūtamen lex dicit, ꝙ nec is, ad quem appella-
tur, omnino per ſe cām audiat. nec deleget. in Auth. vt defun. ſeu
fun. eo. non iniur. § pe. coll. v. ſed de conſuetudine non ſeruatur,
qđ quidam abſurdum reputant. propter rationem prædictam.
Alij tenent contrarium, quare in talib. bene tenet conſuetudo vt
innuit. ſ. eo. ſuper ver. ſed de iure. nā hoc quod hic dicit. locū hēt
de iure communi. & ſecundum hoc id. quod conſueuit dici, ꝙ
3 delegatus ad † vniuerſitatem vices alterius gerit generaliter, ideoq;
non delegatus ad vniuerſitatem, ſed ordinari⁹ dēt poti⁹ appellari,
qa & talis a lege habet iuriſdictionem, & hoc euidenter probat
lex. ꝓ quam contrariū eſt notatū, alias. per contrariū intellectū.
4 ff. de iud. cū prætor. §. j. talis tamen quamuis † poſſit delegare vnā
cām, vel plures ſingulariter, vt ibi. non tamen totam vniuerſita-
tem ipſam a ſe abdicando. ff. de offi. procon. legatus. ſed ad tēpus
ex cā poteſt, vt no. ſ. de offi. vica. extra Romana. qualitercunque
tamen talem appellaueris, ſiue officialem, ſiue iudicem, ſiue dele
gatū, ſiue ordinariū non mutatur natura. vt no. ſ. de procu. peti-
tio. ſ. de ſimo. ea quæ. & de materia iſta copioſe no. in Sum. e. ti §.
a quo & ad quem. ſub. §. vt aūt de materia [Eorūdem ſuffraganeo
rū] vices ſupplendo in omnib. exceptis prohibitis. de qb. no. ſ. eo.
ſuper ver. ſit cenſendū. & ꝙ ad tales ſicut ad epiſcopos recurratur.
habes. ſ. de Inſti. c. iij. ſ. de regul. e. a. ij. ſ. de ſug. e. j. §. ilia ſ. de ſimo.
inuantū. §. j. ſ. de priuil. quanto [Vnū & idem] identitas hæc oēm
tollit contrarietatē. ideo enim fit hic gradatim appellatio. qđ fie-
5 ri dēt, vt no. ſ. e. ver. ſic confirmat. quare † rōne identitatis inter offi
cialē & archiepiſcopū nullū mediū auditoriū inuenit. Nec ob.
ſ. e. dilecti. quare ibi fit appellatio non ab officiali epiſcopi, ſed ab
alio inferiore epiſcopo, cuius auditoriū aliud eſt, ꝙ epiſcopi & iō
non ad Metropolitanū, ſed ad epiſcopū appellatur, vt ſ eo. § ſeq.
ſm d. n. Sed obijcio huic rationi. Nonne auditoriū delegantis &
delegati vnū & idem eſt? Ita videtur, quia delegatus propriū ni-
hil habet. ſed tantū vice vtitur delegantis. ff. de offi. eius cui man.
eſt iur. l. j. §. qui mandatum. & xciij. diſt. c. ſi. & xciiij. diſt. c. ſi. alias.
j. ideo iniuria ſibi facta fit verius deleganti. ſ. de of. dele. cum olim
magiſter. Reſpondeo nihil habet naturale, ſiue ordinarium, quod
habet ordinarius, ideo ſoluitur difficultas, vt patet. ſ. c. per totum.
ſ. c. vt debitus. quam intelligo in ordinario tantum, habet tamen
accidentale, & extraordinarium. ſ. de tranſac. de cætero. ſ. de pro-
ba. quoniam contra falſam. & ideo de facili ſoluitur. ff. de iudi. iu-
6 dicium. & ſic patet, ꝙ licet vices gerat † delegantis, tamen audito
rium non eſt vnum & idem, vel ſic licet auditorium delegantis
& delegati ſpecialis ſit vnum & idem in ſpecie, non tamen in ge
nere, vt hic, nec in qualitate, cum non ſit commiſſa cauſarum
generalitas, ſed ſpecialitas quædam. & ideo vnum eſt ordinarium
aliud extraordinarium. Sed nonne auditorium delegati Papæ &
ſubdelegati ſui eſt vnum & idem? Non. Imo variatur natura. per
ſubdelegationem. vt patet. ſ. de of. dele. ſuper quæſtionum. §. ſi ve-
ro duo. & de hoc no. plene in Sum e. tit. §. quomodo decretalis. vt
7 debitus. [Conſiſtorium.] hoc in Papa proprie † tantum dicitur,
vt no. ſ. de ſen. & re iu. cum æterni. & ideo ſequitur correctiue. ſi-
ue, pro imo [Auditorium.] q. d. improprie locutus eram, ſic po-
nit diſiunctio correctiue frequenter, vt hic. & ſ. de conſt. eccleſia.
ſ. de re. ec. non ali. cum laicus. ſ. de offi. dele. ſuper quæſtionum. §.
porro. [Sit cenſendum] quo ad appellationem, & quædam alia,
non tamen quo ad omnia: quia credimus, ꝙ ab officiali ſenten-
tia poſſit ſupplicari ſuffraganeo. Item officialis non poteſt prohi
bere epiſcopum, ne iudicet, ſed epiſcopus poteſt prohibere officia
lem. ff. de iudi. iudicium. & idem in multis alijs. ſecundum. d. n.
Quod dixit de ſupplicatione, vellem videre ius expreſſum, forſan
8 vult dicere, ꝙ vbi non eſt † locus appellationi, eſt locus ſupplica-
tioni, vt in ſententia præfecti prætorio. C. de ſentē. præfec. præto l.
vnica. & in ſentētia Papæ. ſ. de reſti. io inte. tuni ex literis. quæ ſup
plicatio infra decem dies fieri debet, ſicut appellatio. C. de preci.
Impera. offe. ſi quis aduerſus. & auth. quæ ſupplicatio ibi ſignata.
ſed & ſecūdum hoc ſemper poſſet ibi fieri fraus appellationibus
contra mentem conſtitutionis, nec enim ab eodem ad eundem
appellari poteſt, vt ſequitur. Sed ſupplicare licebit, quod admodū
eſt abſurdum, nam prohibita vna via &c. vt no. ſ. de procur. tuæ.
9 Illud tamen certum eſt, ꝙ non per omnia † vnum, & idem eſt
auditorium: quia quantum ad archiepiſcopum firmius eſt. vt pa
tet in his. quæ no. ſ. de offi. vica. extra. Romana. §. ſi. Item quia of-
ficialis archiepiſcopi non ſemper poteſt excommunicare ſuffra-
ganeos, quod tamen poteſt archiepiſcopus, vt ſ. de off. ord. extra.
Romana. §. ſi. Item nulla conſuetudo hoc approbat, vt ab epiſco
po ad eundem epiſcopum appelletur, ſed bene poſſet hoc appro
bare in officiali epiſcopi, vt ſequitur, & no. j. in i. gl. Item officialis
non habet poteſtatem degradandi: quia nec electus cōfirmatus.
ſ. de elec. tranſmiſſa. nec reconciliandi excommunicatum niſi
presbiter ſit. vt no. ſ. de ſen. excom. cum deſideres. nuper. [Ad ip-
10 ſos.] quia differentia † debet eſſe inter iudicem, a quo appellatur,
& illum ad quem appellatur, ſicut inter inferiorem & ſuperiorē,
cum gradatim ab inferiori ad ſuperiorem ſit ſemper appellatio
facienda. ij. q. vj. anteriorum. §. illo videlicet. & §. illud. & c. placuit.
& ſ e. dilecti. Sed contra. ſ de præben. referente. Sol. hoc, quod hic
dicitur, de iure communi eſt. illud de conſuetudine ſpeciali, quæ
ſeruanda eſt in hoc caſu. vt ſ. e. §. ſeq. Item contra. ſ. de no. ope. nū
tia. ſignificantibus. & illud eodem modo ſoluitur. ſecundum. d. n.
Vel dic, ꝙ ibi loquitur in offi. epi. a quo ad eundem epiſcopum ap
pellari non debet, & ideo eſt ad archiepiſcopum appellandum.
Et ſic non contradicit, imo omnino concordat huic iuri. [Sed
de iure.] q. d. de iure communi ita eſt, tamen de cōſuetudine poſ-
ſet eſſe contrarium, vt ſ. valeret appellatio ab officiali ad epiſco-
pum facta, vt præmiſi. ſ. io j glo. ſicut & valet, ꝙ appelletur ad ſu-
periorem omiſſo medio, vt ſ. § ſeq. & eſt ratio: quia licet ſi per er-
rorem a ſuperiore ad inferiorem appelletur, nulla ſit appellatio,
tamen non nocebit error, ſi appelletur ad maiorem, quam de-
buerit, vel ad parem. ff. e. l. j. §. ſi quis. & § pe. ꝙ ergo a ſuperiore ad
inferiorem appellaretur, nulla poſſet conſuetudine roborari tan-
quam irrationabili & inepta. xvj. di. inferior. ſ. de conſti. c. ſi. ¶ Ab
archidiaconis vero.] ij. pars [Inferioribus] officiali, qui cum epi-
ſcopo vnum & idem auditorium habet, vt ſ. præmiſi. & ideo eſt
ſuperior, ſicut & epiſcopus. licet nō per omnia. vt ſ. no. [Prælatis.]
quorum ſententias & ipſi ſuffraganei ſeruare debent. ſ. de off. or.
11 cum ab eccleſiarum. Et no. hic. & ibi. † ꝙ archidiaconi & ſuperio
res prælati ſunt, & omnes poſſunt præpoſiti appellari. ſ. de ver. ſig.
quamuis. [Officialibus] inferiorum. i. prælatorum. in quibus &
eadem ratio locum habet: quia vnum & idem auditorium hēt
cum his, quorum vices gerunt, ergo idem ius debet eſſe. arg. ſ. de

excep.

excep.cum inter priorem.§.fi.ſ.de tranſla. epi. inter corporalia.§.j.[Debet.] ſecus de conſuetudine.vt ſequitur.[Curiam.] i.Remenſem.de qua ſupra præmiſit.reſpon.j.in fi. [Omiſit.] quia grada-

12 tim † facienda eſt appellatio,niſi aliud de cõſuetudine obtineat, vt ſequitur.quod dic,vt no.ſ.ſuper verbo,ad ſeipſos. & ſuper verbo.ſed de iure.[Niſi]non mireris. ꝙ hæc cõditio ponitur in hac ſententia, hoc ideo enim fit: quia archiepiſcopus & ſuffraganei Remenſis eccleſiæ petierunt declarari, inquantum iuriſdictio archiepiſcopalis ſe extendebat quo ad ſubditos ſuffraganeorum.ſecundum canones.& hoc diffiniuit hic Papa. vnde & in fine dicit,ꝙ hæc declaratio in aliis obſeruetur.ſecundum.d.n.ſ. de ſent. excom.Romana.§ fi.ſemper tamen intelligas exceptam eſſe conſuetudinem ſpecialem,vt hic dicit.[De conſuetudine.]quæ iuriſdictionem dat,& in talibus eſt ſpectanda,vt ſ.de of.ord.extra.Romana.§.ſi Remenſis eccleſia.¶[Cum autem.] iii pars.[Curiam.] i.Remenſem.[Appellatum.]ante diffinitiuam ſententiam, vt ſequitur.[Qui pro tempore]q.d.non eſt hoc ius ſpeciale,ſeu perſonale,quod cum perſona extinguatur,imo generale, & perpetuũ, ad hoc.ſ.de vſu pal.c.ii.ſ.de tranſac.de cætero. & c. veniens. ff.de aqua quoti & æſti.l.j.§.pen.[Ante diffinitiuam.] licet enim,quãdo appellatur a diffinitiua, non ſit neceſſe cauſam apponere, vt no.ſ.e.extra.cordi.§.his quæ. in appellationibus tamen diffinitiuam præcedẽtibus neceſſe eſt cauſam exprimere.alias.qui appellat reputabitur non appellans,vt d.extra.cordi.§.j.& §.ꝙ ſi appellator.ſicque non debet archiepiſcopus.ad quem appellatum eſt, exprimere cauſam,nec partes citare,vt hic,imo ſtatim debet cauſam remittere ad eum,a quo extitit appellatum.ſ.eo.§.fi.[Citent

13 partes.] quod ſi fecerint impune † non parebitur ff.de iuriſ.om. iud.extra territorium.j.de pœni.extra. Romana. & idem intelligas,vbicunque aliquis citatur ab aliquo, quando non conſtat, ꝙ citatus ſit de iuriſdictione citantis: quia nunquam cogitur comparere,niſi cauſa talis exprimatur in citatorio,quæ ſi vera eſſet. appareret,ꝙ de iuriſdictione citantis eſſet.ff.qui ſatiſda. cog. ſi vero. ff.de fer.l.i.ff.de iudi.non videtur.Sed contra.ſ e.ſi duobus.vbi archiepiſcopus non expreſſit cauſam, & tamen tenuit citatio Sed illud determinandum eſt per hoc & ſupplendum. Item ibi conſtat archiepiſcopum eſſe iudicem ſubditorum ſuffraganeorum, ex quo ad ipſum eſt appellatum.ſecundum.d.n.vel licet archiepiſcopus citare non debeat,vt hic dicit, aſtringit tamen forte citatũ facta citatione, vt in contrario: quia multa fieri prohibentur, quæ tamen facta tenent.ſ.de iureiur.quemadmodum.§.ꝙ ſi poſt huiuſmodi.Item contra.ff.de iudi.ſi quis ex aliena.Sol. ibi loquitur.quando conſtabat.ꝙ erat ſua iuriſdictio,præterea ibi erat citatus in terra iuriſdictionis citantis,licet alias non eſſet de foro ſuo, vt bene innuit litera illius legis,quæ loquitur de legatis , & dicit, ꝙ citatus non debuit contemnere dignitatem , alias.ſi non eſſet de iuriſdictione citantis,nec infra territorium ſuum,non video qualiter citatus iuriſdictionem non iudicis ſui contemnere videatur

14 ſecundum.d.n.Dicas.ꝙ citatus debet ſemper † in dubio comparere,vt in proxime allegata lege. & xxiii. q. j. quid culpatur. quia ſemper in dubiis,quod tutius eſt,tenendum eſt.ſ.de ſpon.iuuenis. Tene ergo certum.& dimitte incertum,ſi vis te a dubiis liberare, ſecundum.B.Augu.de pœniten.diſt.vii.§.j.ibi vis quod incertum eſt euadere &c.& in fine ipſius.§.[Non expreſſa.] in citatorio. ſecundum.d.n.& ſecundum hoc poteſt intelligi, quod no.ſ. de reſcrip.extra.præſenti §.fi.ſuper verbo.non pareatur.ver.vii.¶[Si vero.] iiii. pars.[Vocatis partibus.]No. hic tres gradus ſiue caſus in proſecutione appellationis. Primus eſt:quia proponitur,quandoque non eſſe appellatum, vel alias non pertinere iuriſdictionem ad illum,ad quem eſt appellatum,& tunc iudex appellationis nõ debet prohibere primos iudices,quominus procedant, ſed tantũ cognoſcere,an ſua ſit iuriſdictio,vt hic.& ſ de reſcri.ſuper literis. ff.de iudi.ſi quis ex aliena.Secundus gradus eſt,quando is,qui appellatus eſt confitetur appellatum eſſe , ſed dicit , ꝙ cauſa non eſt ſufficiens,vel legitima,& tunc, ſi appellatum ſit a diffinitiua ſententia,& appellationem recepit, poteſt prohibere primos iudices procedere.ff.nihil inno appel.pen.l. vnica. ꝙ ſi ante diffinitiuam ſententiam fuerit appellatum,non debet prohibere primos iudices,niſi prius diffiniat ex cauſa legitima appellatum, vt ſ.e.§.ꝙ ſi obiiciatur. Tertius gradus eſt,quando non diffitetur appellatum, nec dicit cauſam minus ſufficientem.ſed dicit,ꝙ non eſt vera, & ſi iudex ſemper poteſt prohibere primos iudices.ſ.de reſcrip.dilecti filii fi.ſecũdum d.n. Et de his inferius notabo.[Partibus.]quę ſemper vocandæ ſunt.ſecundum.d.n.antequam in iudicio procedatur.ſ.de cauſa poſſ.& propri.c.j.ſ.de iudi.exhibita.ſ.de maio. & obedien.inter quatuor.[Vel nullatenus.] quia dicit pars appellata nullo modo appellatum fuiſſe.[Vel.] ſubaudi.cõfitetur fuiſſe appellatum.ſed non.[Infra decem dies.]vnde perinde eſt, ac ſi appellatum non eſſet.ſ.de ſen.& re iu.quod ad conſultationẽ.[Poſt

15 interlocutoriam,vel diffinitiuam]quia nedum diffinitiua † tranſit in rem iudicatam ,ex quo appellatum non eſt intra decem dies.ſ.de ſen.& re iud.cum inter vos.§.pen.& fi.ſed etiam interlocutoria,vt hic,& ſ.de ele.cum dilecti.in fi. & de teſti. ſignificauerunt.aliter tamen,& aliter: quia diffinitiua tranſit in rem iudicatam quo ad partes,& etiam quo ad iudicem, ſecundum ea quæ notantur.ſ.de accu.qualiter.j.Interlocutoria vero & ſi quo ad partes in rem iudicatam tranſeat, non tamen quo ad iudicem, qui ipſam poteſt etiam poſt lapſum decendium,ſi ſibi videbitur,re tamen integra,reuocare.ſ.eo.cum ceſſante.vbi de hoc.in quo caſu bene ſententiam magiſtri ſui Caſſius excuſauit.ff.de arbi.l.qualẽ. alias incipit dicere. Sed nunquid illatum grauamen , ſuper quo non eſt data interlocutoria,tranſit in rem iudicatam,ita ꝙ lapſis decem diebus a tempore illati grauaminis computandis appella-

16 ri non poſſit? Ita videtur: † quia generaliter infra decendium appellandum eſt. ſ. de re iudi. quod ad conſultationem a tempore ſcientiæ numerandum.ff.quando appellandum ſit.l.j.§.biduum. & idem videtur.vbi non poteſt appellari.ſed ſupplicari.in Auth. vt ſponſali.largitas.§.aliud.coll. iv.ſi igitur infra decem dies non appellet grauatus acquieuiſſe videtur,ſi poſtea coram iudice grauante procedat,arg.ſ.de oſſ.dele.gratum.in fi cum ſuis concor.& videtur expreſſum.ſ.de re iudi.cum.A.& A.§.j.verſ.ſi.& ibi no. & de tempo.ordi.ad aures §.j.ſuper verbo,debitam præpoſitis obedientiam.ante fi.gloſſę.Sed contra. quia hic nulla ſententia lata eſt ergo ſententia,quę non eſt.in rem iudicatam tranſire non poteſt,arg.ſ.de conſti.cum acceſſiſſent.§.j.cum ſuis concor. Itẽ quis nunquam dicet,ꝙ grauamen nondum tranſeat in rem iudicatã? Sol.a ſententia diffinitiua appellandum eſt infra decem dies, vt ſ.in primis concor. & idem eſt de interlocutoria quantum ad partes.quod dic,vt le.& no.ſ.de elec.cum dilecti.§.fi.ſ.e.cum ceſſante.idem etiam puto,vbi grauamen vim habet ſententiæ.puta, ſi dicat iudex non eſſe reſpondendum,vel non debere reſponderi libello,ſiue poſitioni,de qua notum eſt, ꝙ reſpondendum eſt. Vel ſi dicat,pronuntio,vel præcipio,vel volo, vel iubeo, vel aliud ſimile.quod vim interlocutorię habeat,arg.in eo,quod le. & no. ſ.de ver.ſig. in his.ff.de arbi.qualem.ff.manda.l.ii. C. communia de le.l.fi.vbi vero alias grauatur ,vel comminatur iudex, nunquã illatio grauaminis,vel comminatio in rem iudicatam tranſit, vt

17 ſ.in contrariis.De illatione † grauaminis,pone exemplum, ꝙ iudex aſſignat locum nõ tutum.hic enim & ſi aſſignatio facta fuerit iam eſt menſis,veniendum eſt coram iudice, & ſupplicandũ, ꝙ illud grauamen reuocet,& locum tutum aſſignet, ꝙ ſi recuſauerit,non obſtante lapſu decendii ab hoc grauamine,poterit appellari,vt patet in eo,quod le.& no.ſ.e.tit.ex parte tua.& idem debet fieri,ſi fuerit commonitus.ſ.e.cum ceſſante.& idem,vbicunque dicit te grauatum,non ſolum verbo,ſed etiam ſolo facto,qđ plus eſt.ff.de legibus.de quibus & ſ.eo.dile.ii.& c.vt noſtrum. dũmodo verbum non habeat vim ſententiæ,vt dictum eſt.puta.dicit iudex,non reſpondebitur tibi,non audiam te, vel aliud ſimile: quia non omnis vox iudicis , iudicati obtinet authoritatem. C.de ſen.& interlo.om.iu.ex ſtipulatione.quamuis autem in his caſibus,& ſimilibus,non obſtaret lapſus temporis appellanti,poſſet tamen obſtare actus contrarius,etiam intra decendium habitus,vt patet in eo,quod le.& no.ſ.tit.j.inter monaſterium.ſ.de oſ. dele.gratum.in fi.ſ.de conſti.cum acceſſiſſent.in fi [Siue aliquid aliud.] puta: quia dicit pars appellata,ꝙ ſi aduerſa pars appellauerit,tamen poſtea appellationi expreſſe renuntiauit,vel tacite recipiendo terminum ad teſtes producendos,vel aliquid aliud faciendum.ſ.de oſſi.dele.gratum.vel egit,vel reſpondit, vel teſtes produxit.ſ.de teſti.cum veniſſent.reſpon.j.ver.nec appellatio. Vel licet in litera cauſam appellationis expreſſerit , non tamen in ipſa appellatione,& ideo non valet,vt j.e.§.ſeq. Vel quia non eſt ſeruata forma.ſ.eo.extra.cordi.& hoc quo ad interlocutionem.ſed & diffinitiuę renuntiare potuit recipiendo terminum ad ſoluendum. C.de iu.do.impe.l.ii.poſt quem non eſt locus appellationi. C.de ſen.& re iu.quod ad cõſultationem.ſi enim talia,vel ſimilia proponantur,& in dubium vertantur,non debet,quouſq; de his cõſtiterit,primos iudices impedire, vel eis aliqđ inhibere.[Taliter.] i.per appellationẽ,quæ teneat, & cauſam ad ſuperiorem transferat, quamuis forſan cauſa expreſſa falſa ſit, ſed ignorauit.ſecundum.d.n.[Prohibere]poterit,tamen huiuſmodi dubitationis cognitionem committere.ſ.de oſſi.dele.ſuper quæſtionum.§.j.quãuis contrarium hic notauerint quidam. ergo diuerſificatur a ſuperiore.Super hoc autem verbo,poſuit hic.d.n.magnam gl̃n.cuius vtilitatem ſic breuiter duximus reſtringendam, ꝙ quandocũque appellatur ante diffinitiuam ſententiam,iudex a quo appellatur,poteſt procedere,niſi iudex appellationis canonicæ prohibeat.Verumtamen ſi appareat legitime appellatum fuiſſe,totum caſſabitur,quicquid poſt appellationem fuerit attentatum, vt patet.ſ.de reſcrip.ſignificante.Rodulphus.ſignificanti.in fi.ſ. de except.dilectę.in fi.Si vero appellatio reperiatur minus legitima,omnino tenebit proceſſus & appellans in expenſis condemnabitur, & ad illum,a quo appellauit,remittetur.ſ.eo.vt debitus.hoc ſaluo ꝙ ſi poſt prohibitionem in caſu conceſſo factam proceſſiſſet,iudex inferior,illud quod poſtea feciſſet,reuocari deberet ,arg.hic. & x.q.v.vides.C.de legibus. non dubium. in quo autem caſu hoc prohibere poſſit.dic,vt no.ſ.e.§.in prin. Et ſunt hæc vera, ſi in iu-

dicio

dicio appelletur. Si vero extra iudicium puta, ne talis fiat electio,
& ne talis inſtituatur,& contingat electum & inſtitutum poſt ap
pellationem mori. Dicunt quidam, ꝙ poſt appellationem poteſt
18 iterum alia electio, vel inſtitutio fieri, quia nemo † poſſeſſione
ſua poſt appellationem huiuſmodi eſt priuandus.ſ̃.vt lite pen.c.j.
& per totum.quod dic,vt no.ſ̃.de elec.dudum.ij.ſ̃.de reſti.in inte.
c.ij.& de arbi.ex parte.& adde quod no.j̃.eo.§.fi.[Ne in illa.] ſ. cũ
quando ante ſententiam appellatum eſt, vel quando a ſententia
diffinitiua.[Executionem.] quod tamen poſſunt, ex quo de ap-
pellatione conſtat facta diffinitiua,quamuis dicatur pro notorio
facto lata.j.eo. §. ſin autem poſt ſententiam. [Non præſumant.]
quia hæc cognitio,an ſit iudex exercitium iuriſdictionis præce-
dere debet.ſ̃.de reſcrip.ſuper literis.§.pen.ſecundum.d.n.¶ Quod
ſi obijciatur.q v.pars. Minus legitima.ſubaudi, in iure non expreſ-
ſa,nec enim omnes cauſæ in iure exprimi poſſunt.ff. de legi.non
poſſunt: quia plura ſunt negotia,quam vocabula.ff. de præſcrip.
verb.l.ij.& ideo arbitrabitur hoc bonus iudex. ſ̃.de off.dele.de cau
ſis.ff.de ver.obli.continuus.& ſi male arbitretur,erit locus appella
tioni.ff.qui ſatiſd.cog.arbitro.& l.ſeq.peter.ſ̃.de no.ope.nun. ſigni
ficantibus.Si autem cauſam in iure approbatam velle dicere mi-
nus legitimam & reprobatam legitimam, audiendus non eſſet,
quia contra iura.ſ̃.de cau.poſ.& propri.c.j.ff.de proba.ab ea parte.
& ſic quod hic dicitur, intelligas de cauſis in iure non expreſſis,
nam quædam ſunt expreſſæ,quædam nõ.ſ̃.e.paſtoralis.[Prohibe
re.] neque quo ad partes,neque quo ad iudices.[In cauſa.] coram
primis iudicibus.[Recepta.] nam poſtea hoc poſſunt.ſ̃. de off.de
le.paſtoralis.ſ̃.e.vt debitus.[Ex cauſa probabili.] quam approbãt,
eo ipſo,ꝙ appellationem recipiunt, & ad probandam veritatem,
diem aſſignẽt partibus citatis,& auditis,& ideo ſequitur.[Cogno-
ſcere incipiant.] per diei aſſignationem, vel teſtium, vel aliorum
19 documentorum receptionem, ſicq; in hoc † caſu non per ſolã
citationem perpetuatur hæc iuriſdictio,ſicut alias.ſ̃.de off. de leg.
gratum.& c.licet. Vel dic,ꝙ etiam per citationem perpetuatur,li
cet poſt citationem iuſta exceptio admittatur.ſ̃.de off.dele.ex par
te.ij.[An ſit vera.] nec enim ſufficit,ꝙ cauſa probabilis ſit,niſi &
veritas comprobetur,etiam ſi offerens ſe probaturum non fuerit
admiſſus.& ideo fuerit appellatum: nam de his cauſa appellatio-
nis hæc eſt,ꝙ offerens ſe probaturum non fuerit admiſſus, & eſt
legitima hæc cauſa.& probabilis,ſed neceſſe eſt,ꝙ probetur,ſic in
tellige.ſ̃.eo.interpoſita.licet autem hoc ſufficiat quo ad hoc,vt ap
pellatio iuſta debeat iudicari,vt ſ̃.e.vt debitus. non tamen quo ad
hoc,vt in principali is,qui appellauit, ob hoc ſolum debeat obti-
nere,ſimile.ſ̃.de reſcri.olim.§.fi Nec diſtinguas,ſicut quidam di-
ſtinguere voluerũt,vtrum exceptio oppoſita ſit dilatoria, vel per-
emptoria: quia ſi in dilatoria,multo fortius,& in peremptoria hoc
vendicat ſibi locum,vt no.de hoc.ſ̃.de teſti.ex parte ade. ¶ Si au-
tem.] vi.pars. [Poſt ſententiam.] ſ.diffinitiuam. [A iure prohibi-
tis] appellare.ſi ergo in prohibitis habet locum, quod hic ſequitur,
multo fortius in non prohibitis.a.a minori ſ̃.de elec. cum in cũ
ctis.[Notorio.] per euidentiam rei.[Confeſſus.] & ſic notorium
iuris.ſ̃.de cohabi.cle.& mu.veſtra.& c.fi.ſ̃.de verb.ſig. cum olim.
ſic ergo confeſſus & notorius condemnatus in notorio crimine
auditur appellans,vt hic patet,& idem videtur in ciuili cauſa,arg.
ff.de confeſ.cum fideicommiſſum. Sed contra ſ̃.c.cum ſit Roma
20 na §.fi.& c.peruenit.& c.conſuluit. Ad hoc dixit Azo.ꝙ † ſemper
poteſt appellare talis,niſi tria concurrant.ſ.ꝙ confeſſus ſit & teſti-
bus conuictus,& argumentis ſuperatus.ij.q.vi.ſunt quorum. ver.
nullus homicidarum. Alij dicunt, ꝙ notorius facti appellare nõ
poteſt,ſed notorius iuris poteſt, vt in contrarijs. Hoc reprobatur.
ſ̃.eo.cum ſpeciali.§.porro. Tertij,ꝙ notorius iuris tunc non audi-
tur appellans.quando confeſſioni ſuæ ſtandũ eſt,puta. quia ſpon
te & gratis fecit confeſſionem,non tormentis, nec tormentorũ
terrore,niſi forſan alleget ſe erraſſe in facto.ff.ad Turpi.l.j.§.j.Vel
niſi velit determinare confeſſionem ſuam.ſ̃.de accuſa.cum dile-
cti. Tu dic,ꝙ ſemper appellare poteſt,vt hic. Is tamẽ,a quo appel-
latur,non tenetur deferre appellationi,vt in cõtrarijs, niſi forſan
in appellatione facta cauſam exprimat,puta: quia terrore tormẽ
torum hoc confeſſus eſt,vel quia dicit ſe erraſſe, vel confeſſionẽ
ſuam velle declarare.ſecundum ea quæ no.ſ̃.ver.proxi.vel aliquid
aliud rationabile,arg. ff.de confeſ.l.pen.& fi. Nec ob. ꝙ non tenet̃
quis cauſam exprimere,quando a diffinitiua appellat,vt no.ſ̃.eo.
ex na,cordi.§.itq;. quia verũ eſt, ꝙ nõ tenetur,ſed nec tenet̃ iudex
appellationi deferre, niſi cauſam exprimat in hoc caſu. Expedit
ergo ei cauſam exprimere, quamuis non teneatur, nam ſi non
expreſſerit,& ſententia ſit mãdata executioni, aut inhibitionem
a ſuperiore ad quem appellatum eſt,factam tenet, poteſt tamen
ſuperior inhibere,ne fiat,vt hic ſequitur. Et ſi infra octo dies poſ-
ſit probari cauſa notoria.alias notorij. Et propter hoc lata erat ex
communicationis ſententia non relaxabitur, niſi præmiſſa con-
grua ſatiſfactione.j̃.de ſen.excom.extra.ſolet a nonnullis.§.in pri
ma.[Cum ſimilibus.] puta,ne teſtamenta aperiantur, & ne ſcri-
ptus hæres in poſſeſſionem inducatur.ff.de app.non reci.l.fi.ſ̃.eo.
conſti.ij.§.fi.& in alijs caſibus.ij.q.vj.ſunt quorum.[Dicatur.] ſed
non conſtet,nec enim ſufficit dicere,niſi & probetur.ſ̃.de conce.
præben.cum ſuper.ſ̃.de ſen.& re iu.cum ſuper.§.j. nam ſi de hoc
conſtaret, & aliud non diceretur rationabile, non deberet is, ad
quem appellatum eſt,appellationem recipere, ſicut nec ipſam re
cepit is,a quo appellatum fuit.[Caperint.] propter cauſam ratio
nabilem allegatam, quam appellans prætendit, vt dictum eſt.ſ̃.
ſuper verbo,confeſſus.ver. in dic. [Vtrum ſit recipienda.] & hoc
expone,ſicut no.ſ̃.ſuper verbo,cognoſcere incipiant,& ſuper ver
bo,an ſit vera.[Inhibere.] quod poteſt facere, ex quo appellatio-
nem admiſit.ſ̃.de ſen.& re iu.cum ſuper.§.mandamus.ver.execu
tio.& non ante.ff.nihil inno.ap.pen.l.vnica.ſ̃ de off.dele. paſtora
lis.§.præterea.¶ In alium.] vij.pars.ſ.tertium, videlicet quemcun-
que v is alium ab eis,qui coram archiepiſcopo litigant.ſecũdum.
d.n.[Circa rem] nam ſuper hoc eſt ad ordinarium recurrendũ.
ſ̃.e.cum teneamur.& licet certis ex cauſis aliqui ſint ad eundem
iudicem remittendi.ff.de libe.cau.liberis.& l.ſi pariter.vt in actio-
ne familiæ erciſcũdæ. & vbi eſt communio actiuum,vel rerum.ff.
ex quibus cau.ad eundem iudi.ea.l.j.& ij.ff. iudi. ſol. iam tamen,
§ in hac.ff.de procu. omnium, & ſuper his audiri poſſint etiam
extranei,ſi ſe iudicio offerant.ff.de re iud.a diuo Pio. §. ſi ſuper. ſ̃.
de teſti.veniens.eos tamen ad iudicium vocare non poſſunt niſi
iuriſdictionem eorum impediret.ſ̃.de ſpon.veniens.ſ̃.de off. de
le.c.j.& c.ex literis.ſecundum.d.n.ad idem.ſ̃.de pœni.extra.Roma
na. [Inhibitionem.] quia inhibitio ſua non aſtringit alios, cum
non ſit ordinarius eorum,niſi in caſibus,vt no.ſ̃.de ſup.ne. præla,
extra.Romana.& de fo.compe. extra. Romana. [Occaſione hu-
iuſmodi.] cum caſus iſte non ſit expreſſus in iure. ¶ Cum ergo.]
iiij.pars.[Subiaceat.] & ideo in alijs coram ordinario ſuo, quãuis
ab eo appellauerit,nihilominus reſpondere tenetur. Non obſtat,
ꝙ ipſum offenſum dicat,ſed ſi grauauerit,iterum appellet.ff.apud
eum a quo appel.l.vnica. Verum ſi ipſum ex hac cauſa recuſet,re
cipienda eſt recuſatio,quod ſi non fiat,locus eſt appellationi,niſi
crimen adeo notorium ſit,ꝙ non ſit locus inficiationi.ſ̃.de ap.ad
hæc ſi in vna cauſa.& c.propoſuit nobis.M.& c.accepta. ſicq; ne-
21 mo † eximitur per appellationem a iuriſdictione ordinarij ſui,
niſi quo ad articulum,in quo eſt appellatum. ſ̃.e.paſtoralis.§.j. &
ſic intellige.ſ̃.eo.directæ.§.fi. Vel dic,ꝙ pendente cauſa appellatio
nis non cogitur reſpondere coram tali,vt in prædictis caſibus,ſed
finita ipſa cogitur,nec poteſt eum recuſare ex hoc, ſed ſi grauat,
iterum appelletur,vt hic.& ff. apud eum a quo appel.l.vnica. Cõ-
probatur hæc ſolutio.ff.de iudi.l.ij.§.legatis.ver. ei quoque, [In il-
lis.] in quibus appellatum non eſt.alias in alijs [Totaliter] occa-
ſione appellationis ſuper certis articulis: quia non eximitur ſup
alijs,vt dictum eſt.¶ Debet autem.] ix.pars.[Ad eos.] ſ. archiepi-
ſcopum & officiales. [Temporalem.] ſiue enim res temporales
ſint,ſiue ſpirituales,omnes ſub poteſtate & diſpoſitione epiſcopo
rum conſiſtunt,x.q.j.nouerint.& per totum.xvj.q.vii.omnes ba-
ſilicæ lxxxix.diſt.iudices: ideo ſi in temporalibus appelletur, eſt
ad Metropolitanum tanquam ad ſuperiorem proximum appel
landum.ſecundum.d.n. Et ideo hic determinauit: quia ad quẽ
eſſet appellandum,in hoc caſu conſueuerat dubitari.[De conſue
tudine] præſcripta.alias non valeret ſ̃.de con ſue.c.fi.quæ & ſi quo
ad iuriſdictionem valeat,vt hic & ſ̃. de fo.compe.cum conting at
non tamen quo ad alienationem rei eccleſiaſticæ contra formã
cano.faciendam puta, ſi ſit conſuetudo in terra, ꝙ infra annum
& diem teneatur eccleſia rem ſibi relictam alienare, alias poſſit
dominus ipſam occupare,& ſic poteſt intelligi.ſ̃.de ſen.& re iudi.
cum cauſa.etenim eccleſiæ laicorum aliquorum ſtatutis,vel cõ-
ſuetudinibus in talibus non arctantur.ſ̃. de conſti.quæ in eccleſia
rum.& c.eccleſia.& ſ̃.de re.ec.non ali.cum laicis.vbi de hoc.imo
ſunt tales ipſo iure excommunicati.ſ̃.de ſen.excom.nouerit. [Si-
ne iure.] ſic in cauſis feudorum.ſ̃.de fo. compe.ex tranſmiſſa. &
c.verum.ſ̃.de maio.& obe.ſolitæ.ſecundum.d.n. [Appellari.] Hic
tranſeo: quia hunc.§.inuenies examinatum, & plene expoſitũ
in Summa.e.tit.§.a quo & ad quẽ.ver.ſed pone.& ſequenti. ¶ Sen
tentias quoque.] x.pars.[Niſi vocatis partibus.] vt & no.ſ̃.e.§.ſi ve
ro.ſuper verbo.partibus.[Reuocent.] alias abſoluent, niſi pericu-
lum ſit in mora.ſ̃.e.qua fronte.§.j. ſ̃.de ſen.exc.ſacro.§.i.ver.quid
ſit abſque periculo.de hoc no.ſ̃.de off.ord.ad reprimendam. & ſ̃.
de ſen.exc.extra.ſolet.¶ Cum autem.] xi. pars. [Ante ſententiã.]
quia aliud ſit a ſententia,vt patet.ſ̃.e.§.ſin autem.[Cognito.] legiti
me partibus.ſ.præſentibus, vel per contumaciam abſente altera
parte.ſ̃.e.interpoſita.§.fi.[Minus rationabilem.] quia.ſ. cauſa nõ
ſit expreſſa,vel licet fuerit, nõ erat rõnabilis, imo euidenter facta
eſt ꝯ ius, & irrõnabiliter.ſ̃.e.ꝯſuluit.ij,vel nõ erat vera,vel nõ fuit
ſeruata forma illius ꝯſtõnis.ſ̃.e.cordi.[Nõ poſtponat.] ſed nec ip
ſum ꝓhibeat ꝓcedere, quouſq; ei ꝯſtiterit appellatũ eẽ legitimæ,
& ex cã ꝓbabili de cuius veritate recepit iã applõnẽ incipiat co-
gnoſcere vt ſ̃.e.§.ſi vero vocatis.& §.ſeq. Quid ergo de his,q̃ interi
22 † ſiũt corã iudice,a quo eſt appellatũ? Super hoc fecit hic.d.n.quã
dam magnam glo.quæ incipit ex hoc loco. Tu dicas breuiter, ꝙ
ſi quæratur,vtrum valeant, vel non ea, quæ pendente appellatio-
ne fiunt coram iudice,a quo eſt appellatum,abſolute reſpondeti

non

non poteſt: quia ſi appellatio reperitur legitima, quicquid factũ eſt interim debet irritum reuocari, vt probatur per multa iura.ſ. de reſcrip.ſignificante & c.ſeq.ſ.de offi. dele. ſuper quæſtionum. §.fi.ſ.de iudi.exhibuã.ſ.de iureiur.venientes.§.fi.ſ.c.ex parte.iij.& c.paſtoralis.reſpon.i.ver.ſi & c.ſolicitudinem.§.j.ver.nam ad officium. Si autem reperiatur illegitima, nihil eſt reuocandum, ſed eſt cauſa ad eum, a quo appellatum extitit, protinus remittenda, vt hic,& ſ.e.cordi.& c.vt debitus.ſed in hoc caſu eſt vis,ꝙ vbi appellatur a iudice,cui cauſa commiſſa eſt,remota appellatione,tenet mero iure quod interim fit.ſed officio iudicis reuocatur. Vbi vero ex cauſa in iure expreſſa irritum eſt ipſo iure,ſicut diſtinguitur ſ.e.paſtoralis.Hoc ſaluo quod hic de nouo dicitur: quia poſt inhibitionem factam illi, a quo appellatum eſt, procedere non debet,quod ſi fecerit iudex,qui de appellatione cognoſcit,poterit animaduertere in eundem,arg.ſ.eo.§.ſi vero.& §.ſinautem.nam ex quo inhibitioni locus eſt.ſecundum formam ibi traditam,ergo & coertioni arg.ſ.de off.dele.præterea.& de ma.& obe.ſi quis. nec etiam æquum eſt,ꝙ continentia iudicij diuidatur, nec ꝙ coram duobus iudicibus cauſa dilatetur,vt patet in his,quæ no.ſ.de reſcrip.extra.diſpendia.Sic igitur neſcimus veritatem de his,quouſq; cauſa appellationis.ex qua hæc pendent, fuerit terminata.ſ. de reſti.in inte.c.ij.in fi.ſ.de frigi.& ma.fraternitatis.in fi.ſed & intelligas de appellationibus in iudicio factis, non ſic ſi extra iudicium appellaretur,vbi nemini eſt turbanda ſua poſſeſſio,vel quaſi,niſi in formam iuris fuerit quis conuictus. viij.q.iiij.nonne. xvi.q.iiij.volumus.ſ.vt li.pen.c.j.& ij.ſ.de accu.olim. I.V.& P.& adde quod no.ſ.e.§.fi.

¶De conceſſione præbendæ & eccleſiæ non vacantis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Collatio facta ab executore de non vacante beneficio non valet.*
2 *Inhibitio conferendi beneficium generaliter facta non tenet, nec impedit epiſcopum ab eius collatione.*
3 *Præbendam qui petit quomodo debet petere,& coram quo, & quomodo formabit libellum.& nu.4.*
5 *Papa ſi mandat alicui epiſcopo vt aliquem de præbenda prouideat nunquid ille poterit præbendam petere,tanquam ſibi debitam.*
Et quid ſi mandet,quod mihi conferat talem præbendam nu.6.
7 *Beneficium ſi petitur ab vno & poſtmodum alius superuenit,qui petit eſt concedendum obtinenti cum cautione de ſeruando indemnem,qui ad alium petentem.& nu.11.*
8 *Executor præbendarius ſi confert præbendam de iure vacantem,an poteſt me mittere in poſſeſſionem non citato poſſeſſore.*
Et quid ſi fuerit facta collatio vocatis quorum intereſt.nu.9.
10 *Præbenda conceſſa duobus,a duobus habentibus ius concedendi,& inter ſe litigent.quis erit potior.*
12 *Poſſum quod per me,an ſemper per alium poſſum.*
13 *Ignorantia excuſata ſemper debet eſſe probabilis.*
14 *Legum,vel conſtitutionum ignorantia poſt eius publicationem infra quod tempus poteſt allegari.*
15 *Libertas ſi datur ſeruo per literas,an conſequitur eam ſeruus litera ſcripta,an cum primum ad eum peruenerit.*
16 *Intentioni ſemper ſtandum eſt.cum de illa apparet.*
17 *Ignorantibus ex teſtamento acquiritur.*
18 *Prohibitio ſi eſt facta in perſonam abſentis,an ſtatim habeat effectum,an cum abſens fuerit certificatus.*
19 *Sententia diffinitiua vel interlocutoria,vel excommunicationes an ſtatim latis habent effectum.*
20 *Papa ſi concedit priuilegium alicui motu proprio,vel ad inſtantiam alterius quòd non poſſit excommunicari quando habeat effectum contra ſuum ordinarium excommunicare valentem.*
21 *Sententia excommunicationis lata contra abſentem & contra ſuum priuilegiũ ab eo cui eſt reſtituta poteſtas excommunicandi,an.& quando teneat.*
22 *Acta facta a iudice poſt reuocationem primarum literarum,ante tamen eius ſcientiam an valeant & nu.24.& 25.*
Et quid in literis præbendalibus nu.23.
26 *Papa ſi inhibet aliquibus ne eligant his verbis, iubemus ne eligant, quando incipit inhibitio.*
27 *Collatio beneficij facta ab executore prius illo,qui habet de iure tenet.*
28 *Collatio facta ab executore cum decreto,& acceptata valet,ita quod epiſcopus etiam ſi ignorauerit nihil conferre poteſt.*
29 *Interpretatio pleniſſima eſt facienda in beneficijs.*
30 *Princeps in facto ſuo non debet aliquam fraudem adhibere.*
31 *Dominium rei legatæ quando tranſit in legatarium.*
32 *Seruo legato ſub conditione,an poteſt hæres ei libertatem dare.*
33 *Optione legata,& facta ante aditam hæreditatem non valet.*
34 *Beneficio acceptato,nunquid poterit pœnitere,ita quod alium poſſit petere.& nume.35.*
36 *Beneficij acceptatio quando impedit collationem.*
37 *Præbenda certa quando dicitur,& quando incerta.*
38 *Iuſtitia debet mouere iudicem,non carnalitas.*
39 *Iudicandum in dubio eſt pro illo cuius probationes ſunt fortiores.*

CAP. PRIMVM.

QVia cunctis. Vt huius prolixæ epiſtolæ facilior ſit intellectus,ſcire debes,ꝙ d.n. qui ſemper nobilibus fuit gratioſus Droconi Borbonæ fecit gratiã de præbenda,vel dignitate,ſiue cura.ſi tunc vacabat.vel quam primo vacare contingeret in eccleſia Carnoteñ.& quam idem Droco duceret acceptandam,decernens irritum & inane.ſi quid de ipſa cõtra hoc mandatum tuum foret ab aliquo attentatum, & ſuper hoc dedit eidem.Drac.executorem priorem quendam, vt patet. ſ.eo.§.ſubiunctum.qui prior,recepto mandato apoſtolico acceſſit perſonaliter ad eccleſiam Carnoteñ.& eidem publicauit de verbo,ad verbum legens prædictum mandatum in capitulo in præſentia capituli,in quo erat ſubdecanus, qui poſtea in epiſcopum eſt electus, vt probatur. ſupra. eod. §. j.vſque ibi. præſertim. publicatione vero facta contulit ſtatim ibidem ſupradicto Drac. præbendam, vel dignitatem, quam primo ibidem vacare contingeret, quam idem Drac. duceret acceptandam inhibens, ne quis contra ſuam collationem veniret. pronuntians irritum & inane &c. vt. j. eod.§. j. verſicu. præſertim.Hoc facto præpoſitus Normãniæ, quæ præpoſitura eſt certa dignitas in dicta eccleſia,mortuus fuit in tranſmarinis partib.cuius morte audita executor dicti Drac.ſ.prior præfatus mandauit ſæpe dictum Drac.in eadem præpoſitura, quam idem Drac. acceptauit,per quendam archipresbiterum inſtallari ex vi iam factæ collationis,& ſic ex tali iure inſtallatus eſt dictus Drac.& hoc tangitur.j.eo.§. ſed extitit. ver. quinimmo. Subdecanus vero interim electus in epiſcopum & conſecratus, ad quem pertinet collatio præbendarum & dignitatum in dicta eccleſia eandem præpoſituram(antequã eſſet acceptata per dictum Drac.) contulit domino Andreę nepoti eiuſdem domini noſtri ad preces domini Gulielmi ſancti Euſtachij diaconi Cardinalis fratris ſui, vel idẽ Cardinalis fecit collationem data ſibi a dicto epiſcopo poteſtate. & hæc continentur in deciſione,& hoc tangitur.j.eo.reſpon.j.& §. ex parte.& ſeq. Partibus igitur occaſione prædictorũ in d.n.& fratrũ præſentia conſtitutis,proceſſum eſt in negotio, prout in hac epiſtola determinatur. Quam in nouem partes diuides. In prima parte domini Andreæ petitio ſimpliciter proponitur,& formatur In ſecũda ab aduerſa parte contra ipſum dominum Andream excipitur. In tertia exceptio reprobatur. In quarta adhuc pro eodem alia ratio inducitur.In quinta parte nomine domini Andreæ replicatur. In ſexta replicationi additur. In ſeptima ex parte Drac.ſatis fortiter replicationibus reſpondetur,& quaſi cõcludi videtur.In octaua quicquid dictum eſt ex parte Drac. penitus eneruatur.In nona pro domino Andrea ſententia promulgatur.¶Proponebatur prima pars, & dic proponebatur in iudicio coram nobis & fratribus [Pro parte tua] loquitur domino Andreæ.cui dirigitur decretalis [Præpoſitura] Normanniæ, quæ eſt certa dignitas in eccleſia Carnotenſi.vt no.ſ.eo.in caſu.verſi.hoc
1 facto[Dum vacabat]quia non tenuit†facta collatio per priorẽ: cum facta fuerit de non vacante contra formam iuris.ſ.e.c.j.& ij.& contra formam reſcripti,vt patet. ſ. in caſu.reſpon.j. vbi bene apparet, ꝙ non potuit conferre ex forma reſcripti.niſi dignitatem vacantem,& poſt acceptationem præcedentem, & comprobatur hoc.j.e. §.ſubiunctum [Qui conferre potuit ipſam].ſ. per epiſcopum,ad quem ſpectat,vt no.ſ.in caſu.ver.ſubdecanus. & hoc etiam eſt de iure communi.xvj.q.vij.nullus. quamuis aliqui contrarium notent,quod dic,vt not. ſ.de elec. cum eccleſia Vulterana.& in Summa ipſius ti.§.quis eligere poſſit[Canonica]niſi aliud opponatur,& ideo debet dominus Andreas obtinere,& quilibet illicitus detentor eſt remouendus.ſ.de reſcr.ex parte.& c.olim.ſ.de rer.permu.cum vniuerſorum.in fi.ſ.de iure pat. cum dilectus.in fi.[Maxime]ver.[Per priorem]executorem.vt no.ſ.in caſu.ver.j.[Impedire]bene dicit?Præceſſit enim qualiſcũ
2 que†inhibitio,ſed incerta,& incompetens.& generalis, vt patet ſ.In caſu.ver.publicatione vero.Sed non fuit talis, quæ potuiſſet impedire collationem epiſcopi poſtea ſubſecutam.vt j.no.[Præceſſiſſet]Hic fecit d.n.quandam notam magnã, quæ incipiebat: Cum plures concurrant ad vnam præbendam petendam, ꝙ per quæſtiones recolligere potes hoc modo. Quid ſi quis petat corã
5 †ordinario præbendam, quam ego poſſideo? Debeo implorare officium iudicis,vt faciat declarari,an petat ipſam tanquam ſibi debitam,vel tanquam ſuam.Si tanquam ſibi debitam puta.dicit ꝙ ſibi debet dari,& aſſignari.cogitur dicere cauſam,quare ſit ei debita.arg.ſ.de libel obla.c.iij. puta: quia antequam ego ad ipſam canonice eſſem electus, vel ad mandatum Papæ. vel etiam ſine mandato ſponte fuit receptus ab illis, ad quos pertinebat in canonicum,& ideo debetur ei præbenda tanquam primo vacans,

quia

quia ex quo canonicus eſt, non debet ſine præbenda eſſe. ſ.eo.ex
parte.& c.cum ſuper.ſ. de præben. relatum. Vel quia primo ſuit
ſcriptum pro ipſo ſ.de offi.dele.ex parte.j. ſic lis ſuo Marte decur-
4 ret.vſq; ad fi. Si autem † petat vt ſuam, puta: quia ſibi collata ſuit
hæc præbenda, quam poſſideo, oportet eum probare, ꝙ ille, qui
contulit, habuit poteſtatem conferendi, ſiue ex ordinaria, ſiue ex
delegata poteſtate, & ꝙ legitime contulit.ſ.vacantem.& tempore
congruo, & perſonæ idoneæ.ſ.vt benefi.eccle.c.vnico.ſecundum
quoſdam. Tu dic, ꝙ hoc verum eſt, ſi ſit præſumptio contra ip-
ſum collatorem, vt ibi, alias ſufficit, ꝙ poteſtatem habeat confe-
rendi eo tempore, quo contulit vacantem.ſ.eo.poſt electionem.
ſ.de ſupplē.negligen.præla.c.fi.quia quilibet præſumitur idoneus
ſ.de præſum.c.fi. Et no. ꝙ talis prouiſio vim electionis & confir-
mationis obtinet, & ideo neceſſe habet petens probare, ꝙ ea, quę
ad electionem & cōfirmationem pertinent, ſunt legitime facta.
ſecundum.d.n.qui de hoc no.ſ.de elec. cum dilecti. ſ.de dolo &
5 contu.cum olim. Quid ſi Papa mandat † alicui epiſcopo, vel ca-
pitulo diſtrictiſſimę ꝙ alicui det prębendam, nunquid ex tali mā
dato datur actio illi, pro quo ſcribitur ad petendam præbendam
tanquam ſibi debitam? Non, licet inobediens puniri debeat. ſ.de
præben.dilectus.ij.ſecundum.d.n.dic, vt ibi no.ſicut & puniendus
eſt executor, ſi mandatum non adimplet.ſecundum.d.n.ſ.de off.
6 delega.paſtoralis. Quid ſi mandatur alicui, ꝙ † mihi præbendam
conferat talem, & hoc exequatur? Nunquid ex hoc mandato poſ-
ſum præbendam petere coram ordinario? Non, ſed coram ipſo
executore qui etiam & ipſam ſine cauſæ cognitione mihi poteſt
conferre.ſecundum.d.n.vt no.ſ. eo.propoſuit. Quid ſi quis petat a
7 me beneficium, † quod ego poſſideo, & alius ſuperuenit, qui pe-
tit illud? Illi, qui primo obtinebit, dabitur præbenda cum cautio-
ne mihi præſtita, vt me ſemet indemnem quo ad alium petentē.
ff.de rei vendi.is a quo.ſecundum.d. n. & de hoc ipſe notat. ſ. de
ſen.& re iudi.cum ſuper.& ſ.de reſcrip.mandatum. Quid ſi exe-
8 cutor † meus mihi contulit præbendam, quam alius poſſidet, tan
quam de iure vacantem, & peto ab eo, ꝙ ſecundum formam re-
ſcripti hoc exequatur, vel me in poſſeſſionem inducat, nunquid
debet hoc facere nō vocato, nec citato poſſeſſore? Nō, licet enim
collatio eo non citato facta teneat, tamen non eſt eijciendus a
ſua poſſeſſione, niſi eo vocato & conuicto. C. ſi per vim vel alio
modo.l.fi.ſecūdum.d.n.ſ.de cauſa poſſeſ.& propri.c.j.& ſ.de ma.
9 & obe.inter quatuor. Sed quid ſi eo † vocato, & alijs, quos res tan
gebat, collatio facta fuit? Tunc poteſt fieri executio ipſis non vo-
catis. Nec eſt vis, vtrum dicatur in reſcripto Papæ conferas ſim-
pliciter, & ſi non adijciatur in poſſeſſionem inducas: quia in v-
troque caſu poteſt executor ponere in poſſeſſionem, arg.ſ.de off.
delega.ſignificaſti.ſecundum.d.n. Quid ſi duo ſunt confirmati a
10 diuerſis, quibus † hoc competat, puta vnus ab ordinario, alius a
delegato Papæ: ſi inter ſe agant, aut conueniant, aut litigent, quis
potior ſit? Videtur procedendum, ſicut quando conueniuntur
hæredes, qui inter ſe de hæreditate contendunt. C.famil. erciſcū.
l.pen.C.de peti.hæredi.l.fi.ſecundum.d.n.ſ.de præben. niſi eſſent.
Si vero contra alios agant nomine eccleſiæ pro redditibus & ec-
cleſiæ iuribus, nullus alicui ipſorum cogitur reſpōdere, niſi prius
probet ſuam canonicam inſtitutionem factam.ſ.vocatis, qui fue-
runt vocandi.ſ.de elec.quia propter.ſ.de iudi.exhibita.ſ. de offi.ar
chidia.ad hæc.§.fi. Sufficit tamen probare confirmationem factā
vocatis his quos res tangebat.ſecundum d.n. alias neceſſe eſt, ꝙ
probet electionem canonicam præceſſiſſe, & confirmationem
canonicam ſecutam fuiſſe, etiam ſi ſit in poſſeſſione prælaturæ.
Nec ob.C.de peti.hære cogi.quia fallit, vbi præſumptio eſt cōtra
poſſidentem.ſ.vt benefi.eccle.c.vnico. Hic autem eſt contra eum
præſumptio, cum patiatur controuerſiam ſtatus ſui. & maxime
in nouitate ſua.ſecundum.d.n. Hoc maxime expone.i.tantum.ſ.
de ſen.& re iudi.cum olim. Quid enim ſi quis ſteterit pręlatus tri
ginta, vel quadraginta annis, modo veniat alius, & dicat, ꝙ ipſe eſt
prælatus? Graue eſſet ſentire, ꝙ cogeretur prædicta probare, cum
forſan nullæ probationes extent. Nec eſt veriſimile, ꝙ tanto tem
pore ſuſtinuiſſent ipſum miniſtrate hi ad quos pertinet, niſi con
firmatus fuiſſet. arg.ff.alias.C.ad Macedo.ſenatuſconſul.l.iii. ſ. vt
lite pen.c.j.& c.laudabilem.ſ.de accu.olim.l.V.& P.viij.q.iii.non
ne.xvj.q.iiij.volumus.& optime facit ad hoc.in Auth. hæc conſti
tutio inno.conſti.reſpon.j.coll.vuj. Illud autem notabis circa hāc
11 materiam, ꝙ quotieſcunq; plures † idem beneficium petūt, cau-
tum eſt exigere cautionem ab illo, qui obtinebit.ſecundū ea quæ
no.ſ.e.ver.quid ſi quis petat a me, per hoc enim prouideri poteſt
contra executores plurium perſonarum, ſententias ſuas fulminan-
tes, niſi eis pareatur, a quibus tamen appellari poſſet, ſi præciſe vo-
lint exequi ſine cauſæ cognitione: quia non debet hoc fieri, niſi
probatione facta coram ordinario, vel coram executore de iure
petentis, arg.ſ.de reſcrip.c.j. Vel forte non tenet ſententia excom
municationis, quia non recipit iuriſdictionem, niſi contra inde-
bite contradicentem & rebellem, arg ſ.de præben.c.fi. & ſ.de re-
ſcrip.ſuper literis.in fi.ff.de peti.hære.ſi debitor.ff.depoſi.l.j.§.apud
Iulianum.ſecundum.d.n. ¶ Dicebat autem.]ij.pars.[Pars altera.]

ſ.pars domini Andreæ, cui prior contulerat dictam præpoſituraſ.
excipiendo ꝙ non valebat collatio epiſcopi, quia videtur hoc feciſ-
ſe in eluſionem mandati apoſtolici, cum ſciret mandatum ſupra
dictum eidem priori directum, & ideo non poterat ignorantiam
allegare.[Quia præmiſſæ]&c.[Literæ.]per quas mandabant prio
ri, ꝙ in ſupradictis procederet.[Sede vacante.] hoc videbatur fa-
cere contra allegantem, arg.ſ.ne ſede vacan.c.i.ij.& iij. Sed nō ob.
talia mandato apoſtolico, qui ſuper omnes eſt.ix.q.iii.cuncta per
mundum.ſ.eo.titu.propoſuit. Sed hoc tangit propter hoc, quod
ſequitur, ac ſi diceret, & ſi non eſſet, tunc temporis ibi epiſcopus,
tamen erat ibi ſubdecanus poſtea factus epiſcopus. & ideo nō po
teſt ignorantiam allegare, vt ſequitur.[Publicatæ.] ideo non po-
teſt ignorantia allegari.xvi.diſt.quod dicitis.ſ.de poſtula.prælato-
rum.c.j.§.j.vbi de hoc.[Ac præfatus.] ver. [Epiſcopus] nunc.ſed
tunc ſubdecanus eccleſiæ Carnoteñ.ſic ſ. de electione.bonæ.j. &
ſic.[De capitulo ipſo]&c.ſimile.ſ.de reſcri.cam ec. [Duceret ac-
ceptandam.] verum eſt. ſed nec ignorabat collationem factam
ibidem, antequam vacaret, & ipſam poſtea vacantem acceptatā
nullam eſſe, vt pote contra formam iuris, & dicti mandati teme
re attentatam, vt no.ſ. ſuper verbo, dum vacabat, niſi ius forſitan
ignoraret, vt ſ.de tempo.ordina.vel non eſt compos.[Et ſic.]ver.
[Per conſequens.] Imo certe quamuis Bul.dixerit conſequentiā
tollit, non oppoſitum infert: quia pars eius eſt. C.de reſtitu.in inte
grum mino l.fi. Tu dicas hic, conſequentiam tollit, & oppoſitū
infert: quia pars eius eſt, id eſt non ſequitur hoc conſequens, ſed
conſequentis oppoſitum: quia pars eius eſt hoc, quod ſupprimi
videtur, & ex quo ſuppreſſo opponitur. ſ. ꝙ nil ſibi ſublatum eſt,
ſequitur. Et quid eſt, quod ſupprimitur? hoc ſcilicet quia collatio
fuit temere attentata, & ideo ex his, quæ inordinabiliter, & cōtra
ius, & contra formam mandati capta fuerunt in epiſcopi nunc,
ſed ſubdecani tunc præiudicia, ſcire debet idem epiſcopus, ꝙ nihil
inordinabiliter ſequi poteſt.ſ.de accu.qualiter.j. §. ita videlicet. &
in Auth.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.cogitatio.ver.& ſic vllo prin
cipio illicito dato &c. & ibi. & vno hoc introducto ordine &c.
coll.ij.ſicq; fit, ꝙ per factum prioris ſibi nihil ſubtrahitur, & ꝙ p
ipſum collatio ſua minime impeditur.[Propter quod] ver [Vi-
debatur.]non intelligentibus, ſecus de ſubtiliter hoc conſideran-
tibus.ſ.de tranſla.epi.inter corporalia.§ primo.[Quia nec per ſe,
nec per alium.] Hoc dicit propter dominum Gulielmum Car-
dinalem, vt no.ſ. in caſu ver. ſubdecanus ibi, ꝙ idem Cardinalis
&c.& habes idem.ſ.e.§.allegabatur.ver.collatio. Et no.hic regula
12 riter verum eſſe, ꝙ † quicquid poſſum per me facere, & per alium
poſſum.ff.de adminiſtra.tutorum, ita autem.§.geſſiſſe.ſ.de ſent.
excom.vt famæ.§ ſi Fallit hoc.ſ.de off.dele.quoniam.ii. §. pen.&
fi. Item quod per me non poſſum, nec per alium.ſ.de ſen.excom.
mulieres.& c.vniuerſitatis.xlvj.diſt.ſicut in ſuo. Fallit hoc.ff.de ne
go.geſt.ar qui natura.§ cum me abſente.[Vacauit.] & ideo tunc
rariſſime demum poſt acceptationem factam executioni locus
fuit, vt ſ.eo.§. ſubiunctum.[Præterea.]ver. [Mox pręfato.] per
hoc cōprobatur, quod no.ſ. in caſu.ver. publicatione.& per hoc
eneruatur intentio.D.vt no.ſ.ſuper verbo, per conſequens. [Va-
care contingeret] vacatione, & acceptatione non expectatis, &
hoc eſt, quod imputatur. D.vt ſępe dictum eſt.[Contuliſſent]an-
te vacationem.& ſuo ſtultus executor iſte.vel iuri, vel ſibi contra
rius.nam ſi intendebat, ꝙ ſtatim valeret collatio, contrarius eſſet
iuri.ſ.e.c.i.& ſi nihil valeret, ſibipſi contradicebat: quia cum ſta
tim conferret verbo, intentionis ſuæ contrarium innuebat, & ſic
erat repellendus.ſecundum.d.n.arg.ſ.de præſcri.veniens.§.pen.in
fi. ¶ Nec alias etiam.prout allegabatur.]iii.pars.ex parte. D.ad cor
roborandum, quod excipitur.ſ.proximo.§ [Ignorantia.]quæ for
13 ſitan ex parte.A.allegabatur.quia ſemper † debet eſſe probabilis
ignorantia excuſata.ſ.decler.excom.mini.apoſtolicę. Sed fruſtra
tantum conatur. D.ad hoc eligendum.vt patet in his, quę no.ſ.
ſuper verbo acceptandam.& ſuper verbo.per conſequens.[Nam
ſi.]ver.[Excommunicari non poſſit] ſicut fit plerunq; per priuile
gium apoſtolicum ſpeciale.vt j.de priuile.extra. Romana.alias vo
lentes.§.in eo autem.[Non tamen propter hoc.]quia non obſtā
te epiſcopi ignorantia Papę priuilegium eſt tuendum.ſecūdum.
d. n.[In eundem.] Quid ad D. Quia videtur adempta poteſtas
excommunicandi, & ideo non valet ſententia, ſic & videtur ad-
empta in caſu ipſo poteſtas conferendi, & ideo non valet collatio
& ideo ſequitur.[Similiter.]ver.nō congruunt hę ſimilitudines,
imo alia ratio reformat pactum, vt patet, & no.ſ.eo.§.ea parte ve
ro tua.[Poteſtas.] ſicut & in pręmiſſo caſu poteſtas excom-
municandi.[Videtur.] placet .d.n.ſicut no. ſecundum ipſum. ff.
de acq poſſ.naturaliter.& patet.ſ.e.§.ex parte.ver. non enim tūc.
& ſeq.[Nec obſtaret.]ver.[Si forte obijceretur.] his quę pręmiſſa
ſunt.[Ignorantiam poſſe prodeſſe.] in caſibus qui ſequuntur. ga
ſcilicet lex, ſeu conſtitutio &c. [Ad notitiam.] lxxxij.diſt.propo-
14 ſti.[Aut niſi poſt tempus.]puta lapſis duobus † menſibus poſt pu
blicationem computandis.in Auth.vt factę nouę conſti. in ipſa
rubrica.reſpon.i.col.v.ſ.ne cleri.vel mona.c.fi.ſ.de ſen.excom.no
uit. Hoc tamen puto ſpeciale in conſtitutione Principis.alias au-
tem

tem hoc tempus arbitrarium erit.ff.de iu.delib.l.i.§.ait prætor. Et
ideo ſufficit,quod dicit,publice promulgata.ad hoc, vt omnes a-
ſtringat.ſ.de poſtu.præla.c.i.§.i.xvi.diſt.quod dicitis.ſ. de conſtit.
c.ii.& de hac materia.& quę ſit ratio diuerſitatis, no.plene in Sũ-
ma de conſti.§.quoniã conſtitutio.reſpon.i.licet alij aliter intelli
gant.[Debuiſſent.]nam aliud hic,& aliud ſ.ratio diuerſitatis hęc
eſt.[Quia in priuilegijs.]ver.ſecus vbi non prodeſt ignorantia,vt
hic eſt in quibus ſufficit &c.[Vt patet.]ver.[Expreſſum.] ſ.e.ver.
nam ſi alicui.& eſt ratio: quia per conſtitutiones conſueuit infli
gi poena,quæ eſt odioſa,& ideo reſtringitur.ſ.de conſtitu. c.ii.ſed
per priuilegium gratia conceditur,& ideo dilatatur.ſ.de priuil.in
his.Sed & hæc allegatio licet videatur probabilis, non tamen eſt
perpetua,vel generalis,imo fallit plerumque,vt ſequitur. ſ. §.ſeq.
in ratione partis aduerſæ.ſecundum.d.n.[Et quidem.] ver.ſubau
di bonum eſt ſimile: quia cum tribuatur &c.[Conferendi præbẽ
dam.] i.fuit conceſſum priori ſupradicto. [Aliquid ſpeciale.] &
ſic apparet ſecundum intentionem allegantis,q̃ litera pro.D.di-
recta iure priuilegij eſt cenſenda, vnde nec licentia epiſcopi eſt
requirenda,ſed non ita eſt , vt ſequitur, ſecundum.do.noſt.¶[Al-
legabatur.] iiii. pars. [Inſuper.] pro dicto. D. alias adijciebatur.
[Ignorantem.] q̃ probat ſtatim.[Quoniam]verſi.[Abſentem]
& contumacem,alias contra iii. q. ix. per totum. [Contractus.]
quem. vel quos obtinet, alias obtinent , non etiam poſt excom-
municationem,vel ſuſpenſionem.ſ.de dolo & contu.veritatis.§.
j.alias finali.& ſ.de exceſſibus prælatorum.tanta.xii.q.ii.alienatio
nis.vii.q.i.factus eſt.[Et in ſupradictis.] verſi. [Literis] executoris
priori pro.D.directis.[Quicquid ſuper huiuſmodi præbenda]&c.
Verum eſt vacante,& quam. D. acceptaret.& non aliter , & hoc
non conſiderat allegator,& ideo eſt deceptus ſecundum. do. no.
[Collatio]ver.[Epiſcopus]Carnoten.nunc: ſed quondam ſub de
canus.[Sine rem.] id eſt literam,ſic impetratam.alias idem.ſcili-
cet epiſcopus.[Per ſe,vel per alium]expone,vt no.ſ.eo.§.i.ver.pro
pter quod.[Non valebat]hoc poſſet tolerari, ſi ſententia , vel de-
cretum Papæ fuiſſet de certa præbenda.vel dignitate,ſed hic non
erat ita.nec Papa irritauit,id,qđ,dignitate vacãte fieret.niſi ip am
primo acceptaret,vt no.ſ.ſuper verbo, quicquid ſuper huiuſmo
di præbenda,& vt etiã ſequitur.ſ.ſequenti.§.¶[Ex parte vero tua.]
Ideſt domini Andreæ.cui loquitur,& hæc eſt quinta pars.[Repli
carum.]cõtra exceptiones.D.ſ.de exceptio. dilecti.ſ. de fide inſtr.
cum Ioannes.[Intelligi]optima.& vera eſt hæc reſponſio,& val
15 de notabilis.ſic ſi ſeruo ſcribatur, † vt in libertatem moretur, nõ
videtur ſtatim data libertas,quouſque ad ſeruum literæ peruene-
rint.ff.de acquir.poſſ qui abſenti.ſecundum.d.n.Sic & dicitur q̃ ſi
procuratori meo res tradatur ea mente , q̃ mihi acquiratur, ſta
tim acquiritur . dum modo tradens , vel recipiens hoc in mente
gerat,& ſic intelligitur ff.de dona.qui mihi.ff.de acquir rer.dom.
ſi procuratorem.& l.per ſeruum.§.ſi.C.ſi quis alteri vel ſibi l.fina.
ſi autem neuter hoc in mente gerit,non acquiritur ff.de acquir.
rer.domi.res ex mandato.& ideo hic ſequitur [Ex quorum.]ver.
[Tenore]&c.[Intentio.] cui ſtandum eſt ex quo de ipſa conſtat.
ſ.de verbo.ſigni.intelligentia.& c.in his.& c.præterea. & c. nihil.
& ff.de legi.ſcire.ff.de lega.iii.non aliter.ff.de excuſa. tuto. ſcire o-
portet.§.aliud: græca eſt lex.[Vt pote.]verſic.[Alijs.] ſicut proba-
tum eſt.ſ.§.nec etiam.[Facultatem.] intelligunt quidam eſſe ve-
rum, vbi quis impetrat per ſe, vel per procuratorem ad hoc con-
ſtitutũ [Indulgentiam] hanc, q̃ non poſſit excommunicari : q̃a
ex quo concurrunt voluntas concedentis indulgentiam & impe
trantis,ſtatim habeat efficaciam ſuam,& ſi hi etiam.qui in priui
legiatum ius habent, hoc ignorent , qui poſſunt eſſe plures. ſ. de
ſen.excom.oſti.& graue eſſet ſingulorum auribus inculcare, arg.
ſ.de poſtula.p̃la.c.i §.i.& apparet hoc de intentione conceden
tis qui noluit.q̃ talis ſententia valeret,& idem eſt, ſi diceret Papa
prohibemus omnibus.ne talem excommunicent ſecundum.d.
16 n.† Nam intentioni ſemper ſtandum eſt,ex quo de ipſa apparet
ſ.de verb.ſigni.intelligentia.in his.Et eſt hoc verum,quando pro
hibitio fit in fauorem abſentis.vt præmiſſum eſt ſecundum.d.n.
17 nam † & ignorantibus ex teſtamento acquiritur ff.de lega ii. cũ
pater.§. ſurdo & muto.ff.de lega.i.cætera.in ſi.& l.ſequenti.ff.quẽ-
admo.ſeruit.amitta.ſi partem ff. de pecul. ſi damnum. Quid ergo
18 † ſi prohibitio ſit in pœnam abſentis? Tunc ſatis dici poteſt q̃ nõ
habeat efficaciam,quouſque abſens fuerit certificatus.arg.ſ.de cõ
ſtitu.c.ii.& de appel.ſuper eo.ii.in ſi. lxxxii. diſt. propoſuiſti.niſi ex
genere prohibitionis appareret de contraria intentione Papæ vo
lentis.q̃ ſtatim haberet effectum , ſicut quando inhibet , ne fiat
alienatio.ſ.de dolo & contumacia.veritatis.§.finali. Quid de his,
19 quæ fiunt in iudicio, ſicut † ſunt diffinitiuæ & interlocutoriæ &
excommunicationis ſententiæ? Statim habent ſuum effectum,
etiam ſi hoc ignorent hi, pro quibus , vel contra quos latæ ſunt,
ſecundum.d.n.de ſententia excommunicationis hoc verum eſt.
ſ.de appellationibus.cum ſit Romana.in fine.Sed caueat ſibi pro
ferens de pœnis notatis ſ. de ſententia excommunicationis.cum
medicinalis. In alijs autem ſententijs hoc verum eſt. ſi abſens ſit
contumax, alias contra. C. quomodo & quando iud. ea quæ.ff.
quæ ſen.ſine ap.reſcin.l.i.§.item cum ex edicto.iii.q.ix.alias. ix. q.
20 iii. per totum. Quid ſi Papa non † ad requiſitionem priuilegiati,
ſed proprio motu,vel ad inſtantiam alterius quempiam , ſic pri-
uilegiauerit,q̃ a nullo excommunicari poſſit? Non habet ſuum
effectum indulgentia talis , quouſque de ipſa notitia habeatur,
niſi appareat de euidenti intentione contraria concedentis. ii. q.
iiii.quanto. ff. de acquirenda poſſeſſione. qui abſenti.& idem eſt
In reuocatione indulgentiæ,vt non noceat,quouſque is,cui con-
ceſſa erat,fuerit certificatus,argu.ff.de procuratoribus.ſi procura-
torem.ff.de inſti.ac.ſed & ſi pupillus.§.de quo palam.ff. manda.ſi
mandaſſem.& l.ſi prę cedente. ſ. de procuratoribus. non inioſte.
Imo & plus eſt in mandato : quia & ſi a pręſente procuratore
reuocetur mandatum,non paratur pręiudicium abſentibus niſi
& ipſi certificentur,vt dicta. l. ſi procuratorem. Ignoranti autem
procuratori non obeſt.quin poſſit agere de his, quæ expendit re-
uocationem ignorans.Sed excommunicatus in abſentia non te-
netur de inobedientia.ſi non geſſit ſe pro excommunicato. ſ.de
21 cleri. excommunica. mini. apoſtolicę. Sed nunquid tenet † ex-
communicationis ſententia lata ab illo, cui reſtituta eſt poteſtas
excommunicandi contra priuilegiatum abſentem, & inſcium?
Sic,dummodo promulgans certificetur de reuocatione, nam &
eo,cui conceſſa eſt indulgentia. ignorante poteſt fieri reuocatio,
& ex quo facta eſt,non poteſt vti indulgentia is,cui conceſſa erat
ex quo apparet de reuocantis intentionem.ff.de manu.vin. ſi pa-
22 ter filio.Quid de literis † contentiuſis,puta impetrauit contra te,
& proceſſit,tu impetras reuocationem literę faciẽdo expreſſam
mentionem de prima,nunquid valent illa,quę fiunt interim per
primos iudices.quouſque fuerint certificati? Sic.ſ.de reſtitutione
ſpoliatorum.audita.Nec enim cogeris vti reuocatoria , niſi velis,
cum in fauorem tuum fuerit impetrata,argu.C.de legi.quod fa-
uore.ff de exceptione rei iudicatę.euidenter.nec ego teneor diui-
nare ſ.vt eccle.benefi.vt noſtrum.quod verum eſt.ſecundum do
minum noſtrum.Si tu pręſens es,& vides primos iudices proce-
dere & taces: quia ſic videris iuri tuo renuntiare , argumen. ſ. de
ſententia & re iudicata.inter monaſterium.ſi autem abſens eſſes
& ignorares,non pręiudicaret tibi.Nec obſtat,ſi dicas primos iu
dices habere iuriſdictionem , & ſic tenere , quod faciunt : quia
illud verum eſſet , ſi non fuiſſet iuriſdictio reuocata . Alij di-
cunt , q̃ tenet , niſi , quando primum ad te peruenerit , infra
decem dies ſtudueris appellare: hanc amplector. C.quomodo &
quando iud.l iii. ſ. de officio delega. quoniam abbas . alias cum
23 olim.Quid de his quæ fiunt extra iudicium,vt in literis † præben-
dalibus mandatur primis,q̃ prouideant , mandatur ſecundis , q̃
alijs prouideant non obſtantibus primis literis . Hic dicunt qui-
dam,q̃ quamuis non tollatur poteſtas primorum , niſi prius cer-
tificentur per ſecundos,vt hic,dicit tamen ex quo nouerint,q̃ ſe
cundus vult vti ſuis literis,non valet,quod fit a primis,nec impe-
ditur proceſſus ſecundorum.per proceſſum primorum,etiam ſi
non appelletur ab eis , quia appellatio extra iudicium facta pa-
rum operatur ſecundum dominum noſtrum. & de hoc not.ſe-
cundum ipſum.ſ.de maiorit.& obedientia . dilecti . & facit pro
his,quia nec refert,a quo fiat denuntiatio.ff.de petitione hæredi-
tatis.l.item veniunt.§.a quo.& ſ.de reſcrip.cum contingat.reſpõ
ſo.i.vbi de hoc. Alij ſecundum dominum noſtrum videntur for
24 te melius dicere,ſcilicet † q̃ id , quod fit a primis iudicibus,tenet
mero iure,ſed ſi priuilegiatus petat hoc debere reuocari, quia vo
lebat vti priuilegio,in negotio de quo agitur. & hoc feciſſet.ſi ſci
uiſſet,credendum eſt ei,cum non ſit pręſumendum, q̃ fruſtra la
borauerit pro priuilegio obtinendo , niſi ex aliqua cauſa præſu-
matur cõtra ipſum,puta.quia probatur,q̃ ſciuit proceſſum prio
rum iudicum,& potuit contradicere,& non contradicit.argumẽ
tum ſ.de exceptionibus.exceptionem. ſ.de conſti. cum. M.Fer-
rarienſis.§.i.nec proteſtatus fuit , vt ibi, etiam ſi immineret peri-
culum. ſ.de appellationibus.ſi iuſtus.vel ſi non poterat habere cu
piam iudicum ſ.de officio ordinarij . paſtoralis §.ſi.Hæc locum
habent,quando ſimul concurrunt conſenſus priuilegiãtis, & pri
uilegiati ante proceſſum iudicum.Quid ergo, ſi non concurrant
ſimul? Tenet id,quod fit a prioribus irreuocabiliter, vt hic ſequi
25 tur.His tamen † videtur contradicere ſequẽs litera,quæ innuit , q̃
ſemper valeat proceſſus priorum iudicum ,quouſque ſecundi eis
notificauerint.ne procedant.Sed illud locum habet,quando vo-
luntas concedentis non ſuit talis, q̃ vellet primos priuare ſtatim
ſua poteſtate , ſed tunc demum,cum eis eſſet inhibitum , vt dicit
ipſa litera.& idem videtur dicendum , etiam ſi in ſecundis literis
dicat,reuocamus iuriſdictionem talium priorum iudicum: quia
cum in fauorem ſecundi impetrantis hoc dictum fuerit, intelli-
gi debet,q̃ effectum habeat, ſi ſecundo impetrans vti voluerit ſe-
cundis literis taliter impetratis . Verum ſi Papa non ad alicuius
impetrationem,ſed motu proprio reuocationem feciſſet , tunc
ſtatim reuocatio ſuum effectum haberet,ex quo apparet reuoca
tionem veniſſe ad notitiam reuocati, niſi conſtaret de contraria
voluntate reuocantis. Sed dices ei,quare non eſt idem in decre-
to,nam nihil valet,quod poſt primum decretum fit,vt hæc litera
probat?

probat? Reſpon. quia decretum, ſicut & ſententia habet fieri
cum cauſæ cognitione, quia ſufficit, quod Papa intendit, quòd
decretum ſuum habeat vim decreti ſententiam, & cum cauſæ
cognitione facti, & idem etiam eſſet in alio, quam in Papa:
nam ex quo hoc verbo vititur, ſtatim ſuam indicat volunta-
tem. argumentum. ſupra de verborum ſignificatio. in his. vn-
de perinde eſt, ac ſi diceret Papa, voluntatis meæ eſt, quod ex
nunc non valeat electio facta ab illis, a quibus reuoco, & reuo-
care poſſum, vt dicit hæc litera ſecundum dominum noſtrum.
Hanc tamen reuocationem non intelligas, quod alius poſſet
26 facere quam Papa. Quid † ſi dicat iubemus, ne eligant? Intelligi
debet ea quoad ipſos inhibitos inhibitio peruenerit. Immo & ſi
ſciant literas impetratas continentes reuocationem, vel inhibi-
tionem adhuc valet, quod ab eis fit, niſi prius certificentur, quod de
beneficio, de quo agitur, intendit inhibens aliis prouidere, vel ni-
ſi, quod contra factum fuerit, decernatur irritum, & inane. Vide-
tur tamen his obſtare hæc litera, quando dicit, niſi forſan, quod ipſã
conferre non poſſit, exprimatur in conceſſione huiuſmodi pote
ſtatis. Ex his enim verbis colligitur, quod ex quo Papa dicit, quod prim⁹
non poſſit conferre, non tenet poſtea ſua collatio facta, & ſic
multo magis videtur, quod non debeat tenere, vbi poteſtas prioris
expreſſe reuocatur. Sol. non dicit hic expreſſe, quod prædicta clauſu
la impediat, quod non teneat prouiſio primi prouiſoris, ſi ſecundus
non contradicit, quia hoc nõ eſt verum, vt ſ. dictum eſt. Sed hic
dicit, quod prædicta clauſula operatur, vt oſtendat intentionẽ conce
dentis huius eſſe voluntatis, quod ſtatim a die conceſſionis etiam an
te ſententiam, alias ſcientiam, non valeat collatio primi, ſi tamẽ
ſecundus vti voluerit litera ſic obtenta, & bene credit dominus
noſter, quod clauſulę ſuperiores eundem effectum habeant. Nec mi
reris, quod dixi prouiſionem priorum tenere, ſed ſecundo impetrãs
ipſam faciet caſſari, ſi vult, & ſi non vult, rata manebit, nam &
alias hoc contingit. ſ. de elec. quod ſicut. §. ſin autem. ſecundum do-
minum noſtrum. Ex ſupradictis recolligere poterit quicunque
iuriſperitus, & intelligens plures ſubtilitates pernitioſas, quam vti
litates, cum tamen iuri canonico contrarium ſit innatum. ſ. de
iud. dilecti. & de dolo & contuma. c. j. & ideo dic, vt no. ſ. de præb.
dilectus. ij. [Non ſic] ver. [Siue certam] ſcilicet primam, quę vaca
uerit [Siue incertam] ideſt illam, quam acceptauerit, vt hic fuit
quoad literas. D. [Poteſtas] Hic nempe nõ aſtringit poteſtas hoc
ignorantes, quia non extenditur ad hoc intentio concedentis.
[Non enim] &c. verſic. [Adimatur] immo poteſt ipſam confer-
re, ſicut ante [Niſi prius] ver. [Sibi] ad quem pertinet collatio, ſiue
donatio. [Notificet.] ſcilicet delegatus, vel executor. Et eſt hic pri
mus caſus, in quo ordinarius aſtringitur conferre illi, pro quo ei
data eſt hæc poteſtas. [Aut ei.] ver. [Interdicat.] quod non cõferat
alij. Et eſt iſte ſecundus caſus, in quo ordinarius aſtringitur. [Vel
poſtquam.] ver. Tertius caſus, in quo ordinarius aſtringitur. [De-
cernat.] Et eſt hic expreſſum, quod executor poteſt ſuſpendere ordi-
narium a collatione beneficij. ſecundum d. n. Sed hoc intelligas,
quando hæc clauſula appoſita eſt in reſcripto decernentes irritũ
& inane &c. ſ. de præben. inter cetera. Alij vero intelligunt, hoc ge-
neraliter. [Quia cum illi.] ver. Optima ratio ſecundum. d. n. [Si-
militer.] ver. [Vel etiam conferat.] Et hic nota, quod ſi executor pri-
27 mo conferat, quam his, † ad quem ſpectat de iure communi col
latio, valet collatio executoris, & ſi ordinarius hoc ignoret. [Va-
cet.] quia ſi non vacat, nullo modo conferri poteſt ea forma talis
mandati. ſ. eo. tit. propoſuit. [Niſi.] ver. [Non poſſit] is. ad quem
iure communi pertinet collatio. [Exprimatur] iuncta clauſula
decernentes &c. [Tunc enim.] verſi. [Conceſſionem] executoris
factam ſuper certa præbenda. [Ignoret] ordinarius. Et ſic ignorãs
conferat, vt ſequitur [Nihil valet] propter vim clauſulæ ſuprapo
ſitæ. [Cum ſatis ſuper hoc.] verſi. [Agnoſcatur.] cui ſtandum eſt,
vt no. ſ. nec facit hoc pro D. quia hoc intelligitur, quando ſuper
certa præbenda ſcriptum eſt, nec eſt dictum in litera, quam acce
ptauerit, ad quam virtus clauſulæ quouſque vacauerit, & accepta
uerit, extendi non poteſt. [Sicut.] ver. q. d. tunc habet locum ſimi
litudo, quam aduerſa pars allegauerit. [Præmiſſum.] ſ. eo. §. nec
etiam allegabatur. ¶ [Subiunctum etiam.] vj. pars. [Fatur.] ex
parte tua, cui ſcribitur ſecundum. d. n. i. ex parte d. An. [Memora-
to priori.] hinc ſume caſum. [Literas.] per quas mandauimus di
cto D. prouideri. vt ſequitur [Vt nominato] &c. prout nota. ſ. in
caſu. ver. i. [Si vacaret.] ergo ſuper non vacante nulla dabatur po
teſtas [Idem prior.] ver. [Poſt acceptationem.] vt patet ea forma
literarum, quæ exacta diligentia eſt ſeruanda. ſ. de reſcrip. cum di-
lecta. § fi. [Vnde] ver. [Collata] per illum, ad quem pertinebat, te-
nuit collatio, & ideo [Huiuſmodi.] ver. [Collatio.] ſic iuſte & ra-
tionabiliter facta. [Mandati] ad priorem directi. [Sciuiſſet.] &
proculdubio non poterat ignorantiam allegare, vt fuit pro-
batum. ſ. eod. §. j. verſicu. j. [Vacuari.] quia quod legitime fa-
ctum eſt, irritari non debet. ſupra. de reſcript. cauſam quæ. §.
prouiſuri ſupra, de reſtitutione ſpoliatorum. audita § penulti.
verſic. quia tamen non intelleximus. neque pœnam meretur. C.
de adulte. Gracchus. [Noſtrum autem.] verſicu. [Acceptaret.]

quaſi dicat ſi Papa ſcribat, quòd prouideatur alicui de beneficio,
quod acceptauerit decernens irritum, & inane &c. Intelligi de-
bet quod irritatio poſt acceptationem facta locum habeat: tunc
enim iudex ex vi clauſulæ ſtatim facta acceptatione etiam in
abſentia partis aduerſæ hoc decretum interponere poteſt, & non
ante, alioquin ſi de acceptanda intelligeretur, tale decretum eſ-
ſet inualidum, tanquam ſuper incerto & futuro prolatum. ff.
quod cuiuſque vniuer. item eorum. §. primo. Et hoc verum eſt,
28 quòd quicquid fit per † epiſcopum, poſt talem acceptationem
irritum eſt, ſiue epiſcopus hoc ſciuerit, ſiue ignorauerit, ſecus
eſſet, ſi hoc decretum non eſſet interpoſitum: quia tunc tene-
ret collatio ab epiſcopo facta, etiam poſt acceptationem, niſi
certificatus eſſet de acceptatione, argumen. ſupra de appellatio-
nibus. ſuper eo. ij. in fine. Alij dicunt, quòd etiam in primo caſu
non debet interponi hoc decretum, niſi partibus præſentibus:
quia procedendum eſt de iure in præſentia partium. ſ. de maior.
& obedientia. Inter quatuor. quarum aſſertione merita cauſa-
rum panduntur. ſ. de reſtitutio. in integrum. cum ex literis. §. i. ver
ſicu. tandem in hoc. & Papa videtur ſcripſiſſe ſecundum ius. ſu-
pra de reſcriptis. cap. ii. & cap. cauſam quę. Sed quod prius dictum
eſt, teneas, nam & ex virtute clauſulæ hoc idem eſſet, & ſi hoc
decretum executor non interpoſuiſſet. ſ. de præben. inter cætera.
ſupra de electio. innotuit. §. fina. [Alioquin.] verſicu. [Super in-
certo.] & ſic non valuiſſet, vt dictum eſt. ſ. ¶ [Sed extitit.] ſeptima
pars. [Ex aduerſo.] ſcilicet ex parte. D. [Nequiret.] ſubaudi ſicut
ex parte d. An. ſ. proximo § fuerat allegatum: etiam dato, quòd
ita eſſet, ne videatur confiteri contra ſe. ſic ſupra de verborum ſi-
gnificatio. abbate. § ad hoc autem. ſ. de exceptionibus. cum vene-
rabilis. reſponſo primo. [Idem tamen.] verſicu [Acceptare.] ſal-
tem poſt vacationem. [Quare.] verſicu. [Præpoſituram] vacan-
tem. [Eum. D.] pro quo ſcriptum fuerat. [Eandem] præpoſitu-
ram. [Non potuit] de iure, argumen. op. ſupra de officio delega.
ex parte. i. Sed ibi nihil dicitur de acceptatione, & alia eſt forma
literarum illarum. [Quinimmo.] verſicu. [Acceptauerit.] for-
ſan quando ipſam vacantem audiuit, ſed non valet: quia nul-
la collatio ſecuta, nec epiſcopus de acceptatione ante collatio-
nem facta certificatus fuit, vel forſan collatio epiſcopi accepta-
tionem. D. præceſſit [Conceſſio.] ideſt inſtallatio corporalis, quæ
ad archidiaconum de iure pertinet. ſupra de officio archidiaco-
ni. vt noſtrum [Dictum] in deciſione. [Archipreſbiterum.]
cui hoc prior mandauit, vt notatur ſupra in caſu verſicu. hoc
facto. Alij dicunt, quod iſte archipreſbiter erat idem prior ſupra
nominatus, erat enim prior & archipreſbiter, & idem fecit in-
ſtallationem, ſed propter hoc non mutatur ius, dummodo in-
telligas, quòd non fuit facta donatio de nouo, ſed inſtallatio.
Vel fuit facta, ſed collatio epiſcopi præceſſerat. Vel poteſt dici,
quod, ex quo ſemel contulerat, ſiue bene, ſiue male, functus erat
officio ſuo ſupra de officio deleg. in literis. quod placet alias quod
non placet. [Sicut.] verſicu. [Quem elegerit, vel optauerit.] ff. de
optio. lega. ſi cum optio. & eſt fortiſſima hæc allegatio: quia lo-
cum habet, ſiue homo indiſtincte legatus ſit, ſiue plurium ſit da-
ta optio: quia ſinguli ſub conditione videntur eſſe legati. ff. qui
& a quibus manu. libe. non fi. l. iii. & argumen. ff. de peculio le-
ga. cum dominus. § finali. ff de optio. lega. ſi tibi §. finali. & l. ſi
optio. §. finali. Quinimmo etiam ſi viginti anni elapſi fuerint,
adhuc videtur, quòd acceptare poſſit, & quòd beneficium eidem
debeatur. argumentum expreſſum ff. de conditio. & demon-
ſtratio. l. finali. [Seliatque] ille ſeruus. [Legato.] & ſic legatarius
ipſum petere poteſt, ſicut probant leges ſuperiores. ¶ [Econtra ve-
ro.] viii. pars. [Pro parte tua] o Andrea. cui loquimur. [Propoſi-
tum.] & bene ſecundum dominum noſtrum quòd id quod di-
ctum eſt, de optione ſerui ſupra. §. proximo. [In vltimis vo-
luntatibus.] multo fortius ita deberet eſſe in beneficiis: quia
29 † in ipſis eſt pleniſſima interpretatio facienda. ſupra de do-
30 nationibus. cum dilectus. in fine. † nec debet Princeps in facto
ſuo fraudem aliquam adhibere ſupra de donationibus. per tuas.
nec aliquem per beneficium ſuum decipere. C. de his qui veni.
æta. impe. l. j. nec alicui laqueum iniicere. xxvii. q. i. de viduis. ii.
nec verbum ſuum variare. xxiii. diſtinctio. pſalmiſta. nec primo
impetranti præiudicare. vt nota. ſupra de reſcrip. capitulum. & c.
literis. ſ. de iure patrona. cum autem. Neſcio ſi omnibus prędictis
conſideratis pro nepote proprio indicaſſem, nam & caro & ſan-
guis debent retrahere. ſupra de præben. graue. ſ. vt benefi. eccle.
cap. vt noſtrum. §. omnibus. vbi de hoc. Sed dominus noſter
noluit apparere hypocrita ſicut ſcholaris qui de nouo pro
ſapiente venerat, & contra ſuos, quamuis iuſtitiam fouerent,
dabat ſententias, vt hominibus iuſtiſſimus appareret. [Nec
præmiſſa.] verſicu. [Futuris.] puta. lego vnum fœtum naſci-
turum de grege meo [In extantibus] in quibus a tempore aditę
31 † hæreditatis intelligitur dominium rei legatæ fuiſſe ipſius lega
tarij. ff. de leg. iſ. a Titio. & infra ſequitur & hoc propter fauorem
vltimæ voluntatis. in qua fit interpretatio plenior. ff. de vino triti.
& oleo lega. l. ij. & pen. ff. de fundo inſtruc. & inſtr. lega. l. i. vnde

32 nec ſeruum † legatum ſub conditione hæres manumittendo li
berum facit.ff.de manu.l.j.Cum his & alijs iuribus inductis.ſ.eo.
ſuper verbo, quem elegerit, vel optauerit. Sed aliud eſt in legato,
aliud in caſu propoſito, & etiam in contractibus, ſi enim hæres
non repudiauerit ex die hæreditatis retro aditæ.videtur legatum
fuiſſe legatarij.ff.de lega.j.ſi tibi homo.§.cum ſeruus.& ideo alie-
natio interim facta tanquam a non domino non valet.Secus in
contractibus: quia ibi valet.ff.de actio.& obli.his qui.ff.de verbo.
33 obliga.ſi ſeruum.§.ſed & ſi ſit.Illud etiam ſcias,ꝙ † optio ante adi
tam hæreditatem facta non valet.ff.de lega.j.Iulianus.ſic nec va
let acceptatio beneficij in hoc caſu ante vacationẽ ipſius facta.ſ.
34 eo.c.ii.vii.q.j.non furem.Sed quid † ſi acceptauit ſemel beneficiũ
vacans.Nunquid poteſt pœnitere,& aliud acceptare? Videtur, ꝙ
non: quia prima optione totum ius ſuum videtur conſumpſiſſe
ff.de optio.lega.apud Aufidium.quod verum eſt,niſi ſit deceptus
puta: quia debebatur alij,& hoc ipſe ignorabat,vel ſi pro dignita
te errans elegit beneficium ſimplex,arg.op.ff.de optio.lega.l.ii.ſ.
de pręſumptionibus: quia non eſt veriſimile.Nec obſtat his,quę
hic dicuntur, ꝙ in beneficijs eſt latiſſima interpretatio facienda,
vt no.ſ.ſuper verbo,in vltimis voluntatibus.& probatur.ff.de con
ſtitu.princi.beneficia.ſ.de verb.ſignifi.olim. quia illud verum eſt,
quando nemini fit graue pręiudicium.ſ.de verb.ſigni.c.pen.alias
contra in eodem caſu.ſ.de præben.c.ſi.ff.de vulga.& pupil.ſubſti.
ex facto.C.de preci.Impera.offe.quoties.ſ.de offi.delega.ſuper eo.
cum ſuis ſimilibus.Alij dicunt, ꝙ idem eſt in beneficiis vacanti-
bus,quod & in legatis,in quibus non valet collatio in pręiudiciũ
acceptantis, ſicut nec valet alienatio ſeruorum in præiudicium
optantis,vt dictum eſt.ſecundum d.n. Aliud eſt in beneficiis nõ
vacantibus,& in cõtractibus,in quibus nihil intelligitur retro ac
35 quiſitũ,ſicut eſt in legatis,vt no.ſ. Tu,dicas idẽ † eẽ,ex quo hæc clau
ſula decernentes &c.appoſita eſt, i reſcripto & is, pro quo ſcribit,
beneficium acceptauit,vt no.ſ.§.ſubiunctum. verſi.noſtrum. ſu-
per verbo,acceptaret.& patet.ſ.eo.ver.niſi forte.[Ex illis.] ſ. non
extantibus,ſed futuris.[Ex iſtis.] i.præſentibus & extantibus.[Ter
minus.] vt ff.de optio.leg.mancipiorum.& de hoc termino mul
ta inuenies notata.ſ. de reſtit.ſpo.extra.frequens.§ pe.[Et grauis.]
ver.ipſum.ſcilicet pro quo ſcribitur.[Non abſque periculo.] quia
in talibus mora ſæpe periculoſa eſt.ſ. de electio. nihil.& c.ne pro
defectu.& ca.eum inter vniuerſas.& ſ. vt lite non conteſta. quo-
niam.§ j.& ii. Et hæc ſufficiens eſt ratio,quare aliud in beneficiis,
in quibus læderetur reſpublica,ſi diu vacarent, & aliud in legatis,
in quibus non læditur, niſi res priuata, cui & teſtator ſine cuiuſ-
quam iniuria poterit apponere legem,quam voluerit.C.de ſacro
ſanc.eccle.l.j.[Requirit.] Hæc eſt optima ratio. Sic enim omnes
de prouincia ſuſpenderentur contra intentionem Principis a col
latione beneficiorum,& nimium grauarentur.ſ. de ſtatu mona-
chorum.in ſingulis.§.porro.C.de eman.nec auus. & priuarentur
iure ſuo ſine culpa ſua.& ſine iuſta cauſa,quod eſſe non debet.ſ.
vt lite non conteſta.quoniam.§.ſi vero.ver.ea nequaquam. [Vn-
de] ver.[Et ſi vacaret.] & non aliter.vel [Quamcito.] & non ante.
inuigilet ergo his pro quo ſcribitur,ne alius conferat antequam
acceptauerit,arg.ff.de his quæ in frau.credi pupillus.in fi.[Et ita]
ver.[Futuras.] vt cum expectaret præſentes.[Non poterat.] verſi.
[In illis.] ſicut dictum eſt.ſ.eo.ver. nec præmiſſa. [Impedit] ante
acceptationem.& ideo ſequitur.[Niſi] &c.ver. [Acceptaret.] Hic
36 patet,ꝙ ſola acceptatio † impedit collationem,etiam ſi in abſen
tia executoris fiat,dummodo hæc clauſula decernentes &c. ap-
poſita fuerit in reſcripto,& dummodo adhibeantur teſtes idonei
arg.ſ.de officio ordinarii.paſtoralis.§.fi.cum ſuis ſimilibus.& no.
ſ.eo.ſuper ver.extantibus.ver.tu dicas.[Vel etiam niſi.] verſi.[Ex
eis primam.] No. ꝙ his, pro quo ſcribitur, vt ſibi prouideatur de
præbẽ.quam acceptauerit,poteſt ante vacationem acceptare pri
mam,quam vacare contingeret in eccleſia,in qua pro ipſo ſcribi
tur,vel ſecundam,vel tertiam. Ex qua cauſa,puta, quia prima alij
debetur,ſiue aut certum ſit,ſiue dubitetur, alias ſine cauſa non vi
detur,ꝙ hoc facere poſſit,arg.hic.Quod ſi in reſcripto non conti
netur,ꝙ poſſit acceptare,dicunt quidam, ꝙ adhuc hoc poteſt fa-
cere.Alij contra: quia nũquam in hoc caſu acceptatio facta im
pediet collationem ordinarij, ſed inhibitio iudicis iniunctum, nam
plus videtur committi arbitrio executoris,quam impetrantis,ſi-
cut innuit forma literarum. Et nunquid poteſt executor retinere
donationi ſuæ primo vacantem? Sic. ſ. de iure patronatus. cum
dilectus. Sed nunquid hoc poteſt facere de præbenda incerta Nõ
nec alius optare,arg.ſ de electio.extra. in electionibus. Intelligas
37 tamen † certam, quando non apponitur ſi, etiam ſi dicat primã
præbendam,vel ſi dicat ex cauſa quartam,& ſic in ſingulis.Incer
tam vero,quando ponitur ſi.Quid ſi executor ſibi reſeruari man
det illam,quam impetrans,vel procurator ſuus acceptauerit? Nõ
valet,arg.ſ.de offi.delega. quoniam. § his autem. Alij contra ſe-
cundum.d.n.coius eſt hæc tota glo.cui in multis non conſenti-
mus,vt patet in his,quæ no.ſ.de præben.pro illorum.quod dic,vt
ibi.¶ Nos itaque.] ii.pars.[Quam præfati.D.] aduerſarij tui,aliter
non fuiſſet plene inſtructus.ſ.de ſenten.& re iudica.cum Bertol-
dus.§ fin.ver.cum etiam.ſ.de electio.dudum.§.cum autem.[Ma-
nius.] ſic enim debet fieri.ſ.de electione.in Genesi.in fine.& c.ec
cleſia.ii.in fine.[Intellectis] & ſi non intellexiſſet ſuper dubio fa-
cti,debuiſſet ex officio plenius interrogare partes.ſ.de fide inſtru-
mentorum.cum Ioannes.§ penulti.ver.non obſtante.& ſequen-
ti.xxx. quæſtione.v.iudicantem.Inſtitu.de actio.§.curare. ff. de in-
terroga.ac.de ætate.§.quicunque.nam in dubio iuris ipſe ſibi ſuffi-
cit.C.de teſtamen.omnium.ſ. de appellationibus. ſæpe. reſpon.j.
verſic cum frequenter.quia.[Sæpe dictam.] verſicu. [Nouimus.]
ſi dixiſſet volumus tantumdem valuiſſet.ſ.de ſenten. & re iudic.
cum te. in fine. Inſtitu. de iure naturali. §. ſed & quod Princip.
38 Sed hoc ideo dixit vt ſcias, ꝙ iuſtitia † mouit ipſum, & non car
nalitas, vt no. ſ. §. prouiſo.ſuper verbo,in vltimis voluntatibus.
[Permittere.] quia tibi fuit canonice collata ab illo, ſeu anthori-
tate illius,qui ipſam tibi potuit conferre.[Ipſam tibi.] ſcilicet præ
poſituram.[Adiudicare.] ſicut & alias.ſ. de ſupplenda negligen-
tia prælatorum.capitu.fina.ſ.de ſententia & re iudicata. cum Ber
39 toldus.§.finali.† nam & in dubio iudicandum eſt pro illo, cuius
rationes ſunt fortiores.ſ.de ſententia & re iudicata.ſuborta. §. in-
dicibus.ſ.de poſtulatione prælatorum.bonæ.ii.§.finali. C. de edi-
cto diui Adri.toll.l.ſi.[Memorato.] verſi.[Perpetuum.] ſic ſupra,
de probationibus. §. finali. & ſupra, de ſententia & re iudicata.
cum olim.

¶ De rebus eccleſiæ non alienandis. Rubrica.

SVMMMRIVM.

1 *Lis conteſtatur per petitionem,& reſponſionem.*
2 *Alienatio rei eccleſiaſticæ quando teneat,& quod requiritur pro eius aliena-*
tione.nu.14.& 15.& 17.
3 *Eccleſia cathedrali,vacante nihil eſt innouandum in eius præiudicium, quod*
etiam in parochiali dicendum eſt.
4 *Alienari non poteſt res minorum ſine conſenſu tutorum,vel curatorum,qui*
ſi non habet a prætore dandi ſunt.
5 *Eccleſia vtitur iure minoris in reſtitutione.*
6 *Alienari non debet res eccleſiæ ſi caret defenſore, & ſi caret dandus eſt ab*
epiſcopo.
Et quale ſit huius defenſoris officium.nu.7.
8 *Eccleſia vna,vel eius res poteſt alij ex cauſa donari,vel concedi.*
9 *Alienari non debent res prętioſæ pupilli ſine cauſæ cognitione, iudicis decreto*
& quod cauſa ſit iuſta,& vera.
10 *Minori læſo in alienatione datur reſtitutio,ita & eccleſiæ.*
11 *Decretum quod interponitur a iudice in alienatione minorum quid ſit.*
Et quid anthoritas.nu 12.
Et quid conſenſus,ſiue collaudatio.nu.13.
16 *Alienatione rei eccleſiæ facta,an ſufficit quod conſenſus canonicorum, & au-*
thoritas prælati ſequatur,licet non proceſſerit.
18 *Sententia licet formetur in perſonam procuratoris, vel domini non intereſt de*
iure canonico.
19 *Sententia iuxta petitionem formanda eſt.*

C·A P. PRIMVM.

DVdum.& infra. Rector eiuſdem eccleſiæ conue-
nit archidiaconum Dulmeñ.ſuper quibuſdã
decimis,quas archidiaconus in ſua percipie-
bat eccleſia. alias parochia. dicens, ꝙ de iure
communi pertinebant ad eccleſiam ſibi cõ-
miſſam,& ꝙ archidiaconus ipſas iniuſte per-
cipiebat,& in grauamen & læſionem dictæ eccleſiæ,petijt nomi-
ne eiuſdem eccleſiæ ipſas ſibi reſtitui,cum eccleſia ipſas conſue-
uiſſet percipere,vel nihilominus ſibi adiudicari. Et hoc continet
deciſio,quæ ponitur hic. In ſecunda parte archidiaconi defenſio.
In tertia quæſtionis diffinitio, & diffinitionis ratio. ¶ Dictus ve-
ro.] ſecunda pars.[Archidiaconus.] & fuit dictum in deciſione.
ſi.ſ.de ſententia & re iudicata.cum.l.& A.verſi.a qua.& c. prece.
§.finali.verſico.nimirum.ſ.de conceſſione præbendæ.extra.quia
cunctis.§ ſed exitit.verſicu. quinimo.ſ.de appellationibus.c. con
ſtitutis.reſponſo. j. verſicu. decanus. ſecundum vnam lecturam.
[Ex aduerſo.] contra petitionem dicti actoris. [Reſpondit.] li-
tem conteſtando. [Eccleſiæ.] cuius nomine agebatur. [Non de-
bere.] ſubaudi neque adiudicari,vt patet in ſententia.ſ.eo.in fine.
1 quæ debet concordare petitioni,vt ibi no.† & ſic fuit lis conteſta
ta per petitionem,& reſponſionem.ſ.de litis conteſta.capitu.vni-
vnico.[Proferens.] ver. idem archidiaconus excipiendo contra
petitionem,ſiue ad ipſius eluſionem.[Epiſcopi Dulmeñ.&c.] Ad
quem talia pertinent.ſ.de exceſſibus prælatorum.ſicut vnuc.[De
2 conſenſu capituli.] quia nec aliter poteſt † valere alienatio per-
petua.ſ.de donationibus.paſtoralis.in fi.xii. q. ii. ſine exceptione,
ſed nec iſta ſufficiunt,niſi cauſa ſubſit,& diligens forma ſeruetur.
vt ſ.eo.§.ſequenti.[Inter alia.] ver.[Conuenientem.] ſ. ordinatio-
nem.

nem[Tenues & exiles]& nunquam hæc fuit iuſta cauſa. ſic.ſ.de
præben.expoſuiſti.vbi de hoc.ſed non erat euidens,vt innuit. j. §.
ſequenti.ver.conceſſionem[Conceſſu]ſed non congruo tempo
re,quia eccleſia vacabat, & defenſore carebat. & hæc eſt prima
ratio, quare non valuit. Secunda, quia diligens tractatus ſuper
hoc habitus non fuit. Tertia, quia cauſa rationabilis non appa
ruit,& ideo archidiaconus ſuccubuit, vt ſequitur in §. ſequen.
¶[Quia vero]tertia pars[In conceſſione huiuſmodi]facta archi
diaconatui per epiſcopum,vt ſupra proxime[Prædicta eccleſia]
ad quam decimæ pertinent,vt j.in ſi. alias in ti. [Cum vacaret]
3 Si ergo nedum † cauendum eſt hoc in eccleſia cathedrali, ſcili
cet quod ipſa vacante nihil in eius præiudicium innouetur, vt ſ.
ne ſede vacan.ca.j.& fina.Quinimmo & in parochiali,vt hic.&
x.quæſtione.ij.cap.fina.& ſ.de offi.ordina.cum inter vos.& idem
intelligas de qualibet dignitate,ſiue perſonatu eccleſiæ.argumen.
ſ.de teſtamentis relatum.ij.§.nomine. quod dic, vt not.in Sum
ma ne ſede vacan.§. & de qua ſede [Legitimo caruit defenſore]
4 puta † tutore, vel curatore, ſi agatur de re minoris. xxv. anno
rum alienanda, vt tractatur. C.de reſtitutione in integr. ſi cura
torem.& ſi pupillus caret tutore, debet ei prætor dare alium le
gitimum defenſorem, ſiue aduocatum. ff. de reb. eorum.qui
ſub tute.vel cura ſunt. magis puto. §. cuius officio. in fine. ibi
requirat ergo neceſſarios pupilli &c. vſque in finem §.ſic eſt, &
5 In eccleſia,quæ † vtitur iure minoris.ſ.de reſtitutio. in integrum.
6 cap.primo. Et ideo non debet res ipſius † alienari, ſi caret defen
ſore.i.prælato.vt probant iura inducta,ſ.eo. ſuper verbo.cum va
caret.& ſi eccleſia tali careat,debet epiſcopus alium ſibi dare,pu
ta œconomum, qui eccleſiam defendat, & res gubernet, & re
colligat ad ipſam eccleſiam pertinentes.ſ.de offic.ordinar. cum
inter vos.lxxv.diſtinct.quoniam.C.de epiſcop.& cleri.omnes. §.
7 hic nihilominus.& ad officium † huius defenſoris pertinet excu
tere, & iudici renontiare, quare fit alienatio, & ſi propter debi
ta ſoluenda fiat, an aliunde ſit pecunia, an de fructibus poſſit
ſatisfieri, an de mobilibus,an potius expediat obligare, quam di
ſtrahere, an de pretio alterius poſſeſſionis minus vtilis poſſit li
berari. Sed & caueat iudex, ne talis poſſit corrumpi. vt ff. de
re eo.qui ſub tute.vel cura ſunt.magis puto.§.non paſſim.& §.ſe
quen. quibus diligenter diſcuſſis defenſor, poteſt rem diſtrahe
re, vel ipſemet epiſcopus rem eccleſiæ cuiuſcunque parochia
lis ſibi ſubiectæ, quia & ipſius eſt adminiſtrator legitimus, &
agere poteſt nomine eiuſdem, & ipſam defendere. ſ. de ſucceſſ.
8 ab inteſta.cap.fina.vbi de hoc. Nam & ex cauſa † poteſt eandem
eccleſiam, & res eius alij donare, & concedere xii.quæſtione. ij.
ſi epiſcopus.& cap. ſequenti.& notatur ſupra de præben.vacan
te.& cap.expoſuiſti.ſ de donationibus. conſultationibus. & ni
hilominus poſtea authoritatem ſuam interponeret,quia nec ali
ter valeret.ſecundum quoſdam.quod dic, vt notatur.j.ſuper ver
bo, tractatus. nec mireris,quod idem ſit alienator, & actor, quia
alienationem facit tanquam defenſor eccleſiæ, & authoritatem
interponit tanquam iudex & epiſcopus.ſimil. ſupra de electio.
cum inter vniuerſas.in fine.& capit. cum inter canonicos.§ poſt
hæc.ſed nec obſtat, quod lædatur eccleſia, cuius res alienatur,
quia hoc fit propter maiorem & communem vtilitatem, quæ
eſt priuatæ & minori merito præferenda. ſ. de poſtula.præla. bo
næ.j.§ primo.vbi de hoc.& vij.q.j. mutationes. & cap. ſequen.&
talia ſpecialiter pertinent ad epiſcopum.x.quæſtione prima.ſedi
genda.& cap.ſequen.& xij.quæſtione j præcipimus.& cap.ſequē.
Si autem epiſcopus alienet rem eccleſiæ ſuæ archiepiſcopus au
thoritatem ſuam interponet,vt patet in his,quæ no.ſ.de ſuppl.ne
gligen. præla. extra.Romana. §.quia.& ſuper verbo, a iure con
ceſſum.ver. permittat[Quia &]verſi.[Tractatus]qui debet habe
9 ri in rebus pretioſis pupilli, quæ † alienari non debent, niſi præ
miſſa cognitione, vt notatur ſupra proxi. glo. ver. ad officium.
& ſequenti.& eſt decretum interponendum. C. de præ. mino.l.
minorum.& l.ſi minores. ff.de rebus eorum qui ſub tute.vel cu
ra ſunt.magis puto.§.non paſſim.Sed nec ſufficiunt hæc duo.ſci
licet cauſæ cognitio, & decreti interpoſitio, niſi cauſa vera & iu
ſta ſubſit, propter quam fit alienatio, ſiue datur rei vendicatio
minori contra poſſidentem, & perſonalis tutelæ, vel negotio
rum geſtorum contra tutorem. ff. de rebus eorum qui ſub tute.
vel cura.ſunt magis puto. §. ſi es. & §. ſequen.& l. quamuis.C.de
præ.mino.ſi præſes.verſic. aut hæc omnia concurrunt &c. tenet
10 ipſo iure alienatio. ſed ſi minor læſus ſit † eidem per in inte
grum reſtitutionis beneficium ſubuenitur. C.de præ.mino ſi qui
dem. & idem eſt in alienatione rei eccleſiæ. ſecundum quoſ
dam. quæ ſemper iure minoris ſeruatur illæſa. ſupra de reſtitu
tione in integrum.cap.primo,& argum. C.ex quibus cauſis.ma
ior.in integrum reſtitu.reſpublica. Dominus autem noſter dixit,
ꝙ aliud eſt decretum,aliud authoritas,aliud cōſenſus,ſeu collau
11 datio. Decretum eſt † quædam ſententia,qua decernit iudex factū
futurū eſſe iuſtum.& rationabile authoritatem ſuam interponē
do.& laudando,& approbādo,vel aliquem in poſſeſſionem mit
tendo,vel ponendum eſſe declarando,& non debet interponi ſi
ne cauſæ cognitione.ff.de dam.infe.ſi finita § Iulianus.& §.ſi for
te.& in ſen prius dandum eſt.C.de ſen.ſine peri. rec.l.j.& ij.C.de re
eo.l.j.& l.magis puto. §. ſi es. iſtud aliquoties dicitur authoritas.
C.de præci.Impera.offe.l.j C.quando decre. opus eſt l.j.debet au
tem interponi ante decretum.ff. de re.eo. magis puto.§ non paſ
12 ſim.& §. ſequen. † Authoritas eſt conſenſus authorizabilis, qui
competit alicui ex publico officio ſibi iniuncto, vel ex legitima
adminiſtratione, quam habet.& hanc præſtant procuratores &
tutores in contractibus minorum,& in iudiciis eorundem, ſine
qua minor non obligatur, licet alium valeat ſibi obligare.Inſti
tu.de autho.tuto.in prin.ff.eo.titu. obligant. §.fina.& in iudiciis
argumentum.C.de auth.præſtan.clarum.ff.de confeſſis.certum.
§.in pupilio.Eſt autem interponendum ipſum negotium,vel pa
rum poſt,& ſic intellige Inſtitu. de autho.tuto.§.tutor. ff.eo.titu.
obligarit.§.tutor.ff.de acquiren.hęredita.ſi quis bona.§.miſſum.
13 † Conſenſus, ſiue collaudatio eſt voluntas multorum, ad quos
res pertinet ſimul iuncta,qui conſenſus aliter non valebit,quouſ
que omnes fuerint requiſiti.ff.de aqua pluuia arcenda. in conce
dendo.ff.de adoptionibus.nam ita.ff.de pactis. iuregentium.§.fi
na.& l.ſequenti. ff.de ſeruitu. ruſticor.prędiorum. per fundum.
14 Scias igitur † ꝙ in contractibus rerum eccleſiaſticarum non exi
gitur decretum de quo no.ſ.requiritur tamen cauſæ cognitio.&
authoritas epiſcopalis,& conſenſus cleri, & eorum ſubſcriptio.
x.quęſtione.ij.caſellas.& c.hoc ius porrectum.xii. quęſtione.ij.ab
actibus.& c.ſine exceptione.Nec obſtat,ꝙ leges ſuperiores dicunt
decretum interponendum eſſe, quia non ſunt per eccleſiam ap
probatę,& ideo allegare non poſſunt.xcvj.diſtinct.bene quidem.
ſecundum dominum noſtrum. Sed contra, quia omnibus vti
poſſumus, quę non ſunt nobis contrarię.ſ.de noui ope. nuntia.
ca.j.Nec obſtat.c.bene quidem.hoc enim fateor,ꝙ ſtatuta laico
rum municipalia etiam in fauorem noſtrum facta non aſtrin
gunt nos.vt ibi,& ſ.de conſtitu.eccleſia.& c. quę in eccleſiarum.
porro legibus corpore iuris clauſis vti poſſumus, & recipiendę
ſunt,dummodo non ſint nobis contrariæ.vt nota. ſ.& probatur
15 x. diſtinct. capit. i. Quid ergo. ſi non ſeruetur ſolemnitas † illius
legis.x.quæſtione.ij.hoc ius?Dicunt quidam, quod nihilominus
valet contractus,dummodo interuenient illa, de quibus nota.ſ.
eod. verſi. ſcias. ſed hoc videtur irrationabile, & eccleſiis onero
ſum,& ideo retractandum.argumen.ſupra de conſuetu. cap.pri
mo.maxime cum lex illa ſit canonizata, & clauſa in corpore
decretorum,& ſic per conſequens a Romana eccleſia compro
bata.illud autem certum eſt, ꝙ & ſi decretum ſolemne, de quo
notatur.ſ.non interuenerit,non ideo minus valebit alienatio rei
eccleſiaſticæ.Hæc tamen non dico illa ratione,quod non debea
mus legem allegare, ſed illa, quæ abierunt quo ad hæc in de
ſuetudinem per vſum contrarium generalem, vt iiij.diſtinct.§.
leges. Et quia de illo decreto nulla fit mentio. In authen. hoc
ius porrectum ſupradicto, nec in aliis legibus tractantibus de
hac materia. C. de ſacroſanctis eccleſ.iubemus. & authent. hoc
ius porrectum. Inuenio tamen, quod dominus Papa decre
uit aliquid eſſe non obſtantibus exceptionibus propoſitis exe
quendum.ſupra de appellationibus. conſtitutis. ſecundo. §.nos
ergo. ſed & ſtatutum decretum dr. ſ. de reſcri. extra. præſenti.ſ.
de fil.presbite.ex tranſmiſſa. Hoc etiam nota ꝙ quod non eſt vis,
vtrum authoritas pręlati,vel conſenſus canonicorum precedat,
vel ſequatur,quamuis aliud ſit in authoritate tutoris, vt dictum
eſt ſ.verſi.eſt autem interponenda.probantur hęc nona. quęſtio
ne ſecunda. Lugdonenſis.ſupra de elect. quod ſicut ſ. de iure pa
tronatus.cura.ſupra de his quę fiunt a pręla.capitu.ij. & tertio. &
hoc intelligas,quando nullus alius inuenitur defectus in contra
ctu,niſi iſte,quia non conſenſit is,ad quem pertinebat,& qui ius
ſuum poteſt remittere,quando placet. ff. de ſeruitu. ruſticorum
prædio.per fundum.& in ca. ſupra dictis.ſecus ubi alias a iure re
probatus eſt,nam talem non poſſet ratificare priuatus, & ſic in
tellige.ſ de elect.auditis.& ſupra de ſententia & re iudicata.cum
inter vos.reſpon.i.verſi.ad quod probandum.& ſequenti.ca.fina.
in princ.ſed & ſubſcribere poteſt quis per ſe,vel per alium, vt eo.
c.§.i.verſi.ꝙ ſub teſtimonio.& ſequenti.& C.de teſta.hac conſul
tiſſima in princip.& l.antiquitas.§.fin.ſed nec vis eſt,vtrum ſcri
ptura pręcedat,vel intercedat,vel ſequatur,dummodo fiat in re
bus pretioſis. ſupra de his quę fiunt a pręlat. capitulo primo.vbi
de hoc.xij.q.ii.abbatibus.& de hoc not. in Summa eod. tit.§ quę
ſit forma.& §. præc.dic,vt ibi,& ꝙ minus dicitur,per hoc ſupple.
Quid autem iuris ſit de iudicibus eccleſiaſticis.dic.vt no.in Som
ma.ſ.de his quę fiunt a pręla.cap.i.in diſ.quę incipit.cum quęri
tur. de ratihabitione notatur ſupra eod. titu. §. ij.ſub. §. illud au
tem in diſt. quę incipit & quoniam. [Solennis.] de quo habes.
xij.q.ii.cap.i.& nota.ſ.proxi glo.verſi.ſcias igitur.& legitur. x. q. ij.
hoc ius. Sed ſecundum alios illa ſolennitas non ſeruatur, vt
nota. In pręceden. glo. verſicu. quid ergo. [Perpetuis.] hoc bene
notandum eſt, nam ſecus eſt, ſi cauſa pietatis ad vitam vnius
hominis,vel ad tempus fructus alicuius poſſeſſionis concedatur,
xvj.q.j.poſſeſſiones.& q.vj.illud.ſ.de vſur.c.j.excipe & alios caſus,

quos no.ȝ.de his quæ fiunt a præla.c.j.[Conceſſionem] ver. [Ne-
37 ceſſitas] nã ſine cã neceſſaria † vel vtili euidẽter apparẽte hoc fieri non debet,vt hic patet.& ȝ.de præben.expoſuiſti.quod expone,vt No.etiam,ꝙ quamuis Papa ſine cauſa diſpenſare non deberet,v innuitur.ȝ.de ſenten.& re iudi.in cauſis.ad fi.de quo.ȝ.de præbẽ. de multa.& de ele.ȝ.dudum.ij.§.inſuper. tamen quotidie voluntarie,& ſine cauſa diſpenſat, quid propter hoc facit, quia placet. Dominus eſt,non ſunt trahenda talia in exemplum. Inſti.de iure natura.§.ſed ꝙ Principi.ver plane[De fratrum] ver. conſilio, qui ſibi aſſiſtunt,& cum eo iudicant.ȝ.de his quæ fiunt a præla.c. fi.& ȝ.de offi.lega.extra.officij. Non tamen aſtringitur eorum ſequi conſilium.ff.man.l.ij.in fi.ȝ. de arbi. cum olim.nam & ſuper omnes eſt.ȝ.de ele.ſignificaſti.& c.licet.ix.q.iij. cuncta per mundum,& c.per principalem.¶[Dictas] iuj. pars.[Ipſi eccleſiæ] quia
38 non eſt vis ſm noſtra iura,† vtrum ſententia formetur in perſona domini, vel procuratoris,vt hic patet,& ȝ.de proba.licet.§.fin. & de elec.querelam.§.fi.vbi de hoc[Pertinentes ad eam] de iure communi.ȝ.de decimis.cum contingat.& c.cum in tua.Sed contra,quia ad epiſcopum pertinent.ȝ.de decimis.dudum. Sol.verũ eſt quo ad ſuam canonicam.ȝ.de deci.quoniam.& quo ad ſuum regimen generale.x.q.j.regenda.& diuiſionem faciendam.xij.q.j. præcipimus. Ad vtrunque etiam tam rectorem, quam epiſcopũ pertinent quo ad intentandam nomine ipſius eccleſiæ actionẽ. Quòd enim rector adminatur agendo,probatur hic,& defendẽdo etiam vicarius.ȝ.de fide inſtr.G.perpetuus vicarius.ȝ.de preſcr. ex tranſmiſſa.& epiſcopus admittitur.ȝ.de ſucceſſ.ab inteſta.c.fi. & no.ȝ.ſuper verbo,legitimo defenſore.Sed quid ſi ſententia feratur contra preſbiterum agentem,vel defendentem epiſcopo ſciẽte,nunquid paratur epiſcopo præiudicium?Videtur,ꝙ ſic.ar.ȝ.de ſen.& re iud.ſæpe[Adiudicare]ergo hoc petitum fuerat,alias ma
39 la eſſet ſententia,† quæ iuxta petitionem eſt formanda.ȝ.de ord. cogni.cum dilectus.§.fi.ȝ.de accuſa.qualiter.ij.in fi.ȝ. de ſpon.de muliere.vbi de hoc.Quid de perceptis? In illis parcere voluit forſan,quia bonæ fidei poſſeſſor erat.ff.de vſur.ꝙ ſcit.§.in alieno fundo.& ſeq.quod dic,vt no.ȝ.de reſtit.ſpolia.grauis.

¶De cenſibus, exactionibus, & procurationibus. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus ſi iuſto impedimento detineatur a viſitatione eccleſiæ,an aliũ poteſt mittere.*
2 *Archiepiſcopus,& epiſcopus ſi ſimul viſitant,& diſcordant ſententiando,qualis ſententia teneat.*
3 *Sententia delegatorum ſi diuerſa eſt vtra tenet, & quid in arbitris. numero 4.*
5 *Viſitatio ſi ſit ab archiepiſcopo, & ab epiſcopo diœceſano eodem tempore quis eſt prius recipiendus,& quid ſi eadem die ſimul peruenerint.*
Et quid ſi non apparet quis fuerit prior.nu.6.
7 *Ratio a capite reddenda eſt.*
8 *Viſitatio plene fieri debet omnium parochiarum.*
Et an ſufficit conuocatio ſinodi cum diligenti inquiſitione & peccatorum correctione.nu.9
Et quid ſi remaneant aliqua viſitanda cui debent committi.nu.10
11 *Dictio omnis,non ſemper includit omnes caſus.*
12 *Mos regionis ſemper inſpiciendus eſt.*
13 *Eccleſia non ſolum de clero,ſed de populo curam habere debet.*
14 *Viſitatio vnius collegij in diuerſis locis fieri poteſt ex cauſa.*
15 *Archiepiſcopus quando poteſt viſitare prouinciam ſuffraganei ſui.*
16 *Viſitationis officium quod eſt.*
17 *Viſitatio ordinatum quomodo ſit.*
18 *Officia non ſunt promiſcuis actibus permutanda.*
19 *Inquiſitio contra epiſcopum quomodo fieri debet.*
20 *Viſitatio quando intelligitur.*
21 *Archiepiſcopus an ſit procurandus cum tranſit per vnam prouinciã viſitandi cauſa aliam.*
22 *Archiepiſcopus viſitando, an poteſt exigere iure procurationis vecturas equorum,& ſimilia.*
Et quid ſi non poſſit viſitatio finiri, niſi per plures dies, an erit continuè procurandus.nu. 23
24 *Viſitatio incepta finiri debet,nec ad aliam tranſire,niſi ea finita,cum non debeat amplius reuerti.*
25 *Conſilium non eſt obligatorium,ſed cum aſſenſu ſic.*
26 *Scriptura in quibus caſibus exigitur.*
27 *Viſitator quid agere debeat,& quid quærere viſitando,& an cogere aliquẽ, vt dicat quæ ſunt corrigenda.nu.28*
29 *Denunciatio alia eſt euangelica,alia iudicialis, & alia canonica.*
30 *Denunciatio iudicialis alia eſt publica,alia priuata.*
Et quid publica,& quid priuata.nu.31.32
33 *Cauſa qualibet ratione peccati poteſt agi coram iudice eccleſiaſtico.*
34 *Denunciatio canonica altera dicitur ſpecialis.& altera generalis.*
Et quæ ſpecialis,& quæ generalis.nu.35.& 36
37 *Denunciatio regularis quæ ſit.*
38 *Religioſi ſunt miſericorditer corrigendi.*
39 *Pecunia a vere philoſophantib.contemnenda eſt.*
40 *Ciuilis ſapientia non eſt dehoneſtanda pretio nummario.*
41 *Viſitatoris familia nihil recipere debet, ſiue ſcriptor ſit, ſiue delator ſigilli.*
Quod nec conſuetudine poteſt introduci.nu.42
43 *Vaſſalorum nomine.quæ continentur.*
44 *Deum nonnulli diligunt, & quærunt non propter Deum, ſed propter nummum.*
45 *Munus ex cauſa ſit,donum vero ſine.*
46 *Delegatus ſedis apoſtolicæ viſitando an tenetur obſeruare formam c.1.de cenſibus.in vj.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. Hæc conſtitutio per ſe patet, nec eget caſus poſitione, quia plana eſt. Traditur hic forma,quam debet ſeruare archiepiſcopus volens ſuam prouinciã viſitare, nam iuxta qualitatem ordinatam a ſeipſo,ciuitate,& diœceſi ſua debet incipere, & demum procedere ad viſitationem aliorum.& diuiditur in nouem partes,& hoc ſufficit pro caſu[Quilibet archiepiſcopus]& epiſcopus,& quiuis alius ordinari⁹, ad quẽ viſitatio pertinet.ſecundum ea quæ no.ȝ.eo.§.fi.[Volens viſitare]
1 perſonaliter.ȝ.eo.procurationes.Quid ſi iuſto impedimento † detineatur iſte archiepiſcopus? Videtur, ꝙ tunc alium mittere poſſit.x.q.i.epiſcopus.Alij illud intelligunt de epiſcopo tantum, ſed non video rationem multum efficacem, nam & omnes epiſcopi ſumus.21.di.in nouo. ȝ.de ſacra.vnc.ca. vni.§.quia vero.ver.p frontis.non enim eſt vis in nominibus.xix.di.§.j.& no. ȝ.de offi.
2 ordin.duo ſimul. Quid † ſi ſimul concurrant?ſimul viſitent, & ſi diſcordent, in communibus teneat ſententia pro reo,in fauorabilibus pro actore,cum ordinarij ſint.ſecundum do.no.quod intelligas verum eſſe, ſi ſententia pro actore lata fauorem foueat, non ſi impugnet. Quid enim ſi actor matrimonium peteret ſe-
3 parari? In delegatis † enim vtram ſententiarum voluerit delegãs comprobabit.In arbitris autem neutra tenet.ȝ.de ſenten.& re iudica.c.fi.Si quæras rationem diuerſitatis naturalem de his tribus. Dicunt quidam,ꝙ ideo in ordinariis valet ſententia,quia non eſt ſuperior,ad quem habeatur recurſus,niſi lex mortua. Hæc tamẽ ratio in arbitris potius locum haberet, & ſic non eſt ſufficiens, ſed falſa eſt, vt probatur.ȝ.de ele.licet. §. fi.& xciij.di. nulla ratione.& c.a ſubdiacono.Dic ergo, ꝙ ſic eſt in ordinariis, quia officium ipſorum naturale eſt,& ordinarium,& eis eſt ex debito deferendum.C.quando prouoca. non eſt neceſſ. omnem honorẽ. ȝ.de appel.vt debitus.Ideoq; voluit hic ius, ꝙ ſententia alterius firma eſſet.In approbanda autem alterutra habuit præ oculis æquitatem,quæ in talibus ſeruanda eſt,vt patet.ȝ.de tranſa.c.fin.In delegatis vero ratio eſt,quia proprium nihil habet.ff.de offi.eius cui mand.eſt iuriſd.l.j.§.qui mandatam.& ideo voluit ius, ꝙ omiſſis
4 riuulis recurreremus ad fontem.In arbitris † autem ratio eſt,quia officium ipſorum extraordinarium eſt,& ab initio extra neceſſitatem poſitum.vt ff. de arbit.l.iij.§. primo. & per ipſum ordinarium, quod fauorabile eſt, eneruatur. Ideo voluit ius in odium compromittentium, ꝙ ſententia nulla eſſet, vt ſciant compromittentes,quod melius facerent, ſi ſe ſumptibus inanibus non vexarent.ff.de inofficioſo teſtamen.l.j.& imputent ſibi, ꝙ compromiſerint.ff.de arbit.diem proferre.§.ſtat. quia non debuerũt recurrere ad extraordinarium auxilium prætermiſſo ordinario
5 & contempto.ff.de mino.in cauſæ.ij.Quid ſi eccleſia † non poſſit ambos ſimul.ſcilicet archiepiſcopum, & diœceſanum propriũ venientes recipere? Qui primo venerit ad molendinum,molat. argu.ff.de iudi. qui prior.ȝ.de iure patronatus. cum autem. ȝ. de maior.& obedien.ca.j.cum ſuis concordantiis.Quid ſi non appa
6 ret † quis prior? Aliqui dicunt epiſcopum præferendum, cui cura ſpecialis eſt commiſſa.argumen.x.quæſtione.j.regenda. & ix. quæſtione.ij.nullus. Alij dicunt,& melius, quod ſit archiepiſcopus præferendus.xj.quæſtione.iij.qui reſiſtit.& ca.ſequen.nam & caſus regulam perimit, quia perempta perdit officium epiſcopus,quod ex regula dependebat,vt patet.ff.de regul. iur. l. prima. ad finem.& argumen.ȝ.de maior.& obedien.ſtatuimus. & capit.
7 cum inferior [Prius] † nam a capite edenda eſt ratio. ff. de eden. argentarius.& qui alios corrigit,debet prius corrigere ſe, & ſuos, vt hic patet,& ȝ.de ſtatu monachorum.ea quæ.xxv.diſtinct.cap. vlti.xxvj.diſtinct.vna tantum.iij.quæſtione. vij. iudicet. [Plene]
8 ita quod nulla parochia † remaneat viſitanda, hoc enim denotat plenitudo,ſed dic,vt notatur ȝ.eadem glo.ver. quid ſi aliqua.
9 Sed nunquid ſufficit † conuocatio ſinodi, in qua fiet diligens inquiſitio, & correctio peccatorum? Videtur, quòd ſic. argu.ȝ. de accuſatio.ſicut olim. xviij. diſtinct. quoniam. Dicas contrarium, tum quia infra tam breue tempus, quo conſueuit ſino-

dus

dus celebrari,non poſſet fieri plene inquiſitio ſingulorum, & ſic
non ſeruaretur mens huius conſtitutionis, tum quia nec ibi ve-
niunt clerici,& laici,qui tamen ſunt,prout ſequitur,viſitãdi. tum
quia res ſubiicienda eſt oculis,& multum conſueuit perſonæ præ
ſentia operari.ff.de feriis.l.ij.ad fi.ff.fin.regund.ſi irruptione. ſ.de
offi.dele.quoniam.ij.§.penul.& fin.cum ſuis ſimilib. Quid ſi ali-
10 quæ parochiæ remanent † viſitandæ? Dic, ꝙ talia committenda
ſunt arbitrio boni viri,nam & aliquæ poſſunt eſſe, quæ viſitatio-
ne non indigent, & aliquæ,quæ poſſunt commode per alium vi
ſitari.x.q.j.decreuimus.ſecundum d.n. nec minus dicetur plena
viſitatio,ꝙ duæ,vel tres,vel paucæ remanent viſitandæ.ſicut alias
11 dicitur,ꝙ omnes,† qui manducauerunt manna in deſerto,mor-
tui ſunt de conſec.di.ij.re vera.& tamen Caleph. & Ioſue intraue
runt terram promiſſionis.lxxvj.diſt. ieiunium.Sic.& dicitur, ꝙ
omnes conuenerunt in archiepiſcopum Collocenſem. ſ.de po-
ſtula.præla.bonæ.ij.§.fin.& tamen quinque eccleſienſis non con-
uenerat,vt e.c.§.verum.Sic & dicitur, ꝙ omnes vtamur compila
tione decretalium in iudiciis. ſ.in proœ.ante fi. & tamen multas
epiſtolas continet ſpeciales,vt patet.ſ.de conceſſ.præbendæ.con-
12 ſtitutus.Modica ergo contemni poterunt,& mos † inſpiciendus
eſt regionis.ff.de ventre inſpiciendo.l.j.§.vlt.Sed & poſſunt ſimul
plures coniungi,vt j.c.§.ſeq.[Minorum eccleſiarum] & eſt ratio,
vt no.ſ.de præbendis.maiorib.[Populorum]per hoc, & illud, qđ
ſequitur.j.eo.ver.prox.& §. proxi. patet, ꝙ non ſufficeret viſitatio
13 ſinodalis.vt ſ.no.& per hoc etiam patet ꝙ † eccleſia nedum de cle
ro,ſed & de populo curam habet,vt ſ.de offi.ord.c. j. ſ.de exceſſi.
præla.clerici.& de hoc notantur multa.ſ.qui fil.ſint legi.per vene
rabilem.§.rationib.[Et ſi commode]verſi.Hic no.ꝙ illud ſolum
poſſumus quod commode poſſumus,vt hic.& ſ.de ele.quia pro-
pter. poſſe tamen vel non poſſe aliquid dicimus nouem modis.
vnde verſus

Poſſe dabit factum ius,& natura, poteſtas.
Officium,meritum,commodum,deitas,& honeſtas.

Hos verſus inuenies expoſitos in Summa de reſcr. §.ii. & ſ.de re-
ſcrip.ſciſcitatus [Abſque difficultate] forte propter niues & gla-
cies,vel aliud ſimile quod incõmodam vel difficilem reddit ma-
teriam.ad hoc ff.ſi quis cautio.l.ij.& ſ.de eccle.ædifi.c.iij.[Accede
re]hic ſatis patet ꝙ loquitur de perſonali viſitatione. ſecundum
do.no.[De pluribus locis].ſ.in congruis. quia non poteſt quilibet
locus per ſe archiepiſcopo prouidere [Ad vnum congruum].i.
omnibus communem prout erit poſſibile.ſic.ſ.de ſi.mil.r.accepi
mus.ff.de iud.locus. & qui poſſit omnes recipere. ſuper quo vide
quod no.ſ.de reſcrip.extra.ſtipendia[Studeat] ſic etiam credit.d.
14 n.ꝙ ex cauſa † poſſet in diuerſis locis vnum collegium viſitare. li-
cet conuenientius ſit ꝙ viſitet in eodẽ [Clericos & laicos]quo ad
viſitationem quæ in neutris eſt,prout ſequitur poſtponenda a cle
ricis cum tantum procuratio exigetur:nam & ſic eſt ſtatutum .
Hic no.ꝙ per hunc.§.ſuppletur quod not. in Summa.de offi.ar-
chid.§.penult.ver.ſed nunquid plures eccleſias.¶[Deinde] ij.pars.
Et dic deinde ex quo ciuitatem ſuam & diœceſim viſitauerit ſi-
cut præmiſſum eſt[Liceat ei]ergo non antea;quia forma exacta
diligentia ſeruanda eſt,vt ſ.de reſcr.cum dilectus.ff.man.diligen-
ter.niſi aliud forſan obtineat de conſuetudine ſpeciali. ſ.de offic.
ord.extra.Romana.§.niſi Remenſis eccleſia.ſaluis hisquæ epiſco
pus ſeruare debet . In quibus non puto contrariam conſuetudi-
nem valere.ſi quo ad archiepiſcopum,& quæ ſunt hæc no. j.eo.
§ ſi ſuper verbo.plene obſeruari[Prouinciam] ſi conſtet metro-
15 politano de † ſuffraganeorum negligentia,& non aliter neque an
te.ſecundum quoſdam. Tu dic contra ; quia ad archiepiſcopum
pertinet cura & ſolicitudo totius prouinciæ.xxj.di.cleros.ix. q.iij.
per ſingulas.ſecundum d.n.& ideo ex officij ſui debito nulla præ
ſcriptione obſtante viſitat annuatim. ſ.de præſcr. cum ex officii.
ſ.eo.ſopitæ.& c.nuper.& eſt ratio.vt no.in Summa de offi. archi.
§.pen.ver.qualiter autem.& ver.& ſic iudicio meo.In quo ver.pa
tet ꝙ ex præmiſſis,& ſequentibus hęc materia plenius explicatur.
Hodie tamen antequam viſitet,oportet,ꝙ de conſilio epiſcopo-
rum ſuorum hoc diffiniat ſecundum formam traditam. j.eo.§.
poſtquam. Sed & in correctione peccatorum procedere debet .
ſicut legitur.j.eo.§ ſane.& §.notoria.& ſicut no.j.eo. §.prox. ſup
verbo.viſitationis[Officium] vel eius partem ſi non poteſt totã .
ff.de reg.iur.impoſſibilium.xxij.q.ij. faciat homo. Ex quo tamen
exierit vnam diœceſim,& aliam viſitare inceperit, ad dimiſſam
minime reuertatur.prout legitur ſubſequenter[Viſitationis offi-
16 cium]quod † pertinet ad ſtatum clericorũ.Primo diſcutere quali
ter baptiſmum ,& alia ſacramenta eccleſiaſtica miniſtrent , &
qualiter ſe in eccleſia habeant,& in vita.Si oĩa recte,Deo gratias.
Si aũt ignaros iſtruat & puniat puniẽdos.& hac nocte qua ſuenit
expediat,ſequenti die in mane plebi cõuocatæ prædicet verbum
Dei docendo fidem, & articulos fidei,& vitia mortalia fugere,&
quod ſibi nolunt fieri &c. Reſurrectionem ſperent & diem iudi-
cii timeant,& vt ſe in bonis operibus ſtudeant exercere . & ſic de
illa eccleſia debet ad aliam proficiſci.x.q.i.placuit.j.e §.ſane.No-
toria vero crimina puniat, prout no.j.eo. §.notoria [Ciuitates &
17 diœceſes] ver. per ordinem.Primo ſcilicet † ciuitatem tanquam
caput.& ſecundo diœceſim,vt j. eo. reſpon. j. Sed licet hic ordo
ſeruandus ſit in prouincia, non puto tamen ipſum de neceſſita-
te ſeruandum eſſe ſi incommoditas notatur in ordine ſeruãdo .
vt ſ.reſpon.j.Sed tunc,vel ante,vel poſt eſt ciuitas viſitanda. & ex
hoc patet ꝙ nec ciuitates excludunt diœceſes , nec diœceſes ciui-
tates cum hic fiat mentio de vtriſque.ar.ſ.de reſcr.ſignificante.&
c.Rodulphus.Nec poteſt ſe aliquis excuſare.ar.ff.de off. præſ.vrb.
l.j.alias iiij.cum vrbem noſtram . & patet ex ſequentibus euiden-
ter,vnde & ſequitur[Suffraganeos ſuos]&c.quaſi diceret nedum
ſuffraganeos in hoc caſu viſitant,ſed & eorum ſubditi ſubſunt ei.
[Cathedralium]ſiue matricum,nam & cathedralis nomine ma
trices eccleſiæ continentur.vt ſ.de præſcr.c.j.ver.ſi autem . & ver.
fi.ſ.de ver.ſig.venerabili.in fi.& aliarum conuentualium & paro
chialium quarũcũque eccleſiarum, tam in capite,quam in mẽ-
bris.vnde & ſequitur[Capitula]reſpectu cathedralium [Monaſte
ria]reſpectu conuentualium[Eccleſias] reſpectu parochialium.
[Alia religioſa]reſpectu aliarum eccleſiarum[Et pia loca]reſpe-
ctu omnium hoſpitalium.ſi.ſ.de teſta.officij.& c. requiſiti. §.ſe-
cus.ſ.de reli.do.de xenodochiis.ſicque patet ꝙ hæc omnia loca ,
& ſimilia viſitãda ſunt.exceptis grangiis, & oratoriis grangiarũ ;
quarum habitantes ad caput conuocabuntur , nec in ſpirituali-
bus procurationibus grauabuntur.ſ.e.c.ſi. [Clericos & populos]
non tamen ſimul,ſed ſeparatim,quia & ſeparata eſt vita talium.
18 xij.q.j.duo ſunt.nec ſunt † officia promiſcuis actibus perturban-
da.C.de teſta.conſulta. ante fi. Sed & inquiſitio melius procedit
quando fit ſigillatim.ſ.de accuſa.inquiſitionis.§.teſtes. ver.& an
fides.ſ.de teſti.cum clamor.ſ.de elec.quia propter.ſecundũ quoſ
dam . Iſtud ſeruandum eſt ſi negotii qualitas hoc requirat. alias
in genere & in communi fiet hæc inquiſitio.vt patet.j.e.§.ſane .
19 Sed nunquid de ſtatu epiſcopi ab † eodem,& in capitulo inquire
retur? Vtique hoc fieri poterit,ſed decentius eſt vt primo interro
getur ſeorſum & ſeorſum corrigatur.Sed qđ ſi fuerit corrigendũ
cum ſit aliis in exemplum. ar.ſ.de voto.magnæ. §.j.ſ.de accuſat.
qualiter.ij.§.j.ver.& ideo ſancti patres. & bene poteſt caput corri
gi ſine membris & correctio membrorum differri. ſ. de ſenten.
& re iud.cum I.& A.§.j.[Libere].i. ſine contradictione,vel præ-
ſcriptione,vel appellatione aliqua non obſtante.ſ.de præſcr.cum
ex officij.& c.accedentes.ſ.de offi.ordi.licet [Ac procurationes]
20 ver.[Vitans]viſitare † intelligitur etiam ſi vadat cauſa conſignan-
di pueros,vel conſecrandi clericos.ſ.de reli.dom.c.j.ſiue ꝓ quo-
cunque alio negotio communi,vel quod multos tangit.arg.x.q.
iij.relatum.& c.nec numerus.ſ.de ſimo.cum ſit.j.q.ij placuit. vel
quod fit pro ſalute animarum,vel pro cultu Dei ampliando. ſm
do.no.ſiue ſtatum eccleſiæ in melius reformando.x.q.j.placuit . lo-
ca viſitata appellat ſiue ſint illa ad quæ accedit perſonaliter , ſiue
illa quæ vocat ad ſuam viſitationem.ſ.eo.reſpon.j.ver. & ſi com-
mode.Hanc autem vocationem poteſt facere epiſcopus,alias ar
chiepiſcopus.ſed tantum in ſua diœceſi,vt ibi. Sed ex quo viſitat
etiam in ſuffraganeorum diœceſibus ſubditorum. ſecundum d.
n.nam eadem eſt ratio,ergo idem ius.ſ.de conſt.tranſl.ſ.de exce.
cum inter priorem.§.ſi.alias.j.ver.qua ratione . Sed nunquid ar-
21 chiepiſcopus ad vnam † diœceſim accedens cauſa viſitandi , & ꝑ
aliam tranſiens erit in tranſitu procurandus? Non,iure viſitatio-
nis cum non viſitet,vt hic.& nunquid iure hoſpitalitatis? & qui-
dem hoc ius nemini denegamus.vt ſ.de contrah.emp. & vendi.
c.j.alias ij.xlij.di.alias.xiiij.di.§.j.ſ.de præben.de monachis. vbi de
hoc.& ſuper hoc fecit.d.n.decretalem expreſſam vt fertur. Eſt ta
men ei pudibundum ſi abundans rodat pauperes, quibus debet
22 potius ſubuenire.ar.ſ.eo.licet.Quid ſi admittat † equum vel ſoluat
vecturas equorum,vel ſimilia, nunquid hoc exiget nomine pro-
curationis? Breuiter dicas ꝙ nedum iſta, ſed nec conuiuia , alias
omnia debet exigere cum nimio grauamine ſubditorum.x.q.ij.
cauendũ.& c.ſi.& ſ.e.cũ apoſtolus. §.j.& §.fina.Quid ſi oporteat
23 ipſum † per plures dies moram trahere,cum nec in vna die poſſit
viſitatio expediri? Erit continuè procurandus.arg.x.q.j.placuit.nã
ſi poteſt ex cauſa ſtatim redire,& procurationem habere, nonne
melius eſt non recedere,& finaliter expedire? Nec obſtat. x.q.iij.
inter cętera . quia illud intellige cum in vna die poteſt viſitatio
expediri.nec enim eſt circa iura huiuſmodi malignandum.ſecũ
dum dominum noſtrum. ff.ad exhiben. l. fina. ad hoc. 18.quæ-
ſtione.ij.viſitandi.& c.non ſemel. Tu dic ꝙ in nullo caſu eccleſia
grauanda.vt not.ſ.eod.ver.quid ſi admittat.& probatur. ſ.e.ſopi-
24 tę.in fine.[Ex quo tamen] verſicu.[Viſitare cęperit] caueat † ꝙ
perfecerit : nam ſi exierit , & aliam viſitare incęperit nunquam
&c.patet ergo quod illud quod incępit perficere debet.argumen.
C.de emen.Iuſti.codi. & ad Silleia.l.cum Silleianum. in fine.ſu-
pra de reſcriptis.literis.cum ſuis concor ſi.[Quas ſecutè]argum.
quod ex tali cauſa , & alia rationabili quamuis perſonaliter non
fiat viſitatio ; procuratio exigi poſſit in pecunia, quod dic vt no-
tatur in Summa.eodem titu. §. fina.& verſic. & nunquid epiſco-
pus . & vide per totum vbi hæc materia plenius explicatur .
[Sua denuo] vt ſic ſecundam incipiat viſitationem facere

ſecundum ordinem ſuperius præparatum a principio huiuſmo
di cõſtitutiõis vſq; hic.& ita ad modũ anni ſit viſitatio circularis.
ar.ſ.de offi.arch.mandamus.& x.q. i.placuit. præmiſſa in diffini-
tione.¶ Quod ſi forte] ii. pars[Indiguerit] aliquo eſſu ſuperueniẽ
te,vel ẽt ea antiquo[Intermiſſa]ſine præiudicio redeundi cũ hoc
fiat de licentia iuris[Requiſitus] non aſr cũ iam p exitum viſita-
tioni illius anni videatur renunciaſſe,maxime hodie,ex quo hoc
dicit hæc conſtitutio ſic aperte.ar.ſ.de ſen & re iud. quod ad con
ſultationem.§.ſi.ver.& qui ab initio[Conſilio,& aſſenſu] Hoc iõ
25 †dicit quia ſi non dixiſſet,& aſſenſu cõſiliũ non obligaret. vt no.
ſ.de conceſſ præb.extra.quia cunctis.§ fi.ſ.de arb.cum olim.ſ.de
ele cum in veteri.& ſm hoc intelliguntur ca.ix.q.iij. nullus pri-
mas.& c.ſaluo.Quid ſi loci dioeceſanus ꝯdicit? Non iõ minus re
dibit archiepiſcopus,ex quo maior . & ſanior pars epiſcoporum
conſenſit.lxv.di.c.i.& ij.[Animarum profectus] quem totis viri-
bus procurare debet officium paſtorale.ſ.co.cum apoſtolus. ver.
ſi vero[Malitioſe]quod præſumitur eo ipſo, ꝙ indigẽtia nota eſt,
& famoſa : quamuis alias malitia ſit probanda. ff. de prob.quo-
ties.§.qui dolo[Confidenter] q.d.non requiret probationem ali-
quam,ſed de facili hoc concedet.¶ Poſtq̃]iiii.pars[Requiſito cõ-
ſilio] quod annuatim tenere debet.ſ.de accuſa. cum olim . nec
iunxit aſſenſu.vt ſ.§.prox. quia ſiue concordent, ſiue diſcordent
hoc ad ipſum ſolum pertinet diffinire,vt ſequitur.& arg.ſ.de ar-
bi.cum olim.§.vlt.& ĩ.e.ver.& ſi non interuenat[Et ipſius]ſcili
cet archiepiſcopi. & non dicit ipſorum [Diffinitione] Hæc erit
diffinitio , diffinimus procedendum eſſe per vos ad viſitationem
prouinciæ noſtræ,nec eſt neceſſe,ꝙ fiat cauſa cognita,ſed ſufficit,
ꝙ de plano,nec a tali diffinitione,cum ſit tantum ſuper executio
ne ſui officij poterit appellari.ſ.de of.or.irrefragabili.ſm d. n. Vt
quid ergo hæc conſtituitur difficultas , vt archiepiſcopus non ſit
negligens circa concilium conuocandum , ſciens ꝙ aliter conci
lium ſuffraganeorum de facili habere nequeat,nec ſine hac diffi
nitione ſecundo viſitare debeat? Cõcluditur archiepiſcopo ꝙ aut
vix,aut nunquam viſitabit,aut annuatim concilium celebrabit.
26 In ſcriptis]Hic eſt vnus caſus †in quo ſcriptura exigitur. Secũdus
eſt in minore iurante ſe maiorem eſſe.C.ſi mi.ſe maio.dixe.l.iij.
Tertius ſi pactum fiat aduocato de re immobili ſibi danda.C.de
ſuffragio.l.vnica . Quartus in ſolutione debiti contenti in publi-
co inſtrumento.C.de teſti.teſtimoniũ.Quintus vbi quis cauit de
debito in ſcriptis ex cauſa antecedenti,& vult hoc improbare.C.
de non nu.pec.generaliter. Sextus in teſtamento in ſcriptis redi-
gendo.C.qui teſta.fac.poſt.hac conſultiſſima §.at cum humana.
Septimus qñ de facto antiquiſſimo quæritur ꝙ nec p teſtes ꝓba-
ri poſſit.ff.de proba.ſenſus.ſ.de præſcr.ad audientiam.ſ.de proba.
cum cauſam.Octauus in delegato Papæ remoto.ſ.de of.dele. cũ
in iure.Nonus in priuilegio.ſ.de priuil.porro.ſ.de vſu pal.c.fi.De
cimus in clerico dimiſſo a ſuo ẽpo.lxxi.di.extraneus.af.extraneo.
ſ.de cle.non reſid.fraternitati.C.de epi.& cle. ſi qua.Vndecimus
in clerico ab hæreſi reuertente.i. q. vij. ſaluberrimum. Duodeci-
mus in libello ſiue criminali. ij. q. i. legum . ſeu ciuili.ſ.de libel.
obla.c.j.Tertiusdecimus in profitente. 17. q.j. oẽs fœminæ. Deci-
musquartus in electione.ſ.de elec.quia propter. Decimusquint⁹
in alienatione rei eccleſiaſticæ.ſ.de reb.eccl.non alien. c.j. x.q.ij.
hoc ius.xij.q. ij.ſine exceptione. Decimuſſextus in emphiteuſi.C.
de iure emphi. l.j. Deciſſeptimus qñ appellatur ab aliquo graua-
mine vel interlocutoria. ſ.de appella.extra.cordi. Decimusocta-
uus in fideiuſſione.ſm d.n.C de fideiuſſ.l.pen.Decimusnonus in
donatione q̃ excedit quinquaginta aureos.C.de don.ſi qs argẽtũ.
Vigeſimus in eo qui variauit bis circa procuratorem conſtitutũ.
ſ.de procur.conſtituitus. Vigeſimusprimus in ſententia excõica-
tionis.Vigeſimuſſecundus in requiſitione tranſcripti.& compro-
bantur hi duo caſus.ĩ.de ſen.excõ.extra.cum medicinalis. Vigeſi
mustertius qñ agitur ꝙ aliter non valeat contractus,niſi in ſcrip.
redactus ſit.C.de fi inſtr.ꝯtus.ſ.de pac.c.ij.ſ.de tranſ c.j. ſ. de ꝯſt.
vn.venerabiles. Exceptis ſupradictis caſib.& ſimilib. ſi qui reperi-
ri poſſint non eſt vis.verum inſtrumentis,vel teſtib.fides fiat.ſ.de
fi.inſtr.cum Ioannes.§.porro.ſ de cler.peregri.tuæ.C. de fi.inſtru.
in exercendis.Quis probatio ſemper fiat leuius & ſecurius p ſcri-
pturam.ff. de pigno contrahitur [Superius] reſpon. i. §. i. & ij.
[In priorib.viſitati]quia magis egere præſumuntur , & ideo ſunt
præ cæteris viſitandi.vt ſ.co.§ ꝙ ſi forte[Opportunum]& de hoc
eiuſdem arbitrio credimus eſſe ſtandum.ſm d.n. ¶ Sane]quinta
pars[Verbo Dei]vt no.ſ.co.§.j.ſuper verbo,viſitationis officium.
& hoc per ſe vel per alium. ar.x.q i.ẽps.ſ.de æta.& quali.cũ ſit.ſ.
de of.ord. inter cætera [Abſque coactione]&c.Hic vult dicere ꝙ
27 viſitator non debet † queq̃ cogere , vt dicat quæ ſint corrigenda
circa hæc quæ ad ipſum officium ſpectant , ſed ſimpliciter quæ-
rat,& volentes reſpõdere audiat,& idem credimus in ẽpo,& quo
libet alio viſitante:tamen bene poteſt eos cogere rñdere veritatẽ
de his ſuper quibus inquirit.& ꝙ ad viſitationem conueniant,&
in his quæ ad ipſum ſpectant eidem obediant,quia cui commit-
titur principale & acceſſoriũ.ſ.de of.dele.c.i.& c.prudentiã. §.pe.
& vlt. Alioquin deluſoria eſſet talis viſitatio & iuriſdictio ſi coer

ctionẽ aliquã non hẽet.ſ.de of.dele.præterea.& c.ex literis.ſm d.
28 n.Dicas ꝙ de occultis † nemo compellendus eſt dicere veritatẽ .
vt patet ſ.de accuſa.qualiter.ij. §. formam.& ca.inquiſitionis.§.j.
ver.nec ad petitionem eorum . nec ab initio iuramentum exhi-
bere,per quod aliquid promere diſtringatur . ex quo aũt aliqua
ſine iuramento referuntur corrigenda , poſtea poterit inquiſitor
exigere iuramentum,& ſic intellige gloſſam præmiſſam [Nunc
leuia nunc aſpera]al.iij. di. ſit rector . ſicut alias dicitur de vino &
oleo infundendo.xlv.diſt.diſciplina. ſ.de poenit. omnis. [De ali-
quib.] De quibus alij interrogati de plano nihil dicunt ſicut præ-
miſit[Solerter]alias ſolenniter[Inquirunt]ſeruata forma.ſ.de ac
cuſa.qualiter.ij.[Denuntiet]Hæc gloſſa denũtiationis,de qua hic
tangitur doctrinam breuem & vtilem(quam nec patres mei ha-
29 ctenus tradiderunt) omnib.denuntiat, ꝙ denuntiationum †alia
euangelica , alia iudicialis,alia canonica . Euangelica eſt illa quæ
fit ad hoc tñ , vt peccator confiteatur peccatum & pœnitẽtiam
agat, & habet locum in peccato non omnino occulto,licet oc-
culto ſed probari poteſt . omnino.n.occulta ſunt diuino iudicio
relinquenda ſ.de ſimo.ſicut tuis.ad fi.& c.ſeq.in fi.vj.q.i.ſi oĩa.32.
q.v.chriſtiana.ad hanc tenetur prælatus& quilibet quantũcunq;
infamis admittitur.& ſic intellige.ij.q.j.ſi peccauerit. ſ.de teſti.in
omni.quia nec refert quis denunciet dummodo aĩa ſaluetur , ad
hoc ſ.de ſpon.præterea.ſ.de cogna.ſpiri.tua. ſ.de iureiu.quemad-
modum.§. fi.in quo caſu non incongrue intelligi põt , quod ait
dicit lex de bona fide .ſ. ꝙ qñ de ea agitur non congruit de iuris
apicibus diſputare ff.mandati.ſi fideiuſſor. §.quædam. Quid ergo
ſi peccator velit vti ſubtilitate,& excipere ad hoc,vt remaneat im
punitus? Vere huiuſmodi ſubtilitates a ſacerdotibus merito re-
pellentur.ff.quib.mo.pig.vel hyp. ſol.ſicut re corporali.§.antepe.
Sed & caueat denuntians ꝙ peccatorem conuincere poſſit:nam
ei ſoli non crederetur,etiam ſi epiſcopus eſſet.vj.q.ij.placuit. & c.
30 ſi tñ.iiij.q.iij.ver.item iuſiurandi.Iudicialium † alia publica,alia
31 priuata.Publica † iudicialis poteſt dici illa quæ competit ex offi-
cio ſuo in qua nec monitio requiritur. de hac loquitur hic.& C.
de accu.ea quidem.& 15.q.vj.ẽps in ſinodo.& ad hanc denuntia
tionem epiſcopus inquirere tenetur.ar.ij.q.iiij. Mẽnam.& c.olĩ.
& ſi ẽps nollet inquirere archiepiſcopus de hoc inquiret:quia ad
eius curam hoc pertinet.ix.q. iij. cum ſimus.& ca.ſequen.ſm.d.
35 n.Priuata † vero iudicialis põt dici illa quæ ratione intereſſe cõ-
petit:vt ſi aliquis mihi iniurietur,vel rem meam auferat. In hac
ſi in foro ciuili fiat : non requiritur monitionis probatio , & hẽt
locum quando is qui opprimitur non põt agere : puta quia ſer-
uus eſt,vel poteſtati ſubditus vt libertus, vel filius,vel vxor,& ſimi
les,& in his quæ ſpectant ad forum venale. & ruſticus oppreſſus
a dñis.ff.de offi.præfec. vr.l.i.§.ꝙ autem. & §.cum patronus.& §.
cum armis.& ſequentibus.Et idem põt dici in omnibus paupe-
ribus oppreſſis , & generaliter in omnibus criminibus.ar.ff.de of·
fi.præſid.l.ni.§.vnico.& l.illicitas.j.rñ.& §. ne potentiores.& ſequẽ
ti.& l.congruit.& l.diuus.& l.ſenatus.in Auth.de man.prin. §.ſit
tibi.colla.iij.in Authen.de collatoribus.§.iubemus.ij colla.ix. In
ſti.de his qui ſui iuris ſunt.§.dominorum . & §.ſequenti.ff.de off.
proconſul.nec quicquam . §.de plano. Quid ſi homines denun-
tient de domino ſuo talia,quæ manifeſta ſunt , & famoſa & me-
rito timetur ne exiſtat grauior, & ipſos plus ſolito angariet & af
fligat? Dicas ꝙ iudex ex quo de hoc ſibi conſtiterit per probabi-
les coniecturas , vel aliter eis medeni faciat per pœnę impoſitio-
nem & ſufficientem cautionem ſi poſſibile ſit.ar.ſ. de præſump.
literas. §.fi.ff.ſi qs iuſdi.non obtem.l.vnica. vel ipſos vſque ad fi-
nem denuntiationis faciat ſequeſtrari,& ad hoc faciunt dicta iu
ra.& ff.de adulte.ſi poſtulauerit. §.ratio.ff de quæſtio.l.i.§.penult.
ff de appella.Imperatores. ff.de his quibus vt indig.ſi inimicitiæ.
ff.qui ſatiſda.co.ſi fideiuſſor.§. fi.ſ.vt lit.non conteſt. qm frequen
ter.§.fi.ſ de reſti.ſpo literas.§.fi. & de elec.tranſmiſſa.ſ.de ſpon.cũ
locum. Verum licet iſtud caſualiter dixerim obſeruandum,lex ta
men videtur hoc generaliter concedere in qualibet iniuria cuius
probatio difficilis eſt,vt.ſ. hoc modo poſſit denuntiari denuntia-
tione priuata, quam vocat hæc gl. priuatam ratione priuati inte
reſſe,ſed lex alia ratione conſiderata ipſam publicam vocat:quia
ſcilicet iudex ex officio in ea procedit & publice,ſi tamen hac de
nuntiatione actum ſit recuperabitur res & ceſſabit priuatum iu-
dicium,ideſt auxilium ordinarium,ſic intellige. ff.de iniuriis . ꝙ
ſenatus.ff.de furt.interdum.ij.§.qui furem . Si autem denuntia-
tio fiat in foro canonico requiritur trina monitio, expeditur ta-
men de plano.& ſine libello , & elicitur hæc iudicialis ex euan-
gelica.Probantur ſuperiora.ſ.de iudi.nouit.reſpon.primo.ver.ſed
33 cum dominus.& ver.Rex Angliæ.& §.fi.ver.fi.ſic † ratione pecca
ti quaſi omnis cauſa coram iudice eccleſiaſtico agi põt.ſ.de iud.
nouit.reſpon.j.ver.non enim.ad hoc vj.q.i.illi qui.11.q.i.prædicã-
dum.xiii.q.vi.ſi res.14 q. 3.ecce. ſed hoc intelligendum puto qñ
iuramentum interuenit,vel agitur de pacis fœdere,vel in defectũ
iuſtitiæ, vel vbi denuntiantes pauperes ſunt & oppreſſi, vel quan-
do notorium eſt delictum , vt probat dictum capitulum nouit .
& ſ.de contrahen.emp.& ven. placuit. 13. q. v.adminiſtratores.

.xxiiij. q.iij.ſi quis de potentibus. & ca.ſequentib.in Auth. vt diffe.
iud. coll. ix. Alioqnin ſi hoc generaliter intelligeres nihil aliud
eſſet q̃ laicis totam iuriſdictionem ſuam ſubtrahere, quod nõ eſt
faciendum. ſ.qui fil. ſint leg.cãm quæ.ij.reſtringatur ergo quia &
in multis aliis articulis infinitis reprobatur. ſ.de reſcrip. extra. cũ
in multis. Ad hanc denuntiationem admittas quemlibet quem
34 admitteres ad agendum.†Canonicarum vero denuntiationum,
35 alia poteſt dici ſpecialis,alia generalis. Specialis† canonica denun
tiatio competit illi ſoli cuius intereſt habere bonum prælatum,
vel bonum ſubditum eccleſiaſticum, & fit ad hoc vt quis de be-
neficio ſuo remoueatur.xvj. q. vij. filijs. In hac requiritur triplex
monitio,& qui non admitteretur ad accuſationem non admit-
teretur ad hanc denuntiationem.ſ. de accuſa.cum oporteat.& c.
cum dilectus.ſ.de ſim.licet Heli.& c.per tuas.ij.q.vij. accuſatio.&
c.ſequen.ideoq; accuſatio & talis denuntiatio equiparantur. ſ.de
36 appella.cõſtitutus.ij.§.fi.Canonica† generalis & publica põt dici
quando agitur de numero diſſoluendo vel impediendo, vel quã-
do agitur de peccato in iudicio eccleſiaſtico corrigendo, in quo
principaliter aliquod non includitur intereſſe, ad quam denun-
tionem admittitur etiam is qui non admitteretur ad accuſatio-
nem, in qua etiam nec trinam admonitionem requiro. de hac
ſ.de deſpon.impu.ad diſſoluendum. ſ.de ſpon.preterea.ij. ſ.de clã
deſpon.cum inhibitio.quam & ſi denũtians detracter proſequi,
iudex ipſam ex officio nihilominus exequatur.ſ.de ſpon.cum in
37 tua. ſ.de iureiuran.ad noſtram.ij.ſ.de appella.oblatæ.§. fi. † Eſt &
regularis denuntiatio.i. proclamatio in capitulo quam glo. non
proſequitur.quia nec canonicis ſanctionibus quo ad ſubtilitates
nimias alligatur, ſed ſecũdum obſeruantias regulares & diuerſas
religioſorum inſtitutiones de plano & ſimpliciter expeditur, in
qua nec eſt appellatio admittenda.ſ.de appella. ad noſtram. & c.
reprehenſibilis.§.vlt.& c.cum ſpeciali.§.fi.& ſ.de accuſa.qualiter.
ij.§.fi.& j.eo. c.in fi. Vnum tamen non omittas q ſi prælatus q̃-
uis religioſus in mortali conſtitutus notorius, vel infamatus in-
corrigibilis ſit,& propter hoc appelletur a ſuo ſubdito,aut appel-
lationi deferet, aut pro tanto exceſſu ſatisfacere compelletur. ſ.
de app.de priore.quia nec ad talem pertinet iudicialis correctio.
iij.q.vij.iudicet. Sed & ſunt religioſi ſecundum regulam miſeri-
38 corditer† corrigendi non indifferenter & paſſim (dũtamen corri
gibiles ſint) more latronum in grauem carcerem detrudendi ſe-
cundum normam prauæ conſuetudinis, quæ quaſi pro lege in
quibusdam eccleſiis inoleuit. ſ.de ſta.mona.ea quæ.reſpon.j.ad fi.
licet etiam ad abbatem ſpectet correctio, eſt tamen ſi nimis gra-
uis ſit de conſilio conuentus ſiue capituli temperanda. ſ.de app.
reprehenſibilis.§.fi.& ſ.de his quæ fi.a præla.nouit.& c. ea noſci-
tur.¶[Notoria]vj.pars.Quid ſit notorium,quid manifeſtum,quid
fama,quid rumor,quid occultum omnino, quid penè occultũ,
Dic vt plene no.ſ.de coha.cle.& mul.veſtra. & in Summa ipſius
ti.§.fi.[Examinatione non egent]vt ſ.de ele.bonæ.j.§.contra. in
his.n.ordo iudiciarius eſt iuris ordinem non ſeruare. ſ.de iureiu.
ad noſtram.iij. [Negligentia] ergo a contrario alias non debet
corrigere,niſi conſtet de negligentia vt hic, vel niſi ſibi viſitanti
gratis ſine coactione fuerit nunciatum.vt no.ſ.e.§.prox. Vel niſi
aliud habeat de conſuetudine,vt in aliis caſibus no.ſ.de ſup.neg.
præla.extra. Romana.§.q ſi. [Etiam poenam] certam ſi reperiat
iure determinata,alioquin arbitrariam,quod dic, vt no.ſ.de offi.
dele.de cauſis.¶Procurationes]vij.pars[In canonib.] x.q.iij.rela-
tum.ſ.eo.cum apoſtolus.& c.ſeq.& c.ſopitæ. & ca.cum ſuper.&
39 no.ſ.e.c.ij. [Nullã tamen pecuniam]quæ eſt a† vere philoſophã
tib.contẽnenda.ff.de vaca.mune.in honoribus.§.philoſophus.in
Auth.de conſulib.§.ſpargere.coll.iij.C.de profeſſ.medicos. li.xii.
ff.de iuſ.& iure.l.j.circa prin.xii.q.ij.gloria epiſcopi.ver.Socrates.
40 nam ex quo† ciuilis ſapientia pretio nummario non eſt dehone
ſtanda.ff.de var.& extraord.cog.l.j. §.eſt quidem res ſanctiſſima.
multominus eſt canonica deprauanda, quæ tamen non imme-
rito multum timet de auaritia clericali.vt ſ.eo.ex parte. & ca. ea
quæ.ſ.de decimis.c.j.ad fi.ſ.de offi.ord.irrefragabili.§.vlt. [De ſua
41 familia]clericus† vel laicus equeſter, vel pedeſter, & eſt hoc ius
inductum ad remouenda grauamina ſubditorum. ſuper quo vi-
de,quod no.ſ.de ſimo.& ſi quæſtiones[Alicuius officij] ſicut ſcri
ptor,vel ſigillum deferens.ſ.de ſimonia.c.j.j.q. ij. ſicut epiſcopũ.
in Auth.vt iudi.ſine quoquo ſuffr.§.hæc oĩa.& §.ſic igitur.coll.ii.
hoc ſi ratione viſitationis petatur,ſed non intendit damnare cle
ricum ſi literas faciat.& habeat aliquid pro labore.at.xij. q.ij.cha
ritatem.& c.eccleſiaſticis.niſi forte ſalarium perciperet de publi-
co:quia tunc deberet eſſe contentus ſtipendiis ſuis.23.q.j.milita
42 re[Conſuetudinis]in talibus ergo † non prodeſt cõſuetudo:quia
irrationabile cenſetur ex quo per ſedem apoſto.reprobatur.xj.di.
quis neſciat.& xii.di.c.j.& ij.& per ꝯñs præſcribi non põt.ſ.de cõ-
ſuetu.c fi.[Eorum nomine] .i.archiepiſcopi vel familiæ. xlvj. di.
43 ſicut non ſuo nomine.[Sed in victualibus tantum]horum† no-
mine continetur cibus,& potus, & veſtis, & ſtramenta,quæ.ſ.ne-
ceſſaria ſunt homini ad viuendum.ff.de verb.ſig.victus.& l quos
non.§.fi.& hoſpitium.vt ff.de ali.lega.l.legatus.& calciarium.quæ

non videntur remiſſa.& ſi ſuper alimentis tranſactum ſit, niſi &
ſpecificentur.ff.de tranſac.cum hi.§.eum qui tranſigit.ſed nec in
his eſt eccleſia grauiter oneranda vt ſequitur [Moderatas] ne qd
fiat in grauamen eccleſiæ,vel vltra facultates eccleſiarum. ſ. eo.
cum apoſtolus.ea quæ.ſopitæ. cum inſtantia. & vt in gratiarum
actione recipiatur,quod læta facie miniſtrabitur, vt non videan-
tur quæ ſua ſunt quærere,ſed quæ Ieſu Chriſti.vt ſ. eo. cum apo-
44 ſtolus.& j.e.§.caueat.†Sunt.n. qui Deum non propter Deum q̃-
runt vel diligunt, ſed tñ ꝑ nummũ hi venantur tẽporalia cõ-
moda honoribus inhiantes.viij.q.j.ſunt in eccleſia Conuiue con
ſidera ne qui in patris tui tugurio ruſticali milio & cibario.i fami
liari ſeu groſſo pane vix ventrem rugiẽtem ſaturare poteras. nũc
noteris mella & ſimilam faſtidire.xii. q.ij.gloria epiſcopi. nam
confuſio & ignominia eſt Ieſũ crucifixũ pauperẽ & eſurientem
falſis prædicare corporibus, & ieiuniorum doctrinam rubentes
buccas tumẽtiaq; ora proferre.ſm Hier. 35.di.eccleſiæ principes.
Sufficiat ergo tibi q recipiaris læta facie, & ſi presbiter ſibi non
ſufficit.& per ꝯñs neque tibi ſtudeas eius inopiam releuare,ne de
te dici valeat ſolus eps incumbit donis,ſolus vtitur miniſterio,ſo
lus vniuerſos occidit, ſolus ſibi vendicat vniuerſa.xciii.di.diaco-
ni.poſt mediũ.ver.mẽdicat in plateis infælix clerus &c.¶Caueat]
45 viii.pars[Aliquod munus] .i. ex quacunque cauſa† multominus
donum quod ſine cauſa fit.ff.de ver.ſign.inter donum [Quodcũ
que ſit]ſiue magnum,ſiue paruũ,ſiue diſtinctione,hic ergo locũ
habet.Beatus qui excutit manus ſuas ab omni munere. j.q.j.ſunt
nonnulli.non ſic reſtringuntur legati cardinales,in quibus dic,
vt ſ.de ſimonia.& ſi qõnes.excipe eſculentem & poculentum. ff.
de offi.præſi.plebiſcito.& exẽnia, quæ non producantur ad mu-
nerũ qualitatem.ff.de offi.proconſul.ſolent.in fin.tñ mens literæ
iſtius contrariũ innuit.quod dic,vt no.ſ.de ſimo.& ſi qõnes [Re-
cipiens]ſic ergo poena ſuos teneat authores. ſ.de his quæ fiunt a
maio.par.ca.quæſiuit.24.q.iij.ſi habes [Maledictionem].i.poenã
æternam.quæ pro mortali debetur.Gen.iij.niſi duplũ reſtituat il-
li a quo recepit. ergo aliter non poteſt abſolui nec poenitentia
iniungi,qa non dimittitur peccatũ niſi reſtituat̃ ablatũ.xiiii.q.iij.
ſi res.ſ.de vſur.cum tu.§.j.ad fi.[Fraudem]quæ nemini patrocina
ri debet.ſ.de reſcr.ſedes.in fi.¶Hanc aũt]ix.pars[Viſitãdi forma]
de qua dictũ eſt.ſ.§.ſane vſq; hic[Ordinario iure]hoc iõ dicit qa
ſi delegato a ſede aplica iure inquirant,ſibi formã iniunctã ſerua
re tenentur.ſ.de reſcr.cũ dilecta. idẽ ſi ab inferiori mittaoẽ, hoc
excepto q ptãtẽ q̃ non habent aliis non cõmittent.ſ.de iu.pat.q
46 aũt.in fi.j.q.vij. Daibertũ. Sed nunquid† delegatus ap.ſe hanc for-
mã ſeruare cogit̃? Nõ,puto triplici rõne. Prima eſt qa vices Papæ
gerit.xciij.di.c.vlt.xciiij.di.c.j.Secũda qa maior eſt epo.ſ.de of de-
leg.ſane quia. ergo non includitur ſub hac clã gñali.ſ.de reſcr.ſe
des.j.de ſen.excõ.extra.qa periculoſũ. Tertia qa eccleſia Roma-
na priuilegiũ ꝯcedere ꝯ̃ ſe minime ꝯſueuit.ſ.e.cũ inſtantia[Plene
obſeruari]in caplis in qb.põt.ſ.de ſta.mo.c.fi.in fi.nã aliqua ſunt
q̃ archiepm tangunt ſpãliter,& hunc ſolũ,vt patet.ſ.e.c.fi.§.j.vſq;
ad §.ſane.itẽ in §.ſane.ad fi.& quo ad formã i quæ dictis.§§.ꝯtine
tur non põt valere ꝯſuetudo ꝯ̃ria,vt no. ſ.e.§.deinde.ſuper ver. li-
ceat ei.Itẽ in.§.notoria. & illa eps iure ſuo puniet cũ ſit ordinari⁹
totius diœceſis.xi.q.j.de perſona. niſi forſan ꝯ̃ria eſſet ꝯſuetudo.
ſ.de exceſſ.præla ad hæc. & niſi in religioſis quorũ correctio pri-
mo pertinet ad abbatem ſ.de offi.ord.quanto.§. vlti. vnde & hic
ſequitur[Saluis ſuper hoc] &c.ver. quod dic vt no. ſ.e.§. ſane.ſu-
per verbo,denunciet.ver.eſt & regularis.

¶De regularibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Pupillus non eſt aptus ad matrimonium contrahendum neque carnale, neque ſpirituale.

2 Monachum facit,aut paterna deuotio,aut propria profeſſio.

3 Impubes ingreſſus religionem an poſt quintum decimum annum poſſit exire.

4 Præſumptio iuris,& de iure non admittit probationem in contrarium.

5 Clerici ſeculares non debent recipi a monachis tanquam fratres, nec monachi ad præbendas.

6 Impubes quando per habitum profeſſionis delationem cogitur profiteri, & quando pubes nu. 7.

8 Profeſſus quis tacite non videtur, vbi habitus profeſſionis eſt diſtinctus, ſi nõ ſumpſerit habitum.

9 Pubes religionem ingrediens in quatuor caſibus obligatur profiteri.

10 Impubes etiam in quatuor caſibus obligatur religionem profiteri.

11 Ingreſſus religionem antequam religioni per profeſſionem obligetur, nec eligere, nec eligi poteſt. & nu. 13.

Et quid ſi ſtatim cum ingrediuntur dixerunt ſe velle obligare, an poſſunt eligi, & eligere nu. 12.

14 Ingreſſus monaſterium ſi poſt arctatum fuit contra eius opinionem, an poterit exire.

15 Maior ſeptennio an poteſt mentiri, & alia peccata committere, & an plenũ habeat intellectum.

CAP. PRIMVM.

IS qui monaſterium. Si quis impu-
bes religionem ingreditur,factus pubes,niſi ꝓ
feſſionem fecerit ex quo pubes fuit,vel habitū
profeſſorum recepit, vel profeſſionem in pu-
pillari ætate factam expreſſe ratificauerit infra
xv.an.ad ſeculum libere regreditur: quintode-
cimo autem anno elapſo profeſſus præſumitur,non obſtante in
diſtinctione habituum, dummodo profeſſorum vel nouiciorū
habitus ab aliorum cum eis vitam communem ducentium ha-
bitu diſcernatur. Quod ſi pubes ingrediatur & per annum ſtete-
rit,profeſſus præſumitur,etiam ſi inter profeſſorum,& nouitiorū
communem vitam ducentium cū eis habitus nulla diſtinctio
habeatur. Quæ ſit autem ratio diuerſitatis dictorum duorum ca-
ſuum,ideſt quare ſit aliud iuris in primo, q̄ in ſecundo in textu
redditur. Qualiter autem intelligantur diſtincti habitus declara-
1 tur[Ante quartumdecimum]ſic loquitur de pupillo †qui nō eſt
aptus ad matrimonium contrahendum.Neque carnale.s̄.de ſpō
ſa.duo.s̄.de deſpon.imp.c.ii.& iij. vbi plene de hoc no Neque ſpi
rituale.vt hic.& xx.q.i.c.i.& ij.& s̄.eo.ſignificatum.& ca.ad
noſtram.& eſt ratio quia non habet plenum intellectum.ī.eod.
§.quoniam.ver.ſecus autem[Ingreditur]non dicit offertur a pa-
rentibus nam tunc videretur fortius alligatus,ideo dicitur ꝙ mo
2 nachum facit † paterna deuotio.vbi.ſ.eſt impubes,aut propria ꝓ-
feſſio.vbi.ſ.eſt pubes.& ſic hæc duo æquiparari videntur.xx.q.i.fir
ma.& c.monachum.s̄.eo.cum virum.ſed non eſt ita:nam quod
dicitur ꝙ paterna oblatio facit monachum intelligendum eſt
occaſionaliter.ſ. ſi non ꝯtradicat in principio ſextidecimi anni,
tunc enim exire poteſt ſi vult.s̄.eo.cum ſimus.xx.q.i.illud. & q.3.
præſes.vel intelligitur de honeſtate: quia honeſtum eſt,ꝙ fili⁹ pa-
ternam oblationem ratam habeat, ſicut intelligitur & exponit
in matrimonio carnali contracto per patrem nomine filij, quē
debet.i.decet hoc omnino adimplere, ſic exponitur.s̄.de deſpon.
impu.c.i.[Niſi eo completo].ſ.quartodecimo anno[Profeſſionē
faciat]ſolenniter more ſolito[In ſequenti].ſ.quintodecimo[Vel
habitum]ver.[Profitentibus]vbi diſcerni poteſt,alioquin ꝯ ī.eo.
§.ſeq.& §.fi.[Seu profeſſionem]verſi.[Prius].ſ.in pupillari ætate.
[Expreſſe]infra annum, ergo quintumdecimum non intelligit
tacite profiteri[Libere]ver.[Non obſtante].ſ.cuiuſquam cōtra-
3 dictione[Infra ipſum]i.†quintumdecimum annum.ergo a con
trario poſt quintumdecimum annum non licet. & ſecundum
hoc intellige iura ſupra inducta.& s̄.e.ſignificatum. & c.poſtula-
ſti.Sed contra:quia videtur ꝙ ēt completo quintodecimo anno
infra triduum exire poſſit.s̄.e.ad noſtram. ſed ſecundum Gof. in
caſu illo ēt infra annum exire poſſet.ſuper quo reddit quinq; ra-
tiones.Prima,quia impetuoſe,& ſine deliberatione intrauit. s̄.de
voto.c.ij.& ſic non fuit obligatus quo ad Deum,qui cor interro-
gat & non manum.xiiii.q.v.ſi quod inueniſti.xx.q.v.c.i.Secūda,
quia illectus fuit.30.q.iii.conſtituit.Tertia, quia prope pueritiam
intrauit.C.de fal.mo.l.i.ante fi. Quarta,quia ſine probatione ha-
bitum ſuſcepit.xix.q.iii.monaſteriis.ſed de quatuor rōnes,pſunt,
vt no.in Summa.e.ti.§.& vtrum.Quinta,quia infra triduum exi-
uit.hæc ſola eſt efficax,nec.n.videtur magna vis ſi triduum con-
cedebatur:quia prope eſt & ineſſe videtur.arg.C.de ætro. adu.l.3.
& C.de iud.l.fi.s̄.de ele.in cauſis.reſpon.i.ad fi.& c.officij.§.nos au
tem.ff.ſi cer.pe.lecta.& s̄.de deſpō.imp.atteſtationes. vbi de hoc.
¶[Quod ſi per totum]ij.pars[Sequentem].ſ.quintumdecimum
permanſerit in habitu fratrum,quamuis nullus præmiſſorum ca
ſuum trium interuenerit[Accipe] ver. ī.ſequentem profeſſionē
&c.[Vbi]ver.i.in quo monaſterio[Indiſtinctis] ab habitu cōem
vitam cum eis ducentium diſtincti.alioquin contra.ī.eo.ver niſi
tanta.[Profeſſionem]ver.per hoc.ſ.quia per annum quintumde
cimum ſine reclamatione remāſit ibidem ſic inductus[Feciſſe]
tacite per lapſum anni[Prius fecerat]in pupillari ętate,& hæc eſt
differentia inter hunc §.& s̄.i.rñ.qa ibi requiritur expreſſa ratifica
tio,nec ſufficit tacita,vt hic videtur,ideſt præſumitur præſumptio
4 ne iuris.& de iure,†quæ non admittit probationem in ꝯriū.s̄.de
ſponſa.is qui fidem.quod dic,vt ibi plene no.& in Summa de ꝓ-
ſump.c.ij.ſub.§ ſecunda.ver.alia iuris & de iure[Niſi tanta]verſi.
excipit ab eo quod ſupra dicebat.ver.niſi ꝓfeſſorū.vt ibi no.[Cō
munem cum eis]puta presbiteris & clericis:quia oēs ſūt quaſi in
habitu ſecularium clericorū;quod tñ eſt per epm corrigendū. s̄.de
teſta.c.quia ingredientib.ſicut & qñ arant in boue,& in aſino. s̄.de
5 ele.cū cām quæ inter presbiterū. nā non debent clerici† ſeculares
a monachis tanq̄ fratres & monachi recipi ad præbēdas: poſſunt
tñ ibidē beneficiari,tanq̄ clerici & perpetuo intitulari,qđ ſi factū
fuerit,& monaſteria ſubſint epīs,nō niſi ꝑ diœceſanos talib.bene
ficiis priuari poterunt,& ſi fuerint criminoſi.s̄.de ſta.mo. ea q̄.§.
præcipimus.& ſm hoc ſoli monachi bñficia dare poterūt, auſfe
re non poterūt,ſicut als dī de epo.xv.q.vij.eps.Sed ꝯ.ī.de priuil.eo.
volentes.§.fi.q incipit ſane ga.ſolo ibi. De talib. & alr vitā cōem
ducentib.intelligas qđ hic dixit[Penitus]ſi.n.poſſit notari aliqua
dña obligarentur.vt s̄.Quid ergo in hoc caſu, nunquid cogēdus
6 †eſt profiteri? Non præciſè,ſed cauſatiuè.vel vt profiteat vl exeat
s̄.de ele.cū cām q.ad fi.ſed ſi pubes intraſſet,tunc præciſè cogeret
vt ſequitur.& quæ ſit rō diuerſitatis colligitur.ī.e. qm̄. & ſm hoc
c.& ea quæ no.s̄.& ī.notata ſunt,intellige qđ no.in Sūma. e.tit.§.
ad quid teneatur.& §.qualiter.& §.vtrū.¶[Qui vero]iij.pars[Poſt
quatuordecim]& ſic pubes.vnde fortius obligabatur q̄ impubes.
vt no.s̄.§.prox.& ī.ſequitur [Aſſumſerit] in monaſterio in quo
7 certa regula obſeruatur,alioquin†& ſi per plures annos ibi mora
retur non cogeretur præciſè,ſed cauſatiuè, vt vel profiteatur, vel
exeat.qđ dic,vt le.& no.s̄.e.ti.vt cle.& de teſta.c.ij. §.i. ſuper ver.ꝑ
plurimos.& de ele.cū cām quæ.in fi.[Si per annū]ver.[Ex tūc].ſ.
cōpleto anno a tpe ingreſſus cōputando q in fauorē inductus &
datus eſt vtriſq;.vt s̄.e.ad aplicā[Præſumitur]tacite præſūptione
iuris & de iure.vt no.s̄.§.prox.ſuper ver.vl[Minime diſtinguunt]
8 ergo a ꝯrio†vbi habitus diſtinguuntur non vīr profeſſi tacite,ni-
ſi receperint habitū profeſſorū. immo ſm rlam beati Benedicti
in eadē veſte ad ſeculum redire poterunt qua venerūt.& ſm hoc
intellige.s̄.e.ſuper eo.& ſi ſic intelligatur vr melior ꝯdō puberū,
q̄ impuberū:qa impuberes in hoc caſu oīno obligantur. vt s̄.§.
prox.ſed impuberes melioris ꝯdōnis ſunt.vt in ſeq.caſu.ſm rlam
q in vno grauatur in alio releuetur.ff.de iureiu.eū qui.s̄.de tranſ.
epi.inter corporalia.§.vlt.s̄.de parochiis. ca. j. tñ huic intellectui
mens rōnis repugnat,iō ſubaudi.s̄.ſuper ver.profeſſus.ēt ſi intra-
uit monaſteria[Vbi].i.in quib.[Profeſſi]&c.ergo idē ſi diſtinguū
tur,ſed & hoc.ſ.ꝙ minime diſtinguuntur. iō dicit vt ꝯgrue poſſit
ꝯtinuare.ver.ſequentem & inter puberē, & impuberem dñiam
notare.vnde & ſequitur.[Etiam ſi.]verſi.[Similib.] ſed impubes
non obligaretur in caſu iſto.vt s̄.e.§.prox.ver. niſi tanta. Diceret
qs quæ eſt rō diuerſitatis,ꝙ pubes obligat in caſu iſto,& impubes
non obligatur,& ipſe reſpondet in ſeq.§.qm̄ &c. ¶[Qm̄ cū iam]
iiij.pars.in qua reddit rationem diuerſitatis eorū quæ præmiſit.
vt nota.s̄.§.proxi.ad fin.ſuper verbo,ſimilibus[Hic]ſcilicet pubes
[Diſcretionis annos]vt pater.s̄.eod.§.proxi. ad finem. ſuper ver-
bo,ſimilibus.in princip.& in concord. ſigna. s̄. eod. reſpon. pri-
mo.ſuper verbo,ante quartum decimum. [Agnoſcit]ideſt agno-
ſcere præſumitur.vt s̄.de ſenten.excommuni.cum illorum. §.vl-
ti.verſic.penult.& hic ſequitur ſtatim[Ac ideo]ver. ſcilicet, quia
agnoſcit quid agit[Diſcretionis tempore] ideſt pubertatis.vt ſu-
pra[Poſtquam hunc]ſcilicet ordinem[Probauerit] in habitu re-
ligioſorum.vt s̄.intelligitur,& præſumitur. ſcilicet præſumptio-
ne iuris.& de iure.vt s̄. [Firmiter] adeo ꝙ pœnitere non licet: ſic
9 ergo † pubes ingrediens in quatuor caſibus obligatur adeo ꝙ ad
ſeculum reuerti non poteſt. & ſi ex cauſa ad laxiorem religionē
permittatur tranſire.s̄.e. c.conſulti.& cap.ſuper eo. Primus eſt ſi
biennio habitum profeſſorum recepit.vbi.ſcilicet habitus diſtin
guuntur.Secundus ſi profeſſionem ſolenniter emiſit. Tertius, ſi
euidenter appareat ꝙ voluerit vitam mutare quod multis mo-
dis accidit.vt not.ſupra qui cleri.vel vo.meminimus.conſuluit.
Inſinuante.& s̄. cap.ſtatuimus. Quartus ſi in habitu communi
ſine reclamatione aliqua annum probationis compleuit. vt hic
colligitur.& s̄.eod.ſtatuimus.& ca.ex parte. Addas & Quintum.
ſ.ſi iurauit ꝙ nunquam exiret.s̄.de iureiuran.ſi vero.& c.cum cō
tingat.& s̄.quod met.cauſa.ca.fi.C.ſi aduerſus ven.auth.ſacramē
ta puberum. & Sextum quando ſub hac conditione manumiſ-
ſus fuit ſiue impubes fuerit ſiue pubes. s̄. de ſeruis non ordin.
10 eo libentius.s̄.de condi.appo. c.j Impubes† vero ſimiliter in qua-
tuor caſibus obligatur. Primus eſt quando completo anno quar
todecimo in religionem quam intrauerat in pupillari ætate pro
feſſionem fecerit. Eſt ſecundus quando vbi habitus diſtincti
ſunt quatuordecim annorum factus habitum profeſſorum ſu-
ſcepit.Eſt tertius quando profeſſionem in pupillari ætate factam
pubes factus expreſſe ratificauit.vt colligitur.s̄.eo.reſpon. primo.
Eſt quartus quando quartumdecimum annum ibidem com-
pleuit in habitu etiam indiſtincto, dummodo non ſit ſimilis
omnino habitu cohabitantium in communi, in quo caſu non
obligatur, licet pubes ingrediens obligaretur, vt s̄. dixit .§. i.& ii.
& in hoc ſolum poteſt notari differentia inter iſtos. Vnum etiā
11 notabis circa hanc† materiam valde notabile, ꝙ antequā ingre-
diens religionem, quam ingreditur obligatus ſit, nec eligere po-
teſt cum frater non ſit,ad fratres enim tantum ſpectat electio ſe
cundum regulam beati Benedicti.ſecundum iura.xviii.q.ij.c.ab
batem.ii.& c.q̄ ſit.& c.abbas.& in Auth. de ſanct.epi § iubemus
igitur abbatem.coll.ix.nec eligi. vnde & ſi non profeſſus electus
ſit eſt quantumcunque abbatiam rexerit remouendus.s̄.de elec.cū
in magiſtrum.quia initium vitioſum fuit quod in talibus eſt ſpe
12 ctandum.s̄.de elect.dudum.i.& ij.Quid in caſibus in quibus† in-
gredientes ſtatim dicimus obligari,nunquid tunc poſſunt elige-
re & eligi?Non,Tum quia nouitij & inexperti ſunt vnde eligi nō
debent.s̄.de elect.officij xix.q. ij.monaſterijs.Tum quia non ſunt
fratres illius monaſterii quod ingreſſi ſunt, licet enim obligati
ſint religioni in genere,non tamen illi monaſterio, ſic intelligi-
mus

mus extra.d.n ſ.eo.non ſolum.quod quidam habent, quidā nō.
& hoc verum eſt infra annum a tempore introitus numerandū.
nam eo elapſo omnino monaſterio remouent obligati.vt ibi.&
ſ.eo.c.§.prox.& c.ſtatuimus.& ſecundum hoc intellige ſupradi-
13 ctos caſus,ergo breuiter infra†annum nec eligere, nec eligi pōt,
poſt annum non poſſunt eligere, ſed & eligi, dummodo ordo
ætas & aliæ circunſtantiæ concurrant,& merita ſuffragentur.ſed
melius eſt, vt intelligas ꝙ quamuis anno elapſo exire non poſſit,
tanquam profeſſus iaci è cum in pœnam non profitentium ſta
tutum eſt ꝙ ille,qui expreſſe profeſſus non eſt omnino intelligi-
bilis ſit,quod dic,vt no.ſ.de ele.cum in magiſtrum.& adde quod
no.ſ.e.ca.§.qui vero.reſpon. i.ſuper verſi. aſſumpſeri. ſed & hoc
no.ꝙ licet ingrediens renuntiare poſſit beneficio illius conſtitu-
tionis ſtatuimus.non tamen illius,non ſolum. & eſt ratio diuer-
ſitatis:quia prima conſtitutio fuit in fauorem ingredientiū,ſecun
da vero in odium recipientium,vt ex verbis ipſarum, & his quæ
ibi no.colligi poteſt. & ſecundum hanc gl. intellige quicquid in
Summa de hac materia notatum inuenies, & omnes gloſſas, &
omnia iura de hac materia loquentia.licet infinita appareant &
14 confuſa[Approbaſſe]Quid ergo ſi aliquis ſcholaris videt† mona
ſterium diſſolutum & deliciosum quo ad monachos ibi inhabi-
tantes, cogitat ipſe in domo patris mei omnes famæ pereunt;
hic ſaluabo ego corpus quicquid ſit de anima, & ſic ingreditur.
demum per viſitatores reformatur monaſterium & arctatur ſe-
cundum concilium.ſ.de ſta.mona.in ſingulis. & c. ea quæ.dicit
ipſe ſum miſer,ecce nimis cado,diſtant vltima primis, has vigi-
lias,diſciplinas,& abſtinētias non poſſem ego tollerare,vult egre-
di,nunquid licet?Hic habes expreſſum arg ꝙ non,de hoc tamen
dic,vt no.in Summa de voto.§.vtrum & per quem.verſi. quid ſi
aliquis ſcholaris & ver.contra.& ver. ſolutio. vbi inuenies hanc
quæſtionem plene diſputatam.& cum diſtinctione ſolutam[Se-
cus autem]ver.[Induit]vt ſ.eo.§.ꝙ ſi.per totum[Plenum] nam
15 aliquem habet: quia poteſt†mentiri, & multa alia mortalia cō-
mittere,vt ſ.de delict.pue.c.i.ſed non habet plenum quantum ad
hoc de quo hic quæritur,vt ſe alicui obliget religioni,vel etiā,alii
contrahendo,vt patet in his quæ no ſ.de reb.eccl non alie.extra.
dudum.hoc ſi ſit maior infante,minor enim ſeptem annorum,
nec ſemiplenum intellectum habet.C.de iure delib. ſi infanti. &
ideo talis ætas quid videt, ignorat. C.de fal.mo.l.i.ante fi.ff.de ali.
lud.mu.cauſa fac.nam & ſi.in fi.de conſ.di.iii.eos.& no.in Sum-
ma de delic.pue.ver.patet ex ſuperiorib.¶[Diſtinctos] v.pars.dixit
ſ.ꝙ in aliquibus locis non ſunt habitus diſtincti in §.i. & ii. & iō
hic oſtendit qualiter intelligantur eſſe diſtincti, & ponit de hoc
tria exempla vt ſequitur[Habitus]ſubaudi in tribus caſibus ſequē
tibus.[ſiue nouitiis &c.[Siue nouitiis]ver.[Diſſimiles]vt in fratri
bus minoribus[Siue benedicantur]ver.[Conceduntur]vt in fra-
tribus prædicatoribus[Siue etiam]ver.[Aliquid aliud fiat]quod-
cunque ſit illud per quod &c. [Statum] vt ſi non ponatur ſupra
chorum, vel non habeat vocem in capitulo, niſi profeſſus vel
aliud ſimile[Diſcernatur]qui ſemper diſcernendus eſſet. vt ſ.eo.
ſtatuimus.in fine.

¶ De homicidio voluntario, vel caſuali. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Deus quando dedit nobis humilitatis exemplum.*
2 *Dei ſumus ſiue viuimus ſiue morimur.*
3 *Chriſtus conceſſit clauium poteſtatem non ſolum Petro, ſed omnibus ſucceſ-ſoribus.*
4 *Stabilitate fidei armandi ſumus.*
5 *Paſtor tenetur continuare laborem, & ſolicitudinem circa oues ſuas.*
6 *Delictum proprie dicitur noxa.*
7 *Gratia non confertur, niſi gratis.*
8 *Aſſaſſinorum peſſimum hominum genus, & vnde dicti ſunt.*
9 *Gratia Dei triplex eſt, præueniens, cooperans & perficiens.*
10 *Simoniam committit, qui dat pecuniam vt eligatur in Imperatorem.*
11 *Poteſtatis officium quid ſit, & quare ſit a domino ordinata.*
12 *Iniuſtitia aufert nomen boni.*
13 *Iuſtitiam colere, & ius ſuum vnicuique tribuere ſummum bonum eſt.*
14 *Cenſuræ appellatione quid veniat largo modo ſumpta, & nu. 16.*
15 *Sententia excommunicationis dicitur mucro epiſcopalis.*
17 *Pœna illa eſt infligenda quæ magis timetur.*
18 *Pœna temporalis cohibeat a malo peccatores, quos non potuit amor, nec timor.*
19 *Federicus Imperator fuit depoſitus in concilio Lugdunenſi.*
20 *Hominum genera duo ſunt, quæ ſibi aduicem ſunt infeſti.*
21 *Mandans, & mandatarius tenentur in delictis, & qui ratum habuit.*
22 *Cogitatio delicti faciendi quando eſt punibilis.*
23 *Voluntas & propoſitum diſtinguunt maleficia.*
24 *Pœnitentia delicti quando prodeſt, ita quod non puniatur temporaliter. Et quid ſpiritualiter nu. 25.*
26 *Puniri in quibus caſib. quis poteſt propter homicidium.*
27 *Homicida quibus pœnis punitur, & nu. 28. & 29.*
30 *Sententia depoſitionis Henrici imperatoris.*
31 *Inimico, & ꝑuulo non eſt credendum.*
32 *Chriſtiano chriſtianum offendere non licet, cum nephas ſit hominem homini inſidiari.*
33 *Naturalia perimi non poſſunt ciuili ratione, nec conſuetudine, nec præſcri-ptione.*
34 *Bella ſeptem ſunt.*
35 *Bello licite moto in eo capta, licite tenetur, nec reſtituenda ſunt. Secus in illicito. nu. 36*
37 *Armorum appellatione quid veniat.*
38 *Res ſunt viliores, quam perſona.*
39 *Excommunicatus tanquam quis non eſt vitandus, niſi conſtet de ſententia ca-nonis, vel iudicis.*

CAP. PRIMVM.

PRo humani. Quare Dei filius dñs noſter Ieſus Chriſtus incarnatus fuerit, & quomodo, & quare beatum Petrum Apoſtolum paſtorem ouium ſuarum reliquerit tangitur. Quod ſummus Pontifex ſucceſſor beati Petri ſit & locū filii Dei in terris teneat, & ꝙ cura ſolicita omniū & generalis ad ipſum pertineat demonſtratur. Aſſaſſinorum crudelitas humanitati periculoſa cui mederi intendit ſubſequitur, & contra eos venientes, ac eoſdem receptantes, & occultantes pœna quadruplex. ſ. excommunicationis, & depoſitionis, & omnium bonorū et tēporaliū priuationis, & chriſtianitatis perpetuę diffidationis per canonē latę ſētæ ipſo iure in Lugd. cōcilio promul-
1 gatur[Deſcendens]Hic nobis dedit humilitatis†exēplum.Vnde
beatus Ber.exinaniuit ſe filius Dei qñ ſe ad infima inclinauit, cū
Deus, hominē. verbū carnē. figulus lutū. vita moriturū induit, cū
de alto infimus, de dño ſeruus. de cęleſti terrenus, de diuite pau-
per, de immortali mortalis de Dei filio filius hominis, ſe fieri nō
deſpexit, cū fęno iacere pertulit, paruoq; lacte paſtus eſt, ꝑ quem
nec ales eſurit. hoc ſuū opus ſine exēplo. donū ſine ꝑmio, gratia
ſine merito, humilitas ſine modo[Et mortē tandē ſubiens] ſm
ꝙ hō, nā ſm ꝙ Deus omnino eſt immortalis. vt. ſ de ſum. Tri. fir
miter. §. i. ver. q ſm diuinitatē[Ieſus Chriſtus] perfectus & verus
Deus, & pfectus & verus hō. ſ. de hær. cū Chriſtus. de celeb. miſ.
in quadā[Ne gregē]in hoc ēt mortu' eſt, & reſurrexit, vt viuorū,
2 & mortuorū dominetē, ergo ſiue†viuimus ſiue morimur dñi ſu-
mus. i. ei viuere & mori debemus. xxiii. q. i. §. i. ante fin. & viuos &
mortuos iudicabit. ſ. qui fil. ſint legi ꝑ venerabilē §. rationib. ver.
3 is vero[Abſq; paſtore]Per hoc patet ꝑtātē†ꝯceſſam Petro beato
Apoſtolo. non ſolū ipſi, ſed & cæteris apoſtolis. & ſucceſſorib. ꝑ-
petuo ꝯceſſam fuiſſe vt hic ſequit. & ꝓbat. ſ. q fil ſint legi. ꝑ vene-
rabilē. §. rōnib. ver ſunt aūt ſacerdotes. & ſe. & xxi. di. in nouo. 22.
di. ſacroſancta. 24. q. i. qdcunq;. & c. ſeq. ſ. de tranſl. epi. c. i. alioquin
mortuo Petro ſine paſtore grex dñicus remāſiſſet. & ſic Deus de
inſipiētia, ſiue crudelitate notari poſſet, qđ eſſet hrticū, & inſanū.
nō eſt ergo ptās clauiū ꝯtēnenda. vt patet in eo qđ leg. & no. ſ. de
4 pę. c. fi.[Stabilitate fidei]talib. armis†decet nos armari. xxiii. q. i. ni
ſi bella. & q. viii. § i. & c. ſequentib. & ī. e. § cū ergo. poſt prin.[Ac-
cederet]ver. & opere, doctrina, & exēplo. viii. q. i. q epatū. & c. ſeq.
al iii. di. ſit rector. ſ. de voto. magnæ. § i. ver. præterea. & ſe. ſ. de ſac.
vnc. c. vnico. § ad exhi. xi. q. iii. ꝑcipue.¶[Vnde] ii. ps[Succeſſores]
vt viii. q. i c. i. ſ. de trāſl ep. c. ii. & iii. & in ꝯcor. ſigna. ſuper ver. abſq;
paſtore[Vigilus]ſic. ſ. de of le. extra. officii. ff. de his quæ ī frau. cre.
5 pupillus[Vigil.] No. ꝙ†paſtor tenetur ꝯtinuare laborē & ſolici-
tudinē circa oues. ſ de ęta. & qua. intellexinius. in fi.[Noxia]. i. de
6 licta & peccata nocētia†proprie tñ delictū dr̄ noxa. vnde verſus
Noxis deliquens, delictum noxa vocatur.
ff. de nox. l. i. ſ. de exce. extra. pia. §. i.[Negligentiæ ſōno]No. ſ ſcho
lares pigritantes, & rectores negligentes, nā niſi vigilēt, niſi ſingu-
la ſtudioſe ſcrutentur, niſi in quacūque re capacē ſenſū habeant,
niſi a ſe omnē negligentiā ꝑcul pellant, niſi a quolibet parata ſint
inſtrui. ſ. de of. primic. c. vnico. ad fi. Primi melius facerēt ſi ſe ina
nib. ſumptib. nō vexarēt. ff. de inof. teſt l. i. Secundi oīno diſcrete
agerēt ſi ſe abſolui peterent a tāto onere, nec ſe tātis periculis obli
garent, qa ſāguis ouiū ipſarū culpa, vel negligentia amiſſarū ab
ipſis in die iudicii exiget. ſ. de of. arch. c. i. & de of or. irrefragabili.
res. i. Nec pōt eſſe paſtoris excuſatio ſi lupꝰ ouē comedat & paſtor
neſcit ſm Greg. ſ. de reg iur. c. pe ſi tñ nō ſileat, nec indiſcrete par
cat ita ꝙ poſſit dicere cū Aplo. Mūdæ ſunt manus meæ ab oīum
veſtrū ſanguine tutus erit. xliii. di. Epheſiis. primo ſilentio nihil dā
nabilius, ſecūdo officio nihil beatius ſi eo mō militet quo nr̄ ꝑ-
cepit Imperator. xl. di. añ oīa[Cooperāte] q. d. Deus coadiuuabit
te ſi te iuuas, nec cooperabit te, te minime cooperāte. iuxta verſū
Dat Deus omne bonum, ſed non per cornua taurum.
7 [Gratia] quæ†non confertur niſi gratis. i. q. i. gratię. & q. iii. Salua-
8 tor.¶Cū igit lii. ps[Per aſſaſinos]†peſſimum genus hominum

eſt:qui ſic nutriti ſunt,ꝙ omnino credunt ſaluari, ſi præceptum
perficiant ſui domini temporalis: tales ſicut fertur conſueuit ha-
bere quidam baro Saracenorum,qui vt vulgari alludam , & pla-
nius intelligar vocatur Vetus de montana·& a talibus interfecti
ſunt multi principes chriſtiani . ab his forſan denominati ſunt
aſſiſſini,vt no.ſ.de cler.non reſiden.cum ad hoc.per figuram quæ
ſincopa dicitur,per quam aufertur aliquid de medio dictionis ſi-
cut ponitur audacter pro audaciter.viij.q.j.audacter [Gratia diui-
9 na præuenerit]Eſt ergo gratia †Dei præueniẽs:vt hic.& hæc dici
tur gratia data. Eſt & cooperans quæ ex hac ſequitur. de qua ha-
buiſti.ſ.§.prox.in fi.Eſt & perficiens,quæ ſequitur ex duabus pre-
dictis: quia dominus opus imperfectum non nouit. ſ.de baptiſ-
mo.maiores.§.illud.& §.ſed adhuc [Quia armis ſpiritualibus].i.
virtutibus.de hoc.ſ.e.reſpon.primo.ſuper ver.ſtabilitate fidei[Ac
10 omnis poteſtas a domino tribuatur]ar.ꝙ qui dat pecuniam † vt
in Imperatorem eligatur ſimoniam committit,nam nec iuriſdi
ctio vendi debet.ſ.ne præla.vices ſuas.c.j.& ij. nec etiam tempo-
ralis poteſtas : alioquin qui dat pecuniam incidit in legem Iuliã
de ambitu.C.ad l.Iul.repe.l.vlti.& ff.ad l.Iul.de ambitu.l.j.reſpon.
j.Nec obſtat quod ibi dicit ꝙ lex illa in ciuitate Romana non vẽ
dicat ſibi locum : quia illud intelligendum eſt quo ad principẽ
iam canonice electum,vnde ſuper omnes eſt. ſ. de elec. licet. &
tanq̃ ſolutus legibus poteſt diſponere quicquid placet.ff.de legib.
princeps.ix.q.iij.cuncta per mundum.& ca.per principalem . de
quo dic,vt plene no.ſ.de conceſſ.præb.propoſuit. non ea cuſo er-
go aliquos alios; nec accuſo quo ad ſpiritualem iuriſdictionem
pertinet,in temporali enim notant Doctores,ꝙ publica oblatio
facta ab illo qui prodeſſe appetit non præeſſe admittitur,ſed clã-
deſtina reprobatur.ar.ff.de pollicita.l.j.§.j.& ij.& ff.de admi.tu.nõ
exiſtimo.viij.q.j.qui epiſcopatum[Ad inſtantiam] Not.quid ſit
11 officium poteſtatis: & quare ſit a domino ordinata.officiũ enim
regum eſt facere iudicium & iuſtitiam : & liberare de manu ca-
lũniantium vi oppreſſos,nec debent pati,vt ab aliis cõtriſtentur,
alioquin debent amittere priſtinam poteſtatem.vt innuitur a ꝯ-
12 trio ſenſu.xxiij.q.v.regum.& c.adminiſtratores.& c.principes.†in
iuſtitia nempe aufert nomen boni & religioſi principis.xxvi.di.
boni principis.ideo ſi caret nomine carere debet & re.C.de feriis.
a nullo.ſ.de verb. ſig. nam & ego.ergo non permittat pretor ad
arma & rixas venire quos poteſt iuriſdictione ſua compeſcere .
ff.de vſufr.equiſſimum.nam & ideo iudicialis vigor in medio po
ſitus eſt, ne quiſquam ſibi præſumat ſumere vltionem. C. de iu-
dæis.nullus.ꝙ ſi aliquis in reddenda iuſtitia negligens fuerit:nec
aliter haberi poſſit erit finaliter imperendus.xxiij.q. ij.dominus.
13 & in ſumma † ſummum bonum in rebus eſt iuſtitiam colere :
& ius ſuum vnicuique tribuere.xij.q.ij.cum deuotiſſimam[Nos
tanto]ver.[Eccleſiaſticæ animaduerſionis].i.excommunicatio-
nis,depoſitionis,omnium bonorum mundanorum expoliatio-
nis,& perpetuæ diffidationis.vt patet.ſ.§.ſatis.ver.excommunica
tionis.& ſequentib.Sed ꝯ.ſ.de verb.ſign.quærenti. Quid per cen-
14 ſuram.Sol.ibi loquitur † de cenſura.hic de animaduerſione lar-
ge ſumpto vocabulo . & ſic continet mulctam & pęnam etiam
pecuniariam.ſ.de pœnis.dilectus .tamen ſi propria ſignificatio
attendatur largius ſonat mihi cenſurę ſignificatio,quã animad-
ſionis.vt patet in his quæ no.ſ.de reb.eccl.non alie. ſi quis preſbi
terorum.vbi hæc verba ponuntur & exponuntur. Dic ergo vt in
ſeq.gl.ſuper ver. ferre[Vt metus]&c. [Mucrone].i.excommuni-
15 cationis ſententia† quæ dicitur mucro epiſcopalis.xvi.q.ij.viſis.in
fi.ſubaudi & eccleſiaſticę poteſtatis ſiue iuriſdictionis officio no-
bis commiſſæ: nedum quo ad ſpiritualia , ſed etiam quo ad tem-
poralia.vt no ſ.qui filij ſint legi.per venerabilem.§.rationib.[Feri
re vt metus] & ſic patet ꝙ licet nomine cenſuræ eccleſiaſticę nõ
contineatur niſi excommunicatio interdictum & ſuſpenſio . vt
ſ.de ver.ſig quęrenti.continetur tamen nomine eccleſiaſticæ po
16 teſtatis ſiue iuriſdictionis.vt hic.Vel ſic.nomine † cenſuræ eccle-
ſiaſticæ,non continentur, niſi tria prædicta quando ſcribitur de
delegato,vel quo ad iuriſdictionem delegatam , nec vltra ſe põt
extendere,niſi in litera aliud committatur ſicut fit. ſ.de accuſat.
cum dilecti.hoc eſt non poteſt delegatus beneficiis priuare: non
deponere: non mulctam grauem indicere,nec alias pœnas infli-
gere.de quibus no.ſ.e.§.ſeq.ver ſic quia alias.licet poſſit in poſſeſ-
ſionem mittere & ipſam demandare,& in expenſis condẽnare .
no.ſ.de offi.deleg.ſignificaſti.& c.in literis. ſ.de dolo & cont. c.ij.
& de eo qui mit. In poſſ.cauſa rei ſeruan.c. ij. Sed ordinarius hæc
omnia poteſt,niſi prohibeatur.ſ.de cler.non reſi.tuæ.nam epiſco
pus tribunali præeſt,ergo mulctare poteſt.ff.de iud.l. ij.§. fi.ff.ſi qs
ius di.non obt.l.vnica.in prin.ff.de iuriſd.om.iud. magiſtratus. &
quicunque habet poteſtatem iudicandi ſubaudi ordinariam ma
gnam pœnam infligere poteſt.ff.de ver.ſig.aliud eſt fraus.§.i.& l.
ij qua.eſt tamen a talibus certis diebus abſtinendum , ſicut dicit
ca.(quod quo ad ferias de quibus loquitur nec hodie tenet)xv.q.
iiij.placita.ideo ordinarius punire poteſt in pecuniam. vt ſ.de de-
lic.puę.c.ii.ſ.de offi.ord.dilectus.& hæc eſt condigna animaduer-
ſio.i.pęna.ſic poteſt intelligi.ſ.de pęnis.dilectus.dũtamen caueat
ipſe iudex ꝙ ob quęſtum pecuniæ non ſuſtineat ſubditos in deli
ctis.ſ.de pœnis.licet.ſ.de offi.ord.irrefragabili.in fi.Si ergo credat
ꝙ melius corrigatur ſubditus per pœnam temporalem q̃ ſpiri-
tualem,audacter ipſam infligat.vt hic ſequitur. vel ſi ei nõ ſubeſt
delinquens temporaliter ad ipſam infligendam diſtringat do-
minum temporalem.ſ.de maledi.c.ii.§.per temporalem.ſ.de iu-
17 di poſtulaſti.& c.cum ſit.ſ.de offi.or.c.j.nam illa †pœna infligen
da eſt quæ magis timetur.ſ.vt lit.non cont.quoniam frequenter.
§.vlt. & ſiue pleciendo ſiue ignoſcendo hoc ſolum bene agitur
vt vita hominum corrigatur.xxiij.q v.prodeſt.Conſulimus iamẽ
epiſcopo vt ad tollendam ſaltem infamiam facti & periculum
conſcientiæ euitandum mulctas peccatorum faciat ad pias cau-
ſas tradi.ſ.de iudæis.cum ſit. §. fi.alias ſemper timendum eſt , ne
auaritia ipſum trahat.ſuper quo vide,quod no.ſ.de cenſib.cũ ta.
Romana.§.procurationes.& de vi.& ho. cler.cum ab omni ſpe-
cie.& de præben.auaritiæ.& adde quod no.ſ.de verb. ſig.quæren-
ti.& per illud intellige quod no.ſ.Sed & quod. ſ.dixi ꝙ deleg·tus
non poteſt mulctam infligere , intelligendum eſt de magna ſiue
graui mulcta . vt & ibi no. nam paruam & temperatam poteſt,
quod dic vt no.ſ.de offi.dele.c.j.& c.de cauſis.& c. præterea [Me-
ta huiuſmodi præſumptionis] vt .ſ. vlterius talia committere ti-
meant,& ſic pœna multorum , erit metus multorum , nec mi-
rum:quia & alias dicitur,ꝙ pœna vnius metus eſt multorum.C.
18 ad l.Iul.repet.l.j.ideo etiam hoc fit,vt quos† diuinus amor vel ti-
mor a malo non reuocat temporalis ſaltem pęna cohibeat a pec
cato.vt ſ.de vita & hone.cler.vt clericorum §.j.[Præſertim].i.ma
xime.nam cauſa quæ ſequitur compulſiua eſt; ſed finalis præce-
dit.i.periculum animarum imminens & correctio peccatorũ .
fi.ſ.de pœnit.cum infirmitas [Magnates].ſ.chriſtiani.de aliis.n.
quæ foris ſunt nihil ad nos.ſ.de diuortiis.gaudemꝰ.§.j.ij.q.j.mul-
ti[Formidantes]non formidoloſe nec vaoe: ſed probabiliter , &
metu qui poteſt cadere in conſtantem. vnde verſus

Excuſat carcer,ſtatus,& mors,verbera,ſtuprum.

vt colligitur.ff.quod me.cauſa.l.ii.cum quinque.ll.ibi. ſequentib.
& l.penul.C.de tranſac.interpoſitas.ſ.de ſpon.veniens.ii.in fi.[Co
acti]coactione conditionali.ſ.timore mortis. ſ.quod metus cã ,
c.j.ſiue cauſatiua.vt.ſ.de ele.cum inter.R.iuniorem. reſpon.j. vbi
de hoc [Aſſaſinorum domino] ſcilicet Vetere de montana. vt
no.ſ.ſuper verbo,per aſſiſſinos[Chriſtianitatis]alias chriſtianę di
gnitatis,eſt enim opprobrium chriſtianis cum ſint filij liberę,vt
ſubſint filiis ancillæ,vel ipſos in aliquo vereantur ſ. de iudæis. &
ſi iudæos.§.inhibemus. & c. cum ſit. & c. cum ſpeciali. ¶ Sacri]
iiij.pars[Concilij Lugd.]quod generale fuit,& in ipſo fuit depo-
19 ſitus†Fœdericus.iij.Imperator.vt.ſ.de ſen.& re iud. extra.ad apo-
ſtolicę[Princeps]quicunque ſit ille ſiue maximus,ſiue maior, ſi-
ue magnus:nam hęc fuit intentio condentis qui ab eo audiuit te
ſtimonium ferri.ſed & fauorabile eſt;quia medicinale & in fauo
rem reipublicę & animarum indictũ , & ideo extendendum, &
latę interpretandum.ff.de lib.& poſth.cum quidam. ſ.de ſenten.
excom.c.pen.[Prælatus]epiſcopus vel ſuperior quicunque fuerit
excepto loquente, & hac de cauſa fuit deciſum priuilegium epi-
ſcoporum quo ad canones excõicationum. vt no.ſ.de ſent.excõ.
extra.quia periculoſum[Seu quęuis alia eccleſiaſtica]Hæc clau-
ſula generalis cum præmiſſa ſit ſpecialis omnes includit etiã lai-
cos religioſos.ſ.de ſen.excom.non dubium.& c.ex tenore.§.i.De
hac materia no.ſ.de commodato. c. vnico[Secularis ue] hoc idẽ
20 iungit:quia†duo ſunt genera hominum.xii. q.j.duo ſunt.quæ ſi-
bi adinuicem opido ſunt infeſti.ij. q.vii. laici.& quorum diuerſæ
ſunt profeſſiones,& diuerſa vota.ſ.de cler.coniuga.ꝙ ad te. & ca.
diuerſis.vnde nec profeſſio vnius generis includitur ſub profeſſio
ne alterius.& ideo , vt omnes homines includantur , exprimitur
hic generalis profeſſio vtriuſque.fi.ſ.de reſcrip.ſignificauit. vbi de
hoc[Per prædictos aſſiſſinos]non ergo extenditur ad aliquos ho
micidas;quia quod de vno dicitur &c.xxv.diſt.qualis.ff.de iud.cũ
prætor.ſ de præſump.nonne.Sane tamen intelligas hoc arg. fie-
ri quo ad huius concilij pœnæ incurſionem,non quo ad conce-
dendum a ſenſu contrario aliquod homicidium perpetrandum.
immo alios homicidas ſuæ pœnæ tenebunt canonicę,& ciuiles.
de quibus no.in Summa de homicidio.§.qua pœna[Interfecerit
21 vel etiam mandauerit]Hoc regulare eſt in delictis ꝙ † ſemper te-
neatur tam ille qui fecit,quam qui mandauit vel ratum habuit.
vt hic.& ſ.de ſenten.excommunica. mulieres.§.fi.& c.vniuerſita
tis.ad fi.& ca.vt famæ.§.laici.ff.de vi & vi arma. l.j. §. deieciſſe. &
§.quoties[Quamquam mors ex hoc forſitan non ſequatur] con
tra.ff.de pœnis.cogitationis.de pœnit.diſt.i.j.cogitationis.Solu-
22 tio.Illud intelligitur quando cogitatio ſtetit in finibus ſuis, nec
proceſſit ad actum , hoc autem intelligitur quando proceſſit ad
actum. nec per ipſum ſtetit quominus perficeretur id, quod præ
ue cogitauerat: nam in hoc caſu puniendus eſt cogitans,ac ſi fe-
ciſſet. ff.ad l. Pompon.de parric.l.j.in fi.ff. de re mili.l.iij. §.is qui.ff.
ad l.Cornel.de ſicar.diuus.ſupra de bigamis.nuper.& ca.a nobis.
& in multis legibus canonizatis.de pœniten. diſtin.i. ſi quis non
dicam.& l.ſequentib.ſi vero perficere potuiſſet, ſed noluit:qa pę-

ſtitui,

nimis parcendum eſt ei regulariter.ff.ad l.Cor.de fal.qui falſam.
23 ff.de iniur.item apud Labeonem.§.& ſi curauerit. & ſic † volun-
tas & propoſitum diſtinguit maleficia.ff.de fur.qui iniuriæ reſpõ.
j.xi.q.3.quod prædeceſſor.ſ.de ſent.excommu.cum voluntate.in
24 prin. Regulariter ideo dixi † quia in caſibus non prodeſt pœniten
tia,ſed punitur criminis conſcientia.Primo in heretico.ſ.de hæ-
reticis.ad abolendam.& ca.excommunicamus.§. credentes. Se-
cundo in crimine læſæ maieſtatis.C.ad legem Iul.maie.quiſquis.
Tertio in conſciente ſibi mortem.ff.de bonis eorum qui mor. ſi
bi conſci.l.3.reſpon.j.ver.non enim facti ſceleritatem &c. Quar
to in fugientem de eccleſia extrahente.C.de his qui ad eccl.con-
fu.l.fi.Quinto in hoc caſu vt hic,& eſt caſus nouus.In his caſib.
25 † non excuſatur quis a pœna temporali quantumcunque pœni
teat,eſt tamen locus pœnitentiæ ſpirituali & reconciliationi di-
uinæ quantumcunque delinquat.de pœni.diſtin.j.ſi agimus pœ
nitentiam.& c.ſeq.l.diſtinct.tertium.& quotieſcũque delinquat.
ſ.de ſumma Trini.firmiter §.pœnulti.ſcimus enim q pœniten-
tes & reuertentes ad cor ſuſcipit Deus. in Authen. vt non luxu.
contra naturam.circa princi.coll.vj.nec eccleſia claudit gremiũ
alicui reuertenti.C.de ſumma Trini.l.fin.§.pęnulti.j.q.vij.ſi quis
omnem.de hac materia plene not. in Summa de pœnis.§. quæ
quibus.ſub.§.illud autem.[Receptauerit] patenter vt differat a ſe
quenti.& merito hoc dicitur.peſſimum enim eſt genus recepta-
torum ſine quibus delinquens diu latere non poteſt.ff. de recep.
l.j.& ideo tenentur receptatores,tanquam aggreſſores. C.de his,
qui latro.vel alios occul.l.j.& ij.& de hoc no.ſ.de ſententia excõ
munica.quantæ.ſ.de offi.deleg.c.j.[Occultauerit.] Sic not.hic q
26 in † quinque caſibus incidit quis in ſentẽtiam huius canonis. Pri
mus eſt ſi fecit interfici.Secundus ſi mandauit hoc fieri,quam-
uis factum non ſit.Tertius ſi receptauerit.ſ.publice.Quartus ſi de
fendit forſan etiam,verbo.Quintus ſi occultauit ipſum celando
vel occulte receptando,ſiue abſoluendo,& ſemper primus ma-
gis delinquit,ſecundus minus,& ſic de cæteris. [Excommunica-
27 tionis]verſi.hæc † eſt prima pœna qua maior nulla eſt in eccle-
ſia Dei.xxiiij.quæſt.3.corripiantur.[Et depoſitionis a dignitate.]
primo.[Honore.] ſecundo. & hæc duo referas tam ad principes
ſeculares quam prælatos eccleſiaſticos.[Ordine.]tertio. hoc refe
ras ad omnes clericos,& ad ipſos tantum,non ad laicos cum &
ipſi ordine careant.[Officio,] quarto.hoc referas ad eccleſiaſti-
cas & ſeculares perſonas quaſcunque.[Et beneficio] quinto.hoc
etiam referas ad eccleſiaſticas,& ad ſeculares perſonas beneficia
tas in eccleſiis intuitu pietatis.ſecundum quod no.ſ.de inſti.c.ij.
28 & ſ.de pœnis.in quibuſdam.Et eſt † ſecunda pœna.ſ.depoſitio ge
neralis quę reſpicit omnes Chriſtianos cuiuſcunq; profeſſionis
ſint.& ex hoc paret q eccleſia poteſtatem & iuriſdictionem rece
pit non ſolum quo ad ſpiritualia,ſed etiam quo ad temporalia ,
& ex cauſa poteſt facere conſtitutionem generalem contra tales
vt hic.& ſ.de hereti.excommunicamus.§.moneantur.& §.ſi ve
ro de ſententia excommunicat.nouerit.& c.grauem.& no.j.ver.
ſic.quia alias.& hanc poteſtatem habet Papa indiſtincte vt nota.
ſ.qui filij ſint legiti.per venerabilem.§. rationibus.Sed & metro-
politanus cum epiſcopis comprouincialibus poteſt contra tales
procedere ſecundum canones.ſ.de cenſi.extra.Romana.ſ. de ac
cuſa.extra.olim.ſ.de hæreticis . excommunicamus §. ſi vero dñs
temporalis.& etiam ſm ll. in Auth.de man.prin.§ ſi vero cano-
nicum.coll.3.& de ſanc.epiſ.§.vt autem omnis eccleſiaſticus ſta
tus.ſemper tamen æquum eſt,q cum agitur de correctione ſecu
larium primo recurrat eccleſia ad temporalem dominum eoru
dem,qui ſi non obedierit vtroſque diſtringat.ſ.de Iudæis.ita quo
rundam.& c.ſi Iudæos.§.fi.& ca.poſtulaſti.& c.nonnulli.§.fin. &
c.cum ſit.& c.cum ad liberandam.& ſ.de vſur.poſt miſerabilem
& c quanto.[Ipſo facto.] Hic habes vnum canonem latæ ſentẽ
tiæ,& ſunt viginti nouem alii.de quibus no.in Summa de ſentẽt.
excommunica.§.quis poſſit excommunicare.j.reſpon. [Et iſta.]
verſi.[Libere] non obſtante.ſ. appellatione , vel contradictione
cuiuſquam,quia non eſt in talibus admittenda.ſ.de offi.ordin.li
cet.[Collatio] quia nec debet priuari iure ſuo ſine culpa ſua.ſ.de
conſtitu.c.ij.ſ.de ſupplen.negligen.præla.c.ij.[Pertinet conferan
tur.] & hi ad quos ſpectat ſucceſſio,vel occupatio quo ad ſecula
res ſuccedant,vel occupent ſupradicta, & omnia bona munda-
na,de quibus ſequitur.ad hoc ſ.de voto.licet.ſ.de hæreticis excõ
municamus.§.ſi vero dominus.in Auth.de man.princi.§. opor-
tet.colla.3.[Sic quia] alias etiam.verſi.[Bonis mundanis omni-
29 bus.] & eſt hęc † tertia pœna.ſ.expoliationis, per quam euidenter
probatur quanta eſt poteſtas eccleſiæ etiam in mundanis.poteſt
enim exponere bona temporalia peccatorũ notoriæ delinquen
tium & inobedientium,vt hic & in ſuperioribus iuribus.& ipſos
peccatores inobedientes,ineligibiles & inteſtabiles, & ad exercẽ
da quælibet publica officia inhabiles reddere.ſ.de hæreti.excom
municamus.§.credentes.ſ.de ſenten excommu.nouerit. hono
re & ſucceſſione priuare.vt ſ.ver.& depoſitionis. & de voto licet.
incarcerare.ſ de hereti.excõicamus.ij §.penulti.ad fin.verberare
citra vindictam ſanguinis.ſ.de rapto.in archiepiſcopatu.carcera

re ſine periculo corporali.ſ.de crimine fal.ad audientiam. ſerui-
tutem infligere.ſ.de Iudæis.ita quorundam.§ penulti. mulctare.
ſ.de Iudæis.poſtulaſti.ſ.de raptorib.in archiepiſcopatu.ſ.de ma-
leficis.c.ij.& no.ſ.eo.§.proxi.verſi.nos tanto.bona omnia confi-
ſcare.ſ.de Iudæis.ita quorundam.j.eo.ad liberandam.& hic.exi-
lium infligere.ſ.de iudi.cum non ab homine.l.ſim.accedens.re-
ges & Principes honore & dignitate priuare,& aliis dare.vt patet
in eo quod legitur,& notatur.ſ.de elect.venerabilem nõ ſolum
enim ſuper ſpiritualibus,ſed etiam ſuper temporalibus recepit a
domino poteſtatem.vt ex præmiſſis colligitur euidẽter,& ex his,
quæ nota. ſupra. qui filij ſint legitimi.per venerabilem. reſpon.pri
30 mo. & §. rationibus.vnde & ex geſtis Grego.Papæ ſeptimi ſuper
† depoſitione Hẽrici regis filii Henrici Imperatoris confectis. in
quibus idem Grego.ad ſanctos apoſtolos Petrum & Paulum ſer
monem ſuum dirigit ſic inter cætera continetur . Hẽricum quę
regem dicunt omneſque fautores eius excommunico , & item
regnum theutonicorum & Italię ex parte omnipotentis Dei &
noſtra,interdicens ei omnem poteſtatem & dignitatem illi re-
gnum tollo,& vt nullus Chriſtianus,ei ſicut regi obediat interdi
co,& ita ſicut Henricus pro ſua ſuperbia inobedientia, & fallita-
te a regni dignitate iuſte abiicitur,ita Richardo p ſua humilitate
obedientia & veritate.poteſtas & dignitas regni conceditur. & ſ.
Agite nunc quæſo patres & principes ſanctiſſimi,vt omnis mũ-
dus intelligat & cognoſcat,quia ſi poteſtis in cœlo ligare & ſol-
uere,poteſtis & in terra imperia.regna,ducatus,principatus,mar
chias,comitatus,& omnium poſſeſſiones & terras tollere vnicui
que & concedere,& ad harum pœnarum executionem ad bra-
chium ſeculare recurre.ſ.de cleri.excom.mini.c.ij.& 17.diſt.nec
licuit.xxiij.q.v.de liguribus & ſ.de offi.ord.c.j.& c.quoniam.in fi.
& in lomb.vt epiſcopi & comites inuicẽ ſibi auxilium dẽt in ru
bro & in nigro.96.diſti. cum ad verum.nec oporteret q rebelles
vix abſque ſanguinis effuſione valeant coarctari.ſ.eo. poſtulaſti.
ſed adhuc contra omnes hęc poteſt cenſura eccleſiaſtica exerce
ri.de qua dic vt not.ſ.eo.§.proxi.verſi.nos tanto [Tanquam]ver.
veritatem notat,ſicut illud quaſi modo geniti,idest vere,vt patet.
ſ.eo.§.cum igitur.Et hic & ibi tangit cauſam pœnarum illius cõ-
31 ſtitutionis.[Aemulus] ideſt inuidus,& inimicus † cui credẽdum
non eſt.ſ.de purga.can.cum in iuuentute.§.j.ſ.de accuſ.qualiter
ij.reſpon.j.verſi.ex quibus.xi.quęſt.3.cum in cunctis.[A toto po
pulo Chriſtiano,] & eſt hæc quarta pœna.ſ. perpetuæ diffidatio-
nis,vt ſequitur.[Perpetuo.] ergo non eſt eis ſeruanda treuga ca-
nonica,de qua habes.ſ.de treuga & pace.c.j.& ij. nam ineuitabi-
lis vrget importunitas,quo ad tales,qui periculum animarum p
curant & ſanctę religionis non præcauent detrimenta, & ideo
ſemper ſunt impetendi.vt 23.quęſtio.vi.l.ſi nulla.& ſea capitulis
ibi precedentibus.[Diffidatus] hóc ideo dicit , quia Chriſtianus
32 Chriſtianum non debet † offendere niſi ipſum diffidauerit,vel au
thoritatem iuris,vel iudicis habuerit,alioquin proditio eſt , ideo
dicit lex q cum natura inter nos quoddam ius cognationis con
ſtituerit hominem homini inſidiari nephas eſt.ff.de iuſtit. & iu-
re.vt vim.& per hoc videntur errare principes noſtri temporis ſi
ad inuicem diffidantes & credentes,q poſt ea poſſunt ſe ſine ca-
lumnia impugnare,quia hoc ius cognationis & naturale eſt &
firmatum ex præcepto domini dicentis.Diliges proximum tuũ
ſicut te ipſum,ergo per pactum renunciari non poteſt ff.de pact.
ius agnationis.C.de pa.po.abdicatio. Nec valet ꝯſenſus mutuus
33 contrahentis.ff.de pac ius publicum . nam ciuilis ratio † naturalia
perimere non poteſt.v.diſt.§.j.ff de capi.diminu.eas.Inſti.de iure
naturali.§. ſed naturalia . Nec prodeſt conſuetudo ꝯtra.nec præ-
ſcriptio allegata.ſ de pręſcrip.c.fi.quia nec iuramentũ. in Auth.
ſcenicas mulie.coll.v.cum non ſit vinculum iniquitatis. 22.q 4.
inter cętera.tales ergo latrunculi ſunt,& ad reſtitutionem tenen
tur omnium ablatorum.vt ff.de cap. & poſtli.reuer. hoſtes. quia
non dimittitur peccatum,niſi reſtituatur ablatum.ſm Auguſti.
14.q.j.ſi res.nec eſt iuſta diffidatio inter tales,niſi primo hoc per ſen
tentiam legitimi iudicis decernatur,vt patet & not.j.eo.in fi.Ad
34 doctrinam autem huius materię no.q ſeptem ſunt bella . † Pri-
mum poteſt dici Romanum quod faciunt fideles impugnando
infideles,& hoc eſt iuſtum.vt ſ.de hęreti. excommunicamus.ij.
& dicitur Romanum,quia Roma eſt caput fidei.24.q.j.hęc fides
& ca.quoniam.ſ de ſumma Trini.c.fi.§.pen.C.de ſumma Trin.
l.vlti.& ſic poteſt intelligi.ff.de capti.& poſtli.hoſtes.ff. de verbor.
ſignifi.hoſtes.Secundum iudiciale quod fit authoritate iudicis le
gitimi habentis merum imperium non dicentis ſibi ius,ſed alius
ordinem iudiciarium obſeruantis, & ex cauſa contumacię hoc
concedentis.ff.quod metus cauſa. continet.ff de iuriſdictio. om-
nium iudi.l.3.& 4.C.ne quis in cauſa ſua.iudi.l.vnica.cum ſuis ſi
milib.hi tamen proprie hoſtes non ſunt,ſed quod de ſuo ad nos
peruenit noſtrum fit de iure,quod autem de noſtro ad ipſos per-
uenit ipſorum fit de facto.ſic intelligeſ.ff de cap.l.v.§.in pace.Ter
tium præſumptuoſum.quod ſ. faciunt iudici inobedientes.argu.
de pœn.diſtin.vj.§.j.ad fi.ſ de treuga.& obed.ſi quis.ff. de rei vend.
qui reſtituere.ff.ne vis fi.ei qui in poſ.miſſ.eſt l.3.C. de ſeditioſ.

l.i.& fi.li.xi.Quartum licitum quandocunq; hoc fit authoritate
iuris quo ad illum cui conceditur vt hic.& ſ.de ſent.excommu.
ſi vero.i.§.nec ille.& C.quando lice.vnicuique ſine iudi.vin.l.j. &
ij.& in proximi vel vicini iniuria repellenda, & in prælato qui ſ
iniuriantes eccleſiæ vtroque gladio(ſi vtrunque habeat)authori-
tate propria vti poteſt.ſ de ſent.excomm.extra.dilecto. & § qui-
dam.Quintum temerarium quo ad illos qui hoc faciunt cōtra
authoritatem iuris.nam & qui defendit ſe contra authoritatem
iuris temerariæ ſe defendit:ſapienter autem faceret ſi corrigeret
vitam ſuam.ſ.de iudi.cum non ab homine.ſupra de ſentent.ex-
communicat.perpendimus.& c.in audientia. & ca.contingit.ij.
Sextum voluntarium.23.quæſtio.j.noli.quo ſ.principes noſtri tē
poris ſeculares vtuntur frequētius,& eſt iniuſtum,vt patet in his,
quæ nota.ſ.eadem glo.in prin.nec enim licet arma portare in-
ſcio principe.C.vt armon. vſus inſcio principe interdictus ſu. in
rubro & in nigro.lib.xj.in Authen.de man.princip.colla.3.& de
armis.colla.ſexta.tales etiam incidunt in leg.Iul.maie.ff.ad l Iul.
maie.l.iij.ſolet tamen Princeps concedere ad aſpiciendos agros
exeuntibus,vel ob aliam cauſam proficiſcētibus quod dummo-
do ab aliorum læſione abſtineant cingulo poſſint vti C. de præ-
poſi.ſacri cubi.l.fin.libro duodecimo.ſed neceſſitate imminente
ſufficit authoritas magiſtri officiorum.C.de fabricenſibus.l.fina.
libro x.ad hoc.xxiij.quæſtione ij.c.j.& c.cum ergo. & quæſtione
3.§.ecce qp & § ſequenti.& ca ſeq.& §.præterea. Et in Summa q
authoritate propria accipit gladium,gladio eſt feriendus.13.quę
ſtion.j.§.1.Septimum neceſſarium,& eſt iuſtum.hoc eſt illud qđ
faciunt fideles defendendo ſe authoritate iuris contra voluntate
impugnantes nam vim vi repellere ad tuitionem ſui corporis,
vel etiam rerum cum moderamine inculpatę tutelæ omnia iu-
ra permittunt.ſupra de regulis iur.vt vim.ſ.eodem capitu. ſignifi
caſti.ij.§.vlti ſupra de reſtitutione ſpol.olim 1.in fi.ſ. de ſententia
excommunica.ſi vero.quod qualiter intelligatur.not. plene.ſ.de
ſententia excommunica.extrauagan.dilecto.circa prin. Ergo in
35 Summa † in Romano bello iudiciali licito neceſſario non tene
tur quis ad reſtitutionem,nec peccat is . qui ex tali bello aliquid
acquirit,dummodo modum non excedat nam ſi poteſt homi-
nem capere viuum non licet perimere.ff.ad l. Aqui. ſed & ſi quē
cunque.& ſecundum hoc intellige ſupra eodem c.ii.& 3 In præ
ſumptuoſo vero temerario, & voluntario tenetur ad reſtitutio-
nem.& de tali intellige, quod loquatur ſupra de iureiuran. ſicut
36 & ſ.Quicunque † enim iniuſte pugnans noſtros,vel noſtra cępe
rit poteſt defendendo ſe expugnare,& in iudicio poteſt homo ex
peti per interdictum de libero homine exhibendo: res mobilis
per actionem vi bonorum rapto, immobilis per interdictū vn-
de vi.cautio per edictum quod metus cauſa.ff.de lib.exhi.l.j.§. in
hoc interdicto.& no.quod ſufficit terror armorum ad hoc,vt qs
videatur expulſus de caſtro ſuo , & ei competat interdictū vnde
vi.quamuis expelli non expectauerit dummodo ab armatis poſ
37 ſeſſio fuerit occupata . † Et appellatione armorum non ſolum
gladii, ſed fuſtes & lapides continentur.ff.de vi & vi.arma.l. ter-
tia.§ armis.& l.ſequenti.Aliud ſi expectaui obſidionem & reddi
di.vel quod armati ingrederentur exiui non eiectus per armatos
ſed quamuis coacta propria voluntate.nam edictum quod met.
cauſa.competit in hoc caſu.ff.quod metus cauſ. metum autem
præſentem primo reſpon.& §.j.[Et poſtquam] verſicu. [Proba-
bilibus argumentis.]ad arbitrium iudicis.ſupra de teſti.præterea.
ad fin & capitu.in noſtra.[Conſtiterit]iudici.quia ei facienda eſt
fides,ſupra de reſcriptis.capitu.ſecundo.& capitu.inter cęteras.C.
de condi.ob tur.cauſam.l.prima.& tertia,ſed non requiritur ſen-
tentia,immo ſufficit,quod iudex dicat hoc eſſe probatum.& for
ſan in caſu iſto propter periculum valebunt teſtes recepti lite nō
conteſtata parte abſente non citata,& ideo dixit probabilibus ar
gumentis non teſtibus,& videtur hoc ſumi ex.l.ff.de re mili. nō
omnes.§.a barbaris . ſed & iudex qualitatem perſonæ infamatæ
debet attendere & alias circunſtantias ff.ad legem Iulia.maieſt.
famoſi.ſupra de tranſact.capitu.ſi [Seu diffidationis] ſubaudi vel
bonorum expoſitionis.ſupra eodem verſicu.ſic quia. Vel dic, qp
eo ipſo,quod perſona diffidata eſt, & res expoſitæ & diffidatæ vi-
38 dentur,quia viliores † ſunt res quam perſonæ . duodecima quæſt.
prima.præcipimus.ſupra de donatio. inter virum,& vxorem.per
noſtras.ff.de redhibito actio.iuſtiſſime.C. de ſacroſanctis eccleſi.
ſancimus.j.& ſecundum hoc triplex hæc tantum pœna de qua
loquitur hic locum habet,& facies vnum.verſicu.tantum.ſupra
eodem verſicu.ab illo.verſicu.ſic quia.vſque ad verſic. & poſtquā.
[Sententia requiratur.] quia ſufficit concilii iſtius licentia,& ca-
non iam latæ ſententiæ ſuperius promulgatus.argum.ff. de con-
ditio.inſtitu.quæ ſub conditione.§.fina.18.diſtinctio.de his. ante
fi.& ex hoc patet quod ſicut aliquis non eſt vitandus tanquam
39 excommunicatus, vel pro † depoſito habendus , niſi conſtet de
ſententia canonis , vel iudicis,ſic nec tanquam diffidatus impu-
gnandus,niſi & hoc prius iuſta ſententia determinetur , & ideo
errant principes & milites ſeculares.vt notat. ſupra eodem ſuper
verbo,diffidatus.

¶De priuilegiis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 Exemptionem qui allegat probare debet.
2 Priuilegij limites non ſunt tranſgrediendi.
3 Priuilegiati cuius forum ſequuntur ratione delicti commiſſi in alicuius dioce ſi.& num.4.
5 Priuilegiati non poſſunt excommunicari contra tenorem ſuorum priuilegiorum .
6 Priuilegiati in quibus caſib.non poſſunt conueniri,nec ratione delicti,nec contractus,nec rei litigioſæ.
7 Monaſterio exempto,& eius domus ſunt exemptæ.
8 Delinquentes ſi fugiant in alienam prouinciam iudex illius loci debet eos remittere,tam ratione delicti tum ratione domicilij.
9 Iura corrigere nemo debet pronus eſſe.& nu.10.
11 Sacramenta quilibet a ſuo diœceſano ſumere debet,niſi ſpecialiter priuilegiati ſunt.
12 Priuilegium quia fauorabile ampliatur,reſcriptum vero , quia odioſum reſtringitur .
13 Priuilegio bullato ſtatim alijs adempta eſt poteſtas.
14 Archiepiſcoporum,et epiſcoporum nomine omnes ſuperiores veniunt,Papa, & legato a latere exceptis.
15 Priuilegio ſubtrahitur poteſtas omnino,iure vero ſcripto non omnino.
16 Ordinarij quandoque in exemptos cenſuram eccleſiaſticam exercere poſſunt.
17 Inſtitutio duplex eſt facti,& iuris & qua facti & qua iuris .
18 Parochia an poteſt eſſe ſine populo & populus ſine parochia.
19 Conſuetudo nulla prodeſt contra inſtitutionem authorizabilem .
20 Vna eccleſia vnius presbyteri eſſe debet .
21 Prædicationis officium eſt priuilegiatum.
22 Beneficia quæ requirunt authoritatem,quæ ſunt,& quæ non.

C A P. PRIMVM.

VOlentes. Exempti ratione delicti,ſiue
cōtractus aut rei de qua agi-
tur corā ordinariis reſpondere tenentur , non
tamen propter hoc exēptionis priuilegia fru-
ſtratoria reputantur , quia non habent ſe in-
tromittere ordinarii de locis exemptis, vel in
eis commiſſis,vel contractis,vel litis,nec ſi ali
bi delinquant,aut contrahant.aut res ipſa conſiſtat ad ordinariū
ſub quo habent domicilium remittūtur. Subſunt etiam ordina-
riis in aliis caſibus.qui in inſtitutis canonicis continentur,& hæc
eadem ad illos qui priuilegiati ſunt qp non teneantur reſponde
re,niſi ſub vno iudice extendūtur: manus autem ordinariorum
ad priuilegiatos,ſic qp a nullo epiſcopo,vel archiepiſcopo per cenſu
rā eccleſiaſticā arctari valeant minime protenduntur quo ad ip-
ſam cenſuram,niſi ad eccleſias quæ ſub ijs ordinariis tanquam
priores,vel monachi tranſmittantur,tunc enim quādiu ibi mo-
ram traxerint ipſis ordinariis ſubiacere noſcuntur. Verum quia
de adminiſtratione prioratuū plerunque, cuius authoritate geri
debeat dubitatur,declarat ſummus Pontifex, qp niſi aliud de iure
ſpeciali competat his,vel illis conuentuales,& qui curam habēt
authoritate diœceſanorum , mandato vero tantum abbatū alii
ſimplices ordinentur . [Nonnullis.] qui ſunt hi ignoramus,ſed
cū diœceſanus fundet intentionē ſuā de iure cōi. 16.q.j. omnes
baſilicæ.& c.ſeq.18.q.ii.monaſteria.ſ.de religi.do. de xenodochiis.
1 quicunque † dixerit ſe exemptū hoc probet.c. diſt. contra morē.
quod apparebit ex tenore priuilegij. de quo nec iudicari pōt,niſi
inſpiciatur.ſ.eo.porro.& c.accepimus.ſ.de vſu pal.c.fi.ff.de tran-
ſact.de his.[Illam] ideſt exemptionē . [Alij non infringant.]pu
ta ordinarii quorum priuilegia decurtabuntur.ſi eccleſiæ Roma
næ priuilegijs audeant obuiare.ſ.eod. dilecti filij fratres. in fi. nec
eis fraudem faciant.ſ.eo.quanto.[Exempti] ſ exempti.[Eius] ſ.exē
2 ptionis.[Limites] qui † non ſunt tranſgrediendi.vt ſ.de ſepul.ca.i.
§.fi.vbi de hoc [Non excedant] quod ſi fecerint in aliquib caſib.
eccleſiæ ſubiaceant interdicto,& quod egerint irritum habeatur
ſ.eo.cum & plantare.§.fi.ſed & priuilegiū meretur amittere qui
permiſſa ſibi abutitur poteſtate.xj.quæſt.3.priuilegium.ſ.de poſt.
prela.c.ij.§.i.ſ.eo.vt priuilegia.i.reſpon.[Declaratione.] ver.ſuper
eod.de quo conſuetum inter ſcholaſticos dubitari vtrum.ſ. exēpti
3 & priuilegiati † ratione delicti cōmiſſi in alicuius diœceſi forum
diœceſani ſortiantur.& dicebant quidā qp ſic,quidam qp non. &
iura hincinde fortiter contradicunt , ideo poterat dici hoc iuris
ambiguum.quare pro declaratione fuit ad ſedem apoſt. merito
recurrendum ad quā pertinet talia declarare.ſ. qui filij ſint legit.
per venerabilē.§.rationibus.ſi.ſ.de iudi.extra.iuris.ſ.de reſtit.ſpol.
extra.frequens.§.ſolet.ſ.de feudis.c.j.ſ.de reſcr.ſuper literis.Quod
autem diœceſanus in tali caſu poſſet contra tales procedere pro
bant iura. C. vbi de cri a.o.authē. qua in prouintia. C. vbi ſena.vel
cla.l.i.C.de priuile.ſchola.l.vlt.xii.ſ.eo.ex tuarum.vbi eſt hoc ex
preſſum.vbi de hoc.Sed contra.ſ.de ſupp.negl.prælat.ſicut nobis.

§ fi.xvj.q.j.frater noſter.ſ.de ſta.mona.in ſingulis. §. ordinentur.
& c.ea quæ.§.hæc eadem.C.vbi de curiali.l.ij.C.vbi ſenat. vel cla.
l.j.reſpon.i. ideo Papa hoc concedit per ſpeciale priuilegium in
hæreti.ſ.de hæreti.ad abolendam.§.vlt.Sol. quantumcunq; exē-
4 pti ſint,niſi priuilegium ſpeciale † habeant & expreſſum, ꝙ excō
municari non poſſint ab epō, vel archiepiſcopo ſortiuntur tales
forum diœceſani in tribus caſibus de quibus ſequitur. ſ. ratione
delicti,ratione contractus,ratione rei de qua agitur, & ſic intelli
ge omnia iura ſignata.ſ.eo.ver. ꝙ autem. cum determinatione
tamen quæ ſequitur ſ.eo.§.ſaluis.ſi vero ſic priuilegiati ſint,ꝙ nō
poſſunt excōicari ab epiſcopo, vel archiepiſcopo, tunc nullate-
nus ſortiuntur forum quo ad hoc vt excōicari valeant, & ſi exē
pti non ſunt,& ſi tales priuilegiati & exempti ſint addit gradum
exemptioni priuilegium, ſed et licet ſortiatur in tribus caſibus.
ſupra dictis,adhuc tamen operatur exemptionis priuilegium in
tribus caſibus,qui.ſ.eo.ſequenti.§.colliguntur, & ſic intellige iu-
ra ſignata.ſ.eo.verſi.ſed cōtra.& omnia ſimilia quaſi Papa coher
tionem eccleſiaſticam exceſſuum talium ad manus ſuas videaē
retinuiſſe.C.vbi quis de curiali.l.2.ibi,exceptis videlicet his,qui ar
mata militia &c. & hoc ex vi interpretationis iſtius hodiernæ,
5 ſed nec poſſunt † priuilegiati contra tenorem priuilegiorū ſuorū
excōicari prout determinatur ſ.eo §.in eos.& ſecundum hoc in
tellige quod notatur in Summa.eo §.fin.ſub.§.ſed & dici poteſt.
Nec mireris de prolixitate poſita ibi,quia totū illud notauimus
antequam eſſet iſtud ius promulgatum.vnde & in fine diximus
& comprobantur hæc in auth.domini noſtri extra.eo. volentes.
& cum iura noua opiniones quas ſequimur pro magna parte ꝯ
probent.& Summa cōpleta eſſet antequā iura noua venirent in
multis aliis locis Sūmæ idē poteris reperire.[Sic exēpti.] & ſunt
per cenſuram eccleſiaſticam cohercendi,du tamen non ſint pri-
uilegiati,prout le.ſ.eo.§.in eos.[Nihilominus] ver.[Ratione de-
licti] ſ.de foro compet.c.fi.& c.poſtulaſti.vj.q. 3.placuit.3. quæſt.
vj.c.1.& in concor.ſigna.ſ.eo ſuper verbo,declaratione verſi.gau
tem.& eſt hic primus caſus.[Siue contractus.]de quo dic,vt not.
ſ.de foro compe.extra.Romana.§.contrahentes.& ſequentibus.
& eſt hic ſecundus caſus.[Aut rei.] non exemptæ, alioquin con
tra.ſ.eo.§ ſequen.ſ.eo.cum capella.& eſt hic tertius caſus cōis oī
bus.ſ.de foro compe.ſane.C.vbi in rem actio.l.fi.& no.ſ. de ſup.
neglig.præla.extra.Romana.verſ.res.[Contra ipſos.] ſ.exemptos
[Rite poſſint]i.exempti ipſius exemptionis priuilegio non obſtā
te.[Conueniri.] & citari.[Et illi]verſi.ſ.ordinarii.[Quoad hoc.]
i.ſuper aliquo trium caſuū præmiſſorū citati fuerint, & nō obe-
dierint.[In ipſos] ſ. exemptos. [Iuriſdictionem.]prout ius exigit.
vt ſ.condēnentur ſi notorium ſit delictum.ſ.de cenſib. extra.Ro
mana.§ notoria.ſi dubium excommunicentur ratione cōtuma
ciæ,& procedatur ſecundū cano.xj.q.3.rurſus.& c.quicunque. &
prout no.ſ.de dolo & contuma.c.veritatis.§ nos igitur. Si uero a-
gatur de contractu,vel de re excommunicentur,vel fiat in poſſeſ
ſionem miſſio,vel aliter puniantur,prout legitur,& nota.ſ.vt lite
non conteſta.mæ,& ca.quoniam.§.in aliis. & ſequenti.[Exerce-
re.] ſed & exempti ſciant ſeipſis ordinariis in quibuſdam aliis
caſibus ſubiacere.ſ.eo.§.ſaluis.qui.§.debet huic continuari.¶ Nū
quid ergo] ij.pars in qua opponit his quæ.ſ.declarauit. [In his.]
ſ.ſupradictis caſibus exceptis.[Quia nec.] verſi.ſupple conueniri
poterunt,quod eſt.j.ſequenti.ver.In iſto autem verſi.& ſequenti-
6 bus collige tres † caſus in quibus operatur adhuc priuilegiū exē-
ptionis etiam in tribus præmiſſis caſibus.ſ.in delicto, in cōtractu
& in re litigioſa.Primus eſt quando in loco exempto delictū cō
miſſum eſt,vel contractus initus,vel res litigioſa ſita, nam ſi ſita
ſit ceſſat officium ordinarij etiam illius in cuius diœceſi mona-
ſterium ſitum eſt vt hic.Secundus vbi in aliena diœceſi hæc tria
concurrunt,nam nec ordinarius in cuius diœceſi habet domi-
cilium exemptus,qui alibi deliquit,poteſt ſe de talibus intromit
tere.vt ſ.verſi.nec enim, quod tamen facere poſſet ſi exemptio
non eſſet.Nam & ſuper delicto alibi commiſſo poteſt quis con
ueniri coram iudice ſuo ſub quo habet domicilium.ſ.de iudi. at
ſi clerici.& ſuper cōtractus idem: nam hoc generale eſt, ꝙ actor
ſequitur forum rei.ſ.de foro cōpet.cum ſit generale.& c. dilecti.
& ſuper re alibi ſita.idem.C.de præſcrip.lon.temp.l.fi.Tertius eſt
quia & ſi alibi delinquat non habet poteſtatem remittendi ipm
is in cuius diœceſi domicilium habet,quod haberet ſi non eſſet
exemptus ff.de accuſa.l.fi.In contractu vero,quo ad rem litigio-
ſam iniungere poſſet,ꝙ illuc iret reſpondere ſi ibi conueniretur.
& ſic intellige Auth.vt omnes obe.iu.§.ij.colla.v.& vt nulli iudi.
§.ſi quis vero comprehenſorū.colla.9. quod non poteſt quando
exemptus eſt.vt ſ.verſi.neque domiciliorū. Reſtat ergo, ꝙ illud
quod dictum eſt.ſ.reſpon.j.ſ.ꝙ exemptus ſortiatur forum ordi-
narii ratione delicti & contractus,& rei litigioſę in vno caſu tan
tum locum habeat.quando ſ.is qui deliquit,vel contraxit, vel rē
litigioſam poſſidet reperitur.[Ordinariis.]nec citari.[In loco exē
pto.] hoc eſt infra monaſterium exemptum,ſeu ſepta monaſte
7 rij: nam ex quo † monaſterium exemptum eſt,& domus mona
ſterii ſunt exemptæ.argu.ff.de rei vend.quæ religioſis.1 a.quæſtio.
j.neceſſaria.& c.nulla.16.q.4.id cōſtituimus.ſ.de immu. † ec.c.j.
immo & dicunt quidam,ꝙ horti,areæ,& manſi ſiti iuxta eccle-
ſiam exempti intelliguntur.argu.ſ.de cenſi.c.j. quod poteſt exau
diri vſque ad 30.paſſus.vel xl.ſecundum cano.17.q.4.ſicut & anti
quitus.& c.frater.& c.miror.& c.diffiniuit.dum tamen non ſint
extra muros,nam ſi infra ambitum murorum alicuius ciuitatis
vel loci includantur hoc paſſuū priuilegium non habebunt.17.
qu.4. quiſquis.& eſt hic primus caſus in quo operatur priuilegiū
exemptionis.[Nec vbi] verſi.[Et dic.]nec ſubaudi coram ordina
riis ipſis.[Vbi] i.apud quos,vel in quorum diœceſibus. [Si alibi]
hoc eſt in alia diœceſi,quam in qua domicilium habent.[Super
iſtis.] pręmiſſis tribus,& eſt hic ſecundus caſus in quo operatur
priuilegium exemptionis.[Neque domiciliorum] verſi. [Loco-
rum diœceſani] in quibus locis exempti domiciliū habent.[Nō
vbi] i.in diœceſi in qua conueniantur ratione delicti,vel contra
ctus,vel rei de qua agitur.[Remittēdi] quo ad delictum.[Illuc.]
hoc eſt ad iudicem ſub quo deliquerunt quod de ſubditis ꝓprijs
facere deberent.ſ.de raptoribus.ca.j.ſecundum ea quæ nota.ſ.de
foro compet.§.quibus ex cauſis.ver.item ratione delicti,& ſequ.
[Vel ipſis] i.exemptis.[Illuc] vbi contraxerunt,vel res ſita eſt.[In-
iungendi] quaſi dicat,in his caſibus non habet iudex neceſſe re-
mittere,ſed ſi vult hoc eis iniungere poteſt. [Poteſtatem] hic po
8 teſt colligi,ꝙ ſi delinquant † tales in diœceſi in qua habent domi
cilium,& poſtea extra fugiant,iudex ad quem tales confugiunt,
tum ratione domicilii:tum ratione delicti debet ipſos remittere
ad iudicem domicilii & delicti.C.vbi de cri.agi ope.l.j. & authē.
qua in prouincia.& arg.C.vbi cauſa ſtatus.l.j.& l.penultima.ſ. de
regula.c.fi.Vel dic,ꝙ recurratur ad Papam,vt in ſequenti caſu. ſi
vero delinquant extra, vel extrahant,non poſſunt ibi trahi, niſi
ibidem reperiantur, ſed nec poſſunt trahi coram ordinario do-
micilii ſi alibi deliquerunt,vel cōtraxerunt. Quid ergo fiet?recur
ratur ad Papam,& nihil prodeſt priuilegium exemptionis. nam
contra alios non exemptos procederetur,ſicut leg.& no.ſ.de fo.
competen.extra Romana.§.contrahentes.ſic ordinarii ſub qui-
bus degunt exempti quantum ad condemnationem videntur
habere illam poteſtatem,quam habent legati miſſi quo ad excō
municatorum abſolutionem, quia ſicut illi non poſſunt abſol-
uere, niſi ſubditos prouinciæ & infra prouinciam delinquentes.
vt ſ.de offi.lega.excommunicatis.ſic & diœceſani exemptos,niſi
infra diœceſim ſuam habeant domicilium. & infra eandem ex
tra locum exemptum deliquerint nequeunt cōdemnare vt hic,
ſed nec iſtud poterunt, niſi reperiantur ibidem & eſt hic tertius
caſus in quo operatur priuilegium exemptionis.¶ Saluis] 3.pars
Et continuatur cum hinc primi reſponſi vt notat.ſ. ſuper verbo,
exercere.[Nihilominus.] quaſi dicat.quamuis.ſ.j.reſpon. dixeri-
mus ꝙ in tribus caſibus ſubſunt exempti ordinariis, non credas
ꝙ hoc intellexerimus de illis tribus tantum, nec velimus corrigi
iura innuentia,ꝙ etiam ordinariis in quibuſdam aliis caſibus ta
9 les ſubſunt,quia non intendimus iura; corrigere,ſed determina
re & declarare.Et eſt contra illos qui ad corrigenda iura nimis ꝓ-
ni ſunt & parati,quod enim non mutatur, quare ſtare prohibet.
C.de teſt.ſancimus.& de appel.pręcipimus. ſemper enim in iuis
terminis remanet. niſi expreſſius corrigatur.in Auth. de non a-
lie.reb.ecc.§.fi.colla.ii.& ideo ſemper ius indiſtincte loquens cū
diſtinctione alterius,ſiue ſit prius,ſiue poſterius intelligēdum eſt
& legendum.hoc enim ineſt iuribus naturale.ff.de legibus. non
eſt nouum.& l.ſeq.& ſi aliter ſaluari non poteſt,tunc adminen-
dus eſt ſubauditus.ff.de teſti.quæſitum ſcio.ſ. de ſimo. licet Heli.
quoniam tamen aliqui faciunt ad hoc,vt corrigantur iura, vt pa
10 tet in eo quod no.ſ. de offi.dele.ſuper quęſtionum.§. porro. † Ab-
ſurdū ergo eſt iura multis vigiliis adinuenta vno verbo, magiſtri
ex puaneis tollere.C.de inoffi.teſt.ſi quando ſ.de elec.eccleſia.ij.§.
denique.in fin.& per conſequens laudabile eſt dicta magiſtrorū
corrigentium leges corrigere,& promptum iura iuribus concor
dare.C.de inoffi.doti.l.vnica.nam & antiqui plerunque mentiū-
tur,qui nec vim verborum ſigillatim ſcrutantur,nec per legerūt
ſcripturas,nec intelligunt,vt debent. ſ.de ſacra vnct.c.vnico. §.pe
nult.contra tales eſt.ff.de legibus.in ciuile.[Caſibus aliis.] vt puta
11 † in chriſmate,in oleo ſancto, in conſecrationibus baſilicarum,
& ordinationibus clericorum,& ſimilibus, quæ niſi aliud conti-
neatur in priuilegia ſunt a diœceſanis præ cæteris poſtulanda. ſ.
de præſcrip.veniens.§.chriſma.xvj.q.j.interdicimus.& ratione ca
pellarum non exemptarum.ſ.de priuileg.ex ore.18.q.ij. abbates.
ſ.de maior.& obed.ꝙ ſuper his.vbi de hoc, vel ſi aliud tenent ab
eo.ſ.eo.cum capella.ſ.de maio.& obe.ſolitæ.[Canonica] de qui-
bus habes.ſ.in proxi.præmiſſa gl.[Et ad idipſum] ſ.qđ dictum eſt
de exemptis.[Circa illos] ſubaudi,& ſi non exemptos, tamen pri
uilegiatos prout ſequitur.[Sub vno certo iudice.] hic comproba
tur lectura Laur.ſecundum quam non contradicit, ſed concor-
dat.ſ.de reſcrip.ad hoc ſumus. quia ibi impetratus fuit incertus
iudex,& ideo non valuit.arg.ff.de teſta.tu.tutor incertus.hic au-
tem certus,& ideo valet quamuis cauſæ generaliter committan
tur.ff.de iudi.cum prætor.§.j.ſed contra, quia lites futuræ hic cō-
mittun-

mittantur contra iura ſ.de reſcrip.quia nonnulli.ſ.de offic.ordi.
extra.Romana.§.nec pro eo.verſi.non autem.ſic.Solutio per re-
ſcriptum contentioſum non committuntur futura, vt hic dici-
tur.committuntur autem per priuilegium ſpeciale,vt hic ſequi
12 tur.ratio eſt,quia † contentioſum reſcriptum odioſum eſt, & idō
reſtringitur ſ.de reſcrip.nonnulli.priuilegium vero fauorabile,
& ideo dilatatur.ſ.eo.in his.vel dic,vt in ſeq.glo [Priuilegio.]Cō
tra.ſ.de reſcriptis.ad hoc ſumus.Sol. Hoc priuilegium datur tan-
tum ad impetrantis defenſionem: & ideo valet tāquam fauora-
bile,illud vero ad multorum impugnationē & fatigationem,&
ideo non valet tanquam litigioſum.arg.C.de litig.l.vlti.ad fin.&
C.manda.per diuerſas in medio.j.ver.& his quaſcunque vel cre-
ditor &c.ff.de excep.do.pure.§.vlti.ff.de act.& obli.Adnanus, vel
dic,vt in præceden.gl.vtraque enim ſolutio bona & vera eſt. ¶In
eos autem] 4.pars.ſ.priuilegiatos ſint exempti, vel non. [A quo-
quam.] ſ.epiſcopo,vel archiepiſcopo,vt ſequitur.[Indultum]ex
quo euidenter apparet Romanum Pontificem. quo ad hoc ſta-
13 tim bullato † priuilegio poteſtatem aliis ad em.ſic. ſ. de conceſſ.
præben.quia in cunctis.§.nec etiam,vt allegabatur.verſi.j.& §.ea
parte.[Religioſi] quam plures,quod per priuilegia apparebit. vt
no.ſ.eo.ti.j.ſuper verbo,non nullis.[Exemplum]ſ.de verbo.ſig.
veniens.reſpon.j.[In quorum]verſi.[Epiſcopus] vel archiepiſco
14 pus† cuius nomine omnes ſuperiores intelligas excepto Papa &
legato de latere Papæ miſſo,vt euidenter probatur.ſ. de verborū
ſignifi.veniens.reſpon.j.nam & primates & Patriarchæ archiepi-
ſcopi ſunt,nec eſt vis in omnibus facienda.ſ.de offic.ord.duo ſil.
vbi de hoc.[Pro vlla cauſa] quæcunque ſit illa ciuilis, vel crimi-
nalis.niſi ſm ꝙ ſequitur.ſ.eo.verſi.nec forſan.& ſic verbum inde
finite,ſeu generaliter prolatum generaliter intelligitur.ſ.eo. quia
circa.vbi de hoc.& eſt ratio,quia liquet de intentione priuilegiū
concedentis.vt ſ.no.& ideo ei ſtandum eſt.ſ.de verbor.ſignifi.in
his.[Præſumat.] Quid ergo ſi hoc fecerit?Nulla eſt ſententia,tan
quam a non ſuo iudice lata.ſ.de foro compe. extra Romana.§.
ſi.Sed contra in his,quæ not.ſ.de offic.ord.extra.Romana.§.offi-
15 cialis.ſuper verbo,non attentet.Solu.Per † priuilegium ſubtrahiē
hæc poteſtas omnino cum de intentione appareat,vt hic.per ius
vero ſcriptū non omnino ſubtrahitur.niſi apertius hoc decidat,
vt ibi.& ideo quandoque ſi contra ius factum fuerit,vel illicite re
uocatur.licet fieri non deberet vt ibi no. quandoque vero diſſol-
uitur.x.diſt.vides. & ſemper ſicut mitius agitur cum lege quā cū
miniſtro legis,ſic cū priuilegio legis mortuæ mitius,quam cum
legis viuæ priuilegio eſt agendum.arg.ff.de arbit.Celſus.ff.de cō-
penſa.ſi cum miliri.in Auth.de teſtibus.§.ſi vero tale quale in ar
menia.col.vij.[Iidem ordinarij.] verſi.[Talium quantū ad iſta.]
ſcilicet interdictū ſuſpenſionem,& excōicationem,ergo quo ad
alias pœnas iuriſdictio ſalua remanet.de quibus no.ſ.de homici
dio.extra.pro humani.§.ſi.verſi.ſicque.& ſequen. [Vbicunque il
li fuerint.]& quantumcunque deliquerint.[Non poſſunt.] po-
terant tamen plus.ſ.eos deponere,vel in arctiora monaſteria de
trudere,ſed & ſi tales exempti ſint, poteſt contra tales procedi ꝑ
alias pœnas,in caſibus notatis.ſ.eod.reſpon.j.nec poſſunt ſe non
exempti excuſare prætextu priuilegij ſpecialis eaemptionis, cū
non ſint tantum priuilegiati,& non ſint exempti ne in alijs,quę
non ſunt expreſſa in priuilegio poteſtati ordinariæ detrahatur,
vt patet in concordan.ſigna.ſ.eo.reſpon.j.ſuper verbo, nōnullis.
16 Sed & cenſuram † eccleſiaſticam quandoque in tales poterunt
ordinarij exercere,& hoc eſt quod ſequitur.[Niſi forſan] verſicu.
[Subiectos] aliud ſi eſſent exempti.ſ.de ſupplen.negl.præla. ca.ij.
[Gerant] hoc ideo dicit,quia ſi irent cauſa viſitandi , vel vt tran-
ſeuntes non poſſent ab huiuſmodi ordinariis contra ſua priuile
gia coherceri.ff.de iudi.hęres abſens [Reſideant]& ſumitur hoc
ex decretali.ſ.eo.quoniam profeſſionem.& c. cū capella.[Tunc
enim] verſicu.[Libere] hoc intelligas ſecundū diſtin.ſequen. §.
[Tam illorum] ſ.monaſteriorum a quibus tranſmittunt. [Prio
ratuum.]ad quos deſtinantur.[Cum non ſit]verſic. [Aliquem.]
ſ.monachum.[Vtrobique.] ſ.in monaſterio capite & in priora-
tu membro vt ſequitur.[Locum habere monachi.]& ſic abbas
poteſt eum excōicare ratione abbatiæ,& epiſcopus ratione prio
ratus.ſ.eo.cum capella.Sed contra.ſ.de elect.conſtitutis. Solu.Il-
lud intelligas de diuerſis monaſterijs quorum vnum non ſubeſt
alij,nec depender.hoc enim prohibitum eſt , ꝙ in talibus diuer-
ſis vnus locum monachi non habeat neque præſit.ſ.de relig.do.
ca.ij.& de ſta.mona.ca.3.§.ſi.& ne ſede vacan.c.j.vbi de hoc[De-
pendere.] ſi.ſ.de pręben.extirpandæ.ſi.qui vero. & de æta.& qua.
cum te.§.vnico.& de elec.dudum.ij.§.inſuper. Sed nunquid talis
habebit vocem in vtraq; eccleſia?Si conſtat de conſuetudine ſer
uanda erit. alioquin conuentus tantum eliget ad quem ſpectat.
ſ.de elect.cap.j.& c.cum terra.xvj.quęſtio.ſi.c.ſi. [Ratione tamē]
verſi.[Etiam quo ad pręmiſſa.] ſ.interdicti,ſuſpenſionis, & exco
municationis ſententias.[Quandiu morantur.]ergo niſi præue-
niantur non ſubiunt ex quo fuerint reuocati.ſ.de foro compet.
propoſuiſti.cum ſuis concordan. ſed nec reuocationi contradi-
cere poſſunt.ſ.de ſtatu monaſt.cum ad monaſterium.§. tales.&
quo ad hoc intelliguntur habere locum in monaſterio capite
cum non ſint ab abbatis obediētia abſoluti.[Licite vti poſſunt.]
dummamen ſeruetur ordo & licita cauſa ſubſit. alioquin contra.
ſ.de ſententia excōicatio.extra.cum medicinalis.¶[Sane] v.pars.
quam quidam libri habent,quidam non habent , ſed tamen iu-
ribus,& rationibus comprobatur bene admittenda. ſ. de fide in-
ſtru.paſtoralis.[De huiuſmodi prioratuum] ſ.ad religioſos perti
nentium.[Amminiſtratione.]quā inſtitutio pręcedere debet.vt
no.ſ.de inſtitu.cum veniſſent.[Cum quæſtiones emergunt.] qa
dicunt abbates,ꝙ poſſunt mittere & reuocare quos volunt,& qñ
volunt,etiam ſine conſenſu epiſcopi , & facit pro ipſis.ſ. de ſtatu
mona.cum ad monaſteriū.§.tales.& argu.ſ.de confirma. vtil.ad
noſtram.& c.porrecta.xvj.q.ij.viſis.Epiſcopi vero dicunt, ꝙ nul-
lus adminiſtrationem poteſt gerere , niſi per ipſos fuerit inſtitu-
tus.& pro ipſis expreſſum eſt.ſupra eodem,cum & plantare.§. in
eccleſijs.xvj.quæſt.7.nullus omnino.& q.2.ſane.x.q.j.regenda.So
17 lu.†duplex eſt inſtitutio.ſ.facti & iuris. Inſtitutio facti corporalis
eſt.ſ.ponere clericum in ſedem,ſeu corporalē poſſeſſionē,& hęc
ad archidiaconum pertinet de iure cōi.ſ.de offi.archidia.ad hæc.
§.in quadam.& c.ad noſtram.Inſtitutio vero iuris alia poteſt di-
ci authorizabilis,alia iuris percipiendi pręſtabilis , & hęc vltima
æquipollet collationi factæ ab illo,qui ipſam facere poteſt,vel de
conſuetudine,vel de iure, & poteſt pertinere ad inferiorem epi-
ſcopo,ſicut eſt archidiaconus,vel ex ſpeciali conceſſione.ſ.de in
ſti.cum veniſſent.vel ex ſpeciali conſuetudine,ſiue pręſcriptione
ſ.de ſenten.& re iudic.cum inter vos.ſ.de præſcri. cum olim.§.ſi.
ſ.de exceſſ.pręla.ad hęc.& c.ad aures.63.diſt.ſi in plebibus. Au-
thorizabilis autē inſtitutio ius adminiſtrandi tribuit, ſicut & cō-
firmatio.ſ.de præben.cum iandudum.ſ.de appel.conſtitutus.ij.§.
j.& hęc de iure cōi ad ſolū epiſcopum pertinet,quam nec archi
diaconus obtentu conſuetudinis alicuius habere poteſt,ſic intel
ligas.ſ.de offi.archid.cum ſatis. & hęc inſtitutionem corporalē
ſemper præcedere debet,quare archidiaconus ipſam fecit de cō-
ſenſu & authoritate epiſcopi in perſona propria, quia non pote-
rat eam committere,cum certum miniſterium eſſet ſibi demā-
datum.ſ.de offi.deleg.quoniam.ij.§.is aūt. & corporalem ad ip-
ſum pertinentem alij demandauit.ſ.de ſent.& re iudi. cum Ber-
toldus.reſpon.j.verſi.qui de conſenſu epiſcopi.Nota.igitur,ꝙ vbi-
cunque tale officium eſt,ꝙ ſine authoritate nō debet geri admi-
niſtratio,eſt ad epiſcopum recurrendum,ſi vero ſit tale, quod ſi-
ne authoritate adminiſtratio geri poſſit,etiam non requiſita au-
thoritate epiſcopi geri poteſt,& quæ ſit hæc,inferius nota. [Nos
per hoc] verſi.[Viam litigiis] ſi.ſ.de reſti.ſpolia.frequens. §.ea ꝓ-
pter.[Declaramus] ſi.ſ.de feudis.ca.j. [Quod in prioratibus,qui
parochiam habent,vel populum.]Innuit,ꝙ parochia † poteſt eſ
ſe ſine populo,& populus ſine parochia.& ſic videtur alludere ꝯ-
ſuetudini quorundam locorū,in quibus populus eſt in vna diœ-
ceſi,& parochia in alia,quæ conſuetudo difficilis eſt & abſurda,
vt patet.ſ.de decimis.cum ſint homines.in ſi.& de paroch. ſuper
eo.xvj.quæſtio.3.quicunque.& c. licet in regulis. nam & ex hoc
litigia ſuſcitantur.ſ.de relig.do.c.j.ſ.de proba. cum cauſam quæ.
ideo poteſt exponi,vel pro i.ſeu pro & ff.de verbor.ſignific. ſæpe.
vel ideo hoc dicit,quia licet populus nō poſſit eſſe ſine parochia.
93.diſt.nulla ratione.tamen parochia.i.eccleſia habens ius paro
chiale,puta,decimarum ius,& funeris,& oblationum,& ſimiliū
ſine populo poteſt eſſe,ſicut eſt in pleriſque locis de conſuetudi-
ne ſpeciali.ſ.de deci.ad apoſtolicæ.& ca.cum ſint [Cum ipſis.] ſ.
prioratibus parochialibus.[Locorum diœceſano] ad quem per-
tinet cura diœceſis.ſ.de offi.ord.ca.j.ix. quęſtio.3.nullus primas.
& c.ſequentibus.ſ.de pręben.in Lateranenſi.ſ.eo. cum & planta
re.§.in eccleſiis.& ſic loquitur.ſ.de præben.auaritia.& ca.de mo-
nachis.vbi de hoc.[Reſpondere] ac religioſis de temporalibus.vt
in præmiſſis iuribus.[Ac in prioratibus] conuentualibus. [In q-
bus] de iure communi.xvj.quæſtio.viij.congregatio.[Per electio
nem] niſi aliud obtineat de conſuetudine.ſ.de elec. ſacroſancta
ſed propter hoc non remouetur ius inſtitutionis authorizabilis,
quæ in talibus eſt requirenda,vt ſequitur . nam & ſi prouiſio ad
abbatem pertineat de conſuetudine ſine conuentu.ſ.de his. quæ
fiunt a præla.ca noſcitur.debet tamen prouiſio habere naturam
electionis,cū loco ipſius ſuccedat,ſicut probatur in his,quæ not.
ſ.de teſti.extra.ad hęc præſentium.ver.ab eiſdem.ſuper verbo.de
veritate dicenda.& dic per electionē.i. pręcedente electione.[In-
ſtituuntur.] i. inſtitui . debent inſtitutione authorizabili, contra
19 † quam nulla conſuetudo prodeſt,vt not.ſ. verſic.authorizabilis.
[Cum] ſubaudi.ſic inſtitui [In his]& c.ſ.prioratibus.[Non mutē
tur]i.mutari non debeant,ſed elicitur hoc ex ca.ſ. de ſtatu mon.
monachi.§.priores autem.[Prouidentia] hoc ſumitur ex capi-
tulo.ſ.de ſent exc. monachi.& c.cum illorum.§.j.& c.canonica.
[Authoritate] quia ipſe ſolus,vel is,cui hoc mandauerit.hanc in
terponere poteſt,vt no.ſ.ſuper verbo,authorizabilis,& ſic loquū
tur iura ſignata.ſ.eo.ſuper verbo,quæſtiones.verſi.epiſcopi. & ac
cedit.ff.de iuriſ.om.iud iube re.ff.de offi.proconſul. nec quicquā.
§.vbi decreto. [In alijs vero] puta obedientiis,capellis ruralibus,

&

& ſimilibus.[Abbatum ſuorum mandato]& contrario reuoca
ri,non dicit authoritate.ſed mandato,& ſic loquunt iura ſigna-
ta.ſ.eo.§.proai.Sed ꝯ.ſ.de ſta.mon.ca q.§.præcipimus. ſed hoc in
telligitur,qñ mittit monachū,qui non habet ius in eccleſia per
petuū,ſed mittit,& reuocatur,qñ placet abbati,vt in ſupra ſigna-
tis iurib.ꝯrium vero loquitur de clericis intitulatis in monaſte-
riis perpetuo authoritate epi intercedente, vel ſequente etiam ta-
cite,puta,ſi ad repræſentationē religioſorum ad talem titulū ſue
runt ordinati , vnde & intereſt epi , ꝙ tales ſine ſcientia ſua non
mittentur.vt patet.ſ.de præben.c.ij.& 4.vbi de hoc.& ſ.de reg.iur.
omnis res.ſ.de offi.archid.ad hęc.in fi.[Sim plene]tunc tñ parū
ad epm pertinet de adminiſtratione,quia quo ad ſpiritualia non
imminet periculum.ex quo cura caret, & ſemp talis eccleſia eſt
infra limites alicuius parochiæ, & ſic eſt de cura ipſius , in cuius
præiudicium non eſt alia conſtruenda.xvj.q.j.eccleſiæ.& c. qui-
cunque.ſ.de no.op.nun.c.j.ad fi.Si vero de temporalib.agitur,ni-
hil ad epm,cum oia ſint monachorū.Si dicas immo multū ra-
tione procurationis,cum maiores & minores viſitare debeat,vt
ſ.eo.rū.j.Reſpon.ſatis forſan tranſibit de facili. dummodo vēter
ſplendide procuretur.[Geri dēt.]de iure cōi.[Vtriſq;.] ſ.abbatib.
quo ad prioratus parochiales,& cōuentuales,& diœceſanis,quo
ad alios ſimplices.[Speciali]puta,priuilegio exemptionis.per qđ
innuitur,ꝙ dicti prioratus parochiales,& conuentuales ſubſunt
monaſteriis pleno iure,& ideo nihil ad diœceſanos.ſ.eod.qñ p
confeſſionem.ſ.de ſupp.neg.præla.c. ii.& ſic loquitur.xvj.q.ij.vi-
ſis.conſuetudo tamen non prodeſſet.ſ.de offic.archid.cum ſatis.
niſi abbas exemptus eſſet.ſ.de præſcrip.auditis.& c. cum olim.§.
quia prædictus.eps vero pōt ꝯ hoc non ſolum priuilegiū, ſed etiā
ſpecialem conſuetudinē allegare.ſ de inſtitu.cum veniſſent.Sed
qualiter intelligis,qđ dictū eſt ſ.de prioratib.parochialibus? Ad
hoc notandum,ꝙ tam diœceſani,q̃ religioſi circa hanc materiā
20 abutuntur,nam de iure cōi † vna eccleſia vnius presbyteri debet
eſſe,vt patet,& no.ſ.de præb.cum non ignores . & ideo ſi doctus
monachus epo repræſentetur ad curā admitti pōt , & debet.xvj.
q.j.doctos.& c.in parochiis.lv.diſ.priſcis.& in hoc prædicationis
21 †officium eſt priuilegiatum,vt ſ.de ſtat. mona.ꝙ Dei timorem,
& ideo monachus ſic admiſſus omnino tranſit in epi poteſtatē
& ſic expreſſe comprobatur hoc,qđ no.in Summa de ſta.mon.
§.vtrum populum.vbi hæc materia copioſe expeditur, verum ſi
monachus non ſit talis,vel velit abbas retinere obedientiā mo-
nachi conuenientem presbyterum debet præſentare. & ſic intel
lige.ſ.de capel.mo.c.j.nec debet ibidem monachus ſolitarius ha-
bitare.ſ.de ſta.mo.monachi.& de capel.mo.c.penul.& fi.non tñ
eſt prohibendum,quin monachi poſſint habitare in eodem lo-
co ad cuſtodiendos fructus pertinentes ad ipſos.arg.ff. de vſu. &
habi.ſi ita legatus.§.dominus.ff.vt in poſſ.lega.is cui.§.qui legato
rum.ſed nihil ad ipſos de eccleſia,vel regimine eccleſiæ,vt no.in
d.§.vtrum populum.Sed ex abuſione hodierna ſupradictorum ,
nec monachi inſtituūtur,nec presbyteris eccleſia aſſignatur,im
mo a monacho inſtituto priore eccleſiæ regnum vſurpatur , &
presbyter rector non re,ſed ſolo nomine præſentatur . Igitur in
22 ſumma † aliqua ſunt beneficia, quæ authoritatem epiſcopalem
requirūt,vt abbatiæ prioratus,conuentuales,& parochiales,& an
tequam aliquis in talibus adminiſtret,tanquam prior,vel rector
debet authoritas epiſcopi obtineri,vt hic,& ſ.de cleri.non reſid.
c.fi.Sunt & aliqua quorum adminiſtratio,ex quo ipſa iuſte acq-
ſita ſunt, & authoritate epiſcopi interueniente quo ad proprieta
tem,poſtea de mandato tantummodo illorum , ad quos perti-
nent,ſine inſtitutione authorizabili geri poteſt,puta, beneficia ſi
ne cura,atque ſimplicia.& horum adminiſtratio de mandato il
lorum,ad quos temporalia pertinent,geri poteſt,ſiue ſit abbas,ſi
ue præpoſitus,ſiue canonicus,vel quiuis alius, ſicut & cuſtodiam
vinearum,& fundorum poteſt dominus cōmittere, quibus pla-
cet,ſed ius etiam proprietatis talium beneficiorum de facili ſine
authoritate epiſcopi,non acquiritur.ſ.eo.cum & plantare.§. ec-
cleſias.xvj.q.vij.decimas.ſ.de his quæ fi.a prælat. cum apoſtolica.
ſ.de inſti.c.3.& penulti.

¶ De pœnis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Archiepiſcopus non ſemper continetur nomine familiæ.*
2 *Familiæ nomine generaliter,etiam princeps continetur.*
3 *Iniuria duobus modis committitur,videlicet facto,vel dicto.*
4 *Iuriſdictione commiſſa,videntur commiſſa omnia illa ſine quibus non poteſt exerceri.*
5 *Ius ſibi dicere nemo debet,neque ſuæ familiæ,neque ſuis.nu.6.*
7 *Iniuria cum infertur clerico duplex eſt iniuria,ſic & filiofamilias.*
8 *Prælatus propriam iniuriam remittere tenetur illatam vero eccleſiæ minime ſi ſit notoria offenſa.*
Et quid ſi ſit occulta an pro ea teneatur agere.nu.9.
10 *Sapientis eſt ſe ipſum corrigere.*
11 *Iulianus iureconſ.ſe ipſum connexit.*
12 *Gloſſa poſterior eſt attendenda,cum ſunt duæ contrariæ.*
13 *Beneficij accepti quis ſemper ſit memor,dati nunquam.*

CAP. PRIMVM.

ROmana. In hac conſtitutione duo ſa
tis plana dicuntur. & (quod
eſt mirum) primum per ſecundum ſtatim
corrigitur.[Licet] i.licitum eſt , & protendit
conſtructio vſq; ad illud verbum punire.ſ.e.
verſi.penul.in fi.[Viſitanti.]quod poteſt face
re annuatim de iure cōi.ſm ea quæ not.ſ.de
cenſib.extra.Romana.[Sibi] ſ.perſonæ ſuæ,& eſt primus caſus re
1 ſpectu iniuriati.[Vel ſuæ familiæ.]& eſt ſecundus caſus, ſic † ar-
chiepiſcopus non cōtinetur nomine familiæ in hoc caſu, & eſt
ratio,quia citius hoc concedendum eſſet de familia,quam de ip
ſomet,vt in ꝯiis ſignatis ſ.ſuper verbo,notoria.alias tamen gene
2 raliter† nomine familiæ etiam Princeps continetur.ff. de verbo.
ſign.familiæ.7.q.j.ſcire.[Aut aliis,] quibuſcunq; etiam ſi nō ſint
de familia,& eſt tertius caſus reſpectu iniuriati.[Propter hoc]ſ.
propter viſitationem,vel occaſione ipſius, & eſt primus caſus re-
ſpectu iuriſdictionis , in quo alij tres ſuperiores concurrere pnt.
[Quando concilium] quod debet facere annuatim, ſicut not.ſ.
de cenſi.extra.Romana.§. poſtquam auth. & eſt ſecundus caſus
reſpectu iuriſdictionis.[Pro illo] ſ.concilio. [Vel alias] generali-
ter. Et eſt tertius caſus reſpectu iuriſdictionis.[Sua debita iuriſdō-
ne.] in caſib.no.ſ.de ſupp.negl.præla.extra. Romana. [Iniuriati
3 præſumant] facto,vel dicto,quia his† duobus modis generaliter
committitur iniuria.ff.de iniuriis.l.j.in prin. [Si hac occaſione.]
ver.& eſt primus caſus reſpectu iniuriæ,ſed hoc ſtatim corrigitur
vt ſ.no.[Impediatur] ergo a contrario ſi non impediatur, nō po
teſt archiepiſcopus punire talem iniuriā.arg.ff. de iud.cum præ-
tor.cum ſuis concor.ſed hoc non eſt verum, vnde ſubaudiendū
eſt maxime,alioquin corrigitur ſ.eo.§.ſeq.vel dic,ꝙ hic loquitur
de iure cōi,in ꝯrio de gratia ſpeciali,vt ibi,ſed hoc nihil eſt , quia
illa gratia hodie ius cōe eſt,vt ibi no.vel hic loquitur de iure anti
quo,ibi de iure nouo,& ſic corrigitur euidenter.[Dūmodo] ver.
4 [Notoria] immo idem vř & de non notoriis, quia ex quo † ar-
chiepiſcopo commiſſa eſt iuriſdictio,oia illa videntur commiſ-
ſa,ſine quibus iuriſdictio expediri non poteſt.ſ.de off.deleg.præte
rea.cum ſuis concor.ff.de offi.eius cui man.eſt iuriſdictio.l fi. C.
de teſti.nullum.ff.de pœnis.moris.Solu.Sine hac coertione,quæ
eſt in perſonas extraneas,bene poteſt alias ſuam iuriſdictionem
expedire,& ſic ceſſant contraria.ſm d.n.Immo quia & hoc idē ,
ꝙ notoriam puniat,videtur ꝯ ius commune, & ideo ſignatur cō
5 tra,†quia nemo ius ſibi debet dicere. C. ne quis in ſua cauſa iudi.
l.vnica.C.de his qui ad ec.confu.denuntiamus.ff.de iud.Iulianus
æquiſſimum enim viſum eſt vnum quemq; non ſibi ipſi ius di-
cere.ff quorum leg l.j.reſpon.j.23.q.4.inter querelas.& q.v.de oc-
6 cidendis.in prin.& 4.q.4.c.j.ſed † neque ſuæ familiæ,neque ſuis.ff.
de iur.om.iud.qui iuriſdictioni.quod magis videretur conceden
7 dum eſſe ff de off.præſid.ſenatus.Sol.quandocunque†alicui cleri
co iniuria irrogatur,ad minus ſit duplex iniuria.ſ.perſonæ cleri-
ci,& eccleſiæ:in perſonam clerici,vt patet.ſ.de ſent.excom. cum
deſideres.in fi.ſicut quando filiofa.iniuria irrogatur competit a-
ctio patri,nedum nomine filij.ſed nomine ſuo.inſtit.de iniur . §.
patitur.& eſt ſimile congruum,nā & ſi filiofam.volenti fiat iniu-
ria,nihilominus agit pater,cuius ius remittere non poteſt filius.
ff.de iniur.l.j.§.vſque ad eo.ſic eſt recte & in clerico, vt patet.ſ.de
8 ſent.excō.contingit.j.§.j.quamuis igitur prælatus† propriam in-
iuriam vindicare non debeat,immo decet ordinem ſuum, ꝙ ip
ſam remittat.vt C.de epi.& cle.ſi quis in hoc genus. iniuriam in
factam eccleſiæ remittere non pōt.63.diſtin.Salonitanę.vnde &
de ipſa agere pōt.C.de iniur.atrocem & ipſam punire & corrige
re debet,ſi iuriſdictionem habeat.13.q.4 Guiſtarius.ſ. de ſen.ex-
cō.extra.dilecto.& hoc verum eſt.ſi notoria ſit offenſa, vt hic di-
9 citur.Quid†ergo.ſi occulta ſit? Dicunt quidam, ꝙ nō poteſt ſe in-
tromittere,quod dic,vt no.j.in ſeq.ver.[Authoritate.]& eſt hic
ſecundus caſus reſpectu iniuriæ.[Punire.] non occultum . & ex
hoc ſubauditur excipit ſtatim ibi.[Niſi] &c.[Amplius.] ver. iſte
reſpicit duos proximos pręmiſſos caſus.q.d.ſi non impediatur iu
riſdictio,non poteſt punire.[Niſi amplius] &c. Item occultā in-
iuriam non poteſt punire,niſi amplius &c.ergo conſuetudo pōt
ei concedere,ꝙ etiam occultas iniurias puniat,dummodo de ip
ſis ꝯſtare poſſit.[Conſuetudine.]hoc iō dicit,quia regulariter nō
exerceret in prouinciam archieps iuriſdiōnem ſuam,niſi in caſi
bus,quorum vnus competit ratione conſuetudinis ſpecialis , vt
hic,& ſ.de ſent.exc.extra.Romana.& iſte & alii no.j. de ſup.neg.
pręla.extra . Romana . ergo a ꝯrio eps iniurias ſibi & ſuis illatas
(cum ſit ille ordinarius) iudicabit , ſicut & caſualis ordinarius ca-
ſuales,& hoc eſt contra.B.qui hic not.ꝯ in ſeq.§.¶[Sibi etiam] i.
pars.ſ.Remen.archiepō.[Et metropolitanis.]aliis quibuſcunque

quorum iuriſdictionem ampliare intendimus in hoc caſu. [In
illis] ſ.prouintijs.[Huiuſmodi] q.d.in caſib.ſpecificatis.ſ. prox.re-
ſpon.[Puniendi manifeſtas] i.famoſas.licet non notorias pmiſ-
ſa inquiſitione,& ſm hoc euidenter comprobatur,quod not.in
Sum.de ſent.excō.§.quis debet.ſub §.proptrijs.verſi.item ratione
rei.& ſeq.vbi hęc materia copioſiſſime expeditur,& ſm hoc ſeq
tur copulatiue.ſ.[Notorias.] Alij dicunt, q hæc copula ponitur
expoſitiue,quia aliud eſt manifeſtum,aliud notorium.quod dic
vt no.ſ.de cohabi.cleri.& mul.veſtra.ſed prima magis placet, qa
nullum ius cogit me,vt recedam a vera verbi copulatiui ſignifi
catione.ff.de lega.3.non aliter.immo inducit me benigna inter-
pretatio gratiæ nobis factæ,vt ſ.de priui.in his.& ſm hunc intel-
lectum ampliatur noſtra iuriſdō in duob.vt ſ.nedū vbi impedit,
iuriſdō,ſed et vbi non impedit in talib.procedamus, & vt nedū
notorias,ſed et manifeſtas iniurias puniamus.[Tunc] ergo non
alias, quia hoc non pñt niſi caſualiter,vt dictū eſt.[Eiſdem] ſ.ar
chiepiſcopis & ſuis,& ex hoc, q iſtud conceditur archiepiſcopis
de gratia ſpeciali,ſequitur,q nullus epſ,vel inferior archiepiſco-
po hoc facere poſſit de iure cōi.ſm B.ar.25.diſt.qualis. C.de pro-
curat.maritus.ſ.de preſump.nonne. Tu vero aliter argues.ſ.q ex
quo archieps non poteſt hoc facere in prouintiam ſuam, niſi in
caſibus,reſtat per eadem iura pro.B.inducta.q idem archieps in
dioce.ſua & quilibet epſ in dioec.ſua(cum ſīt in omnibus p dię-
ceſis ſuas iuriſdictionem ordinariam ordinarie exerceant) oēm
iniuriam ſibi illatam tangentem & eccleſiam vindicare tenent
quod verum eſt,vt no.ſ.eo.ſuper verbo,notorias.& elicitur ratio
huius iuris ex iuribus ibidem inductis & alijs.ſ.de offi.deleg. ex li
teris.ff.de iud.in priuatis.ff de poenis.ſi quis forte.§.penulti. C.de
conduc.prędi.fiſca.l.vnica.li.11.[Etiam ſi]ver.[Exinde] ſ.ex iniu-
rijs ſupradictis.[Libera ſit.] ſ.non obſtante contradictione. non
obſtante appellatione.[De noſtra.] ſic ergo corrigitur.qd ſ.dixe-
rat.ſū.i.verſi.ſed hac occaſione,vt ibi not.Sed qualiter hoc fecit,
d.n.conſtitutionem.ſ.corrigentem ſeipſam intentionem igno-
10 ro.Poteſt tamen reddi triplex ratio.Prima eſt,vt ſciamus, q † ſa-
pientis eſt ſeipſum corrigere,& ex quo apparet, q ipſe ius ſuum
corrigit,nullus alius erubeſcat.ſ.de accuſa.qualiter.2.22.q.4.ma-
gnæ.in Auth.de nup.reſpon.j.verſi.non enim erubeſcimus.coll.
11 4.† vnde & Iulianus ſeipſum corrigit.ff.de pact. iuriſgentium.§.
j.ff.de præſcrip.ver.naturalis.& iuriſconſultus aliquando dubita-
uit,& poſtea certum dixit.ff.de pact.iuriſgentium.§.penult. Secū
12 da,vt ſi quando in gl.ſuis † inuenimus aliquid contrarium, po-
ſteriori ſtemus,qa poſteriora corrigunt priora,vt hic,& ſ.de cog.
ſpiri.c.j.Tertia,vt archiepiſcopi videant euidenter gratiam ſibi fa
ctam,ne ſint ei ingrati,ſed in ſacrificijs,& alijs bonis,quæ fecerit,
13 animam eius memoriæ recommodent.Seneca † Memor ſis ae-
cepti beneficij,dati nunquam,ad hoc.ſ.de verbor.ſigni. extraua.
ad perpetuam.[Speciali conceſſione] conſiderato iure antiquo
hæc tamen ſpecialis conceſſio quo ad omnes archiepiſcopos fa-
cit hodie ius commune.ſi.ſ.de priuile. q nonnullis.ſ. de hæreti.
ad abolendam.in fi.

¶ De poenitentiis & remiſſionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Citatus in quibus caſibus non tenetur venire.*
2 *Suffraganeus citatus ab archiepiſcopus quando tenetur venire.*
3 *Charitatiuum ſubſidium opus pietatis eſt,& miſericordia.*
4 *Eccleſias reſtaurare ſpectat ad bonos,& religioſos.*
5 *Vota ab initio gratuita ſunt.*

CAP. PRIMVM.

ROmana eccleſia & infra.
Ad conferendum fabricæ eccleſiæ metropo-
litanę nemo de prouintia eſt per archiepiſco
pum compellendus, ad benignam tamē nū
tiorum receptionem, ac fabricæ ſubuētionē
poteſt exprimi charitatiuus modus, ſed & in
concedendis propter hoc indulgentijs non eſt terminus gnālis
concilij excedendus,ſic conſtrue.[Remen.aūt archieps, ſeu eius
officiales nequaquā tribuant poteſtatem, quæſtorib. fabricæ Re-
1 men.eccleſiæ citandi] &c.Et ſi citati ſunt de facto,† de iure veni-
re non tenentur,etiam ad allegandum priuilegium ſuum,qa cū
certum ſit metropolitanum nō eſſe iudicem in hoc caſu, impu
ne non parebitur.arg.3.q.4.ſi epſ.ſm d.n.ff.de iuriſdi.om.iud.l.vlti.
Sic eſt hic vnus caſus,in quo quis nō tenetur venire citatus,ſunt
& multi alij,de quib.no.ſ.de reſcri.extra.pręſenti.[Sibi reſiſtere]
quia forte volunt præ alijs audiri.[Aut hac] occaſione.ſ.ratione
quæſtę.[Nolle parere] forte ſuperuocando populo hora incon-
grua.cum tamen nec quo ad horam congruam iuriſdictionem
aliquam habeant in hoc caſu.Sed contra,quia qui nuntijs archi-
epiſcopi reſiſtit,vel eis iniuriam irrogat, puniri poteſt per archi-
epiſcopum,vt ſ.de poenis.extra.Romana.Solu.illud loquitur in
2 caſu,† in quo contentioſa iuriſdictio ad metropolitanum perti-
net,& ideo ipſam poteſt defendere poenali iudicio .ff. ſi quis ius
di.non ob.l.vnica.& in qua homo videtur contemni, & iudex,q
non eſt contemnendus. Hic vero loquitur in voluntaria quęſta
atque gratuita,in qua nemo eſt ſīc compellendus.ſ.de cenſib.ex
parte.Et eſt arg ꝯ quorundam religioſorum quæſtores,qui quan
do impediuntur,vel prohibentur abuſiones proferre ſolitas, ſta-
tim faciunt citari hominem coram ſuis conſeruatoribus abuſi-
uis.de quo no.ſ.de off.deleg.ſtatuimus,& tamen vltra alphabetū
in litera poſitum explanandum nullam habent penitus poteſta
tem.ſ.eo.cum ex eo.[Coram ipſo] ſ.archiepiſcopo, vel officiali-
bus ſuis.[Poteſtatem] quam non habent, & ideo ipſam cōmit-
tere non poſſunt.ij.q.7.Diabentum.ſ.de iurepatrona. q autē ad
fi.ſ.de offi.dele.ex literis.ſ.de offi.ord.extra.Romana.¶ Super be-
nigna] ij.pars.[Ipſorum] ſ.quęſtorum.[Suffraganeos,& alios] cō
cedendo etiam literas indulgentiales,vt ſ. ſequitur. nam hic eſt
caſus ed archiepiſcopum ſpectans.ſ.eo.cap.pen. [Charitatiue] id
3 enim opus pietatis † eſt,& miſericordię. 86.di. non ſatis. & licet
4 ad bonos † & religioſos ſpectet eccleſias reſtaurare.xcvj.di.c.ſi.ad
5 hoc tamen non eſt aliquis diſtringēdus,quia vota ab initio † gra
tuita ſunt.ſ.de voto.magnę.§.j.Sed contra.ſ. de his quæ fi. a ma.
par.ca.c.ſi.Sol.ibi loquitur,quando maior pars capituli concor-
dat,cui regulariter ſtandum eſt,vt in eo.ti.c.j.Sed & ibi loquitur
de illis,quorum intereſt principaliter,& qui ad hoc tenētur.ſ. de
eccle.ędi.c.j.& de his qui archiepiſcopo ſubſunt immediate. hic
vero ſi conſideres,totum conuerſum poteris reperire, & vide,qd
ibi no.¶ In concedendis] 1.pars.[Indulgentiis] i. indulgentiarū
literis,quas ſuper hoc poteſt concedere.vt ſ.no.[Concilij genera
lis] ſ.eo.cum ex eo.§.ad hoc quia per indiſcretas.Quis autē poſ-
ſit facere remiſſiones iſtas,& quibus proſint, & ad quid valeant,
& vbi operantur,dic,vt plene no.in Sum.eo.tit.ſub rubrica de re-
miſſionibus.in eiſdem.§.& ſ.de exceſſ.pręla.accedentibus.

¶ De ſententia excommunicationis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sententiam excommunicationis proferens debet habere animum propinandi medicinam non mortem.*
2 *Sententia excōicationis eſt medicina animæ peccatricis, & purgat infirmum ex vomitu peccatorum.& nu.17.*
3 *Superior corrigendo ſubditos debet habere diſciplinam & miſericordiam.*
4 *Fatuo compati debet diſciplinam.*
5 *Medicus ſpiritualis debet eſſe prouidus,& cautus.*
6 *Sententia ſi feratur ad uindictam,vel odio vel rancore Deus ſcit cui omnia oc culta ſunt nuda, & aperta.*
7 *Iudex iudicando tria debet facere,conſiderare cauſam ſeruare ordinem, et cō paſſionem habere.*
8 *Abbas,& prior an teneantur ſententiando ſeruare formam capi.j.de ſent.ex-com.in vi.& nu.9.*
10 *Excommunicare quid ſit.*
11 *Anima eſt proponenda omnibus mundanis rebus.*
12 *Sententia excōicationis in ſcriptis eſt ferenda,et in ea cauſam debet exprimi, ita & interdicti.& ſuſpenſionis.nu.14.15.& 21.*
13 *Galenus quid dicebat medicis, qui curabant infirmos infirmitatis cauſas igno rantibus.*
16 *Medicus corporalis neceſſe habet inueſtigare cauſas infirmitatis, antequam manus apponat.*
18 *Cor hominis profundum eſt,& illud ſolus Deus ſcrutabitur.*
19 *Sententia excommunicationis non eſt diffinitiua, licet habeat plerunque eius vim.*
20 *Sententia excōicationis habet maiorem participationem cum interlocutoria, quam cum diffinitiua.*
22 *Excommunicatus petens exemplum excommunicationis debet dari ab epiſco po infra menſem dummodo fuerit requiſitus congruo loco,& tempore.*
Et quando incipit currere menſis iſte nu.23.26.& 27.
24 *Excommunicatus ſi petit exemplum ſententiæ ſtatim ea lata,& expectauit congruo tempore & poſtea abſentauit iudex quid aget.*
25 *Sententia excommunicationis exemplum debet continere ſententiam de ver-bo ad verbum.*
28 *Excommunicatus ſi petit exemplū excommunicationis debet in ſcriptis hoc petere,nec ſufficiunt teſtes.*
29 *Inſtrumentum publicum,& litera ſigillata ſigillo,authentico æquiparantur.*
30 *Epiſcopus ſuſpenſus a Pontificalibus, ſi celebrat in pontificalibus an incurrat irregularitatem.*
Et quid ſi ordinet nu.31.
32 *Suſpenſus ab ingreſſu eccleſia ſi ingreditur, & celebrat an incurrat irregula ritatem.*
33 *Suſpenſus a perceptione ſacramentorum non eſt irregularis ſi percipit.*
34 *Excommunicatus minori excommunicatione ſi celebrat non incurrit irregu-laritatem.*

35 Clai-

35 *Clericus notarius fornicator, & notorius ſimoniacus ſi celebrat an incurrat ir regularitatem.*
36 *Abſoluere aliud ſignificat, & aliud reuocare, vel relaxare.*
37 *Iudex qui ſententiã excommunicationis protulit ſuſtine qua pœna punitur.*
38 *Stultus in culpa debet eſſe ſapiens in pœna.*
39 *Culpæ quædam ſunt in quib. culpa eſt relaxare vindictam.*
40 *Sententia excommunicationis, interdicti, & ſuſpenſionis in multis æquiparantur.*
41 *Homo dicitur ſuſpendi non interdici.*
42 *Excommunicatus diuina celebrans, an ſit irregularis.*

C A P. PRIMVM.

CVm medicinalis & infr.
Non mortalis, ſed medicinalis non eradicãs
ſed diſciplinans eſt excommunicatio, niſi cõ-
temnatur, vnde caueat iudex eccleſiaſticus ex
communicans, vt in eo, quod corrigentis eſt,
& medentis proſequãtur cauſa expreſſa, & in
ſcriptis eadem ſnĩa proferatᷣ infra menſem a tpe latæ ſnĩæ, & ita
dat iudex excõicato exemplũ ſcripturæ, ſi ſuper hoc requiratur,
& de requiſitione, vt exinde fides poſſit fieri ſcriptura authentica
conficiatᷣ, a diuinis per menſem index ſuſpenſus eſt, ſi hanc for-
mã tranſgrediatur. Superior ſine difficultate relaxat hac forma
non ſeruata latam ſnĩam. Lator ad expenſas & intereſſe excõica
to condemnabitur, & prout ęquũ vr̃ iudici, aliter punitᷣ, vt pęna
doceat, quam grauis ſit, ꝙ plerunq; talis ſnĩa fulminatur, idẽ per
oĩa in ſuſpenſionis, & interdicti ſnĩjs obſeruari mandatᷣ. Si iudex
ſic ſuſpẽſus officia diuina celebrauerit, ſicut prius exequitᷣ, irregu
laritatẽ incurrit, ſup qua nõ niſi p Sũmũ Pontificẽ diſpenſatur.
[Cum medicinalis.] Hæc verba deplumata ſunt ex eo, qđ le.ij.q.
j.multi.24.q.3.notandum.& poſſunt legi de proferente, vel de ex
cõicato. ſi de proferente intelligas, ſic expones. [Sit] i. eſſe debeat.
[Excõicatio.] quo ad proferentẽ. [Non mortalis] q.d. intentio-
1 nẽ dẽt habere † proferens medicinã propinandi nõ mortẽ: vnde
& tradit hoĩem Sathanæ in interitum carnis. Not. non dicit aĩæ
q̃ intendit ſaluare, vnde & ſequitur, vt ſpe ſaluus fiat. xj.qu.3.audi.
quod vtiq; fiet, dumtñ is &c. [Si de excõicato.] ſic expones. [Cũ
2 medicinalis ſit excõicatio] i. medicina animæ † peccatricis. q.d.
hæc ſnĩa habet virtutem medicinæ, ſed dieta ſeruãda eſt, ſicut.n.
infirmitas corporis per medicinã corporalem rite propinatam,
dumtñ infirmus medico obediat, nec ſe exponat ɔ̃ius ſæpius cu
ratur, ſic per hanc medicinam ſpiritualẽ, ſpiritualis infirmitas ſp
purgatur. ad hoc. ſ̃. de pęnit. cum infirmitas. Quid eſt ergo, ꝙ per
hanc medicinam infiniti mortis periculum incurrerũt, & cater
uatim aĩæ ruunt quotidie in infernũ, nõ eſt culpa ſpiritualis me
dici, dũmõ traditiones artis canonicæ in huius exhibitione ob-
ſeruauerit medicinæ. Caueat igitᷣ medicus, ꝙ eruditus ſit in hac
arte, regulas huius artis diligenter obſeruet, nec ſentiat ſe ex poſt-
facto circa infirmi cuſtodiam negligentem. arg. ſ̃. de æta. & qua.
ad aures. Quid enim ſi mandato ſuo contempto. dum infirmus
meſſes tpales colligere nititur, aperiatur guttur, & vitã finiat ſan-
guine. i. Dei gratia inſolidum exeunte, & vento ɔ̃rio ſubintrante,
nõ medico, ſed infirmi fatuitati, atq; duritiæ in tali caſu erit hoc
potius imputandum. ſ̃. de homi. tua nos. rñ. j. & c. poſtulaſti. ven-
rus ɔ̃rius eſt rebellio, & contemptus, vnde & ſequitur. dũtamẽ is
&c. [Diſciplinans.] diſciplina, & miſericordia multũ deſtruitur,
3 ſi vna † ſine altera teneatur, ideo circa ſubditos debet ineſſe doctri
na, & iuſte conſulens miſericordia, & piæ ſęuies diſciplina. ſ̃m
4 Greg. q.d. compati † debet fatuo diſciplinãs. xlv. di. diſciplina. [Dũ-
tamen is] ver. ergo ſi contemnit mortalis efficitᷣ, non tñ eſt cul-
pa medici, ſed infirmi, vt no. ſ̃. ſuper verbo, non mortalis. [Contẽ
nat.] ꝙ ſi faciat, & iniuſta erat ſnĩa, quo ad Deũ ob cõtemptum
ligare incipit. 11.q.3. §. ſi ergo. & §. cum ergo. & ſi iuſta erat ſnĩa li
gatur amplius ex contemptu. ſ̃. eo. per tuas. § verum in alijs. [Cau
5 te prouideat.] medicus † nempe ſpiritualis debet eſſe cautus & ꝓ
uidus. ſ̃. de pęni. & re. oĩs. §. ſacerdos autẽ. [Oſtẽdat.] quo ad aĩum
quod ex cauſa & ordine probatur q̃tum ad eccleſiam militantẽ,
6 ſi tñ ad † vindictã feratur, vel ex rancore, vel ex odio hoc ſcit De⁹,
cui oĩa occulta nuda ſunt, & aperta. ſ̃. de ſimo. tua nos. in fi. ſ̃. de
iudi. nouit. & hanc pœnam incurrit iudex ipſo iure, qđ & ſi non
in hoc mundo, in alio niſi pœnituerit manifeſtabitur, velit, nolit
ſ̃. de ſum. Trini. firmiter. §. hæc ſancta Trinitas. ver. venturus. in fi.
ergo nihil reſtat commoto iudici, niſi vt ex quo rancorẽ non p̃t
abijcere, & ſi cauſa ſubſit, & ordinem ſeruauit, nullatenus ſnĩam
commotus proferat, ſed alii hoc committat, ſic enim, & non ali
ter tutus erit. ar. ff. de iuriſ. om. iud. prætor. ff. de neg. geſt. at qui na
7 tura. §. cum me abſente. [Quod corrigentis eſt] &c. i. cauſam † cõ
ſiderare, ordinem ſeruare, cõpaſſionem habere, nam ſi vnum de
his tribus deficiat, ſententia eſt iniuſta, vt in concor. ſigna. ſ̃. e. ver.
dum tñ is. & no. ſ̃. eo. ſacro. & ꝙ hęc tria requirantur in ſnĩa ſta-
8 tim infert dicens. ¶ Quiſquis ergo] 1. pars. Nunquid ergo † abba-
tes, & priores, & alij religioſi habent neceſſe hanc formã ſeruare
proculdubio eximendi fuerant, ſicut & alias a ſimilibus eximun
tur. ſ̃. de app. reprehenſibilis. & c. cum tpãli. in fi. & de cenſi. extra.
Romana. in fi. & de acc. qualiter. in fi. per quæ iura quidam intel-
ligunt ipſos eſſe exemptos quæ opinio videtur eſſe rationabilis.
Primo, quia vbi eiuſdem rationis identitas eſt, ibi debet eſſe idẽ
ius ſ̃. de tranſla. epi. inter corporalia. §. 1. ver. ergo ſ̃. de reſcrip. inter
cæteras. ff. de lib. & poſth. Gallus. §. & quid ſi tñ. in fi. Secundo ꝓ-
pter periculum imminens, & correctionis naturã, ac vtilitatem
publicam. arg. ſ̃. eo. quia periculoſum. ſ̃. de app. c. 3. ſ̃ de offi. ordi.
licet. Tertio propter religionis ſimplicitatẽ, & fauorem. arg. ſ̃. de
dolo & contu. c. ij. ff. de relig. & ſump. fu. ſunt perſonæ, ſed non au
deo ex me hoc aſſerere, quia verba huius cõſtitutionis reſtringũt
vt hic, vbi dicit. quiſquis quo articulo indiſtincte quælibet conti-
netur. ff. de hære. inſti. hoc articulo quiſquis. & ſ̃. eo. caueant autẽ
eccleſiarum prælati & iudices vniuerſi. nam & religioſi iudices
ſunt, & prælati. ſ̃. eo. cum illorum. §. nos tñ. ſ̃. de ma. & obed. cum
in eccleſijs. & qui dicit quiſquis, & vniuerſi, neminẽ excludit. ſ̃. de
ma. & obe. ſoluæ. §. pe. nec obſtant prima iura in quibus alias ex-
cipiuntur, immo faciunt pro hac materia, quia ſicut ibi excipit
eos, ita & hic excepiſſet eos, ſi noluiſſet, & ſi ipſos includi non in
telléxiſſet. arg. ſ̃. de decimis. ad audientiam. ſ̃. de tranſlat. epi. inter
corporalia. §. ſed neque. pro regula teneas, quia a canone latę ſen
tentiæ maxime per Papam latæ, nullus excipitur, niſi per profe-
rentem excipiatur, ſicut. xj. q. 3. quõ multos. nec eſt ſequẽda in ta-
libus interpretatio magiſtralis, quia non eſt magiſtri interpreta-
tio, ſed condentis. ſ̃. eo. inter alia. vbi de hoc. nec eſt hic locus arg.
a ſimili. vt patet. ſ̃. de priuile. ſane. Tutius igitur dicemus hac con
ſtitutione religioſos aſtringi, & hoc multiplici ratione. Primã, qa
& verba, & mens, cum excepti non ſint, in hoc concordant, vt ſ̃.
no. Secunda, qa in dubio, quod maxime eſt animæ tutius, & cer-
tius eſt tenendum. ſ̃. de ſpon. iuuenis. ſ̃. de cleri. excom. mi. illud il
lico. §. illud. & in re dubia verbis edicti melius eſt deſeruire. ff. de
exerci. ac. l. 1. §. ſi is qui nauem. Tertia, quia forma huius conſtitu-
tionis non ſubtilitati innititur, ſed veritati, quam & decet potiſſi
me religioſos ſeruare. ſ̃. de iud. dilecti. ſ̃ de teſti. nuper. ſ̃. de iureiu.
& ſi Chriſtus. §. fi. hoc autem eſt de veritate, vt ex zelo ſ̃detur hæc
medicina, & ꝙ cauſa ſubſit, & ꝙ in ſcriptis proferatur licet in re
ligioſo non requiratur circa monitionem tanta ſubtilitas, quan
ta in ſeculari, nec obſtant rationes ſupra inductæ. verſic. quæ opi
nio. fateor enim, ꝙ Papa bene faceret, ſi ipſos ſpecialiter accepta
ret, ſed ego non ſum Papa, nec prę ſumptuoſę audeo officiũ ſum
mi Pontificis vſurpare, hoc enim reprehenſibile eſt in legato. ſ̃.
de off. leg. ꝙ tranſlationem. ſ̃. de vſu pal. niſi ſpecialis. & de tranſl.
9 epi. c. 1. Dic ergo quiſquis † ſ. iudex eccleſiaſticus ſecularis, vel reli-
gioſus magnus, maior vel maximus. excepto Papa qui non ſub-
iacet, & exceptis his, quos & inquantum eximere noluerit, ſicut
patet de ep̃is & ſuperioribus, ꝙ & ſi teneantur hanc formã ſerua
re, in omnibus, & ſi hoc non faciant, grauius peccent, quam alii,
tamen a ſuſpenſionis canone ſpecialiter eximuntur, ſic patet, &
no. ſ̃. eo. quia periculoſum. [Excommunicat] i. excõicare inten-
dit, nam ante prolationem debet deliberare, vt patet. ſ̃. eo. reſpõ.
j. ver. caute. & in hoc notatur compatientis animus iudicis, cum
10 enim excõicare † ſit extra fraternæ, & ſpiritualis ſocietatis cõionẽ
hominem ponere. 4. q. 3. Engeltrudam. & temporaliter exulanti-
bus conſueuerint vicini compati merito & multo magis pr̃ ſpi-
ritualis compati debet ſpirituali filio ſpiritualiter exulanti, cum
11 anima † ſit mundanis rebus omnibus præponenda. xii. q. ij. præci-
puimus. C. de ſacroſan. eccl. ſancimus. ff. de redi. act. iuſtiſſime. &
ideo non debet pater quandiu habet aliud, quod faciat, ad hanc
ſententiam peruenire, alioquin non conſilium capit pro liberis
paterna pietas, ſed inſanit contra iura. ff. de adulte. nec in ea lege.
ad fi. ff quod met. cauſa. iſti quidẽ. in fi. ff de inoſ. teſt. l. 3. & de hoc
ſ̃. eo. dilecto. intelligas tñ, vt ibi no. [In ſcriptis.] yſteron proterõ.
12 nam ita † debuit dicere, cauſam expreſſe conſcribat, & in ſcriptis
proferat, nempe in primis antequam medicus manus apponat,
vel ſiropum conficiat cauſam infirmitatis inueſtigare, & conſi-
derare debet, alias ei merito dici poteſt illud Galeni. ſi. cauſam
13 ignoras † quomodo curas, non eſt tui muneris, ſed fortunæ. & ꝙ
cauſam conſiderari oporteat, probatur. ſ̃. de tranſla. epi. c. fin. ſ̃. de
ſt. ob. c. 3. ſ̃. de ſpon. ex literis. 1 §. fi. & de deſpon. impu. c. 2. ſ̃. de ac-
cu. cum dilecti. §. 3. ante fi. in quibus de hoc 19. diſtin. c. j. & 2. C. de
edi. diui Adria. tol. l. fi. ff. de tranſact. cum hi. §. vult igitur oratio. &
dicas in ſcriptis publicis, vel priuatis. ſ̃. de appel. cordi. ſecundum
dominum noſtrum. vbi de hoc. [Proferat] i. ſententiam excom
municationis, & notatur hic ordo, qui ſeruandus eſt. & de cauſa
ſequitur, & de animo præmiſſ, vt no. ſ̃. ſuper verbo, excommuni
14 cat. Eſt autem nouum iſtud ius. ſ. ꝙ excommunicationis † inter-
dicti, & ſuſpenſionis ſententia in ſcriptis ſit proferenda. nec enĩ
ſic antiquitus ſeruabatur. ſumitur tamen ex mente iuris antiqui
ſecundum ꝙ ſententia diffinitiua ſine ſcriptis lata, nec nomen
ſententiæ meretur habere. C. de ſent. ex breu. reti. l. ij. & 3. & ij. q. j.
in primis. & l. ſtatutis. hęc tamen eſt differentia, quia illa ſenten-
tia

tiam nulla eſt,hæctamē aliqua,ſed iniuſta,vt no.ʃ.eo.c a tra. Romana.§.ſeu nec inſpē.verum,ꝙ cauſa in hac exprimatur ſententia, non eſt nouum,vt patet.ſ.eo.ſacro.inimo iſtud eſt hic ſpeciale,quia in aliis ſententiis non eſt tutum cauſam exprimere, nec neceſſe.ſ.de ſenten.& re iud.ſicut nobis.vbi de hoc,& eſt hoc per mirandum,cū in hac ſententia nulla bona cauſa poſſit exprimi, niſi vna.ſ.contumacia tantum.in aliis autem ſententiis multæ, & diuerſæ cauſæ poſſunt occurrere.ſ de ſent.& re iud. cauſam q. in fi.ideoque videretur tenendum eſſe totum cōtrarium ſ. ꝙ in hac ſententia non teneretur iudex cām exprimere, cū nulla ſit, niſi vna,& illa certa eſt.ſicut conſueuit dici in proponente rei vē di.ff.de except.rei iudi.ſi tutis.§.eandem cām.& l.& an eadem.§. actiones,quia vnica & certa eſt ff.ſi cert.pet. certum eſt.vbi vero plures cauſæ concurrunt,deberet potius cauſa exprimi.argu.ſ.de lib.ob.c.3.vbi de hoc.Quæ eſt ergo ratio diuerſitatis?Reſpon.Sen

15 tentia †excommunicationis ligatur anima.ſ.de reb.ec.non alie. c.3.& ideo cauendum eſt,vt mature ligetur,vt patet.ſ.eo. ver. ſuperior.& licet cauſa finalis ſit certa,& vnica.ſ. contumacia, qua peccator grauiter infirmatur,eſt tamen generalis, & cāę, ex quibus inſurgit,eſſe poſſunt diuerſę,vt patet.ſ.de verbo. ſig. ex parte. ſic infirmitas eſt cauſa generalis debilitatis & diſſolutionis cor-

16 poris,ſed ſpecies ſunt plures,ſicut ergo † medicus corporis neceſſe habet inueſtigare infirmitatis cauſam, & ſpeciem antequā manum apponat,ſic & iudex eccleſiaſticus contumaciæ cauſam,&

17 ſpeciem antequam ſniam proferat,nam hęc ſnia † medicina eſt quæ purgat infirmum per vomitum peccatorum,& ideo eſt iuxta traditiones artis canonicæ exhibenda,vt no.ſ.eo.reſpon.j.ſuper verbo,non mortalis.traditiones autem dicunt, ꝙ ordo ſeruetur,& cauſa exprimatur,& bono zelo fiat,& per duo prima probatur tertium,vt no.ſ.eo.reſpon.j.ſuper verbo,ꝙ corrigentis.alio-

18 quin † profundum eſt cor hominis,quis ſcrutabitur illud? ſolus Deus,vt patet in dicto no.ideoque per exteriora probantur interiora.ſ.de pręſump.ex ſtudiis.& ſic intelligitur.ff.alias. C.de ſica. l.j.C.de iniur.ſi non conuitii.vnde & hic non ſufficit cauſa finalis,ſed requiritur cauſa cauſæ,ſed & ſi diceres, ꝙ cauſa vnica tantum eſſet,tanto facilius,& ſine periculo ipſam exprimere poſſet, vnde nec de hoc deberet conqueri, cum ipſa & ordine probatis. zelus præſumatur ab eccleſia eſſe bonus,& hoc eſt, quod tangit. ſ.eo.reſpon.j.ver.caute.igitur quantum ad prima duo neceſſe habet proferens probare,ꝙ iuſtam tulit ſententiam, quātum ad tertium vero,ſi dicatur iniuſta ſententia, poſtquam de primis duobus conſtat excommunicato incumbit probatio, ſic intellige. ſ. eo.ſacro.circa prin.& §.cumq; aduerſus.vbi innuitur,ꝙ pro ſententia,& contra ſententiam præſumatur. pręterea hęc ſententia

19 non eſt diffinitiua, † licet plerunque habeat vim diffinitiuę ſententiæ,& ſecum executionem trahat,vt ſ. de appel. paſtoralis.& ideo cū ab ipſa appellari non poſſit,vt ſuperior certus ſit de mente proferentis,ſententiam,& viribus ſententiæ circa cauſę expreſſionem,fuit in hac merito ſpecialiter prouidendum, cum & maius periculum immineret,vt not.ſ. eo. quia periculoſum.Habet

20 etiam † maiorem participationem, cum interlocutoria, quam cum diffinitiua ſententia,quia ſicut interlocutoria nūquam trāſit in rem iudicatam,quantum ad iudicem, ita nec iſta quātum ad eccleſiam,quę nemini gremium claudit.C.de sum.Tri.l.vlti. ſicut ergo in appellatione interlocutorię,& grauaminis cauſa requiritur.ſ.de appell.extra.cordi.ſic per contrarium in hac ſententia,vt ſicut ſubditus ab audientia iudicis ſui non poteſt recedere ſine cauſa.ſic nec iudex ab eadem ipſum poſſit eximere ſine cā: quod fieret,ſi ipſum ſine cauſa excommunicaret,nam idem excōicato agenti,merito ſuam audientiam denegaret.ſ. de except. exceptionem.in aliis autem diffinitiuis ſententiis non eſt tātum periculum quo ad ſubiectum ſententiæ,& imminet maius periculum in expreſſione cauſę.cum bona poſſit reticeri,& mala exprimi ſicut notatur.in dicta decre.ſ.de teſti.ſicut nobis,& iō quo ad hoc,vt cauſa non exprimeretur,magis fuit parcendum ꝓpter vtilitatem litigātium,& authoritatem rerum iudicatarum.ff. de offi.pręt.Barbarius.ff.de re iudic.in ſententiis. & vt aliquis eſſet litium finis.C.de iudi.apertiſſimi.ſ.de reſtit.ſpol.extra.frequens.§. j.ver.finem.& imputet ſibi,qui non appellauit.ſ.de ſen. & re iud. cum inter vos.& ca.ꝙ ad conſultationem.Item ęquum eſt, ꝙ ſicut appellans a diffinitiua ſententia non habet neceſſe cauſam exprimere.alias addere,vt no.ſ.de appel.extra.cordi.§.his quę. ſic nec proferens cauſam exprimere,& ex his diuerſitatis ratio ſatis patet.[Cauſam expreſſe] ſcilicet ſpecialiter nominatam ſpecie & nomine & indiuiduo.ſi.ſ.de excepti.extra. pia.§. ſi quis igitur.

21 [Conſcribat] id eſt ſimul cum ſententia † ſcribat,sed nec iſtud ſufficit,niſi dicat,ꝙ propter ipſam.ſ.quia in tali caſu obedire noluit sententiam profert,& ſic neceſſe eſt,ꝙ cauſa in sententiam exprimatur.vnde & ſequitur propter quam &c ¶ Exemplum] 3.pars. Hic vult dicere.ꝙ quandocunque infra mēſem fuerit requiſitus

22 tenetur exemplum † ſententiæ tradere promulgator,quod intelligas,dummodo petens attendat locum, & tempus congruum. Quid enim ſi hoc peteret,dum epiſ equitat.vide. C.de dilat.a pro-

cedente.vel quando dicit officium diuinum,vel de nocte , dum velit intrare lectum? vtique & locus & tempus attendi debet xxix.diſt. ca.j. & ij.ff.de exerci. act. l.j. ſupra de tranſac.ca.fi.in fi. Item debet expectare congruo tempore ar.ſupra de elec.cum in veteri lege.§. fi.non enim debet venire cum ſacco paratus .ff.de ſol.quod dicimus. Item licet iudex teneatur dare omnia acta.ſupra de proba. quoniam contra falſam . non tamen punitur in aliis,ſi non det:ſecundum tenorem illius cōſtitutionis,quę tum ad tradēdum hoc exemplum ſpecialiter locum habet.vt in hoc puniatur excommunicator, ſi non paruerit huic mandato ſed & quamuis poſt menſem requiſitus teneatur dare hoc exemplum , non tamen ligatur pœna huius conſtitutionis , niſi petitum fuerit infra menſem,vt in hoc puniatur negligentia excōmunicati ſecundum,do.n.cui per hanc glo.de concor.eſt ſubuē

23 tum . Tu tamen † intelligas, quod menſis iſte non currit , niſi a tempore latæ ſententiæ & requiſitionis factæ ab excommunicato,& ſic omnia plana ſunt, quia nunquam currit menſis epiſcopo,quouſq; fuerit requiſitus,vt ſupra & infra.no.nec per lapſum menſis ab hoc debito liberatur . ſ.de dolo. & contu.cum dilecti. §.præterea. Quid ſi iudex offert,& excommunicatus non vult recipere , licet iudex ante denegaſſet? dicas , quod ſemper infra menſem vltima mora nocet.ff.de peri.& con. rei ven.illud . Sed

24 quid ſi excommunicatus † ſtatim petit exemplum lata ſententia,vel poſtea , & expectauit congruo tempore, & poſtea receſſit, & abſentauit ſe,nec reperiri poteſt,dicas , quod iudex debet mittere ad domum,& vocare familiam,& amicos,& notos.& in eccleſia publicare,quod ipſe traderet tale exemplum.ſed talis reperiri non poteſt, conſulimus ſibi , quod ſuper altari ponat vnum exemplum,& aliud mittat ad domum , & ibi tradi faciat familiæ,& ſi nullus velit recipere , dimittatur ſuper archa , vel ſuper bancha,& de hoc,ſicut de requiſitione , quæ infra ſequitur , fieri faciat publicum inſtrumentum:ſic enim quantum ad hoc pœnam,de qua infra ſequitur , euitabit.de hoc ſupra de appel.ſi iniuſtus.ſupra de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.ca fi.ar.ſupra de dolo & contu.ca.fi.ſupra de offi.ordi.paſtoralis.ad fi.cum ſuis concor.

25 [Scripturæ.]excommunicationem continentis de verbo † ad verbum,& annum & diem arg. ſupra de teſti. cum tu. ſupra de reſcrip.ca.cum te.ij.q.viij.libellorum.[Excommunicato.]per hoc qđ hic dicitur & infra eo.§.ſuperior . verſi.latorem , intelligunt quidam hanc conſtitutionem, tunc tantum & non alias locum habere , quando in perſonam certam ſententia promulgatur . Tu dic,cum.d.n.quod generalis eſt hæc conſtitutio , & ſiue certa & ſpecialis detur ſententia,ſiue generalis , & incerta generaliter locum habet,dummodo exemplum petat is,qui ſub generali & incerta poterat comprehendi, nam & in generali & in incerta ordo ſeruandus eſt , ex cauſa ſpecialiter exprimenda. immo etiam in generali,cum ferri prohibeatur.niſi ex cauſa poſſiſſime hoc locum habet.infra e.extra.Romana.§. ſed neque in ſpecie.& §.caueant,ſed & in dubio certius,& tutius eſt tenendum,vt no.ſupra e.§.proxi.ſuper verbo , quiſquis. [Infra menſem.]a die ſententiæ

26 † & requiſitionis connumerandum, vt ſequitur, vnde ſic debuiſſet litera ordinari infra mēſem,ſi fuerit requiſitus poſt diem ſententiæ,& ideo ſic expone.[Poſt diem].q.d.non ante,quia nec antea lata eſt,& exemplum ſententiæ,quæ non eſt, peti non poſſet. ar.ſupra de conſti.cum acceſſiſſent . cum ſuis concor.& antea quærenda eſt ſententia quam ſcriptura ſententiæ.ar.ff.de iur codicill.quidam referunt . [Si & fuerit]. q.d.ſub hac conditione

27 † currit menſis,ſi & fuerit iudex requiſitus , ergo ante aliter non tenetur,& ſic patet , quod menſis iſte a die requiſitionis tantum currit,ut no.ſupra ſuper verbo,exemplum.[Super qua]ver.[Requiſitione.[ne poſſit requiſitio negari , & ſi negatur , vt inde fiat fides. ſi.ſupra eo.ſacro [Fieri volumus . [Et nunquid ſufficerent

28 † teſtes?dicas,quod non,ſi quæras rationem,Reſpon. Hoc uoluit Princeps,ut hic,quod ſufficit.Inſtit.de iur.na.§. ſed & quod Principi.ſed & hoc uoluit ne variationi locus eſſet. ſi.ſupra de appel. extra.cordi.§.j.ubi de hoc . Habes & alios caſus in quibus ſcriptura requiritur notatos ſupra de conſti.extra.Romana.§.poſtquam. ſuper verbo , in ſcriptis. [Inſtrumentum , vel literas]ſic liquet,

29 quod hæc † duo æquiparantur ſcilicet inſtrumentum publicū, & litera ſigillo authentico conſignata,vt hic,& ſupra de ſi.in c. ij.vbi de hoc. Patet etiam ex hoc §. quod nedum per literam ſigillatam ſigillo iudicis authenticatam,& originalem : ſed etiam per eius exemplum(intelligas tu ſigillo iudicis authenticatum) de excommunicatione ſubditi fit fides.xj.q.iij.curæ . ſ.de treu. & pa.c.i.ſ.de proba.poſt ceſſionem.vbi de hoc ¶ Si quis autem.]iiii. pars.[Iudicum]quorumcunque dumtamen inferiorum epiſcopis quo ad pœnam ſuſpenſionis , de qua ſequitur , nam quo ad omnia alia omnes ligat.vt no.ʃ.e.quia periculoſum. & ſ.e.§ quiſquis[Conſtitutionis.]quo ad verba & mentem.ff.de leg.ſcire leges.[Temerarius.]No. quod is . qui non rebellat,temerarius dicitur.de hoc infra e.dilecto [Violator.]ſ.quia ex odio , non ex charitate proceſſit.vt ſ.e reſpon.vel quia cauſam nō expreſſit, vel quia non in ſcriptis,vt ſ quiſquis. vel quia requiſitus infra menſem

ſem exemplum tradere noluit.ſ.e.§. proxi.[Per menſem vnũ.]
& idem iudex quo ad animam ſuam conſcientiam ſcrutetur,
quia in hoc mũdo ſibi erit iudex & teſtis.C.de fidecom.l.fi. ſed
& teneaṫ ſibi de diſtricto iudicio.C.de iudi.rem non nouam.&
no.ſ.e.reſpon. i. ſuper verbo. oſtendat . [Ab ingreſſu eccleſiæ &
diuinis.]Hæc eſt cauſa,quare ſic ſuſpenſus irregularitatem incur
rit,quia ex quo ſuſpenditur a diuinis , ſiue a celebratione miſſę,
non debet præſumere contra præceptum eccleſiæ facere,&
ideo ſi veniat contra,irregularitatem incurrit, vt ſequitur, ſicut
& excommunicatus.xj.q.iij. ſi quis eps dãnatus. & habuiſti. ſi ſ.
30 de ſen.& re iudi.extra.cũ ęterni.Quid ſi a† pontificalibus ſit ſuſ-
penſus,nunquid celebrans in pontificalibus irregularitatẽ incur
rit?Dicunt quidam,& forte non male.ſm.d.n.ꝙ non. q̃a pœnæ
ſunt molliendæ.de pęni.diſt.j. pœnæ & ꝙ talis irregularitatẽ in-
currat,nullo iure cauetur.ſm.d.n.ſ.de tranſla.epi.inter corpora.
§.ſed neque.Item pontificalia non ſunt de ſubſtantia ordinis,ſi-
ue officij, quia etiam ſine ipſis celebrari poteſt,& debt. ſecundũ
31 d.n.Quid ergo ſi talis† conſecret,vel ordinet; ſecundum illos, q
dicunt.ꝙ ordo non eſt,non erit irregularis,ſed nos putamus cõ-
tra.ſicut not.ſ.de ſa.vnc.c.vnico.reſpon.j.& § i. & de cõſe. ec. vel
al.aqua.nec talia ſunt ſine Pontificantibus ſolenniter expediẽda,
& ratione ordinis epiſcopalis competunt , vt in iuribus ſupradi-
ctis.& lxviij.di.cor epiſcopi.& no.ſ.de elec.ꝙ ſicut. § præterea. &
32 ſ. de vſu pal.c.fi.Quid ſi ſit ſuſpenſus† ab ingreſſu eccleſiæ & ipſe
nihilominus ingreditur,& celebrat? non incurrit irregularitatẽ
quia nec talis a diuinis officijs eſt ſuſpenſus, & extra eccleſiam
celebratur.ſecundum do.no.de conſe.di.j.concedimus , & ideo,
iunxit hic , & diuinis,nam de ingreſſu dictum erat . ſ. eo. ſacro
33 Quid ſi ſuſpendatur † a perceptione † ſacrorum, non eſt irregu-
laris.ſ.de cleri.excom. mi.ſi celebrat . talia enim non ſunt ordi-
nis,nam & laici participant ſacramentis, & idem eſt.i ꝙ non ſit
irregularis , etiam ſit a collatione ſacramentorum ſuſpenſus,cũ
etiam per laicum baptiſmus conferatur.de conſe. di.iiij.conſtat.
& c mulier.& c.ſeq.& quia ſine ſolennitate alicuius officij confe
runtur ſępius ſacramenta,ſed & licet ſequatur quandoque ad ſu
ſpenſionem.i.ex eo ꝙ ſi quis ſuſpenſus eſt, ꝙ talis non debet ce-
lebrare,hoc tamen non eſt ex natura ſuſpenſionis , ſed ex quadã
conſequentia accidentali.& ex his rationibus conſideratis , liga-
34 tus minori † excommunicatione celebrãs nullã irregularitatem
incurrit.ſ.de cle.excom. mi.ſi celebrat. ſm.d.n.Quid de notorio
35 † fornicatore,& notorio ſim.oniaco ? Dicas,ꝙ ſi talis celebrat,ir-
regularitatem incurrit, cum a diuinis per canones ſit ſuſpenſus.
ſm.d.n.ſ.de coha.cle.& mu.veſtra.ſ.de ſimo. tanta.[Nouerit]ip
ſo facto.¶[Superior vero].v.pars.quicũque ſit ille,dũmodo ſuper
ſit immediate.[Suã iam ipſam.]contra formã huius cõſtitutionis
latã qđ eſt,ex quo deficit unũ de quatuor.no.ſ e.§.proxi.ſup ver-
bo.violator.[Sine difficultate] i.ſine mora,ſine iuramẽti pſtatio-
ne,ſine ſatiſfactione,ſine cauſæ cognitione,& ſine aliquo grauа
mine,cũ euidenter appareat, ꝙ contra hanc conſtitutionem,&
iuris ordinẽ hmõi ſnĩa ſit prolata . Sed contra , q̃a talis ſnĩa non
debet relaxari,ſed nulla pronuntiari.C.de ſen.& inter.o.iu.prola
tam ij.q.vj.§.diffinitiua . verſi. itẽ ſi ſnĩa . Sol. Hoc ſpeciale eſt in
ſnĩa hac.xi.q iij.c.j.Et eſt ratio ſpecialitatis,vt cenſura eccleſiaſti-
ca maiorem reuerentiam habeat.ſ.de excep.extra.pia.& vt excõ
municatus obediendo,etiam tali ſententiæ mereaṫ.xi.q. iij.qđ er
go.Et eſt ſimilis relaxatio , quando quis ligatur contra conciliũ
generale.ſ.de excep ab excõmunicato.ſm.B.hoc non placet, q̃a
ibi fit abſolutio pręſtito iuramento,vt patet ibi,& in concilio ge
nerali.ſ e.ſacro.§.i.ver.granatus.ſed hic non puto, ꝙ debeat iura-
re,quia euidenter apparet ſententiam eſſe iniuſtam,ſicut nec qñ
ille idem qui tulit ſententiam contra concilium generale ſuum
recognoſcens errorem talem,ſnĩam reuocat, vt in d.c.ſacro.§.j.
36 ver.ad quẽ.& §.fi. Aliud†ergo ſonat,& ſignificat abſoluere.ꝙ ha
bet locum in dubio, & aliud reuocare,ſeu relaxare , quod locũ
habet,quando cõſtat de iniuſta ſentẽtia euidenter. [Relaxans]
hæc eſt prima pœna confuſionis & ruboris communis omni-
37 bus.[Latorẽ] ver.[Ad omnes expenſas.] alia, ſine †omnes, ſed
ſubauditur,& eſſe ſecunda pœna communis omnibus.[Et om-
ne]ver. [Intereſſe.]per teſtes probandũ,immo per iniuramẽtũ,
cum ex delicto inſurgat,quod dic,vt not. in ſumma. de ſenten-
tia.§ quis ſit effectus.ſub.§.ſed & quia aliquoties. & ſeq. Alia au
tem eſt condemnatio expenſarum,alia damnorum.j. de iniur.
in noſtra.[Condemnet.] & hæc eſt tertia pœna cõmunis om-
nibus.[Et alias puniat] ver.prout ęquũ viſum fuerit iudicãti.ff.
de var.& extraor.cog l.fi.& no ſ.de ſen.& re iudi. extra. cũ ęter-
ni.§.fi.ſuper verbo, conſtitutionibus.& eſt hæc quarta pœna cõ-
munis omnibus.Sunt & aliæ pœnæ quas patitur,de quibus no.
j.c.ſtatuimus.§.fi.[Condigna.] diceret quis quare tot pœnis pu-
niatur & reſpondetur ſtatim.[Vt pœna doceat]&c.ver.ſic ergo
38 pęna docet,vt hic xxvij.q.i.ſi homo eſſes.nam qui† ſtultus fuit in
culpa , ſapiens debet eſſe in pena. .8. di.quia ea quæ Dei ſunt.&
39 quia† quædam culpæ ſunt,in quibus culpa eſt relaxate vindictã
28.di quia culpę. ſed & qui in multis deliquit , eſt multipliciter
puniendus.ſ.de app.extra.cordi.in fi.& de ſen.& re iudi. extra.cũ
ęterni.in fi [Excommunicationis ſententiam.]quæ pœna nul-
la maior eſt in eccleſia Dei.24.qõ.3.corripiãtur. & ideo nõ leuis
culpa eſt inſonti infligere pœnam tantam. ſupra e. ſacro.§.cũ
quę[Fulminare.]No. ꝙ ille,qui cum deliberatione hanc ꝓmul-
gat ſentẽtiam proprie dicitur ipſam proferre,i protractam,ſiue
cum tractu temporis ipſam ferre hoc denotat ſignificatio huꝰ
verbi.is vero, qui ex abrupto ſententiat & hãc formam non ſer
uat,ipſam dr̃ fulminare,vt hic patet,& ſ.eo. quiſquis.¶[Et hæc.]
6.pars.[Eadem] .ſ. omnia , quæ dicta ſunt ſuperius de ſententia
excommunicationis quo ad exemplum ſcripturæ tradendum
& quo ad pœnã. [In ſuſpenſionis] &c.quia eiuſdem naturæ, &
eiuſdem cenſuræ ſunt.j.de verbo.ſig.querenti.& ideo neceſſe eſt
vt quod de vno dicitur de altero in multis intelligatur.ſupra de
conſt.tranſlato.[Sentẽtijs] ſcilicet perſonarũ,non locorũ, habet
enim locũ in ſententijs ab officio & beneficio & Sacramẽtis nõ
alijs interdictis.ſecundum do.no.qui de hoc not.ſupra de appel.
ad hæc quoniã.[Obſeruari.] ſic patet,ꝙ idẽ iuris eſt in multis in
40 his tribus ſentẽtiarum †generibus.ſcilicet excommunicationis,
ſuſpẽſionis ,& interdicti Aequiparãtur enim primo , qui forma
huius conſtitutionis in harum quamlibet eſt ſeruanda vt hic.
Secundo, quia appellatio præcedens tuetur appellantẽ in tribus
his ſenten tiarum generibus,nec ab his appellari poteſt. ſupra de
appellationibus.ad hęc quoniam & c.paſtoralis & ca.dilectus.§.
quia vero.& de reli.do.cum dilectus.reſpon.j. Tertio in electioni
bus,quia tales nec eligi nec eligere poſſunt.ſupra de conſue.cum
dilectus.§.quia nobis. Quarto,quia neutri debent celebrare diui
na,ex quo interdicti ſunt.ſupra de cleri.exc.mi.ca.2.& ca.poſtu-
laſti.§.fina.Quinto,quia vtramque ſententiam præcedere debet
monitio.ſupra de appel. reprehenſibilis Sexto , quia vterque iu-
rat.antequam abſoluatur,& in vtroque poteſt fieri abſolutio ad
cautelam.ſupra eo.venerabili. Septimo, quia vtraque ſententia
etiam a ſuperioribus eſt ſeruanda.ſupra de offi.ordi.cum ab ec-
cleſiarũ.Octauo,quia neuter durante ſentẽtia poteſt teſtificari.ſ.
de excep apoſtolicæ.ſupra de teſti.veniens.1.in fi.Nono,quia nõ
debet ſuperior de epiſcopis aliquid diſponere partibus non vo-
catis.ſ.de appellationibus, extrauа.Romana.reſpon.j.ſ.de priui
legijs.volentes.reſpon.j.§.pe.Decimo, quia ſicut filij ſpirituales
ſedis apoſtolicæ non poſſunt excommunicari,ſic nec interdici
nec ſuſpendi.infra de verbo.ſig.veniens.reſpon.j.ſupra de priui-
leg.volentes.§ penul.Vndecimo , quia vtraque ſententia nomi-
ne cenſuræ eccleſiaſticæ continetur,vt not.ſupra ſuper verbo,in
ſuſpenſionis:differunt tamen in participatione,quia cum ſuſpẽ
ſo , vel interdicto poſſum participare , niſi & participatio eſſet
ſpecialiter interdicta.ff.de pœnis.moris ff.de ſeruis.expor.cui pa
cto.ſed cũ excõmunicato non debeo participare.ſupra quod
41 me.cauſa.facris.[Item proprie† loquendo homo dicitur ſuſpẽdi
non interdici,niſi improprie.ſupra de reli.do. cum dilectus. ſ.de
cleri.ex.mi.poſtulaſti § fi.loca vero proprie interdicuntur. ſ.de
ſpon.uõ eſt vobis & hoc in pœnam perſonarum.nec enim res
ſunt,quę delinquũt, ſed ipſę perſonæ.in Auth.de man.princ.§.
oportet.coll.iij.& ideo in perſonam nõ in facultatem habẽdus
eſſet diſtrictus.xvj.quæſtio.6.illud.in fine ¶[Caueat]7 pars.[Suſ
pẽſionis vnius menſis.vt ſupra eo.§ ſi quis autem. [Quoniam]
ver. [Sic ſuſpenſionis].ſ.a diuinis nã hæc eſt cauſa.quare irregu
laritas contrahitur,vt no.ſ eo.§.ſi quis autem.ergo elapſo mẽ
ſe põt ſecure celebrare , dũmodo ſententiã ſeruauerit,& pecca-
tum confeſſus ſit.& pœnituerit. alias ſemper quo ad ſe ſuſpen-
ſus remanet.ſ.de coha.cleri.& mu.c.fi. [Sicut prius.] in ordine
ſuo officiando nam diuina audire põt,vt hic ſatis innuitur.ſecũ
dum d.n. Sed qualitercũque officiet eccleſiã,vel ſacramẽta cõſe
rat,officiando ſicut prius irregularis eſt,expreſſe dicitur . aj.q.iij.
ſi quis epiſcopus Quid de benedictione menſę, vel lectione , nã
& hæc ex officio incũbunt.aliij.diſ.pro reuerẽtia.& c.nõ liceat.
de conſe.diſt.v.in omnibus:ſed non videtur,ꝙ pœna ad talia ex
tendatur.ſecundum B. [Irregularitatem.] ſicut igitur ſm cano-
42 nes antiquos eſt irregularis† excõmunicatus diuina celebans.xj.
quæſtio. 3. ſi quis epiſcopus . j.& 2. ſic ſuſpenſus , & interdictus,
& eſt ratio quia quo ad executionem diuinorum nõ eſt dif-
ferentia inter iſtos, vt no.ſupra §.& hoc.ſuper verbo, obſerua-
ri.verſi. quarto . nam hij & illi a diuinis excluduntur . ſed & ſi-
cut requiritur contemptus in excommunicato celebrante,
ad hoc vt irregularis iudicetur , vt in dictis ca. nam vnus dicit
auſi fuerint, alius dicit præſumpſerint , ſic & in ſuſpenſis , vn-
de & tales reddit , probabilis ignorantia excuſatos , vt ſupra de
cler.excommu.mi.apoſtolicæ.ſecundum dominum noſtrum.
o..de hoc no.ſupra de cleri.excommu. mi.clerici. [Canonicas.]
11.quæſtio.3.ſi quis epiſcopus.1.& 2. & ſupra de cle. excom.mi.
per totum . [Super qua.]verſi. [Summum Pontificem] vt not.
ſupra.e.cum illorum.ſ.e.cum de.ſen.& re.iudi.extra.cum ęterni.
§ fi. hic. n.eſt vnus de caſibus ſummo Pontifici reſeruatis,alios
inuenies.ſ.de of.leg.& de app.vt cũ.officij.

10 *Poſſeſſio libertatis nemini eſt peruertenda.*
11 *Actio in iudicio differtur.ſed non tollitur.*
12 *Reuocatio rerum propriarum ſæpe fit cum magna captione.*
13 *Iudicialia facilius interdicuntur, quam extraiudicialia.*

CAP. II.

SOlet. Si quis excommunicationis ſententiam in ſe latam aſſerens eſſe nullam abſolui ſe ad cautelam per ſuperiorem poſtulat, niſi oſtenſam notoriam prætendat,& de ipſa infra octo dies fidem faciat,eſt & (quantumcunq; pars aduerſa contradixerit) nihilominus abſoluendus,vbi vero poſt appellationem legitimam in ſe ligatum,vel ſententiam in ſe per errorem intollerabilem continere áſſerit,& ſi excepto articulo probationis huius dum agit,in omnibus videtur iudicialibus vitandus,non eſt tñ in extraiudicialibus, neque legitimis actibus euitandus,ſic fiunt hic duæ quęſtiones & duæ reſponſiones.[In dubium.] ideo declarandum.ſ. de priuile. extra.nolentes.ſ.de teſti.ſpo.extra.frequens.§.ſolet.[Per ſuperiorem.]quicunq; ſit ille non ſolum Papa,ſed alius, dummodo immediate ſupſu archiepiſcopus,vel eps.ſiue primas,vel patriarcha, dumtamen habeat ordinariam iuriſdictionẽ,alioquin eſſet acephalus.xciij.diſt.nulla ratione.xxix.di.per totum.xxv. diſt. c.j.ſ.de oſ.ord.duo.ſed nec archiepiſcopus abſoluere poteſt ſuffraganeorum ſubditos,niſi quando ad eum eſt appellatum , & niſi primo ei fiat fides de appellatione: quia nec alias habet iuriſdictionem in ipſos.ſm.d.n.ſ.de app.Romana.§.ſi vero vocatis.& ſ. de ſo.cõpe.Romana.Quid de delegato,cui mandatur ꝙ ſi poſt appella legitimam ſententiam latam inuenerit , ipſam denuntiet nullam eſſe,vt ſ.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.cum veniſſet.Nunquid talis poterit abſoluere ad cautelam? Non,etiam ſi ſit delegatus Papæ,niſi ſit ſpecialiter commiſſum.ſm.d.n.ſ. de reſcri. cum dilecta.& c.nonnulli.ſ.de off.dele.prudentiam.reſpon.j.ad fi.[Ad cautelam.] hæc abſolutio ſecũdum quoſdam in duobus tm̃ caſibus locum habet.ſ.qñ dicit ſe excommunicatum poſt appellationẽ, vel quando dicit,ꝙ ſententia continet in ſe intollerabilem errorem,de quibus ſtatim ſequitur.j. ſeq. ver. & an ante abſolutionẽ huius. Secus ſi dicat excommunicatus ſententiam ideo nullam eſſe: quia nulla eſt iuriſdictio per literas attributa.ſ.de reſcri.ſuper literis.vel quia iuriſdictio conceſſa ad hoc non extẽdebatur. ſ.de præben.c.ſi.vel qualitercunq; dicatur alias,ꝙ nulla fuit ſententia quia lata a non ſuo iudice. ſ.de iudi. at ſi clerici. hic enim nulla dabitur abſolutio ad cautelam in iudicio.Quid ergo ſi extra iudicium petat ad conſulendum animæ,ꝙ ad cautelam abſoluatur, puta. ſic dicit, dominę licet contra iuriſdictionem pronuntiatũ ſit,m̃ in conſcientia dubito,vtrum is,qui tulit ſententiam,eſſet iudex,& ideo ſupplico , ꝙ abſoluatis me ad cautelam ? In hoc caſu dicendum eſt,ꝙ ſi habeat præſumptionem violentam , ſeu conſcientiam , ꝙ eſſet ſuus iudex indiſtincte, & ſine cautela, tenetur petere ſe abſoluere,& ſatisfacere competenter,arg.ſ.de pur.vul.ſignificãtibus.Si vero nutabat,ad hoc petat ſe abſolui, & emendam præſtet.ſi poteſt fieri ſine alterius iniuria,tũc ſine ſatisfactione abſolutionem occulte petat,atq; recipiat, quam ſi excommunicator denegauerit,ad ſuperiorem recurrat , & idem ſuperior ipſam faciat,vt hic.& arg ſ. de iure patro. nullus. & comprobatur hæc diſ.ſ.eo.inquiſitionem.ſecũdum.d.n.& hoc videtur probabilius: quia licet nõ niſi in prædictis duobus caſibus eſſet expreſſum antiquitus,ꝙ haberet locum hæc abſolutio,vt ſ.eo.per tuas. & hoc ideo dicebatur: quia in illis ſententia nulla eſt: ſupplendum erat tamen,ꝙ idem iuris eſſet,vbicunque ſententia nulla erat, nã eiuſdem iuris identitas idem ius inducebat,& ideo non expreſſit hic caſum aliquem,ſicut in ſequenti quæſtione,ſed aſſumpſit clauſulam generalem,vt generaliter intelligat.xix.diſt.ſi Romanorum. ſ.de coniug.lepro.quoniam.§.fi. vbi de hoc. ad hoc faciunt iura notata.ſ.eo.extra.cum medicinalis.§.quiſquis. [Nullam.] quod multis modis accidere poteſt.Primo ſi dicatur ꝙ poſt appellationem legitimam lata eſt.& de hoc conſtiterit.Secundo ſi dicatur hæc ſententia continet in ſe intollerabilem errorem, probantur hij duo caſus.ſ.eo.per tuas.ſ.de offi.deleg.cum contingat. Tertio, ſi dicatur,ꝙ non erat iudex is,qui tulit ſententiam.ſ.de conſue.c. iij.ſ.de priuileg.cum olim eſſemus.§.fi.Quarto ſi a nõ ſuo iudice, ſed excommunicato.xxiiij.q.j.audiuimus.& c. aperte. Quinto, ſi excommunicetur quis a delegato contra intentionem delegantis ſecundum quoſdam,vt leg.& no.ſ.de præben.c. fi. Sexto ſi ab intruſo,vel in iuriſdictione ſuſpenſo feratur ſententia.xij.q. ij.alienationes.& c.precarie.ſ.de eloc.noſti.ſ.de conceſ.præben.quia diuerſitatem.Septimo ſi feratur ab interdictum hominis violente. ſ.de conceſ.præben.tanta.& no in Summa.eo.tit. ſub.§.fi.ver.in ſumma nota.Octauo.quando fertur in participante nulla præmiſſa monitione qui caſus nonus eſt.ſ.c.ſtatuimus.in fi.alias autem generaliter ſententia iudicis ſui , quantumcunq; iniuſta ſit, tenenda eſt.& timenda.xi.q.iii.c.j.& ij.& no.ſ.extra.cum medicinalis.reſpon.i.ver.dumtamen is.[Sine cõtradictionis obſtaculo.]

1 Hic nota quatuor regulas.† Prima eſt talis,ſi conſtat appel.legitimam præceſſiſſe,non eſt neceſſaria abſolutio.ſ.de offi.deleg.cum olim abbas.in fi.Secunda regula talis eſt,ſi conſtat,ꝙ ſententia iuſta præceſſit appellationem,aut equam cum tali ſit communicãdum,eſt omnimode abſolutio faciẽda.ſ.c.cum deſideres. Tertia talis eſt,ſi dubitetur,vtrum appellatio præceſſerit vel ſecuta ſit, & conſtet per confeſſionem partium duas appellationes factas fuiſſe,fit interpretatio pro appellante.ſ.de teſti. cum in. alioquin fieret in dubio interpretatio,pro ſententia,arg.ſ.de cleri.excom.mi. illud.§.cæterum.ſ.de ſpon.iuuenis.Quarta eſt.ꝙ ſi conſtet appel. præceſſiſſe, vtrum autem ſententia ſit iuſta,vel iniuſta,dubitetur, habet locum abſolutio ad cautelam.vt hic,cautione tamen præſtita ſufficienti de ſatisfactione facienda , ſi pro ſententia iudicetur hæc.ſ.eo.§.in prima,& de hoc no.ſ.e.cæterum.§.ſane.ſed nec valet appellatio,niſi cauſa in ipſa exprimatur.ſ.de app.extra. cordi.de cuius expreſſione & veritate iudex inquirere debet.xxx. q.v. iudicantem. ꝙ ſi de expreſſione cauſæ legitimę appellans fidem non faciat , non dico de veritate , non haberet locum abſolutio ad cautelam.ſecundum.d.n arg.ſ.de appel.extra.Romana. §. cũ autem.& ſequenti.[Impendi.] dicas,ꝙ ſic,niſi obijciat,& probetur,ꝙ ex cauſa notoria lata fuit,vt probatur.ſ.eo.,§. in prima vbi reſpondetur huic quæſtioni.[Et an] ver.ſecunda quæſtio. [In iudicio.] alibi non fit probatio, niſi in iudicio , & coram iudice.C. de condi.ob tur.cau.l.i.& l.iij.[Poſt appellationem.] de forma appellationis dic,vt no.plene.ſ.de appel. extra. cordi. [Intollerabilẽ errorem] puta: quia faciebat eleemoſinam,ſunt quis excommunicatus,& generaliter: quia non obediebat præcepto , ſeu mandato iudicis,in quo aperte continebatur,ꝙ in ſuo genere eſt peccatum.ſ.eo. cæterum. §. denique ſi a ſubditis.[Cæteris] iudicialibus,ſiue extraiudicialibus.Et dicas, ꝙ ſic in iudicialibus , non tamen extraiudicialibus,vt diſ.j.e.§.in ſecunda.& ver. ſeq. [Probationis articulo.] hæc.ſ.cauſa,vtrum ſit vera, quæ in appellatione expreſſa eſt. Quid ſi quæratur , vtrum ſit appellatum , vel vtrum cauſa expreſſa legitima ſit ? tunc non eſt ei communicandum, etiam in extraiudicialibus,arg.ſ.de appel.extra.Romana.§.j. & ij. ſ.e.per tuas.niſi forſam modico tempore. ſ. dum quærit aduocatos , dum conducit hoſpitium , dum componit ſarcinulas ſuas, arg.ff.ex quibus cau.ma.ab hoſtibus.§. fi.Quid ſi conſtet de cauſa legitima,licet dicatur falſa? ſemper poteſt ei communicari extra iudicium ,quamdiu poteſt proſequi appel.ſuam,non poſtea, arg. ſ.de appel.perſonas.& c.cum ſit Romana.Quid ſi dicatur, ꝙ ſententia nulla eſt ex alijs cauſis, puta dicit , ꝙ proferens non erat iudex ſuus? Diſtingue,vtrum ius commune faciat pro proferente , puta: quia excõmunicatus eſt de ſua diœc.& tunc non eſt ei cõicandũ,niſi conſtaret de iniuſtitia ſñiæ euidenter,aut ꝯ proferentẽ,puta: quia de aliena diœc.& tunc poteſt ei cõicari,niſi cõſtaret euidenter,ꝙ ſñia eſſet iuſta.adhoc.ſ.de app.ſolicitudinẽ.& c.dilectus. ſ.de elec.venerabilem.ſ.de reſcri.cum cõtingat.Quid de his,quæ excõicatus facit medio tempore? Dic, vt no.ſ.de excep.extra.pia. Alij dicunt & melius.ſecundum.d.n. ꝙ ſi ius commune ſit contra excõicatum:tunc eidem licite cõicabo in hoc articulo:nam & ſi exemptus conſuleret me,vtrum ab excõicatore abſolutionẽ petat,debeo ei conſulere,ꝙ non,in ſuæ exẽptæ eccleſiæ ꝑpetuũ detrimentũ,& ſi nõ eſſet licitũ hoc ei cõſulere, inciderẽ in canonẽ latæ ſñiæ,cũ cõicarẽ in crimine criminoſo.ſ.c.nup.ſ.e.ſtatuimus qđ eſſet abſurdũ. ſm.d.n.cuius eſt hæc tota gl.¶[In prima.]ii.pars. [Dubitatione.] de qua habetur.ſ e.rñ.i.in prin.[Petẽti.] q.d.ſi nõ petatur,non eſt offerenda abſolutio.[Nõ negetur] ex hoc verbo, & ſuperiori ſine ꝯdictionis obſtaculo poſito.ſ.e.rñ.i. Sumpſerunt hic quidã ar.ꝙ ex quo in his caſibus petitur abſolutio ad cautelã nullo modo debet ſuperior eam denegare.D.n.contra.& dicit,ꝙ hęc abſolutio de gratia eſt,nempe de iure eſſet,vt primo cõſtaret de veritate cauſæ,ꝗ abſolutio fieret.ſ. de offi. deleg. cũ contingat.

2 & contra rationem huius iuris hæc abſolutio † de gratia eſt inducta,& ideo non eſt extendenda.ff de legi.ꝙ non ratione. ſm.d.n. niſi ab illo.ſ.Papa,qui poteſt hoc facere,extendatur.ſ.e.tñ.j.& hic. Sed contra. Nonne.d. n.hanc conſtitutionem fecit,& nonne exprimit hic intentionem ſuam, quid ergo vltra quæris? Rñ. non exprimit,tanquam Papa,ſed tanquam magiſter,& ſæpe ab eo audiuimus,ꝙ non intendebat,ꝙ ius facerent gl.ſuæ. ſed non ſemꝑ præſumitur pro ſententia iudicis ſic.ſ. eo. per tuas. ſ. de renun.in præſentia.ergo excommunicatus ſemper vitandus eſt,& hoc quidam concedunt: ſed.d. n. dicit , ꝙ licet pręſumatur pro ſententia iudicis.ſ.ꝙ ſit aliqua in iure,non tamen pręſumendum eſt in pręiudicium alterius,ꝙ hęc ſententia omnimode ſit iuſta, nec eſt ex pręſumptionibus,ſed iuſtis,& veris probationibus aliquis condẽnandus,poteſt ergo ſuperior hanc abſolutionem pręſtare,& ſi voluerit denegare ſecundum ꝙ ex diuerſis coniecturis ad hoc , vel ad aliud animum ſuum melius poterit informare , argumen.ſ. de teſti.pręterea.& cap. in noſtra pręſentia. nec obſtat, quod hic dicitur: quia intelligi debet, ꝙ non debet denegari ob contradictionem partis aduerſę,vt ſequitur. Quid ſi dicat ſe eſſe exemptũ excõicatus,& ideo ſententiam nullam eſſe? Dicunt quidã,ꝙ hic non habet locum abſolutio ad cautelam,ſed proſequatur excõicatus ius ſuum,& ſi exemptionem probauerit, pronuntiẽr nulla ſenten-

ſn̄ia nulla. Vel ſi dicat, ꝙ ſententia lata fuit iuris ordine non ſerua
to, puta noluit iudex eidem exempto petenti dare terminum ad
faciẽdum ſidem de exemptione ſua, hoc ipſo proceſſo cogetur iu
dex inquãtum de facto proceſſit ſuam ſn̄iam reuocare: alioquin,
ſi dicas, ꝙ abſolutio ad cautelam locum habeat in hoc caſu, hęc
ſequetur inde abſurditas: quia ſemper illud poterit iuriſdictioni
ordinariæ: dũmodo dicat ſe exemptũ: quia ſtatim abſoluetur, nec
ad ſuum iudicem remittetur. Alij dicunt, ꝙ ſtatim abſoluendus
eſt. ad cautelã, & ſi non ſuã, quia ipſe excõicatus non reputat ſe li
gatum, tñ neceſſaria eſt abſolutio ad cautelam aliorum, qui eidẽ
non cõicarent, niſi eſſet primitus abſolutus. Abſoluitur ergo ne
idem exemptus excõicatus ex hoc, ꝙ vitatur ab alijs, patiatur quõ
que grauiſſimum detrimẽtum. D.n. dicit, ꝙ prima opinio verior
eſt. licet aliquando & perraro ſuperior & maxime Papa talem ex
cã poſſit abſoluere ad cautelam, vocatis tñ primitus excõcãdis. Tu
dicas, ꝙ abſolui põt, quñcunq; ſuperiori vĩ, vt patet in his, quæ no.
ſ. ſuper verbo, ad cautelam. nec obſtat, qđ oppoſitum eſt. ſ. e. ver.
alioquin: quia idem poſſet fieri, & ſi mentiretur ſn̄iam in ſe erro-
rem intollerabilem continere, ſed non moueor: quia vbicunque
mentiatur, ſemper videbit iudex excõicator, vtrum ſeruet ſenten
tiam, vel non, & ſemper certificabit ipſum ſuperior de proceſſu
ſuo, anteq̃ procedat, ſi diſcretus ſit, & ſi reperiatur mendaciũ opti
me puniatur, quinimo ſemper citandi ſunt hi, quos res tangit, an
teq̃ præſtetur abſolutio, vt patet ex ſequentibus. [In hoc.] ſ. ꝙ non
abſoluatur. [Excõicator.] qui ex officio proceſſerat, & ſic erat pars
ſm ea quæ leguntur. ſ. de app. cum ſpeciali. [Opponat.] ergo cita
tus & præſens erat, alias nõ poſſet ſe opponere, niſi fortan per nũ
cium, vel literas hanc oppoſitionem ſignificaſſet. ſ. de of. dele. pru
dentiam. ſed non obſtat aliqua contradictio. ſ. de app. qua fronte.
niſi illa, de qua ſequitur. ergo ſaltem ꝓpter illam debet hoc ſignifi
cari parti aduerſæ, vtrum aliquid velit obijcere, anteq̃ abſoluatur,
niſi periculum ſit in mora, vel niſi Papa etiam extra iudicium gra
tiã faciat. & ſm hoc intellige. ſ. e. ſacro. §. j. ver. qui ſi abſq; & c. ve
nerabili. [Niſi eum.] ſ. abſolutionem ad cautelam petentẽ. [Pro
manifeſta.] i. notoria. Et no. ꝙ non ſufficit obijcienti probare in
iuriam, ſiue offenſam, propter quam lata eſt excõicatio, verã eſſe,
niſi & probet, ꝙ notoria erat iuris, vel facti, & idem intelligas in
ſpoliationis exceptione, & in alijs, in quibus certus terminus præ-
figitur ad probandum. ſm. d. n. ſ. de reſti. ſpo. extra frequens. §. ſed
ſi in ciuilibus. qđ ſi excõicator probauerit iniuriam manifeſtam,
& excõicatus dicit, ꝙ non eſt iniuria, cum hoc fecerit ad tuitionẽ
iuris ſui. ſ. de elec. cum eccleſia Vulterana. §. j. ff. de iniur. iniuria-
rum. §. j. & ad hoc probandum petit dilationem, nunquid itenẽ
abſoluetur? Non, quia non poteſt imputari excõicatori, arg. C. de
temp. in inte. reſt. petendæ. ſm. d. n. & imputet ſibi: quia non fuit
oppoſitum de iniuria manifeſta, cũ ipſe ſciret veritatem de facto
de hoc non replicauit, & de iure ſuo interim non probauit, arg. ſ.
de teſti. extra. ad hæc præſentiũ. §. pen. & fi. ſ. de proba. licet. §. j. ver.
3 indulto. ſic † nemini expedit negare, vel mentiri. ff. de tribu. ac. il
lud. § pen. C. de non nu. pec. auth. contra. [Offenſa.] facta contra
hominem, de qua noluit ſatisfacere ad mandatum iudicis, ideo
fuit excõicatus, vnde non eſt abſoluendus, niſi ſatisfactione præ-
miſſa, vt ſequitur, & ꝓbatur. ſ. de ver. ſig. ex parte. & c. cum olim.
vel quia noluit reſtituere rem ad præceptum iudicis. ff. de rei ven.
qui reſtituere, vel exhibere. ff. de app. creditor. §. iulius. ſecus in iuſſi
bus, qui conſiſtunt in veniendo, vt ſi citatus non venerit, tunc. n.
contemptus cõtumacia dr̃, & ſufficit cautionem ꝑſtare de peren-
do iuri, & idẽ, eſt ſi dubia ſit offenſa, vt hic ſequitur, & ꝓbatur. ſ. de
ver. ſig. ex parte. ſm. B. Tu dicas hoc verum eſſe, qñ cõtumacia ver
titur in dubium, vel non notoria eſt, ſed ſimplex, nam ſi eſſet no-
toria, ſiue certa, & duplex, ſiue pregnans, puta: quia aduerſa pars,
pro qua lata eſt ſententia, fecit expenſas, vel alias intereſſet nõ niſi
permiſſa ſatisfactione eſſet abſolutio facienda, & ad hoc olim in
ducebamus. ſ. de conſti. ex literis. ſ. de iudi. c. j. ſ. vt li. non conteſt.
ta. & c. quoniam §. in alijs. ſed hodie euidenter comprobatur. ſ.
e. cæterum §. ſimiliter. & ſeq. vbi dr̃, ꝙ talis cõtumacia manifeſta
reputatur offenſa, ſed & licet. B. contumaciam ſimplicem & of-
fenſam dubiã in eadem ponat parapſide quo ad cautionem præ-
ſtandam, vt patet in gloſſa ſua, tñ diuerſæ ſunt cautiones: quia in
prima ſufficit iuratoria, in ſecunda vero eſt competens ſatiſdatio
exhibenda, vt patet in iuribus per ipſum inductis. [In quo caſu.]
ſ. qñ obijcit, ꝙ offenſa manifeſta eſt, iunge & in nullo alio. [Octo
dierum.] die quo proponitur minime computato, & hoc eſt, qđ
ſuppletur in ſimili materia. ſ. de exce. extra. pia. §. ſi quis igitur. vbi
de hoc. vel accipe. ſi offenſa & c. vt ſtatim ſequitur. [Cõpetens cau
tio] & c. datis. ſ. pignoribus & fideiuſſoribus. [Viri.] repete præſtet.
Quid de ſatisfactione, ſeu de ſatiſdatione ſit diſcordia inter partes.
dicit excõicatus, nimis eſt magna, dicit pars aduerſa, nimis parua
eſt? Dicas, ꝙ ad arbitrium iudicis, & non alterutrius partium re-
currendum eſt in hoc caſu. vt ſ. de ver. ſig. cum olim. ff. de pig. act.
ſi ſeruos pignoratitios. in fi. Sed quid, ſi maxime de ſatiſdatione
iudex dubitat, vtrum ſufficiens ſit, vel nõ, nunquid pendente hoc
dubio abſolutio differetur? Dicas, ꝙ non, ſed facta ſatisfactione
vſque ad quantitatem, de qua ſibi certum eſt, & recepta compe-
tenti ſatiſdatione de dubio erit ſtatim abſolutio facienda, ar. ſ. de
eo qui mit. in poſ. c. ij. & iij. ſm. d. n. & hoc optime comprobatur.
ſ. e. ſacro. §. vlt. ver. niſi talis ſit error. & ſeq. ¶ [In ſecunda vero.] iij.
pars. [Quæſtione] proxime propoſita. ſ. e. reſpon. j. ver. & an ante
abſolutionem. [Vt is.] ſ. excõicatus. [Ad probandũ.] ſ. ꝙ legitime
appellauerat, vel quia ſn̄ia continet in ſe intollerabilem errorem
ſicut patet in quæſtione propoſita. Nunquid ergo reſponſio, quæ
hic ſequitur, locum habet in alijs caſibus, in quibus ſn̄ia nulla eſt,
de quibus no. ſ. e. reſpon. j. ſuper verbo, nulla. dic, vt no. ſ. e. rñ. j. ad
fi. ſuper verbo, articulo. Quid autem iuris ſit de his, quæ facit excõi
catus medio tpe, etiam ſi poſtea pronũcietur excõicationẽ fuiſſe
iniuſtam. no. ſ. de exce. extra. pia. Sed opponitur, quõ eſt hoc, ꝙ ex
quo dr̃ aliquem excõicatum propter manifeſtam offenſam dif-
fertur abſolutio, & tamen cõicatur eidẽ? Rñ. Aliud eſt ſubtrahere
gratiam, quod fieri poteſt, aliud eſt facere iniuriam, qđ fieri non
debet. Denegare autem abſolutionem in hoc caſu, eſt ſubtrahere
gratiam, nam de iure eſſet, ꝙ anteq̃ abſolueretur, cõſtaret de prin
cipali, vtrum. ſ. ſit excõicatus, vel non, liber, vel ſeruus. ſ. de of. de-
lega. cum contingat: abſolutio ergo ad cautelam eſt introducta
de gratia contra hoc ius cõe, & ideo non eſt talis gratia extenden
da. ff. de leg. quod vero. igitur in tali caſu merito abſolutio dene-
gatur, nec obſtat, ꝙ innuit. ſ. e. c. reſpon. j. vbi dicit ſine ꝯdictionis
obſtaculo. nam verum eſt, ꝙ abſolui debet, non obſtante cõtradi
ctione, intelligas ſ. partis aduerſę, iudex vero & ſi nullus contra-
dicat, bene poteſt, & debet ex hac cauſa abſolutionem denegare,
vt ſ. ꝙ. proxi. non cõicare aũt eſſet iniuriam facere in hoc caſu: q̃a
nunquam eſt credendum vni parti in præiudicium alterius, ſed
conſtat, ꝙ in hoc caſu excõicator eſt pars, & vt pars excõicauit ꝓ
cedens ex officio. ſm. d. n. & in tali caſu ſi recuſetur, eligit arbitros
tanq̃ pars. ſ. de app. cum ſpeciali. ideo non eſt ei credẽdum, ſi aũt
excõicaſſet, vt iudex & excõicatus diceret excõicationẽ nullã, tam
q̃ poſt appellationẽ legitimã latã, vel q̃a continet in ſe errorẽ in-
tollerabilem, tunc dicunt quidam, ꝙ interim quouſq; conſtet,
an ſententia teneat, vel non, non eſt ei cõicandũ, ar. ſ. eo. per tuas.
ſ. de renun. in præſentia. D. n. contradicens. ꝙ excõicatus quouſq;
in probatione defecerit, ſemper licet ei cõicare, nã & ſi præſuma
tur, ꝙ ſententia iudicis ſit iuſta, vt in dicto c. in præſentia. non tñ
præſumẽdum eſt, ꝙ ſit aliqua in iure in iniuriam alterius, ſed nec
ex ſola præſumptione eſt contra aliquem iudicandum: igitur ex
tali præſumptione non eſt ceſſandum a participatione: quia hoc
eſſet iniurioſum. ſed ex tali præſumptione bene poſſumus abſo-
lutionem denegare, & ſic a gratia abſtinere. ſm. d. n. Alij dicunt
ꝙ etiam anteq̃ excommunicatus incipiat appellationis cauſam
proſequi, ex quo tamen dicit ſe appellaſſe ſemper poteſt cõicari,
eidem in electionibus, & officijs præmiſſa proteſtatione illa, ꝙ
communicantes non intendunt ſecum coeligere, vel cõcelebra-
re in diuinis, ſi eſt excommunicatus: ſed non repellunt eum ꝓp
reuerentiam eius, ad quem dicit ſe appellaſſe, in quo quidem ca-
ſu vox eius præſtabit auxilium, ſi iuſta præceſſit appellatio, alias
non, ſic nec appellatio prodeſt, ſi notorium ſit ipſam remiſſam
fuiſſe: imo tunc imputaretur etiam illis, qui cum proteſtatione
ipſum admitterent, ita ꝙ nec voces eorum computarentur. ſ. de
procuratO. cap. fi. & de hoc no. ſ. de elec. illa. ſ. de appel. ſolicitudi-
4 nem. & c. dilectus. in fi. In dubio † autem multum valet proteſta
tio. ſ. de conſti. cum. M. Ferra. ſ. de elec. Cumana. Sed & quamuis
in priuata familiaritate, & maxime in occulto, vbi ex vitatione
non præiudicaretur excommunicato, tutius eſſet ipſum vitare,
vt ſ. de ſenten. excommuni. cum non ab homine. xxiij. q. j. quod-
cunque. xj. q. iij. curę. in electionibus tamen & in publico, & in a-
5 lijs, in quibus præiudicaretur, tutius † eſt cum proteſtatione ex-
communicatum admittere, quam vitare, arg. xvj. q. ij. §. penulti.
& fi. Quid ſi excommunicatus præſens ſit, quando excommuni-
catur, vel denunciatur, & nihil dicit de appellatione ſua, vel de a-
lio, ꝙ reddat excommunicationem nullam? Reſpon. Tunc va-
let electio facta eo non vocato, nec poteſt dicere ſe contemptum
quia in culpa fuit, pro eo, ꝙ de iure ſuo nihil proteſtatus fuit, capi
tulum vero in nulla culpa reperitur: alias autem ſi eligant con-
tempta proteſtatione excommunicati, & ipſo non vocato vale-
bit nihilominus electio, ſi in veritate excommunicatus erat, ſed
& ſi eligant contempta denunciatione excommunicatoris & ex-
communicato admiſſo confirmabitur nihilominus, ſi excom-
municatio non tenebat. ſ. de appel. dilectus. in fi. Quid ſi epiſco-
pus excommunicat aliquem abſentem in præſentia capituli præ
tendens iuſtam cauſam, & contumaciam excommunicati? Rñ.
nihilominus capitulum citabit ſic excommunicatum, vt veniat
ad eligendum cum eis: quia poteſt eſſe, ꝙ cauſam habet, quare
non tenet excommunicatio, ex quo tamen ordinarius ſic excõ-
municauit eũ, debet capitulum cauere, ne in literis verbum ſalu
tationis apponat propter reuerentiam cenſuræ eccleſiaſticæ, ar. ſ.
de conſuetu. cum inter vos. Et quia prima facie eſt pro ſententia
præſumendum, argu. vj. q. iij. cur. ſ. de treuga & pace. ca. j. ſ. de re-
nun. in præſentia. Et quia talia parum præiudicialia ſunt, & leuia.

vnde nec excommunicatus debet in talibus magnam vim con-
ſtituere,ar.ff.de ven.inſpi.l. j.§.ii. Significabit tamen quo modo
ordinarius ipſum excommunicauit,vnde ſi credit excommuni-
cationem tenere,non veniat,ſi vero credat,non tenere,veniat:qa
nec intendunt cum ipſo eligere, ſi ſit excõmunicatus,nec repel-
lere ipſum,ſi non ſit excommunicatus ſm.d.n.ar. ſ. de iureiur.
mulieri.Item notandum,ꝙ ſi abſolutio ad cautelam ſit quando-
que ad cautelam ipſius,qui dicitur excommunicatus,vt puta,du
bitabat,an ſententia teneat, firmius tamen & probabilius credit,
ꝙ non tenet,quam ꝙ teneat. Nam huic non eſt dicendum.dimit
te ius tuum,& ſic te abſolui,imo ex quo nec per rei euidentiam
nec alio modo cõſtat cauſam.propter quam excommunicatus
eſt,manifeſtam abſoluendus eſt ſine ſatisfactione ad cautelam,
& ex quo prætendit cauſam propter quam apparet, ꝙ ſi vera ſit,
ſententia nulla eſt,quod dic,vt no.ſ.e.c.rñ.j.ſuper verbo,ad caute
lam.& ſuper verbo,nullam.puto tamen,ꝙ aliqua ſummaria exa
minatio eſt præmittenda, de quo inuenies plures concor. in eo,
quod no.ſ.de fo.comp.c.v.& de re iudi.ꝙ ad conſultationem.in
fi.alioquin daretur via figmentis:quia ſemper excommunicatus
prætenderet aliquam cauſam quamuis falſam,& ſic eluderet cẽ
ſuræ eccleſiaſticæ, quod non eſt ſentiendum,vt patet in eo,quod
leg.& no.ſ.de diuor.quanto.§.pen.ſ de priui.vt priuilegia.§.i.ver.
pen.& §.illud.ver.pen.Fit etiam ad cautelam eiuſdem ne.ſtadat
eius opinio propter infamiam excõicationis prælati. Qñq; etiã
fit ad cautelam participantium,vt ei ſecure communicent,& in
iudicijs & extra.Quandoque etiam fit ideo, ne facta ipſius in po
ſterum irritentur,vt ſ.de excep.ad apoſtolicæ. & ſic fit ad cautelã
futurorum,propter quam & multa fiunt,vt ſ.de ſer. non ord. c.j.
cum ſuis concor Illud etiam notandum eſt,ꝙ quando appellans
petit abſolutionem ad cautelam,& ei obijcitur manifeſta offen-
ſa,oportet,ꝙ probetur manifeſta per euidentiam facti tãtum, vel
confeſſionem,in qua perſeuerauit:nec ſufficit,ſi contendatur ꝓ-
bati manifeſta per probationes inductas in cauſa principali:quia
illa manifeſtatio tolli poteſt per probationes, quæ inducerentur
in cauſa appellationis.ſm d.n ar ſ.de teſti fraternitatis. ſed cõtra
petentẽ abſolutionem tãq̃ ab iniuſta ſentẽtia ſufficit probare of-
fenſam fuiſſe excommunicationis manifeſtam per euidentiam
facti,vel per conſtitutionem.vel per probationem habitam corã
executore,vt ſi aliquis fuit condemnatus de furto iuris ordine ob
ſeruato,& quia non pręſtabat.fuit excommunicatus, nam ſi petat
ab hac ſñia excõicationis,quaſi iniuſta abſolui,oportet, ꝙ antea
ſatisfaciat: qa per probationem primi iudicij probatur manife-
ſta.ſ.de ver.ſig.olim.ſm quoſdã· ſed hoc non placet.d.n. quia in
ꝓmiſſo caſu,aut fur appellauit a ſententia,& ſic ſufficit ipſa ſñia
ad probandam offenſam notoriã eſſe.ſ.de ver.ſig.ex parte.aut ap
pellauit,ſed non eſt proſecutus app.& tunc idem eſt.ſ.de app.per-
ſonas.aut eſt proſecutus.& tũc ſi excõicauit poſt app. excõicatio
nulla eſt,& etiã datur abſolutio ad cautelam,vt ſ.e.§.proxi. & c.p
tuas.Aut fuit excõicatus poſt ſñiam , & ante appellationẽ emiſ-
ſam,& tunc officio iudicis obueniet reuocationem huius ſentẽ
tiæ,ſicut & reformationem aliorum grauaminũ,ſi qua in illo in
termedio ſunt illata,vt no.ſ.de re iud.ꝙ ad conſultationem.& de
excep dilectæ.& idem eſt dicendum,ſi appelletur a mandato,vel
interlocutoria lata cum cauſe cognitione.ſ. de elec. cum dilec.
Probatur ergo offenſa manifeſta in primo caſu , non ſolum per
euidentiam,vel per confeſſionem.ſed etiam per teſtes,vel alias ꝓ
bationes per quas conſtat,ꝙ talis diffinitiua ſententia lata fuit, &
idem videtur dicendum,ſi ita dixerit iudex.excõico talem furẽ,
niſi tñ emendauerit pro furto,vſq; ad talem diem.ſ.de app. præ
terea. nam ſi fur petat abſolutionem tãquam ab iniuſta excõica
tione,excipi poterit de manifeſta offenſa.& de ipſa fides fieri per
probationes receptas ab excõicatore,ita ꝙ nec abſoluetur.niſi pri
mo ſatisfaciat.ſ.de ver.ſig.cum olim.hoc aũt videtur intelligẽdũ
qñ a ſñia excõicationis non fuit appellatũ.nam ſi appellatũ eſſet
& excõicatus peteret abſolutionẽ,quaſi ab iniuſta ſententia,non
obſtaret ei exceptio manifeſtæ offenſæ p ſolas ꝓbationes in prio-
6 ri iudicio habitas.ſm.d.n. Alij tñ dicunt,ꝙ adhuc cõſtaret.† Sunt
tñ caſus,in quibus probatur manifeſta offenſa ꝓ euidentia facti,
vel per confeſſionẽ,& non per teſtes corã excõicatore receptos:
quia nec recepti ſunt.v.g.Monet iudex aliquẽ nullo ordine iudi-
ciario ſeruato ꝙ ſatisfaciat de rapina,vel alio exceſſu tanquã no
torio,vel mandat,ꝙ ferat teſtimoniũ.qd quia non fecit,excõica
bit ipſum.excõicatus petit abſolutionem quaſi ab iniuſta ſenten
tia:quia nullus ordo præceſſit excõicationẽ: Rñdetur,ꝙ non de-
buit ſeruari ordo:qa exceſſus notorius erat per eius confeſſionẽ,
vel euidentiã facti.Vel in alio caſu reſpondetur,ꝙ non debuit ſer
uari ordo: qa notorium iuris eſt,ꝙ monitus debet teſtificari,niſi
legitimã excuſationem prætendat,vtiq; talis exceptio admittetur
& ꝓbabitur manifeſta offenſa,vel euidentia facti, vel per cõfeſſio
nẽ.ſi aũt ordo ſeruatus eſſet,tunc tranſiret mandatũ in rẽ iudica-
tam,& non indigemus alia ꝓbatione.ſ.de re iudi.ꝙ ad conſulta-
tionẽ & ex his apparet ratio,quare obijcienti exceptionem mani
feſtę offenſæ ꝫ petentẽ abſolutionẽ ad cautelã præfigit terminus,

viij.dierum,vt ſ.§.proxi.& non datur talis terminus obijcienti ex
ceptionem ꝫ petentẽ abſolutionẽ ab iniuſta ſñia:qa in primo ca
ſu,qñ.ſ.excõicatus poſt appellationẽ petit abſolutionem ad caute
lã modicũ præiudiciũ fit excipienti, ſi nõ probauerit : qa pp hoc
non expirat exceptio,imo ipſam poterit proponere , & probare,
qñ excõicatus appellans appellationẽ ſuã proſequitur,ar.ſ.de ap.
cũ ſit Romana.& c.propoſuit. in ſecundo vero caſu qñ. ſ. obijci-
tur ꝫ petentem abſolutionem ab iniuſta ſñia maior dilatio dãda
eſt,nam ſi non probet,perpetuũ ſit præiudiciũ : quia ſublata ex-
cõicatione ꝙ ſ et, nõ probata offenſa,de cætero nõ poterit agi ex
ꝑcedente monitione.neq; ex mandato ſine ordine iuris facto,vt
C.com mi.epiſto.& per totum.ſm.d.n.& melius.ſ.de of.deleg.cũ
contingat.licet aliqũ & poſt abſolutionem poſſit inchoare cãm
principalem de nouo.ſm.d.n alij tñ dicunt,ꝙ idem terminus ꝓ-
figendus eſt vtriq;.Quid ſi petens abſolutionem ad cautelam of-
ferat deponere pignora ſufficientia pro ſatiſfactione apud idem
facẽm,ſi apparuerit,ꝙ offenſa ſit manifeſta? Dicunt quidã, ꝙ ab
7 ſoluendus eſt:quia malitijs † hominum non eſt indulgẽdum. ff.
de rei vendi.in furto.& melius facit.C.de vſur.acceptam.d.n.con
tra.dicens,ꝙ hic non eſt malitia,ſed prouidentia : quia ſi admit-
tatur exceptio,& non debet,non nocebit ei excõicato ſ.de ſent.
8 exc.inquiſitioni.ſm.d.n.ſed & cito trãſibũt octo dies ꝑiculi ; & in
mora modici tpis nõ eſt maximũ damnum.ff.de iudi ſi debitori.
& ar.ff.ad exhiben.l.ij.vel iij.§.ibidem.ſ.de reſti.ſpol.literas.§.præ
terea; ſed ſi non admittatur exceptio põt inde malũ ei,cui ſatiſfa-
ciendum eſt prouenire: quia ſi excõicatus ſcit ſe debere,nõ pro-
rogabit cãm timens confuſionẽ excõicationis,qa multũ proro-
gare poſſet,& forſitan prorogaret,ſi dictã confuſionẽ non timere
tur.iudex aũt,cui nihil probatũ eſt,nihil mãdare poteſt. ſm.d.n.
[Vt actor] bene dicit.nam in his,quæ vt reus proponeret, audire
tur,cum excõicato quælibet defenſio legitima reſeruetur.ſ.de ex
cep.cum inter priorem.dilectũ.dilectę.ſignificauerunt venerabilẽ.
[In iudicis.]& ad hoc neceſſitas iuris cogit: nam ſi agenti obijcia
tur exceptio.& probetur repellitur.nec a iudice ipſum ſciente ex-
cõicatũ ad agendum admittatur,vt ſ.de excep.exceptionẽ.& ex-
tra.pia.Sed ſi dicat ſe excõmunicatum eſſe poſt legitimam appel
lationẽ.iam confitetur ſe eſſe excommunicatum,ergo confeſſus
in iure &c.ſ.de confe.c.i.& ij.C.de cõfe.l.vnica. ergo iudex debet
eum repellere,quouſq; conſtet de appellatione.[Interim.] ſ.pen-
dente probationis articulo.vt præmiſit,ex quo pendet, vtrũ ꝓnũ-
cietur nulla ſñia,vel abſolutione indigeat,ſic ligatus.ſ.de off.dele.
cum contingat.ad finẽ.[Extra iudicium.]ver. & hoc ſimiliter de
9 neceſſitate iuris eſt:† nam pendente appellatione ſtatus integer re
manet appellantis,vt euidenter probatur.ff.de iniuſto rup.& irri.
teſta.l.ſi quis exhæredato filio.§.hi aũt omnes. & §.ſequenti. ergo
non debet vitari: quia nec pendente appellatione, nec pendente
10 lite priuandus eſt a communione eccleſiæ,in qua erat, nec † per-
uertenda eſt ei quaſi poſſeſſio libertatis,vt ff.nihil ino.app.pen.l.
vnica.ſ.vt lite non conteſt.c.j.& ij. cum ſuis concor. Sed quæ eſt
ratio diuerſitatis.quare aliud in iudicio,& quare aliud extra iudi
11 cium? R.ñ.hic quattuor rationes occurrunt.Prima eſt,quia † in iu
dicio differtur actio,ſed non tollitur.C.de preci.Impe. offe. quo-
12 ties.Sed extra iudicium multum læderemur,quia ſæpe † cum ma-
gna captione a rebus proprijs reuocamur.ff.quemadmo.teſt.ape.
13 ſi quis ex.ff.de iudi.ſi longius.Secunda ratio:quia † fauorabiliter
dicuntur iudicialia,quam extra iudicialia.C.de hereti.quoniam.
& ea quæ ſunt iuris,quam ea,quæ ſunt facti.ff.de pe. quidam ſer-
ui. Tertia : quia in iudicio quilibet leuius impeditur , vbi alium
impedit,quam extra iudicium,vbi neminem proſequitur,ſed tñ
iuri ſuo innititur.Quarta: quia extra iudicium non eſt, qui diffi-
niat,& ideo maius periculum immineret.ſi vitandus eſſet,ſed in
iudicio eſt: qui diffiniat,& ideo minus periculum imminet.ar.ſ.
de appel.ſæpe contingit.reſpon.i.[Legitimis actibus]& idem eſt
in omnibus,cum ergo ob rationem ſpecialem in his caſibus nõ
videtur excommunicatus extra iudicium , patet a contrario , ꝙ
ſaltem,vbi ſententia non aſſeritur nulla fore, in omnibus alijs &
extra iudicium eſt vitandus.ar.xxv.diſt.qualis.ſ.de præſum.non-
ne.ff.de iudi.cum prætor.ergo cum excommunicato notorio ne
mo debet participare in contractibus,nec valet,ꝙ ibi agat excõ-
municatus ad vtilitatem ſuam,quamuis alij contradicant.quod
dic,vt no.ſ.de excep.extra.pia.[Admittatur.] niſi ſit excommuni
catus ab epiſcopo,vel ſuperiori,nam hoc,quod hic dicitur , non
extenditur ad ſententias ſupradictorum.ſ. e.quoniam periculo-
ſum.ſecundum.B.d.n.contra.vt ibi no.& bene.vt patet in his,quę
no.ſ.e.ſuper verbo,extra iudicium.

S V M M A R I V M.

1 *Monendus quis primo eſt,quam vindicta ſumatur.*
2 *Conſtitutio communis promulgatur contra commune vitium.*
3 *Pœna eſt augmentanda creſcente contumacia.*
4 *Sententia excommunicationis niſi pro mortali eſt ferenda.*
5 *Sententiam excommunicationis iniuſte proferens,qua pœna punitur.*

CAP.

CAP. III.

STatuimus. Nullus iudicũ in participantes
excommunicatis ante monitio
nem canonicam excommunicationem maioris præ-
ſumat ſententiam fulminare, ſaluis conſtitutionib.
contra eos promulgatis, qui in dãnato crimine præſumunt par-
ticipare. Quod ſi excommunicatus ex participatione huiuſmo-
di fortius indureſcit, poteſt iudex monitione præmiſſa canonica
participantes etiam ſimpliciter ſimili cenſura dãnare, aliter in ta
liter participantes huiuſmodi lata ſententia non tenebit, & pro-
ferens pœnam legitimam poterit formidare [Vt nullus iudicũ]
præſumat excommunicare maiori excõmunicatione ante mo
nitione m canonicam participantes [Excommunicatis] maiori
excommunicatione [Ab eo]. ſ. iudice & alijs pura, oſculo, ſaluta-
tione, & ſimilibus. Vnde verſus

Si pro delictis anathema quis efficiatur.
Os, orare, vale, communio menſa negatur,

xj. q. iij. excommunicatos. & c. cum excommunicato. & c. q com
municauerit. exceptis caſib. quos habes. xj. q. iij. quoniam multos.
ẽ. e. quoniam in dubiis. & c. inter alia. quod dic, vt copioſe no. in
Sum. eo. ti. §. & quæ ſit pœna [Minori] quę a ſacramentis ſeparat,
non a communione. ẽ. de cler. exc. ſi celebrat. ẽ. de excep. a nobis
[Canonicam]. ſ. trinam. xij. q. ij. indigne. ẽ. e. conſtitutionibus, nam ſine ali
quo periculo hoc obſeruari poteſt, ſecus ſi feratur contra delin-
quentes, vel alias inobedientes, vbi plerunque ſufficit vna moni-
tio, quia nec tempus, nec locus patiuntur, ꝙ vlterius moneatur,
& ideo concilium generale non dicit canonica, ſed competenti
monitione. ẽ. c. ſacro. vbi de hoc [Excommunicare] nec in gene-
re dicendo excommunico omnes participantes cum tali, neque
in ſpecie dicẽdo excommunico Petrum, qui communicat Mar-
tino. ſecundum do. no. [Saluis conſtitutionibus] alijs, qui enim
communicat alicui in crimine, eadem ſententia alligatur. ẽ. eo.
nuper. & c. ſi concubinæ. Quid ſi epiſcopus excommunicat ali
quem pro crimine, & poſtea eidem communicat in eodem cri
mine, nunquid ligatur maiori? Non, quia ſua ſententia ſe ligaret. ẽ.
e. nuper. quod eſſe non poteſt. ff. de arbi. l. pen. ff. de iudi. Iulianus.
arg. ff. ad Trebel. ille a quo. §. tempeſtiuum. minori tamen ligat.
xi. q. iij. cum excommunicato. ſecundum B. Sed contrarium ve-
rum eſt, ligatur enim, ſicut & quiuis alius, vt patet. ẽ. c. cũ deſide-
res. reſpon. ad ſi. Nec obſtant prima iura, non enim ligatur ſua
ſententia, ſed authoritate canonis a communione tamen ſuæ. ſ.
ſententię. ẽ. e. nuper §. in ſecundo. Mirum enim eſſet, ꝙ talis parti
cipans diceretur ligati per iam latam ſententiam, quomõ enim
ſententia in Martinum lata ligabit Gulielmum, non poteſt eſſe
regulariter, nec caſus iſte expreſſus iure aliquo reperitur, ad hoc.
ẽ. de ſen. & re iudi. quamuis regulariter. de hoc tamen ſpacioſius
no. in Sum. e. ti. §. & quæ ſit pœna. ſub. §. quid ſi epiſcopus. [Dam-
nato.] q. d. omnia iura, quæ volunt, ꝙ aliquis poſſit ligari cum par-
ticipantibus ſuis ab initio in ipſa. ſ. prolatione ſententiæ intelligẽ-
da ſunt de participibus in crimine, vel quando ex poſt facto excõ
municantur, ſecũdum ea quæ no. ẽ. e. §. ſequenti. ſuper verbo, poſt
communionem: alioquin corrigerẽtur, quod non eſt ſentien-
dum, & hoc innuitur hic, & ẽ. vbi dicit ſaluis alijs &c. & ẽ. e. §. pro
xi. Sic ergo intelligas. ẽ. eo. ſacris. & c. ꝙ in dubiis. xj. q. iij. rogo. & c.
excellentiſſimus. cum ſuis ſi. In hoc ergo caſu participans in cri-
mine duas ſententias incurrit, vnam ex vi prolationis ſententiæ,
& illam excommunicator non incurrit, ſed alius, aliam ex vi ca
nonis, & illam non ſolum alius, ſed etiam excommunicator in-
currit, & per hoc quod no. ẽ. ſuper verbo. alijs conſtitutionibus cla
rius eluceſcit. ¶ [Quod ſi ex locutione.] ij. pars. In qua reſpondet
antipophore. Diceret enim aliquis. Domine ex quo non vul-
tis, ꝙ participes excommunicentur, tam dormient excommuni
cati, & in ſuis ſecibus remanebunt, & ipſe reſpondet chariſſime,
volumus, ꝙ excommunicentur ab initio: quia forſan per hanc
ſententiam ſine grauatione aliqua plurimi corriguntur, & ſic cõ
tinuatur iſte §. & expone ſecundum hoc quod, pro ſed. ſed ſi ex lo
cutione &c. [Indureſcat.] ſicut multi ſunt, qui dicunt, quid datẽ?
Ego in hac ſententia ita bene comedo, & bibo excommunica-
tus, & ita participant mecum homines, ſicut antea, & nullum dã
num ſentio, & ſic contẽnit excommunicationem, & vilipendit
in hoc caſu. & ſimili, vel ex quo correctionem excommunicati
competenti tempore ſpectauit. [Poterit iudex] aggrauando pau-
1 latim manum ſuam [Poſt monitionem.] quia primo † monen-
dus eſt quis, ꝙ̃ vindicta ſumatur. xij. q. ij. Indigne. ẽ. de oſti. ex literis.
ẽ. de vi. & ho. cle. c. ſi. præſentibus teſtibus per quos probari poſſit
monitio, ſi negetur. ẽ. e. ſacro. alias fiat inde publicum inſtrũm, vel
litera ſigillo authentico ſigillata, ar. ẽ. e. extra. cum medicinalis. §.
exemplũ. Sed nunquid debent oẽs participantes ſinguli, & ſingu-
lariter admoneri? Rñ. ſi ſingularẽ perſonã ex hac cã excõicare in
tẽdas, vel plures ſingulares, ſi paucas ipſas ſigillatim & ſpecialiter
admonebis, & ſententiã proferes ſpecialem. Sin aũt in oẽs partici
pantes vis promulgare ſnĩam generalẽ, ſufficit, ꝙ pcedat monitio
generalis, tñ. n. operabitur generalis monitio quo ad oĩa, quantũ
quo ad quædam ſpecialia ſpecialis. ff. de admi. tu. ſi duo. in ſi. ff. pro
ſocio actione. §. renuntiare. ſic. n. contra communε vitium com
2 munis † conſtitutio promulgatur. ẽ. de excep. extra. pia. § 1. ver. p-
inde. & ſic ex poſt facto poteſt in participantes ferri ſententia ge-
neralis. ẽ. de vſu. quãto & c. poſt miſerabilẽ. ẽ. de iudę. & ſi iudæos.
in ſi & c. cum ſit. ẽ. de cle. exc. mi. c. ſi. alias. ij. Et eſt ſimile, qđ no. de
pluribus literis impetratis, vbi ſufficit, ꝙ ad ipſas tollendas dicatur
in reſcripto vltimo non obſtantibus literis impetratis. ẽ. de reſcri.
ex parte decani. qđ nõ ſufficeret, ſi impetrata eſſet vnica ſpecialis.
ẽ. de do. & contu. c. ij. ergo vbi generalis occurrit ſententia, non eſt
de neceſſitate monitio ſingulorum auribus inculcanda, quia nec
forſan ſufficeret pergamenum. ẽ. de poſtul. præla. c. i Sed contra:
quia hodie non eſt ferenda ſententia generalis. ẽ. e. Romana. §. ca
ueant. Sol. verum eſt, niſi ex cauſa, vt ibidem. Hic autem cauſa tã
gitur, quãdo dicit, excommunicatus fortius induręſcat. Sed quia
hæc cauſa eſt in ſententia exprimenda, vt in dicto. §. caueant. põt
ad inſtructionem ſimplicium ſic formari: quia Martinus ſic ex-
communicatus a nobis & competenti tempore expectatus non
corrigitur, ſed medicinam ſibi propinatam cõtemnit in animæ
ſuæ periculum, & ſcandalum plurimorum, vel ſic non vitatur ab
aliquo, & ideo fortius induręſcit, ex quo non ſolum ſibi, ſed alijs
euidens noſcitur periculum imminere, nec facile ſit monitionẽ
ſpecialem ſingulorum auribus inculcare, monemus omnes &
ſingulos illius ciuitatis ab annis xiiij. & ẽ. ne de cætero. cum dicto
Martino a nobis canonicè excommunicato participare præſu-
mẽt præmiſſa tali monitione publice ter in eccleſia poterit dice-
re promulgator. Cum ad correctionem Martini & participantiũ
cum eo periculum euitandum talem monitionem ter in eccle-
ſia publicari fecerimus. Idem vero peior efficiatur, nec vitetur ab
alijs, ideo omnes participantes cum eo de cętero contra monitio
nem noſtram authoritate Dei omnipotentis & c. excommuni-
cationis vinculo innodamus, ſic igitur in participantes quando-
que generalis, & quandoque ſpecialis ſententia profertur. ſic. ẽ. e.
Romana. §. 1. & ii. Sed quid ſi quis poſtea cum Martino commu-
nicauerit, nunquid erit denuntiandus? Non, niſi ad rationem po
ſitus hoc confiteatur, vel de participatione huiuſmodi conuin-
catur. ẽ. de accuſa. ſi conſtiterit. ẽ. de vſu. cum in dioceſi. ẽ. de cleri.
excommu. mi. propoſuit. ſic & conſueuit dici in actione vniuer
ſali, ꝙ licet hæreditas vniuerſaliter aliquibus adiudicata fuerit, nõ
tamen fiet executio in rebus ſpecialibus, niſi primo, ꝙ de ipſa hæ-
reditate ſint, fiat fides ff. de peti. hæredi. item videndum. §. vlti.
& ii. ſequen. [Huiuſmodi participantes.] ſcilicet monitionem
factam ſpernentes [Conſimili.] ſcilicet maioris excommunica-
tionis. [Damnare.] ex poſt facto. quaſi dicat ab initio hac ſimpli-
ci ſententia in Martinum lata ſiue participantibus debet eſſe
contentus. Iudex tamen aggrauando manum ſuam ad hãc po-
teſt recurrere, ſi hoc exigat proteruitas contumacis ſupra vt lit.
3 non conteſta. quoniam. §. vlt. nam creſcente contumacia † pœ-
na eſt augmentanda, vt ibi, & ẽ. de iudi. nouit. xxij. diſt. quorũ in
Romani ordine. ad finem. ff. de pę. relegata. ¶ Aliter autem.] iij.
pars. [Prolata.] ſcilicet ab initio, vel ex poſt facto monitione ca-
nonica non præmiſſa. [Non teneat] ipſo iure, ſic habes hic v-
num caſum, in quo ſententia excommunicationis nulla eſt, alij
vij. no. ẽ. e. extra. ſolet. rñ. j. ſuper verbo. nullam Et no. ꝙ per hanc
decretalem ſoluitur quæſtio, qua conſueuit quæri, vtrum partici-
pans cum excommunicato peccet mortaliter. Et eſt dicendum,
ꝙ non, ſi non monitus participet, & dummodo hoc non faciat
in contemptum, nam ipſe contemptus mortalis eſt, vt patet. ẽ.
di. ſi qui ſunt presbiteri. xi. q. iii. nemo contemnat. ſed ex quo mo
nitus non abſtinet, ſed participat, ſemper mortaliter peccat quo
ad eccleſiam militãtem, vnde & excommunicari poteſt, vt hic,
ex quo monitionem contemnit, & claues eccleſiæ. ẽ. eo. quoniã
in dubiis. §. ij. & ſic patet, ꝙ ante monitionẽ non ſemper peccat
mortaliter, ſed poſt monitionem participans, & inobediẽs mor-
taliter peccat, vt hic ẽ. de cle. ex. mi. ſi celebrat. §. ſi. quãque ſimpli-
citer excommunicatus eſt quis cum participibus ſuis. ẽ. e. ſacris. ẽ.
4 quod me cau. ſacris. nam † non niſi pro mortali excommunica-
tionis ſnĩa eſt ferenda. xi. qõ. iii. nemo epiſcoporum. [Pœnam legiti-
5 mam] † quę multiplex eſt. Prima tenetur actione iniuriarum. xi.
q. iii. illud. & c. temerarium. Secũda, quia punitur tanq̃ ſacrilegus.
xxiiii. q. iii. nõ imperpetuũ. Tertia, quia carere dẽt communione
hominum. & arceri ab ingreſſu eccleſiæ inquantum æquũ ſupe
rior iudicabit. 24. q. iii. de illicita. Quarta, ſi ſine monitione excõ-
municat, eſt ei per menſẽ ingreſſus eccleſiæ interdictus. ẽ. e. ſacro.
rñ. j. Quinta, ſi ſnĩa iniuſta appareat, condemnatur excommuni
cato ad intereſſe, aẽ nihilominus ſi culpæ qualitas poſtulauerit
arbitrio ſuperioris puniendus. Ab his aũt oĩbus proſcrẽtem, ma
xime ſi laudabilis opinionis fuerit cã probabilis excuſabit. ẽ. e. ſa
cro. §. cunque aduerſus excommunicatorem. & ſeq. Sexta, quia ſi
non ſeruatur ordo cõſtitutionis cum medicinalis. ſuſpenſus eſt
per menſem a diuinis officiis ipſo iure, quod dĩc, vt nota. ſupra
eodem extra. cum medicinalis. §. ſi quis autem. & duobus ſe-
quentibus.

SVMMARIVM.

1 *Conſulendum magis eſt his quibus maius periculum intenditur.*

2 *Sententia excommunicationis non ligat epiſcopos, niſi contra eos ſpecialiter fuerit lata, & hoc triplici ratione.*

CAP. IIII.

QVia periculoſum eſt. A canonibus ſententijs, & mandatis interdicti, & ſuſpenſionis latæ ſententiæ epiſcopi, & ſuperiores merito eximuntur, niſi in ipſis de eiſdem expreſſa mentio habeatur, ſed & quod ſtatutum eſt in cõſtitutione. ſolet. §. ſi. ꝙ excommunicati in certis caſibus, alias actibus extra iudicium non vitentur, ad eorundem epiſcoporum, & ſuperiorum ſententias minime extendatur, imo illud obtineat in poſterum, quod olim in caſibus talibus ſeruabatur. [Periculoſum eſt epiſcopis] ideo magis ſubueniẽdum eſt. xlii. diſt. quieſca
a mus. & l. j. diſt. miramur. ff. de carbo. edic. l. j. §. ſi quis ibi. † nã magis conſulendum eſt his, quibus maius periculum intenditur. [Epiſcopalis officij.] quo tenentur non ſolum arguere, ſed etiam increpare, ſuſpendere, & ligare, propter quod frequenter incurrunt multorum odium, & inſidias patiuntur, & ideo ipſis columnis ne corruat ædificium, magis eſt deferendum. ſ. de accuſ. qualiter. ij. q. vij. accuſatio. [Incumbit] circa ordinationes conſecrationes, & benedictiones ſolennes, tam perſonarum, quam locorum, & rerum mobilium. ſ. de elec. quod ſicut. §. præterea. ſ. de conſecra. eccle. vel altaris. aqua. l. xviij. di. coepiſcopi. circa inquiſitiones, correctiones, reformationes, & alia ad iuriſdictionem epiſcopalem pertinentia. ſ. de offi. ordi. c. j. ſ. de elect. tranſmiſſa. ſ. de exceſſi. prælat. accedentibus. cum ergo hæc rem tãgant publicam, & propter huiuſmodi ſententias impediatur, ſeu retardetur executio epiſcopalis officij, vt patet. xi. q. iii. ſi quis presbiter. & c. ſi quis epiſcopus in concilio. ſ. de exceſſi. præla. tanta. merito eis ſubueniẽdum fuit in fauorem rei publicę, ne ipſam contingeret ex hoc lædi. [In ali-
2 quo caſu.] propter triplicem rationem. Primo, † propter metũ calumniantium, & eis inſidiantium, vt no. ſ. ſuper verbo, epiſcopalis officij. Secundo, propter fauorem rei publicæ, vt no. ſ. ſuper verbo, incumbit. Tertio, propter reuerentiam dignitatis, nam in pœnis infligendis ſemper dignitatibus deferendum eſt & perſonis. ſ. de offi. delega. ſane quia & c. paſtoralis. reſpon. j. vnde & alias hac ratione conſiderata eſt talibus deferendum, vt patet. ſ. de officio ordina. extra. Romana. §. officialis. de clerico venatore. c. j. [Interdicti, vel ſuſpẽſionis.] In textu fuit primo ſic poſitum excommunicationis, & interdicti, vel ſuſpenſionis. ſed d. n. illud verbum excommunicationis cancellauit, & cum quæreremus ab eo, quare hoc fecerat? Reſpõdit, ꝙ nimis fauorabilis erat canon. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. attamen aliqui præſumpſerant, ꝙ alius canon eſſet in cauſa. ille. ſ. quem habuiſtis. ſ. de homi. extra. pro humani. quia illo tempore occaſione aſſaſſinorum timor, & tremor venerat ſuper multos, & ideo fuerat promulgatus, ſicut fuit, & ibi de hoc cantum, & ideo quo ad canones excommunicationis epiſcopis, & ſuperioribus non defertur. Sed quo ad alios tantum canones interdicti, vel ſuſpenſionis ſententias continentes. Verumtamen & præfatus d. n. idem ſenſit in excommunicationis ſententia, vt no. ſecundum ipſum. ſ. de conceſ. præben. dilectus. [Nos deliberatione.] ver. [Prouiſa.] i. præmiſſa. forſan triplici ratione conſiderata. [Vt epiſcopi, & alij ſuperiores.] ſ. archiepiſcopi, primates, & patriarchæ, de quibus no. ſ. eo. extra. ſolet. circa principium. ſuper verbo, per ſuperiorem. [Nullius conſtitutionis.] ſicut eſt illa. ſ. de ſol. c. ij. ſ. eo. ſacro. & extra. cum medicinalis. ſ. de ſenten. & re iudica. extra. cum æterni. ſ. de elect. extra. ſtatuimus. & ſi quæ ſimiles valeant reperiri. Sed non excipiuntur a conſtitutionibus, quæ excõmunicationem infligũt ipſo facto, ſicut eſt illa. ſ. de homicidio. extra. pro humani. xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. & aliæ conſimiles. vt no. ſ. ſuper verbo, in aliquo caſu. [Sententiæ.] latę in genere a Papa, vel a legato ſedis apoſtolicæ, nec enim ligantur epiſcopi tali ſententia, niſi ſpecificentur ibi, & dicatur, ſi quis epiſcopus, vel quiuis alius, vel niſi de ipſis ibi, alias ſufficiens mentio habeatur. Sed nunquid tunc tenetur archiepiſcopus? Non videtur, arg. ſ. de reſcript. ſede. & ff. de iniu. item apud Labeonem. §. hoc edictum. ſ. de hære. ſi aduerſus, & hoc ſatis patet. ſ. eo ver. niſi in ipſis. Licet autem non ligentur epiſcopi, grauius tamen peccant alijs, ſi inobedientes ſint. ſ. de tranſla. epiſco. inter corporalia. §. fina. [Mandatis.] vt ſi mandat Papa, vel alius ſuperior ſolui vſque ad certam diem certam pecuniæ quantitatem ab omnibus prælatis, & ſubditis talis prouinciæ, qui non ſoluerit pecuniæ ſummam ſibi iniunctam, ſciat ſe ipſo iure ſuſpenſum. [Niſi in ipſis.] ver. ſ. conſtitutione, ſententia, ſeu mandato. [Expreſſum.] vt ſ. dicat ſi quis epiſcopus, vel archiepiſcopus, primas, patriarcha, vel alius quiuis inferior. Quid ſi dicat epiſcopus, & quilibet alius? Inferiores tantũ reſpiciet clauſula generalis, vt patet in his, quæ no. ſ. ſuper verbo, ſententiæ. Quid ſi dicat epiſcopus, vel alius ſuperior? Hic videtur, ꝙ archiepiſcopus tantum aſtringatur, & non primas, ſiue patriarcha. argu. ff. de pę. interpretatione. & l. ſi præſes. de poeniten. diſt. j. poenæ. Quid ſi dicat epiſcopus, & alius quilibet ſuperior? Hic videtur, ꝙ aſtringatur archiepiſcopus, & primas, non tamen patriarcha. Sed cõtra: quia per hoc quod dicit, & alijs ſuperioribus, videntur omnes alij excepti, vt hic, & ſ. eo. ver. nos deliberatione. ergo eadem ratione per hæc eadem verba omnes videntur incluſi, nam licet in fauorabilibus per talia verba omnes includerentur per clauſulam incluſiuam, nec intelligerentur omnes excluſi per excluſiuam. in pœnalibus tamen omnes intelligerentur excluſi per excluſiuam, non tamen per incluſiuam incluſi. Ratio eſt: quia vnum fauorabile, aliud odioſum. ff. de liber. & poſthumis. cum quidam. quod intelligitur in pœnalibus pure odioſis, ſecus in fauorabilibus, ſicut eſt excommunicationis ſententia. quod dic, vt no. in Summa. eo. tit. §. qualiter proferatur. reſpon. j. verſic. fina. ¶ Hinc etiam.] ij. pars. [Sanctioni.] id eſt primæ parti huius ſanctionis. de qua dictum eſt. ſ. e. reſpon. j. hanc ſecundam ſanctionem adijcimus. vt illud &c. [Conſtitutione noſtra.] ſ. eo. extra. ſolet. a nonnullis. §. fina. verſi. extra iudicium. [Vt cum quis.] ver. in quo ponit formam conſtitutionis prædictæ. [Ad archiepiſcoporum.] ver. multominus primatum, & patriarcharum, arg. ſ. de elect. cum in cunctis. [Nullatenus.] ergo ſi quis ſit excommunicatus ab epiſcopo, vel ſuperiore, licet dicat excommunicatus ſententiam nullã eſſe pro eo ꝙ lata fuerit poſt appellationem legitimam ab ipſo canonicè interiectam, nihilominus tamen extra iudicium ab omnibus eſt vitandus. & in iudicijs ſimiliter, excepto articulo, de quo agitur, & per quem dicit ſe non ligatum: quia & ſic in omnibus canonum ſententijs antiquitus ſeruabatur, vt no. ſ. eo. per tuas. xj. q. iij. ſi epiſcopus. forte & ſic ſunt in hoc caſu epiſcopi ſpecialiter priuilegiati, ſicut & in alijs, qui continentur in primo reſponſo. ſ. & in alio. ſ. de priuilegijs. quod nonnullis ſecundum. B. Sed d. n. contra. vt in ſequenti glo. & bene. [Sed illud.] ver. [Quod olim.] caute hoc dicit. Non enim in hoc vult dicere, ꝙ euitentur extra iudicium, ſed obſeruetur, quod haſtenus obſeruabatur. Nunquid enim fuit obſeruatum, ꝙ extra iudicium vitarentur, & qui vidit teſtimonium, perhibet. d. n. & ſcimus quod verum eſt teſtimonium eius. ſ. de appel. dilectis. §. fi. & eſt ratio. vt no. ſ. eo. extra. ſolet. §. fina.

SVMMARIVM.

1 *Sententia excommunicationis generaliter quomodo profertur, & quando ligat non ſubditos.*

2 *Cauſa confecta, infecta fieri non poſſunt.*

3 *Tractus futuri temporis ad iudicem non ſpectat.*

4 *Sententia excommunicationis, an contra vniuerſitatem, vel collegium ferre poteſt. & nu. 5. 8. & 10.*

6 *Vniuerſitas vnum corpus eſt.*

7 *Excommunicatio lata contra dignitatem non valet.*

9 *Culpa ſuos debet tenere authores.*

11 *Cauſa vniuerſitatis non eſt ſingulorum, nec econtra.*

12 *Abſolutio non datur, niſi pœnitenti.*

CAP. V.

ROmana eccleſia. & inf. Nõ debet archiepiſcopus, vel officialis eius ſententias archidiaconorũ, ſeu quorumlibet aliorum iuriſdictionem habentiũ, ſuffraganei proprijs ſubditorum omiſſis excommunicatoribus relaxare, niſi per conſuetudinem ſibi ſuper hoc iuriſdictio tribuatur. Sed & eiuſdem archiepiſcopi generali ſententia alius, quam ipſius ſubditus non ligatur, qui nec in genere, vel ſpecie occaſione etiam culparum præteritarum, vel præſentium, niſi præmiſſa competenti monitione ferat ſententiam prohibetur. ſed nec generalem ferat ſententiam, niſi ſubſit cauſa rationabilis, quæ etiã in ipſa ſententia exprimatur. Sententia vero excommunicationis in vniuerſitatem, vel collegium lata nulla ſit. Sed in illos de vniuerſitate, vel collegio, quos conſtabit eſſe culpabiles tantummodo, promulgetur. [Sententias.] quæ in multis æquiparantur, vt no. ſ. e. extra. cum medicinalis. §. hęc eadem. [Iuriſdictionem] ordinariam. multo fortius ſi delegatam: quia & tunc eſt ad delegantem primitus recurrendum. ſ. de offi. delega. ſuper quæſtionũ C. qui pro ſua iuriſdi. iudi da. poſ. l. vnica. [Subditis.] omnes ſunt ſubditi epiſcopi, ex quo de ſua dioeceſi ſunt. xi. q. j. de perſona. xvi. q. vij. omnes baſilicæ. [Excommunicatoribus.] quorum ſententiæ ſunt a ſuperioribus confirmandæ & obſeruandæ, & ad quos, ſi notum ſit ipſos iuriſdictionem habere, decet eoſdem ſuperiores ipſos excommunicatos remittere abſoluendos. ſ. de officio ordinarij. cum ab eccleſiarum. & c. ad reprimendam. multo fortius ergo hoc tenetur facere archiepiſcopus in hoc caſu, cum ipſe omiſſo medio non ſit iudex. ſ. de appel. dilectis. niſi habeat de conſuetudine ſpeciali, vnde & ſequitur. [Salua contraria.] ver. conſuetudine. quod dic, vt no. ſ. de app. extra. Romana. § 1. & ii ¶ Porro.] ii. pars. [Sententiæ.] bene dicit ſententiæ, nam ſi canonem feciſſet illo ligarentur omnes. ſ. e. a nobis. ſecũdum. d. n. ſ. de loca. c. j. [Ge-
1 neraliter.] puta † excõico omnes illos, qui fecerunt furtũ, ſecundum dominũ noſtr. [Subiectos.] ſic non ligantur, niſi ſubiecti. ſ. de iudicijs. at ſi clerici. niſi ratione delicti efficiatur quis de foro.

m.ſupra, de fo. compe.ca ſi. ¶Sed nec in ſpecie] ili. pars. vt ſi di
cat:excommunico Petrum, quia edificauit in cœmiterio.ſecundū
do.minum noſtrum.[Nec in genere]puta, excommunico omnes
illos, qui edificauerunt, vel edificauerint in cœmiterio. ſecundum
do.minum noſtrum.[Cōpetenti] quaſi dicat generali, vel ſpecia
li ſecundum quod ipſam ſententiam ſpecialem, vel generalem
ferre intendit, vt noſ.ſupra eo.extra.ſtatuimus. §.1. ideo etiam di-
cit competēti, quia quo ad præteritum debet eſſe trina ibi enim
2 non eſt periculum † cū factæ cauſę, infectæ fieri non poſſint.ff.
de cap & poſtli.reuer l.in bello. §. factæ.Sed quo ad præſens tem-
pus ſufficit ſpecialis & vnica.ſi periculum graue immineat, puta,
quia omnes habent gladios extractos, & multa, niſi occuratur,
homicidia ſunt parata.argu.ff.de vſur. equiſſimum.ff.de damno.
infe.l.3. Sed quid ſi præſumat iudex probabiliter quod propter
ſententiam a malo concepto non abſtinebunt? Conſulimus, q
ſententiam non proferat,ſed intendens ſolummodo commina
nari dicat, ſub pœna excommunicationis vobis dicimus, quod
omnes intretis noſtra hoſpitia, vel a cedibus & percuſſionibus ab
ſtineatis alias talis ſententia,non medicinalis eſſet, ſed mortalis:
cōtra iura.ſupra eo.extra.cum medicinalis.ſupra,de cohabitatio
ne cleri.& mulie.clericos.[Iniuſtas]per hoc euidenter probatur,
q ſententia lata contra conſtitutionem.ſupra eo.extra.cum me-
dicinalis. & ca.ſacro.mero iure tenet,& ſi iniuſta ſit, ſic xi. al. 11.
queſtio. 3.ca.1. alias non diceret hic ſententias tales eſſe iniuſtas,
ſed nullas.f.n.ſ.vt ſ.eo.ſtatuimus.ad finem.¶[Caueant]&c.quar-
ta pars.ſcilicet archiepiſcopi & officiales ſui.[Sētētias] i. excōica
tionis,ſuſpenſionis,& interdicti,de quibus dicit. ſ. reſponſo. j. ſed
maxime cauendum eſt ab excommunicatione.[In aliquos]etiā
3 ſubditos.[Pro futuris]ſic patet,quod † tractus futuri temporis ad
iudicem non pertinet.ff.de vſur l.j.nec aliquis eſt excommunicā
dus in genere,nec in ſpecie, niſi ex cauſa, & præmiſſa monitio-
ne.ſupra eo.ſacro.& extra. ſtatuimus.Contra. ſupra eo. a nobis.j.
Solu.ibi loquitur in canone,hic in ſententia,vt notatur.ſupra eo.
§.porro. ſuper verbo. ſententiæ.[Niſi mora.]puta, iniunxit iu-
dex Petro, vt ſolueret Ioanni decem vſque ad. xv. dies. in
quibus ſibi fuerat condemnatus, non curauit ſatiſfacere,& termi-
nus eſt elapſus in hoc caſu ſic poteſt dicere,quia Petrus non ſatiſ-
fecit ad mandatū noſtrum Ioanni infra talem terminum iā elap
ſum idō ipſum Petrū excōicamus, niſi de dictis decē dicto Ioanni
ſatisfacerit infra tale tempus. Et hoc primum exēplum de cauſa
exprimenda.Quid ſi Petrus pēdente hoc termino ſecūdo duxe-
rit appellandum? Videtur, quod appellatio teneat & effectum la
tæ ſententiæ impediat. ſupra de appellationibus.præterea. Sed nō
eſt verum,nam illa intelligitur, quando infra primum terminū
& infra tempus congruum, hoc eſt infra decem dies tempore p
lati mandati, ſeu ſententiæ appellauit,alioquin per appellationē
minime releuatur. ſupra de appellationibus. quæſtionem. & de
ſententia & re iudicata.quod ad conſultationem.§.1.[Vel culpa]
vt ſi prælati & clerici ſint negligentes circa diuinum officium exe
quendum, ex hac cauſa poteſt ferri ſententia contra omnes illos,
qui circa illud erunt de cetero negligentes.ſecundum dominū
noſtrum. Et hoc eſt ſecundum exemplum de cauſa. [Seu offen-
ſa]vt quia redit ad concubinam ſibi interdictam.ſecundum do
minum noſtrum. ſupra de cohabitatione clericorū & mulierū.
clericos.& ca.ſicut ad extirpandam.hæc eſt enim manifeſta offen
ſa. pro qua po eſt ferri ſententia. ſupra eo ſi concubinæ.ſupra de
verborum ſignificatio.cum olim.& ca.præceden.Et eſt tertiū exē
plum de cauſa.[Præceſſerit] verſicu.accipe ver. infra ſequen. aut
alia rationabilis &c.qui debet huic continuari.[Quibus.]ſcilicet
culpa offenſa,ſiue alia cauſa rationabili expreſſis in ſententia,me
mo &c [Et aliter]quod omnino multis craſſantibus locum ha
bet.ff.de pœnis.aut facta §.fina vt pœna vnius metus ſit multorū.
C.ad legem iul.repetundarum.l.1.vel metu præſumptionis.ſupra
de homicidio.extra.pro humani.§ nos igitur.alias cū igitur. ver-
ſicu.nos tanto.[Prohibenda]aliis prohibēdo [Aut alia rationa-
bilis]puta quia neſcitur,qui cōmiſit furtū,vel aliud delictum.qđ
dic, vt not. ſupra de officio ordinarii . ca. ii. [Cauſa ſubſit] puta,
quia impedit, ne quis poſſit adire iudicem, vel teſtes ſuos produ
cere.ſupra de teſtibus. tam literis. & ca.conſtitutus. j. & ſecundo.
vel ſi dicatur, excommunico omnes illos, qui crucem recepe-
runt, niſi ipſam portant publice,cum non debeant ſubtrahere
bonum exemplum, vel ſic ,excommunico omnes hęreticos
tolerantes. & conſimiles. ſecundum dominum noſtrum. Tales
tamen ſunt ipſo iure excommunicati ſupra eo nouerit.vel exem
plifica.per id quod not.ſupra eo.extra ſtatuimus. ¶In vniuerſita-
4 tem.]quinta pars.[Penitus prohibemus] quaſi dicat. in hac par
te poteſtatē omnino † ſubtrahimus & ſic in hoc caſu de cętero
lata ſententia nulla erit. infra de verborum ſignificatio. veniens.
reſpon. i. ſecus ſi diſtinxiſſet proferre non præſumat. vt ſupra de offi.
ordina.extra. Romana.§.officiales.quod dic.vt not.ſupra de priui
legiis.extra.volentes.§.in eos autē.ver.i.ſup verbo.pŕſumat.vbi cō-
trarium innuitur. ſed ibi ſoluitur Diceret quis, quæ eſt ratio huius
prohibitionis? Ratio periculū animarum, quia nemo punien

dus eſt ſine culpa,& hoc eſt, q ſequitur volētes &c.vel aliter po
teſt continuari,& legi litera,vt j.not.ver.ſed in illos.ſuper verbo,
promulgetur.Hæc tamen ratio non multum placet,niſi excom
municator intenderet ligare ſingulos de vniuerſitate, vt hac ex-
ponas,ſicut expoſitum ſuit verbum ſimile.ſ.de teſti.extra.ad hęc
præſentiū.in.1.ſuper verbo.in animas conuentuum. Dicas ergo.
5 q † quamcunque vniuerſitas, vel collegium excōmunicetur,
nunquam vniuerſitas eſt excōmunicata, nec excommunicari
poteſt.quia cum hac ſententia ligetur anima ſolummodo crea-
turę rationabilis ſ.de rebus eccle.non alie.ſi quis presbyterorum,
& baptizate.xj.q.iij.omnis chriſtianus, patet q vniuerſitas, quę
nec animam habet,nec baptizata eſt, excommunicari non po-
teſt.Sicut enim rēs vniuerſitatis non ſunt ſingulorum ,nec cōtra
rio.xij.q.ij §.qui manumittitur. ſic nec animæ ſingulorum ſunt
6 vniuerſitatis,ſ nā vniuerſitas vnum corpus eſt.ff.q cuiuſque vni-
uer.l.1.& monſtruoſum eſſet, q vnū corpus vniuerſitatis haberet
plures animas.ſed ſi animæ ſingulorum conſiderarentur,tot ha-
beret corpus vniuerſitatis animas,quot ſunt ſinguli,niſi forſan vi
deantur animam ponere,quam falſo fingit Auerroys,quę ſecun
dum ipſum hoibus eſt communis,qđ eſſet hereticum dicere,&
inſanum.Ideoque hac naturali ratione conſiderata ad excōmu.
nicandum tale corpus,ſicut eſt vniuerſitas,vel collegium,natura
7 liter non eſt aptum,ſed neque † dignitas,vnde & ſi iudex dicat,ex
communico præpoſitum Ebredunen.eccleſię nomen ipſius pro
prium, reticens dignitatem, & non perſonam excommunicare
intendens,nec dignitas ligatur,cum nec animam habeat, ſed ne
que perſona,quia ipſam excōmunicare non intendit, & ſic vo-
luntas & poteſtas ad inuicē ſe impediunt.vt ſ.de offi.delega cum
ſuper abbatia.& c.penul.& de hoc no.ſ.de immu.eccle.aduerſus.
§.ſi.ver.nam & ipſum [Innoxios]. puta etiā puer vnius diei, iſto
autem modo fertur recte ſententia excommunicationis. Excō
8 munico omnes illos de vniuerſitate qui fuerunt rebelles manda
to meo.Sed & ſentētia interdicti in vniuerſitate recte ferri poteſt,
cum & pro delicto alterius ferri poſſit.xj q.iij.fœlix.ſ.de ſpon.nō
eſt nobis ſecundum.d.n. Secus in excommunicatione, quę non
9 debet ferri niſi in delinquentem. xxiiij.q.iij.ſi habes,quia † culpa
ſuos debet tenere authores.ſ.de his quæ fiunt a maio.par.c.quæſi
uit.C.de pœnis.ſancimus.& ſic patet,q illi tantū de vniuerſitate,
collegio, ſiue capitulo , vel alio corpore conſimili excommuni-
candi ſunt,& non alii, qui poſſunt vere culpabiles iudicari.ſm d.
no.& non ipſa vniuerſitas. Quid enim municipes,id eſt munici-
pum vniuerſitas dolo facere poteſt?Nihil ſi vniuerſitatem conſi-
deremus ſimul collectam ſic intellige.ff.de dolo. ſi ex dolo.§.1.Si
autem conſideremus illos per quos regitur vniuerſitas.& ex quo
rum facto ipſa obligatur.ff.ad municipa. municeps.& l.q maior
pars.& l.magiſtratus.C.de iuramen.calum.l.ij §. hoc etiam.ff.de
condi.& demon.municipalibus.& dolum & violentiam inferre
poteſt.& ſic intellige.ff quod me.cau. metum.§.animaduertēdū.
Alii dicunt q vix poteſt,ſed ex dolo tamen poteſt, vt in l.meti.
ff.de iudi.vix.Sed pro certo illud vix.ſi magna ſit vniuerſitas qua-
10 ſi impoſſibile cōtinet.Ideo † melius eſt,vt intelligas,vt prædixi,ſic
que debent ſinguli culpabiles , maxime hi,per quos tale corpus,
regitur,& quos magis conſtat eſſe culpabiles, & non ſolum cor-
pus quod caret anima per excommunicationis ſententiam coer
ceri,vt hic & ſ.de cleri.excommu.miniſtrantes.vnde & ſequitur hu
iuſmodi ſententia.i.excommunicationis promulgetur, nā aliud
eſt in ſententia interdicti,vt dictum eſt.[Sed in illos].ver ſenten-
excommunicationis promulgetur:quos conſtiterit eſſe culpabi
les:hoc autem facimus, volentes animarum vitare periculū &c
vt ſupra ſed & aliter poteſt legi.vt not. ſupra ſuper verbo,penitus
prohibemus . ver.diceret quis . [Culpabiles]. Dicunt quidam q
nec iſti ſunt excommunicandi,niſi primo ordine iudiciario cō
uincantur,quamuis conſtet capitulum, vel vniuerſitatem culpa
11 biles fore, & ipſos tantum ſingulares, quia † cauſa vniuerſitatis
non eſt ſingulorum. nec econtrario xij.q.ij.qui manumittitur.
ergo oportet,q hi conuincantur.ſupra eo.ſacro.ij.q.1.nemo.nam
& ſi capitulum non vult recipere aliquem in canonicum , quid
ad ſingulares,vel ſi non compareret citatus, etiam ſi veniret ſingu
laris,non admitteretur,niſi probaret mandatum,vel caueret.nec
poſſent ſingulares ſine capitulo aliquid quod ad ipſum pertineat
expedire.ſ.de his quę fi.a ma.par. ca c.1. & ij. Alii dicunt & forte
melius,ſecundum . d.n. Quod authoritate huiuſmodi conſtitu-
tionis poſſunt excommunicare iudices tales ſine alia cauſę co-
gnitione dummodo conſtet eis de culpa , ſed ſi de ipſa non con-
ſtaret abſtinere debent ij.q.i.nos in quemquam. & c.nemo.Sed
nunquid appellatio nomine capituli facta tuebitur tales ſingl's.ſi
iudex,a quo appellatū erat, delegatus eſt.ſic quia ſublata princi-
pali ſublatū eſt.& acceſſoriū ſ.de offi.translato.Si vero ordinarius
occaſione articuli ſup quo appellatū eſt. non poteſt ſe iudex in-
tromittere de cauſa ad ſuperiorē delata ij.q.vi.dudū. ſ.de offi.le-
ga licet. Quid ſi iudex poſt talē appellationem excōmunicauit
aliquem de canonicis.nunquid poteſt petere capitulum pronun
ciari nullam eſſe talem ſententiam nomine capituli , vel ipſum

defendendo fecit illud, propter quod eſt excommunicatus, vel alias inciſit ipſius capituli etiam ratione famę, quia diffamatur capitulum pro eo quod canonicus ſuus ſic denũciatur tanquam excommunicatus, hoc petere poteſt. ar. ff. de fer. l. §. ſi vero. Si autem capitulum vellet dicere ſententiam iniuſtam, hoc non poſ-
11 ſet, quia nec abſolutio† datur, niſi pœnitenti. ſecundum quoſdam 11. quæſtio. 3. cum aliquis. & quod dictum eſt excommunicato pro capitulo, idem intelligas de rectoribus excommunicatis pro negotiis ciuitatum ſecundum do. no.

S V M M A R I V M.

1 *Vim vi repellere licet. & quomodo intelligenda ſunt hæc verba.*
2 *Homicidium ſemper committitur licet defendendo, & tenetur ſi homicida viuum hominem capere poſſet.*
3 *Pelagia non facit qui percutit, ſed qui repercutit.*
4 *Sententia excommunicationis quibus modis contemni dicitur.*
5 *Iniuriam proximi quilibet tenetur ſicut ſuam propulſare.*
6 *Seruus tenetur potius iuuare dominum, quam ſeipſum.*
7 *Clericis licitum non eſt effundere ſanguinem per ſe, nec per alios.*
8 *Clericis in quibus caſibus licet ſumere arma.*

CAP. VI.

Dilecto filio & infra. Hęc debet eſſe inſcriptio Inno. iiij. ſit ſancti Ioãnis Lemouicẽſim pœnitẽtiario nr̃o de ordine minorum. Ad euidentiam intellectus huius capituli notare debes, quod dum iſte pœnitentiarius miſſus fuiſſet legatus in partibus gallicanis, recepit querelam Balliui infraſcripti, qui conquerebatur de decano infra nominato, pro eo ꝙ idem decanus ipſum Balliuum excommunicauerat, & terram ſuã interdixerat, & ꝯ eundẽ, & terrã ſuã ẽt gladiũ exercuerat tẽporalẽ. q. d. mirabilis eſt decanus iſte, nũc apparet ſacerdotalis cẽſurã eccleſiaſticã exercendo, nũc militaris tẽporalẽ gladiũ aſſumẽdo, vnde ſibi hoc neſcio, niſi & de ipſo decanus per omnia Cæſar erat. Decanus vero excuſabat ſe dicens, quod cum dictus Balliuus quoſdam forſan oppreſſiſſet pauperes ad ſpiritualem iuriſdictionẽ ipſius decani ſpectantes ſecundũ ca. 86. al. 87. di. ca. j. & ij. nec ad monitionẽ ſuam vellet hoc emendare, neque ſuſtinere, quia inquireret, prout le. ſupra de iudi. nouit. §. fin. & in Aut. vt diſt. iudi. §. ſi vero. cõſtituerit. al. cõtingerit. ij. col. 9. Ipſum canonice excommunicauit. Balliuus autem inde prouocatus terram temporalẽ eccleſiæ decani inuaſit, & multa damna dedit, ſicut alias legitur ſupra de reſti. ſpo. cum ad ſedem. contra quem cum propter nimiam ſuam potentiam non poſſet ſe idem decanus ſufficienter defendere, quia potentioribus pares eſſe non poſſumus. ff. de al. iudi. mu. cau. fac. l. 3. proceſſit ſpiritualiter & terram ipſius Balliui canonice interdixit. ſed & temporali gladio iuxta poſſibilitatem ſuam ſe & ſuos temporaliter defenſauit. Quærebatur hic vtrũ præfato decano licuiſſet vti (ſcilicet authoritate propria) vtroque gladio in hoc caſu? & videtur, quòd ſic, hæc autẽ decretalis in duas partes diuiditur. In prima parte hoc probat de gladio ſpirituali. In ſecunda de temporali [Omnes leges] de hac materia tractãtes ſimile ff. de pac. inter omnes. ff. de religio. & ſump. ſanerum. minime, in fine. ff. ad legem aquil. ſcientiam. §. qui cum aliter. [Vim vi repellere] vt ff. de iuſti & iur. vt vim. ff. de vi & vi ar. l. j. §. vim vi. C. vnde vi l. j. ſupra de reſt. ſpo. olim. l. §. Intelligentes. ver. præſertim. ſupra de homici. ſignificaſti. §. vlti. ſupra eo. ſi vero. & ca. perpendimus. j. di. ius naturale. iij. quæſtio. j. §. patet. Ad hoc
1 tamen vt hæc† verba ſane intelligantur, ſupplendũ eſt primo, ꝙ vis repellatur flagrante adhuc maleficio. ff. ad leg. Aquil. ſed & ſi quæcunque. Sc̃do vt fiat cauſa defenſionis nõ vltionis. ff. ad legem Aquil. ſcientiam. §. vlti. al. pę. cauſa vltionis ergo non licet. xlvj. di. ſeditionarios. xxiij. quæſtio. iiij. inter quærelas. Tertio, ꝙ fiat cum moderamine inculpatæ tutelæ, vt in dictis decre. olim & ſignificaſti. C. vnde vi l. j. quod moderamen circa duo attendit vt ſine armis impugñt, & ſine armis ꝓpulſent, ſi armis & cũ armis licitum eſt. ff. de vi & vi ar. l. prima. §. vim vi. & l. iij. §. cum igitur Quid ſi pugnus vnius durior ſit quam enſis alterius forte propter debilitatem naturę? ſubueniendum eſt tali, vt ſaltem debilis vtatur armis, quia plerũque nec tempus nec locus &c. ff. de exer. actio. l. j. Ideo dicas hoc arbitrarium ꝫ. de tranſa. c. fi. Sed nũquid is, qui vim propulſat, tenetur expectare primum locum, licet quidã nimia ſimplicitate ducti dixerint ſic, q̃a tñ ſi forſã expectaret poſſet eẽ ꝙ nunq̃ magis pœniteret, in hoc ꝯcordãt oẽs Doctores vt armis terreat ille ad hoc vt vĩ liceat propulſare. ff. ad legẽ Aquil. ſed & ſi quẽcũq;. ff. de vi & vi ar. l. iij. §. q armati. ff. ad. l. Corn. de ſica. is qui. Quod enim vituperari, põt pręcaueri debet alioquin imputatur, ſupra de ſer. non or. ca. j. ff. de loca. & condu. l. iiij. §. hoc ſubiungi. al. qui ſubiungi. C. vbi & quando licet vnicuiq; ſine iudi.
2 vin l. j. ꝫ. de homici. c. ij. & c. iij. Illud tamẽ ꝓcerto† teneas, ꝙ ſemp ĩputaſ hõicidiũ ſi is q̃ ĩterficit. poſſet hoĩẽ viuũ cape, vel aliter euadere etiã fugẽdo, vt in eiſdẽ capitulis. & ff. ad legẽ Aqui. ſed & ſi quẽcumque. ꝫ. de homici. ſuſcepimus. ſed & diſtinguẽdum eſt. vtrum vis inferatur perſonæ vel rebus, vel illata cum moderamine tutelę. Si perſonę repelli poteſt violentia, antequam ſit illata cum moderamine inculpatæ tutelæ. ff. de vi & vi armata l. j §. ſiue & l. iii. §. quem. C. vnde vi l. j & ſeruatur moderamen. ſi illud tantũ fiat, quo omiſſo violentia repelli non poſſet, ergo ſi aliter periculũ corporis imminens vitare non poſſit, aggredientẽ interficere licet. C. ad legẽ cornel. de ſica. l. ij. & iij. Quid ergo ſi te percuſſit, & tu repercutis? dicit Iacobus antiquus, ꝙ ſi incontinenti repercutis, ſemper præſumitur, ꝙ hoc facias ad defenſionẽ. Alij dicũt, ꝙ potius eſt vindicta, quã repulſio. Vnde Apoſtolus. Noli reper-
3 cutere, ne duo mali ſitis, non enim facit pelagiã † ſiue bellũ is, qui percutit, ſed qui repercutit, ergo eſt abſtinendũ. xlvij. di. ſeditionarios. xxiij. quæſtio. iiij. inter querelas. Quid enim ſi poſtmodum vim inferenti oculũ offenderit opera data? ff. ad. l. Aqui. ſi ex plagis. §. tabernarius. Si vero rebus inferatur, violentia repelli põt non ad ſumendã vindictã, ſed iniuriã propulſandã, & intelligitur iniuria propulſari etiã ſi quis vi deiectus collectis amicis, quãcito potuit, eundẽ violentũ deiecit, & moderamen ſeruauerit, dummõ non amplius ſe extẽdat offenſio, quã exigat rebellio aliorũ, probantur hæc. ff. de aquir. poſſ. l. de eo. ff. de vi & vi. ar. l. iij. §. cũ igitur. ꝫ. de reſti. ſpolia. olim. i. §. fi. ꝫ. de homici. ſuſcepimus & ca. ſignificaſti. §. fi. ꝫ. c. ſi vero. & c. perpendimus. & c. famæ. §. vlti. ff. ad Tertul. j. §. conſeſtim. Quamuis autẽ per prædicta iudex vbicũque inſtrui valeat, non tamen omnino certificari. Ideoq; arbitriabitur bonus iudex, cũ nec de hoc certa regula dari poſſit, ſicut al. ff. vt vſu. mora. ff. de teſti. l. iij. ff. de ver. obli. continuus. ꝫ. de tranſact. ca. fi. & de off. dele. de cauſis. & iunge quod no. ꝫ. de homic. extra. p humani. §. fi. ſup verbo. diffidatus. j. eo. §. & quidẽ. ver. licuit. ſuper ver. decano [Licuit vtique ipſi decano] authoritate iuris, & ſi ex parte decani hoc bellũ licitũ fuit, ex parte vero Balliui temerariũ. ar. ꝫ. eo. extra. Romana. cũ medicinalis. §. ſi quis autẽ [Eũ]. ſ. decanũ. [Iniurioſe] quia ſine authoritate iudicis, & cõtra ius, & de hoc ꝫ. de pœnis. extra. Romana. [Spoliare] hoc dicit reſpectu mobiliũ ſeu ſe mouentium, in quo caſu competit vi bonorũ raptorũ, qđ dic, vt not. ꝫ. de homici. extra. pro humani. ſup verbo, diffidatus. ver. quicũque. n. & ſequẽti [Violẽter] i. authoritate, ſiue temeritate propria, & ideo puniẽdus ff. de vi priuata. l. penul. ff. quod metu cau. extat edictum. & in concor. ſigna. ſupra de pœ. extra. Romana. ſuper verbo, notoria. [Occupare.] hoc dicit reſpectu immobilium. [Superius]. in deciſione & caſus poſitione. ver. balliuus [Contra illius] ſ. Balliui. [Violentiam] al. violentam Iniuriã qđ idem eſt. [Et qm̃]. ver. [Eius]. ſ. Balliui nimiã potentiam reſpectu potẽtiæ decani, vt ſequitur. [Sibi] ſ. decano. [Non aderat] ſubaudi maxime, vt in ver. ſequenti. & ſic non ob. quod ponitur in ſequen. glo. [Potuit] ſ. decanus: innuitur autẽ hic, & in ver. ſeq. ibi propter hoc; ꝙ ſi decanus potuit ſe defendere gladio tpali, non debuit recurrere ad eccleſiaſticum, vt hic no. & ſupra e. extra. cũ medicinalis. §. quiſquis. ſuper verbo, excõicat. ſed quod ibi dicit. ꝙ non debet peruenire prælatus ad hanc ſententiam quãdiu habeat aliud quid faciat, intelligas tu, commodius, ſiue ſpũale, & nõ aliud violenter: nam & gladius ſpiritualis debet pcedere temporalem, ad quem non debet eccleſia recurrere, q̃diu habeat aliud, quid faciat. ſupra de iudi. cũ non ab homine. §. fi. & in concor. ſigna infra eo. ad finem. ſuper verbo, ſubuentione mutua. [Ac recurrere]. ver. Repete licuit ipſi decano. [Ad arma ſpũalia] ſcilicet orationes, & lachrimas, & cenſuram eccleſiaſticã. [Quæ ſunt eccleſię propria]. vt no. ſupra de homici. extra. pro humani §. cum igitur. ſuper verbo, armis ſpiritualibus. & probatur. 2 3. q. viij §. i. nõ licet. ergo clericis arma militaria ſumere; ſuper quo diſſenſio eſt, quæ in hoc capitulo terminatur, vt no. j. e. § ſequen: ſuper verbo, ipſi decano [Pręſertim] ver. [Ex alijs cauſis]. quę fuerint. neſcim⁹, ſed exemplica, ſicut not. ſupra in caſus poſitione. ver. decanus vero. vel forſan eccleſię manifeſtas iniurias irrogauit, vt j. de ver. ſigni. ex parte. vel ſtatuta ſua contra libertatem eccleſię promulgarat, vel homines ipſius eccleſię opprimebat, ſupra de. ie. ec. nõ aliter cum laicis. ſupra de immu. ec. non minus. & c. aduerſus. ſupra eo. nouerit. & c. grauem. [Ipſum]. ſ. decanũ. [Exinde] quia. ſ. ipſum excõicauerat. [Prouocatus]. ſcilicet Balliuus, ſed non debuit prouocari ſupra de off. dele. ſuſpicionis. [Cõtẽptis]. qđ patet per vitiam, & ideo quod ad medelam datum fuerat, vertitur in venenum, quod tamen non eſt culpa medici, ſed infirmi, vt no. ſupra eo. extra. cum medicinalis. reſpon. j ſuper verbo medelam. Et nota, ꝙ multis modis apparet de contemptu ſententiæ excommu-
4 nicationis, licet aliqui ibi errent, ſed hęc † ſententia contemni dicitur. Primo, quia excõmunicatus culpã culpę nititur cumulare vt hic. Secundo, quia licet nihil de nouo committat, tamen eccleſiam, & ſi non dicantur diuina, ex certa ſcientia intrat. 2 3 ꝗ 4. non liceat. 24. q iii. clerici. 25. diſt. c. j. circa prin. niſi forſan cauſa prędicationis qua audita ſtatim exeat ſupra eo. reſpon. j. Tertio, quia & ſi eccleſiam non intret, tamen de foris ad valuas eccleſię ſtat, dum dicuntur diuina. & inde audit, quod eſt contra iura ſupra de pœni. quod in te. §. j. ſupra eo. permittimus, ſupra de priuile. quod

le. quod nonnullis. & ſi hoc ſciẽt clerici inuitus celebrantes, & nõ
abſtineant, puniri debent, ac ſi inuitus iuraret. ſ. eo. ſignificauit
Quarto, quia cõmunioni chatolicorũ ſe ingerit, cũ in poteſtate
ſua ſit euitare. ſ. de cle. excõ. illud. Quinto, q̃a animis dormit inſen
tẽtia, ſic ligatus per qđ preſumit, q̃ euanuit medicina, cũ nihil
ſit operata, ſuper quo tamen vſque ad annum regulariter eſt ex-
pectandus. xi. q. iij. rurſus. & quiſquis. ſ. de hære. excommunicamus.
§. ſi vero dominus temporalis. licet hoc tempus aliquando pro-
rogetur, vel ex negligentia. ſ. de æta. & quali. cũ bonæ, vel ex cau-
ſa. ſ. de pę. c. ſi. Sed ex cauſa arctari poterit, vt patet in his, quæ no.
ſ. de reſti. ſpo. extra. frequens. §. penul. & ſecundũ hoc intellige, qđ
no. ſ. eo. extra. ſtatuimus. [Et propter hoc]. ſ. q̃ ipſe Balliuus
ſpoliauit decanũ rebus ſuis. i. ſuæ eccleſiæ. [Tolem] iuſte & cano
nice, quod videtur in iudice eccleſiaſtico ſpeciale, quod dic, vt
no. ſupra de pe. extra Romana. ſup verbo notorius. ver. ſolutio. &
ſequẽte. [Interdicti] in terram Balliui, vt not. in caſu quia lo-
ca propter interdicuntur, vt not. ſ. eo. extra. cũ medicinal. §. &
hæc eadem. [Mucrone] ſic. ſ. de re. eccle. non alie. ſi quis preſbitero
rum. quod dic, vt not. ſ. de homici. extra. pro humani. §. cum igi-
tur. ver. nos tanto. ſuper verbo, mucrone. [Illius]. ſ. Balliui. [Sentẽ-
tiarum] excommunicationis, ex alijs cauſis latarum, vt ſ. [Et q̃-
dem]. ij. pars. alia litera habet æquidem. i. eodẽ modo, ſiue pari iu-
re, vel æquitate eadem. q. d. probatũ eſt. ſ. q̃ decanus potuit ad
defenſionẽ ſuam vti gladio ſpirituali. In hoc aut §. intendit pro-
bare. q̃ eidem licuit vti gladio etiam materiali, ex quo ad ipſum
temporalis iuriſdictio pertinebat, & ideo dicit & quidem, ſiue
equidẽ, vt liceat & c. [Cuilibet]. q. d. ſiue iudici, ſiue priuato, ſiue
laico, ſiue clerico, qui enim cuilibet dicit, neminem excipit. ſ. de
maio. & obe. ſicut. ſolitæ. §. penul. & no. ſ. eo. extra. cum medicina
lis. §. quia vero. [Vicino, vel proximo] nullo fortius ſocio. arg. ff.
pro ſocio. verũ eſt q̃ Sabino. [Ipſius]. i. vicini, vel proximi. [Auxi-
lium] ſedans conſilium. Hic determinatur aperte id, de quo con-
ſueuit eſſe dubium, vtrum iniuria ſocij, vicini, vel proximi ar-
mis ſit propulſanda, de quo tractatur per Gratianum. xxiij. q. iij. §. i.
& primo probat docẽ authoritatibus, ſine exẽplis, q̃ non decet
talis iniuria ab aliter propulſare: & in fi. ſic concludit, q̃ ad propulſan-
dam iniuriã non ſunt petenda armorum auxilia, q̃ quod autẽ non
eſt petendum de iure, non eſt præſtandum, poſtea reſpondet, &
dicit, q̃ multa rite preſtantur, quæ tamen de iure non repoſcun-
tur, bonus enim. i. perfectus vindictam iniuriæ ſibi factæ non pe-
tet, quia malum pro malo redderet, quã tamen iudex ſolet inue
5 gatur, qui non niſi malum iuſte puniet Tu vero dicas, q̃ ſquili-
bet teneatur iniuriã proximi, ſicut propria propulſare, vt hic patet
ad idem. 23. q. iij. pro membris. & ca. fortitudo. & ca. non inferen-
da. & ſequenti. & hoc determinat Gratianus ibidem. iu. §. vlt. ex
6 quo §. & ex quibus iuribus hoc ſumptũ videtur & ſeruus ſ tenetur
iuuare dominũ potius, quam ſe ipſum. ff. ad Sille. ſenatuſconſul.
l. i. §. ſolum [Participes] Hic igitur declaratum videtur, q̃ qui po-
teſt impedire volentem capere clericum, ſeu verberare, etiam ſi
ſit quam priuatus hoc impedire poſſit, & hoc non facit eodem
vinculo ligatur. vt. ſ. e. quante. & per hoc videtur ſublatę aliæ opi
nioes ibidem notatę. [Licuit] ver. [Profecto]. q. d. ſi poteſt, & de
bet etiam quilibet priuatus pro vicino arma ſumere, multo
fortius pro ſe ipſo, iuxta illud miſerere animæ tuę placens Deo.
hæc enim eſt charitas bene ordinata. ad hoc lxxxvj. diſtin. non
ſatis. C. de ſeruis. præciens. ff. de bonis eorum qui mor. ſibi conſciũ.
7 ſ. [Ipſo decano] Sed contra, quia clericis ſ non eſt licitum effundo
re ſanguinem, nec per ſe, nec per alios. xxiij. q. vlti. §. j. & clerici. &
his a quibus ſupra de voto. ex multa. §. fina. Sol. quidam dicunt,
quod clericis licet ſummere arma defenſionis vt clipeũ, loricam
Galeam, & ſimilia, ſed non impugnationis, vt enſem, lanceam,
vel aliam gladium, ſiue percuſſiuum. Scdi dicunt, quod licet eis
ea ſumere, ſed non vti, niſi cauſa defenſionis, & quando alter-
cuade ra non poſſunt. ſupra de homici. interfeciſti. & ca. ſicut di
gnum. & c. ſuſcepimus & c. ſignificaſti. xxiij. q. vlti. conuenior. &
ſecũdum hoc intelligunt. ſupra de clerico percuſſore. præterneũ
& ca. continentia. Tertij. dicunt, quód authoritate Papę hoc poſ
ſunt. al non Gra. dicit, quod hoc poſſunt per alios non in perſo-
8 na propria xxiij. q. viij. ſi pridem. Io. dicit, quod hoc ſ non licet, niſi
in quatuor caſibus. Primo, pro defenſione ſui, & uehementiſ-
ſima cogente neceſſitate, vt notatur ſupra eo. ver. ſecun ſupra de
reg. iur. quod non eſſe licitum. Scdo, contra paganos iuſſu maio
ris, vel niſi habeat iudiciarum poteſtatem. & ſecundum hoc intel-
ligitur ſ. tit. vlt. §. his ita. ſequentia capla Tertio, pro defenſione
iuſtitiæ de conſilio epiſcopi. de conſe. di. v. ſalis. Quarto, pro ſecũ-
do, temporali, quod tenet. 24. q. vlti. ecce. Alias nunquã licet. 14. q.
vlt. ca. al §. i. & ij. & c. his quibus. Tu dicas, q̃ clerici habentes tem-
poralẽ iuriſdictionẽ. indiſtincte poſſunt arma ſumere pro defen
ſione ſua, & ſuorum, quia hoc omnia iura permittũt, vt ſ. e. ſũ. ſ.
& in iuribus allegatis ibidẽ, ſuper verbo, vim vi repellere. & pro
batur. xxiij. q. i. noli. & q. vlt. §. his ita. vſque ad alium § in ſequẽteo.
& c. ſcire. Quod ſi per temporalem iuriſdictionem non hab. ſi,
tene, quod no. Io. & alii ſupradicti, quia talibus non licet arma ſu
mere, niſi ad defenſionẽ, vel niſi hortãdo. vt 23. q. viij §. ecce q̃
Sed qualiter intelligis, q̃ decanus ille defendat ſe, qui impugnat
Rñdeo, quia ab initio impetitus fuit ff. ſi quadru. paupe. ſeciſſe di
catur. l. i. §. cum arietes. ff. ad legem Aquil. ſi ex plagis. § i. quali in fi
ibi culpa enim & c. ff. de bo. liber. qui cum maior. ff. de iure fiſci. l.
ij. §. i. quinimmo cum Balliuus ab initio cauſam malorum præ
buerit, oĩa q̃ inde ſecuta ſunt, eidem ſunt imputanda. C. ad legẽ
Iul. de vi publica. qm̃ multa facinora. & quicquid fecit decanus,
vel faciet, quouſque purgata ſit eiuſdem Balliui contumacia
ſemper ad ſuam defenſionem videtur facere, & iuſte, quamuis
impugnet, ſic & res violenta præſcribi non poteſt, quouſque vi-
tium ſit purgatum. Inſtitu. de vſucap. §. furtiuæ. & §. quod autem
ff. de vſucap. ſequitur. §. tunc in poteſtatem. Et ex hoc no. q̃ ſicut
excommunicatus conuentus in iudicio appellare poteſt ſic & ap
pellationem proſequi, quia quamuis proſequendo appellatio-
nem agat in veritate, tamen conſiderato initio ſe defendere intel
ligitur interpretatione iuris. ſ. de excep. cum inter priorẽ. dilecti.
dilectæ. ſignificauerunt. venerabilem. ſic per contrarium defen-
dendo ſe de facto contra iuſtitiam, dicitur impugnare, cum &
Deo reſiſtat. xi. q. iij. qui reſiſtit. & per conſequens is, qui impu-
gnat ipſum authoritate iuris, quamuis in veritate impugnet, ta-
men intelligitur defendere ſe interpretatione iuris, is ergo, qui iu
ſtitiam defendit, quamuis impugnet, ſe defendere dicitur: ille ve
ro, qui iuſtitiam impugnat, quamuis ſe defendat, dicitur impu-
gnare, ſic is, qui fidelis eſt, dicitur relinqui & non relinquere, etiã
ſi vnus de duobus infidelibus ad fidem catholicam conuertatur.
ſ. de diuor. quanto. §. ſi enim alter infidelium. [Proprio ſibimet].
quaſi diceret ſine requiſitione alterius iudicis, quia res publica eſt,
non priuata. [Subuenire ſubſidio] ſubaudi temporali gladio ſuã
ſpiritualem iuriſdictionem adiuuãte. [Et ſuammet temporalẽ].
ſ. iuriſdictionem [Defenſione]. ſ. ſuffragante, al. defendere, & eſt
planior litera. Quod autem ſequitur, ſic conſtrue. [Sicque quo-
dammodo vtrumque gladium]. ſ. temporalem, & eccleſiaſticũ.
Diceret quis, quomodo ſic vtrumque? Respondeo reciproce, &
hoc eſt, [Alterum, videlicet altero] q. d. & temporalem eccleſia-
ſtico, & eccleſiaſticum temporali. [Maxime] q. d. ſi potuit gladiũ
temporalem ad alium pertinentem ſuo ſpirituali iuuare & auxi
lium temporalis ad alium pertinentis in ſui ſpiritualis auxiliũ
inuocare, de quo nemini dubium eſt. vt. xcvj. di. cum ad verum.
& in aliis concor. ſignatis. ſuper verbo, ſubuentione mutua. mul
to fortius, vbi vterque ad ipſum pertinebat ſibi ipſi potuit, & de-
buit ſuffragari, vt & no. ſ. e. ſuper verbo, profecto. [Neceſſitate].
circa etiam diuerſas perſonas. al. eſt in textu & ſæpe conſue-
uit. [Alter iuuatus]. al. & in iuuamen alterius ſubuentione mu-
tua frequentius exerceri. & eſt melior litera. [Subuentione mu-
tua]. vt patet. x. di. c. j. & 17. di. nec licuit. & 96. diſt. cum ad verum.
23. q. v. de liguribus. ſ. de oſor. c. i. ſ. de iudi. cum non ab homine.
ſ. de cle. ex. mi. c. ii. ſ. de maledic. ſtatuimus. & in lombarda: vt epiſ
copi & comites ad inuicem auxilium dẽt in rubro & in nigro,
& de decimis. l. de decimis & l. fi. al. uj. & in Auth. iuſiurandũ. qđ p̃
ſtat ab his. §. & q̃ quis. coll. ij. & vt diſ. iudi. coll. ix. [Exerceri]. ſi ita
quis, & ſine errore, & reprehenſione vult procedere, conſulo, q̃
ſpiritualem præmittat tanquam lucem, & ducem, & demum ad
temporalem recurrat, tanquã ad malleatorẽ, & executorem. ſ. de
homici. poſtulaſti. 23. q. v. miles. & c. alle gladium. Et per hoc com
probatur, q̃ no. in Sum. de treu. & pa. §. quid ſit iuſtum bellum. &
de reſti. ſpolia. §. intelligendum. & ſecũdum hæc quę no. in hoc
capitulo. intellige illa, quæ ibi no.

¶ De verborum ſignificatione. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegium conceſſum his verbis, recepimus nos in fratres ſpirituales an com*
prehendat exceptionem.
Et quid operetur hoc priuilegium nu. & 4.
2 *De certus locus quis dicatur.*

C A P. P R I M V M.

VEniens & infra. Queſtio vertebatur inter epiſcopum Tymberacen. ex parte vna, & fratres domus militiæ templi & hoſpitalis ſancti, Ioannis Hieroſolymitani ex parte altera ſuper diuerſis articulis, inter cætera fratres oſtenderũt priuilegium quoddam, quod habebãt, in quo
continebatur, q̃ eccleſia Romana ipſos recepit in filios ſpũales,
1 per quod intẽdebant ſ probare ſe exemptos, & hoc interpretat
in m. j. oſtenderunt etiam aliud priuilegium Lucii Pape cõtinẽs,
q̃ eccleſiæ per ipſos ædificatæ in vltra quatinarum patium locis
deſertis a lege diœceſana eſſent exẽptæ, & hic quærebatur de duo-
2 ſius, q̃ loca in caſu iſto dicuntur deſerta, & hoc exponit, & inter-
pretatur

peratur ĩ.§.illum.quale eſt priuilegium,& hoc dicitur.ĩ.eo.§.cẽ
ſentes erat etiam quæſtio de noualibus locorum,& alijs decimis
dictorum fratrum,& hoc determinatur.ĩ.e.§.cæterum. & § fin.
[Priuilegij.] nobis oſtenſi. & ad defenſionẽ fratrum exhibita,
quæ erant hęc verba ſequitur [In ſpeciales]&c.vſq; ibi.[Nos re-
cepimus].ſcilicet nos Papa vos fratres,ꝓ quę dicebant ſe exẽptos
eſſe declaramus.qđ eſt infra[Dictos fratres] &c. ſcilicet domus
militiæ templi ſancti Ioannis Hieroſolymitani.[Ex illo].i. illa-
tatione, vel conſideratione,vel q.d.hoc eſt vtilitas & mẽs verbo
rũ[Quod ab illo]&c.[latere deſtinato]quia ſit iſte & quib.priui
legijs pręcæteris gaudeat.dic,vt no.ſ̃.de of.le.officij.[Nõ valeat]
qđ dic, vt no.ſ̃.de priui.extr.volẽtes.§ ĩ eo.¶[illũ]ij.pars.[Homi
num]Hæc clauſula determinare poteſt clauſulã pręcedentẽ, &
2 ſequẽtẽ. q.d.ſi cẽt † memoria,ꝙ locus cultus fuiſſet, quãuis ſemp
fuit in poteſtate ſaracenorũ, nõ habet locũ,quod hic dicitur.Itẽ
ſi nũquã cultus fuit tamẽ memoria eſt, ꝙ chriſtiani tenuerunt,
quare non habet locum:ergo neceſſe eſt,ꝙ nõ poſſit probari, ꝙ
nũquã cultus,vł ſub poteſtate chriſtianorũ fuerit ad hoc vt locũ
habeat priuilegiũ iſtud,quia hęc ſunt cõnexa. ſ̃. de appel.inqui-
ſitioni.vbi de hoc.& accedit.ſ̃.e. quid per nouale. poteſt etiã de-
terminare ſequentẽ clauſulã tantũ. q.d. non extat memoria,ꝙ
fuerit ſub poteſtate Chriſtianorũ, quãuis cultus fuerit a ſarace-
nis,vltima expoſitio benignior eſt reſpectu priuilegij.ſ̃.de priui-
le.in his. ſed prima iuſtior: cũ per hoc priuilegiũ pręiudicium
fiat,vt patet in his,quæ not.ſ̃.de ꝯceſ.prębẽ.extra. quia in cũctis.
& ſ̃.e.ad ꝑpetuã.¶[Cẽſentes]iij.pars.[Cõſtruẽdas] petita tñ licẽ-
tia a ſede ap̃lica,vt ĩ.ver.quas in locis.[Plenã]quo ad legẽ diœce
ſanã.vt ſequitur [Diœceſanę] nõ iuriſdictionis,quia duæ ſunt le
ges.quod dic,vt no.ſ̃.de of.or.cõquerẽte.& c.dilectus.[Exigi] Et
3 hoc eſt † primũ,quod operatur hic priuilegiũ.[Quæ ſcdm]ver.
ſ.eccl̃iæ quo ad loca & fratres ibi habitãtes.[Excõmunicationi]
quo ad perſonas tñ,vt patet in his,quę no.ſ̃.ti.proxi.ar.ſ̃.extra.
cũ medicinal.§.& hæc eadẽ. [Supponit] Et hoc eſt ſcðm, qđ ope-
ratur priuilegiũ.[Quas.]ver.i.eccleſias.[Poteſtatẽ]Et hoc eſt ter
tium,quod operatur priuilegiũ,al.ꝯtra.de ꝯſe.diſt.j.nemo. & in
Auth.vt nullus fab.ora.do.coll.v. [Petita.] quę nõ negabitur.ſi-
mi ſ̃.de cẽſi.extra.Romana. §.ꝙ ſi forſan.ver.ſi vero.[Eaſq;]ver.
4 [Per ſuos clericos.]Et eſt hoc † quartũ, quod operaĩ priuilegiũ.
al.cõtra.ſ̃.de cõſti.ad decorẽ.& de ſta.homi.quod Dei timorem
[idoneos]al.nõ debẽt recipi. ſed potuerũt eccl̃iæ cũ nõ ſint exẽ-
ptę per epiſcopos de alijs clericis idoneis ordinari. ſ̃. de ſup.ne-
gli.pręla.c.ij.[Ep̃is].i.diœceſanis.[Ab eis].ſ.ep̃is.ſic ſ̃. de priuile.
cũ & plãtare.§.in eccleſijs. ſ̃.de præb. de monachis. vbi de hoc.
[Plebes]quę nec exẽptę probãtur, & ſi eccleſiæ eſſẽt exẽptæ. ĩ.e.
ad perpetuã vbi de hoc.¶[Cæterũ] iiij.pars.[Excolunt]de his qui
nõ tenẽtur dare decimas,& ideo videntur grauari.ſ̃.de deci.ex par
te al. graue. ſed ſtatim releuãtur in alio, iuxta regulã not. ſ̃. de
paroch.c.i.[Et alijs bonis]mobilibus vndecũque proueniãt,dũ-
mõ ſint licite acquiſita.ſ̃.de dec.ex trãſmiſſa.nã quo ad immobi
lia qđ iuris ſit dicitur.ĩ.e.§.in alijs.vel dic,vt ĩ.no.[Cõuentibus.]
ver.Hoc eſt primũ priuilegiũ quo ad decimas, quas eccleſię pa-
rochiales debẽt habere, al tenere.ſ̃.de deci.cũ in tua.& c.cũ ꝯtin
gat [A qbus]ver.[Quãta]Hoc ẽ ſcðm priuilegiũ quo ad decimas,
al.ꝯ. vt in iuribus.ĩ. allegatis.in ſeqnẽti glo.[Tertia]euidẽter pa-
tet, ꝙ canonica de iure cõmuni debetur etiã quo ad decimas.ſ̃.
de deci.quoniã.& c.dudũ.ſ̃.de pręſcrip. de quarta.& de of.ordi.
cõquerẽte.al.hoc priuilegiũ nullũ eſſet.[Salua moderatione ꝯci-
lij gñalis.]ſ̃.de deci. nu p. per hoc autẽ quod hic dicitur, innuit,
ꝙ loquitur de rebus immobilibus,& ſcðm hoc id qđ p̃cedit,intel-
ligi debet de poſſeſſionibus ante ꝯciliũ acqſitis de immobilib.er-
go acqſitis poſt ꝯciliũ eccl̃ijs parochialib. decimas dabũt,& hoc
eſt,qđ legitur.ĩ.e.in ſequẽ.§.¶[In alijs eorũ]&c.v.pars.[Poſſeſſio-
nibus] i.poſt ꝯciliũ acquiſitis.& quas ab alijs colẽdas recipiũt, &
ſic eorũ ſunt quo ad fruct⁹, vel quas alijs tradũt colẽdas,nã & de
talibus eccleſijs parochialibus decimę ſunt p̃ſtãdæ.ſ̃.de deci.ꝑ-
ſtãdũ.& c.dilecti.& c.licet.vel alijs.de qbus magni redditus debẽ
tur.al.ꝓueniũt quãuis noualia ſint, ita ꝙ eccleſijs parochialib⁹,
niſi decimas ꝑciperẽt, graue ꝑiudiciũ generaretur. ſ̃. e. qđ per
nouale.vel in alijs.i.quas parochiani poſſidẽt, quę & ipſorũ ſunt
quo ad maius dñium.[Iure cõmuni] qđ eſt vt epiſcopus habeat
ſuã canonicã & eccleſia parochialis ſuã.ſ̃.de deci. cũ ꝯtingat. &
c.qm.& c.cũ in tua & c.dudũ.vbi de hoc.& no.ſ̃.e.vt ſup ver.ter
tia. [Eccleſijs parochialibus & diœceſano epiſcopo] ſic.ſ̃.de te-
ſta.ea.fi.& c.officij.[Quolibet alio].ſ.priuilegio,vel cõſuetudine.
ſ̃.de deci cũ ſint. & c.apoſtolicę.[Per declarationẽ] ver.[Defen-
ſionibus]i.pręſcriptionib.ſeu exceptionibus.qđ dic,vt no.ſ̃.de li.
conteſta extra.exceptionis.[Iuribus].ſ.communibus,vel ſpecia-
libus.puta priuilegijs,vel conſuetudinibus. ſ̃.de exceſ. pręla.acce-
dentibus,ſupra de priuile.extra.nolentes. in fine.

SUMMARIUM.

1 Scriptura fuit inuenta propter labilem memoriam hominum.
2 Priuilegium nunquam extendĩ de perſona ad perſonã nec de loco ad locum.
3 Monaſterio exempto cum capellis,an dicantur exemptæ plebes.
4 Intentiones hominum ſunt quinque quando legunt,tres malę. & 2.bonę.
5 Intentionis hominis finis cũ eſt malus incidit in irã Dei, & in pœnam æternam.
6 Intentio bona eſt gratia in præſenti,& gloria in futuro.
7 Gratiam qui dat,dabit & gloriam.

CAP. II.

AD perpetuam Abbas quidam mouit
ꝗſtionẽ ꝯ quẽdã ep̃m di-
cẽs,ꝙ licet abbas & eccleſia ſua eſſent exẽpti,idẽ tñ
ep̃s & in monachos, & in eccleſiã monaſterij ,& in
parochianos iuriſdictionẽ ep̃alẽ exercere videbat de facto non ſi
ne ꝯtẽptu Romanæ eccl̃ię in ſcãdalũ multorũ,ac in eorũdẽ ab-
batis,& monaſterij nõ modicũ detrimẽtũ,quare petijt noīe ſuo
& ꝯuẽtus p̃fatũ ep̃m a p̃dictis cõpeſci,& eidẽ interdici,ne talia ꝓ-
ſumeret in futurũ,tãdẽ lata fuit ſñia pro eccl̃ia.q̃ ꝓbata fuit exẽ-
pta. Sed qa de parochianis nihil in priuilegio expſſum erat,iõ ab
bas & ꝯuẽtus reportauerũt ſñiam ꝯtrã quo ad ipſos, vt hic ſeqĩ.
1 [Memoriã] hoc qđ ſeqĩ in ſcriptis duximus † redigẽdũ, nã me-
moria hominũ labilis ẽ,& iõ fit ſcriptura.C.q teſta.face.poſ.hac
cõſultiſſima.§.at cũ humana.ff.de Carbo.edic.l.iij.§.duæ.ff.de pi-
gno.ꝯhit.[Eccl̃iæ]ſolius.[Nihil iuris]. qa nõ fiebat in priuilegio
de ipſis parochianis mẽtio,nec in hoc caſu noīe eccl̃iæ cõtinentĩ.
ſ.ĩ.eo.cũ dilecti. al.clerici. Sed ꝯ.ff.de ꝯſti.prin.bñficia.Sol.Hoc
priuilegiũ eſt ꝯ prãtẽ ordinaria, q̃ a Deo eſt. xj.q.iij.q reſiſtit.ſ̃.de
homici.ex̃.ꝓ humani.§.cũ igiĩ.xñ.j. & fauorabilis. ſ̃.de appel.vt
debitus.C.qđ prouo.nõ eſt ne.oẽm honorẽ. & iõ tale priuilegiũ
reſtringiĩ tanq̃ odioſum.ſ̃.de ꝯceſ.p̃bẽ.ꝓtimuit.ad fi.&qa ex quo
eſt in alterius ꝑiudiciũ,ſtricte interpr̃ãdũ.ſ̃.de p̃bẽ. c.fi. ff.de pupil.
ſubſti. ex facto. & ſ̃.de conceſ. præben. extra cum in cunctis.
2 § ꝯ.vbi de hoc.Immo hoc † eſt regulare ĩ priuilegio ꝙ nunq̃ extẽ
dat de ꝑſona ad ꝑſonã,vel de loco ad locũ.ſ̃.dẽ priuile.ſane.ff.de
pac.li vnus.§.pacta.ver.añ oĩa. & adde,qđ no.ſ̃.de priuile.volẽtes.
§.nũquid ergo.ver.i.[Nec iidẽ].ver.exinde vt ſ̃. extra.venies.§.cẽ-
ſentes.ver ſi ¶[Pręfatũ ep̃m].ij.pars.quo ad parochianos qđ ſi mo
3 naſteriũ † ſit exẽptũ cũ capellis ſuis.16.q.ij.viſis.ſ̃.de priui.qm.nũ
quid plebes exẽptæ intelligunẽ.patet hic,ꝙ non,qa nec vna pro-
feſſio ſub alia includit,vt no.ſ̃.de reſcrip.cũ ordinẽ.xij.q.i.duo.gẽ.
ergo curabit plebẽ,ep̃s xij.q.i.regẽda.q & poterit aliã ædificare ec-
cleſiã,vel parochianis dare licẽtiã ędificandi.de ꝯſe. di.i.nemo.&
ar.ſ̃.de eccle.ædifi.ad audientiã.j.& ponet ibi præsbiterũ, q perci-
piet decimas, & alias oblationes & alia iura parochialia. 13.q.i.
eccl̃as.ſ̃.de his q̃ fi.a p̃la.ſine cõſen.ca.paſtoralis.ſalua ſua canoni
ca.ſ̃.de deci.qm.de qua no.ſ̃.e.extra.veniẽs.& c.ex parte.ij.&hoc
verũ eſt niſi ꝯ ep̃m ſit pręſcriptũ.ſ̃.de præſcrip.olim. & cauſam.
¶[Perpetuũ] iij.pars.[Silẽtiũ].ſi.ſ̃.de ꝯceſ.p̃bẽ.extra.qa in cunctis.
in fi.vbi de hoc.[Imponẽdo].ſed & nos harũ notarũ ꝯſtitutionũ
lectioni,& gloſſis.ex quo cũ intendebamus cũ auxilio Dei,vt cõ-
que fuerimus ad præſens finẽ imponimus. Tu aũt legẽs & ſtudio
ſus caueas,ꝙ ex his,q̃ in ſuperioribus ſcripta fuerũt,nihil negligas
mandãs memorię. qđ no.ſ̃.de homici.extra.pro humani.§.i.ver.
vt excuſſo. nec mireris,ſi aliquas nouas decretales allegatas in ap
paratu iſto,& nõ apparatas,nec hic ſcriptas inueneris.qa nõ puo-
nerãt ad nos dũ gloſſaremus. ſed poſt apparatũ cũpletũ,vnde &
poſtea ibidẽ interſeruimus allegãdo.Caue ẽt,ꝙ in ſtudio tuo re-
4 ctã intẽtionẽ hẽas,vt ꝯſeq valeas bonũ finẽ,nã licet ſcðm.B.†Qui
q; ſint ītẽtiões.quare hoĩes legũt,tres malę.& duę bonę. & fines
earũ cõſiſtes,vt no.ſ̃.ĩ ꝓœmio Sũmę.§.qs finis.tñ ſepiẽ pñt cẽ,qua
rũ duæ ſp bonę,& duæ ſp malæ,& tres indifferẽtes.Duę ſp malę in
tẽtiões,quare hõ legit,ſũt hæ,ſtudet hõ,& diſcit,vt ędificet,&ędifi
cet.& ſicut is,q ſtudet ĩ arte mathematica ſine aſpiratiõe.i.diuina
tiõis & ſortilegij,nã cũ aſpiratiõe ſignificãt quadriuiũ. Vñ verſus.

Scire facit,matheſis ſed diuinare matheſis.

Hoc nõ põt hẽri bona intentio,ex quo ſcia eſt dãnata.ſ̃.de iure iu.
5 & ſi Chriſtus.§ q̃dã.& iõ harũ duarũ intẽtionũ finis † vnus eſt &
ſp malus.ſ.irã Dei in pñti & pœna æterna in futuro, vt patet.26.
q.fi.ñ licet.& c.ſeq.vſq; ĩ fi.Duę ſp bonę ſũt hę vt hõ ędificet hic
finis ẽ prudẽtia ſcðm.B.vt hõ ædificet finis ẽ charitas.ſcðm.B.&licet
hę duę intẽtiones poſſint hẽre locũ in qualibet ſcia nõ dãnata tñ
quo ad theologicã legẽ & canonicã ſpãliter locũ hñt. ſ̃.de mag.
ſup ſpecla.ſ̃.de eta.& q̃uali.cũ ſit ars artiũ. Tres indifferẽtes inten
tiones ſunt hæ, vt hõ ſciat.hoc finis eſt ſupbia.ſcðm. B.Verũ eſt,ſi
malã intẽtionẽ hẽat,ſi aũt bonã ędificatio, vt ſciatur hic finis ẽ,
vanagloria.ſcðm.B.Verũ eſt.ſi malã intẽtionẽ hẽat, ſi aũt bonam,
laus Dei.Vñ Matthę.v.Sic luceat lux vr̃a coram hoĩbus&c.vt lu
cretur. hic finis eſt auaritia.ſcðm.B.Verũ eſt.ſi malã intentionem
6 hẽat,ſi aũt bonã † grã in pñti,& glĩa in futuro, quarũ primã dat
dñs,qbus placet,ſingulis ꝓut vult diuidẽdo & qui primam tenet,
7 nec ipſam abijcit ſecurus eſt de ſcđa, qa ſcðm pſal.† Qui dat grãm,
dabit & glĩam Ieſus Chriſtus dñs noſter,qui cum patre & ſpiritu
ſancto viuit,& regnat Deus per infinita ſęcula ſęculorũ. Amen.

FINIS

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE